DE ÆQVITATE
TRACTATVS NOVVS VSVQVE RECEPTISSIMVS
LIBER PRIMVS.

In quo vniuersa ÆQVITATIS materia perſpicuè, ac plenè examinatur, & caſus, ſiue quæſtiones ſingulares, in quibus de ÆQVITATE iudicari debet, proponuntur, & dilucidantur.

MVLTIS SENATVS EXCELLENTISSIMI MEDIOLANI, Et aliorum Tribunalium Deciſionibus Ornatæ.

Opus ſanè non minus nouum, quàm vtiliſsimum, & neceſſarium

OMNIBVS TVM THEORICIS, TVM PRACTICIS.

Multó Caſtigatius.

AVCTORE

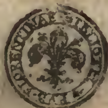
IVLIO CÆSARE CALVINO

PATRICIO, ET I. C. COLLEG. DERTHONENSI
Ciue, ac Aduocato Mediolanenſe, Iudiceq; Prætorio Papiæ.

Cum duplici Indice, altero quæſtionum, & caſuum, altero rerum, & verborum, quæ in hoc opere continentur.

AD ILLVSTRISS. D. D.
LVCAM PERTVSATVM
SVPREMI ITALIÆ CONSILII IN HISPANIA REGENTEM, ET MAGISTRATVS ORDIN. in Prouincia Mediol. Præſidem.

MEDIOLANI, M DC LXXVI.

Ex Typographia Franciſci Vigoni.
Superiorum permiſſu.

ILLVSTRISSIMO D. D.

LVCÆ PERTVSATO

SVPREMI ITALIÆ CONSILII IN HISPANIA Regenti, & Magiſtratus Ordin. in Mediol. Prouincia Præſidi.

FRANCISCVS VICONVS SECVLORVM OMNIVM FEL.

VI potiſsimùm librum hunc de Æquitate, quem vir doctiſsimus & noſtro ſeculo maior Iulius Cæſar Caluinus in lucem edidit, traderem, cùm mecum ipſe tacitus cogitarem, nemini æquiùs deferendum ſtatui, quàm tibi, Præſes Illuſtriſsime, qui Æquitatem mirificè foues & ſeruas. Habet illa gentilitios tuos montes, ex quorum fodinis pretium omne effodiat, quorum apice elata faſtigium teneat dignitatis. Hiſce primùm montibus, quodam veluti in Olympo, mens tua magnarum cogitationum parens inſedit: hìc Pindum ſuum collocauerunt literæ, quæ te Martiali in vrbe natum, Alexandriæ videlicet Statiellorum, ad armatam Palladem deduxere. Iuiſti in Iuriſprudentiæ ſinum, quæ te honoribus augere geſtit, quòd illam maximè honeſtaueris. Miratur adhuc Lauda Æquitatem tuam in iudicando, ſolertiam & dexteritatem in agendo, humanitatem Charitum & Aſtrææ ſociam, miratur Cremona, cùm in ijs vrbibus Regij Fiſci Patronus morareris. Vocatus inde ad Vrbem Inſubrum Dominam, vt iudicium cum virgis & faſcibus exerceres,

vix tribunal inspicis, cùm te aliò vocat virtus, ac iubet regij Fisci patrocinium in tota Prouincia Mediolanensi suscipere. Adeo te certatim honores quærebant, quos tamen nunquam quæsiuisti: vt vix vno munere perfunctus egregiè, aliam prouinciam accipere cogereris, nullo temporum interuallo, fortunâ ipsâ festinante adornandum Lucam Pertusatum, quem necdum satis sibi honoribus cumulauisse videtur, cùm ij tamen aliorum virtuti & votis possent sufficere. Detulit nimirum tibi etiam latum clauum Iurisprudentia: quod munus & maximum in vrbe putamus, & summum esse profitemur; inde Præturam Cremonensem gessisti; rursum te in vna Prætura conquiescere minimè patitur virtus; inter tot Patres Conscriptos, quorum amplissima dignitas est, & ratio bene viuendi atque iudicandi præstantissima, creat te Maria Anna Hispaniarum Regina atque Carolus Secundus Carolo Quinto iam par Itali Consilij in Aula Madritensi Regentem. Adornabas verò iter, non vt ad Carpetanos ires, verùm vt properares ad alia munera, nimirum ad Magistratus Ordinarij Præfecturam. Huc te ingenium tuum & literarum scientia prouexit, virtute sic & fortunâ coniurantibus amicè, quò te honoribus ornarent, eosque tuis laudibus exornares. Verùm circumagit adhuc fortuna rotam, teque suo in curru ad maiora munera gaudet extollere; ea tibi precor à Superis: nec nostra vota ferent venti, quandiu Æquitatem ales domi & vbique fouebis. Accipe igitur hilari fronte obseruantiæ in te meæ testimonium: easque puta esse partes Æquitatis, vt homines tibi addictos tuo patrocinio tuearis, quorum me numero ascribere ne graueris. Bene vale.

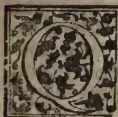
SA-

SAPIENTISSIMO VIRO

IVLIO CÆSARI CALVINO

IVDICI PRÆTORIO PAPIÆ.

Io. Petrus Affaitatus Grumelli Marchio S. D.

VID ni ego AEQVITATIS amans sim ex hac vrbe (proh dolor) vbi vis æris alieni tanta est, vt si summo iure res agenda sit, omnes planè simus cruciarij, iuri videlicet illi obnoxij, quod iure sanè maximo veteres dixere summam Crucem. Fac enim ius exclusa valeat AEQVITA- *Colum. lib.10.*
TE: iam creditoribus omnes ex lege reducc, de nexu addicendi simus ergastula, & mancipia. Nisi durius quid etiam sit publico carcere inter perdita, & immundissima capita procul ab oculis, & misericordia deuincientis attineri. Quondam, cum *Sen. Epist. 1.*
classicum cecinit, sciebat se Paupertas non peti: vacuum eadem viatorem semper ab iniuria comes fida tutabatur. Arguunt mala nostra mendacio sæculorum: iam apud nos oracula non inueniant fidem: nam cum omnibus inopiæ premamur in- *Obæratorum conditio ex Plut. de vit. ære alien.*
commodis, id vnum nihilominus, quo diuitibus præstare deberemus, timoris, ac sollicitudinum vacuitatem desideramus. Inanis hic foret omnino Gaditanorum cultus in ærumnosum hoc numen, cui in eadem ara cum Industria litauere. Qui enim industria, & naua, qui negotiosa paupertas esse queat, quæ segnis, & anxia in caueis latitare cogatur? Andrio olim in ciuium præsidium binis illis Deabus egregiè obstitit, ex quarum patrocinio Themistocles Athænienfium legatus acerbissimas exactiones indixerat, sicadæ nempè, & violentiæ, Cuius se opposita salutaris capitis Cremona tueatur? vbi nil minus periculi res plena est eguisse, quam diffluere; Aeque vinculis obnoxius est, qui nemini est soluendo, quam qui non omnibus: illi pœna in vicem fidei cedit; hunc, cum æs omne alienum possit à quopiam solidum peti, hæc post illam actio exagitat, frenatiq; instar Equi alium ex alio sessorem pati cogitur, donec *Plut. de vit. ære alien.*
tandem deficiat. Ridet de platonicis quibusdam legibus Athæneus, quòd latæ sint in fictitios homines. Doleam ego de nostratibus, quod in fictitios etiam prouentus, cum ad plures, vel ingentes sumptus exigantur, qui singulis impares sint; ipsos vero ciues ex debita à ciuitate pecunia carceri mancipari, perinde quasi inde vberius, quam ex agris, demetere possint, vnde creditoribus satisfiat. Si porro ex nimio voluptatis vsu marcescentes supra omnem languorem causæ ipsius recordatione vexantur; quid ni nobis in miseriarum solatium non cesserit, ex fide, & caritate in Regem laborare; quibus quicquid desit, Regi per summam alacritatem impensum est; qui laceris, sordidisq; ve-

stibus

stibus simus integra, illustriq; pietate, nec alius nobis acrior
inhæreat malorum sensus, quam quod impares animo, studioq;
in Regem vires iam suppetant. Sumus ergo, vt decet, malis
nostris enarrandis ex tam honesta causa contractis ambitiosi,
sed tamen miseri. Vt merito tuum exosculati fuerimus inge-
nium, tuas amauerimus, Amantissimè Vir de AEQVITATE
dissertationes, Cremonenses Ciues: quippè vna illa sit, quæ Iu-
stitiæ seuerum alioquin, & implacabile numen misereri, quæ
ferreum illius pectus mitescere, quæ surdas hiscere fletibus au-
res doceat. Quæ propterea pedagogus, ac censor ipsius Iusti-
tiæ dicta sit, quod legitimi iuris austeros nimis mores, cùm
res poscat, castigare, quod scabritiem omnem nouerit læuiga-
re, quòd ex seueriori quadam quasi diuinitate deducat, atq; ad
mores nostros, & consuetudinem inflectat humanam. Neq;
vero iuri ipsi, legisue latori fit vlla iniuria, qui eadem sciisset,
si rerum omnes euentus à quopiam prospici, aut vna fas esset
Arist. ad Nicom. lib. 5. cap. 10. præscriptione concludi. Hoc vno spiritu animari ius scriptum,
& ad quoddam rationis temperamentum, necessariasq; rectori
caritatis, & sæuitiæ vices, aptari, eorundem scitum est, qui ri-
genti, & emortuo corpore illud exprimi censuere. Hæc ipsa
verita cum necessitate pugnare, frequentem habet cum sum-
mo iure pugnam, nec passa est Romæ vel rebus lasciuienti-
bus de nectendis debitoribus leges perdurare, vbi ad vincula ij
rapi cæpti sunt, quibus vnde redimerentur nihil iam ab ege-
state superesset, cum compertum omnino sit leges ciuitatibus,
non secus ac remedia valetudini, adhiberi, easq; diras esse, ac
Diris ipsi deuouendas, quæ quam deberent firmare remp. la-
befactent, ac euertant. Ex AEQVITATIS ergo præscripto tuti
ex Plat. in Crit. fuerint omnino à Nexibus Cremonenses: neq; enim quòd ca-
ritate in Principem obærati vicariam in se caritatem, ac mu-
tuam pacti sint; sed quia rem omnem suam pecuniæ inopes
creditoribus obtulerint, nec quicquam possit amplius carcer,
quasi prælum exprimere. Consimilem propterea regulæ lesbiæ
Arist. ibidem. AEQVITATEM esse legislatorum præceptor tradidit Aristote-
les, quæ duritiei potius lapidis, quam sibi parcens plumbea
sit, & inflecti ipsa malit, & torqueri, quam nobile, & durabile
saxum structura, & templis interdici. Summa ex hac Philo-
meni laus accidit, quòd non solum è præscripto legum, sed
legibus etiam ipsis ex bono publico nouerat imperare: & hac
ipsa varium, multiplicem, & erraticum, vt ita dicam, animum
optauit in Principe Democritus, vt idem luxuriem animorum
seueritate corriperet; necessitudinem, & egestatem miseratione
demulceret. Hæc tandem, si Pindaro credimus, lex ea est, non
vlli paginæ inscripta, non lignis, vel æri insculpta, sed viua in
rectoris corde ratio semper vna habitans, aut excubans, & ani-
mum nunquam sinens esse principatus vacuum, hoc est, cari-
tatis, beneficentiæ, miserationis.

Ama-

Amabimus iterum, ac sæpius eternum amabimus consilij tui AEQVITATEM, quæ vel ipsa studia dicauit exornandæ ÆQVITATI. Parum erat videlicet, quod in iudicijs vigeret tuis, nisi & perennaret in scriptis. Et verò debebas hoc famæ tuæ monumentum egregium, vt non tam sciant, qui viderint in te, & gestis expressam, sed etiam credant, qui nouerint in ipsis etiam lucubrationibus adumbratam, otij Aeque, ac negotij tui arbitram AEQVITATEM. Debebas AEQVITATI hanc gratiam; vt partum ab ipsa decus ipsam augeret, & quæ ab ipsa acceperas dignitatis præsidia, eidem non tam referres accepta, quam redderes. Debebas documentum posteritati, censum pati potuisse scriptoris, quæ præscriptiones non ferat legislatoris. Ego verò non tantum immensæ gloriæ segetem gratulor tibi, sed & Orbi ex hac tua Sapientia prouentum vberrimum. Enim vero quanto cum publico beneficio discent tuæ sortis homines, ijs hostijs litari posse Iustitiæ, quas AEQVITATIS fons purissimus expiarit? Ipsi AEQVIVS ferent populi fasces, quos sciunt ex AEQVITATIS lege tractari; & quam lictorum securibus aciem Iustitiæ seueritas acuit, eandem circum ligatis ab AEQVITATE virgis impediri, colentq; religiosius Iustitiæ numen, cuius in cubo positum cernant simulacrum, nec quale Thæbani quondam effinxere, obductis velo luminibus, obstructis auribus, manibus truncum. Placeant neq; rerum arbitros esse oculatos, vt valeat illud ad miserorum solatium; Est AEQVITATIS oculus, omnia qui videt; placent auribus ad supplicum voces patentibus, placent integris, validisq; manibus, quibus ab immerita subleuent calamitate iacentes. Quare viuat, æternumq; viuet, tua hæc AEQVITAS tuis hisce codicibus, quam olim aris, thureue sanctior, quodq; auspicari licet, beabit quos AEQVA respiciet, & optimè de Rep. meritum nomen Auctoris multa cum laude deducet ad posteros.

M-

REIMPRIMATVR

Fr. Antonius Maria Cruceius Sac. Th. Magister, & Commissarius S. Offitij Mediolani.

Iacobus Saita Canonicus S. Ambrosij pro Eminentiss. D. D. Card. Litta Archiep.

F. Arbona pro Excellentiss. Senatu.

AD CANDIDVM LECTOREM.

ORI, ac iuris arbiter, cui nil Aequo carius esse debet, aliquid à Iudiciali strepitu nactus otij, conscripsi de AEQVITATE, vt apud omnes testarer me in hoc præstando munere AEQVITATEM non minus ore, quam manu tractare: At dicet aliquis Aequam ad scribendum materiam assumis; non tamen ingenij viribus Aequam, vt præcipit Lyricus. Atq; adeò vmbram, dum quæris lucem, tuo nomini aucuparis. Fateor equidem me non esse eiusmodi, qui pro dignitate hac de re scribam; quod autem aliquid sim supra vires ausus, proptereaq; temeritatis nota inurendus, non video. Quid? an non in tanta librorum numerositate mea AEQVITAS locum sibi adsciscat aliquem in officinis? cum nulli Aequius eiusmodi debeatur hospitium, quam Aequo. Cæterum, si conatus hosce meos seuerus aliquis censor carpere adhuc velit, patiar id ego libenter; non ignarus tineas, & mures corrodere non modo meas; quæ nullius momenti sunt, sed inauratas quoq; paginas posse: quemadmodum eruditissimis primariæ notæ codicibus accidisse legi; Verum hosce ante Catones, ac Momos illud admonitos volo, vt consilium probent suum ex Platonis præscripto. se ea in re esse non inferiores eo, qui repræhenditur, opportere; Vale.

IVLIO CÆSARI
CALVINO
VETVSTISS. ROMANÆ NOBILITATIS
TRADVCI
FORI IVBARI,
ASTRÆÆ VINDICI
VRBANITATIS MELLI
CVIVS FRONTI GEMMAS PALLAS IMPRESSIT,
CVM SVDOREM EXPRESSIT,
LAVREAM APOLLO DEDIT, CVM GEMMAS VIDIT.
CVI TICINVS OLIM VATICINANS TOGAM INTEXVIT,
VT SVIS PRÆESSET VNDIS.
QVARVM CANDOREM ORE, ET VBERTATEM REFEREBAT.
CVI GENTILIS AQVILA
LVCES, VT IVSTITIÆ SOLEM CERNERET,
VT SCRIBERET PENNAS ACCOMODAVIT.
HÆC MINORA VERIS: INFERIORA MERITIS
GRATI ANIMI
MONVMENTA DAT. DONAT
FERRANDVS SYLVA
CREMONENSIS.

Al Sig. Dottor

GIVLIO CESARE CALVINO

GIVDICE DI PAVIA

Sopra il nouo Trattato de AEQVITATE

MADRIGALE

DEL DOTTOR CARLO BELLONI,

Lettor publico nello Studio di Pauia.

CHI del gran Dittator i scritti, e proue
Leggendo ammira, e muoue,
Ah', che di quelle scuopre
Confarsi à te, no'l nome sol, mà l'opre!
Che se colui appunto,
E degne d'esser scritte opre facea,
E degne d'esser fatte opre scriuea;
Ecco, ch' in vn sol punto,
Ed in fatti, ed' in scritto
Dimostri à noi, del giusto, il sentier dritto.

Ad Perill. Virum Dominum

IVLIVM CAESAREM CALVINVM

IN TICINENSI CVRIA

Iudicem integerrimum, & æquissimum

De AEQVITATE scribentem.

Nicolai Augusti I.C. Collegiati Ticinensis.

EPIGRAMMA.

ÆQVA facis, scribisq; Aequa, & non Aequa per horres,
O Cæsar Themidis, Iustitiaq; decus.
Vrbs, Aequi, legumque parens, te Iudice, gestit,
Cùm videat ciues Aequa beare suos.
Quare magè, crede mihi, plaudet, cum præmia cernet
Aequa tuum, Iuli, condecorare caput.
Macte animo tamen, Aequos nam tibi reddet honores,
Inuicti nostri Principis Aequa manus.

Ad Perillustrem D.

IVLIVM CAESAREM CALVINVM

PAPIAE IVDICEM INTEGERRIMVM

In eiusdem librum de AEQVITATE

IACOBI SIMONIS VALERII ACCADEMICI

Affidati, ac eiusdem Illustriss. Academiæ à secretis.

EPIGRAMMA.

AVREA dum pandis, Caluine oracula iuris,
Mitia tu Themidis sceptra beata facis;
Fascibus hinc demit secura Papia secures,
Haud opus est ferro; si modò regnat amor?
Improba nequities, longos dominata per annos,
En modo prona tuo victa sub ense cadit;
Namq; in amore feris, feriens medicamina præbes,
Et ferus, & mitis Vulnera sana facis.

Ad Perillustrem Dominum

IVLIVM CAESAREM CALVINVM

TICINENSIS FORI ARBITRVM

De AEQVITATE scribentem.

Cuius Gentile stemma Aquilam cum Sole habet,

EPIGRAMMA.

Ferrandi Siluæ Patricij Cremonensis.

QVAM bene Cæsareum simulant tua nomina nomē
Numina quæ referunt proximiora Ioui?
Si tua terrigenis misceantur nomina sertis,
Stemmata sunt superos inter habenda choros.
Se tibi Cæsareus, Cæsar, non subijcit Ales:
Sed Iouis hæc fuerat, quæ Comitatur Auis,
Romuleum calamum tibi dat cum nomine Cæsar.
Exhibet auguigeri Iuppiter arma sui
Cum Calamo Cæsar, cum stemmate Iuppiter adsis,
Diuisum imperium cum Ioue, Cæsar, habes.

Ad eundem EQVITATIS monimenta Scribentem.

EPIGRAMMA

Dominici Donati Marchionis de Caretto.

IN quales abeunt hæc ferrea secula mores?
Aurea deflaxo redditur ære salus.
Sideribus repetita solum se Astræa relictis.
Transtulit: ad Votum, Cæsaris illa mei.
Sed proh, quæ reducis video discrimina Diuæ?
Non etenim terris hæc abitura redit.
Olim sydereis inuita recessit ob oris]
Sponte sed ad leges nunc venit illa tuas?

Ad eundem aliud.

EPIGRAMMA.

Philippi de Aste Patricij Albigaunensis.

SIdereum tribuunt tibi nomina, Cæsar, honorem,
Sed mihi Cæsareo sidere maior ades.
Phœbeas dat stemma faces; Tu iura ministras,
Ipseque vel leges poscit Apollo tuas.
Indita Cæsareum faciunt te nomina Sydus:
At phœbo similem te tamen ipse facis.

Ad Eumdem.

De eius Aquila, & Sole, Gentili stemmate.

EPIGRAMMA.

Ioannis Henrici Marchionis de Caretto.

SE tua mortali subducunt stemmata fato,
Nec sunt Astrifero deteriora loco.
Fulminea iaculator adest bis armiger ira:
Est ibi pacifica missor Apollo facis?
Si petis, vitrices tibi porrigit armiger ignes:
Si mauis placidos, phœbus ab ore iacit?
Si superis immota Dijs non fata manereat,
Dixissem: Variat cum Ioue Cæsar opes?

De eodem stemmate

Ad eundem

EPIGRAMMA.

Stephani Spinulæ Patritij Genuensis.

QVI modò scandebat superas Iouis armiger oras
Phœbei assuetus luminis igne frui.
Degere nunc mauult gnarus in stemmate Iuli,
Vt sua Regalis lumina libet Auis:
Quam bene Cæsareo decoraris ab Alite, Cæsar,
Viuida qui veteris Cæsaris acta refers.

Ad eundem de AEQVITATE scribentem.

EPIGRAMMA.

Francisci Syluæ Patritij Crem.

CAESAR, vt Ausoniam ferro sibi subdidit Vrbē,
Impia Romuleis tum monumenta dedit,
Cæsare sed gladijs ingulato, dogmata scindit
Roma, quod inuita protulit Vrbe, cremat.
Ne metuas, Cæsar, tua nunquam iura terentur:
Scinditur in iustum quisque, sed Aequa probat.

Ad Eumdem.

EPIGRAMMA.

Condisalui de Puteo Patricij Mediolanen.

CAESAR, vt Astrææ celebres, tibi lumen, & alas,
Quam patrio pingis stemmate, præbet Auis,
Lumen; vt inspicias Aequum, calamumq; ministrat.
Lumine quod cernis, scribere penna dedit.

Ad eundem de eodem stemmate,

Octauij Cremæ Patricij Sauonensis.

ARmiger in patrio depictus stemmate regnat
Ales, & ignito fulminat ore reos.
Hic quoq; saua vibrans rubicundo fulmina ab vngue,
Suggerit irrato tela trisulca Ioui
Cæsaris, atq; Iouis, nunc, i, compone volucres,
Fulminat hæc omnes, sed ferit illa reos.

De stemmate eiusdem,

EPIGRAMMA.

Thomæ Lercarij Patricii Genuensis.

EST tibi par superum, Cæsar, cum Principe signū,
Phœbeum quando cingis vtrumque iubar.
Iracunda Iouis volucris dat fulmina terris,
Iura sed in populos fert tua mitis Auis.
Dextra Iouis vindex: placidè Tu iura gubernas:
Ille poli iudex, Arbiter ipse fori.
Sit Iouis armigero supplex, qui fulmina poscit:
Ille tuam, qui vult mitia, poscit Auem.

Ad eum de AEQVITATE scribentem.

EPIGRAMMA.

Ioannis Francisci Massæ Patritii Ticinen.

ASpicen Astrea iustam pendere bilancem,
Aspicen, vt Ticinus plaudit, & ore fauet
Nomina Cæsar habet nostris rutilantia terris;
Dum tamen Aequa notat, lucidiora micant.
Iustitiæ mirata sui vaga lumina solis,
Dogmata Caluino iusta ministrat Auis.

Ad eundem.

EPIGRAMMA.

Allusio nominis.

Andreæ Syluæ Patricii Cremonensis.

QVOD sibi sanguineo quæsiuit acinace Cæsar.
Nomen, in edomito quod tulit orbe, decus
Talis honos tibi Cæsar inest, qui nomine compar
Ingenio tibi, quod Iulius ense, paris.
Ille potest gladio; calamo potes ipse: sit ergo,
Res quibus Aequa fiunt, par & vtriq; decus.

Ad eundem. De stemmate.

EPIGRAMMA.

Ioannis Lucæ Fossæ Patritii Genuensis.

PIngit Apollineam Cæsar per stemmata lucem.
Et tenet in Phœbum lumina fixa suum:
Non igitur Mirum, scribat si Iulius Aequum,
Iustitiæ fontem pro diue Cæsar habet.

Eiusdem ad eundem.

ARDVA iura fori Iudex, Caluine, gubernas,
Et placidas Ticini tui moderaris aquas;
Quam benè te fluuij decorauit Curia clauo,
Cui fandi similis fluminis vndà fluit.

De eodem.

TICINENSIS FORI ARBITER EFFICITVR

Vbi olim lauream Doctoralem est assecutus.

Iosephi Miglianachæ Mediolanensis.

CINXIT Apollineo tua primum tempora ramo
Ticinus: meritis debita pompa comis.
Et nisi tunc teneræ metuisset in indole fronti,
Munere fecissent te magis esse grauem;
Te quia nunc valido firmatum pectore cernit,
Non ramum: at fasces porrigit ille suos.

Aliud de eodem argumento.

Iosephi Arces Caberæ Vigleuan.

HIC quondam Phœbea tua data laurea fronti,
Cæsar, & imposito fulsit honore caput
Hic, vbi Doctarum frondescunt serta comarum
Hic tuus assiduus contulit illa labor.
Nunc Ticini moderamen habes: quæ frondea sudor
Dona dedit, fructu non caruisse videt.

In

INDEX
Argumentorum, quæ in hoc Opere tractantur.

DEffinitio AEQVITATIS, & plura in ea materia. Cap. I.

AEQVITAS quotuplex sit. Cap. II.

An detur AEQVITAS scripta. Cap. III.

Regulæ generales circa AEQVITATEM. Cap. IV.

Quæ personæ possint de AEQVITATE iudicare. Cap. V.

Contractus, & iuditia, in quibus de AEQVITATE iudicatur. Cap. VI.

De compensatione admittenda aduersus Cameralem executionem. Cap. VII.

Valet captatoria dispositio ad pias causas. Cap. VIII.

Testamentum sustinetur, etiam si fuerit præteritus posthumus, qui viuo Testatore decessit. Cap. IX.

Ventri prægnanti assignantur in diuisionibus tres partes hæreditatis, relicta quarta parte filio superstiti. Cap. X.

Clericus filius hæredis non priuatur beneficio obtento tempore cõmissi criminis per patrem. Cap. XI.

Filius natus ante commissum crimen læsæ Maiestatis, non comprahenditur indispositione l. qui quis C. ad l. Iul. Maiest. Cap. XII.

Promittens soluere quidquid alter debet, tenetur tantum si debiti liquidatio facta sit viuente debitore. Cap. XIII.

Mater educationem filiæ, etiam èx illegitimo coitu procreatæ, habere debet. Cap. XIV.

Mulieres honestæ, ob causam ciuilem, siuè debitum, carceribus mancipari nequeũt. Cap. XV.

Mater diues tenetur dotare filiam inopem. Cap. XVI.

Vxor eximens maritum capitaliter damnatum è manibus familiæ, excusatur, seu saltem mitius punitur. Cap. XVII.

Eximens semet ipsum è manibus familiæ non incidit in pœnã à iure communi constitutam contra eximentes detentos per familiam. Cap. XVIII.

Soluens partem debiti, pro quo non tenebatur, obligatus dicitur ad residuum, si debitum erat proprium, vel eius patris. Cap. XIX.

Repromissio clandestina extra contractum matrimonij facta non valet. Cap. XX.

Cadauer banniti in dominium importatum non prohibetur sepeliri, nec ea de re proceditur contra illud defferentes. Cap. XXI.

Solutum pro Laudimio non computatur in prætio ad constituendam læsionem vltra dimidiam. Cap. XXII.

Censuarius contumax in soluendo debitos census, cogitur ad restitutionem sortis. Cap. XXIII.

Executio sententiæ, continens excessum, sustinetur pro rata. Cap. XXIV.

Ecclesiæ, & Monasteria tenẽtur ad viarũ, & Pontium reffectionem. Cap. XXV.

Te-

Testamentum minus perfectum, fauore venientium ab intestato conditum, facit cessare primum testamentum magis solemne, in quo extranei hæredes erant instituti. Cap. XXVI.

Defuncto filio iuste exhæredato, viuente patre, illius filij, & Testatoris nepotes, exhæredari non possunt. Cap. XXVII.

Trebellianica non potest prohiberi in filijs primi gradus, vbi observantia contrarium non statuat. Cap. XXVIII.

Stante statuto, quod qui in carceribus remansit per annũ, liberetur absq; impensa sub eo comprahenditur is, qui in carceribus stetit per annum interpollatum. Cap. XXIX.

Habens generalem, & specialem hippotecam, tenetur prius excutere specialem, antequam tertios possessores virtute generalis molestet. Cap. XXX.

Filius natus, etiam post decem menses, per aliquot paucos dies à die mortis viri, præsumitur illius, etiamsi mulier intra sextum mensem ad secunda vota transiuerit. Cap. XXXI.

Hæredes, ab intestato succedentes, diuidunt pro rata debita hæreditaria. Cap. XXXII.

Meretrix eicitur etiam ex propria domo, si est sita penes Ecclesiam, vel &c. Cap. XXXIII.

Anteriori creditori competit reuocatoria contra posteriorem creditorem, qui fuit satisfactus. Cap. XXXIV.

Secundus creditor, offerendo satisfactionem primo creditori, ab eo euincit rem in solutum acceptam. Cap. XXXV.

Bannitus restitutus tenetur ad ratam bonorum recuperatorum versus creditores. Cap. XXXVI.

Donatio facta filio causa matrimonij, vel Clericatus dicitur, simplex, non ob causam. Cap. XXXVII.

Ad restitutionem pecuniæ mutuatæ Titio quæ Meuio prouenit, vel ex ea factus est locupletior, tenetur Meuius in subsidium, vbi Titius non est soluendo. Cap. XXXVIII.

Meliorationes factæ, etiam per Prædonem, restituuntur per spoliatum. Cap. XXXIX.

Emptor Prædij habita fide de pretio, non tenetur ad vsuras, etiam ratione fructuum perceptorum, vbi de ijs non conuenit, & data est dilatio ad soluendum, secus, si nulla sit data dilatio. Cap. XL.

Receptans mulierem bannitam non tenetur ad pœnam impositam contra receptatores bannitorum. Cap. XLI.

Pars colonica ex fructibus fundi alienati debetur colono, quando venditor ignorabat, vel emptor sciebat, prædium esse per colonum cultiuatum. Cap. XLII.

Colonus partiarius, qui coluit, & laborauit, & omnia expleuit, ad quę tenebatur, non potest eo anno à colonia expelli per nouum Dominum. Cap. XLIII.

Debitor pecunię dare potest tot bona in solutum creditori. Cap. XLIV.

Facta reductione bonorum subhastatorum ad duas partes ex tribus vere extimationis, fructus recollecti post petitam reductionem in bonis à creditore restitui debentur debitori. Cap. XLV.

Quilibet contractus alienationis rescinditur ob læsionem enormissimam. Cap. XLVI.

Condemnato ad rescissionem contractus emptionis, vel ad supplendum pretium, non datur facultas scindendi ligna in bonis emptis, vt pretium prædictum supplere valeat. Cap. XLVII.

Filius, etiam minor, non restituitur aduersus fideiussionem factam pro excarcerando patre. Cap. XLVIII.

Vicaneus, vel Ciuis, non potest detineri pro debito

debito alterius ciuis, vel Vicanei. Cap. XLIX.

Debitor, qui iussu Iudicis soluit tertio, dicitur liberatus, nec vlterius tenetur versus creditorem. Cap. L.

Restituens rem absq; melioramentorum retentione, ea poterit repetere. Cap. LI.

Nepotes, & Pronepotes Patris locum obtinent in successionibus ascendentium. Cap. LII.

Raptor, qui raptam in vxorem duxit, excusatur à pęna in hoc Mediolani dominio. Cap. LIII.

Locus Pius hęres, qui non confecit inuentarium, non tenetur de proprio, si probauerit non fuisse alia bona in hęreditate. Cap. LIV.

Hęres cum beneficio inuentarij, qui promisit creditoribus hęreditarijs satisfactionem non tenetur, nisi pro viribus hęreditatis. Cap. LV.

Hęres, qui per errorem soluit integrum legatum absq; deductione falcidię, condictione incerti, poterit recuperare, id quod retinere sibi licebat. Cap. LVI.

Filio debetur legitima etiam non liquidato ęre alieno hęreditario, vbi filius paratus sit pręstare cautionem de seruando indemnem hæredem. Cap. LVII.

Maritus nō tenetur aliqua pęna ob homicidiū cōmissū in psonā adulteri, siuè vxoris in adulterio repertæ. Cap. LVIII.

Testis, qui diminutè, non autem perfectè fuit examinatus culpa Notarij, vel Iudicis, iterum examinari debet, etiam post publicas attestationes. Cap. LIX.

Ad deffensionem rei carcerati admittitur quilibet absq; mandato. Cap. LX.

Legatū sub conditione, si quis nupserit, aut similia, conditio dicitur impleta, etiam si non iure matrimonium sit contractum, dummodo ignoranter. Cap. LXI.

Compensatio alimentorum cum seruitijs fit tantū modo pro rata seruitiorum, non pro tota summa. Cap. LXII.

Confessio facta etiam absente parte, nocet confitenti, maximè iure Canonico inspecto. Cap. LXIII.

Mulieri viduæ post annum luctus debentur vsuræ, siuè interesse dotis, vbi dos non restituatur. Cap. LXIV.

Fructus percepti compensantur in quasi debito. Cap. LXV.

Mutuans pecuniam super certa re, habet illius retentionem, si pecunia fuit soluta priori creditori. Cap. LXVI.

Pactum tàm nudum, quàm stipulatione corroboratum, pari passu obseruandum esse vult ratio naturalis. Cap. LXVII.

Ex instrumentis de nouo repertis retractatur ipso iure absq; restitutione sententia lata super probationibus priuilegiatis, idest in casu l. Ad monendi ff. de iure iurando. Cap. LXVIII.

Milites Hyerosolimitani succedunt in feudo, non obstante quod sint Religiosi, & Fratres nuncupentur. Cap. LXIX.

Curator ad lites non tenetur fideiussionem præstare, nec inuentarium facere. Cap. LXX.

Emens partem fructuum, vel alterius rei, intelligitur de dimidia. Cap. LXXI.

Filio agenti ad bona Patris debentur alimenta, etiam in prima instantia. Cap. LXXII.

Alimenta taxantur secundum vires hęreditatis. Cap. LXXIII.

Filium inopem, qui recipiendo partem à Patre iurauit de cętero non petere alimēta, tenetur alere pater. Cap. LXXIV.

Iuratoria cautio supplet deffectum fideiussionis, vbi ea præstari non potest. Cap. LXXV.

Vēditor rei tàm stabilis, quàm mobilis, & se mouentis, tenetur propalare illius vitia, qualitates. Cap. LXXVI.

Cessio facta ex interuallo soluenti pro alio, valet, & ponit soluentem in locum ipsius creditoris. Cap. LXXVII.
Conuentionis causa terminari debet, omissa reconuentione, si de prima liquet, de secunda verò adhuc non constat. Cap. LXXVIII.
Consignans se in fortijs illius Iudicis, in quo eadem die fuerat condemnatus eius fideiussor, admittitur ad purgandā morā, & de mora purgatione. Cap. LXXIX.
Emphiteuta soluens eius portionem subuenitur, si alij coemphiteutæ contumaces fuerunt. Cap. LXXX.
Emphiteuta, qui soluit pensionem commensurabilem fructibus, excusatur à restauratione rei emphiteoticæ. Cap. LXXXI.
Censuario fit remissio census ob sterilitatem rei censui suppositæ. Cap. LXXXII.
Filijs illegitimis alimenta præstari debent ex bonis Patris, etiam ab alijs possessis. Cap. LXXXIII.
Alimēta præstāda sunt de AEQVITATE donatori per donatariū secūdū quātitatē fructuum rei donatæ. Cap. LXXXIV.
Minus datur pro dote ingredieti Monasteriū, quā nubēti in seculo. C. LXXXV.
Mulier omnia bona dicitur dedisse in dotē, si vir sit ea præditus dignitate, vt tali, & tanta dote dignus existimetur. Cap. LXXXVI.
Soror facit partem fauore fratrum, vt eorum legitima augeatur de triente ad semissem, licet non admittatur ad partem. Cap. LXXXVII.
Facta executione, & captis pignoribus debitoris, cessāt interesse, nec ad ea tenetur vlterius debitor versus creditorem, vbi ex creditoris culpa, siue facto, non fuit ad subhastationē deuētū. C. LXXXVIII.
Pretium iustum quod dicatur, & multa de hac materia. Cap. LXXXIX.
Bona fideicommisso supposita alienari possunt pro alimentis liberorum, & descendenium Testatoris fideicommittentis. Cap. LXXXX.
Venditor rei, habita fide de pretio, deinde transmutata rei forma in aliam rem, habet potestatē vendēndi eādē rem penes quemcumq; in subsidium. Cap. XCI.
Delinquente possidente certa bona nomine alieno, etiam vigore constituti, non veniunt in confiscatione bona ipsa, si delinquentis bona confiscantur in hoc dominio Mediolani. Cap. XCII.
Spoliatus cadauere non restituitur ante omnia, & sic in hoc limitatur regula, quod spoliatus ante omnia restitui debet. Cap. XCIII.
Mater habet tempus anni ad petendum tutorem filijs, ne incidat in pœnam privationis hæreditatis, licet de rigore breue tempus sibi concedatur. Cap. XCIV.
Sexagenarius gaudet beneficio statuti de sexagenaria ætate, etiam si contraxerit postquam sexagenarius factus est. Cap. XCV.
Legitima debetur filijs, & alijs descendentibus primi gradus per Fiscum ex bonis confiscatis ob delictum. Cap. XCVI.
Debitor detentus relaxatur ob infirmitatem, etiam creditoribus contradicentibus. Cap. XCVII.
Ius Prælationis, quod competit Domino in fructibus, quos vendere vult colonus partiarius, non potest alteri cedi. Cap. XCVIII.
Notificans debitori imminentem capturam ad instātiam creditoris, vt eam euadat, si est affinis, aut intrinsecus amicus, excusatur, nec tenetur versus creditorem, alias secus. Cap. IC.
Custos carcerum, qui carceratū p dolū aufugere permisit, quāuis eadē pœna teneatur, quā carceratus, Tamen illius casus gratiabilis dicitur, & si gratiabilis nō sit casus illius, qui aufugit, ob grauitatē sceleris, de quo erat imputatus. Cap. C.

INDEX RERVM MEMORABILIVM QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

Prior numerus numerum, secundus capita significat.

A

Absentiam alleganti incumbit onus probandi, quia in eadem prouincia adesse quis præsumitur nu. 90. & nu. 118. cap. 30.

Absurdum non est, quod vnus faciat partem, nec ad eam admittatur nu. 19. cap. 87.

Absurdum est, vt filij pinguiorem legitimam consequantur per delictum patris, quam per illius prouisionem nu. 30. cap. 96.

Ablatio pecuniæ, vel alterius rei, facta iustè interfecto, non aggrauat delictum nu. 19. c. 58.

Actor, qui Iudicis spoliantis de facto, vtitur sententia, dicitur in lata culpa constitutus, & de violentia tenetur nu. 40. c. 45.

Actor non potest declinare forum Iudicis, coram quo reconuenitur n. 36. c. 78. Etiam ob priuilegium personale nu. 37. c. 78.

Actus vnus non debet diuerso iure censeri n. 4. c. 62

Actio hypotecaria experiri nō potest contra tertiū possessorem, nisi facta discussione bonorū debitoris, & super excussione sit pronunciatū n. 11. & & nu. 105. c. 30.

Actio hypothecaria præscribitur decem annis inter præsentes num. 78. 79. & 114. c. 30.

Actio ad quid immobile inter immobilia reputatur, ad mobile autem, inter mobilia connumeratur num. 12. c. 32.

Actio personalis non potest euelli ab ossibus debitoris num. 7. c. 36.

Actionē habens videtur habere ius ad rē n. 11. c. 36

Actio datur ei, qui pecuniam mutuauit patri contra filios, & vxorem in subsidium, si ex ea alimenta consecuti sunt, quia nihil refert, quod mediate, aut immediate aliquid sit versum in vtilitatē, sed tantum requiritur, quod occasione rei mutuatæ commodum habuerint n. 4. 7. 9. & 11. c. 38.

Actio non datur pro recuperandis melioramentis, facta rei restitutione nu. 4. c. 51. Contrarium verius nu. 9. c. 51.

Actio incerti nullam aliam rem continet, quam retrodationem rei melioratæ nu. 16. c. 51.

Actio conditionis indebiti non potest habere locum non transacto dominio nu. 9. c. 56.

Actio remanere non debet inanis, ne creditum amittatur num. 5. c. 99.

Adulterium satis probatum dicitur ex deosculatione, aut actibus similibus inhonestis, secutis inter vxorem, & alium nu. 8. c. 58.

Administratores omnes tenentur inuentarium facere, & fideiussionem præstare nu. 1. c. 70.

Aduocati cauti esse debent in defendendis causis criminalis Læsæ Maiestatis, quia supplicans pro reo huiusmodi infamis efficitur nu. 14. c. 12.

Adiudicatio bonorum facta à Iudice similis est emptioni, & venditioni nu. 28. c. 45.

Affectata præcepta pœnalia non inferunt metum nu. 16. c. 30. il secundo.

Aetas matris attenditur habita ratione iuris communis, non statutorum, in decernenda tutela nu. 22. c. 94. Contrarium nu. 23. c. 94.

Aetas annorum 55. excusat à munere personali nu. 41. c. 95.

Aestimatio, vide infra, verbo pretium.

Aequiparatorum idem est iudicium nu. 4. c. 100.

Aequitas est naturalis iustitia nu. 26. c. 28.

AEQVITAS est ordinata iustitia, temperata dulcedine misericordiæ nu. 58. c. 30.

AEQVITATEM semper ante oculos habere debet Iudex nu. 59. c. 30.

AEQVITAS omnis suadet, quod creditor eligat illam rem, in qua plus iuris habet nu. 60. c. 30.

AEQVITAS est, vt bonis æstimatis, pro rata æs alienum diuidatur inter cohæredes nu. 7. c. 32.

EQVITAS est columna in medio, non autem angulus, aut fauor partialis nu. 5. c. 41.

AEQVITATIS proprium munus est in supplendis his, quæ in lege deficiunt nu. 20. c. 41.

AEQVITAS suadet, ne quis cum iactura alterius locupletetur nu. 35. c. 45.

AEQVITAS admiranda C. Marij nu. 23. 24. & 25. c. 58.

AEQVITAS naturalis nihil distinguit inter nudam pactionem, & stipulatione corroboratam num. 4. c. 67.

Aequum dicitur ab æquando nu. 1. c. 71. nu. 5. c. 1.

Aequius est, quod filius sit alitus de alieno contra ius, quam quod facta probatione, quod sit filius, tamen fame decesserit nu. 31. c. 72.

AEQVITAS naturalis seruatur in foro conscientiæ nu. 14. c. 73.

Aequalitatis ob nimiam obseruationem turbari possunt commercia nu. 3. c. 76.

AEQVITAS eo ipso, quod exijt in ædicta Prætorum, definit appellari AEQVITAS nu. 22. c. 78.

AEQVITAS plus præstat, quam legis verba concedunt nu. 25. c. 78.

AEQVITATIS munus est in supplendis his, quæ in lege quodammodo videntur deesse nu. 26. c. 78.

AEQVITAS pro rerum, negotiorum natura, & personarum conditione, vim legum mutat num. 32. c. 78.

AEQVITAS canonica pro alendis filijs locum etiam habet in terris Imperij nu. 5. c. 83.

AEQVITATEM, & pietatem prætulit ius canonicum

nicum caſtitati, naturalem ſequens rationem nu. 13.c.83.

AEQVITATI reſiſtit, vt ſoror maiorem dotem haberet alia ſorore nu.23.c.86.

AEQVITATIS intuitu licitum eſt legem reſtringere, quod alias non permitteretur nu.33.c.88.

AEQVITAS vbi ſubeſt, idem eſt iuditium in ſimilibus nu.4.c.91.

AEQVITAS eſt ars Aequi, & boni nu.2.c.1.

AEQVITAS eſt iudicium, in quo ſtatuitur ad dictamen rationis naturalis nu.3.c.1.

AEQVITAS nil aliud eſt, quam naturalis ratio, aut quod naturalis ratio perſuadet n.4.c.1.nu.8.c.16.

Aequum reuocat ſummum ius ad æquabilitatem nu.6.c.1.

Aequum illud appellamus, vt ne cui plus, ne cui minus, ſed cuique ſuum tribuatur no.7.c.1.

AEQVITAS eſt ius, quod lex ſcripta prætermiſit nu.8.c.1.nu.24.c.7.

AEQVITAS dicitur ſpecioſa proles Magiſtratus nu.18.c.1.

Aequum accipitur pro iuſto num.20.c.1.

AEQVITAS eſt legis voluntati coniunctiſſima, eamque ſequitur, ſiue ad humanitatem, ſiue ad acerbitatem nom.21.c.1.

AEQVITAS interdum mitius, interdum acerbius agit, vt facti, & perſonarum qualitas expoſtulat nu.22.c.1.

AEQVITAS eſt motus rationabilis regens miſericordiam, & rigorem nu.23.c.1.

AEQVITAS non conſiſtit in cerebro quorumcunque num.27.cap.1.

AEQVITAS non adiuta legibus non eſt curanda num.28.cap.1.

AEQVITATEM inuenire non eſt parui negotij nu.30.c.1.

AEQVITATEM ſequi quis debet in opinionibus c.6.nu.22.

AEQVITATEM quis debet ſequi in reſcriptis nu.25.c.6.

AEQVITAS dicitur benigna, & liberalis num.30.c.1.

AEQVITATIS munus eſt in ſupplendis his, quæ quodammodo in lege videntur deeſſe nu.31.c.1.

AEQVITATE in arbitrarijs tantum vtimur, & vbi ius ſcriptum deficit num.32.cap.1.

AEQVITATIS proprium epiteton eſt benignitas num.37.c.1.

AEQVITAS quodammodo duplex; vna, quæ iuri gentium adhibetur, Altera, quæ iuri ciuili inſeruit nu.1.c.2.

AEQVITAS naturalis quid nu.2.c.2.

AEQVITAS ciuilis quid nu.3.c.2.

AEQVITAS ſcripta propriè non datur nu.5.c.2. & nu.2.c.3. illius declaratio nu.2.c.3.

AEQVITAS impropriè appellatur ſcripta n.3.c.3.

AEQVITAS non contrariatur rigori, ſed illum temperat nu.4.c.3.

AEQVITAS in iudicijs, & contractibus eſt præferenda rigori nu.6.c.4.

AEQVITAS in omnibus hominum actibus ſpectanda eſt nu.7.c.4.

AEQVITATIS vſus certis regulis definiri non poteſt nu.8.c.4.

Aequi, & boni natura eſt emendatio legis ex ea parte, qua defficit ob vniuerſale nu.1.c.4.

AEQVITAS ſequenda eſt etiam in foro Eccleſiaſtico, ſi à iure ciuili introducta eſt, & de iure canonico rigor nu.19.c.4.

AEQVITAS ſequenda eſt ſi tam ipſa, quam rigor ſcriptus eſt nu.20.c.4.

AEQVITAS quædam generalis eſt, quædã particularis, ab ea dependens, quæ cuicunq; negotio applicatur n.1.c.7.

AEQVITAS vbi ſubeſt, licitum eſt inducere fallentiam legi nu.19.c.15.

Aequalitas eſt pars æqualitatis nu.3.c.6.

Aequalitas parit concordiam inter liberos nu.4.c.6.n.23.c.86.

AEQVITAS vbi ſubeſt, licitum eſt inducere ampliationem, aut fallentiam legi nu.38.c.95.

Alimenta præſtare liberis tenentur parentes, ſed ſucceſſiuè, non coniunctiuè, primo ſlz. Pater, mox Mater no.7.c.16.

Alimenta non præſtans carcerato pauperi pro debito, facit locum eius relaxationi n.11.c.29.

Alimenta per modum prouiſionis debentur illis perſonis, quas natura alere iubet nu.13.c.72.

Alimenta obtenta per modum prouiſionis compenſanda ſunt, ſi actor obtinuit in cauſa principali no.26.c.72.

Alimenta non reſtituit mulier, quæ ventris nomine conſecuta fuit, niſi per calumniam ſe prægnantem dixerit n.28.c.72.

Alimenta ratione ventris prægnantis præſtari debent, etiamſi mater diues eſſet nu.29.c.72.

Alimenta non reſtituit filius, quæ pendente lite ſuper filiatione eſt conſecutus nu.30.c.72.

Alere quis tenetur eum, cuius opera vtitur num.1.c.62.

Alimenta præſtans eas tantum operas videtur recipere, quas coactus fuiſſet aliunde conducere, ſi ab alimentario non fuiſſent præſtitæ num.17.c.72.

Alimenta non reſtituit mulier, ſiue vxor, quæ conſecuta fuit pẽdente lite ſuper matrimonio, etiãſi contra eam iudicatum ſit n.32.c.72.

Alimenta præſtita ventri prægnanti dicuntur præſtita tanquam de bonis proprijs illius actoris n.34.c.72.

Alimenta, & litis expenſæ debentur fratri, & ſorori litem mouenti contra fratrem n.15.c.72.

Alimenta quomodo taxanda ſint, remittitur Iudicis arbitrio no.19.20.cap.72.& cap.73.nu.1.

Alimenta de AEQVITATE taxanda ſunt ſecundum vires hæreditarias, ære alieno deducto, & filiorum legitimà, ac computatis bonis feudalibus n.2.c.73.

Alimenta debentur Patri per filium num.31.c.74. limitatur nu.32.

Alimentorum cauſa non ſunt alienanda prædia n.3.c.73. Contrarium num.7. Deciſio Conſilij Neapolitani in ea materia n.4.c.73.

Alimenta debita ex cauſa lucratiua taxantur dedu-

cto

Ob ære alieno, nec alienantur bona nu. 6. c. 73.
Secus si ex causa necessaria, quia tunc alienantur bona, etiam alienati prohibita nu. 7. & 18. c. 73.
Alimentorum causa, si fructus bonorum non sufficiunt pro alimentis Patris, non potest ea filius petere nu. 8. c. 73.
Alimenta debentur per hæredem, habita ratione hæreditatis, etiamsi inuentarium non fecit nu. 9. c. 73.
Alimentorum legatum, si in certa quantitate statutum est, tenetur hæres in totum persoluere, si non confecit inuentarium nu. 15. c. 73.
Alimenta certa dicuntur esse legata, si testator legauit alimenta, qualia consueuit præstare num. 16. c. 73.
Alimenta taxanda sunt secundum id, quod testator consuetus erat præstare in eius domo num. 19. c. 73.
Alimenta augenda sunt, secundum quod augetur ætas, & secundum conditionem eorum, quibus debentur nu. 20. c. 73.
Alimentorum quantitas variatur iuxta statum, & personarum qualitatem nu. 21. c. 73.
Alimenta, vbi de opulento agitur patrimonio, cõstituenda sunt secundum dignitatem personæ, etiam in illegitimo, nu. 23. c. 73. Contrarium alij probant nu. 24. c. 73.
Alimentorum loco conceditur legitima filijs nu. 2. c. 74.
Alimenta dicuntur subsidium nu. 3. c. 74.
Alimenta semel habita, iterum debentur per Patrem filio laboranti inopia, etiamsi iurauerit ea victus non petiturum nu. 5. c. 74.
Alimenta præstanda filio, qui se in necessitate posuit, ad vitæ tantum necessitatem, non ad decorem, sufficiunt n. 24. c. 74.
Alimenta præstare tenetur Pater etiam filio bannito n. 26. c. 74.
Alimenta debita filio bannito, vel Spurio, vsq; ad necessitatem tantum, non ad decorem debentur nu. 27. c. 74.
Alimenta non solum filijs, sed etiam nepotibus, & pronepotibus, præstare tenetur Pater nu. 28. c. 74. Quod procedit etiãsi filius ingrati animi causam commisisset n. 29. c. 74.
Alimenta præstare tenetur Pater etiam nepoti Spurio ex defuncto filio nato nu. 30. c. 74.
Alimenta debentur filijs iure naturali num. 6. & 8. c. 83.
Alimenta ex quadam sanguinis coniunctione debentur à parentibus omnibus animantibus nu. 6. c. 83.
Alimenta de AEQVITATE non solum filijs Spurijs, sed etiam nepotibus debentur nu. 19. c. 83. & nu. 22. c. 83.
Alimenta debentur etiam vxori inopi filij Spurij nu. 21. c. 83.
Alimenta non debentur filio Spurio, qui ea potest sibi lucrari ex artificio, vel seruitute n. 36. c. 83.
Alere filios Spurios tenetur etiam donatarius omnium bonorum patris, si donata sunt in fraudẽ à parentibus nu. 29. & 32. c. 83.
Alere filium illegitimum tenetur mater, donec peruenerit ad ætatem trium annorum nu. 33. c. 83. Et etiam lapso triennio, si pater esset pauper nu. 34. Si tamen id agere posset mater absq; scandalo, & periculo nu. 35. c. 83.
Alere filium Spurium non tenetur pater, si inhonestè viueret filius, aut filia num. 38. c. 83. Contrarium, si resipiscat nu. 40.
Alimenta filijs Spurijs debita præstanda sunt, ex fructibus, non ex alienatione bonorum num. 41. c. 83.
Alimenta præstanda sunt pro rata fructuum n. 43. c. 83.
Alteri per alterum iniqua inferri non debet conditio n. 9. c. 80.
Aloysij Meltij Senatoris mentio n. 16. c. 89. nu. 62. c. 90.
Alexandri Caluini Patris auctoria mentio nu. 11. c. 5.
Alimenta alieni præstans absq; alia protestatione, nihilominus agere potest ad illorum repetitionem n. 49. c. 83.
Alimenta negans necare quodammodo videtur nu. 3. c. 84.
Alimentorum negatio dicitur legitima causa reuocandi donationem n. 4. c. 84.
Alimenta præstanda sunt pro modo facultatum donatoris, & donatarij, & pro modo rei donatæ nu. 6. c. 84.
Alimenta debentur patrono inopi per Ecclesiam, siue beneficiatum nu. 8. c. 84.
Alimenta in quibus casibus præstanda sunt tradit Surd. n. 9. c. 84.
Alimentorum obligatio in parentibus descendit ex AEQVITATE, & caritate sanguinis num. 17. c. 90.
Alimentorum causa fortior est, & magis necessaria, quam dotis causa nu. 23. c. 90.
Alimentorum causa fortior est, quam legitima n. 24. c. 90.
Alimentorum legatum non venit in confiscatione nu. 57. c. 96.
Alienata per confiscatum computantur in eius legitima nu. 56. c. 96.
Alfonsi Vicecomitis I. C. mentio n. 27. c. 28.
Amor patris descendit in filium, non è contra nu. 13. c. 1.
Amor maternus omnes alios vincit n. 2. c. 14.
Amor, & concordia, non lucrum, aut auaritia nuptijs præsidere debent nu. 11. c. 10.
Amicus amico bonum capere consilium præsumitur nu. 13. c. 99.
Ambrosij Sancti scitum dictum n. 6. c. 6. n. 22. c. 86. nu. 11. c. 94.
Anima preciosior est corpore nu. 89. c. 69.
Anima præferenda est cæteris rebus corporalibus nu. 90. c. 89.
Pro Anima tutior opinio tenenda est nu. 88. c. 69.
Anni tempus, quod matri competit ad petendum tutorem, ei non prodest, si se arctasset ad vltimos dies anni, intra quos tutela peti, & decerni non posset nu. 18. c. 94.

Contrarium probat D. Sen. Bellonus nu. 19. c. 94.
Annibalis à Tela I. C. mentio nu. 10. c. 18.
Annibalis Pœni pietas, dum cadauera Consulum Romanorum humari decenter fecit nu. 9. c. 93.
Annus interpollatus non dicitur completus, itaut nouitius possit professionem emittere nu. 9. & nu. 23. c. 29.
Andreæ Alifer I. C. mentio nu. 25. c. 94.
Appellatio interposita pro excessu in causa in appellabili suspendit tantum excessum, si fuit expressum. Si vero non fuit expressum, suspenditur sententia in totum nu. 9. c. 24.
Appellatio non datur, saltem quoad suspensiuum, ab ordinatione expellente meretricem num. 12. cap. 33.
Appellatione interposita à grauaminibus per Iudicem illatis, fructus non consequitur creditor nu. 42. c. 45.
Appellatione interposita, Innouata reuocāda sunt in vim attentatorum nu. 43. c. 45.
Appellatio non suspendit in causis executiuis ex natura debiti censualis, de quo in publico instrumento n. 27. c. 50.
Appellatio non admittitur in causis executiuis n. 29. c. 50.
Appellationi locus est, vbi sententia infert grauamen nu. 30. c. 50.
Appellatio admittitur ab arbitrio Iudicis nu. 17. cap. 57.
In causa Appellationis noui testes, & super nouis articulis possunt examinari n. 15. c. 59.
Appellatio non admittitur in materia Prouisionalis no. 22. & 23. c. 72.
Appellatio non admittitur saltem quoad suspensiuum in causa caritatiua subsidij nu. 25. c. 72.
Appellatio denegatur, quotiescunque res non patitur dilationem nu. 10. c. 93.
Appellatione filiorum veniunt etiam nepotes in fauorabilibus nu. 17. c. 27.
Appellatione materiæ non venit materiatum, ad quod sua materia reuerti non potest nu. 1. c. 91.
Appellatio non admittitur ab ordinatione Iudicis negantis relaxationem detēti pro debito, oblata fideiussione nu. 5. c. 97.
Argumentum à persona debitoria ad personam secundi creditoria non procedit n. 103. c. 30.
Arbitrium Iudicis quid sit nu. 33. c. 1. Reliqua videas in verbo Iudicis.
Ab arbitrio Iudicis pendet, an compensatio admittenda sit nu. 5. 6. cap. 7.
Augusti Cæsaris decretum contra Iuliam propriā filiam ob illius inhonestatem nu. 11. c. 33.
Auctoritas Iudicis. Vide infra verbo Iudex.
Augmentum, sine seruitus sucta rei venditæ statim post venditionem, per actionem anteā competentem venditor prodesse debet ipsi venditori nu. 13. c. 76., Secus, si ante venditionem non competebat actio n. 15. c. 76.
Augmentum casu, vel fortuna factum, post venditionem spectat ad emptorem n. 16. c. 76.
Auus maternus diues tenetur ad dotationem neptis, si mater est pauper n. 11. c. 16.
Auth. hoc nisi, continet meram humanitatem nu. 7. cap 44.
Auth. hoc nisi, vult, vt vnicum incommodum sentiat debitor nu. 13. c. 44. Maxime si creditum peruenit ex causa lucratiua nu. 14.
Auth. Res quæ dispositio, procedit etiam pro excarcerandis liberis detentis causa delicti, vel debiti nu. 27. c. 90.
Auth. Res quæ, non procedit quotiescunque testator expressè prohibuit alienationem, etiam ex causa dotis, & alimentorum nu. 43. c. 90.
Contrarium verius nu. 44. c. 90.
Auth. Res quæ, procedit in fideicommissis ascendentibus, non transuersalibus nu. 58. c. 90. limitationes nu. 49. & 50. c. 90.
Argumentum de dote ad donationem propter nuptias est validum nu. 193. c. 64.
Actus non debet operari vltra intentionem agentium nu. 100. cap. 64.
Administratores censentur sibi soluisse num. 117. cap. 64.
Amplia, etiamsi mulier sit diues nu. 156. cap. 64.
Assignatio irreuocabiliter facta si euincatur, tenetur assignans de euictione nu. 122. cap. 64.
Aureus in aureo debetur, siue illius integer valor, quando talis fuit positus in obligatione num. 129. cap. 64.

B

Bartolus declaratur nu. 15. c. 27.
Bartholomeus Culeoneus parere recusauit Gentili Leonissæ Generali Duci Venetorum ob maiorem ætatem nu. 3. c. 95.
Bargaglię opinio reprobatur circa fructuum restitutionem nu. 91. c. 45.
Bannitorum cadauera neque suspendi, neque sepultura denegari his potest nu. 1. c. 21. Contrarium seruatur nu. 2. c. 21.
Bannitus, sicut viuus non potest morari in loco, à quo fuit bannitus, ita post mortem nu. 4. & 7. cap. 21.
Banniti cadauer non potest sepeliri in loco, à quo erat bannitus tempore mortis nu. 6. c. 21.
Banniti cadauer sepeliens tenetur pœna dantis auxilium bannito nu. 8. c. 21. Contrarium verius nu. 9. c. 21.
Bannitus mortuus, amplius dici non potest bannitus nu. 11. c. 21.
Bannitus restitutus dicitur nouus homo num. 1. cap. 36.
Bannitus restitutus, non tenetur versus eius creditores, etiamsi ad pinguiorem fortunam peruenerit nu. 2. c. 36.
Contrarium verius nu. 10. & distinguitur nu. 9.
Bannitus restitutus tenetur versus creditores pro rata bonorum recuperatorum, etiamsi creditores non contradixissent bonis publicatis nu. 12. c. 36. Contrarium probat Oddus, qui reprobatur num. 13.
Prior sententia obseruatur in hoc Dominio num. 14. c. 36.
Bannitus restitutus quoad omnia, idest quoad bona, & personam, conuenit, & conuenitur pro omni-

omnibus, ac si nonquam fuisset bannitus nu. 16. cap. 36.
Bannitus restitutus quoad personam tantum, ad nihil tenetur versus creditores nu. 16. c. 36.
Bannitorum receptatio prohibita est fere in omnibus partibus Italiæ nu. 1. c. 41.
Bannitis remanere non debet locus, in quo possint morari n. 4. c. 41.
Bannitam mulierem capiens non lucratur beneficium concessum capiẽtibus bannitos n. 7. c. 41.
Bannitos capientibus conceditur benefitium, vt ij extirpentur, & ne publicam turbent tranquillitatem nu. 9. c. 41.
Bannitum coactè receptans non tenetur ad pœnam nu. 25. c. 41.
Bannitum receptans habere debet notitiam banni, saltem præsumptiuè, adhoc, vt teneatur pœna receptationis nu. 30. c. 41.
Bannitum coactè receptasse quis in dubio præsumitur nu. 27. c. 41.
Bannitum, vel rem in domo propria inueniens, non dicitur receptare nu. 28. c. 41.
Bannitum receptans habere debet notitiam banni per descriptionem in albo, adhoc vt teneatur ad pœnam nu. 30. c. 41.
Benigna, & liberalis dicitur AEQVITAS num. 31. c. 1.
Benignitas idem significat, quod AEQVITAS nu. 4. c. 61.
Benefacientibus benefacere docet natura n. 18. c. 8.
Beneficium Nou. Const. de bonis in solutum dandis pro redemptione bonorum, locum non habet, vbi bona vendita sint ex causa onerum nu. 34. c. 44.
Beneficio renuncians etiam tacite, non potest vlterius eo gaudere nu. 88. & 89. c. 45.
Beatorum ossa honoris causa transferuntur num. 17. cap. 93.
Belli metus operatur vt ipsum bellum nu. 27. c. 50. il secondo.
Bonorum descriptio ob delictum alibi commissum non fit, nisi secuta sententia condemnatoria nu. 2. c. 92.
Bona omnia delinquentis describuntur in hoc Dominio Mediolani, statim atq; quis imputatus est de delicto, pro quo venit bonorum confiscatio, eo tamen non amoto à possessione num. 1. cap. 92.
Bona dantur in solutum pro vera æstimatione, vbi agitur de herede cum beneficio inuentarij num. 37. c. 44.
Bona delinquentium, vt plurimum confiscantur nu. 1. cap. 92.
Bona alienari prohibita, non transeunt in Fiscum, etiam vita durante ipsius delinquentis confiscari nu. 54. c. 96.
Bona donata filio, vt promoueatur ad sacros ordines, non conferuntur in diuisione cum fratribus nu. 15. c. 37.
Bona donata filio, vt promoueatur ad sacros ordines, non dicuntur meliorare illius conditionem, ad formam statutorum Mediolani 305. nu. 16. c. 37.
Bonis publicatis Cridæ non præiudicatur illis, qui non contradicunt, nisi respectu Fisci num. 15. cap. 36.
Bonus vir non arbitratur secundum iuris vigorem, sed secundum AEQVITATEM n. 13. c. 73.
Bona fides regulariter præsumitur nu. 86. c. 30. Et contrarium dicenti incumbit onus probandi nu. 87. c. 30.
Bona fides non patitur emptorem percipere fructus rei emptæ cum venditoris iactura nu. 2. cap. 40.
Bruta leprosa separari possunt à commercio aliorum animalium nu. 19. c. 33. Eisq; pascua deputantur, & limitantur num. 20. c. 33. Quia possunt de facili alia animalia corrumpi num. 21. c. 33.
Bulla Pij V. circa census constitutionem tollit doctrinam Innocentij nu. 3. cap. 23.
Bursati opinio reprobatur, dum voluit sufficere, quod constet aliquem in domo alterius permãsisse, vt doceatur de illius seruitiorum præstatione nu. 13. c. 62. Declaratur nu. 14.
Bona fides plurimum exuberat in pacto dotali nu. 81. c. 64.

C

Causa finalis ea esse dicitur, sine qua quis alias facturus non erat nu. 4. cap. 37.
Causa, quæ tendit ad merum fauorem donatarij, impulsiua, non finalis dicitur nu. 6. c. 37.
Causa in dubio, impulsiua, non finalis dicitur nu. 7. cap. 37.
Causa quælibet non inducit effectum collationis, sed solum illa, quæ secum habet iuris necessitatem nu. 8. cap. 37.
Causæ onerosæ magis fauendum est, quam lucratiuæ nu. 4. & nu. 5. c. 42.
Causa non dicitur reducta ad non causam, facta reductione ad duas ex tribus partibus veræ æstimationis prætij rei in solutum traditæ num. 4. cap. 45.
Causa dicitur reducta ad non causam, si nulla declarata fuit datio in solutum, siue contractus rescissus num. 30. cap. 45.
Causa dicitur reducta ad non causam quoad partẽ rei pro reductione ad duas ex tribus partibus restituta nu. 45. & 54. c. 45.
Causa accidentalis non extinguit naturalem num. 23. c. 74.
Cassanei opinio reprobatur nu. 35. c. 30.
Casus fortuitus dicitur, in quo vis, vel metus interuenit nu. 6. c. 50. il secondo.
Casus, in quibus de AEQVITATE est iudicãdum nu. 8. & seqq. cap. 4.
Casum fortuitum quis potest in se suscipere, & pro eo tenetur nu. 21. c. 50. il secondo, & tenetur de solito, non insolito etiamsi iurasset n. 46. & 47.
Casum fortuitum in se suscipiens debitor non obligatur ad casum prouenientem à culpa creditores nu. 48. c. 50. il secondo.
Casus fortuiti periculum spectat ad emptorem nu. 50. cap. 50. il secondo.

Casum fortuitum non potest in se suscipere venditor censuæ nu. 51, ibidem.

Casus legis vbi euenit, non est admittenda quæstio nu. 16. cap. 30.

Casus valde insolitus non comprehenditur sub facto Principis, cui fuit in contractu renunciatū nu. 42. 43. & 93. cap. 50.

Casum fortuitum in se suscipiens, non præsumitur intellexisse de casu adeo extraordinario, ex facto creditoris orto, vt in illius odium commisso nu. 94., & 95. cap. 50.

Casus eo modo decidendus est, quo terminassent verisimiliter conditores legum, si de eo interrogati fuissent nu. 19. c. 41.

Casus vbi est iure expressus, ibi cessat omnis dubitatio nu. 35. cap. 69.

Caritas prima incipit à se ipso nu. 46. c. 83.

Calicutarum lex dura contra debitores n. 4. c. 44.

Cautione fragilitati quis non tenetur se subijcere nu. 7. cap. 57.

Cardinales succedunt in feudis nu. 48. c. 69. Contrarium tradit Thomas Marinus.

Capitale census, vide infra, verbo census.

Caducitas est pæna propter pactum expressum, aut tacitum Domini concedentis, vt in defectū solutionis canonis cadat emphiteuta n. 4. c. 80.

Caducitati locus dicitur, quamuis in triennio integra portio canonis vnius anni à coemphiteuta soluta esset nu. 20. c. 80.

Canon nisi in totum soluatur, committitur pæna, etiam contra omnes coemphiteutas nu. 5. c. 80.

Canon, siue pensio, si est correspōdens fructibus, fit remissio propter sterilitatem nu. 8. c. 81., Contrarium tradit Corbul. nu. 9.

Captatoria voluntas quid sit, quæ dicitur prohibita nu. 1. c. 8.

Captatoria dispositio valet fauore piæ causæ nu. 3. cap. 8.

Captatoria institutio duplex nu. 15. c. 8. & n. 16. ac nu. 19. c. 8.

Captare est aliquid desiderio, & aucupio consequi nu. 20. cap. 8.

Captus vti suspectus de fuga, dimittitur sub iuratoria cautione, si fideiussorem non inuenit nu. 19. cap. 75.

Capienti mulierem bannitam non debetur præmium à statuto promissum capienti bannitum num. 7. cap. 41.

Captus ob ciuile debitum, si post detentionem factus est sexagenarius, a beneficio statuti non est excludendus nu. 37. cap. 95.

Carceratus ob causam criminalem non relaxatur sub iuratoria cautione nu. 2. c. 75. limitatur in causis leuibus, vel vbi inditia non sunt valde grauia nu. 17. & 18. c. 75.

Carcerum custodes permittentes debitores detentos vagari, seuere puniendi sunt nu. 6. c. 97.

Carcer datur debitori in pænam, vt illius tedio soluat nu. 5. cap. 97.

Carcer in delictis datur ad custodiam, in debitoribus vero datur ad pænam, vt illius tedio soluant nu. 8. c. 97.

Carcer non est locus aptus ad curandum, sed potius ad augendum morbum nu. 13. c. 97.

Carcer est pæna noxiorū hominum nu. 9. c. 15.

Carcer non irrogat infamiam iuris, sed facti n. 10. & 11. cap. 15.

Carcer Senatori Romano dicitur vltimum supplicium nu. 12. cap. 15.

In carceribus decedere ignominiosum est nu. 15. cap. 97.

Carcerari quemquam pro debito odiosum est nu. 13. cap. 15.

In carceribus curari egrotos impossibile videtur nu. 13. cap. 97.

Cameralis obligatio instrumentaris non admittit exceptionem, nisi falsitatis, solutionis, & quietationis nu. 2. cap. 7., Contrarium verius num. 3. cap. 7.

Camera apostolica, quæ successit Clerico pro spolio, tenetur pro rata ad æs alienum in hæreditate relictum nu. 6. cap. 31.

Cameralis obligatio dicitur continere renuntiationem omni legum auxilio nu. 16. cap. 79.

Carceratum aufugere è carcere faciens, eadem pęna tenetur, qua ille tenebatur, ex dispositione Nou. Const. num. cap. 100. in princ.

Carceratus, qui aufugit, Si reus erat de assassinio, itaut exclusus esset à benefitio gratiæ, Ita exclusus dicitur custos carcerum, cuius dolo, aut lata culpa aufugit carceratus num. 5. c. 100., Contrarium verius nu. 6. c. 100.

Cadauera bannitorum suspendi non possunt, neqꝫ ijs sepultura denegari nu. 1. c. 21., Contrariū seruatur nu. 2. cap. 21.

Vide supra verbo, banniti.

Cadauera insepulta relinquere maximum est dedecus nu. 8. cap. 93.

Certitudo sufficit secundum præsentem statum nu. 8. cap. 13.

Certa vt res dicatur, non sufficit generalis præsumptio, quod specialis hypoteca sufficiens præsumatur, sed aliter debet constare de certitudine nu. 110. c. 30.

Certum dicitur, quod per relationem alicuius potest certificari nu. 17. cap. 73.

Censuario moroso existente in soluendis censibus venditur ad hastā proprietas censui supposita, vt ex illius pretio restituatur capitale census, cum censibus decursis nu. 1. & 4. cap. 23.

Census venditor non cogitur restituere capitale nu. 2. cap. 23. nu. 34. & nu. 47. cap. 50.

Censuarius in quibus casibus cogitur restituere sortem nu. 13. 14. 15. & 18. cap. 23.

Census causa datur actio possessorij, & petitorij num. 21. cap. 23.

Census annui excluduntur à benefitio No. Const. tit. de bonis in solutum dandis nu. 22. cap. 44.

Census capitale, licet solui non possit ab inuito, potest tamen sponte solui nu. 64. cap. 50.

Census capitalis dominus non potest dici creditor, cum illud non possit exigere à censuario inuito nu. 80. cap. 50.

Census capitalis dominus dicitur creditor sub cōditione, non purus n. 81. c. 50.

Cen-

Censuario non fit remissio ob sterilitatem rei censui suppositæ nu. 1.c.82. Contrarium verius nu. 5.7.& 8.c. 82.
Censuarius, vigore bullæ Pij V. tenetur ad onera, quæ ex natura contractus spectant ad dominum fondi nu. 2.c. 82.
Census, sicuti non augetur, auctis fructibus, siue facultatibus, ita illis cessantibus, vel diminutis, non cessat, nec diminuitur census nu. 4. c. 82.
Censum emens, dicitur emere fructus rei, cum super fructibus sit constitutus census nu. 6. c.82.
Census nullus debetur, re in totum perempta, etiamsi contrarium, pactione fuisset conuentum nu.9.c.82.
Cedens, & cessionarius vna, & eadem persona reputatur nu. 9. cap. 98.
Cessionarius dotis non potest consequi vsuras, quæ viro competebant nu. 17. c. 98.
Cessionario locatoris, non competit benefitium tacitæ hypotecæ, in rebus inuectis, & illatis, sicut competebat locatori nu. 20. c. 98.
Cessio, & pactum sunt necessaria soluenti priori creditori ad agendum non ad restituendum n. 8. cap. 66.
Cedens post satisfactionem obtentam, non potest actionem transferre in soluentem, quam non habet nu. 3.c.77.
Cedi non potest, quod non est nu. 4. c. 77.
Cessio ex interuallo de AEQVITATE *valet, SI ità Iudici videbitur* nu. 11. c.77.
Cessio fieri debet, vbi cedenti nullum damnum afferat nu. 14.c.77.
Cessionem facere quis debet etiam post solutionem, si in solutione pactum esset de cedendo nu. 15.c.77.
Cessante ratione, cessat dispositio nu. 10. c.41.
Cessante causa, cessat effectus nu. 7.c. 62.
Cessante impedimento, cessat effectus impedimenti nu. 52. cap.94.
Chaos appellatur illa quæstio, an filia faciat partē, *licet non admittatur* ad partem nu. 1. c. 87.
Christofori Conturbij I. C. mentio nu. 18.c.60.
Ciceronis sententia notanda nu. 19.c. 1.
Ciceronis scitum dictum n.5.c.27.
Circuitus euitandi sunt nu. 8.c. 24.
Ciuitates Lombardiæ virtute pace Constantiæ habentur loco Prouinciæ nu.119. c. 30.
Ciuitates Mediolanensis Dominij, de facto propria impensa se munire consueuerunt nu. 4. c. 81.
Clam, quod fit, dolosè agi creditur nu. 17.& n. 20. c. 20.
Claudij Righini I. C. mentio nu. 15.c.100.
Clausula *ita quod* per specialitatem generalitati non derogetur hypotecæ in instrumento apposita, an impediat dispositionem l.2.C. de pignoribus, & pro negatiua nu. 15. 16. & nu. 39. Et pro affirmatiua nu. 17. 21. 22. & 25. c.30.
Clausula *ita quod* specialitas, generalitati non deroget, non tollit priuilegium generalis hypotecæ, sed illius executionem retardat nu.31.& 42. cap. 30.
Clausularum verbis, & sensui niti debemus nu. 34. cap. 30.
Clausulas in instrumentis frustrà appositas fuisse dicendum non est nu. 41. c.30.
Clausula, *itaut* per specialitatem generalitati non derogetur censetur apposita fauore, & intuitu debitoris principalis, non secundi creditoris nu. 102. c.30.
Clausula *ita quod* specialitas generalitati non deroget, non tollit priuilegium generalis hypotecæ, sed impedit illius exercitium nu. 31. & 42. cap. 30.
Clausularum verbis, & sensui niti debet nu. 34. cap. 30.
Clausulas in instrumentis frustra appositas fuisse non est dicendum nu.41.c.30.
Clausula *itaut* per specialitatem generalitati non derogetur, censetur apposita fauore, & intuitu debitoris principalis, non secundi creditoris nu. 102. c. 30.
Clausula *si plus valet illud dono*, apposita in instrumento, intelligitur tantum de modica parte nu. 13. c. 46. Contrarium si amplissimis verbis fuit hoc expressum nu. 14. Contrarium placet Rebuffo, etiamsi renunciatum esset omni legum auxilio nu. 16. c.46.
Clausula *non obstante qualunque consuetudine*, in decreto apposita, habet vim derogatiuæ non solum ad consuetudines præsentes, sed etiam ad futuras nu. 49.c.69.
Clausula constituti non transfert verām possessionem, sed fictam nu. 8. c. 92. Contrarium verius nu. 13. & 15. cap.92.
Clara vbi sunt iura, cessat omnis interpretatio nu. 33.& 34. c.69.
Clerici militare tenetur pro Christiana fide nu.13. cap. 100.
Clericalis ordo tantopere æstimandus, vilesceret absq; patrimonio nu.10.c.37.
Clerici non succedunt in feudis nu. 15.29.40.c.69. Excipiuntur Clerici primæ tonsuræ nu.15.c.69.
Clericus Monacus, & conuersus non succedunt in feudo recto, etiamsi religionis habitum dimiserint nu.29.& 32. cap.69.
Clericorum fauore sæpè iudicatum fuit in feudorum successione nu. 60. c. 69.
Clerici admittuntur ad feuda, si Domino placuerit nu.64.& 65.cap.69.
Clericus in sacris constitutus, non pugnabit propter sanguinis effusionem, & timorem irregularitatis nu. 66. & 78. ac nu.87.cap.69.
Clerici, & Religiosi indifferenter admittuntur in successione feudorum Ecclesiasticorū n. 74. c.69.
Clerici admissi ad feuda, iurare tenentur fidelitatem Domino, sicut laici nu. 81. c. 69.
Clericus feudatarius, non potest à Domino temporali puniri corporaliter, sed tantum feudo priuari, & in exilium mitti nu.94. & 97.c.69.
Cætera vide in verbo Ecclesiasticæ personæ.
Colonus in fructibus pendentibus non dicitur habere aliquod ius nu. 6.c.42. Contrarium verius nu.12.21.& 23. c.42.
Colonus ratione tacitæ hypotecæ, non potest expelli à colonia nu.15.c.42.

Co-

Colonus in fructibus partia colonicæ habetur loco socij nu. 17. cap. 42.

Colonica portio semper debetur colono, nisi quando venditor impensa sua fundum coluisset nu. 24. c. 42.

Limitatur si proprijs manibus coluisset venditor, etiamsi expressè vendicione eos reseruasset nu. 25. c. 42. Contraria tolluntur nu. 26. c. 42.

Colonus expelli potest à colonia per nouum Dominum etiamsi expensas fecisset eo anno nu. 1. cap. 43.

Contrarium verius, quia nihil est, quod possit ei imputari nu. 3. c. 43.

Colonus, siue conductor, qui defecit in minimo, vt in vno nummo, non potest expelli à colonia nu. 5. c. 43.

Limitatur si locatio facta fuisset per non Dominum nu. 6. 7. cap. 43.

Colonus tenetur etiam inuitus, volente successore, perseuerare in colonia nu. 9. & 10. c. 43.

Colonus partiarius, dicitur habere societatem cum Domino nu. 1. c. 98.

Colonus retinere potest eius fructuum portionem, etiam aduersus successorem proprietatis nu. 2. cap. 98.

Colonus dicitur habere causam à Domino in fructuum perceptione nu. 4. c. 98.

Colonus qui semel fructus venales exposuit, mutare non potest propositum, nisi ex iusta causa nu. 27. c. 98.

Coloni iuramento statur, an fructus ad victum pertinentes vendere velit, si eos venales non exposuit nu. 28. c. 98.

Contractus refectio ob læsionem enormissimam locum non habet in conductoribus gabellarum, & Architectis, qui eorum periculo edifitis construenda conducunt nu. 16. 17. c. 6. Idem in permutatione beneficiorum nu. 18. c. 6.

Contractus ab initio, resoluitur ob non obseruantiam promissorum nu. 9. c. 23.

Contractus ex partium conuentione legem accipiunt nu. 30. c. 30.

Contractus refectio euitatur supplendo pretium nu. 87. c. 45. Et supplendo pretium, tenetur etiam pro eo ad interesse siue vsuras nu. 90. c. 45.

Contractus facti cum Iudicis auctoritate rescinditur ob enormissimam læsionem nu. 3. c. 46.

Contractus refectio ob læsionem enormissimam, restituuntur fructus percepti à die litis contestatæ nu. 5. c. 46.

Contrahentibus licet se decipere nu. 1. & 2. c. 76. Contrarium de AEQVITATE nu. 6. c. 76.

Contractus ex consuetudine congruam recipiunt interpretationem nu. 8. c. 86.

Contractus omnes de iure canonico dicuntur bonæ fidei nu. 3. c. 88.

Conductor qui defecit in minimo, vt in vno nummo, non potest expelli à conductione nu. 5. c. 43. limitatur si locatio esset inualida, idest facta per non dominum nu. 8. c. 43.

Compensatio non datur contra executionem Cameralem nu. 2. c. 7. Contrarium nu. 3. c. 7.

Compensatio de illiquido ad liquidum admittitur in iudicijs, in quibus proceditur sola facti veritate inspecta nu. 8. c. 7.

Compensatio admittitur semper vbi debitor est pauper, & multis filijs onustus nu. 8. c. 7.

Compensatio deduci potest etiam in executione sententia, & captis pignoribus nu. 11. c. 7.

Compensatio non admittitur in casibus, qui dilationem non recipiunt nu. 13. c. 7.

Compensari quod petitur, esse debet liquidum, vel quod incontinenti possit liquidari nu. 8. c. 7.

Compensare idem est quod soluere nu. 12. c. 7.

Compensatio datur à dolo ad culpam inter debitorem morosum, & creditoris odium nu. 16. c. 50.

Compensatio non admittitur in debito ex causa victuali nu. 14. c. 7.

Compensatio non admittitur in causa subsidij caritatiui, & pensionem, quæ soluuntur pro alimentis nu. 14. c. 7.

Compensatio operarum cum alimentis, an fieri debeat ad ratam seruitiorum an in totū nu. 2. c. 62.

Compensandi animo quod fit, extinguit debitum, licet res quæ datur, sit minoris valoris, quam debitum nu. 3. c. 62. Contrarium nu. 5. c. 62.

Compensatio alimentorum cum seruitijs, fit tantum pro rata nu. 5. c. 62.

Compensatio tacita, non operatur vltra id, quod expressa nu. 9. c. 62.

Compensatio tacita fructuum fit deductis alimentis nu. 7. c. 65.

Conditio quæ consistit in faciendo, habetur pro defecta, vbi elfluxit tantum tempus, intra quod potuit factum expleri nu. 6. c. 13.

Conditio dicitur adimpleta, si mulier alio iure postea nubat, si primo loco iure non nupsit; Vbi legatum factum fuit, si quis nupserit nu. 7. c. 61.

Conditio apposita in dispositione legis, debet aliter, verificari, quam per præsumptionem nu. 110. c. 30.

Conditio creditorum non immutatur, etiamsi debitoris patrimonium inter multos diuidatur ex statutorum dispositione nu. 15. c. 32.

Conditio *si canonem non solueris* est indiuidua nu. 2. cap. 80.

Conditio obligationis non mutatur ex persona coemphiteutorum nu. 3. c. 80.

Conditio melior est rei, quam actoris in mora pari nu. 12. c. 8.

Concordia, & amor, non lucrum nuptijs præsidere debet nu. 1. c. 20.

Coniugium est Reipublicæ Seminarium, & Vrbis principium nu. 19. c. 90.

Coniuncta persona, vel astrictus magna amicitia admonens coniunctum debitorem, ne detineatur, non tenetur versus creditorem nu. 10. c. 99.

Coniunctus coniunctū bonum expetere, & eum tueri præsumitur nu. 13. c. 99.

Consilij sapientis petitio non admittitur fauore piæ causæ nu. 11. c. 8.

Consilium Sapientis non conceditur, quoties negotium non habet probabile dubium nu. 13. c. 8.

Consilium Sapientis non admittitur in causis meretricem nu. 14. c. 8.

Con-

Consensus Domini divisioni rei emphitcoticę operatur ac si ab initio emphiteusis concessa fuisset vt singulis nu. 17. c. 80.
Consensus, siue præsentia eorum non est necessario in contractibus quorum contradictio obesse nequit nu. 10. c. 20.
Consensus liber mulieris raptæ non tollit delictum nu. 13. cap. 53.
Consobrini, idest fratrum filij, æqualiter succedunt patruo nu. 1. c. 52.
Conuersatio cum bannitis prohibita est nu. 5. c. 21. & nu. 2. c. 41.
Coactus dicitur, qui cogi verisimiliter potest nu. 24. cum duobus seq. c. 50. il secondo.
Coactæ quæ fiunt non imputantur facienti nu. 26. cap. 41.
Coactæ potius quam voluntariè quis bannitum receptasse præsumitur nu. 27. c. 41.
Coactio probatur ex præcepria pænalibus intimatis, siue factis nu. 65. cap. 50. Distinguitur no. 77.
Coactio subsequens attendi debet, etiamsi prius debitor obtulisset sponte soluere ou. 72. c. 50.
Coactus non dicitur soluere, qui soluit capitale census, quod nisi volente debitore solui potest nu. 78. c. 50.
Concursus non datur inter legitimam, & trebellianicam eodem tempore, sed diuerso nu. 22. cap. 28.
Commodum proprium, siue emergentis damni euitatio, legitime præbet excusationem, in quocunq; quæ alias non admitteretur nu. 14. cap. 99.
Contrariorum eadem esse debet disciplina nu. 14. cap. 76.
Copiæ magis, quam originali non est credendum nu. 17. c. 30.
Continuatio hæreditaria non datur pro legitimâ nu. 14. c. 57.
Contradictiones omissæ, publicatis cridis, pro bonis condemnati nocent tantum quo ad Fiscum nu. 12. & 14. c. 36.
Confiscatis bonis alicuius in diuersis territorijs, quilibet Fiscus capit bona sui territorij, & pro rata tenetur ad æs alienum nu 8. c. 32.
Confiscatione secuta, tute soluit debitor confiscati Cameræ confiscantis, & dicitur liberatus nu. 32. cap. 50.
Confiscatione probata, debitor qui soluit liberatus dicitur nu. 36. c. 50.
Confiscatio probatur assertione Principis; maxime vbi alia concurrunt adminicula nu. 33. & 34. ac 50. c. 50.
Confiscatio non extenditur extra territorium, saltem ac commodum confiscantis nu. 58. c. 50.
Confiscatio comprehendit nomina debitorum existentia extra territorium, quando possunt exigi in foro originis ipsius creditoris nu. 62. c. 50.
Confiscatio trahitur ad bona mobilia existentia extra territorium, cum ipsa sequi soleant personâ nu. 63. c. 50.
Confiscatio, siue publicatio iniusta æquiparatur non publicationi nu. 110. c. 50.
Confiscatio, vbi reuera secuta non sit, sed ad exigendum pecuniam, ea vtitur Princeps, non dicitur executio fieri tunc in odium creditoris, sed debitoris nu. 112. c. 50.
Contrarium ibidem.
Confiscationis titulo vtens Fiscus, non procedit vt Princeps, sed vt Tirannus nu. 20. c. 50.
Confiscatio pertinet ad Fiscum loci, vbi sita sunt bona, quando facta est ex causa, quæ confiscationem pareret in alijs etiam locis nu. 147. c. 50.
Confiscatis bonis delinquentis, fieri debet contradictio etiam respectu legitimæ ei prohibitæ ab eo, qui vocatur ad fideicommissum nu. 55. c. 96.
Consuetudo est ius quod lex scripta prætermissit nu. 8. c. 1.
Consuetudo per quam admittuntur Clerici ad feuda dicitur irrationabilis nu. 51. cap. 69.
Corporis humani vexatio euitanda est nu. 6. c. 93.
Consuetudo irrationabilis, nulla præscriptione etiam immemorabili euincitur nu. 52. c. 69.
Collectarum debitum, non à singulis, sed tanquam ab vniuersis exigitur nu. 7. c. 49.
Consuetudo non inducitur, nisi accedente Principis scientia, & patientia nu. 53. c. 69. maxime in his quæ Principi reseruata sunt nu. 54. c. 69.
Collusio debitoris, cum tertio impedit liberationem debiti ob solutionem factam tertio in præiuditium creditoris nu. 161. c. 50.
Consuetudo induci non potest nisi ab habente potestatem legis condendæ nu. 62. c. 69.
Consuetudo admittens clericos in successione feudorum dicitur inducere proximum ad peccandum nu. 79. c. 69.
Consuetudo attenditur in materia iuratoriæ cautionis loco fideiussionis nu. 12. & 13. c. 75.
Confessio sola non probat solutionem, vbi non constat de reali numeratione nu. 33. & 100. ac 101. c. 50.
Confessio facta à Tiranno non probat veram solutionem nu. 103. c. 50.
Confessio de recepto probat solutionem regulariter no. 104. c. 50.
Confessio nuda non probat, vbi adsint suspiciones, siue coniecturæ fraudis nu. 105. & 106. c. 50.
Confessio de recepto, concurrentibus coniecturis, probat realem numerationem nu. 107. c. 50. Ve qualitas personæ, vt Princeps nu. 108. c. 50.
Confessio simplex de recepto facta, siue à priuato, siue ab Officiali, siue à Principe, non probat solutionem veram nu. 156. & 157. c. 50.
Confessio de recepto absq; enumeratione non probat nu. 11. Contrarium nu. 23. c. 50 il secondo.
Confessus habetur pro iudicato, & cogitur soluere nu. 1. c. 63.
Confessio iudicialis est maior quocunq; publico instrumento, & quibuscunq; testium depositionibus nu. 2. c. 63.
Confessio iudicialis absente parte facta, non præiudicat confitenti nu. 3. c. 63. Contrarium verius nu. 4. & 7. c. 63.
Confessio iudicialis acceptata censetur ab eo, ad cuius fauorem facta fuit nu. 5. c. 63.

Confessio facta in vltima voluntate, valet fauore illius ad cuius interesse facta fuit, nec contra eam venire potest hæres nu. 8.c.63.
Confessio vbi continet obligationem, valet reuocabiliter, vsq; quò fuit acceptata à parte nu. 10. cap.63.
Idem si confessioni præsens fuit fideiussor nu. 11. cap. 6.
Distinguitur inter confessionem extraiudicialem tendentem ad obligandum confitentem; quæ non præiudicat confitenti, & confessionem continentem liberationem nu. 12. & 13.c 63.
Confessio facta ad liberandum non admittit probationem in contrarium nu.14.c.63.
Confessio extraiudicialis continens obligationem, probatur etiam iungendo diuersos testes nu. 15. cap. 63.
Confessio regulariter debet, vel in totum acceptari, vel respui nu. 16.c.63.
Confessio vbi continet duo facta separata, potest aduersarius acceptare vnum factum, & aliud respuere nu. 17. exemplum datur huiusmodi confessionis nu. 18.c.63.
Materiam hanc examinat Alex. Trentacinquius nu.19.
Concessum ob causam, vltra non extenditur quam durat causa nu. 7.c.62.
Conatu secuto, vt raptam cognosceret raptor, fit locus pœnæ ordinariæ capitis nu. 23.c.53.
Conatu non secuto pro cognitione mulieris raptæ non procedit dispositio l. vnicæ, de raptoribus, quoad pœnam capitis nu. 19.c.53.
Connexis in causis, liquere non potest de causa vnius, quin liqueat de causa alterius nu.34.c.78.
Condemnatus ad restitutionem rei petitæ in libello, tenetur etiam ad restitutionem fructuum perceptorum post litem motam, etiamsi non fuerint petiti nu.22.c.45. Et etiamsi reus esset in bona fide nu.23.c.45.
Consignatio rerum pignoratarum, dicitur quædam datio in solutum, quæ habet effectum solutionis nu.16.c. 88.
Condemnatio damnorum, Videas in verbo damnum.
Creditor volens exigere, quod sibi debetur, & soluere recusans quod debet, non videtur honestè agere nu.6.7.c.7.
Creditores non eximuntur a præstatione alimentorum debitori carcerato eo sub prætextu, quod Protectores carceratorum prouideant de alimentis ipsis carceratis nu.22.c.29.
Creditoribus duobus simul concurrentibus, & habentibus generalem hypotecam, præfertur primus nu. 38.c. 30.
Creditoris non interest, quod sibi satisfiat ex vno potius, quam ex alio pignore nu.44. & nu. 99.c. 30.
Creditori vtilius est habere tantum generalem hypotecam, quam generalem, & specialem simul nu. 70. c. 30.
Creditorem secundum inquietare inconueniens est, vbi certum est primo posse satisfieri ex re illi specialiter obligatâ nu. 97.c.30.
Creditor secundus, quasi succedens in locum debitoris, videtur regulariter eius iure tantum vti posse nu.103.c.30.
Limitatur in casu l. 2. C. de pignoribus nu. 104. cap. 30.
Creditoris protestatio, ostendit eius voluntatem nu. 106.c.30.
Creditor primus, qui potest sibi satisfieri ex speciali hypoteca, & virtute generalis molestat creditorem secundum, Videtur id facere potius causa cuiusdam emulationis, vt illi absit nu.103.c.30.
Creditorum conditio non immutatur etiamsi debitoris patrimonium diuidatur inter multos nu. 15. c. 32.
Creditor anterior, eatenus agere potest contra creditorem posteriorem satisfactum; Quatenus non est soluendo debitori facta excussione nu. 2. cap. 34.
Creditor secundus satisfactus in pecunia cessante excussione molestari non potest à primo creditore nu. 5.& 10.c.34.
Creditor secundus conuenitur à primo, absq; excussione, si pecuniam recepisset cum promissione restituendi in casu molestiæ nu. 8.& nu. 40. cap. 34.
Creditor secundus, qui exegit pecuniam, quasi in præmium suæ vigilantiæ reputatur potior nu. 11. c. 34.
Limitatur quotiescunq; pecunia consideratur vt species nu. 12.c.34.
Creditor anterior, cui obuenerunt bona debitoris, non potest molestari à posteriore creditore nu. 1. c. 35.
Contrarium verius, si secundus creditor satisfaciat primo creditori in pecunia nu. 3.c.35.
Creditoris diligentia ei obesse non debet num. 2. cap. 35.
Creditor primus per adiudicationem bonorum debitoris, dicitur securus pro crediti quantitate nu.4.c.35.
Creditori posteriori conseruatur ius hypotecæ, si realiter oblationem totius summæ fecit creditori anteriori nu. 5. c. 35. Quod etiam procedit in dote nu.6.& in licitatione nu. 7.c. 35.
Creditoris ius non potest deteriorari ex facto debitoris nu. 6.c. 36.
Creditore inuito, aliud pro alio solui non potest nu. 2. c. 44. Contrarium ex disposit. No. Const. nu.6.& 9.c.44.
Creditor non potest eligere bona meliora, sed mediocria Iudicis arbitrio nu. 10.c.44. Contrarium seruatur in Ciuitate Mediolani nu. 11.c.44.
Creditori datur res mediocris, non melioris conditionis in solutum fauore Ecclesiæ nu. 15.c.44.
Creditor, qui bona possidet, dicitur in mora constitutus eo ipso, quod petita fuit reductio ad duas ex tribus partibus veræ extimationis per debitorem nu. 11.& 14.c.45.
Credita possunt exigi in loco originis ipsius creditoris, siue de iure, siue de facto nu. 61. c.50.
Creditor sub conditione venit, appellatione creditoris

toris in materia indifferenti nu. 82. c. 50.
Crediti sub conditione exactio facta per alium, dicitur duplicitér iniusta n.83.c.50.
Creditor agere debet contra hæredem.qui promisit ex propria promissione, non ex contractu cũ defuncto nu.7. c.55.
Contrarium verius de AEQVITATE n.9.c.55.
Creditores præferuntur filio prætendenti legitimam nu.2.c.57.
Creditoribus posterioribus nullum damnum allatum dicitur ex pecunia soluta priori creditori, in cuius locum successit soluens nu. 5.c. 66.
Creditorum posteriorum conditio in eius statu conseruata dicitur per solutionem factam priori creditori nu.6.c.66.
Creditor qui habet pignus, non potest prætendere fructus, siue interesse nu.14.c.88.
Creditor tenetur debitori, si eius culpa, pignorum captorum venditio adeo fuit dilata, vt corrosa sint, vel deteriora reddita pignora, Itaut minori prætio vendita sint nu. 21.22.c. 88.
Creditor morosus Calicem bibere debet, si ob illius moram depositarius decoxit nu.28.c.88.
Creditor morosus, non consequitur augmentum monetarum interim factum post ceptam moram nu. 31.c.88.
Creditoris damnum, & debitoris præiuditium considerandum est in monetæ augumento n. 32. cap.88.
Creditor non potest impedire sepulturam eius debitori nu.9.& 10.c.93.
Creditoris capturam notificans debitori, tenetur versus creditorem, si debitor aufugit nu. 1.& 2.c. 99.Contrarium verius in coniuncta persona nu. 10.c.99.
Cridatum benefitium pro publicatione bonorum condemnati, prodest tantum Fisco, & habentibus causam ab eo, non alijs personis nu. 15.c.36.
Cridæ nocent non contradicentibus quoad Fiscum tantum nu. 12.c.36.
Credulitas probabilis coemphiteutæ, quod alius solitus esset eius portionem canonis soluere, eum excusat a caducitate nu. 12.c.80. Maxime si is qui cessauit, decessit, antequam sit declaratum locum esse caducitati nu.13.c.80.
Crudelitas dicitur vitium excedens modum humanum nu. 10. c.94.
Criminalibus in iudicijs admittuntur procuratores absq; mandato, maxime vbi reus est carceratus nu. 3. c. 60. Decretum Senatus in ea materia num. 4.
Crimen læsæ Maiestatis committitur tantum per subditum versus Dominum nu.23. c.96.
Custos carcerum permittens, quod debitores detenti vagentur, leuere est puniendus nu. 6. c.97.
Custos carcerum tenetur eadem pœna, qua carceratus, si eum aufugere permisit nu. 3.c.100.
Culpa sæpius dispar est, licet eadem sit pœna nu. 7. cap.100.
Culpæ par ratio desideratur inter duos reos si eiusdem omnimodus effectus pœnæ esse debet nu. 7. cap. 100.
In culpa dicitur, & negligentia, qui non facit, quod facere potest, & quilibet alius diligens pater familias fecisset nu. 93.c. 30.
Culpa vltima creditoris, præponderare debet præcedenti culpæ debitoris nu. 17.c.50.
Culpa creditoris sublata solutio huiusmodi facta per debitorem iussu Iudicis adscribi debet casui fortuito nu. 19.c. 50.
Culpa creditoris sublata, idest quod ex illius odio creditum fuit exactum morosus debitor non dicitur liberatus per solutionem iussu Iudicis factam nu.20. c.50. Contrarium nu. 38. 86. 87. & 88. c. 50.
Culpa partis suppleri diceretur, si super nouis capitulis, vel articulis examinarentur testes nu.12. cap. 59.
Culpa leuis in rebus proprijs non punitur nu. 10 cap. 74.
Culpa culposi damno cedit nu.20.c. 50.il secondo.
Culpa non arguitur in eo, qui actum patitur quem prohibere non potuit nu.28.c. 50.il secondo.
Culpa ad casum non ordinatum non præiudicat nu. 34.c.50.il 2.
Culpa quando dicatur ordinata ad casum nu. 35. ibidem.
Culpa vnius ex coemphiteutis non soluentis eius portionem canonis nocet alijs coemphiteutis nu. 1.c.80.Contrarium nu. 7.c. 80.
Culpa propria cuilibet proficua esse non debet nu. 8. c. 88.
Culpa non caret is qui id ommisit ad quod tenebatur, vel id non cogitauit, quod euenire facile poterat nu. 25.c.88.
Culpa aliena, alijs nocere non debet nu.13.c.96.
Curator ad lites, non tenetur fideiussionem præstare, nec inuentarium facere nu. 2. & 4. c.70.
Curator ad lites, non administrat bona nu. 5. c. 70.
Curator ad lites tenetur facere inuentarium, iurium, & monumentorum principalium num. 5. cap. 70.
Ciuis Mediol. ex priuilegio, qui vxorem Mediolanensem duxit nulla expressa conuentione circa statutum, & qui Mediolani semper habitauit, gaudet beneficio statuti nu.75. c.64.
Clausulæ, & verba generalia non extenduntur ad personas non expressas nu. 63.c.64.
Clausulæ sine præiuditio non operatur, quoad expressa nu. 148. c.64.
Compensatio admittitur etiam in dotis restitutione nu.25.c.64.
Compensatio admittitur etiam ad impediendum cursum vsurarum nu.26.c.64.
Compensatio fit etiam de quantitate ad speciem quando redacta est in pecuniam vel non extat nu. 27.c.64.
Compensationis retroactio fit ad diem debiti non solum à die oppositionis quando agitur de exclusione vsurarum, & interesse nu. 3.c.64.nu.27. 28.cap.64.
Compensationem opponens si successit in ius alterius retrotrahitur compensatio ad diem debiti nu.29.c.64.

Compensatio opponi potest ab hæredibus mariti contra mulierem repetentem dotem etiam ex causa rerum viri amotarum ab vxore, & ob res donatas vxori per maritum constante matrimonio nu.30.c.64.
Confessio in actu impugnato contenta valet, & facit ius inter partes etiam si facta sit in contractu nullo 107.c.64.
Compensatio non priuilegiata non potest opponi viduæ dotem repetenti nu. 186.c.64.
Confessio reuocari non potest stante iuramento nu.111.c. 64.
Contractus ex conuentione legem accipiunt nu. 76. c. 64.
Creditore renuntiante tantum respectu certæ personæ, vel causæ standum est certo nu. 99.c.64.
Consuetudo præstandi interesse ratione retardatæ solutionis dotis licitā est, & attendenda nu.168. cap. 64.

D

DAuid laudauit eos, qui Saulem à se interfectum humarunt nu.9.c.93.
Damnorum condemnatio dicitur incerta, ante eorum liquidationem nu. 69.c. 45.
Datio in solutum, habet vim emptionis, & venditionis nu. 3.c.44.
Datur in solutum creditori res mediocris, non melioris conditionis fauore Ecclesiæ nu. 15. c.44.
Datio in solutum facta pro maiori parte debiti, corruit in totum ei est nulla nu. 52.c.45.
Datio in solutum resoluitur per oblationem factam à secundo creditore ipsi primo, vt res reducatur ad primos terminos, secundum quod debebitur prætium cum vsuris. Et creditor tenetur restituere bonam cum fructibus nu. 47.48.& 49.c.45.
Datio in solutum siue immissio in possessionem, sustinetur pro parte iusti crediti, si pro maiori parte per errorem fuit facta nu. 58. & num. 59. cap. 45.
Datio in solutum etiam iudicialia nulla dicitur, quando meliores, & præciosiores res tantum continet nu.61.& 64 c.45.
Datio in solutum nulla censenda est, vbi continet nedum meliores res, sed etiam omnia bona pro modica summa nu. 62.c.45.
Decretum Senatus in causa percussionum baculo apostate illatarum nu. 26. c. 4.
Decretum Senatus, quo minori pœna ordinaria damnauit minorem, ob delationem sclopuli rotati, & alium maiorem, ob modicam delationem num. 13. cap. 4.
Decretum aliud Senatus in ea materia nu. 13. c. 4.
Decretum Senatus quo cauetur quatuor Senatores assistere debere eius sententijs, vltra Præsidem num. 7. cap. 5.
Decretum Senatus, quo cauetur, non esse admittendum Consilium Sapientis in relictis fauore piæ causæ, & sic in eis non habere locum No. Const.nu. 12. c. 8.
Decretum Senatus Parisiensis quo cauetur mulieres comprehendi sub statuto disponente debitores carcerari posse pro debito nu. 5. c. 15.
Decretum Senatus, contra eum, qui detentum è manibus familiæ eximerat nu. 5.c. 17.
Decretum Senatus, contra eum qui sanguine coniunctum exemit nu. 7. c. 17.
Decretum Senatus, quo cauetur, quod eximens se è manibus familiæ euaginando ensem, teneatur tantum ad pœnam proclamatis num. 5. c. 18. & num. 6. fauore minoris.
Decretum Senatus, quo suspensus fuit quidam, qui familliæ se opposuerat, & sclopum exploserat ad Iudicis præsentiam nu. 9. c. 18.
Decretum aliud in ea materia nu. 12. c. 18.
Decretum Senatus, quo biroarij non fuerunt molestati ob homicidium commissum in personam illius, qui se eis opposuerat, ac eosdem vulnerauerat num. 11. c. 18.
Decretum Senatus Parisiensis, quo cadauera bannitorum suspendi iussit nu. 3. c. 21.
Decretum Senatus, quo declaratum est posse impunè sepelliri cadauer banniti, modo id fiat sine pompa nu. 12. c. 21.
Decretum Senatus Parisiensis, quo declaratur summam solutam pro laudemio, non considerari in læsione, quia venditori non peruenit n. 8. c. 22.
Decretum Senatus, quo declaratur æstimum Communitatum haberi pro re immobili sui natura fructifera, ad formam bullæ Pontificæ nu. 20. cap. 23.
Decretum Senatus Parisiensis, quo declaratur nepotes non posse exhæredari defuncto filio iustè exhæredato nu. 13.c. 27.
Decretum Senatus Pinciani, quo carceratus pro debito fuit relaxatus, coacervando tempus interpollatum detentionis n.14. c. 29. Contraria opinio Fontanellæ num. 15.c. 29.
Decretum Senatus, quo declaratur tempus dierum trium, quo creditores cessarunt in præstatione alimentorum debitori carcerato esse debere cōtinuum nu. 20. c. 29.
Decretum Senatus, quo declaratur onus alimentorum debitoris carcerati, spectare etiam ad Daciarios nu. 21. c. 29.
Decretum Senatus, quo ordinatum fuit eijciendā esse meretricem è Vicinia, etiamsi habitaret cū patre aut matre, siue marito nu. 11. c. 33.
Decretum Cæsaris Augusti contra Iuliam propriā filiam impudicam nu. 11. c. 33.
Decretum Senatus, quo declarauit patronos Capellarum teneri ad Ecclesiæ reparationem num. 6. c. 39.
Decretum Senatus, quo declaratur remissionem patria esse sufficientem pro iniuria sibi, & filio illata nu. 21. c. 41.
Decretum Senatus, quo declaratur debitores ex causa annui census esse exclusos a beneficio Nou. Const. tit. de bo. in solutum dandis nu. 23. cap. 44.
Decretum Senatus, quo declaratur prætium rei vendita, de quo in No. Const. de bonis in solutum dandis, continere etiam prætium rei mobilis nu. 25. c. 44.

De-

Rerum Memorabilium.

Decretum Senatus, quo declaratur fructus perceptos à creditore restituendos esse, vbi ob reductionem ad duas ex tribus partibus veræ æstimationis, restituitur pars bonorum, vz. fructus ipsorum bonorum restitutorum nu. 13. c. 45.
Decretum Senatus super inualiditate fideiussionis à minore facta nu. 9. c. 48.
Decretum aliud Senatus contrarium, quando minor fuit principalis, & erat proximus ætati maiori nu. 10. c. 48.
Decretum Senatus, vt statuta obseruentur etiam contra Fiscum nu. 13. c. 48.
Decretum Senatus, ne soluta portione onerum molestetur quis pro debito vniuersitatis num. 9. cap. 49.
Decretum Senatus circa consensum raptæ, vt per illud sublatum sit delictum num. 12. & num. 15. cap. 53.
Decretum Senatus contra raptores meretricum num. 18. c. 53.
Decretum Senatus contra eum, qui post raptum, conatus non est mulierem cognoscere num. 20. cap. 53.
Decretum Senatus contra eum qui raptum tentauit tantum nu. 8. & n. 22. c. 53.
Decretum Senatus in materia abductionis, & matrimonij postea contracti cum abducta n. 9. c. 53.
Decretum Senatus contra vim inferentes mulieribus nu. 11. c. 53. & nu. 12.
Decretum Senatus quo condemnauit quemdam, qui post raptum conatus fuerat cognoscere raptam, licet inaniter nu. 24. c. 53.
Decretum Senatus ne filius detrahat legitimam ante liquidationem hæreditatis nu. 4. c. 57.
Decretum Senatus, quo temperauit pœnam occidenti vxorem, aut filiam adulteram ex interuallo nu. 15. & 16. Aut ob vehementem suspitionem num. 18. Etiamsi pecunias interempto abstulerunt nu. 18. & 19. 20. ac 21. c. 58.
Decretum Senatus fauore eius, qui furem nocturnum fœni interfecerat nu. 27. c. 58.
Decretum Senatus, quo declaratur, admittendum esse procuratorem absq; mandato in Criminalibus nu. 4. c. 60.
Decretum Senatus, quod non admittatur Procurator homicidæ allegantis occisum esse bannitum, nisi ipso occisore in carceribus existente nu. 11. c. 60. Decretum aliud nu. 12. c. 60.
Decretum Senatus, quo declaratur, quod vbi homicidæ sint plures, & vnus in carceribus existat, doceat de banno interfecti pro sit talis probatio cæteris etiam in contumaciam damnatis nu. 16. & 17. c. 60.
Decretum Senatus, quo declaratur in feudali materia posse clericos succedere nu. 102. c. 69.
Decretum Senatus in materia prouisionalis num. 17. c. 72.
Decretum Senatus, quo prohibetur appellatio a prouisionali nu. 24. c. 72.
Decretum Senatus, quo declaratur compensandas esse prouisionales ab actore obtinente in causa principali nu. 27. c. 72.
Decretum Senatus, quo declaratur, non teneri mulierem, ad restitutionem alimentorum obtentorum ratione ventris prægnantis n. 33. c. 72.
Decretum Senatus in decretatione alimentorum nu. 22. c. 73.
Decretum Senatus circa relaxationem Carceratorum ob causas criminales sub fideiussione num. 18. c. 75.
Decretum Senatus, quo declaratur reconuentionem valere in præiuditium etiam personæ priuilegiatæ nu. 41. 42. c. 78.
Decretum Senatus, quo declaratur fideiussorem in causa criminali, non purgare moram ex præsentatione rei, die sequenti post condemnationem factam nu. 34. c. 79.
Decretum Senatus, quo declaratur prætium domus per peritos male constitutum reduci debere, ad iustam summam nu. 19. c. 89.
Decretum Senatus, quo conceditur secunda reuisio ab extimatione peritorum nu. 17. c. 89.
Decretum Senatus, quo declaratur fœminas facere partem fauore masculorum nu. 19. c. 87.
Decretum Senatus circa dotandas filias, vel eas alendas ex bonis fideicommissarijs nu. 47. cum seq. c. 90.
Decretum Senatus, quod *Auth. Res quæ* procedit in fideicommissis ascendentium, non transuersalium nu. 58. c. 90.
Decretum Senatus, quo cauetur posse alienari bona fideicommisso transuersali supposita cum quibusdam qualitatibus nu. 60. & 61. c. 90.
Decretum Senatus, quod quarta, de qua in Auth. Præterea, non debeatur ex fideicommisso auito nu. 68. c. 90.
Decretum Senatus, quo tutella fuit concessa matri, quæ ad secunda vota transiuit nu. 57. c. 94.
Decretum Senatus, quo concessa fuit tutela matri transeunti ad secunda vota, etiam non reddita ratione prioris tutelæ, modo eas redderet termino mensis nu. 60. c. 94.
Decretum Senatus, quod sexagenarius, qui post eam ætatem contraxerat, & cum iuramento renuntiauerat benefitio statuti prohibentis carcerationem sexagenario, Carcerari non potest n. 36. c. 95.
Decretum Senatus Pedemontani reseruans legitimam filiis in confiscatione bonorum patris nu. 12. c. 96.
Decretum Senatus, quo declaratur gratiabilis casus custodis cuius dolo aufugerant carcerati rei delicto minime gratiabili n. 9. c. 103.
Decretum Senatus, quo declaratur casum illius, qui exteris Principibus inseruiuit, esse gratiabilem, quamuis per proclamata imposita sit pœna rebellionis huiusmodi personis nu. 11. c. 100.
Decretum Senatus, quo declaratur licere subditis inseruire exteris Principibus in militia aduersus Turcas nu. 14. c. 100.
Debitor, antequam soluat tertio, debet contradicere n. 12. c. 50. il secondo.
Debitores, eorumq; filij, in veteri testamento addicebantur creditoribus, vt vsq; ad septennium ser-

ser-

seruirent num. 4. c. 15.
Debitor non gaudet beneficio l. 2. C. de pignoribus num. 23. & 98. c. 30.
Debitoris factum non potest deteriorare ius creditoris n. 6. c. 36.
Debitum duplex, vel est naturaliter, vel non nu. 7. cap. 19.
Debitores, quibus soluendo non erat tradebantur creditoribus dilaniandi ex lege XII. Tabularum nu. 4. c. 44.
Debitor qui tot bona creditori in solutum dare prætendit, primo bona mobilia offerre tenetur nu. 17. c. 44.
Debitor si mobilia non habet probare hoc tenetur nu. 18. c. 44.
Debitor qui negauit debitum, non admittitur ad beneficium dandi bona in solutum nu. 32. c. 44.
Debitoris contumacia est, non soluentis termino sibi statuto nu. 33. c. 45.
Debitor soluendo Fisco fingenti se creditorem, cum non sit, non liberatur nu. 119. & 120. cap. 50. Contrarium probat Dec. n. 121.
Debitor solutione facta tertio non liberatur, si debitum propalauit, ex qua propalatione creditor fuit priuatus eius credito nu. 155. c. 50.
Debitor soluens alteri de mandato non habentis iurisdictionem non liberatur nu. 13. c. 50. il secondo.
Debitor morosus tenetur etiam de casu fortuito 19. c. 50. il secondo.
Debitor soluens creditori putatiuo liberatur sine Iudice n. 42. c. 50. il secondo.
Debitor quam coactionem probare teneatur, vt liberatus censeatur si tertio soluit num. 31. cum seq. c. 50. il secondo.
Debitor ob dolum præsumptum, siue velatum, non dicitur in bona fide per solutionem factam tertio nec ideirco liberationem consequitur num. 159. c. 50.
Debitor non dicitur liberatus si sponte notificauit debitum, & obtulit; Item si cum parte lucri, & demum si simulate soluit nu. 163. c. 50.
Debitor liberatur, etiamsi soluit priuatæ personæ iussu superioris nu. 164. c. 50.
Debitor vbi regressum habere potest pro solutione facta, non dicitur liberatus in præiuditium creditoris nu. 165. c. 50. Quod procedit etiamsi solutum esset Tiranno nu. 166.
Debitor soluendo tertio, ita demum liberatur, si nulla culpa in eo cadit nu. 171. c. 50.
Debitoris collusio cum tertio impedit liberationem debiti, ob solutionem factam tertio in præiuditium creditoris nu. 161. c. 50.
Debitor cedendo bonis, dimittitur cum iuratoria cautione de soluendo, si peruenerit ad pinguiorem fortunam nu. 20. c. 75.
Debitor facto deposito pecuniæ debitæ, siue pignorum in octu executionis sufficientium, dicitur liberatus ab obligatione quam habebat versus creditorem nu. 17. c. 88.
Debitor excusatur a mora, si superuenit difficultas soluendi facta creditoris, vt vigore sequestri nu. 40. c. 88.
Debitores dolosè aliquando sequestra sibi fieri procurant, ne soluant creditoribus, vt eorum moram, & culpam tegant nu. 59. c. 88.
Debitor detentus, si postea factus est sexagenarius à beneficio statuti non est excludendus num. 37. cap. 95.
Debitores qui detineri possunt pro debito, habetur in Nou. Constit. nu. 1. c. 97.
Debitor iterum de AEQVITATE non debet soluere, quod semel inuitus soluit nu. 7. c. 50.
Debitor dicitur coactus soluere à Principe, vel Iudice in odium creditoris, & consequenter ei nocere non debet nu. 8. c. 50.
Debitori iniuria facta per Iudicem intuitu creditoris, ipsi creditori imputanda est nu. 9. c. 50.
Debitor notificare debet creditori iussionem sibi à Iudice factam, aliter diceretur sponte facta solutio nu. 10. & 68. & nu. 71. c. 50. Contrarium verius nu. 21. c. 50.
Debitor morosus iussus soluere tertio, sibi imputet ob illius moram nu. 12. & 85. c. 50. Contrarium nu. 14.
Debitor non tenetur disputare super validitate confiscationis creditoris nu. 32. c. 50.
Debitor protestando, & certiorando creditorem, dicitur omnia fecisse, quæ in ipso erant, ne ad solutionem compelleretur nu. 45. 69. & 73. cum seq. c. 50.
Debitoris persona non attenditur in confiscatione, sed creditoris cum agatur de iuribus ipsius ossibus infixis nu. 59. c. 50.
Debitoris carceratio, est probatio probatissima, solutionem fuisse coactam nu. 70. c. 50.
Debitoris denunciatio ad illius excusationem, non est necessaria, vt fiat creditori nu. 75. c. 50.
Debitor morosus tenetur de interitu speciei post moram nisi interierit facto, vel culpa creditoris nu. 89. c. 50.
Debitoris contumacia vera considerari non potest, si in termino sibi statuto ad soluendum obtulit dare tot bona in solutum nu. 36. c. 45.
Debitum Vniuersitatis, non spectat ad singulos illius habitantes nu. 2. & 4. c. 49.
Pro debito Communitatis, singulares personæ detineri non possunt, si portionem onerum soluerunt nu. 6. c. 49.
Debitor non liberatur, nisi soluendo creditori aut de eius voluntate nu. 1. c. 50. Declaratur conclusio nu. 11. c. 50.
Debiti solutio facta domino, quæ seruo fieri ex stipulatione debebatur, non paret debiti liberationem debitori nu. 2. c. 50.
Debitor compulsus soluere Fisco, vel aliæ personæ, loco creditoris, non dicitur liberatus nu. 3. c. 50.
Debitoris iniuria, obesse non debet creditori nu. 4. c. 50. Distinguitur nu. 18. 86. 87. & 88. c. 50.
Debitor dicitur liberatus, si soluit tertio iussu Iudicis, vel Principis nu. 5. c. 50.
Debitor coactè soluens creditori, dicitur liberatus nu. 98. c. 50.
Debitor iussus solutione non liberatur, vbi solutio fit à scientem iubentem esse Tirannum nu. 111. cap. 50.

Debitor qui soluit virtute confiscationis, non dicitur liberatus, nisi illi constet de confiscatione per instrumentum publicum, & quod rite, & rectè lata sit sententia nu. 114. & 116. c. 50. Idest circa rectitudinem nu. 117. & 122. c. 50.

Hoc tamen intelligitur quando debitor sponte soluit, non coactus nu. 115. c. 50.

Debitor detentus pro debito, non relaxatur nisi soluto debito; vel accedente consensu creditori nu. 2. & 9. c. 97.

Debitor detentus, si liberari vult, omnino soluere debet nu. 21. c. 97.

Debitor vbi obligatus est in persona, & bonis, eo detento, ad bona nihilominus agere potest creditor nu. 4. c. 97.

Debitores detenti per debito negligunt satisfacere creditoribus; Si carcer eis in pœnam non deseruit ob Custodum, vel Iudicum vrbanitantem nu. 7. c. 97.

Debitor graui infirmitate affectus relaxatur è carceribus etiam inuito creditore nu. 10. c. 97.

Debitor inops, sicuti ob alimenta sibi à creditore non subministrata, relaxandus est; Ita, & infirmus pari ratione, & AEQVITATE nu. 11. c. 97.

Debitor infirmus, non est creditori addicendus, nec tenetur ei seruire nu. 17. c. 97.

Debitores detenti relaxantur sub fideiussione de soluendo *vel redeundo certo termino à Protectoribus* carceratorum in Ciuitate Mediolani, vigore statuti 154. lib. 2. nu. 20. c. 97.

Debitor detentus si de rectitudine capturæ disputatur, interim fideiussori potest dimitti num. 21. cap. 97.

Debitorem decoctum scienter delegans ignoranti, tenetur in subsidium erga creditorem nu. 4. c. 99.

Debitorem impediens, ne ad iuditium compareat, tenetur versus creditorem pro toto credito nu. 6. c. 99.

Delinquendo quis dicitur consentire pœnis num. 5. cap. 23.

Delinquens non debet esse meliores conditiones nu. 8. c. 36.

Delictum patris, & liberorum, siue mariti, non liberat eos ab onere alendi siue ex carcerandi nu. 38. c. 90.

Delinquendo quis, quasi contrahere dicitur cum Fisco, quia ad pœnam indictam se obligare dicitur nu. 8. c. 96.

Delinquentium bona, iure communi inspecto, non confiscantur nisi deficientibus descendentibus, vel ascendentibus nu. 2. c. 96.

Detractio qualibet, vel legitimæ, aut Trebellianicæ consideratur de per se in suo tempore nu. 15. cap. 28.

DEVS Optimus Maximus vult homines nasci, vt viuant, viuere autem, vt illius admirabilia opera, venerentur, eiusq; sibi gratiam, ac pietatem comprætentur nu. 17. c. 83.

Decius vti parum sibi constans à Doctoribus reprehenditur nu. 39. c. 87. eius opinio reprobatur nu. 38. c. 87.

Derogare est rem tollere, aut eam vti infectam reddere nu. 66. c. 30.

Decipere se licet contrahentibus nu. 1. & 2. c. 76. Contrarium nu. 6. c. 76.

Deceptio inter contrahentes licita tantum est intra dimidiam non vltra in foro humano num. 4. cap. 76.

Deceptio intra dimidiam inter contrahentes licita est non solum quoad prætium, sed etiam quoad rei qualitatem nu. 5. c. 76.

Deceptus non dicitur, qui scit, vel iure debet nu. 18. c. 76.

Deceptus quis remanere non debet sub clipeo ministrorum iustitiæ nu. 101. c. 45.

Decipere se inuicem licet contrahentibus n. 1. c. 46. etiam in foro Poli nu. 2. Declaratur conclusio nu. 18. c. 46.

Decisio Rotæ Romanæ circa prohibitionem Trebellianicæ nu. 4. c. 28.

Decisio Senatus Pedemontani circa prohibitionem Trebellianicæ nu. 10. c. 28.

Descendentes tantum, non viciniores succedunt in hæreditate collateralium nu. 6. c. 52. Auctoris sententia in ea materia nu. 7. c. 52.

Descendentium dignitas salua semper esse debet in interpretatione mentis testatoris nu. 51. c. 90.

Depositum, & consignatio tantum velent, quantum ipsa solutio nu. 18. c. 88.

Depositarius carcerari potest, non interpellato debitore, vt exhibeat pignora iudicialia, sibi in depositum data nu. 19. c. 88.

Depositæ res, manu militari auferri possunt à creditore nu. 20. c. 88.

Depositarius cum debitore, & emptore etiam pignorum, vlterius non tenetur, Si prætium pignorum consignauit executori ad cuius instantiam venditæ fuerunt res pignoratæ nu. 21. c. 88.

Depositum quando dicatur verum, & reale nu. 27. 29. & 30. c. 44.

Depositi natura est, vt idem corpus nummorum in deposito datorum restituatur nu. 28. c. 44.

Depositarius, qui rem vendens, postea redemit, tenetur si res postea perierit etiam absq; eius dolo, quia semel dolum fecit alienando nu. 25. cap. 79.

Depositum pignorum sicuti à debitore non potest reuocari, Ita omnino dependet à voluntate creditoris nu. 24. c. 88.

Depositarij post longum tempus decocti periculum, ad creditorem morosum, non ad debitorem eligentem spectat nu. 25. c. 88.

Depositarij inopia regulariter nocere debet eligēti, non alijs n. 26. c. 88.

Depositarij mala electio eligenti imputanda est nu. 27. c. 88.

Depositarius, qui pecunia sibi in depositum data vsus fuit, tenetur non solum ad vsuras, sed etiam actione furti nu. 46. c. 88.

Depositarius, & sequestratarius valde inter se differunt nu. 47. c. 88.

Depositarius restituens depositum absq; Iudicis mandato tenetur versus creditorem in subsidium nu. 7. c. 99.

Limitatur pluribus modis nu. 8. & 9. c. 99.

Diffi-

Difficultas magna æquiparatur impossibilitati nu. 10. c. 75.
Difficile est inter amicos pronuntiare, quorum alter offenditur nu. 1. c. 1.
Difficilius est quadraginta dierum continua ieiunia proferre, quam totidem inuerificata nu. 25. cap. 29.
Difficultas in non inueniendo fideiussorem probatur iuramento credulitatis nu. 11. c. 75.
Differentia inter AEQVITATEM, & consuetudinem nu. 10. c. 1.
Differentia inter fructus recollectos à die initi contractus, & recollectos à die litis contestatæ nu. 84. & 85. c. 45.
Dispositum in vno, censetur dispositum etiam in alio, in quo militat eadem ratio nu. 3. c. 22.
Diuidentibus inter se parentibus, vel ratione diuortij, vel aliter, filij Patris Patri, & filiæ, matri cedunt nu. 4. c. 14.
Diuisio non permittitur, quando fit diminutio specierum nu. 3. c. 71.
Diuisioni rei Emphiteoticæ, vbi consensit Dominus, cessatio vnius ex coemphiteutis, non præiudicat cæteris nu. 16. c. 80.
Diligentia creditoris ei obesse non debet nu. 2. c. 35. & nu. 11. c. 34.
Diuites habitantes in vno loco non tenentur nisi pro rata collectarum. Si Vniuersitas, & reliqui habitantes effecti sunt non soluendo nu. 5. & 8. cap. 49.
Dictum scitum Diui Ambrosij nu. 22. c. 86.
Cætera vide in ver. Ciceronis, & ver. Senecæ & ver. Ambrosij, ac Hieronimi Sancti.
Dictio copulatiua, & vtriq; loco tribuit partem nu. 6. c. 71.
Diuersum est, vt per specialitatem generalitati non derogetur atq; quod creditor non obstante generali hypoteca, agere prius teneatur ad specialem nu. 33. c. 30.
Distinctio magna est inter creditorem primum, cui probabile dubium imminet, ne possit satisfieri ex speciali hypoteca, & qui potest generalem exercere, & inter creditorem, qui certus est posse sibi satisfieri ex speciali nu. 107. c. 30.
Dies incerta adiecta promissioni de restituendo dotem, reddit dispositionem conditionalem num. 12. c. 64.
Dies quando naturalis non debeat accipi nu. 34. cap. 79.
Dispositio generaliter loquens, generaliter etiam intelligenda est nu. 3. c. 96.
Dotem vxori maritus, non marito vxor olim deferebat in Germania, ac in Gratia nu. 2. & 3. c. 20.
Dos, & forma vxoris, sunt stimuli superbiæ coniugalis nu. 7. c. 20.
Dos magna vbi ingreditur, Inde mariti libertas egreditur nu. 8. c. 20.
Dos datur pro oneribus matrimonij, tam spiritualis, quam temporalis nu. 6. & 7. c. 85.
Dos constitui debet secundum locorum consuetudinem nu. 11. c. 85.
Dotata congruenter dicitur, quæ habuit dotem secundum consuetudinem regionis, siue loci nu. 12. c. 85.
Dos congrua, satisfacit statuto excludenti dotatam nu. 13. c. 85.
Dos constitui debet etiam, secundum dignitatem natalium viri nu. 3. c. 86.
Dotium fauore in ambiguis respondere Aequius est nu. 9. c. 86.
Dos congrua æstimari debet ex numero liberorum nu. 14. c. 86.
Dotem inæqualem filiabus constituere potest pater, quæ vel diuerso tempore, vel in diuersis Ciuitatibus nuptæ sunt, aut quia diuersa sit conditio vnius, & alterius viri nu. 18. & 19. c. 86.
Dotis, & alimentorum causa æquiparatur num. 51. cap. 90.
Dotare filiam, seu neptem spuriam tenetur Auus nu. 23. c. 83. Quod procedit etiamsi pater hoc expressè prohibuisset in testamento, ac etiam alimenta nu. 24. c. 83.
Dos succedit loco legitimæ nu. 12. 16. & 28. c. 87. & nu. 23. c. 83.
Dotis in causa proceditur de AEQVITATE nu. 16. c. 61.
Donatio facta per Egrotum Medico nulla est nu. 16. c. 20.
Donatio facta per Sponsum Sponsæ clandestinè post contractas nuptias, irrita, & nulla est nu. 23. c. 20.
Donatio profusa sponsi, reduci debet ad AEQVITATEM arbitrio boni viri nu. 23. c. 20.
Donatio simplex facta per patrem filio, non computatur in legitima nu. 1. c. 37.
Donatio facta filio per patrem, vt promoueatur ad sacros ordines, vel vxorem ducat, dicitur donatio ob causam nu. 2. & 3. c. 37. Contrarium verius nu. 5. c. 37.
Donata filio, vt ordines suscipiat, non possunt vendi, neq; alienari absq; Episcopi licentia num. 19. cap. 37.
Donata filio, vt ordines suscipiat, non computantur in legitimam nu. 12. c. 37.
Donationes huiusmodi non solum respiciunt causam onerosam matrimonij temporalis, & spiritualis, sed etiam interesse tertij ne decipiatur n. 12. & 13. c. 37.
Donationes huiusmodi, AEQVITATIS impulsu factæ censentur nu. 14. c. 37.
Donata filio, vt ad Sacros Ordines promoueatur, non conferuntur in diuisione cum fratribus nu. 15. c. 37.
Donatio facta filio per patrem, vt promoueatur ad sacros Ordines, non dicitur meliorare conditionem descendentium iuxta statutum 305. nu. 16. c. 37.
Donatarius admittitur ad purgandum moram, si iuxta promissionem, non præstitit alimenta donatori nu. 9. c. 79.
Donatarius regulariter non tenetur alere donantem nu. 1. c. 84. Contrarium verius saltem ad ratam fructuum rei donatæ nu. 2. & nu. 5. c. 84.
Dominus directus tenetur ad reparationem viarum

& pon-

& pontium pro tertia parte, Emphiteuta vero pro alijs duabus partibus nu. 14. c. 25.
Dominus rei non debet fieri locupletior cum iactu-raetius, qui meliorauit nu. 10. c. 51.
Dominus in adulterio repertus à Vassallo, non potest impune occidi nu. 39. c. 58.
Domini persona, respectu Vassalli, dicitur sancta, & honesta nu. 40. c. 58.
Domino vtilior est, vt fæmina succedat in feudo, quam Clericus nu. 45. c. 69.
Domini interest, ne feuda Clericis conferat nu. 99. cap. 69.
Dominus directus defuncto emphiteuta, non potest amplius declarare eius voluntatem caducitatis in præiuditium hæredum nu. 14. c. 80.
Domini consensus &c. Vide Verbo Consensus.
Dominus præfertur cæteris in emptione fructuum coloni, & è contra n. 3. c. 98.
Dominus promptus esse debet in emendo fructus coloni, aliter sibi imputet nu. 29. c. 98.
Doctorum opiniones, intelligendæ sunt secundum leges, & rationes, quas allegant nu. 71. c. 69.
Doctoribus tenentibus aliquam opinionem, rationibus non perpensis, sed turmatim, nulla fides est danda nu. 28. c. 30.
Doctores, qui more auium alios insequuntur, non delibato negotio nihil probant nu. 29. c. 30.
Doctores aliqui, dum nequeunt commodè leges interpretari, eas mirificè modis ad cogitationes suas extorquent nu. 65. c. 30.
Doctoris dictum prolatum in ætate maturiori verius reputatur, quam primum dictum, in ætate minori, siue minus matura datum n. 10. c. 69.
Dominium cum mala fide, nihil releuat quoad fructuum restitutionem nu. 83. c. 45.
Domus valor in mille constituitur Romæ, si locatur quinquaginta quotanis nu. 14. c. 89.
Domus magnæ sitæ in Ciuitatæ prætium, non ex qualitate ædificij, Sed ex quantitate redditum constitui debet nu. 31. c. 89.
Domus lautæ, siue magnæ, pro cultu vrbium potius, quam occasione fructuum ædificantur nu. 32. c. 89.
Domus sua tutissimum est vnicuiq; refugium num. 6. c. 33.
Domus estimatio non est facienda habita ratione materiæ, & opere, ac quanti impensum est. Sed tantum si domus est pauci fructus, & magnæ expensæ quantum communiter venderetur nu. 33. c. 89.
Domus quomodo æstimentur Romæ nu. 15. & 39. cap. 89.
Dolor iustus temperat pænam nu. 9. cap. 17. & n. 14. c. 58.
Dolus est in eo, qui insidiosè dissimulat num. 19. cap. 20.
Dolus est machinatio.
Dolus præsumptus cessat in debitore, vbi ante solutionem omnia denuntiauit creditori nu. 160. cap. 50.
Dolus, vel culpa consideratur in filio Monaco transfuga, ac in filio, qui partem sibi assignatam dilapidauit num. 21. cap. 74.
Doli præsumptio excluditur in actu ad quem, quis ob proprium interesse, non nocendi animo deuenisse dicitur nu. 15. c. 99.
Duo vincula magis ligant, quam vnum nu. 3. c. 30.
Duobus confitentibus recepisse pecuniam, intelliguntur vnumquemq; eorum participasse pro dimidia nu. 10. c. 71., limitatur hoc in vxore confitente cum marito nu. 11. c. 71.
Duces Mediolani inuestiuerunt Clericos de feudis, nu. 59. c. 69.
Declara vt hoc in loco nu. 110. c. 64.
Declara vt hoc numero nu. 106. c. 64.
Donans, vel dans alio titulo tenetur de euictione rei datæ vel donatæ, quando ex tali donatione, vel datione aliquid fuit consequtus num. 123 cap. 64.
Declaratio valoris aurei percipitur ex descriptione nu. 127. c. 64.
Dilatio ad agendam quid inferat nu. 147. c. 64.
Donatio vestium facti vxori constante matrimonio non valet nisi fuerit morte confirmata interueniente tamen ipsorum paratorum traditione nu. 35. c. 64.
Donatio propter nuptias per maritum vxori facta impedit vt aliam similem donationem facere non possit, nisi, & dos ipsa augeatur num. 51. cap. 64.
Donatio rei prætiosæ valet nu. 189. c. 64.
Donationes iocalium solent fieri ante matrimoniũ, & validæ sunt nu. 100. c. 64.
Donationes iocalium ante matrimonium sunt irreuocabiles nu. 191. c. 64.
Donatio propter nuptias non subiacet solemnitatibus statutorum nu. 194. c. 64.
Donatio facta a marito licet sit nulla tamen mulier interim lucratur fructus nu. 197. c. 64.
Donans tenetur de euictione, quando donatio incipit a promissione nu. 203. c. 64.
Dos soluto matrimonio redit ad vxorem, vel eius hæredes, & nihil maritus lucratur, valetq; pactum inter coniuges. Quod seruetur statutum Genuæ iuri communi conforme nu. 44. c. 64.
Dotis interesse debetur ab hæredibus viri morosis nu. 154. c. 64.
Dotis interesse tam damni quam lucri debetur viduæ negotiari solitæ nu. 155. c. 64.
Dotis interesse vt debeatur, satis est probare mulierem solitam negotiari, vel pecunias implicare nu. 157. c. 64.
Dotis promissio facta per maritum de restituenda dote in casu &c. dicitur facta in diem incertam, & reddit dispositionem conditionalem neq; constituit hæredes mariti in mora nu. 90. c. 64.

E

Ecclesia dicitur cultrix, & auctrix Iustitiæ num. 23. cap. 8.
Ecclesiæ multa priuilegia nu. 1. c. 25.
Ecclesiæ, & Monasteria tenentur ad viarum, & pontium reparationes num. 4. c. 25. Declaratio Summi Pontificis nu. 11. c. 25.
Ecclesiæ tenentur ad onera respicientia commu-

nem

nem vtilitatem nu. 9. & 10. c. 25.
Ecclesiastici Papienses, contribuerunt pro certa summa ad expensas fortificationis illius Ciuitatis nu. 15. c. 25.
Ecclesiarum reparatio ad quos spectet nu. 5. c. 39.
Ecclesia, & pius locus, non tenentur nisi pro iuribus hæreditarijs etiam non confecto inuentario, si probant nil aliud in hæreditate fuisse nu. 8. c. 54. Ratio est quia in Ecclesia cessat præsumptio doli, & quod subtraxerit nu. 9. c. 54.
Ecclesiæ priuilegia obseruantur, tam actiuè, quam passiuè in tantum vt consequi valens legatum non poterit conuenire hæredem, nisi pro iuribus hæreditarijs, etiamsi inuentarium non confecerit nu. 13. c. 54.
Ecclesiasticæ personæ exemptæ sunt ab oneribus, & tributis nu. 2. c. 25.
Ecclesia vbiq; iure Canonico, & eius AEQVITATE vti debet nu. 15. c. 80.
Ecclesiastica bona alienati prohibita, possunt vendi pro liberatione carcerati ex causa delicti, vel æris alieni nu. 36. c. 90., Et etiam ad euitandã carcerationem nu. 37. c. 90.
Ecclesiastici non debent detrahere voluntates testatorum à legato, vel ellectione sepulturæ in sua Ecclesia matrice, blandis verbis nu. 24. c. 8.
Ecclesiasticæ personæ ob feuda sibi concessa in hoc Mediolani Dominio, iurant fidelitatem Domino nu. 82. & 83. c. 69.
Vide supra Verbo Clerici, & verbo Personæ.
Effectus rei, non expressio nominis consideratur nu. 8. c. 100.
Eius est nolle, qui potest, & velle nu. 57. c. 69.
Emptor loco fructuum spectantium venditori, ob prætium non receptum, soluit interesse num. 4. cap. 40.
Emptor tenetur ad vsuras ob pretium non solutũ etiamsi fundus esset sterilis nu. 5. c. 40.
Emptor tenetur ad vsuras emptori, etiamsi venditor non impleuisset, modo rem tradidisset num. 6. c. 40.
Contrarium tradit Socinus, qui reprobatur num. 7. c. 40.
Emptor excusatur a solutione interesse, se habuit dilationem ad soluendum, nec de interesse fuit actam num. 8. c. 40.
Emptor lapsa dilationẽ sibi data ad soluendum, tenetur ad interesse nu. 11. c. 40.
Emptor tenetur ad interesse, etiamsi nullos fructus percepisset ex fundo empto nu. 15. c. 40.
Emptor non debet locupletari cum iactura coloni nu. 18. c. 42.
Emptor pro re non tradita repetit pretium tanquam interesse nu. 8. c. 23.
Emptor tenetur ad vsuras pro pretio nundum soluto nu. 1. c. 40.
Emptor superlucratur tantum fructus pro rata pretij soluti nu. 3. c. 40.
Emere, aut vendere, inuitus nemo cogitur num. 2. c. 44.
Limitatur in pluribus casibus nu. 6. c. 44.
Emptor non dicitur inueniri, si iustum pretium non offert num. 16. cap. 44.
Emptor tenetur ad restitutionem fructuum ad ratam prætij non soluti, & perceptorum ante prætij declarationem nu. 21. c. 45.
Emptor cum pacto redimendi lucratur fructus n. 54. c. 45.
Emptor non debet locupletari cum iactura venditoris nu. 3. c. 47.
Emptori, qui soluit priori creditori non fuit acquisitum ius agendi, sed tantum ius retinendi num. 7. c. 66.
Emphiteuta tenetur ad viarum, & pontium reparationem pro duabus partibus, Dominiuus verò directus pro alia tertia parte nu. 14. c. 25.
Emphiteuta admittitur ad moræ purgationem ob non solutum canonem nu. 30. c. 79.
Emphiteuta tenetur moram purgare incontinenti, idest quam primum poterit nu. 6. c. 79.
Emphiteutæ culpa non soluentis eius portionem canonis, nocet alijs coemphiteutis nu. 1. c. 80.
Contrarium nu. 7. c. 80.
Emphiteutæ soluenti portionem suam canonis succurritur nu. 11. c. 80.
Coemphiteuta soluens integrum canon pro alij socijs potest alias portiones a socijs repetere nu. 18. c. 80.
Emphiteutæ solutio, recepta dicitur in causam duriorem nu. 19. c. 80.
Emphiteotica res, vbi commodam diuisionem non pateretur, tunc vel præfertur faciens meliorem conditionem, vel quem Dominus directus maluerit nu. 21. c. 80.
Emphiteotica res inæqualiter potest a testatore distribui inter alios, nisi contemplatione filiorum, esset aquisita nu. 22. c. 80.
Emphiteuta habens maiorem partem rei emphiteoticæ, præfertur habenti minorem partem ad euitandam rei periculum, vbi commodè diuidi non potest nu. 23. c. 80.
Emphiteuta tenetur ad omnes expensas reffectionis nu. 1. c. 81. Contrarium verius, vbi canon est commensurabile fructibus nu. 2. c. 81.
Emphiteuta, libellarius, & feudatarius, dicuntur possidere, quia habent vtile dominium num. 2. cap. 81.
Emphiteuta tenetur ad collectas, ad viarum, & pontium reparationem, ac putei reffectionem, & Agerum, Fossatuumq; purgationem num. 3. cap. 81.
Emphiteuta non liberatur, nec a toto, neq; à parte canonis nisi in totum, & penitus re peremta, quando canon est modicum nu. 7. c. 81.
Emphiteuta non tenetur ad canonis solutionem saltem integram si res deterior valde, vel sterilis facta est nu. 10. c. 82. Contrarium probat Viu. nu. 10. c. 82.
Emulationis causa, quando primus creditor agere dicatur contra secundum creditorem nu. 112. cap. 30.
Episcopus ob grauem ætatem excusatur, ne ad Sijnodum personaliter accedat nu. 9. c. 95.
Error eorum, qui distinguerunt inter AEQVITATEM

TEM

ITEM scriptam, & non scriptam nu. 1. c. 3.

Error Iudicis siue Notarij nullum afferre potest præiudicium partibus litigantibus nu. 7. c. 59.

Exempla eorum, quæ de AEQVITATE possunt indicare Iudices inferiores, & eorum quæ ad Principem vel Senatum spectant nu. 2. c. 5.

Exempla læsionis enormissimæ nu. 4. c. 21.

Exemplum pœnæ datæ à Rege Francorum Cardinali Beluæ ob crimen læsæ Maiestatis num. 96. cap. 69.

Exemplum pœnæ à Salomone datæ Sacerdoti Abiazar, ob crimen læsæ Maiestatis n. 95. c. 69.

Exemplum aliud Ducis Mediolani contra committentes crimen læsę Maiestatis, in Sacris Constitutos nu. 100. c. 69.

Exceptio omnis, quamuis odiosa, nititur AEQVITATE nu. 52. c. 6.

Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis nu. 50. c. 69.

Eximens detentum ob causam capitalem, tenetur eadem pœna nu. 1. c. 17.

Eximens detentum ob priuatum debitum, tenetur ad damna, & etiam ad pœnam grauem nu. 2. & 3. cap. 17.

Eximens coniunctam personam, mitius punitur, maxime si ipse eximens sit minor nu. 6. c. 17.

Eximens detentum per priuatum absq; Iudicis auctoritate, vel antequam Iudici consignetur, nulla pena tenetur nu. 10. c. 17.

Eximens semetipsum è manibus familiæ, tenetur pœna arbitraria nu. 1. & 3. c. 18. Maxime interueniente vi nu. 2. Contrarium verius nu. 4. c. 18.

Eximere se, tentans cum armis à familia præsente Iudice, tenetur pœna graui etiam capitali nu. 8. cap. 18.

Exhæredatio filiorum inanis esset, si nepotes possent succedere nu. 6. c. 27.

Exhæredato filio non censetur exhæredatus nepos nu. 16. c. 27.

Exhæredatio omnis hodiè præsumitur iniusta nu. 9. c. 72.

Excessus in exequendo parit actionem debitori ad consecutionem expensarum, & damnorum pro excessu nu. 6. c. 24.

Vide infra verbo sententiæ executio, & verbo subhastatio.

Exactio quod facta sit in odium creditoris à debitore censetur, si pecuniæ exactæ sint tanquam pecuniæ creditoris nu. 66. & 67. c. 50.

Exactionis iniustitia nunquam impedit liberationem debitoris nu. 84. c. 50.

Exactione, quæ non in iniuriam alicuius fit à tertio, non liberatur debitor quantitatis nu. 112. cap. 50.

Exigere qui potest, liberare etiam valet nu. 23. c. 50. il secondo.

Exclusus per statutum à successione, accrescit alijs portionem deficientem sibi per exclusionem nu. 35. c. 87.

Expressio specialis requirit casus, qui ex culpa creditoris, vel in illius iniuriam eueniunt nu. 95. & 96. cap. 50.

Expressione certorum bonorum insignium in casu soluendi moderatur generalia subiuncta, vbiq; alz. locorum ad locs liis similia nu. 8. c. 71.

Extensio legum fit etiam in correctorijs, ex rationis identitate nu. 7. c. 91.

Executionem impediens pro ciuili debito, tenetur versus creditorem, si ei non est consultum nu. 3. cap. 99.

Executio quando perfecta dicatur num. 20. & 21. cap. 29.

Expensæ factæ per Patrem in studijs pro filio non computantur in eius legitima nu. 50. c. 96. & ibi limitatur.

Empta per vxorem constante matrimonio sunt mariti nu. 59. c. 64.

Errores semper tolli possunt, & errantis nullus est consensus nu. 102. c. 64.

Error probatus dicitur vbicunq; apparet rem aliter se habere nu. 103. c. 64.

Error potest allegari etiam in facto proprio nedum in actu per alios gesto nu. 104. c. 64.

Et ad donationem propter nuptias Cophanos iocalia &c. nu. 41. c. 64.

Et restringatur ad conuenta in transactionem neq; ad iura non transigentium extenduntur nu. 64. cap. 64.

Etiam si forensis haberet bona in loco in quo viget statutum nu. 68. c. 64.

Etiam si adesset statutum, quod viduæ præstari deberent vsuræ dotis, quis id intelligitur, quando non distulit mulier dotis exactione nu. 91. c. 64.

Ex actu quem quis impugnat commodum consequi nequit nu. 105. c. 64.

Exactio censetur facta statim, ac potuit fieri solutio nu. 120. c. 64.

Euictio si immineat idem est, ac si res euicta foret nu. 125. c. 64.

Emptor agere potest de euictione contra venditorem ante molestiam sibi illatam, & multo magis ante euictionem sequutam nu. 126. c. 64.

Euictio sequta ex laudo lato ab arbitrio non tribuit actionem de euictione nu. 133. c. 64.

Error ex diuturno temporis cursu purgatur num. 144. c. 64.

Errores iuris non infringunt transactionem nisi resultet læsio enormissima habito respectu ad dubium litis euentum nu. 145. c. 64.

Ex actu impugnato an, & quando quis commodum capere possit nu. 150. c. 64.

Exceptio opponenda tempore petitionis non potest transactionem allegari nu. 183. c. 64.

F

FAbula Vulcani, dum Martem depræhendit nu. 4. c. 20.

Fabij Labeonis diuisio exorbitans Nauium Regis Antigoni nu. 3. c. 71.

Fachinei declaratio circa l. hac consultissima C. de testam. reprobato Aretino nu. 5. & 6. c. 26.

Falcidiæ detractio non conuenit cum legitima nu. 20. c. 28.

Falcidia detrahitur eueniente casu restitutionis fideicommissi particularis, vel soluendi legata,

etiamsi prius fuerit deducta legitima num. 25. cap. 28.
Falcidia est quarta pars nu. 1. c. 56.
Fauori introducto ob publicam honestatem, non potest renunciari nu. 33. c. 95.
Fauendum est magis causæ onerosæ, quam lucratiuæ nu. 4. & 5. c. 42.
Fauore rei fuit introductum, vt reconuentio simul cum conuentione terminetur nu. 5. c. 78.
Fauores ampliandi sunt, & odia restringenda nu. 44. c. 87.
Fauori introducto ob fragilitatem personæ, vel sexus renunciari non potest nu. 31. c. 95.
Factum Iudicis dicitur factum partis nu. 39. c. 45.
Factum Principis, Vide verbo Principis factum.
Factum fratris siue hæredis, alteri fratri siue cohæredi nocere non debet nu. 10. c. 80.
Facto mutato etiam in minima parte, mutatur totum ius nu. 44. c. 94.
Fames est acutissimus gladius nu. 1. c. 90.
Falsa causa vitiat non solum rescriptum, sed etiam sententiam nu. 2. c. 68.
Falsam ob causam rescinditur transactio, & sententia nu. 3. c. 68.
Fallit, & qui tacet, quod debuit exprimere, & qui obscurè loquitur, & qui dissimulat insidiosè, aut obscurè nu. 8. c. 76.
Fænum aut paleæ in Ciuitate non possunt detineri, ne incendia excitentur nu. 22. c. 33.
Fæminæ non compræhenduntur in dispositione l. quisquis ad l. Iul. Maiest. nu. 7. c. 12.
Fæminæ filiæ illius, qui crimen læsæ Maiest. commisit consequi possunt falcidiam in bonis maternis nu. 9. c. 12.
Fæmina idest filia, & pupillus pænes matrem sunt educandi nu. 1. c. 14.
Fæminarum honestatis maximam rationem habendam esse interest rei publicæ nu. 11. c. 31.
Fæmina per statutum exclusa, non facit partem ad augendum legitimam masculorum nu. 2. 21. & 26. c. 87. Contrarium verius nu. 5. 7. 9. 13. 15. 16. 17. 27. 29. 36. & 37. c. 87.
Vtraq; opinio deffendi potest nu. 4. c. 87.
Fæminæ ex eo, quod dotatæ sunt, non desinunt esse de liberis nu. 7. c. 87.
Fæmina dotata habetur, ac si succederet fauore masculorum nu. 10. c. 87.
Fæminæ per statutum exclusę dicuntur à successionibus fauore masculorum nu. 10. c. 87.
Fæminæ à statuto exclusæ, habentur pro non extantibus nu. 22. c. 87.
Fæminæ per ingressum Monasterij habentur pro mortuis nu. 26. c. 87. Contrarium nu. 47. c. 87.
Fæmina per statutum exclusa succedit Patri fratre vnico iustè exhæredato nu. 40. c. 87.
Fæminæ admissa ad fideicommissum, ob deficientiam masculorum, superuento masculo, fideicommissum abdicatur à fæmina, & masculo traditur nu. 53. c. 94.
Feudo sunt incapaces, qui feudo seruire non possunt nu. 3. c. 69.
Feudi incapaces sunt demens à natura, mutus, cæcus, & aliter perpetuo imperfecti nu. 27. & 31. cap. 69.
Feudorum liber autenticus in hoc dominio, eandem auctoritatem habet in causis decidendis, quam leges, & constitutiones nu. 28. c. 69.
Feudali in materia æquiparantur fæminæ Clerici, & Monaci nu. 43. c. 69.
Feudorum iura dicuntur singularia, quæ non possunt extendi ad decisiones aliarum causarum nu. 45. c. 69.
Feudorum incapaces sunt omnes Religiosi, præter Episcopus, Abbates nu. 47. & 49. c. 69.
Feuda concedere, vel alienare solum ad Principem spectat nu. 56. c. 69.
Feudo concesso Clerico, valebit concessio, si Dominus sciebat illum esse Clericum nu. 68. c. 69.
Feudatarius si in publica expeditione personaliter non venerit, vocatus à Domino, vel alium pro se Domino acceptabile mittere contempserit, feudo priuatur nu. 72. cap. 69.
Feudo temporali concesso Clerico, censetur tacitè conuentum, vt per substitutum seruiat, ob qualitatem personæ, cui concessum est nu. 75. c. 69.
Feudatarij huius Mediolani Dominij, iurant ad formam fidelitatis nouæ, & veteris in vsibus feudorum nu. 76. c. 69.
Feudatarius iurans ad formam nouæ, & veteris fidelitatis tenetur ad seruitium personale, & etiam militare nu. 77. c. 69.
Feudi in successione æquiparantur Clerici, Monaci, & Conuersi, nu. 101. c. 69.
Feudum nouum illud dicitur, quod de nouo fuit acquisitum nu. 67. c. 90.
Feuda, & emphiteusæ quæ proueniunt à patre pro se, & hæredibus, computantur in legitima nu. 52. c. 96.
Filij Vide verbo liberi.
Filij hæreticorum priuantur ipso iure benefitijs obtentis nu. 1. c. 11. limitatur nu. 7. c. 11.
Filius non portat iniquitatem patris n. 2. c. 11.
Filij non puniuntur pro parentibus defunctis nu. 5. c. 11.
Filij, & fratres puniuntur pro delictis Patris, & fratris respectiue in crimine læsæ Maiestatis, aut hęresis num. 6. cap. 11.
Filij hęretici de AEQVITATE non priuantur benefitio obtento tempore commissi delicti per Patrem nu. 7. c. 11.
Filij hæretici nati ante commissum crimen, non plectuntur pænis nu. 8. c. 11.
Filij concepti, ex improbato sanguine, contrahunt rubiginem linea iam infecta nu. 9. c. 11.
Filij eorum, qui crimen læsæ Maiestatis commisserunt, nulla bona accipere possunt ex aliqua successione nu. 1. c. 12.
Filij nati, tam ante, quam post delictum, compræhenduntur in dispositione l. quisquis §. si verò C. ad l. Iul. Maiest. nu. 34. c. 12. limitatur nu. 6.
Filius præsumitur imitator Patris nu. 5. c. 12.
Filius emancipatus non tenetur pro delicto læsæ Maiest. patris nu. 10. c. 12.
Filius censetur vna, & eadem personam cum patre

num. 12. c. 12. non è contra num. 12.
Filiæ, & pupilli pænes matrem sunt educandi nu. 1. cap. 14.
Filiæ educatio ad matrem spectat nu. 8. c. 14.
Filio non licet matrem, tam legitimam, quam illegitimam in ius vocare nu. 10. c. 14.
Filia habet optionem, an dotem consequi debeat à matre diuite, vel à fratre diuite nu. 13. c. 16.
Filius tenetur alere patrem inopem nu. 18. c. 16.
Filij interdum priuantur bonis paternis ad terrorem parentum nu. 4. c. 27.
Filiorum exhæredatio inanis esset, si nepotes possent succedere nu. 6. c. 27.
Filium ex delicto patris punire acerbum est nu. 10. & 11. c. 27.
Filio exhæredato, non censetur exhæredatus nepos nu. 16. c. 27.
Filiorum appellatione, veniunt etiam nepotes in fauorabilibus nu. 17. c. 27.
Filius à patre exhæredatus, succedit nihilominus in dote filia datæ per auum nu. 18. c. 27.
Filius statim detrahit legitimam nu. 16. c. 28.
Filius paternam hæreditatem adiens, nulla facta reseruatione; Patris dispositionem approbare videtur nu. 28. c. 28. Moderatur conclusio iuxta distinctionem Alex. Trentacinq. nu. 28.
Filius non potest detrahere Trebellianicam, si patris testamentum eam prohibens approbauit nu. 29. c. 28.
Filius *intrat in locum patris circa legitimam* num. 33. c. 28. & nu. 1. cum seq. c. 52.
Filius natus in domo mariti, præsumitur legitimus nu. 9. c. 31. etiamsi mulier alias fuisset adultera nu. 10. c. 31.
Filius præsumitur illius, cui assimilatur, & è contra num. 18. c. 31.
Filiæ damnati pro crimine læsæ Maiestatis, non subiacent pænis, vt masculi nu. 12. c. 41.
Filius minor, qui restituitur aduersus fideiussionẽ pro eius patre factum, etiamsi iurasset nu. 2. & 3. c. 48.
Filius fideiubendo pro patre carcerato, dicitur exercere officium pietatis nu. 16. c. 48. Et idcirco excluditur a benefitio restitutionis num. 17. cap. 48.
Filius dicitur tunc fideiubere in casu, in quo quilibet diligens homo fideiussisset nu. 18. c. 48.
Filius recusans liberare patrem è carceribus, iustè potest exhæredari nu. 23. c. 48.
Filius etiam inuitis, alienantur bona pro patris liberatione è vinculis nu. 24. c. 48.
Filius fratris defuncti excludit patruum in successione nepotis nu. 3. c. 52.
Filius fratris fingitur esse in secundo gradu, & sic loco patris etiamsi vere in tertio gradu sit num. 4. c. 52.
Filius non habet electionem bonorum in deducendo *legitimam*, sed Iudicis arbitrio nu. 15. c. 57.
Filio assignatur certa pars bonorum medioeris conditionis pro legitima nu. 15. c. 57.
Filio non potest dari pecunia pro legitima eo inuito nu. 17. c. 57.
Filius occidendo adulterum mandato Patris excusatur nu. 34. c. 58.
Filio debentur alimenta, & impensæ litis etiam in primæ instantiæ ante sententiam n. 5. & 6. c. 72. limitatur nu. 7.
Filius habet præsumptionem pro se in bonis patris nu. 8. c. 72.
Filius vbi decederet postquam factus est adultus, mater non priuatur illius hæreditate, etiamsi tutorem illi non petijsset tempore debito num. 25. c. 94.
Filij similes esse solent ijs, quorum lacte nutriuntur nu. 4. c. 14.
Filiabus debetur aliqua portio ex bonis patris confiscati, etiam pro crimine læsę Maiestatis, secus masculis num. 21. c. 96.
Filiæ dotandæ sunt a Fisco cui feudum reuersum est num. 22. c. 96.
Filius natus, siue conceptus post condemnationem, dicitur natus ex alio homine n. 39. c. 96.
Filij adoptiui, & naturales, ac nepotes non computantur in numero filiorum ad obtiuendum immunitatem duodecim liberorum nu. 46. c. 96.
Filius qui legitimam in vita patris recepit eo mortuo vlterius consequi nequit nu. 1. c. 74.
Filius dicitur Dominus, viuo etiam patre num. 9. cap. 74.
Filio infortunium superuentum circa alimenta ei assignata Patri imputari debet, cum non teneretur ad ea, nisi dictum nu. 13. c. 74.
Filio emancipato incipi debentur iterum alimenta a Patre nu. 14. c. 74.
Filio etiam Spurio debentur iterum alimenta nu. 14. c. 74.
Cautela ad ea euitanda nu. 15. c. 74.
Filij inopia cessante, cessat præstatio noua alimentorum a Patre fienda nu. 18. c. 74.
Filio, qui se in necessitate posuit, præstanda sunt alimenta ad vitæ tantum necessitatem, non ad decorem, & pro dignitate nu. 24. c. 74.
Filius, qui ex proprio dolo, vel lata culpa peruenit ad inopiam, Iterum alimenta consequi nequit a Patre nu. 8. c. 74. Contrarium n. 11. c. 74.
Filios illegitimos oderunt legislatores nu. 1. c. 83.
Filij illegitimi de iure ciuili non admittuntur ad paternam successionem, nec a Patre ali debent num. 2. c. 83.
Contrarium verius nu. 3. c. 83. de AEQVITATE Canonica.
Filij illegitimi ali debent non solum a Patre, sed etiam ab illius hæredibus nu. 4. c. 83.
Filiorum illegitimorum æqualis est venia, æqualis innocentia nu. 11. c. 83.
Filij illegitimi, & Spurij licet cum pecato generentur, sine pecato tamen aliuntur num. 12. cap. 83.
Filiam, & nepotem Spuriam dotare etiam tenetur Auus nu. 23. c. 83.
Filios Spurios alere tenetur etiam Fiscus ad quem bona Patris peruenerunt num. 26. & 27. c. 83.
Idem procedit in donatario omnium bonorum nu. 29. & 32. c. 83.

Filius

Filius quotiescunq; potest legitimæ exhæredari, ei etiam possunt alimenta denegari nu. 39. c.83.
Filio, & personæ legitimæ alimenta sunt præstanda etiam ex alienatione bonorum, quia iure sanguinis debentur nu. 42.c.83.
Filius illegitimus, eo ipso quod est artifex, præsumitur habere vnde viuat nu. 44. c.83.
Filiæ Moniales, non computantur in numero liberorum ad hoc, vt dos congrua æstimari debeat nu.15.c.86.
Filiæ vnica Monialis, non extantibus alijs, pinguius dotari debet nu.17.c.86.
Filius exhæredatus non facit partem, nec auget legitimam aliorum filiorum, quia habetur pro mortuo nu.23.c.87.
Filia, quæ habuit legitimam per receptionem dotis, facit partem cum fratribus nu.29.c.87.
Filia instituta etiam in vno nummo, facit partem fauore masculorum nu.30.& 31.c.87.
Filius tenetur redimere patrem captiuum, & è contra nu.35.c.90. Quod procedit etiam ad euitandum carcerationem nu.37.c.90.
Filia facilius dote priuatur, quam alimentis ob vitam inhonestam nu. 19.c.90.
Filia priuari potest dote, & legitima ob vitam inhonestam etiamsi matrimonium contraxit cum stupratore nu. 20.c. 90.
Limitatur quoad alimenta, vbi filia resciptscat nu. 19.c.90.
Filius viuo patre, non potest consequi legitimam, cum ei non debeatur, nisi patre mortuo nu. 4. & 6.c. 96.
Filia desponsata adhuc in domo Patris existens, ei prodest, vt excusetur à muneribus, ob certum numerum filiorum nu. 47. c.96.
Filius transmittit ius adeundi, sed non transmittit ius impugnandi dispositionem paternam, ob onus legitimæ impositum, cum ex hoc priuilegio hoc sibi tantum competat nu. 25.c.96.
Fidem fallere graue est nu. 3. c.15.
Fidei humanæ nil, tam congruum est, quam seruare pacta nu.3.c.67.
Fideiussorem inuenire facile non est nu. 19.c.23.
Fideiussio facta pro maiori debito corruit in totum nu.3.c.24. Contrarium tenet Vasqu.nu.4.
Fideiubens pro solutione, tantum facit ac si solueret nu. 158. c.50.
Fideiussio sæpè requiritur, tam ex hominis, quam ex legum dispositione nu. 1.c.75.
Fideiussor obligatus ex causa lucratiua, & ex mera liberalitate soluens, non repetita confideiussore nu.9.c.77. Si cessionem incontinenti, non reportauit nu. 10. c. 77.
Fideiussor qui pro se eximendo ab obligatione soluit inuito etiam creditore, agere potest ad cessionem obtinendam nu. 18. c. 77. Contrarium num. 19.
Fideiussor obligatus consignare aliquem certo tempore sub certa pœna, Videtur non posse moram purgare nu.27.c.79. Contrarium verius nu. 28. etiamsi cum iuramento promisisset fideiussor nu. 29.c.79.
Fideiussor post secutam condemnationem ob non præsentatum reum termino promisso, non admittitur ad moræ purgationem n.30.c.79. Contrarium vbi mora sit parua nu. 31. etiam in criminalibus nu.32.
Fideiussio ad hoc vt valida sit, & eius vigore possit molestari fideiussor, debet esse facta Officiali, vel Notario n.37.c.79.
Fidelitatis iuramenti, multi, & mirabiles sunt effectus n.91.c.69.
Fidelitatis iuramentum excipere censetur ius honestatis n.21.c.51.
Fideicommissaria bona alienari non possunt pro alimentis liberorum n. 2.c. 90. Contrarium verius n.4.10.& 12.cap.90.
Fideicommissum maternum potest etiam alienari ob alimenta filij n.9.c.90.
Fideicommissorin puro, deductio vna continet alia nu.23.cap.28.
Fideicommissum alienari potest pro alimentis, quando ea debentur iure sanguinis, & naturæ, & sic ex causa onerosa, non ex causa lucratiua nu. 10.c.90.
Fideicommissum alienari potest pro alimentis liberorum etiamsi legitimam, & trebellianicam consumpsisset nu.12.cap.96.
Fideicommissum alienari potest, etiam pro erudiendis liberis n. 41.c.90. Contrarium probat Peregr.n.42.c.90.
Fideicommissaria bona alienari possunt ob criminalem causam, vbi delictum esset casuale n. 29. c.90.
Fideicommissaria bona non transeunt in Fiscum, etiam vita durante delinquentis confiscati n.54. c.96.
Ficta ordinaria continentur in casibus exceptis à Nou. Const. tit. de bonis in solutũ dandis n. 21. c.44.
Fiscus agit aduersus creditorem posteriorem pro recuperatione pecuniæ, etiam non facta excussione, si ea prouenit creditori secundo ex causa lucratiua num.15.& 17. Secus si ex causa onerosa nu. 16.c. 34.
Fiscus publicatis bonis delinquentis tenetur repente versus creditores confiscati nu.3.c.36.
In Fiscum transeunt omnes actiones, & obligationes delinquentis, bonis publicatis nu. 4. c.36.
Fiscus vtens titulo confiscationis, non procedit vt Princeps, nec vt Tirannus nu. 118.c.50.
Fiscus non tenetur, nisi pro viribus hæreditarijs nu.10.c.54.
Fiscus ob delictum, ad instar vniuersalis successoris inuadit, & occupat omnia bona tenta, & possessa, & prout tenebantur, & possidebantur per delinquentem nu.18.c.92.
Fiscus prætendere non potest legitimam filij familias condemnati viuo patre nu. 5.c.96.
Fiscus succedens in rem priuat., iure tantum cedentis vti potest, non iure proprio nu. 26.c.98.
Fondamento destructo, omnia superinde edificata corruere necesse est nu. 26.c.30.
Forum quis sortitur, vel ratione domicilij, vel ratione

tione

tione rei sitæ num. 122. cap. 30.
Forensis inops, qui ex dispositione statuti non admittitur ad agendum, nisi præstita fideiussione admitti debet mediante iuratoria cautione n. 21. cap. 75.
Fundus pluri emptus dicitur, si in eo aderant fructus pendentes nu. 7. c. 42.
Fundum vendens, quem sciebat esse à colono cultiuatum, nulla facta reseruatione fructuum, dicitur eam partem cum fundo alienare nu. 8. c. 42.
Fortuitum casum in se suscipiens, non præsumitur intellexisse de casu adeo extraordinario ex facto, vel in odium creditoris orto nu. 94. & 95. cap. 50.
Frater quando teneatur dotare sororem, quæ dotem absq; culpa amisit nu. 5. c. 16.
Frater diues recuperare potest à Patre, si soluendo est, dotem, quam sorori dedit nu. 16. c. 16.
Frater Clericus tenetur dotare sororem pauperem ex fructibus ecclesiasticis nu. 17. c. 16.
Fratrum filij simul vocati censentur ad successionem patrui nu. 9. c. 26.
Fratris filius, Vide infra verbo filius.
Fratri, & sorori debentur alimenta, & litis expensæ si fratrem conuenit nu. 15. c. 72.
Frater diues tenetur alere fratrem pauperem num. 37. c. 83.
Fraus committi dicitur, quoties aliud clam, aliud palam promittitur nu. 17. c. 20.
Fraus in contractu censuario, in quo adhibita fuit fideiussio, præsumitur interuenisse, si tempus aliquod non fuit datum venditori ad redimendum fauore fideiussoris nu. 16. c. 23.
Fructus an computentur in trebellianicam nu. 35. cap. 28.
Fructus pendentes dicuntur pars fundi nu. 1. c. 42. nu. 37. c. 45.
Fructus sequuntur fundi alienationem nu. 2. c. 42.
Fructus fundi legati etiam respectu partis colonicæ spectant ad legatarium legato fundo num. 3. cap. 42.
Fructus debentur colono, vendito fundo, si in Prouincia consuetum erat dari colonis agros nu. 12. cap. 42.
Fructus pars colonica præstatur loco laboris, & sumptuum nu. 13. c. 42.
Fructus rei alienatæ, si singulis diebus anni sunt in fructu, vt pensionis &c. diuiduntur pro rata nu. 27. 28. & 30. c. 42.
Fructus bonorum in solutum datorum etiam pro parte postea restituta, tanquam excedente creditum post factam reductionem ad duas ex tribus partibus spectant ad creditorem tanquam ad verum Dominum nu. 3. c. 45.
Contrarium verius nu. 6. & 8. c. 45. Et ita censuit Senatus nu. 13.
Fructus tanquam accessorij ad bona, sequi debent naturam principalis nu. 7. 17. 18. & 95. c. 45.
Fructus preciosiorem fundum faciunt, in venditione nu. 9. & 60. c. 45.
Fructus spectant ad creditorem, qui bonæ fide possidet nu. 15. c. 45.
Fructus repetuntur, si insolutum datio nulliter facta fuit, & resoluta nu. 16. 45. 47. & 48. c. 45.
Fructus ad ratam temporis debentur debitori, si de his nullo habito fuit ratio in solutum datione nu. 20. c. 45.
Fructus, siue pensiones maturatæ ante insolutum dationem, & percepti à creditore sunt restituendi nu. 26. c. 45.
Fructus pendentes, dicuntur pars integralis respectiua siue hypotetica ipsius fundi nu. 27. c. 45.
Fructus suos facit obtinens bona auctoritate Iudicis nu. 29. c. 45.
Fructus de proximo colligendi reseruati dicuntur venditori si nulla fuit de his habita ratio in venditione nu. 60. c. 45.
Fructus restituuntur à die petitionis remotæ bonæ fide possidentis per interpellationem nu. 74. & 79. c. 45. & nu. 5. c. 46.
Fructus differunt ab expensis litis, quia ab istis potest excusari reus ob iustam causam litigandi vsq; ad processus publicationem, Ad illorum vero restitutionem tenetur semper saltem à die interpellationis nu. 81. c. 45.
Francus reprobatur cum Cassaneo, & alijs, ex eo quod specialis hypoteca non retardat generalis effectum nu. 71. 72. & 73. c. 30. & nu. 20. c. 96.
Francisci Cautij I.C. mentio honorifica n. 19. c. 28.
Francisci Bernardini Terzaghi I.C. mentio honorifica nu. 35. c. 88.
Fructuum annorum viginti valor, constituit verum, & iustum prætium rei num. 13. 14. & 37. cap. 89.
Fructus rei vendendæ considerantur ad prætium constituendum respectu tamen tantum præsentium, non præteritorum nu. 52. c. 89.
Fructus bonorum fideicommisso suppositorum, sequestrari possunt tanquam propria grauati, ad instantiam creditorum nu. 55. c. 90.
Fructibus fideicommissi sequestratis, alienari possunt bona fideicommissaria pro alimentis grauati, & filiorum nu. 56. c. 90.
Fructus recollecti à die initi contractus differunt ab alijs recollectis à die litis contestatæ nu. 84. & 85. c. 45.
Fructus omnis restituendi sunt, si contractus reuocatur ex causa de præterito nu. 86. c. 45.
Fructus percepti computantur in omni debito nu. 1. c. 65.
Contraria opinio Crau. & aliorum nu. 2. c. 65.
Distinguuntur opiniones nu. 6. c. 65.
Fructus computantur de AEQVITATE in quasi debito, non in omni debito nu. 3. c. 65.
Fur nocturnus potest impunè interfici nu. 26. c. 58.
Decretum Senatus in ea materia nu. 27. c. 58.
Fallit quando possidet bona extra dotalia, vel habet aliunde pecunias nu. 201. c. 64.
Forenses nec gaudent nec ligantur dispositione alieni statuti nu. 67. c. 64.
Fructus naturales percepti ab vxore è rebus ei donatis à marito constante matrimonio pertinent ad ipsum maritum nu. 31. c. 64.
Fructus percepti ab vxore extenuant summam dotis nu. 33. c. 64.

Fructus non lucratur mulier quando bona fides resistit nu. 199.c.64.

Filius inferens molestiam ei, quem pater promissit non molestare, præsumitur id facere ex persona patris nu.134.c.64.

G

GEnus perire non potest nu.18.c.50.il secondo. D.Gregorij sententia nu.26.c.1.

Grauatus conditionaliter detrahit vtramq; quartam nu. 24.c.28.

Grauatus fideicommisso, non cogitur fideicommissum restituere si necessitate vrgatur nu. 11. cap. 90.

H

HAbens actionem, videtur habere ius ad rem nu.11.c.36.

Hedera serpens, vires arboreas necat; Ita vetustas amplexu annorum, necare censetur nu.47.c.95.

Hæres præsumitur ignorare gesta per defunctum nu. 3.c.13.

Hæredes tantum conueniuntur pro debitis defuncti, non ij quid habentur loco legatariorum nu. 4.c.32.

Hæredes tenentur pro ære alieno defuncti ad ratam, & pro portione ratæ nu. 2. 3. & 5. c. 32. ac num. 9.

Hæredi cum benefitio inuentarij licet soluere creditori posteriori, sibi magis grato nu. 1.c.34.

Hæres censetur vna, & eadem persona cum defuncto nu. 1.c.54.

Hæres tenetur satisfacere creditoribus, adeundo hæreditatem, vt tenebatur defunctus, etiamsi hæreditati non esset soluendo nu. 2. c. 54.

Hæres facto inuentario non tenetur, nisi pro viribus hæreditarijs nu. 3. c.54.

Hæres non confecta inuentario, tenetur de proprio nu. 4.c. 54. Ratio est quia lex præsumit contra hæredem, quod al's.subtraxerit res, & bona hæreditaria nu.5.c.54. & hæc præsumptio est iuris, & de iure nu. 6.c. 54.

Hæres tenetur de proprio, si non confecit inuentarium, ne ex proprio dolo lucrum percipiat nu. 7.c. 54.

Contrarium de AEQVITATE canonica, vbi doceatur pænes ipsum hæredem nihil extare de bonis defuncti nu. 14.c.54.

Contrarium probat Menoch. nu.15. etiamsi creditores fateantur nulla alia bona fuisse in bonis defuncti nu. 16.c. 54.

Hæres qui ex propria persona promissit, non iuuatur benefitio inuentarij nu. 1.c.55.

Hæres qui insolidum se obligauit versus creditorem defuncti non iuuatur benefitio inuentarij nu.3.c.55.

Decisio Sa. Napol. Consilij in ea materia num. 10. cap. 55.

Hæredis promissio de soluendo legatum, non operatur inuentarij remissionem; Quia obligatio intelligenda venit prout de iure nu.12.c.55.

Hæres promittens integrè satisfacere, excluditur à benefitio inuentarij nu. 6.c. 55.

Hæres detrahere potest falcidiam a legatis, quæ est quarta pars num. 5. c. 56.

Hæredi, qui non detraxit falcidiam ex legato, non competit actio ex causa indebiti nu.2.c.56.Contrarium nu. 5.

Hæres soluendo integra legata, censetur renunciasse benefitio falcidiæ nu. 3.c.56.

Hæres de AEQVITATE poterit repetere falcidiam, quam retinere sibi licebat nu.5.c.56.

Hæres macrius recuperabit, quod pinguius tradidit, idest falcidiam nu. 6.c.56.

Hæres restituens hæreditatem integram absq; detractione falcidiæ per errorem, eam repetere potest nu.10.c.56.

Hæredi remissit lex vel facultatem restituendi hæreditatem fideicommissarijs, cum oneribus, vel cautionem recipiendi à filio pro legitima nu. 8. cap. 57.

Hæres viri, non constituitur in mora ob dotis restitutionem absq; interpellatione nu. 13.c.64. Decisio Neapolitana in ea materia nu. 14. c. 64.

Hæres qui non confecit inuentarium, dicitur obligatus insolidum versus legatarium nu. 12. c.73.

Hermafroditi sunt feudi incapaces nu. 26.c.69.

Hieronimi Parauicini Amplissimi Senatoris mentio nu. 12.c.4.

Hieronimi Callenti Senatoris Ampliss. mentio nu. 6.c.39.nu.35.c 95.

Hypoteca generalem, & specialem habens, exercet prius specialem antequam tertios possessores molestet, si certus est posse sibi satisfieri nu. 1.& nu. 105.c.30.

Hypotecam specialem, & generalem habens, dicitur habere duplicem obligationem nu.3.c.30.

Hypoteca specialis magis afficit rem, quam generalis nu.49.& 61.c.30.

Hypoteca specialis, prius excutienda est, quam generalis nu. 50. c. 30. Non obstante clausula, Ita ut per specialitatem generalitati non derogetur nu.51.& 69 c.30.

Hypoteca generalis apposita post specialem in subsidium tantum apposita censetur nu. 54.c.30.

Hypoteca tacita censetur inducta in fructibus coloni nu.14.c.42.

Hypotecaria actio; Vide supra verbo Actio.

Hypotecaria actio, etiam datur pro alimentis filij de AEQVITATE in bonis patris nu. 30. & 31. cap. 83.

Honestatis publicæ est, nihil committi indignum in fæminas nu. 15. c.15.

Honestas sæpè sumitur pro AEQTITATE nu. 16. cap. 15.

Honestatis fæminarum rationem maximam esse habendam interest Reipublicæ nu. 11.c. 31.

Honestatis causa receditur à regulis iuris num. 12. cap. 31.

Honestatis ratio vbi cessat aliter terminari debet circa adiudicationem filij nati post decimum mensem è die mortis patris nu.18.& 19.c.31.

Honestatis ius exceptum censetur in iuramento fidelitatis nu. 21.c.31.

Homo mortuus, non dicitur amplius homo nu. 10. cap. 21.

Homo

Homo solus nascendi tempus non habet inter cætera animancio nu. 2. c. 31.
Homo homi nem tueri, fauore, & diligere debet nu. 8. c. 94.
Hospes non tenetur ad pœnam comminatam contra receptantes bannitos, etiamsi de banno notitiam haberet, quia cogitur hospitari nu. 32. c. 41. Contrarium statuit Senatus nu. 33. c. 41.
Honoris magna vis est, cuius iniuria semper durat nu. 7. c. 58.
Honoris causas, quam maxime perpendere solet Senatus Excellentiss. Mediolani nu. 15. c. 58.
Humor descendit à tronco ad ramos, non è contra nu. 12. c. 12.
Humana caro sexagenariorum in carceribus marcescere non debet nu. 34. c. 95.
Habere verbum ex propria significatione dicitur de his, quæ quis tantum detinet, vel etiam custodit nu. 65. c. 64.
Hæres quomnius fieri potest grauandus est num. 136. c. 64.

I

Iacobi de Butrio simplicitas nu. 4. c. 71.
Iacobi Aliferi Ampliss. Senatoris mentio num. 26. c. 94.
Ignorans non dicitur delinquere nu. 31. c. 41.
Ignorantia iuris in lucro, non prodest mulieribus nu. 30. c. 78.
Ignorantia iuris prodest ad euitandum damnum nu. 31. c. 78.
Impossibile subire nemo cogitur nu. 8. c. 44.
Immissus in possessionem ex decreto nullo, potest retinere rem, donec sibi satisfiat nu. 71. c. 45.
Imperator priuatorum commodum potius, quam Fisci vtilitatem respexit in Auth. Vt nulli, & in Auth. bona damnatorum nu. 10. c. 96.
Imperium hominum adiectione potius, quam pecuniarum copia ampliatur nu. 15. & 16. c. 96.
Impediens executionem pro ciuili debito, tenetur versus creditorem, si ei non est consultum nu. 3. cap. 99.
Institutiones aucupari non est alienum à bonis moribus nu. 17. c. 8.
Incertitudo nasciturorum, non impedit cohæredem adire, & hæreditatem diuidere nu. 3. c. 10.
Inanis esset exhæredatio filiorum, si nepotes possent succedere nu. 6. c. 27.
Interpretatio nulla melior fieri potest, quam secundum AEQVITATEM, quæ inest a natura nu. 20. c. 15.
Iniquum est eum impunè non soluere, quem Princeps inuitum soluere cogit nu. 6. c. 50.
Iniquum videtur, vt hæres cogatur soluere creditoribus, & postea à filio repetere nu. 5. c. 57.
Iniquum, & impium esset vitam alicui dedisse, vt eam statim adimeremus, negando alimenta nu. 16. c. 83.
Iniquum esset, si emptor mutando formam rei sibi venditæ tollere posset ius creditoris nu. 5. c. 91.
Inconueniens est, vt Nouitius qui in religione stetit per sex menses; Mox ab ea exiuit, & vagari voluit, vt postea illinc ad annum iterum habitum suscipiat, & post alios sex menses professionem emittat nu. 27. c. 29.
Inconueniens est, vt creditor lucretur tertiam partem iusti pretij, & habeat electionem proprietatis sibi in solutum oblatæ nu. 12. c. 44.
In continenti fieri quando dicatur nu. 9. c. 58.
Inuitus nemo cogitur emere, aut vendere nu. 2. c. 44. limitatur in pluribus casibus nu. 6. c. 44.
Inuentarij omissio non nocet in foro Poli num. 11. & 12. c. 54
Inuentarij beneficium prouidet hæredi contra actiones passiuas descendentes a defuncto tantum nu. 2. c. 55.
Inuentarij priuilegium, nil aliud operatur, quam vt hæres non teneatur insolidum n. 5. c. 55.
Infirmi, & leprosi, possunt separari a consortio aliorum nu. 18. c. 33. Idem obseruatur in animalibus brutis nu. 19. c. 33.
Infortunium filio superuentum circa alimenta ei assignata, Patri imputari debet, cum non teneatur ad ea nisi dictis nu. 15. c. 74.
Iniuria facta debitori, nocere non debet creditori nu. 4. c. 50. Secus si facta fuit intuitu creditoris, & in illius odium nu. 9. 18. 86. 87. & 88. c. 50.
Inopia filij cessante, cessat præstatio noua alimentorum à Patre fienda, vbi semel ea assignauit nu. 17. c. 74.
Inæqualitas inter liberos, iurgia, & discordias nutrit nu 21. c. 86.
Introducta in fauorem, non debent in odium retorqueri n. 46. c. 87.
Instrumenta habent paratam executionem, vbi sunt omnino habita liquida, neq; illis aliquod opponitur, quod rem valde dubiam reddat nu. 28. c. 50.
Interesse, Vide infra Verbo Vsuræ.
Interesse debetur de iure canonico in omnibus contractibus bonæ fidei nu. 2. c. 88.
Interesse debentur tantum à debitore moroso, vbi de his non fuit conuentum nu. 36. c. 88.
Io. Baptistæ Trotti Senatoris Amplissimi, mox Illustriss. Senatus Præsidis honorifica mentio n. 14. c. 4. nu. 19. c. 87.
Io. Pauli ab Ecclesia Senatoris, mox Cardinalis honorifica mentio nu. 10. c. 4.
Io. Petri Alæ I. C. Cremonensis mentio n. 21. c. 28.
Io. Pauli Aresij I. C. mentio nu. 12. c. 38.
Io. Baptistæ Vicecomitis Senatoris Amplissimi mentio honorifica nu. 27. c. 72. nu. 69. c. 90.
Io. Thomæ Gallerati Senatoris Amplissimi mentio honorifica nu. 18. c. 72.
Io. Ruiz de Laguna Senatoris mentio honorifica nu. 22. c. 73.
Io. Baptistæ Arconati Senatoris honorifica mentio nu. 56. c. 94.
Io. Georgij Baiardi mentio num. 54. c. 50. il secondo.
Iulij Aresij Senatus Præsidis Illustriss. mentio honorifica nu. 13. c. 38.
Iuris non scripti duo sunt species nu. 4. c. 2.
Iura vigilātib. nō dormiētibus subueniūt n. 8. c. 34.
Iuris via, & facti via in simul concurrere, non possunt

sunt in eodem facto nu. 109. c. 50. Contrarium explicat Dec. cons. 25.
Ius naturale in alimentis, respicit tantum necessitatem nu. 25. c. 73.
Ius canonicum nititur quadam AEQVITATE nu. 9. c. 83.
Ius accrescendi non datur inter Fiscos num. 148. cap. 50.
Ius prælationis in fructibus non potest cedi num. 8. & 13. c. 98.
Iurans soluere, potest compensationem opponere nu. 4. c. 7.
Iuramentum minoris, non firmare contractum disponit statutum Mediolani num. 3. & 4. cap. 48.
Iuramentum semper interpellat, & in mora constituit debitorem num. 169. cap. 50.
Iuramentum necessarium, idest in supplementum probationis quando non deferri debet num. 16. cap. 68.
Iuramentum fidelitatis, multos, & mirabiles producit effectus num. 91. cap. 69.
Iuramentum seruari debet in forma specifica num. 84. cap. 69.
Iuramentum etiam damnosum seruari debet, vbi potest, sine interitu salutis æternæ nu. 85. c. 69.
Iuramentum non potest mutari de vno ad aliud, propria auctoritate, cum factum sit Deo num. 86. cap. 69.
Iuramentum seruari debet omnino, vbi potest absq; interitu salutis æternæ num. 4. cap. 74.
Iuratoria cautio admittitur, etiam si statutum requireret præcisam fideiussionem, vbi aliquam ob causam id concedatur num. 7. cap. 75.
Iuratoria cautio admittitur, vbi vtriq; parti aliter Consuli non potest num. 15. cap. 75.
Iustitiæ nil proprius est, quam AEQVITAS num. 12. cap. 1.
Iustitiæ officia sunt humanitas, & AEQVITAS ac misericordia num. 11. cap. 1.
Iudex tantum se exorari permittere debet, quantum iustitiæ causa patitur num. 14. cap. 1.
Iudicis est semper verum sequi, Patroni causarum nonnunquam verisimile num. 13. cap. 1.
Iudicis arbitrium quid sit num. 33. cap. 1.
Iudicis arbitrio multa relinquuntur, qui AEQVITATIS potius quam iuris scripti rationem habere debet num. 4. cap. 4.
Iudex AEQVITATEM amplecti debet in his, quæ palam scriptis non sunt compræhensa, licet sub iure scripto in genere contineantur nu. 9. c. 4.
Iudicare de AEQVITATE non est cuiusuis Iurisconsulti munus num. 26. cap. 1.
Iudicans iustè, stateram in manu gestat, & in vtroq; penso iustitiam, & misericordiam portat; Sed per iustitiam reddit peccatis sententiam, per misericordiam peccati temperat pœnam, vt ait D. Gregorius num. 26. cap. 1.
Iudices in Mediolani Dominio non admittunt personarum acceptionem, quia æqualiter omnes iudicantur num. 15. cap. 4.
Iudex ante oculos habere debet AEQVITATEM num. 17. cap. 4.
Iudices inferiores leuiora de AEQVITATE possunt iudicare, grauiora vero, vel ambigua ad Principem, vel Senatum pertinent n. 1. & 3. c. 5.
Iudex vti quoddam animatum iustum, iura vtriusq; partis perpendere debet, & quod medium est, & iustum iudicare nu. 5. c. 6.
Iudicis ab arbitrio pendet compensationis admissio nu. 6. c. 7.
Iudicis contemptus interuenit, quando quis carceratum eximit, Idcirco acrius punitur num. 4. cap. 16.
Iudex debet de AEQVITATE facere, quod tibi non nocet, & alteri prodest nu. 62. c. 30.
Iudex occulatissimus esse debet in iuditio adiudicandi filijs plus vni quam alio nu. 14. c. 31.
Iudicis arbitrium plurimum in hoc requiritur nu. 15. c. 31.
Iudex in hoc AEQVITATEM præoculis habere debet nu. 16. c. 31.
Iudicis auctoritas iniustè, siue immoderatè procedentis non excusat a perceptione fructuum nu. 41. c. 45.
Iudicis ordinationes sæpe in vim contractus transeunt nu. 97. c. 45.
Iudex qui iurisdictionem superioris assumit, reddit actum suum postea factum totaliter nullum, & ideo non est opus appellatione ab eo nu. 100. cap. 45.
Iudices non solent de adulterio ius reddere, sed ridere nu. 12. c. 58.
Iudicis arbitrio relinquitur qualis, quantaq; sit potentia partis nu. 3. c. 59.
Iudicis error, siue Notarij nullum præiuditium afferre potest partibus litigantibus nu. 7. c. 59.
Iudicis culpa, siue Notarij, in dubio præsumitur, si testes non fuerunt legitimæ interrogati nu. 9. cap. 59.
Iudicis vel Notarij incuria suppletur, examinando nouos testes, vel antiquos super eisdem capitulis nu. 11. c. 59.
Iudex num iudicauerit habita ratione iuramenti necessarij dum reum absoluit nu. 11. c. 68.
Iudex in dubio præsumitur, quod absoluerit ex causa, quæ colligitur ex actis nu. 13. c. 68.
Iudex valde prudens, & cautus esse debet in decernenda prouisionali alimentorum, cum non in grauem præsumptionem boni iuris hebere debeant descendentes, & collaterales nu. 12. & 13. c. 72.
Iudicis officium competit, quandocunq; subest AEQVITAS nu. 12. c. 77.
Iudex dicitur recto ordine procedere, si prius super liquido pronunciauit nu. 14. c. 78.
Iudicis iussus excusat a pœna, & a mora nu. 38. & 43. c. 88.
Iudicis præceptum, siue iussio excusat debitorem a mora nu. 42. c. 88. Maximè si factum fuit ante commissum moram nu. 43. c. 88.
Iudicem opportet perpendere singulorum desideria, quando agitur de alienando fideicommissum occasione alimentorum liberis præstandorum n. 18. c. 90.

Iudicis decretum, necessarium non est in alienatione fideicommissi ad alimentandum grauatum nu. 57. c. 90.

Iudici nota esse debet carceratorum ætas: Et vbi senes reperiantur, Principi denunciari, qui eos fortassis dimitti iubebit n. 6. c. 95.

Iudicatur de AEQVITATE in contractibus Societatis nu. 1. c. 6.

Iudicator de AEQVITATE in diuisionibus n. 2. c. 6. Inter affines n. 8. c. 6. In arbitramentis n. 9. In causis in quibus proceditur de iure Pontificio n. 10. In Curia mercatorum nu. 11. Inter vicinos nu. 12. In ijs, quæ Iudicis arbitrio relinquit lex nu. 13. In omnibus contractibus bonæ fidei nu. 15. Item in omnibus causis, in quibus proceditur summariæ de plano nu. 20. Idem in omnibus exceptionibus nu. 21. Idem in causa dotis nu. 19. Idem in vltimis voluntatibus num. 23. In statutis nu. 24. In hominum opinione nu. 25. Et denique in rescriptis n. 26. c. 6.

In iudicijs non adiuntur ij, quorum non interest nu. 113. c. 30. & nu. 1. c. 60.

In iudicijs regulariter non admittuntur pro alio sine mandato, nisi sint personæ coniunctæ nu. 2. cap. 60.

In iudicio spolij, admittuntur consanguinei, Amici, coloni, & inquilini absque mandato in odium spoliatoris nu. 19. c. 60.

Impugnatio in vna parte transactionis non acceptata, in alijs efficere non potest nu. 55. c. 64.

Idem multo magis ob aug. nu. 23. c. 64.

In ordinatorijs attenditur statutum loci iudicij nu. 182. c. 64.

Interesse alterius interesse præstandum quando illud debetur tamquam sors nu. 187. c. 64.

Instrumentum potest acceptari tantum in partibus fauorabilibus nu. 179. c. 64.

Interesse iam solutum ratione retardatæ solutionis dotis, non potest repeti, quia censetur solutum ex pacto nu. 174. c. 64.

Interesse debetur ex statuto Mediolani 43. volum 8. nu. 173. c. 64.

Interesse alterius interesse deberi propter moram nu. 172. c. 64.

Interesse dotis præstandum est ab hæredibus morosis, tamquam sors n. 171. c. 64.

Interesse dotis plerumque peti potest a vidua ad octo vel decem pro centenario nu. 170. c. 64.

Interesse dotis debetur, quando dotis restitutio fuit promissa cum omnibus damnis, & interesse nu. 167. c. 64.

Interesse potest iuramento probari in odium morosi nu. 166. c. 64.

Interesse quod solet percipi ex censibus, vel montibus non eget liquidatione nu. 165. c. 64.

Interesse non probatum potest taxari officio Iudicis nu. 164. c. 64.

Interesse legale, & moderatum debetur nu. 163. cap. 64.

Interesse verisimile debetur licet non plenè probatum nu. 161. c. 64.

Interesse certum redditur quando implicatio fieri potest in censibus, vel montibus nu. 159. c. 64.

Istare suum quilibet potest nu. 132. c. 64.

Immo nec respectu læsionis nu. 140. c. 64.

Idem in exactione parcellarum facta per viduam, & non probato tempore exactionis censetur exigisse statim sequta morte mariti num. 119. c. 64.

Iuramentum in contractu dotis constituit in mora, quis obtinet vim interpellationis num. 177. cap. 64.

Iocalia quando vxori donata censeantur nu. 188. cap. 64.

Iuramentum in supplementum quando mulieri concedatur nu. 202. c. 64.

Interesse dotale debetur ratione moræ debitoris nu. 89. c. 64.

Iudex ex officio potest credere capitibus non impugnantibus in instrumento transactionis etiam ad beneficium impugnantium nu. 56. c. 64.

Instrumentum cum reperitur verum in dote confessata, præsumitur verum, & in declaratione, & attendi debet etiam ad commodum hæredum mariti nu. 50. c. 64.

Instrumento transactionis potest quis vti in capite, & respuere illud caput si hoc contineat manifestum iuris errorem nu. 53. c. 64.

Interesse dotis non debetur cessante mora num. 93. cap. 64.

L

LAus iusdicentium huius Mediol. Dominij num. 14. c. 4.

Laus Senatus Mediolanensis nu. 6. c. 5.

Laudemium debetur etiam ex portione qua suppletur prætium, si emptor illud supplere vult nu. 12. c. 22.

Lactantij Firmani sententia circa Dei prouidentiam versus bruta, & homines nu. 7. c. 94.

Legum conditores, AEQVITATIS fautores esse debent nu. 16. c. 1.

Legum dispositiones trahuntur ad similia num. 35. cap. 1.

Lex dilatanda est, non restringenda nu. 36. c. 1.

Legibus tantum continentur casus, qui vt plurimum accidere solent nu. 2 c. 4.

Legis legislatoris mens, non illius verba attendi debent nu. 9. c. 4.

Leges scire, non est earum verba tenere nu. 10. c. 4.

Legum dispositiones extorquendo in casus ibi non expressos, perniciosè sæpius erratur nu. 16. c. 4.

Leges similes esse araneorum telis affirmauit Ancarsis, loquendo de legibus Solonis nu. 14. c. 4.

Leges interpretari auctoritatiue spectat ad Principem, doctrinaliter ad Iurisperitos nu. 4. c. 5.

Lex Solonis facultatem tantum dans ijs testandi, qui liberis carebant nu. 7. c. 6.

Lex generaliter loquens, generaliter est intelligenda nu. 3. c. 12.

Legis dispositio, restringenda est, quando continet odium irrationabile nu. 8. c. 12. & nu. 14. c. 27.

Lex vbi non distinguit, nec nos distinguere debemus nu. 2. c. 15.

L. Iubemus correcta dicitur per Auth. sed cum testator C. ad l. falcidiam nu. 11. c. 28. Contrarium

verius nu. 12.c.28.

L. Iubemus locum tantum habet quando vna tantum quarta detrahatur nu. 13.c.28. Contrarium verius nu.14.c.28.

Videas verbo statutum.

L. 2.C.de pignoribus,& hypotecis fundata in merã AEQVITATE plenè examinatur nu.2.& nu.56. cap. 30.

L. 2. C. de pignoribus dicitur Aequissima nu. 5. & 57.c. 30.

L. 2. C. de pignoribus dispositionem extorquent Doctores nu. 5.c.30.

L. 2. C. de pignoribus locum non habet, quando hypoteca generalis præmittitur, & generalis subsequitur nu.6.c.30. Contrarium verius nu.8.

L. 2. C. de pignoribus procedit tantum secundum aliquos, quando secundus creditor haberet hypotecam specialem in ea re, quam deffendere vult à priore creditore nu. 7.& 9. c.30. Contrarium verius nu. 8.c. 30.

L. 2. C. de pignoribus locum non habet in debitore, sed tantum in secundo creditore nu.9.c.30.

L. 2. C. de pignoribus non prodest tertio possessori, qui rem tenet non tanquam creditor, sed tanquam Dominus secundum aliquos nu. 10. c. 30.

L. 2. C. de pignoribus, prodest tertio possessori nu. 12.c.30. Contrarium verius nu.13.c.30.

L. 2. C. de pignoribus, locum non habet in multis casibus nu. 14.c.30.

L. qui generaliter in fi. ff. qui potiores in pignore habeantur declaratur nu.34.& nu.40.c.30.

L. 2. C. de pignoribus vii posterior legum digesti veteris, eis derogasse censetur nu. 37.c.30.

L. 2. C. de pignoribus, dicitur limitatoria aliarum legum veterum contrarium disponentium num. 37.c. 30.

L. 2.C.de pignoribus facta dicitur, ne secundo creditori, si possibile sit, præiudicatur nu. 57. c.30.

Lex facilius succurrit patri, quando donat ex iuris necessitate, quam vbi dat ex voluntario effectu nu. 9.c.37.

L. si me, & Titium ff. si certum petatur, Diuina lex dicitur nu. 1.c. 38.

Legis ratio vnica, quæ tantum potest considerari, ea solum motos fuisse legislatores dicendum est nu.18.c.41.

Lex dura calicutarum contra debitores nu. 5.c.44.

Lex generaliter loquens, generaliter est intelligenda nu.33.c.44.nu. 3.c.96.

L. 2.C.de rescindenda venditione, locum etiam habet in venditore iudiciali nu.53.c.45.

Legis dispositio, fortior est quam hominis nu. 68. cap. 45.

L. 2.C.de rescindenda venditione, non habet locum in re mobili nu. 6. & 7.c. 46. Contrarium in re magni valoris nu. 9.& 11. Decisio Senatus Parisiens.nu,8 & 10.c.46.

L. 1. C. de raptoribus virginum, correcta dicitur per l.fin.de raptoribus quoad matrimonij contrahendi prohibitionem nu.4.c.53. Secus quoad pœnam capitis, quæ obseruatur in terris Imperij nu.5.c.53.

L. 1.C.de raptoribus,locum etiam habet contra inferentes vim mulieribus nu.10.c.53.

In casu l.admonendi ff. de iureiurando, circa iuramentum, ob deffectum probationum requiri videtur restitutionem in integrum nu. 4. & 5. c. 68.Contrarium nu. 6.c.68.

Lex quamuis dura, seruanda est nu. 36.c.69.

Lex vbi pedes figit, non licet vltra transgredi nu. 37. c. 69.

Legem quando habemus, frustra quærimus rationem nu. 38.c. 69.

Lex ante omnia seruanda est nu. 39.c.69.

Legi veteri duo æquiparata, noua dispositio edictã in vno compræhendit etiam aliud no.44.c.69.

Legibus non exemplis est iudicandum nu. 61. c.69.

Lex debet esse rationabilis, sancta, & honesta nu. 80. c. 69.

L. instituta §.de inofficioso ff.de in officioso testam. prohibens prouisionalem ei, qui non habet sententiam pro se, locum non habet, quando alia concurrit præsumptio boni iuris fauore petentia nu. 10.c.72.

Lex scripta quantumcunq; rigorosa, strictè obseruanda est nu. 21.c.78.

Legis mens, non verba obseruanda est nu. 28.c.78.

Lex loquens in odium iustè exhæredati, vel deportati, locum non habet in alijs casibus num. 43. cap. 87.

L. si depositi C. depositi, declaratur nu. 46. c.88.

L. atq; §. penult. ff. de negotijs gestis declaratur nu. 48.c. 88.

Legis extensio fit ex paritate rationis nu. 26.c.90.

Legum extensio fit etiam in correctorijs, ex rationis identitate nu. 7. c.91.

Legis dispositio dilatanda est de similibus ad similia nu. 48. c. 94.

L. siue §. sed,& hoc in Auth.de Sanctissimis Episcopis declaratur nu. 19.c.85.

Læsio enormissima rescindit contractus bonæ fidei nu. 16.c.6. limitatur in conductoribus Gabellarum, ac in Architectis, qui eorum periculo ædificia construenda conducunt nu. 17.c.6. Idem in permutatione benefitiorum nu. 18.c.6.

Læsio vltra dimidiam in quocunq; minimo sufficit pro rescissione contractus nu. 1.c. 22.

Læsionis beneficium pro rescissione contractus, tam competit venditori, quam emptori nu. 2. cap. 22.

Læsionis enormissimæ exempla nu.4.c.22.& nu.65. cap. 45.

In læsionis materia, locum non habet regula, quod de minimis non curat Prætor nu.5.c.22.

Læsio consideratur etiam respectu oneris appositi in venditione nu. 6. c.22.

In læsione non consideratur summa soluta pro laudemio, quia venditor eam non recepit no. 7.c.22. Idem procedit in soluto pro gabella nu. 9. c. 22. Vide infra verbo venditor.

Læsio enormissima continet præsumptum dolum nu. 55.c. 45.

Læsio enormissima decernitur ex quantitate fru- ... ctuum,

ctuum, qui percipiuntur ex re vendita num. 12. cap. 89.

Læsæ Maiestatis pæna in primo capite, est quod scindatur in frusta reus, & affigatur in Eminentioribus locis Ciuitatis ex Nou. Const. nu. 92. cap. 69.

Læsæ Maiestatis pæna in secundo capite est mortis nu. 93. c. 69.

Læsæ Maiestatis crimen committitur tantum per subditum versus Dominum nu. 23. c. 96.

Legatum sub conditione nuptiarum debetur, etiamsi legatarius Monasterium ingrediatur nu. 1. & 2. c. 85.

Legatis ducentum si nupserit, & centum si religionem ingrediatur debentur nihilominus centum si religionem ingressus est nu. 3. c. 85. Contrarium verius nu. 4. 20. 21. & seq. c. 85.

Legatum factum consanguineo pauperi, censetur factum vti pauperi, & sic ratione pietatis, non vti consanguineo nu. 13. c. 78.

Legata non sunt restringenda, vt hæredibus prosint nu. 10. c. 84.

Legato *facto*, vbi mulier nupserit, non habet locum, si iure non nupsit nu. 1. c. 61. Contrarium habetur in l. boues §. hoc sermone ff. de verb. signif. nu. 2. c. 61. Prima opinio procedit de AEQVITATE, secunda de rigore nu. 3. c. 60.

Legatum de mille quingentis aureis soluendis in pecunijs, mercibus, & alijs rebus, solui debet pro rata in quaiiber re nu. 9. c. 71.

Legatum factum de quid soluendo de viribus patrimonij, non attenditur, quod hæres non confecerit inuentarium nu. 10. c. 73.

Leprosi, & infirmi possunt separari à consortio aliorum nu. 18. c. 33. Idem obseruatur in animalibus brutis nu. 19. c. 33.

Legitima debetur filio, detracto prius ære alieno nu. 1. c. 57.

Legitima debetur filio, prius liquidato ære alieno, etiamsi fideiussionem præstare vellet filius de *seruanda indemnæ hæredem* nu. 3. c. 57. Contrarium verius vbi æs alienum hæreditarium non est liquidum nu. 9. c. 57.

Legitima incontinenti solui debet filio nu. 10. c. 57.

Legitimam liquidare debet filius, ante illius detractionem probato vero valore bonorum patris nu. 13. c. 57.

Reliqua vide in verbo Filius.

Legitimam qui semel recepit, Vide verbo Filius.

Legitima conceditur filijs loco alimentorum nu. 2. cap. 74.

Legitimæ liquidatio, quomodo fieri debeat nu. 20. cap. 87.

Legitima iure positiuo debetur, Alimenta vero iure naturæ nu. 25. c. 90.

Legitima non reseruatur filijs, confiscatis bonis *patris nu. 6. c. 96.* Contrarium verius nu. 9. c. 96.

Legitima debetur descendentibus de AEQVITATE nu. 9. c. 96.

Legitima non reseruatur filijs, confiscatis bonis patris, quando agitur de crimine læsæ Maiestatis nu. 20. c. 96. Idem quando agitur de crimine hæresis, vel filius interuenit crimini læsæ Maiestatis nu. 24. c. 96.

Legitima non reseruatur filio, quando ei bona auferuntur tanquam ab indigno nu. 25. c. 96.

Legitima non reseruatur filijs, quando dimidia tantum pars bonorum confiscatur Patri nu. 26. cap. 96.

Legitima filiorum absorbet omne patrimonium, si sunt plures filij in casu confiscationis secundum aliquos nu. 27. c. 96.

Legitima filiorum absorbet omne patrimonium si est modicum aut exiguum, ne egestate pereant secundum aliquos nu. 28. c. 96.

Legitima in hoc Dominio Mediolani statuitur filijs ex bonis paternis confiscatis iuxta dispositionem Auth. Nouissima nu. 29. c. 96.

Legitima in decernenda ob patris delictum, attendi debet obseruantia Curiarum nu. 31. c. 96.

Legitima detrahitur ex bonis confiscatis, tam fauore filiorum, quam fauore patris, & aliorum descenddentium nu. 32. c. 96. Si tamen filios non habet liberos, alias secus nu. 34. & 35. c. 96.

Legitima filiorum non deducitur ex bonis maternis ob delictum matris confiscatis nu. 33. c. 46. Quamuis è contra matri debeatur legitima is bonis filijs confiscatis nu. 34. c. 96.

Legitima ex bonis confiscatis debetur tantum filijs natis, siue conceptis ante commissum crimen per patrem nu. 37. c. 96.

Legitima debetur filio, etiam nato post lapsum terminum in cridis ad contradicendum præfinitum, dummodo conceptus sit ante delictum nu. 40. c. 96.

Legitima debetur filijs, statim secuta condemnatione, non expectata patris naturali morte nu. 42. c. 96.

Legitima in casu confiscationis, debetur filijs etiam adoptiuis naturalibus, legitimatis, ac conceptis nu. 44. c. 96.

Limitatur, si adoptio esset fraudulenta nu. 45. c. 96.

Legitimam non absorbent, nec in ea computantur habita à patre ex causa donationis nu. 49. c. 96.

In legitima quæ imputentur, & quæ non nu. 50. & 51. c. 96.

Legitima confiscari non potest, etiam per Patris mortem si illius alienatio fuit prohibita vsq; ad certum tempus nu. 53. c. 96.

In legitima computantur ea, quæ prius consumpsit in ludo, ac in condemnationibus per patrem solutis nu. 48. c. 96.

Vide infra Verbo Onus.

Liberos septem vnico partu peperit quædam mulier meretrix nu. 5. c. 10.

Liberos 363. vnico partu peperit Margarita Comitissa Oladiæ nu. 6. c. 10.

Liberi, & vxor in subsidium tenentur pro pecunia, sine alia re viro, & patri mutuata, ex qua alimenta sunt consecuti nu. 4. c. 38. Saltem ad ratam nu. 7. c. 38.

Vide infra verbo vxor.

Liberorum numerus, proficuus est Reipublicæ nu. 18. c. 96.

Licitum est omnibus redimere sanguinem suum n. 7. c. 17.

Licurgi lex, iubens virgines sine dote nubere debere nu. 5. c. 20.

Lisandri dictum fauore senum nu. 19. c. 95.

Licitator conseruat ius, & hyppotecam in re ad hastam empta si offert realiter prætium priori creditori nu. 7. c. 35.

Locatoris cessionatio non competit beneficium tacitæ hypotecæ in rebus inuectis, & illatis sicut competebat locatori, etiamsi pensionem soluisset cessionarius nu. 20. c.98.

Locus in quo partes habere domicilium, attenditur in præscriptionibus nu. 116.c.30. Quod procedit etiamsi habeat domicilium quis in pluribus locis nu. 117.c.30.

Locupletari cum aliena iactura quis non debet nu. 10.& 19. c.45.

Lucrum ex dolo quis consequi non debet nu. 56. cap. 45.

Ludouici XI. Regis Francorum pietas nu. 15.c.93.

Ludouici Vignati Amplisss. Senatoris mentio num. 14. c. 89.

Luxoriosam vitam mulierum puniunt leges nu.7. cap. 14.

Læsa non dicitur vxor stante incertitudine lucri, & damni nu. 47.c.64.

Lex contractus est seruanda nu. 81.c.64.

Læsio, vt inducatur, debet probari æstimatio dubij litis euentus nu. 146.c.64.

Lapsus anni constituit hæredes mariti in mora nu. 275. c. 64.

Liberatio in transactione ex quauis causa, & occasione dicitur vniuersalis, & omnes casus complectitur nu. 135.c.64.

M

MAli corrui, malum ouum nu. 2. c. 12.

Mala fides operatur, vt fructuum restitutio debeantur nu. 12.c.45.

Mala in fide dicitur creditor post petitam reductionem à debitore, & tenetur ad fructuum restitutionem nu. 50.& 51.c.45.

Malæ fidei possessor non facit fructus suos nu. 52. cap. 45.

Mala in fide est is, qui scit à se peti tale quid nu.82. cap. 45.

Matri non prodest anni tempus, quod habet ad petendum tutorem filio, si se arctauit ad vltimos dies anni, intra quos tutella peti, & decerni non potest nu. 18.c.94.

Mater habet tempus anni ad petendum tutorem filio nu. 12.c.94.

Mater admittitur ad luctuosam filij hæreditatem nu. 14.c.94.

Mater tenetur intra annum petere curatorem ventri prægnanti nu. 15.c.94.

Mater tenetur ante annum petere tutorem filio, si ille tempore mortis patris habet annos 13. & mensem vnum, aliter priuatur successione, si decedat nu. 16. c.94.

Mater semper certa est nu.9.c.14.

Mater tenetur dotare filiam inopem, existente patre num. 6. & 7. cap. 16.

Mater diues tenetur dotare filiam existente etiam fratre diuite nu. 12. c.16.

Mater non habet filium in potestate nu. 14.c.16.

Mater consequitur à marito id, quod filiæ pro dote dedit, etiamsi reseruationem non fecit, vbi marito sit soluendum nu. 15.c.16.

Mater non potest agere pro iniuria facta filio, quem non habet in eius potestate nu. 23.c.41.

Mater non potest remittere iniuriam factam filio nu. 24. c.41.

Mater efficitur indigna successione filij pupilli si statim ei non petij tutorem nu. 2. c. 94. Etiam respectu legitimæ nu.5.c.94.

Mater tenetur petere tutorem filio pupillo duplici ratione scilicet pietatis, & succedendi causa nu. 6. c. 94.

Mater non petendo tutorem filijs, & ad secunda vota transiendo summam committit crudelitatem nu. 9. c. 94.

Mater excusatur per nouem dies si ei obijt aliquis propinquus nu. 16. c.94. Contrarium tradit Maranta nu. 17. c.94.

Matris voluntas negatiua in recusatione tutelæ, non præsumitur, nisi se declarat, vel labi tempus permittat nu. 45.c.94.

Mater, quæ tutelam filij non accepit, vt ipsi filio prodesset, non dicitur culpam comisisse nu. 46. cap. 94.

Mater tenetur petere tutoram filio, non solum semel, sed quotiescunq; sine tutore remanserit filius nu.47.c.94.

Matris negligentia ex lapsu anni tantum consideratur nu. 30. c.94.

Mater excusatur à pœna ob non petitum tutorem filio, si & ipsa minor est nu.20.c.94.

Etiam si maior exinde facta esset, quia sufficit, quod minor esset tempore mortis viri num. 21. cap. 94.

Matris ætas attenditur, habita ratione iuris communis non statutorum nu. 22.c.94. Contrarium nu. 23. c. 94.

Matri non labitur tempus ad petendum tutorem filio tempore pestis nu.25.c.94.

Mater quando excludatur à tutela filiorum nu. 26. cap. 94.

Mater non reddit ad tutelam, vbi ea fuit semel priuata non in subsidium nu. 27.c.94.

Mater ob neglectam filiorum tutellam, & impietatem huiusmodi, excluditur ab eorum successione nu.28.c.94.

Matris negligentia in petendo tutorem filio, consideratur ex lapsu quadrimestris nu.29.c.94.

Mater etiam lapso anno, & nouem diebus, potest petere tutellam filiorum nu.31.& 32.c.94. Contrarium nu.33.c.94.

Mater non admittitur ad tutelam iam alteri decretam tanquam re non integra nu.36.& 40.c.94.

Mater iterum citanda est, vbi rursus decerni debet tutella, aliter nulliter agitur nu. 37.& 43.c.94.

Mater, quæ se declarauit velle nubere, excluditur à tutella filij, licet pæniteat, quia semper culpa

eius præcessit nu. 41. c. 94. Contrarium probat D. Senator Bellonus nu. 42. c. 94.

Mater iterum citanda est, an tutellam filij accipere velit quando denuo ipsa tutella decernenda est ob mortem primi tutoris, cui fuit decreta circa culpam matris nu. 43. c. 94.

Marij AEQVITAS multum commendatur ab eius militibus nu. 23. c. 58.

Marij iudicium fauore eius, qui vim sibi inferentem libidinis causa interfecerat nu. 24. c. 58.

Marij AEQVITAS animos Romanorum commouit ad illi tertium conferendum consulatum nu. 25. c. 58.

Maritos dotem vxori non viro vxor olim offerebat in Germania, & in Grecia nu. 2. & 3. c. 20.

Maritus interficiens vxorem in adulterio deprehensam excusatur à pœna ordinaria ob iustum dolorem nu. 1. & 5. c. 58.

Maritus punitur interficiendo vxorem, quasi quod plus fecerit, quam quod se vendicare non debuerit nu. 2. c. 58.

Maritus humilis conditionis in perpetuum exilium damnatur, in dignitate vero positus relegatur ad tempus, interficiendo vxorem adulteram nu. 3. c. 58.

Maritus iniuriam maiorem recipit per adulterium vxoris, quam per filij occisionem nu. 4. c. 58.

Maritus de AEQVITATE nulla pœna tenetur ob homicidium vxoris in adulterio repertæ num. 6. cap. 58.

Maritus impunè potest interficere adulterum opera alterius nu. 30. c. 58.

Idem procedit si maritus vxorem tantum deprehendit in actibus venereis, vt sunt de osculationes, & alij actus inhonesti nu. 8. c. 58.

Mariti Socij in occidendo adulteram, nulla pœna tenetur nu. 36. c. 58.

Marito sustinenti onera matrimonij permittuntur vsura nu. 4. c. 64.

Maritus soluto matrimonio, licite non consequitur vsuras nu. 6. c. 64.

Maritus sibi imputet, quod in principio circa dotem sibi constitutam non prospexerit num. 1. cap. 86.

Marito permittitur actio vsurarum pro dote sibi debita ob onera matrimonij, & dicitur hoc personale priuilegium nu. 18. c. 98.

Maritus potest coniugalem iniuriam propria, vel filij manu vendicare, secus per aliam personam nu. 23. c. 98.

Magistratus Ordinarius in cognitione causarum sibi iure ordinario spectantium rappresentat personam Princeps, & vti debet AEQVITATEM nu. 64. c. 30.

Matrimonij forma inter Indus, & Masilienses nu. 9. cap. 20.

Matrimonia esse non debent venialia nu. 12. c. 20.

In matrimonijs, quæcunq; sortitus sunt odiosa, & suspecta nu. 18. c. 20.

Matrimoniorum, & liberorum fauore multa priuilegia concessa fuerunt à priscis Imperatoribus nu. 17. c. 96.

Marci Antonij Moncij Senatoris Laus nu. 23. c. 50. & nu. 18. c. 58.

Mandatario licere videtur, quod licet mandanti nu. 32. & 35. c. 58. Contrarium verius in occidente adulterum nu. 33. c. 58.

Meretrices restringi debent in aliquo loco Ciuitatis ad euitanda scandala nu. 1. c. 33.

Meretrices extra menia Romæ positæ erant nu. 2. cap. 33.

Meretrices à vicinia expelluntur n. 4. c. 33. Etiamsi domus esset propria nu. 7. ne vicinorum inficiantur mores nu. 5. c. 33.

Meretrix cogitur vendere propriam domum nu. 8. c. 33. Etiamsi viueret cum Patre, matre, vel marito nu. 9. c. 33.

Meretrix quæ dicatur nu. 17. c. 33. ad Meretricem probandam, quid requiratur nu. 14. & 15. c. 33.

Mercedem qui accepit pro custodia, tenetur etiam de damnis magna vi illatis nu. 17. c. 100.

Metere debet qui seminauit nu. 4. c. 43.

Mens legis, siue legislatoris, non illius verba attendi debet nu. 9. c. 4.

Meliorationum causa permittitur retentio bonorum melioratorum vsq; ad restitutionem meliorationum nu. 4. c. 79.

Melioramentorum causa datur retentio rei donec restituantur expensæ factæ pro melioramentis nu. 1. c. 51.

Quod procedit etiam in beneficialibus nu. 2. c. 51. & in Fisci præiuditium nu. 3. c. 51.

Meliorationes, & expensæ nullo alio modo seruantur, quam per rei retentionem nu. 5. c. 51. limitatur nu. 9. c. 51.

Meliorationes recuperantur per rei restitutionem actione in factum nu. 9. c. 51.

Melioranti rem, quam putabat suam esse, succurritur tantum, per retentionem rei nu. 11. c. 51.

Melioranti rem, quam sciebat non esse suam, datur actio negotiorum gestorum aduersus Dominum nu. 12. c. 51.

Meliorans rem, quam scit non esse suam, dicitur habere animum recuperandi expensas nu. 13. c. 51. Et competit ei conditio incerti nu. 14. c. 51.

Meliorationes considerantur tantum, quantum meliorata est res, non quantum expenditum nu. 19. c. 62.

Melius est pignori incumbere, quam in personam agere nu. 20. c. 42.

Melius est occurrere in tempore, quam post vulneratam causam remedium quærere nu. 4. c. 47.

Melius est non soluere, quam solutum repetere n. 6. cap. 57.

Melius est consulere hæredi per cautionem, quam permittere, quod filius expectando liquidationem æris alieni fame pereat nu. 11. & 12. c. 57.

Melius est nomen bonum, quam diuitiæ multæ nu. 29. c. 58.

Metus reuerentialis dicitur probatus si ante renuntiationem, vel obligationem protestatus est filius, aut vxor nu. 28. c. 48.

Metus possibilis non attenditur, sed tantum actu illatus nu. 149. c. 50.

Metus in quibus conſiſtat nu. 29. & 36. c. 50. il ſecondo.
Monochij Doctrina declaratur, in materia ſucceſſionis aſcendentium, quando ſlz. nepotes obtinent nu. 9.c.52.
Metendæ opinio impugnatur circa vſurarum prohibitionem, ob non reſtitutam dotem num. 21. cap. 64.
Miſereri quis non debet in iudicio pauperis ad alterius iniuriam nu. 15.c.1.
Miſer dicitur is, qui fideiuſſionem non poteſt inuenire nu. 5. c. 75.
Michaelis Angeli Cacciæ Senatoris mentio honorifica nu. 22. c.30.
Miles habet duo patrimonia, Paganus vero vnicum nu. 14. c.32.
Milites Hieroſolimitani, militiæ ſuæ adeo vacare tenentur, vt Domino feudi debita ſeruitia præſtare nequeant nu.7 c.69.
Milites Hieroſolimitani ſuccedere non poſſunt in feudis nu. 5.& 6.c.69. Contrarium verius nu.9. & 11.c.69.
Milites Hieroſolimitani non poſſunt ſe aſtringere alicuius homagio, vel iuramento, quod præſtatur in feudis nu. 8. c.69.
Milites Hieroſolimitani dicantur mutare ſtatum in melius, & in melius concitare arma num. 13. cap.69.
Militum Hieroſolimitanorum inſtitutum eſt ad arma potius, quam ad Diuina operam dare nu. 14. c. 69.
Milites Hieroſolimitani feudo inſeruire valent per ſubſtitutum, vbi perſonaliter ſeruire non poſſunt nu. 16. c.69.
Miles Chriſti, qui factus eſt, deſijt eſſe miles ſæculi nu.30. c.69.
Milites, & Caſtellani tenentur eadem pæna, qua carcerati, qui eorum culpa aufugerunt nu. 16. cap. 100.
Miles capitaliter damnatus ab Ill. Præfecto Arcis Portæ Iouia Mediolani, eo quia eius culpa aufugerat Marchio Caluſij ibi detenti num. 18. cap. 100.
Minoribus ſuccurritur per reſtitutionem in integrum ob naturalem eorum imbecillitatem nu. 1. cap. 48.
Minor reſtituitur, etia nisi firmaſſet ſe maiorem nu. 5.c.48. Contrarium verius nu. 14.& 15.c.48.
Minor qui ex contractu fideiuſſionis nihil percepit, non poteſt in eo ar...ui dolus nu. 6.c. 48.
Minorem iuraſſe ea facilitate credendum eſt, qua contraxit nu. 7.c.48. ex ſtatuto Mediolani nu. 8. cap. 48.
Minor proximus maiori ætati reputatur vti maior nu. 10.& 11. c. 48.
Minor filius, qui pro patre ſe obligauit, præſumitur id feciſſe metu reuerentiali nu. 13.c.48.
Contrarium nu. 25. quia talis metus probari debet nu. 26 c.48.
Secus in vxore, aut puella, in quibus præſumitur metus reuerentialis nu. 27. c.48.
Minor reſtituitur aduerſus fideiuſſionem pro eius patre factam etiam iuratam nu. 2.& 3.c.48.
Minoris iuramentum non firmat contractum nullum ex diſpoſitione ſtatuti Mediolani num. 3. cap. 48.
Minor excluditur à tutela ob minorem ætatem nu. 50. c. 94.
Minor factus maior, admittitur ad tutelam, ad quam primo fuerat excluſus ob minorem ætatem nu. 52. c. 94.
Mitius agendum eſt contra mulieres, & alias perſonas, quas aut pudor, aut infirmitas ſexus excuſat nu. 14. c. 15.
Mors eſt quaſi meta omnium delictorum n. 4.c.12.
Morientium deſideria, & voluntates ex viuentium opinione colliguntur nu. 15.& 30.c.90.
Morti proximus dicitur omnis æger, qui in carceribus detinetur nu. 13. c.97.
Morituri vita præualere debet cuicunq; cauſæ pecuniariæ nu. 12.c.97.
Mora ſua debet eſſe vnicuiq; nociua nu.4.c. 13.
Mora dicitur delictum præſertim in eo, qui iurauit nu. 5.c. 23.
Mora conſideratur in debitore tantum poſt interpellationem, vel petitionem commiſſam, non autem per lapſum diei quando Iudicia iuſſu, & coactus alteri ſoluit debitor nu. 13. & 87.c.50.
Mora debitoris, & exactio in odium creditoris, ſimul compenſandæ ſunt nu. 15.c.50.
Mora, ſi præceſſit caſum fortuitum, de eo tenetur moroſus nu. 19.c.50.
Mora debitoris coacti ad ſoluendum tertio, non dicitur ordinata ad caſum nu. 38.& 86.87.ac 88. cap. 50.
Moroſus debitor tenetur de interitu ſpeciei poſt moram niſi interierit facto, aut culpa creditoris nu. 89. c. 50.
Mora non releuat debitorem, etiamſi creditor verè fuiſſet confiſcatur nu. 168. c.50.
Mora ceſſante, ceſſat AEQVITAS in materia vſurarum nu. 9.c. 64.
Moræ purgatio fit ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa nu. 1.c.79.
Moræ purgatio conceditur, tam maioribus, quam minoribus quoad actionem conſeruandam, non quoad acquirendam nu. 2. c.79.
Moræ purgatio admittitur ex AEQVITATE nu. 4. c. 79.
Moræ purgatio admittitur, etiamſi ea fuit conceſſa in faciendo, vt venditio facta ab emphiteuta, qui recuperando ſtatim rem alienatam, euitat caducitatem nu. 10. & 12.c.79.
Mora in faciendo, non dicitur vera mora num. 11. cap. 79.
Mora purgatur in omnibus contractibus bonæ fidei, licet ſit dies, & pæna nu. 13.c.79.
Mora purgatur de AEQVITATE, non obſtante iuramento nu. 14. c.79.
Moræ purgatio admittitur etiamſi obligatio facta eſſet in forma Cameræ nu. 15. & 18.c. 79. Contrarium nu. 17.c. 79.
Mora purgatur ſolo iuramento nu. 18.c.79.
Moræ purgatio non admittitur, quando executio

perfecta

perfecti est idest, si secuta fuit solutio num. 20. cap. 79.
Moræ purgatio non conceditur, quando qui appellauit à sententia arbitrorum, quæ sub certa pœna erat prohibita, licet postea appellans se velle stare sententiæ declarauerit nu. 22. c. 79.
Moræ purgatio admitti non solet in facto momentaneo, secus in successiuo nu. 26. c. 79.
Mora parua non meretur nomen moræ nu. 35. c. 79.
Moræ purgatio admittenda videtur, quando parti nihil deperijt nu. 36. c. 79.
Mora purgari potest etiam post subhastationem, modo non sit facta deliberatio nu. 21. c. 79.
Mora nocere debet, tam debitori, quam creditori nu. 9. c. 88.
Mora debitoris compensatur cum culpa creditoris, cum vtriq; nocere debeat nu. 10. c. 88.
Mora vna, aliam etiam extinguit nu. 10. c. 88.
Mora vltima creditoris, præponderatur præcedenti moræ siue culpæ debitoris nu. 11. c. 88.
Mora debitoris, non cadit pendente dilatione ad soluendum nu. 37. c. 88.
Mora non potest imputari, non valenti soluere ob Iudicis iussionem nu. 41. c. 88.
Moram committere non dicitur is, qui contendit, & litigat super negotio nu. 39. c. 94.
Mores indorum, & Massiliensium in matrimonio collocando puellas nu. 9. c. 20.
Monasteria, & Ecclesiæ tenentur ad reparationem viarum, & pontium nu. 8. c. 25.
Monaci, & alij Religiosi sunt incapaces feudorum nu. 2. c. 69.
Monaco, & Monasterio eiecto, non reuocantur bona Monasterio quæsita per illius ingressum nu. 20. c. 74.
Monialis non eget familia, liberis caret, non quærit pompam, aut honores nu. 9. c. 85.
Moniales incapaces successionis habentur pro mortuis nu. 16. c. 86.
Mobilia sequuntur personam, & dicuntur illius territorij, ad quod sunt defferenda, non in quo extant nu. 10. c. 32. Contrarium probat Peregrin. 11. sed reprobatur nu. 13.
Mobilium multorum simul iunctorum idem censendum est, quod de præciso mobili nu. 12. c. 46.
Mulieres germanæ; proprijs vberibus filios alunt nu. 3. c. 14.
Mulieres non possunt carcerari pro ciuili debito nu. 6. cum seq. c. 15. limitatur nu. 25. & 26. c. 15.
Mulieres carcerari nequeunt etiam pro administratione tutelæ nu. 18. c. 15. Contrarium verius nu. 25. & 26. c. 15.
Mulieres non possunt renuntiare Senatus Cons. Velleiano nu. 21. & 22. c. 15. Contrarium verius nu. 24. c. 15.
Mulier debitrix ob dolum in occultando bona, ne pignorentur per creditorem, carceribus potest mancipari nu. 26. c. 15.
Mulier pro consecutione dotis sibi restituendæ, habens specialem, & generalem hypotecam, vbi ex speciali sibi potest satisfieri, non debet manus ponere ad aliã in præiuditium posteriorum creditorum num. 70. cap. 30.
Mulieres in vndecimo etiam mense pariunt num. 3. cap. 31.
Mulieres tantæ non sunt audatiæ, vt contra Principem, vel publicam quietem quid moliri dicantur nu. 11. c. 41.
Mulieri non succurritur per Velleianum, quando se obligauit pro causa concernente pietatem nu. 19. c. 48.
Mulieris obligatio valet pro redimendo aliquem ex suis necessarijs nu. 20. c. 48. limitatur nu. 22. dummodo non remaneat indotata, sed dimidia pars dotis sibi superfit nu. 22. c. 48.
Mulier si scienter illicitum contraxit matrimonium, non dicitur purificasse conditionem nubendi nu. 5. c. 61. Secus si ignoranter nu. 6. c. 61.
Mulier iure non nubens, si postea iure nubere cæperit purificata dicitur conditio absq; distinctione scientiæ, & ignorantiæ nu. 8. c. 61.
Mulieri imputatur, si dotẽ non exegit nu. 16. c. 64.
Sententia auctoris in ea materia n. 17. c. 64.
Mulier tenetur cõpensare super dotibus quid percepit ex bonis viri, prædefuncti, si dotes non petijt n. 4. c. 65.
Mulieres, quæ legem condere nequeunt, neq; etiam consuetudinem introducere valent nu. 63. cap. 69.
Mulieres sunt incapaces feudo nu. 42. c. 69.
Mulier non potest renuntiare alimentis, quæ ex dote ei debentur nu. 19. c. 74.
Mulier diues non censetur dedisse in dotem secundo viro omnia eius bona nu. 1. c. 86. Contrarium verius concurrentibus qualitatibus nu. 2. 7. & 10. c. 86.
Mulier propter eius nobilitatem, & maiorem dotem nubit viro ditiori nu. 13. c. 86.
Mulieres non possunt detineri in carceribus pro ciuili debito nu. 4. c. 95.
Multa iustè retinentur, quæ iniuste petuntur nu. 9. cap. 66.
Multitudo attenditur in constitutione communis prætij non dignitas, quia viliores non præponuntur dignioribus nu. 49. c. 89.
Mutuæ petitiones vicissim tractari, & terminari debent nu. 1. c. 78.
Maritus etiam tacite potest reuocare donationes vxori factas nu. 51. c. 64.
Maritus, & mulier ad paria iudicantur nu. 77. c. 64.
Mulier nupta extra territorium propriam non perdit originem nu. 71. c. 64.
Mulier assumit domicilium viri in his, quę eam non retrahunt à viri seruitio nu. 72. c. 64.
Maritus etiam si non sit Genuensis, & fiant tabulæ nuptiales Mediolani potest pacisci, quod attendatur statutum Genuæ circa pacta nuptialia nu. 73. c. 64.
Maritus habens domicilium Mediolani an censeatur contrahere matrimonium ad formam statutorum eiusdem Ciuitatis nu. 78. c. 64.
Maritus, & vxor possunt renunciare statuto in materia lucri dotalis nu. 80. c. 64.
Modus agendi respicit ordinatoria iudicij nu. 18 c. cap. 64.

Z

Mulieri

Mulieri absenti sicut aquiritur ius in dote, ita etiã pactis in instrumento dotis contentis aquiescere debet nu. 86.c.64.

Mulieri viduæ debentur vsuræ dotis, quam adhibita diligentia eam consequi non potuit nu. 92. cap. 64.

Mulier tenetur in sortem imputare, si quid recepit ab hæredibus viri ante moram nu. 94.c.64.

Mulieri imputandum si lapso anno luctus dotem non petijt nu. 95.c.64.

Mulier habens multa bona mobilia mariti magni valoris non potest consequi alimenta, nec interesse dotis non repetitæ nu. 96.c.64.

Maritus accipiens nomen debitoris in dotem non potest alimenta prætendere, dum ad dotem agit. nu.97.c.64.

Mulier quæ implicauit iocalia præsumitur multo magis pecuniam fuisse implicaturam num. 158. cap. 64.

Mulier renuntiare nequit iuri suo sine interuentu agnatorum nu. 180.c.64.

Mulier creditrix ex multis causis non tenetur imputare in dotem nu. 184.c.64.

Mulier, quæ aliquid percepit ex bonis mariti, potest in causam interesse imputare, & non tenetur compensare cum credito principali nu. 185. cap. 64.

Mulier quidquid aquirit constante matrimonio præsumitur ex bonis viri nu. 200.c. 64.

N

NAtura docet benefacere benefacientibus n. 18. cap. 8.

Natura quæcunq; produxit, ea omnia hominum gratia parauit nu. 7.c. 15.

Naturalia iura nullo ciuili iure dissoluuntur nu. 12. cap. 14.

Naturalis obligatio præfertur accidentali nu. 23. cap. 74.

Naboth. historia in veteri testamento nu. 47. c. 30.

Nasci quis potest etiam in decimo mense num. 1. cap. 31.

Natus post decimum mensem à die mortis viri, non dicitur legitimus etiam per dies duos nu. 4. & 5. c. 31.

Contrarium verius nu. 6.& 7. Tolluntur contraria nu.7.c.31.

Sententia Senatus Lusitani in ea materia n. 8.c.31.

Negligens dicitur, qui non agit, quod facere potest, & quilibet alius diligens Pater familias fecisset, & dicitur in culpa nu. 93.c.30.

De negligentia constare debet, si probatur, quod quis facere potuerit, & non fecerit nu. 94. c.30.

Negligentia siue culpa propria, cuilibet proficua esse non debet nu.8.& 29.c.88.

Negligentia alicuius sibi damnosa esse debet n. 29. cap. 88.

Negligentia circa vnum, nocet etiam circa aliud nu. 30.c.88.

Negligentia matris in petendo tutorem filijs, ex lapsu anni tantum consideratur nu. 30.c.94.

Negatio omnis, aut exceptio non reddit rem dubiam nu.31.c.50.

Nemo dat, quod non habet nu.5.c.77.

Nemo est dominus membrorum suorum n. 8. c. 15.

Nemo potest esse ligius duorum Dominorum nu. 20. c. 69.

Contrarium verius nu. 20. c. 69.

Necessaria ea non dicuntur, quæ originem voluntariam habent nu. 150. c. 50.

Nepotes possunt impugnare exhæredationem paternam ab Auo factam vti iniustam nu.1. c. 27.

Nepotes exhæredari possunt ob delictum paternum nu. 2. c. 27. Contrarium verius nu. 8.c.27.

Nepotes, & pronepotes succedunt cum patruis ascendentibus æqualiter per stirpes num. 2. cap. 52. Quia locum patris obtinent num. 1. cap. 52.

Nepotes ex filio Spurio, minus odiosi dicuntur num. 20. cap. 83.

Nicolai Leizaldi Senatoris, & Præsidis honorificã mentio num. 25. cap. 44.

Nihil interest Titium possidere, vel Sempronium nomine Titij, vigore constituti nu. 16. cap. 92.

Nouæ constitutiones in tit. de iudicijs cap. His per actis declarantur num. 12. & 13. cap. 8.

No. Constitutiones in tit. de Meretricibus, & Lenonibus cap. Iusdicentes declarantur num. 14. cap. 8.

No. Constitutiones in tit. de prohib. & concess. executionibus declarantur non habere locum in mulieribus num. 6. cap. 15.

No. Constitutiones in tit. de Vijs publicis muniendis declarantur num. 13. cap. 25.

No. Constitutiones in tit. de bonis ad cridas ponendis cap. non præiudicant, declarantur num. 95. cap. 30.

Nou. Constitutionum dispositio contra meretrices num. 13. cap. 33.

No. Constitutiones tit. de receptatoribus bannitorum, comprehendunt etiam mulieres num. 3. Contrarium verius num. 6. 7. & 15. cap. 41.

No. Constitutiones de bonis in solutum dandis 19. 20. & 21. & 24. cap. 44. Vbi habetur quod prætium rei venditæ intelligitur etiam quoad rem mobilem num. 24. cap. 44.

No. Constit. benefitium pro redemptione bonorum ad formam tit. de bonis in solutum dandis, non habet locum vbi bona vendita sint ex causa onerum num. 34. cap. 44.

No. Constitutiones tit. de bonis in solutum dandis, non habent locum in hærede cum benefitio inuentarij num. 36. cap. 44.

No. Constitutiones in tit. de bonis in solutum dandis declarantur num. 1. cap. 45.

No. Constitutiones in tit. de bonis in solutum dandis, fundatæ dicuntur in mera AEQVITATE num. 2. & 25. cap. 45.

No. Constitutiones tit. de bonis in solutum dandis disponunt non posse suppleri prætium bonorum in solutum datorum, reclamante debitore, sed soluto debito in termino promisso, bona restituuntur num. 92. cap. 45.

No. Constitutiones tit. de donationibus declarantur num. 17. cap. 46.

No. Constitutionum dispositio, ne quis molestetur

tur pro oneribus Vniuersitatis, vbi contingentem onerum portionem soluit num. 10. cap. 49.

No. Constitutiones prohibent successionem feudorum in fæminis num. 42. cap. 69.

No. Constitut. tit. de offitio Quæstorum Extraordinariorum reddituum cap. hoc quoq; ædictum, declarantur num. 6. cap. 92.

No. Constitut. verba loquentia de possessione, referenda sunt ad veram, & effectualem possessionem, non ad fictam num. 11. cap. 92.

No. Constitutionum verba ampliatiuè sunt intelligenda, vt tertij præiuditium euitetur num. 14. cap. 92.

No. Constitutionum verba, quæ propriè, & impropriè intelligi possunt, impropriè potius sunt interpretanda, vt minus à iure communi recedant num. 15. cap. 92.

Cætera vide Verbo infrascripto Verba.

No. Constituciones, & statuta casum ommissum relinquunt dispositioni iuris communis num. 54. cap. 94.

No. Constitutiones tit. de Tutelis declarantur nu. 55. cap. 94.

No. Constitutiones de iure, & priuil. Fisci cap. omnium, quibus reseruatur legitima descendentibus, & ascendentibus declarantur num. 12. cap. 96.

Nobilis, qui pro debito carcerari non potest, si mobilia abscondit, vt executio in ijs non fiat perdit priuilegium, & potest detineri num. 26. cap. 15.

Notarij culpa, quando præsumatur in ommissione interrogationum testibus dandorum, Vide supra verbo Iudex.

Nouerca non tenetur ad dotacionem priuignæ nu. 10. cap. 16.

Nouitius non potest emittere professionem per annum interpollatum num. 9. & 11. & 23. cap. 29.

Nouitius continuatè experiri debet dura onera religionis num. 24. & 26. ac 27. cap. 29.

Nouus articulus, siue capitulum dicitur, quando nihil habet de materia primi num. 14. cap. 59.

Nostra interest habere res maiorum, & predecessorum nostrorum 46. cap. 30.

Nouatio non fit hodie, nisi expresse dicatur num. 8. cap. 55.

Notificans debitori imminentem capturam creditoris tenetur versus creditorem, si debitor aufugit num. 1. & 2. cap. 99. Contrarium verius in coniuncta persona num. 10. cap. 99.

Notorietas cum causatur, ex sola assertione Principis dicentis rem notoriam num. 133. & 134. cap. 50.

Nullitas pacti, non vitiat contractum num. 12. cap. 23.

Nullum quod est, nullum producere potest effectum num. 1. cap. 26.

Nuptiales tabulæ coram propinquis, & amicis confici solent num. 15. cap. 20.

Nubenti temporaliter, debetur maior dos, quam nubenti spiritualiter, si maritum condignum inuenire vult nubens temporaliter nu. 5. cap. 85.

Nuptijs præsidere debet concordia, & amor, non lucrum num. 11. cap. 20.

Neque tenetur vltra vires hæreditarias num. 131. cap. 64.

Nisi erroneam esse probetur num. 112. cap. 64.

Nisi constaret aliunde pecunias peruenisse num. 88. cap. 64.

Non censetur contrahere quando expressè fuit aliter conuentum num. 79. cap. 64.

Nisi de expressa vel tacita reuocatione mariti appareret n. 36. cap. 64.

O

Obligatio Cameralis instrumentaria, non admittit exceptiones, nisi solutionis, quietationis, & falsitatis num. 3. cap. 7. Contrarium verius num. 4.

Obligatio semel extincta per mortem ciuilem non reuiuiscit amplius num. 5. c. 36.

Obligatio naturalis prefertur in concursu obligationis accidentalis num. 23. cap. 64.

Obligatio in specie respectu facti Principis in iniuriam creditoris est inualida num. 40. & 43. c. 50. Contrarium num. 41. 90. 91. & 93. cap. 50.

Obligatio in forma Cameræ, dicitur continere renuntiationem omni legum auxilio nu. 10. c. 79.

Obligatio omnis extincta dicitur per insolutum dationem factam creditori de aliqua proprietate nu. 6. c. 88.

Obligationes ex obligationibus si darentur, in infinitum prodirent nu. 3. c. 97.

Obligationis conditio nō variatur, mutatione personæ nu. 12. c. 98.

Obitus est quasi meta omnium delictorū n. 4. c. 11.

Obseruantia in hoc dominio, dum relaxantur fideiussori, detenti ex causa ciuili, vel criminali ob graues infirmitates nu. 18. c. 97.

Obseruantia Protectorum carceratorum Mediolani in relaxando detentos fundata est in abusiua AEQVITATE nu. 20. c. 97.

Oblatio dandi bona in solutum, non tollunt facultatem creditori iurandi in litem pro eius damnis, & interesse nu. 31. c. 44.

Octauij Villani Senatoris, & Regentis Illustriss. honorifica mentio nu. 11. c 6., & n. 39. c. 79.

Octauiani Piccinardi Senatoris Amplissimi mox Illustriss. Præsidis mentio honorifica n. 58. c. 94.

Occidens bannitum vigore proclamatis, non cogitur prius sistere ante exhibitionem banni nu. 13. cap. 60.

Occidens vxorem, vel filiam adulteram ex interuallo punitur extraordinariè n. 13. c. 58.

Occisores vbi sint plures, & vnus existens in carceribus doceat de banno interfecti, Cæteri admittuntur ad comparendum, & exhibendum bannum, absq; quod sistant nu. 15. c. 60.

Occupatio notoria Status, non probat confiscationem secutam contra primum Dominum Status nu. 137. c. 50.

Odia restringenda sunt, & fauores ampliandi nu. 8. cap. 41.

Officiales inferiores non possunt nec tacitè, nec expressè præiudicare iuribus Principis n. 55. c. 6[illegible]

Offerens parere præcepto sibi facto, non dicitur contra facere nu. 154. c. 50.

Offerens soluere, purgare dicitur præcedentem metum nu. 14. cum seq. c. 50. il secondo.

Omnia nec valent, nec possunt scripto contineri n. 3. cap. 4.

Omne quod antiquatur, & senescit, propè interitum est secundum Apostolum ad Hebreos num. 45. cap. 95.

Onerum solutio non est differenda in damnum Principis nu. 35. c. 44.

Onera maiora incumbunt nuptijs, quam Monialibus nu. 8. cap. 85.

Onera de lucenda sunt ex fructibus ad iustum re pretium constituendum nu. 30. & 37. c. 89.

Onus super legitima impositum à patre, nec impugnatum à filio non potest per illius hæredem, siue successorem impugnari n. 24. c. 98.

Operum præstitorum probatio necessario est ad compensationem cum alimentis, cum in facto consistant nu. 11. cap. 62.

Operæ probandæ sunt tanquam fundamentum intentionis illius, qui compensationem petit nu. 12. cap. 62.

Operum in æstimatione habenda est ratio, quanti fuisset conductus is, qui alimēta subministrauit, Non quanti potuissent operæ locari ab eo, qui eos præstitit nu. 16. c. 62.

Ordo scripturæ, & verborum non mutat substantiam rei n. 8. c. 30.

Ordo Magistratus Extraord. Reddit. quo declarauit bannitum restitutum quoad personam tantum, non teneri versus creditores n. 5. c. 36.

Ordo Clericalis, tantopere æstimandus, vilesceret absq; patrimonio n. 10. c. 37.

Ordo Magistratus Extraord. Reddit. circa possessionem translatam per clausulam Constituti nu. 17. c. 92.

Ordo Magistratus Extraord. Reddit. circa legitima filiorum nu. 19. c. 96.

Ordo Magistratus Extraord. Redd., quod donata per Patrem simpliciter non computentur in legitimam nu. 50. cap. 96.

Obseruantia subsequta est potissima declaratio mentis nu. 128. cap. 64.

Originarij possunt inter ipsos alibi contrahere ad formam statutorum loci originis imo ita contraxisse dicunt si nihil dictum fuerit nu. 66. c. 64.

Obseruantia transactionis tollit remedium læsionis enormissimæ nu. 143. cap. 64.

P

Parisij opinio circa interpraetationem l. 2. C. de pignoribus declaratur n. 20. c. 30.

Paciani opinio circa confessionem factam in vltima voluntate reprobatur nu. 9. cap. 63.

Pascua deputantur, & limitantur animalibus leprosis, & infectis, ne alia corrumpantur nu. 20. & 21. cap. 33.

Paleæ, aut fænum in Ciuitate detrucri non debent, ne incendia excitentur nu. 22. cap. 33.

Parte rei vendita, intelligitur de dimidia num. 8. cap. 71.

Parochus cadauere spoliatus, ante omnia est restituendus num. 3. cap. 93., Contrarium verius nu. 6. cap. 93.

Pater quidam nobilis filium etiam ingratum redemit à pæna triremium, solutione aureorum quingentorum nu. 33. cap. 90.

Pater sicuti alienando per viam contractus priuare potest filios legitima, Ita etiam delinquendo nu. 7. cap. 96.

Pater occidere potest impunè filiam adulteram nu. 10. cap. 58.

Pater impunè potest interficere vim inferentem filiæ causa libidinis n. 22. cap. 58.

Pater potest impunè interficere adulterum filiæ opera alterius nu. 30. cap. 58. Decisio Senatus in ea materia nu. 31. cap. 58.

Patris Socij, in occidendo adulterum, nulla pæna tenentur nu. 36. c. 58.

Pater tenetur alere filium secundum naturam num. 7. cap. 74.

Pater dicitur in culpa, si alimenta vnica vice assignauit filio, cum dietim ei præstare teneretur nu. 12. cap. 74.

Pater etiam tenetur alere filium Monacum è Monasterio eiectum, vel transfugam, etiamsi alimenta Monasterio persoluisset nu. 20. cap. 74.

Pater tenetur præstare alimenta etiam filio bannito, & Spurio ad necessitatem tantum, non ad decentiam nu. 25. cap. 74.

Pater non solum filijs, sed etiam nepotibus, & pronepotibus præstare tenetur n. 28. c. 74. etiamsi filius ingratus fuisset n. 29. c. 74.

Pater tenetur alimenta præstare etiam nepoti Spurio ex defuncto filio nato nu. 28. c. 74.

Pater pro alimentis filij Spurij potest relinquere quartam partem suæ hæreditatis nu. 25. c. 83.

Pater, & quilibet ascendens non tenetur in plus quam facere potest pro alimentis præstandis filio, neq; se arctare in suis alimentis n. 45. c. 83.

Pater, & quilibet ascendens, cogitur tantum pro alimentis futuris filij, non pro præteritis, nisi facta interpellatione eorum causa debita contraxisset filius n. 47. cum seq. cap. 83.

Pater tenetur semper dotare filiam, ad alimenta vero, nisi in casu inopiæ nu. 3. c. 90.

Patri licet vendere proprium filium ob famem nu. 7. c. 90. Immo filium comedere etiam potest, vbi tanta sit necessitas nu. 78. c. 90.

Pater iterum tenetur alimentare filium, cui legitimam iam consumptam assignauerat nu. 16. c. 90.

Parentes non solent permittere, vt filij in vitæ periculo remaneant ob causam criminalem, vbi eorum saluti pecuniarum solutione consulere valent nu. 31. c. 90.

Parentes proprijs alimentis sæpius se priuarunt, vt liberis carceratis auxilio essent nu. 32. c. 90.

Parentes licet egrotarent filios bona sua perdere, non tamen patiuntur eos mendicare nu. 14. c. 90.

Pater nunquam tenetur pro delicto filij, etiam in crimine læsæ Maiestatis nu. 11. c. 12.

Pater non censetur eadem persona cum filio, licet è contra sic nu. 12. c. 12.

Pater tenetur orare filias nu. 1. c. 16., etiamsi filia habeat propria bona nu. 2., Quod onus ad hæredes etiam transit nu. 3. c. 16.
Pater iterum dotare filiam tenetur, si absq; propria culpa dotem amisit filia n. 4. c. 16.
Pater tenetur resarcire matri id, quod filiæ pro dote dedit, si soluendo est, nu. 15. c. 16.
Parentibus omnibus reuerentia seruanda est nu. 11. cap. 14.
Parentes non tenentur coniunctiuè ad liberorum alimenta sed successiuè primo slz. pater, mox mater nu. 9. c. 16.
Parentum vigiliæ, & sudores alio non tendunt, quam vt posteritati bona aquirantur num. 7. cap. 27.
Patri facilius succurrit lex quando donat ex iuris necessitate, quam vbi dat ex voluntario affectu nu. 9. cap. 37.
Pauli Belloni Senatoris Amplissimi honorifica mentio n. 24. c. 1. & n. 25. c. 50.
Papirij Cattanei Senatoris Amplissimi mentio honorifica n. 8. c. 5. & n. 26. c. 86.
Pauli Raudensis Senatoris Amplissimi mentio honorifica nu. 12. c. 25.
Pauperum temeritas, coerceri debet nu. 4. c. 72.
Pauperum causæ, dicuntur priuilegiatæ num. 11. cap. 78.
Palam quod fit, præualere debet ei, quod occultè factum est n. 17. c. 20.
Parere necesse habet, qui iussu Iudicis non soluit nu. 39. cap. 88.
Pactiones nuptiales inter Comitem Sabaudiæ, & Marchionem Montisferrati nu. 25. c. 86.
Pacta seruanda sunt, vbi potest absq; interitu salutis æternæ nu. 1. c. 13., Quia id honestati publicæ conuenit nu. 1. cap. 20.
Pactum de soluendo quidquid alter debebit, non releuat si eo viuente, non fuit liquidatum debitū nu. 2. c. 13.
Limitatur conclusio, si addicta fuit certa quantitas, ac clausula plus, & minus nu. 7. c. 13.
Pactiones clandestinæ, post contractas nuptias initæ inter Socerum, & Generum irritæ sunt n. 13. cap. 20.
Pactum quod non soluente annuos census, restituatur sors valet num. 7. cap. 23. Contrarium nu. 10. cap. 23.
Pacti nullitas, non vitiat contractum nu. 12. c. 23.
Pactum continens renuntiationem facti Principis, dicitur repugnare naturæ census, cum emptor per hoc pactum velit euitare omne periculum nu. 44. c. 50.
Pactum continens Principis factum sæpè fit respectu euictionis rei obligatæ, non respectu capitalis census n. 92. cap. 50.
Pactum nudum, actionem non parit, sed tantum exceptionem nu. 1. cap. 67.
Pacta etiam nuda de AEQVITATE sunt obseruanda nu. 2. & 4. c. 67.
In pactis versatur factum, in stipulatione vero versatur ius nu. 5. c. 67.
Pactum non petendi alimenta est contra ius naturale nu. 6. cap. 74.
Pactum expressum, & iuratum non petendi iterum alimenta præiudicat filio nu. 16. cap. 74. Conciliantur opiniones contrariæ nu. 17. cap. 74.
Pestis tempore ad quid quis teneatur versus infectos nu. 14. cap. 93.
Pestis tempore non labitur tempus matri ad petendum tutorem filio nu. 25. cap. 94.
Permisso vno, permittuntur omnia ea, sine quibus id non potest exequi nu. 37. c. 58.
Pænitentia sera dicitur, vbi pæna est semel commissa n. 23. cap. 79.
Periurus non est audiendus n. 22. c. 95.
Pensio regulatur ad instar fructuum, etiamsi diuersis terminis intra annum sit soluenda num. 31. cap. 42.
petitione prohibita, non dicitur prohibita retentio n. 8. cap. 51.
Pecunia destinata ad census redemptionem consideratur vt species n. 7. cap. 50. il 2.
Pecunia destinata ad emptionem prædiorum, inter immobilia reputatur, maxime fauore minoris n. 14. cap. 34.
Ad pecuniam peruentam tertio possessori agit Fiscus, etiam non facta excussione, si ea creditori peruenit ex causa lucratiua nu. 15. & 17. c. 34.
Pecunia mutuata Patri tempore carestiæ, absq, alia probatione, præsumitur versa in vtilitatem filiorum n. 6. c. 38.
Pecunia aliena vtēs in negotiatione, tenetur actione negotiorum gestorum ad vsuras versus creditorem nu. 49. cap. 88.
Pecunia præsumitur comixta cum alia, vel consumpta, ideò ad eam actionem non habet creditor anterior nu. 6. cap. 34., & ita iudicauit Concilium Neapolitanum nu. 7. cap. 39.
Pecuniæ solutæ secundo creditori, reuocari non possunt à primo aliter mercatores litigijs inuoluerentur, & mercimonia deserere cogerentur nu. 9. cap. 34.
Pecunia quando consideratur vt species num. 13. cap. 34.
Personæ Ecclesiasticæ exceptæ sunt ab omnibus oneribus nu. 2. cap. 25.
Personæ, quæ sunt incapaces feudorum num. 25 cap. 69.
Persona omnibus rebus est anteferenda n. 28. c. 90.
Persona, quæ deliquit, non res puniri debet n. 14. cap. 96.
Petri Francisci Corij Regentis Illustriss. mentio nu. 42. c. 78. n. 18. c. 89. n. 59. c. 94.
Petri Pauli Flameni Quæstoris mox Amplissimi Senatoris mentio honorifica nu. 5. c. 30.
Petri Petracinij I. C. mox Ampliss. Senatoris mentio nu. 18. c. 64.
Periculum pecuniæ spectat ad eum, qui ex ea commodum sentit nu. 9. c. 50. il secondo.
Peregrini doctrina circa Trebellianicam reprobatur nu. 31. cap. 28. Idem reprobatur n. 13. c. 90.
Pęna contra Iudices rapaces à legibus comminatæ nu. 15. cap. 4.
Pæna ibi consistere debet, vbi culpa orta est n. 12. c. 27.

Pœna temperatur ob iustum dolorem n. 9. cap. 17.
Pœna contra personas Ecclesiasticas ob crimen læsæ Maiest. nu. 95. 96., & 100. c. 69.
Pœna corporalis etiam leuis, maior est quacunq; pecuniaria magna in Nobili nu. 98. cap. 69.
Pœna ob alienationem secutam debetur etiamsi reuocata sit alienatio nu. 24. cap. 79.
Percutiens leuiter animo non lædendi, non dicitur iniuriam inferre nu. 12. cap. 4.
Piæ causæ fauore sufficiunt duo testes in testamento nu. 8. cap. 8.
Piæ causæ fauore valet captatoria dispositio num. 3. cap. 8.
Pia causa est valde priuilegiata, quia reicit omnes solemnitates, & superstitiones n. 7. c. 8.
Piæ causæ relicta, iudicari debent secundum canones, & iura diuina, & naturalia, seu gentium, non secundum leges ciuiles n. 10. cap. 8.
Piæ causæ fauore, non admittitur petitio Consilij Sapientis nu. 11. cap. 8.
Pietas Ludouici XI. Francorum Regis nu. 15. c. 93.
Pignus captum in executione rei iudicatæ habetur loco pignoris iudicialis nu. 13. c. 88.
Pignus speciale in dubio præsumitur sufficiens nu. 55. cap. 30.
Pignorum consignatio habet vim dationis insolutum, quæ habet effectum solutionis n. 16. c. 88.
Plinij scitum dictum circa ea, quæ clam fiunt num. 20. cap. 20.
Possedere quis præsumetur rem, quæ pœnes ipsum reperitur nu. 3. c. 92.
Possessionem qui apparenter tenet, existenter etiã possidere præsumitur n. 4. c. 92.
Possidens in dubio præsumitur pro suo possidere nu. 5. cap. 92.
Possessio vera non aquiritur, nisi effectualiter capiatur nu. 8. cap. 92.
Possessio transfertur etiam ex inutili contractu, quando effectiuam quis aquirit possessionem n. 12. cap. 92.
Possessioni aquisitæ per constitutum non competit beneficium cap. Reintegranda nu. 9. c. 92.
Possessor malæ fidei potest deducere impensas factas gratia fructuum quærendorum n. 22. c. 42.
Possessionem vtramq; aquirit ingrediens, si ritè, & rectè processum sit per Iudicem n. 38. c. 45.
Possidens, qui locupletior factus est ex fructibus in bonis debitoris perceptis, tenetur ad eorum restitutionem n. 67. c. 45.
In possessione immissus ex decreto nullo, potest retinere rem, donec sibi satisfiat n. 71. c. 45.
Possidens bona fide cum titulo, facit fructus suos n. 73. c. 45. Vsq; slz. ad interpellationem nu. 76. & 77. cap. 45.
Possessor post petitionem actoris, dicitur potius percepisse fructus ex propria mora, non restituendo, quam negligentia petentis n. 80. c. 45.
Possessor constituitur in mora, per litis contestationem n. 75. & 78. c. 45.
Possidens pignus captum à priore creditore, non tenetur relaxare rem nisi à secundo creditore ei offeratur pecunia soluta nu. 4. c. 66.
Possibilia multa sunt, quæ incredibilia videntur n. 4. cap. 10.
Posthumi præteritione, rumpitur testamentum nu. 1. cap. 9. limitatur conclusio, si Posthumus decessit viuo testatore nu. 2. c. 9. limitatur etiam si illud approbauit Posthumus nu. 5. cap. 9.
Posthumus in aliquibus casibus potest exhæredari nu. 3. cap. 27.
Potestas legis maior est, quam hominis num. 53. cap. 30.
Populi Allobrogum rogarunt Principem, vt facultatem indicandi de ÆQVITATE auferret Iudicibus nu. 5. cap. 5.
Præscriptio decennalis inducitur inter præsentes nu. 74. cap. 30.
Præscribi non potest actio nundum orta, idest euictionis, & similium n. 75. c. 30.
Præscriptiones adinuentæ sunt in odium negligentium, ne tamdiù incerta rerum dominia essent nu. 76. c. 30.
Præscriptio est ius quoddam ex tempore congruẽs legum auctoritate vim capiens, negligentibus pœnam inferens, & litibus finem imponens nu. 77. cap. 30.
Præscriptionis remedium est Aequissimum, & iuri naturali consentaneum n. 80. c. 30.
Præscriptionis exceptio habet vim rei iudicatæ nu. 81. cap. 30.
Præscriptionem adducens, & se in ea fundans, videtur imitator piscatorum anguillarum nu. 82. cap. 30.
Præscriptionem allegans habere debet titulum nu. 83. c. 30. Item traditionem, bonam fidem, possessionem, & quod partes fuerint præsentes nu. 85. 86. 88. & 89. c. 30.
Præscriptionem allegans, probare tenetur, quod à principio fuit aduersarius de eodem domicilio nu. 91. cap. 30.
Præscriptio procedit, etiamsi possessor habeat causam à debitore dummodo non sit eius hæres nu. 115. c. 30.
Præscriptio mixta etiam datur nu. 124. cap. 30.
Præscriptio triginta annorum requiritur, vbi agitur de clausula constituti n. 125. c. 30.
Prælationis ius in fructibus cedi alio posse videtur nu. 8. cap. 98. Contrarium verius nu. 13. c. 98.
Protestatio non releuat protestantem in his, quæ à iure constituta sunt nu. 52. cap. 30.
Protestatio non releuat in his, quæ introducta sunt fauore aliorum nu. 101. c. 30.
Protestatio facta per contrahentes, videlicet, Ità quod per specialitatem non censeatur derogatũ generalitati hypotecæ, non dicitur facta intuitu secundi creditoris, sed intuitu debitoris principalis nu. 102. cap. 30.
Protestatio, quod contractus censeatur factus ad formam bullæ, nihil operatur nu. 53. c. 50. il 2.
Protestatio creditoris ostendit eius voluntatem n. 106. c. 30.
Probatio continuæ præsentiæ per decem annos, fere impossibilis diceretur nu. 92. c. 30.
Probandi modus, quod aliqua sit meretrix à No.

Constit. traditus nu. 14. c. 33. à iure communi nu. 15. c. 33.

Probatio malæ vitæ mulieris in specie non tollitur per contrariam probationem in genere num. 16. cap. 33.

Ad probandam confessionem extraiudicialem continentem obligationem, iungi possunt diuersi testes nu. 15. c. 63.

Probatione vera superueniente cessat ficta num. 9. cap. 68.

Probatione semiplenè stante, & facta, tam per actorem, quam per reum, si Iudex delato iuramento in supplementum absoluit reum, præsumitur tunc motus ad absoluendum propter iuramentum ipsius rei nu. 12. c. 68.

Probatio nulla maior, quam ea, quæ à parte desumitur nu. 70. c. 69.

Probatio boni iuris, ad obtinendum prouisionalem, non ita requiritur in descendentibus, sicut in collateralibus nu. 12. & 13. c. 72.

Probatio pretij iusti, quomodo facienda num. 46. cap. 89.

Promissio omnis quantumcumq; absoluta, continet conditiones à iure inductas, quæ tacitè intelliguntur, ac si expressè fuissent nu. 13. c. 55. Distinguitur inter promittentem simpliciter, & promittentem insolidum nu. 4. c. 55.

Promittens soluere legatum, non prohibetur detrahere falcidiam nu. 14. c. 55.

Promittens, & iurans stare sententiæ, & laudo, intelligitur, quatenus iustè feratur, alias licitè potest reclamari nu. 15. c. 55.

Promittens restituere dotem; intelligitur saluâ sua portione, ex statuto sibi debito nu. 16. c. 55.

Promissio restituenda dotis à Viro facta, soluto matrimonio, dicitur facta in diem incertum nu. 11. c. 64.

Prouisionalem prætendens habere debet sententiam pro se nu. 1. c. 71.

Prouisionalem petens, dicere debet de fumo boni iuris nu. 2. c. 71.

Prouisionalia alimenta, & litis expensæ debentur cuilibet subdito habenti litem cum superiore, siue Domino, vt Monaco, vxori, & similibus nu. 14. c. 72.

Prouisionales decernere solet Senatus, etiam in alijs multis casibus nu. 16. c. 71.

Prouisionalis quantitas ascendere debet ad quartam partem fructuum rei controuersæ nu. 19. c. 72. Remittitur hoc Iudicis arbitrio nu. 20. c. 71.

Prouisionalis fit pro modo facultatum, & habita consideratione personarum nu. 20. c. 72.

Prouisionalis peti debet coram Iudice, coram quo res principalis agitanda est nu. 21. c. 71.

Prouisionalis non admittit appellationem, neq; restitutionem in integrum, saltem quoad suspensiuum, neq; quamlibet aliam oppositionem impeditiuam executionis nu. 22. & 23. c. 72.

Proximioribus, siue magis coniunctis fortius concedi debet beneficium concessum remotioribus nu. 13. c. 94.

Prouerbium, quod in sola sparta expedit senescere nu. 18. c. 95.

Præsentes dicuntur in materia præscriptionis, si ambæ partes habent domicilium in eadem prouincia n. 118. c. 30.

Præceptum Tiranni, seu Principis procedentis de facto, siue generale, siue particulare, inducit iustum metum, aut coactionem nu. 78. c. 50.

Præceptum Tiranni sufficit ad probandum, quod quis coactè soluerit nu. 79. c. 50.

Præceptum non potest vim inferre, nisi pœnale, & sub graui pœna nu. 151. c. 50. Contrarium verius nu. 152. c. 50.

Præceptum non dicitur graue, si ad decimam partem debiti tantum ascendit nu. 153. c. 50.

Præcepto Iudicis, aut precibus potest prohiberi conuersatio alicuius cum propria vxore, vbi adsit suspitio nu. 17. c. 58.

Princinalli Montij Senatoris honorifica mentio n. 18. c. 58.

Princeps, & Supremum Tribunal, vtitur AEQVITATE nu. 4. c. 30.

Principis assertione probatur confiscatio, maxime vbi alia concurrant adminicula nu. 30. 31. & 50. cap. 50.

Principis factum nocere debet creditori in cuius iniuriam coactus fuit debitor soluere nu. 36. c. 50. Etiamsi quis esset debitor generis, non quantitatis nu. 37. c. 50.

Principis factum, cui resisti non potest, censetur in quacunq; promissione etiam iurato, exceptum nu. 39. c. 50.

Principis sub facto, non continetur casus valde insolitus nu. 42. 43. & 93. c. 50.

Principia facto renuntiatio, dicitur repugnare naturæ census, cum emptor per hoc pactum velit euitare omne periculum nu. 44. c. 50.

Principis assertio probat, tam si de facto proprio, quam si de alieno agatur nu. 50. 51. & 57. c. 50. Saltem quoad onus transferendi contrarium probandi nu. 52. c. 50.

Principis assertio non probat, quando agitur de interesse Principis, & de tertij præiuditio nu. 54. cap. 50.

Contrarium verius in notorio facti permanentis nu. 55. c. 50.

Principis assertio, quamuis probat, confiscationem, Tamen non probat rite, & solemniter latam nu. 123. & seq. c. 50.

Principis assertioni statur, donec contrarium probetur nu. 125. c. 50.

Princeps tota sua potestate supplere non potest citationem partis, & certitudinem confiscationis nu. 126. c. 50.

Principis assertio, non probat, vbi de proprio commodo agitur nu. 127. c. 50.

Principis assertio non probat, vbi coniecturæ adsint contra eam nu. 128. c. 50.

Principis assertio neq; etiam præsumptionem facit, vbi de tollendo iure tertij agitur nu. 129. c. 50. Maximè si hominem lædit, vt causa delicti nu. 130. & 131. c. 50.

Principis assertio facilius probat, vbi agitur de bonis feudalibus, quam de allodialibus num. 132. cap. 50.

Prin-

Principis assertio in feudalibus non probat nisi constet de facto, & de sententia rite, & rectè lata, & cum causæ cognitione nu.135.& 136.c.50.
Principis assertio facta cum Consilio Procerum probat nu. 140.& 141.c.50.
Principis voluntas circa admissionem Clerici ad feuda expressa esse debet, non tacita nu.67.c.69.
Princeps solus interpretationem interponit inter AEQVITATEM, & ius scriptum nu. 10.c.1.
Princeps in grauioribus de AEQVITATE cognoscit nu. 3.c.5.
Principis assertioni in causa propria non statur nu. 17.c.50.il 2.Contrarium nu. 38.cum seq.
Prædones grauibus pænis afficiuntur nu. 1.c.39.
Procurator absq; mandato potest prodesse reo, in criminalibus, sed non obesse nu. 5.c.60. Contrarium censuit Senatus nu. 7.c.60.
Procuratoris actus in ciuilibus nocet Domino nu. 6. c. 60.
Procurator allegans rei absentiam absq; mandato admittitur nu. 8.c. 60.
Procurator admittitur absq; mandato ad allegandum inimicitias in loco, ad quem citatur quis nu.8.c.60.
Idem ad proponendum exceptionem banni illius, qui fuit interfectus nu. 9.c.60. Contrarium seruatur in hoc Dominio, nisi reo in carceribus existente nu. 10. c.60.
Proclamata in hoc Mediolani Dominio, multa delicta æquiparant, quorum cum culpa diuersa sit, pænæ effectua non idem omnimodo sortiuntur nu. 10.c.100.
Proclamata prohibentia militiam exteris Principibus, locum non habent, quando quis in militia inseruit contra Turcas nu. 12.c.100.
Prætium domus, non est constituendum, habita ratione materiæ, & operæ, ac quantum impensum est, sed tantum, si domus est pauci fructus, & magnæ expensæ, quantum communiter venderetur nu.33.c.89.
Prætium iustum probatur per subhastationem, quia re ad hastam publicam vendita, pretio iusto vendita censetur nu.50.c. 89. Maximo si subhastatio fuit pluries reiterata, & diuersis temporibus nu. 51.c. 89. Contrarium probat Cremens. num.51. cap. 89.
Prætij iusti probatio, quomodo facienda num. 46. cap. 89.
Prætium iustum in dubio præsumitur esse, quod conuentum est inter partes nu. 47.c.89.
Prætij iusti, duo sunt species, aliud legitimum, quod lege ciuili, aut ædicto Principis rebus præscribitur, aliud naturale, in quo omnes consentiunt, vel tacito omnium consensu concurrunt nu.48.c. 89.
Prætium siue extimatio non fit ex eo, quod semel tanto prætio vendita fuit res nu. 23.c.89.
Prætia rerum non sunt formalia, sed variabilia nu. 24.c.89.
Prætium, siue æstimatio iusta dicitur, quæ fit considerata rei qualitatibus nu. 25.c.89.
Prætium iustum non ex affectione, aut sumptu, sed ex communi hominum æstimatione, præuia rei scientia perpendi debet nu. 26. & 27.c.89.
Prætium iustum esse debet, nisi ad præces emptoris rem quis venderet, alioquin non venditurus nu. 28.c. 89.
Prætium iustum ex quantitate fructuum constitutum, tutius, & Aequius dicitur num. 21. & 38. cap. 89.
Prætium, siue æstimatio bona illa non dicitur, quam duo, vel tres offerunt, quia ex affectione æstimatio diceretur nu. 22.c.89.
Prætium rerum diminuitur, vel augetur ex paucitate, vel multitudine emptorum, vel rerum vendendarum nu. 29.c.89.
Prætium iustum dicitur, etiam quod, vel iussu Principis, aut dispositione statuti, aut testatoris taxatum est nu. 40.c. 89.
Prætium iustum dicitur, quod ex venalibus edulijs, & alijs rebus ædicto taxatum est num. 41. cap. 89.
Prætium iustum non præsumitur, quando venditio facta est ab homine ære alieno valde grauato, vel vendente rem litigiosam nu. 42. c.89.
Prætium iustum non dicitur, quando diminutum est belli imminentia causa, vel tempore pestis nu. 43.c.89.
Prætium vbi collatum sit ad certum tempus, si eo tempore bellum imminet, vel pestis superueniat, differenda est æstimatio ad aliud tempus, quia tunc iustum prætium non diceretur nu. 44. cap. 89.
Prætium iustum constituere dicitur pactum, quia commune mutat nu.45.c.89.
Prætium iustum in dubio dicitur, quod passim receptum est in regione, vel nundinis nu. 46. c.89.
Prætia rerum tempore mutantur nu. 29.c.98.
Prætium non dicitur, nisi in pecunia numerata nu. 32. c. 98.
Prætium vbi ad emptore suppletur, debetur etiam ex ea portione laudemium nu. 12.c.22.
Prætium rei venditæ de quo in No. Constitutionibus tit. de bonis insolutum dandis, continet etiam prætium rei mobilis nu. 24. c. 44.
Prætij vtilitas sufficit ad probandum malam fidem possidentis nu. 65. c. 45. Exemplum vtilitatis prætij nu 65.c.45.
Prætij species viginti remissiue referuntur nu. 3. cap. 89.
Prætij triplex genus secundum Fridericum Martin. videlicet Rigorosum, medium, & infimum nu. 4.c.89.
Prætium iustum dicitur etiam dignum, & Aequum nu. 5.c.89.
Prætium etiam iniquum, & immensum datur nu. 6. cap. 89.
Prætium iustum constituitur habita ratione prætij locorum vicinorum nu. 7. 21.& 34.c. 89.
Prætium iustum constituitur habita ratione redditus, siue fructus rei, qui percipitur, deductis oneribus rei incumbentibus nu. 9, 10. 20. & 36. cap. 89.
Promissio, vide supra Pactum,

Promittens aliquem non molestare sub certa pœna, si postea illum molestet facto suo, non incidet in pœna nu. 97. c. 59.
Promissio futuræ successionis nulla est nu. 24. c. 86.
Præsumitur hæres ignorare facta per defunctum nu. 3. c. 13.
Præsumptio pro possibili honestate semper capitur nu. 13. c. 31.
Præsumptio trahi nequit ad confiscationem ex subscertione facta à Consiliarijs scripturæ in quo fit mentio confiscationis, quia ad validitatem obligationis facta est subcriptio nu. 142. c. 50.
Præsumptio legis adaptatur ad id, quod est verisimile, & iuridicum nu. 5. c. 86.
Præsumptio legis pro veritate habetur nu. 6. c. 86.
Proprietarius potest constituere censum super proprietate cuius fructus ad vsufructuarium spectant nu. 22. c. 23.
Proprietas vendi debet pro alimentis præstandis, quando legata sunt qualia præstare solebat testator nu. 18. c. 73.
Proprietarius præfertur in emptione fructuum vsufructuarij nu. 6. c. 98. Non obstante statuto præferente agnatos nu. 7. c. 98.
Priuilegia Ecclesiæ multa, & magnæ sunt num. 1. cap. 25.
Priuilegium personale, non egreditur personam illius, cui competit nu. 14. c. 98.
Priuilegium tollitur mutatione personæ, si persona fuit immediata causa priuilegij nu. 16. c. 98.
Priuilegium personale, neq; etiam ad hæredes transmittitur nu. 19. c. 98.
Priuilegium creditoris non transit in eum, qui pro alio ei soluit, nisi ad effectum retentionis nu. 21. cap. 98.
Priuilegium locatoris, quod habet expellendi conductorem pro vsu suo, non potest alteri cedi nu. 22. c. 98.
Pupilli, & filiæ, penes matrem sunt educandi nu. 1. c. 14.
Pupilli educari non debent apud eos, qui eorum pudicitiæ insidiari verisimiliter possunt num. 5. cap. 14.
Pupillorum curam habere interest Reipublicæ n. 1. cap. 94.
Pactum, per quod dos reddit ad vxorem, vel eius hæredes, est fauorabile ipsi doti, & est seruandum nu. 45. c. 64.
Pactum huiusmodi si non esset vndequaq; fauorabile mulieri, sed se haberet ad lucrum, & damnum stante incertitudine à principio validum est nu. 46. c. 64.
Pater potest de bonis filiorum transigere aduentitijs nu. 136. c. 64.
Personæ, quæ transactioni interueniunt, censentur obligatæ ne eorum interuentus sit superfluus nu. 137. c. 64.
Pluralitas in singularitatem resolui non potest, quoties recti sermonis ratio id non patiatur nu. 138. c. 64.
Præsertim si transactio facta sit extra iudicium, & agatur de damno vitando nu. 54. c. 64.
Promissio restricta ad contenta in instrumento non extenditur ad alia nu. 62. c. 64.
Promissio restituendi dotam ad formam statuti extenditur etiam ad res causa vxoris paratas nu. 40. & 42. c. 64.
Promissio debet obseruari, & manuteneri nu. 124. cap. 64.
Promissio restituendi dotem inducit moram post annum nu. 176. c. 64.
Pacta inæqualia inter dotem, & donationem propter nuptias valida sunt nu. 193. c. 64.

Q

QVarta debita vxori ex Auth. Præterea, detrahi potest ex bonis fideicommisso suppositis nu. 63. c. 90. Nisi expressè esset prohibita num. 64. cap. 90.
Contrarium verius nu. 65. c. 90. Maxime in fideicommissis antiquis nu. 66. c. 90.
Quarta vxori debita ex Auth. Præterea, detrahitur ex bonis mariti confiscatis nu. 36. c. 96.
Quæstio sine causa vna, esse non debet impedimentum alterius nu. 8. c. 78.
Quælibet detractio falcidiæ trebellianicæ, & legitimæ consideratur de per se, & in suo tempore nu. 15. c. 28.
Quærelare vxorem de Adulterio, turpè reputatur nu. 11. c. 58.
Quæ in faciendo requiruntur, eadem in destruendo necessaria sunt nu. 98. c. 45.
Quæ in fauorem nostrum facta sunt, censemus confirmare nu. 6. c. 63.
Quæ omnibus prosunt præferenda sunt ijs, quæ specialiter vtilia sunt nu. 54. c. 90.
Qui in duriorem sententiam interpretantur leges, ad feneritatem, & duritiam, similes sunt ijs, qui bonis, & salutaribus medicamentis ad perniciem egrotantium abutuntur nu. 5. c. 4.
Qui aliquid faciendum in contractu promissit, primoquoq; tempore tenetur ad implementum nu. 5. cap. 13.
Qui ex pecunia aliena conditionem suam facit meliorem, tenetur ad illius restitutionem, etiamsi sibi non fuerit mutuata n. 2. c. 38. Idem si ex alienis mercibus, vel ex tritico alieno quis fuit melioratus se etiam alimentando nu. 3. 4. 7. & 8. c. 38. Amplia nu. 10.
Qui nihil deliquerunt, acriter puniendi non sunt nu. 10. c. 83.
Qui prior est tempore, potior est in iure in obligationibus facti nu. 23. c. 69.
Quis repudiare non debet, quod aliquid ad alterius iniuriam, & incommodum nu. 63. c. 30.
Quis non debet locupletari cum aliena iactura nu. 10. & 19. c. 45.
Quod semel imbibimus difficiliter deponimus nu. 6. c. 14.
Quod nullum est, nullum producere potest effectum nu. 1. c. 26. n. 63. c. 45.
Quod iure effectum non sortitur, præstare non potest impedimentum nu. 3. c. 26.
Quod fauore fuit introductum, non debet in odium retorqueri nu. 43. c. 30. & nu. 6. c. 78. limitatur.

tatur, cùm sat sit, quod principaliter sit fauorabile, & vtile licet secundario, & in consequentiam aliquod damnum possit afferre nu. 48.c.30.
Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris num. 10. cap. 43.
Quod semel capitulatum est, non est vlterius capitulandum nu. 16.c. 59. limitatur in causa appellationis nu.15.c.59.
Quod fit animo compensandi, extinguit debitum, licet res, quæ datur sit minoris valoris, quam debitum nu.3.c.62. Contrarium nu. 5.c.62.
Quod conceditur propter merita, intelligitur quatenus merita ipsa respondent, non vltra nu. 6. cap. 62.

R

Raptor prohibetur ducere in vxorem mulierem raptam, ne ob id à pœna excusetur nu.1. c.53. Contrarium obseruatur de AEQVITATE nu. 6.c.53.
Raptor capite punitur, etiam si raptam in vxorem duxisset nu. 2.c. 53. Quæ pœna fuit executioni missa in hispanijs nu. 3. c. 53.
Raptæ consensus non tollit delictum nu. 13.c.53.
Raptus pœna non habet locum in meretrice nu. 16. cap. 53.
Raptu non secuto, sed tantum tentato, locus non esse pœnæ ordinariæ docuit experientia nu. 21. cap. 53.
Raptu secuto, scilicet non cognita rapta, adhibito conatu, fit locus pœnæ ordinariæ nu. 23.c.53.
Ratio diuersa militat inter legitimam, & trebellianicam nu. 32.c.28.
Ratio dispar est inter extraneum, & affinem nu. 11. cap. 99.
Receptans bannitum, Vide supra Verbo Bannitus.
Represaliæ sunt prohibitæ, sed tantum admittuntur contra exteros, aduersus quos ius non potest obtineri nu. 3. c.49.
Reconuentionis causa proponi potest coram eodem Iudice siue Ordinario, siue Delegato nu. 35. c. 78.
Reconuentio potest recusari ob priuilegium causæ, vt spolij nu. 38.c. 78. & in causa depositi nu. 39. c.78. Idem in causa criminali nu. 40.c.78.
Reconuentio fieri debet ante litis contestationem, aliter separatim definiri debet nu. 3.c.78.
Reconuentio post litis contestationem, simplex conuentio censeri debet nu.4.c.78.
Reconuentio vbi liquida non est, sed altiorem requirit indaginem, non retardat expeditionem conuentionis nu. 7. c. 78.
Reconuentionis causa, terminari debet, si causa petitionis intricata esset, & altiorem indaginem requireret nu.9.c.78.& è contra nu. 10. c.78.
Reconuentio admittitur tantum, quando causa est æqualis causæ conuentionis nu. 15. & 18.c.78.
Reconuentio, & conuentio debent pari passu ambulare nu. 16. c. 78. exemplum huiusmodi paritatis nu. 17. & 19.
Reconuentionis causa, si conexa est causæ conuentionis, vt in iudicio famil. erciscundæ, vnica sententia terminari debet nu.33.c.78.
Reuisione petita à sententia Senatus per condemnatum, fideiussionem præstare tenetur is, cuius fauore fuit iudicatum, si non obstante reuisione sibi satisfieri vult nu.4.6.7. 12.& 14.c.75.
Religiosi non debent detrahere voluntates testatorum à legato, vel electione sepulturæ blandis verbis nu. 24. c. 8.
Religiosis non licet arma belica exercere num. 73. cap. 69.
Religionem ingrediens, seculo, & bonis temporalibus per tria vota renuntiat, Idcirco, verisimile non est aliquem retrahi posse à religionis ingressu eo, quod legato priuetur nu. 16.c.85.
Religionis ingressus respicit priuatum ingredientis bonum; matrimonia vero bonum Reipublicæ commune, quod in liberis procreandis versatur nu.17,& 18.c.85.
Religionem incapacem ingressus, vti fratrum minorum pro mortuo habetur quoad successione & nu.41.c. 87. Contrarium tradit Alba qui reprobatur nu. 42. c.87.
Religionis causa in ambiguis stricta ratio spernitur nu.7.c. 93.
Remissio requiritur etiam à filia rapta, vna cum Patris remissione nu.22.c.41.
Remissio Matris pro iniuria facta filio non valet n. 24. c. 41.
Remissio fit, vbi damnum contingit iure conductæ, secus si in rebus proprijs conductoris, vt in bobus nu. 10. & 11.c.81.
Remissio non fit censuario ob sterilitatem rei censui suppositæ nu.1. c.82. Contrarium verius nu. 5.7.& 8. c. 82.
Retentio rei datur pro sumptibus circa eam factis nu. 16.c. 42.
Retentio non datur pro prætensione illiquida, vel frustro, vt damnorum nu. 70.c.45.
Retentio conceditur tantum pro eadem causa, pro qua ad eam res peruenit, non pro alia num. 72. cap. 45.
Retentio conceditur immisso in possessionem etiam ex decreto nullo, donec sibi satisfiat n.71. cap. 45.
Retinentur multa honestè, quæ inhonestè petuntur nu. 6.c. 51.
Retentio facilius datur, quam petitio nu. 7.c.51.n. 4. c. 56.
Reuerentia vna omnibus parentibus debetur n. 11. cap. 14.
Redditus annui, maioris sunt æstimationis, quanto magis restricta est libertas redimendi nu. 11. cap. 23.
Rei duo debendi, censentur fideiussores n. 8.c. 77.
Restitutio in integrum competit aduersus præscriptionem nu. 127. c.30.
Restitutio bonorum in solutum datorum, vigore reductionis ad duas ex tribus partibus, non habet oculos retro nu. 5. c.45.
Restitutio in integrum tantum peti debet, vbi iure ordinario deficimur nu. 10.c.68.
Repudiare quis aliquid non debet ad alterius incommodum nu. 63.c.30.

Reipublicę interest haberi rationem maximam honestatis mulierum nu. 11. c. 31.
Reipublicæ interest, vt lites dirimantur, & fraudibus obuietur nu. 12. c. 78.
Reipublicæ interest, ne cadauera insepulta remaneant nu. 11. c. 93.
Renuntiari non potest Senatus Consulto Velleiano inducto ob fragilitatem sexus nu. 21. & 22. c. 15. Contrarium verius est, vbi actum geminauit mulier nu. 24. c. 15.
Renunciari non potest ijs, quæ in fauore alienum sunt introducta nu. 100. c. 30.
Renunciatio generalis non compræhendit fructus ex læsione enormissima debitos nu. 96. c. 45.
Renunciare quis censetur priuilegio, quod sibi competebat tempore contractus gesti contra ipsum priuilegium, secus si post contractum superuenisset priuilegium nu. 23. c. 95.
Renunciatio eorum, quæ ledunt naturalem AEQVITATEM est inualida nu. 30. c. 95.
Repetitio datur tantum ab eo, qui factus est locupletior nu. 18. c. 62.
Reparatio viarum, & pontium spectat ad omnes, cessante quocunq; priuilegio nu. 8. c. 25.
Vide infra verbo Viarum.
Reparatio Ecclesiarum ad quem spectat n. 5. c. 39.
Rem in propria domo allatam ab alio inueniens, non dicitur eam receptare num. 28. cap. 41.
Res mediocris, non melioris conditionis datur in solutum creditori, fauore Ecclesiæ num. 15. cap. 44.
Receditur à regulis iuris ob honestatem, & legalitatem personæ num. 12. cap. 31.
Rectè non infertur à persona debitoris, ad personam secundi creditoris num. 103. cap. 30.
Resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ouis num. 3. cap. 33.
Res vna diuerso iure potest censeri, ob diuersos respectus num. 10. cap. 62.
Regula exclusus semel à tutela, semper exclusus intelligitur de eo, qui propria culpa fuit exclusus num. 49. cap. 94.
Regula exclusus &c. in fideicommissis procedit, quando executio est perpetua, non autem eueniente casu num. 53. cap. 94.
Reseruatio conseruat ius, & actum; in quo facta est reseruatio, nullum affert præiuditium num. 58. cap. 69.
Reductio ad duas ex tribus partibus, operari dicitur vt nunc, & non respicit retro, nisi declaretur contractus nullus num. 31. cap. 45. Contrarium verius num. 44. cap. 45.
Reductio vtsupra retrotrahitur ad diem petitionis factæ coram Iudice num. 44. cap. 45.
Reductione vtsupra pendente; Venditio suspensa interim remanere dicitur num. 46. cap. 45.
Reductio ad duas ex tribus partibus, habet vim rescisionis contractus num. 54. & 57. cap. 45.
Rei duo debendi censentur fideiussores num. 8. cap. 77.
Rigor iuris sequendus est, si scriptus est, AEQVITAS vero non scripta num. 21. cap. 4.
Rigorem iuris sequi debemus, si in specie ille scriptus est, AEQVITAS vero in genere num. 22. cap. 4.
Rigor si scriptus est in lege posteriori, sequendus est num. 23. cap. 4. Contrarium probat Cæphal. num. 24. cap. 4.
Romæ admittitur trebellianicæ prohibitio num. 2. cap. 28.
Rustici, diuidunt lites per medium num. 27. cap. 28.
Renunciatio quoad quædam non arguit renunciationem quoad alia num. 192. cap. 64.
Resseruatio non prodest quoad expressa num. 149. cap. 64.
Retentio habetur pro solutione sui crediti num. 114. cap. 64.
Reuocatio confessionis non admittitur re non integra num. 109. cap. 64.
Resseruatio iurium in transactione potest iuribus vti absq; eo, quod contra transactionem venite dicatur num. 101. cap. 64.

S

Satisdatio quæ non durat, non dicitur satisdatio num. 3. cap. 9.
Satellites impunè interficere possunt eos, qui sibi resistendo vulnerarunt etiam satellites num. 11. cap. 18.
Sanguinis, & strictæ amicitiæ ratione, non nocendi animo admonuisse capturam imminentem debitori creditur affinis num. 10. cap. 99.
Sanguinis ratio, tollit omnem suspicionem num. 12. cap. 99.
Scientia, & ignorantia in venditore consideratur non in emptore num. 9. cap. 42.
Scientia emptoris circa colonum eum excludit à fructibus coloniæ num. 10. & 11. cap. 42.
Senatus Mediolanensis, diuino quodam afflatu suas sancire solet Sanctiones num. 24. cap. 1.
Senatus in grauioribus, & ambiguis de AEQVITATE cognoscit loco Principis nu. 1. & 3. cap. 5.
Senatus Mediolanensis Laus num. 6. c. 5.
Senatus Cataloniæ decretum, quod soluens partem debiti, ad quod non tenebatur, obligatus fit ad residuum num. 5. cap. 19.
Senatus Mediolani ex causa manum apponit ad ea, & tollit, quæ sunt de iure gentium num. 62. cap. 90.
Senatus Mediolani obseruantia circa dotes, & alimenta debita ex bonis fideicommissarijs, descendentibus num. 46. cap. 90.
Senatores quot interuenire debent sententijs Senatus Mediolani num. 7. cap. 5.
Senatores quot resideant in Senatu Mediolani nu. 9. cap. 5.
Secreta aliena rimari, est contra bonos mores nu. 21. cap. 8.
Secreta testantium in eorum vita quærere est contra bonos mores num. 22. cap. 8.
Senece scitum dictum num. 9. cap. 27. num. 24. cap. 89.
Sententia dicitur indiuidua num. 1. cap. 24.
Sententiæ executio excedens in modico, corruit in totum num. 2. & 7. cap. 24. Contrarium verius n. 6. c. 24.

Sententia auctoris circa Trebellianicæ detractionem num. 18. cap. 28.
Sententia auctoris circa compensationem seruitiorum cum alimentis num. 15. cap. 62.
Sententia retrotrahitur ad diem petitionis num. 14. cap. 45.
Sententiæ intimatio requiritur ad hoc vt transeat in iudicatum vigore Nou. Constitut. num. 93. cap. 45. Etiam si præsens fuerit sententiæ is contra quem lata fuit num. 94. cap. 45.
Sententia notorie iniqua, nunquam transit in iudicatum num. 99. cap. 45.
Sententiæ Iustitia, vel iniustitia, idest meritorum continet semper iniuriam creditoris, Iustitia vero, vel iniustitia rititudinis potest continere deceptionem, & iniuriam debitoris num. 117. cap. 50.
Sententia requiritur pro forma priuationis, vlz. confiscationis declaratio num. 138. cap. 50.
Sententia retractare debet per instrumentum de nouo repertum num. 1. cap. 68.
Sententia lata in casu l. admonendi, videlicet, vigore iuramenti necessarij, per instrumenta de nouo reperta retractatur, absque restitutione in integrum num. 6. cap. 68.
Sententia lata super probationibus priuilegiatis, vt in casu l. admonendi, nunquam transit in iudicatum num. 7. cap. 68.
Sententia lata vigore iuramenti à parte parti, non retractatur per instrumenta de nouo reperta, nec ab ea appellatur num. 14. cap. 68.
Sententia lata vigore iuramenti delati in deffectum probationum, censetur lata ex præsumptis, & fictis probationibus num. 8. cap. 68.
Sententia lata vigore iuramenti a Iudice sibi delati cum partis consensu, non retractatur per instrumenta de nouo reperta, nec ab ea appellatur nu. 15. cap. 68.
Sententia lata super petitione tantum, omissa reconuentione, vel è contra, nulla dicitur, vel saltem per appellationem suspendenda num. 2. cap. 78.
Sententia auctoris contra creditorem prætendentem interesse à debitore, etiamsi capi pignora fecerit, nec ad illorum subbastationem deuenerit num. 34. cap. 88.
Sententia auctoris contra creditorem, ob creditum sequestratum pœnes debitorem num. 50. cap. 88.
Senatus Consulti Velleiani priuilegio non potest renuntiari, quia causa honestatis, vel fragilitatis sexus fuit inductum num. 21. & 22. cap. 15. Contrarium verius vbi actum geminauit mulier num. 24. cap. 15.
Sequenda est in iudicando ea opinio, quæ maiorem continet AEQVITATEM num. 8. cap. 28.
Seruus occidendo adulterum Domini mandato excusatur num. 34. cap. 58.
Sequestrum factum debitori, ad creditoris præiudicium impedit interesse siue vsuras num. 36. & 43. cap. 88.
Sequestri acceptatores, & receptatores fructuum hodie multi reperiuntur, ad recipiendum prompti, sed in rationum redditione semper litigantes num. 52. cap. 88.
Sepelliendus quis est in Ecclesia Parochiali, vbi alibi sepulturam sibi non elegit num. 2. cap. 93.
Sepulturæ electio fieri potest etiam tacite num. 4. cap. 93.
Sepulturam eligere videntur Aduenæ, & Viatores in ea Ecclesia, cuius Parochus sibi Sacramenta administrauit num. 5. cap. 93.
Sepulturæ tradere cadauera, laudabile est num. 9. cap. 93
Seppellire mortuos, quis cogi potest, vbi absque incommodo, & facile possit exequi num. 13. cap. 93.
Sepultus semel, debet ibi perpetuo manere num. 16. cap. 93.
Senectus veneranda num. 1. cap. 95.
Senes quinquaginta priuilegijs gaudent num. 2. cap. 95.
Senes non possunt carceribus mancipari ob ciuile debitum ad instar mulierum, & pupillorum nu. 4. & 13. cap. 95. Contrarium num. 14. cap. 95.
Senes non ita exactè sunt custodiendi in carceribus, vt iuuenes num. 5. cap. 95.
Senectutis ratione etiam ob delictum à pœna liberantur senes num. 7. & 13. cap. 95.
Senes excusantur ab obseruantia præceptorum regulæ Diui Benedicti num. 8. cap. 95.
Senes excusantur à peregrinationibus, à longis itineribus, quos cæteri necessario subire tenentur num. 9. cap. 95.
Senectus ipsa morbus est num. 10. cap. 95.
Senex non solum ægrotare, sed etiam in morte esse videtur num. 11. & 17. cap. 95.
Senectus nil aliud est, quam vitæ occasus, vt inquit Seneca num. 12. & 46. cap. 95.
Senex non est torturæ subijciendus nu. 13. cap. 95.
Senex ob debitum non est detinendus in carceribus, sed arrestandus tantum in domo Prætoris num. 15. cap. 95.
Senio fauor debitus, tertio nocere non debet num. 16. cap. 95. Responsum Bacciæ num. 16. cap. 95.
Senex in morte esse dicitur num. 17. cap. 95.
Senex multis priuilegijs decoratus apud Lacedemones num. 18. cap. 95.
Senectus honorata, tantam habet auctoritatem, vt pluris sit, quam omnes adolescentiæ voluptates, vt inquit Cicero num. 20. cap. 95.
Senem carcerare pro debito, dicitur esse contra naturalem AEQVITATEM num. 29. cap. 95.
Senum imbecilitas declamata per Ciceronem num. 32. cap. 95.
Senex quis dicatur, relinquitur arbitrio Iudicis num 39. cap. 95. Id tamen intelligitur, vbi à iure certa ætas non esset definita nu. 40. cap. 95.
Senex dicitur is aliquando, qui annum 46. aut 50. vel 60. aut 70. siue 80. agit num. 42. cap. 95.
Senectus dicitur ab anno 50. vsq; ad annum 73. num. 43. cap. 95.
Senex secundum Bartolum dicitur is, qui annum 70. compleuit num. 44. cap. 95.

Sep-

Septuagenarius arbitrari non potest à Iudice minime esse Senem, quia eius arbitrium profert ab anno septuagesimo infra tantum, non supra num. 44. cap. 95.
Senes dicuntur morti proximi num. 45. cap. 95.
Senectus æquiparatur morbo num. 47. cap. 95.
Senes omnes quinquenalis vitæ spem ex iuris præsumptione sibi pollicentur num. 48. cap. 95.
Senes saltem sperant anno viuere num. 49. cap. 95.
Simul stant, quod vtraq; hypoteca subsistat, sed quod vna non exerceatur, donec altera sit executa num. 32. cap. 30.
Simonis Bossij Senatoris, mox Præsidis mentio num. 16. cap. 58.
Solonis Ateniensis lex facultatem testandi tantum dans ijs, qui liberos non habeant num. 7. cap. 6.
Solonis lex vetans, ne mulieres ad viros amplius, quam tres vestes defferrent num. 6. cap. 20.
Solonis lex, vt liberi æquales essent, prohibendo testamenti factionem ei, qui liberos habebat num. 23. cap. 86.
Solonis lex per alimentis Patri debitis a filio cum limitatione num. 30. & 33. cap. 74.
Soluens pro alio, debet statim cessionem obtinere, vt agere valeat contra eum, pro quo soluit nu. 1. cap. 77.
Solutione tollitur, & extinguitur omnis actio, quæ creditori competebat num. 2. cap. 77. Contrarium num. 11. cap. 77.
Soluens pro alio cautus esse debet, etiamsi fideiussor, & obligatus insolidum num. 7. cap. 77.
Solutione facta per correum, siue confideiussorem pro sua tantum obligatione, cessio etiam ex interuallo obtenta valet num. 13. cap. 77.
Soluens simpliciter in dubio censetur soluere pro sua obligatione num. 16. cap. 77.
Soluenti competit actio, etiam absq; cessione, quoad priuilegium etiam personale num. 17. cap. 77.
Soluere iurans potest compensationem opponere num. 4. cap. 7.
Solutum pro laudimio, Vide supra verbo læsio.
Solutio spontanea facta de parte debiti per illum, qui metu promissit, purgare dicitur metum nu. 1. cap. 19. Contrarium verius num. 7. cap. 19.
Soluens partem debiti, pro quo non tenebatur, dicitur illud ratum habere contractum num. 3. cap. 19.
Soluens partem debiti, opponere non potest exceptionem non numeratæ pecuniæ pro residuo num. 6. cap. 19.
Solutio spontanea oblata, & facta per debitorem excludit postea coactionem num. 71. cap. 50.
Soluens, vt ingrediatur locum prioris creditoris in præiudicium aliorum creditorum, expresse conuenire debet cum primo creditore, de ingrediendo in eius locum, & cessionem reportare num. 1. cap. 66.
Soluens primo creditori, & ab eo emens rem obligatam diuersis creditoribus, ingreditur in illius locum absq; alia cessione, vel solemnitate num. 2. cap. 66.
Solutio coacta, vel iussu Iudicis in iniuriam debitoris facta alteri, liberat debitorem num. 1. 2. 3. & 4. cap. 50. il secondo.
Soluens primo creditori, & possidens pignus, dicitur rurus aduersus posteriores creditores num. 3. cap. 66.
Soluere, qui promissit pecunias Venetijs, & Paduæ, dimidium partem vtroq; loco soluere tenetur num. 5. cap. 71.
Soluere qui promissit Paduæ, Bononiæ, Ferrariæ, & Venetijs, & vbiq; fuerit conuentus, aut vbi creditor voluerit, conueniri pro toto poterit in vno loco creditoris arbitrio, ne per minimas summas incommodetur solutio in diuersis locis num. 7. cap. 71.
Solutio emphiteutæ, recepta dicitur in causam duriorem num. 19. cap. 80.
Solutione tollitur omnis obligatio num. 4. cap. 88.
Solutum dicitur creditori, quomodocunq; ei sit satisfactum num. 5. cap. 88.
Solutum pro filio a patre, imputandum est in legitima num. 33. cap. 90.
Socij mariti, siue patris in occidendo adulterum, nulla pœna tenentur num. 36. cap. 58.
Socini Senioris opinio reprobatur circa alienationem bonorum fideicommisso suppositorum nu. 13. cap. 90.
Sponsi profusa donatio facta sponte, reduci debet ad AEQVITATEM arbitrio boni viri num. 23. cap. 20.
Spoliatus non potest cedere alteri ius propria auctoritate recuperandi sibi competens num. 23. cap. 98.
Spoliatores grauibus pœnis subijciuntur num. 1. cap. 39.
Spoliatori restituuntur meliorationes in re restituta necessario factus num. 2. cap. 39.
Quod procedit tam in bonis laicalibus, quàm Ecclesiasticis num. 3. cap. 39.
Spolij in iudicio admittuntur consanguinei, Amici, Coloni, & Inquilini, absq; mandato in odium spoliatoris num. 19. cap. 60.
Spoliatus cadauere ante omnia, non restituitur num. 6. cap. 93.
Spoliatus ante omnia restituendus est, etiamsi facto Iudicis id euenit num. 1. cap. 93.
Spontanea solutio oblata, & facta per debitorem excludit postea coactionem num. 71. cap. 50.
Speciei interitu liberatur debitor num. 8. cap. 50. il secondo.
Statutum loquens de carcerando debitorem, intelligitur, & de muliere debitrice num. 1. cap. 15. Contrarium verius num. 6. cap. 15.
Statuta loquentia de bannitis, intelliguntur de viuis, non de mortuis num. 13. cap. 21.
Statutum decernens subministrationem alimentorum carceratis ab eius creditoribus dicitur odiosum num. 16. cap. 29.
Statutum dicitur odiosum, si principaliter sit factum in odium alterius num. 17. cap. 29.
Statutum dicitur fauorabile, si principaliter factum sit fauore alicuius, licet secundario in odium

odium aliorum num. 18. cap. 29.

Statutum decernens alimenta carceratis, factum dicitur principaliter fauore ipsorum carceratorum num. 19. cap. 29.

Statutum Mediolani, quo cauetur præscriptionem decem, & viginti annorum, extendi ad triginta, declaratur num. 120. cap. 30.

Statutum loci, in quo mora commissa est attendi debere voluit Bart. declaratur nu. 121. cap. 30.

Statuto Mediolani cauetur, quod ex constituto generali non intelligatur, nec sit translata aliqua possessio num. 126. cap. 30.

Statutum Messanæ, quo in successionibus mobilia ad hæredes immobilia ad Agnatos spectant nu. 1. cap. 32.

Statutum Mediolani cap. 305. lib. 1. de non meliocanda conditione descendentium declaratur num. 16. cap. 37.

Statuto stante, quod viri mulierum bannitarum expellantur à territorio non procedit è contra num. 13. cap. 41. Et sic statum loquens de viro, non procedit in vxore num. 13. cap. 41.

Statutum loci creditoris attenditur, non debitoris in successionibus num. 60. cap. 50.

Statuto stante, quod viduis præstentur vsuræ dotis, intelligitur concurrente interpellatione Viduæ num. 15. cap. 64.

Statutum, idest lex municipalis, tantæ est potentiæ in sua Ciuitate, quantæ lex communis in suo vniuerso num. 25. cap. 87.

Statutum Mediolani in cap. 43. lib. 1. loquens de interesse declaratur num. 1. cap. 88.

Statutum Papiæ 66. in ciuilibus concedens prælationem in re propria, declaratur num. 6. cap. 91.

Statuti verba perpendenda sunt, quia si de actu particulari loquantur, respectu ætatis procedit ius, si de actibus generalibus, statutorum dispositio num. 24. cap. 94.

Statuto se nili ætati fauorabili, renuntiari potest expressè, & tacitè cum iuramento nu. 2 t. c. 95.

Statuto negatiuo quis renuntiare nequit num. 24. cap. 95.

Statuto renuntiari non potest, si contra bonos mores id esset num. 26. cap. 95.

Statuto facto ex causa publicæ vtilitatis, licet respiciat priuatam vtilitatem, renuntiari non potest num. 27. cap. 95.

Statuta dicuntur respicere publicam vtilitatem si maiorem partem viuentium comprehendunt num. 28. cap. 95.

Statuta de dotibus loquentia, respiciunt publicam vtilitatem num. 28. cap. 95.

Statuta imponentia confiscationem bonorum ob delictum, tamquam iuris communis correctorium, strictissimè sunt interpretanda num. 11. cap. 96.

Statutum Mediolani 305. lib. 1. de non meliocanda conditione descendentium, declaratur num. 50. cap. 96.

Supplicans pro reo læsæ Maiestatis, infamis efficitur si licentiam non habet num. 14. cap. 12.

Suppositio personæ, arguit fraudem nu. 17. c. 33.

Subhastatio facta pro maiori debito, corruit in totum nu. 5. cap. 24.

Subhastatio bonorum debitoris, nulla dicitur, quando ad eam fuit deuentum, nulla præuia æstimatione prætij bonorum num. 66. cap. 45.

Subhastatione facta, sed nunquam secuta deliberatione, mora purgari potest num. 21. cap. 79.

Successor potest cogere colonum, aut conductorem ad perseuerandam in conductione num. 8. & 9. cap. 43.

Succedens in ius alterius assequitur omnia iura, quæ eius auctori competebant num. 10. cap. 98. Maxime si in cessione interuenit clausula, In omnibus, & per omnia num. 11. cap. 98.

Succedens in ius alterius, non assequitur illa, quæ ex priuilegio competebant suo auctori num. 15. cap. 98.

Subiectio accidentalis, aut particularis, non consideratur in materia confiscationis num. 139. cap. 50.

Subscriptio simplex Consiliariorum cedulæ, Contrarium non probat, nisi interuenit causæ cognitio in materia confiscationis nu. 143. c. 50.

Subscriptio Consiliariorum probat quoad ius, idest circa iustitiam confiscationis, non circa factum num. 145. cap. 50.

Supplens prætium in materia læsionis, tenetur etiam ad interesse, siue vsuras, respectu prætij quod suppletur num. 90. cap. 45.

Supplere volens prætium rei emptæ ad euitandam rescissionem contractus ob læsionem enormissimam, non debet illud percipere ex ipsa re, siue ex illius accessorijs destruendo ligna, vel murum, & similia num. 1. cap. 47.

Decisio Senatus Pariensis in ea materia nu. 5. c. 47.

Supplere pretium, vbi recusaret emptor, post ligna vel similia destructa, Venditor esset in damno num. 2. cap. 47.

Succurrendum ei non est, qui propria culpa in necessitatem incidit num. 34. cap. 90.

Subingressio locum tantum habet in ascendentibus, & descendentibus, non inter collaterales, & transuersales num. 5. cap. 52.

Subornationis timor præsumitur, vbi pars quæ nouos testes examinari contendit, fit potens num. 2. cap. 59.

Subornationis timor cessat, vbi Iudicis culpa, vel Notarij negligentia tantum omissæ sunt interrogationes num. 6. cap. 59.

Statuta Genuæ, & Mediolani in materia vestium, & ornatuum vxoris num. 37. cap. 64.

Statutum Mediolani cap. 291. vol. 1. est correspectiuum ad dotis lucrum per maritum faciendum num. 30. & 39. cap. 64.

Senatus Mediolani iudicat sola facti veritate inspecta num. 57. cap. 64.

Senatus non habet respectum ad ea, quæ veritati contratiantur num. 58. cap. 64.

Statutum, sicut comprehendit mulierem forensem nuptam Mediolani, ita excludit Mediolanensem nuptam forensi num. 68. cap. 64.

Subditus legi municipali vbiq; est subditus etiam respectu

respectu contractus alibi celebratus nu. 70. c. 64.
Statutum loci originis mariti, vel loci contractus, an seruandum num 74. cap. 64.
Stipulatio in instrumento dicitur indiuidua num. 84. cap. 64.
Stipulatio est indiuidua cum agatur de vnico facto cum suis annexis qualitatibus nu. 85. cap. 64.
Solutio imaginaria, quam lex inducit, non minus valet, quam vera num. 115. cap. 94.
Solutio facta præsumitur ab eo, ad quem soluere spectabat num. 121. cap. 64.
Statutum decernens interesse dotis propter moram, est validum num. 169. cap. 64.
Statutum Generaliter loquens non comprehendit casum dotis, nec donationem propter nuptias num. 196. cap. 64.

T

TErentij dictum, circa amorem sponsi num. 14. cap. 20.
Tertia persona, ad cuius vtilitatem merces fuerunt *emptæ à Titio*, tenetur tantum in subsidium num. 14. cap. 38.
Tempus, de quo in legibus, vel statutis fit mentio, esse debet continuum num. 1. & 12. c. 29.
Tempus consideratur vno modo, si fauorabile est, & alio modo, si pænale est nnm. 2. cap. 29.
Tempus in fauorabilibus interpollate adimpletur num. 3. cap. 29.
Tempus quando pænale iudicatur num. 4. cap. 29.
Tempus continuum requiritur, vt quis in pænam incidat num. 5. cap. 29.
Tempora non coaceruantur in odiosis nu. 6. c. 29.
Tempora in fauorabilibus coaceruantur n. 7. c. 29. Contrarium tradit Rebuff. num. 8. cap. 29.
Tempora non coaceruantur in præiuditium Emphiteutæ num. 10. cap. 29.
Tempora coaceruantur fauorem piæ causæ num. 13. cap. 29.
Tempus contractus considerari debet, vt dignoscatur, *si specialis hypotecasit* vtilis, vel damnosa num. 45. cap. 30.
Tempus certum non potest assignari pro purgatione moræ, sed relinquitur arbitrio Iudicis num. 5. cap. 79.
Tempus longum ad moram purgandam dicitur assignari Emphiteutæ, si ob lapsum biennij, assignantur duo menses num. 7. cap. 79.
Tempus condemnationis inspicitur in reseruatione legitimæ filiorum delinquentis n. 38. c. 96.
Tempus non currit, non valenti agere, vt nundum nato num. 41. cap. 96.
Testamentorum dispositiones per se firmæ esse debent num. 2. cap. 8.
Testamenta fauore piæ causæ sustinentur, etiamsi *duo* tantum testes interuenerint num. 8. cap. 8. Quod *procedit* etiam in terris Imperij, & non obstante *quocunq*; statuto num. 9. cap. 8.
Testamentum rumpitur præteritione posthumi num. 1. cap. 9. Limitatur conclusio, si posthumus decessit viuo testatore num. 2. cap. 29.
Tastamentũ nullum ob posthumi præteritionem, reconualescit, si illud approbat posthumus n. 5. c. 9
Testamentum secundum imperfectum, non tollit primum perfectum nu. 2. cap. 26. Contrarium verius, vbi in primo extraneus, in secundo suus fuit hæres institutus num. 4. cap. 26.
Testamentum perfectum, præualere debet cæteris paribus num. 7. cap. 26.
Testamentum approbans, non prohibetur vti beneficio inuentarij num. 17. cap. 55.
Testator mandans, quod soluantur alimenta de bonis suis, videtur remmittere ius, quod legatario competebat aduersus hæredem, non conficientem inuentarium num. 11. cap. 73.
Testator, sicut tenetur (si viueret) pro dotibus, & alimentis eius descendentium; Ita moriendo, tale onus non potest euitare num. 45. cap. 90.
Testes vlterius non sunt examinandi, vel interrogandi publicato processu, nec noui producendi ob timorem subornationis num. 1. cap. 59.
Testibus interrogationum omissio, tàm si culpa partis, quàm Iudicis euenit, ab ijs peti debet damnum num. 4. cap. 59.
Testes iterum sunt examinandi, si culpa Iudis, vel Notarij omissæ fuerunt interrogationes num. 5. cap. 59.
Testes non legitimæ interrogati culpa Iudicis, vel Notarij, Iterum sunt interrogandi, super eisdem capitulis, non autem super nouis nu. 10. cap. 59.
Themistoclis pulcrum responsum num. 16. cap. 1.
Thesauri opinio reprobatur circa illud, quod nepotibus non possit prohiberi Trebellianica num. 34. cap. 28.
Thesauri opinio reprobatur, mox distinguendo conciliatur circa vsuras debitas ratione dotis num. 19. & 20. cap. 64.
Tiberius Cæsar Laudauit in Senatu Drusum filium, eo quia vxorem, & tres liberos haberet num. 18. cap. 96.
Trebellianicæ prohibitio in filijs primi gradus admittitur ex obseruantia regionis num. 1. cap. 28.
Trebellianicæ prohibitio inducitur ex verbis generalibus num. 3. cap. 28.
Trebellianica (remota obseruantia regionis) prohiberi potest, etiam filijs primi gradus num. 5. cap. 28.
Contrarium verius de AEQVITATE num. 6. 7. & 9. cap. 28.
Trebellianica detrahitur tempore, quo euenit conditio restitutionis hæredi num. 17. cap. 28.
Trebellianicam non potest detrahere filius, si approbauit patris testamentum, in quo erat prohibita Trebellianica num. 29. cap. 28.
Trebellianica potest prohiberi nepotibus num. 30. cap. 28.
Tribunalia suprema possunt iudicare de AEQVITATE, & sic contra traditionem Menochij nu. 17. cap. 54.
Tutelæ decretatio, non expectato responso matris, vel durante termino ad respondendum, nulla dicitur num. 34. & 35. cap. 94.
Tutelæ decretatio alicui facta sub falsa causa nulla redditur num. 38. cap. 94.

Tutori

Tutori datino locus eſt, quando excluditur teſtamentarius num. 51. cap. 94.
Tranſactio bono fide facta excuſat mulierem à fructuum reſtitutione n. 198. cap. 64.
Tranſactione dicitur probata liquidatio num. 160. cap. 64.
Tranſactionem non obſeruans ea inuari non debet num. 151. cap. 64.
Tranſactionis contractus eſt quid indiuiduum nu. 152. cap. 64.
Tranſactione reciſa omnia in priſtinum reducuntur num. 153. cap. 64.
Tranſactionis approbatio, ſeu obſeruantia habet vim ſatisfactionis, ſeu geminationis conſenſus num. 142. cap. 64.
Tranſactionis approbatio impedit, ne ea poſſint retrotractari prætextu erroris, vel deffectus conſenſus num. 141. cap. 64.
Tranſactio cum auctoritate Senatus celebrata rata eſſe debet nec erroris prætextu poteſt retrotractari num. 139. cap. 64.
Tranſactio continens plura capitula ſeparata poteſt pro parte approbari, & pro parte impugnari num. 108. cap. 64.
Tranſactio fieri ſolet tantum de his, ſuper quibus lis pendet num. 61. cap. 64.
Tranſactio non comprehendit ea, de quibus non fuit facta mentio num. 60. cap. 64.

V

VAſſallus ſicut tenetur parcere famæ Domini, ita etiam, & vitæ num. 41. cap. 58.
Vaſſallus non poteſt impunè occidere Dominum in adulterio cum vxore repertum nu. 39. c. 58.
Vaſſallus ex probabili vel iuſta cauſa, ſeruire poteſt Domino per ſubſtitutum, vel per fructuum contributionem num. 17. cap. 69.
Vaſſallum aliquando non poſſe alium inſeruire durum eſt; Maxime quando Dominus bellum non habent, cum ex feudo, vt plurimum alimenta conſequi non valeat vaſſallus nu. 18. c. 69.
Vaſſallus non poteſt habere à diuerſis Dominis diuerſa feuda; Sed contrarium verius nu. 19. c. 69.
Vaſſallus duorum Dominorum, ſeruire debet perſonaliter Seniori, Poſteriori vero per ſubſtitutum nu. 22. c. 69. Niſi poſterior præueniſſet n. 24. cap. 69.
Vaſſallus admittitur ad purgandam moram, ſi intra annum, nouam inueſtituram non petijt n. 8. cap. 79.
Vaſſallorum onus dotandi filias Domini, extenditur etiam ad filias Spurias nu. 50. c. 83.
Vaſſallus tenetur alimenta præſtare Domino inopi, quando Dominus ad inopiam redactus eſt culpa Vaſſalli, & diues eſt Vaſſallus nu. 7. c. 84.
Vaſſallus tenetur præferre Dominum in venditione fructuum rei feudalis nu. 5. c. 98. Quod procedit, etiamſi vigeat ſtatutum præferens agnatos in emptione fructuum, quia illud intelligitur, ne præiudicetur Domino nu. 7. c. 98.
Ventri prægnantis aſſignantur tres partes hereditatis in diuiſione cum fratre cohærede num. 1. cap. 10.
Si pauciores nati ſint, reſiduum pro rata accreſcit primo filio, ſi plures, decreſcit ad ratam nu. 2. cap. 10.
Venter non patitur dilationem nu. 1. c. 90.
Verſum non dicitur, quod verſum non durat nu. 3. cap. 9.
Venditor redimere volens rem venditam, tenetur reſtituere emptori ſolutum pro laudemio, & gabella, quamuis eam ſummam non receperit nu. 10. c. 22.
Venditor tenetur computare in prætio ſolutum ab emptore pro laudemio, vel gabella, ſi emptor velit ſupplere prætium nu. 11. c. 22.
Venditor cenſus, vigore bullæ Pontificiæ, non cogitur reſtituere capitale nu. 2. c. 23. limitatur vbi ſit moroſus nu. 1. & 4. c. 23.
Venditor poteſt rem venditam reſtituere iure pignoris, tanquam pignus, donec prætium ſoluatur nu. 67. c. 30.
Venditor propter prætium non ſolutum habet manus iniectionem ad ipſam rem venditam nu. 68. cap. 30.
Venditor non conſequitur aliquod intereſſe, ſi rem vendidit, data dilatione emptori ad ſoluendum prætium nullo conuento intereſſe nu. 9. c. 40.
Venditori debetur ſtatim pretium rei, ſi dilatio aliqua data non ſit nu. 13. c. 40.
Venditor recipiendo prætium abſque intereſſe ſibi debitum, ſed non conuentum, non poteſt vlterius illud conſequi, vel petere nu. 14. c. 40.
Venditor qui ex ſua parte contractum adimpleuit conſequi poteſt intereſſe ob prætium ſibi non ſolutum nu. 16. c. 40. Ampliatur, etiamſi non adimpleuiſſet, modo rem venditam tradidiſſet nu. 6. licet contrarium tradit Socin. nu. 7. c. 40.
Vendens fundum, quem ſciebat eſſe à colono cultiuatum, nulla facta reſeruatione fructuum, dicitur eam partem cum fundo alienaſſe n. 8. c. 42.
Vendens farinam, ex qua fuit fabricatus panis, actionem non habet ad panem nu. 2. c. 91.
Venditor coactus non intelligitur habere fidem de prætio nu. 31. c. 98.
Vendere quando quis alteri cogitur, vel ſtatuti, vel legis diſpoſitione, prætium in pecunia ſtatim debet ſolui nu. 30. c. 98.
Venditor cenſetur tantum vendidiſſe ius ſuum nu. 21. c. 42.
Vendere aut emere nemo cogitur inuitus nu. 2. c. 44. limitatur in pluribus caſibus nu. 6. c. 44.
Venditio ſuſpenſa remanere videtur, pendente reductione ad duas ex tribus partibus &c. nu. 46. cap. 45.
Venditor rei, ſiue mobilis, ſiue immobilis, aut ſe mouentis, tenetur propalare vitia, & qualitates illius nu. 6. c. 76.
Venditor bonæ fidei, nec commodi, ſpem augere, nec incommodi cognitionem obſcurare debet nu. 7. c. 76.
Venditor tenetur etiam pro danno, quod ſtatim poſt venditionem rei euenit, ſi illud poterat præuidere nu. 10. c. 76.
Venditor tacens vitiū, tenetur ad damna n. 9. c. 76.

Rerum Memorabilium.

Venditor sciens triticum, siue aliam rem ex futuro proclamate fore minori prætio vendendam, tenetur de damno, si de eo certiorem non reddidit emptorem nu. 11.c.76.

Venditor, si ignorabat proclams, tenetur tantum quanti minoris nu. 12.c.76.

Vendere quando quis cogi potest, tam iure communi inspecto, quam pro executione No. Constitutionum, & Statutorum Mediolani n. 1. & 2. cap. 89.

Verba generalia statuti, siue legis compræhendunt tam fæminas, quam masculos nu. 16.& 17.c.41.

Verbum humanitas, idem significat, quod AEQVITAS nu. 4.c.46.

Verba enunciatiua continentia confiscationem in cedula subscripta à Consiliarijs, continere etiam debent causam confiscationis, vt probent num. 144.c. 50.

Verba No. Constitutionum intelligenda sunt in proprio eorum significatu, non in ficto nu. 10. cap. 92.

Verba No. Constitutionum loquentia de possessore, resferenda sunt ad veram, & effectualem possessionem, non ad fictem nu. 11.c.92.

Verba No. Constitutionum, quæ propriè, & impropriè intelligi possunt, Impropriè potius sunt interpretanda, vt minus à iure communi recedatur nu. 15.c.92.

Verbum confestim significat aliquando, cum primum quis poterit nu. 3.c.94.

Verbum confestim in materia petendi tutorem filio extenditur vsq; ad tempus quatuor mensium nu.4. Et ad annum nu. 12. c.94.

Verisimile quod nam minime censeatur nu. 30. c. 50. il 2.

Vicinus tenetur præstare additum vicino, si per aliam viam transire non potest, dummodo tamen soluatur talis commoditas, & præstetur in loco minus damnoso nu. 13.c.6.

Vim faciens cum armis familiæ ad Iudicis præsentiam tenetur pæna graui, etiam capitali num. 8. cap. 18.

Vim patiens libidinis causa, impunè potest interficere vim inferentem nu. 22.c.58.

Vicaneus, vel Ciuis detineri non potest pro debito alterius Vicanei, vel Ciuis nu. 1.c.49.

Viarum, & pontium reparatio, respicit publicam vtilitatem nu. 5.c.25.

Viarum, & pontium reparatio spectat etiam ad Ecclesias nu. 4. c. 25.

Viarum, & pontium reparatio est munus locorum non personarum nu. 6.c.25.

Viam publicam qui exarauit, tenetur ad illius reparationem nu. 7. c. 25.

Viarum, & pontium in reparatione, cessant omnia priuilegia nu. 8.c.25.

Viduæ succurri debet nu. 3.c. 64.

Viduæ debentur vsuræ, vbi moram commissit debitor eius dotis nu.8.c.64.

Viduæ imputatur, si negligens fuit in repetitione dotis nu. 5. c. 65.

Vir dicitur vna caro cum vxore nu. 21. c.48.

Viri nobilitas, & dignitas potissima causa est, vt dos augeri sibi debeat nu. 12. c.86.

Vir bannitus, vel etiam excommunicatus, si est pauper alendus est ab vxore, & è contra nu. 39. cap. 90.

Vir, & si legum sit contemptor, ei tamen obsequium præstare tenetur vxor nu.40.c.90.

Vlpiani responsum in l.2. ff. de iniusto rupto, irritoq; testam. declaratur nu. 8 c.26.

Vltimæ dispositiones, licet committi non possint alicui, committi tamen potest distributio, & declaratio dispositionis nu.4.c.8.

Vltima dispositio contra bonos mores ciuiles non tenet nu.5.c.8. Idem quando fieret contra bonos mores de iure canonico, vt si factum nutrit peccatum nu.6.c.8.

Vltimæ voluntates morientium, ex viuentium opinione colliguntur nu. 15. & 30. c.90.

Vniuersitatis debitum, non spectat ad singulos de ipsa Vniuersitate nu. 2.& 4. c.49.

Vnus non punitur pro alio nu. 3. c. 11.

Vnus grauari non debet prupter culpam alterius nu.8.c.80.

Voluntates vltimæ morientium, colliguntur ex opinione viuentium nu. 15.& 30.c.90.

Vsuræ sunt omni iure probibitæ nu. 1. c.64.

Vsuræ permittuntur fauore dotis nu. 2.c. 64.

Vsuræ viro permissæ, ob non receptam dotem, dicuntur onerosæ, non gratiosè nu. 5. c.64.

Vsuræ siue interesse dotis, debentur viduæ, ratione tamen moræ debitoris nu. 10. c. 64.

Vsura est lucri facere fructus rei pignoratæ, nisi ita fuisset conuentum nu. 15.c.88.

Vsurarius dicitur contractus, vbi emptor est certus de lucro, & sorte nu.10.c. 50.il secondo.

Vsufructuarius, qui non præstitit cautionem de vtendo, & fruendo arbitrio boni iuri, priuatur vsufructu nu.3.c.75.

Vsufructuarius non admittitur ad iuratoriam cautionem pro obtinendo vsufructu. Si hæres paratus est præstare fideiussionem de tradendo fructus integros vsufructuario nu. 16.c.75.

Vulcani fabula, dum Martem depræhendit num. 4. cap. 20.

Vxor eximens maritum è manibus familiæ, leuitèr tenetur pæna nu. 8. c.17.

Vxoris dos, & fama sunt stimuli superbiæ coniugalis nu. 7.c.20.

Vxores subditorum non tenentur ire ad tripudium, vbi eorum mariti cum eis non sit inuitati, si de Domini mandato inuitatæ sunt nu. 20. cap. 31.

Vxore mortua, videtur quod maritus esse deficrit nu.7.c.64.

Vxor, & liberi tenentur pro pecunia mutuata, siue tritico tradito viro, & Patri in subsidium, ex quo alimenta consecuti sunt nu.4.c.38. Saltem ad ratam nu.7.c.38.

Sententia auctoris in ea materia nu.12.& 13.c.38.

Limitatur conclusio, si impotentia soluendi marito superuenit longè post mutuum nu. 5. c.38.

Vxor, & liberi tenentur in subsidium pro pecunia

siue

siue re patri commodata, ex qua alimenta sunt consecuti sed cum moderamine, ne vniuersis facultatibus priuentur nu. 4.c.38.
Vxor non potest impedire virum à delinquendo sicut maritus vxorem nu. 14.c.41. Ideo statutum loquens de viro non procedit in vxore num. 13. cap. 41.
Vxor adultera potest impunè interfici, Vide supra Verbo Maritus, Verbo Pater, & verbo Decretum.
Vxor redimere tenetur Maritum captum nu. 35. c. 90. & etiam ad euitandam carcerationem nu. 37. cap. 90.
Vidua, quæ non petijt sibi satisfieri de dote non potest consequi interesse nu. 22.c.64.
Vidua non potest consequi interesse ob dotem sibi non traditam, & petitam, si non propalauit cum iuramento omnia bona mariti pænes se existentia nu. 24. c. 64.
Vxor præsumitur aquirere de pecunij mariti n. 322 cap. 64.
Vxor, quæ sæpius vsa est instrumento, & cuius nomine stipulatus est Notarius, nec reclamauit constante matrimonio, illud acceptasse videtur in omnibus partibus nu. 49.c. 64.
Verba vniuersalia prolata respectu certæ causæ finalis restringi debent ad ipsam causam specialem nu. 98.c.64.
Vxor Defuncto marito, si pænes habebat vestes, & alia mobilia vendita, censetur sibi satisfecisse nu. 113. c. 64.
Vidua, quæ bona defuncti pænes se retinuit, censetur sibi soluisse nu. 116. c.64.
Vidua, donec habet pænes se bona mariti, quæ retinere prætendit, non dicitur moram passa nu. 178. c. 64.

F I N I S.

TRACTATVS IVLII CÆSARIS CALVINI

PATRITII DERTONENSIS, AC CIVIS; ET ADVOCATI MEDIOLANENSIS

DE ÆQVITATE LIBER PRIMVS.

Cum perutili, & copioso, tùm argumentorum, tùm rerum, tùm etiam verborum, Indice.

SVMMARIA.

1 *Difficile est etiam inter amicos pronuntiare, quorum alter læditur.*
2 *Aequitas est ars æqui, & boni.*
3 *Aequitas est iudicium, in quo statuitur ad dictamen rationis naturalis.*
4 *Aequitas nil aliud est, quam naturalis ratio, aut quod naturalis ratio persuadet.*
5 *Aequum dicitur ab Aequando.*
6 *Aequum reuocat summum ius ad æquabilitatẽ.*
7 *Aequum illud appellamus, vt ne cui plus, ne cui minus, sed cuiq; suum tribuatur.*
8 *Aequitas est ius, quod lex scripta prætermisit.*
9 *Consuetudo est ius, quod lex scripta prætermisit.*
10 *Differentia inter Aequitatem, & consuetudinẽ.*
11 *Solus Princeps interponit interpretationem inter Aequitatem, & ius scriptum.*
12 *Iustitia nil proprius est, quam Aequitas.*
13 *Iustitiæ officia sunt Humanitas, Aequitas, & misericordia.*
14 *Iudex tantum se exorari permittet, quantum Iustitia causa patitur.*
15 *Iudicis est semper verum sequi, Patroni causarum nonnunquam verisimile.*
16 *Non misereberis in iudicio Pauperis.*
16 *Legũ cõditores, Aequitatis fautores esse debent.*
17 *Themistoclis pulcrum responsum.*
18 *Aequitas dicitur speciosa proles magistratuum.*
19 *Ciceronis sententia notanda.*
20 *Aequum accipitur pro iusto.*
21 *Aequitas est legis voluntati coniunctissima, eãq; sequitur, siuè ad humanitatẽ, siuè ad acerbitatẽ.*
22 *Aequitas interdum mitius, interdum acerbius agit, vt facti, & personarũ qualitas expostulat.*
23 *Aequitas est motus rationabilis regens sen-*

sericordiam, & rigorem.
24 *Senatus Excellentiss. Mediolani Diuino quodam afflatu suas sancire solet sanctiones.*
25 *Pauli Belloni Senat. Amplifs. honorifica mentio.*
26 *Decretum Senatus in causa percussionum baculo apostatè illatarum.*
26 *Iudicans iustè stateram in manu gestat, & vtroq; penso iustitiam, & misericordiam portat, sed per iustitiam reddit peccatis sententiam, Per misericordiam peccati temperat pœnam.*
27 *De Aequitate censere non est cuiusuis I.C.*
28 *Aequitas non consistit in cerebro quorumcunq;*
29 *Aequitas non adiecta legibus non est curanda.*
30 *Aequitatem inuenire non est parui negotij.*
31 *Aequitas dicitur benigna, & liberalis.*
32 *Aequitatis munus est in supplendis his, quæ quodammodo in lege videntur deesse.*
33 *Aequitate in arbitrijs tãtum vtimur, & vbi ius scriptum deficit.*
34 *Arbitrium iudicis quid sit.*
35 *Legum dispositiones trahuntur ad similia.*
36 *Lex dilatanda est non restringenda.*
37 *Aequitatis proprium Epitheton est Benignitas.*

Præludia circa Deffinitionem Aequitatis. Cap. I.

N foro passim controuertitur, tam coram supremis, quam inferioribus Tribunalibus, an de Aequitate quidquam debeat concedi, vel iudicari; Etiam si iuris rigor aliter dictet. Cum Aequitas multa suadere dicatur, quibus iuris rigor resistit. Et quemadmodũ ipse Deus Opt. Max. omnium conditor, & humani generis saluator, summopere laudatur ob Aequitatem, quâ gentes iudicat teste Regio Propheta Psalm. 66. Letentur, & exultent gentes, quoniam iudicas populos in Aequitate, ac Psal. 95. Iudicabit Orbem Terræ in Aequitate, omissis alijs locis, Ita altissimi Dei vestigia sequendo humani iudices ab Aequitate in iudicijs nunquam se cedere debent.

Qua de re, cum & patrocinando, & iudicando rē cognouerim, quantum publicæ vtilitati cōueniret, ad præcidendum litium anfractus, si de hac materia distinctè scripsissent Doctores Casus, & Quæstiones aliquas particolares, in quibus de Aequitate iudicari debet, colligere statui, vt eò facilius iudicia, & lites dirimi possint, quę hoc tempore immortalitati consecratæ quodammodo videntur. An culpa iudicum, an dolo Patronorum causarũ nescitur, cum illi iuxtà sententiam Platonis difficile esse etiam inter amicos pronunciare, quorum alter lædi-
1 tur, a iudicio possint retrahi; Isti verò, vel à negotiorum copia, vel spe lucri, vt in iure solas diuitias querant, tardiores effici valeant.

Et quoniã Gaius I.C. in l. 1. ff. de orig. iur. ante omnia deffinit ius, prout idẽ obseruat Vlpianus in l. 1. ff. de iust., & iure; Vt ex illius diffinitione melius intelligatur, quid agatur; Ante omnia etiam deffiniendam esse propositam materiam censeo, vt quilibet clarius eam percipere, & casibus accomodare valeat.

2 Aequitas igitur est ars Aequi, & boni iuxtà tradita per eruditissimũ Fachin. lib. 11. controuers. iur. ca. 27. vers. contrarium, vel secundum Bal. in l. 1. ff. de iust., & iure, quem sequitur Ias. in l. placuit nu. 2. C. de iudicijs, Aequitas est iudicium, in quo circumscriptis regulis iuris statuitur ad dictamen rationis naturalis, quæ vt explicat D. Alex. Rhaud. consummatiss. I. C. Decis. Pisana 41. n. 77. dicitur rectitudo iudicij
3 naturalē sequens rationem; Cum Aequitas nil
4 aliud sit, quam naturalis ratio l. scire oportet §. sufficit ff. de excus. tut. Ias. alleg. nu. 2.; Aut quod naturalis ratio persuadet, vt scribit Boetius lib. 3. Topic.; & Cicer. in Topica, de quo Franc. Connan. lib. 1. Coment. iur. Ciuil. tit. de Aequitate sub n. 4. litt. D. circa medium fol. 66
5 Diciturq; Aequũ ab equando, quasi equaliter per eum omnes subiecti partes considerentur, & quod ex particulari ratione prodesse dignoscitur, accipiatur, vt egregiè scribit Ioannes Bologn. tr. de multis signis, & different. iuris, & facti sub nu. 10. impresso in 1. parte ff. Ver. fol. mihi 73. & secundum Latinos, quod summum
6 ius ad æqualitatem reuocat, teste Connano d. tit. de Aequitate n. 1. qui sub n. 5. litt. A. inquit, quod nihil tam enucleatè dici, aut scribi potest, nihil tam planè, & diffinitè, quod non multa Aequitate sæpè sit, aut temperandum, aut supplendum; id quod repetit litt. B. Aequum
7 enim illud appellamus, vt ne cui plus, ne cui minus, sed cuiq; suum tribuatur pro rerum, personarumq; ratione, & dignitate, idem Conan. lib. 5. tit. 1. nu. 1. fol. 472.

Secundum vero Aristotilē lib. 1. Reth. c. 13. Aequitas nil aliud est, quã ius, quod lex scripta pretermisit, qui Auctor quinto Ethicorum c. 10. tradit Aequitatem legis directionem esse,
8 vbi defficit propter vniuersale; Prout consuetudo propriè nil aliud est, quam ius, quod lex scripta prætermisit, sed Aequitas ius natũ, & naturale, consuetudo verò ius constitutũ, & re-
9 ceptũ, vt ait eruditissimus Cuiac. in tr. de feud. lib. 2. tit. 1. ad Obertum de orto lit. T. in fine fol. mihi 503. Qui litt. E. ex l. 1. C. de leg. tradit. inter Aequitatem, & ius scriptum solum Princi-
10 pē interponere interpræratione; id quod confirmat Connan. dicto tit. de Aequitate n. 3. litt. D. Aristotelis autem traditionem explicatam fuisse per Imperatorem haberur in §. propterea iust. de act. vt scribit Rebuff. in l. 1. sub nu. 8. vers. cum igitur in fine ff. de iustitia, & iure.
11 Et sanè nihil propriũ est iustitiæ, quã Aequitas, vt docet Cicero lib. 1. de officijs fol. 13. à tergo, qui difficile esse tradit, cum præstare omnibus concupieris, seruare Aequitatē, quæ est iustitiæ max. propria, cuius officia sunt Humanitas, Aequitas, & Misericordia, vt expo-

pit

nit Fortun. Garcia in repet l. Gallus §. idē credendum. n. 3. ff. de lib. & posth.; Tantum enim annuere quis alteri debet, quantum Æquitas admittit, quia iudicis est semper in causis verū
13 sequi, Patroni nonnunquam verisimile, etiā si minus sit verū deffendere, vt ex Cicer. de offic. scribit Dec. cons. 463. sub n. 22. quem sequitur
14 Pretus de interpretat. vlt. volunt. lib. 3. solut. 6. n. 26. fol. mihi 248.

Et tantū se exorari permittet iudex, quoniā iustitia causæ patitur, vt docet Connan. dicto tit. nu. 11. à quo fit mentio de præcepto illo
15 diuino, Non misereberis in iudicio Pauperis; Steph. Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 734. num. 50.

16 Vnde Themistocles dum importunè tunc sibi Prætori quoddam præter Æquum postularet Simonides; Respondit, sicut neq; tu bonus Poeta esses, si modos, & numeros in canēdo contemneres, Ita neq; ipse bonus Prætor, si gratiam cuiuscunq; legibus anteferrem, vt refert. Plutarc. in vita Themist. fol. 49., Et paulò ante in eodem loco scribit Idem Cicero de sententia stoicorum, fortitudinem eam virtutem esse propugnantem pro Æquitate, Prout conditores legum Aequitatis fautores esse conue-
16 nire habetur in l. hac lege C. de pact. conuent., & tradit Rebuff. in l. 1. sub nu. 6. in fin. vers. quidam dubitant ff. de iust. & iure.

17 Namq; Magistratuū proles speciosa filia dicitur Aequitas, quæ est splendor Prudentiæ, absolutioq; iustitiæ, vt scribit Celsus Bargal. tra. de Dolo lib. 6. regul. 38. nu. 5., Vt enim inquit Cicero li. 2. de officijs fol. mihi 40. à tergo. Nemo iustus esse potest, qui mortem, qui dolorē,
18 qui exilium, qui ægestatem timet, aut qui ea, quæ his sunt contraria, Aequitati anteponit (vera Christiani certè, nedum Gentilis sententia), Quamuis Salomon vir iustus, de diuitijs, & paupertate timens rogabat Deum, ne diuitias, nec paupertatem sibi daret, sed tantū necessaria, victum scilicet, & vestitum tribueret.

19 Aequumq; accipitur pro iusto secundū d. l. hac lege, de qua Rebuff. loco cit. vers. & sic patet, & sub nu. 8. vers. Aequum ab iniquo; Cum Aequitas sit legis voluntati coniunctissima, se-
20 quaturq; eam quocunq; tendat, siuè ad humanitatem, siuè ad acerbitatem, vt post Conan. dicto tit. de Aequitate, nu. 9. tradit Rebuff. loco relato sub n. 8. vers. ex quo patet in fine. Maur. Burg. tr. de modo procedēdi ex abrupto q. 14. n. 3., ac ante eos scriptum reliquit Albert. Bolognet, in quem nuperimè incidi tr. de Aequitate, cap. 28. nu. 14. & sequ. tom. 1.

21 Nō sēper enim mitius agit in delictis Aequitas, sed interdum acerbius, vt facti, & personæ qualitas expostulat l. quid ergo §. pena grauior ff. de infamibus, Mar. Salom. in Rubr. ff. de iust. & iure in fine, qui n. 17. tradit Aequitatem esse motum rationabilem regentem misericordiā,
22 & rigorem, idem probat Bolognet. d. tr. c. 36. sub n. 5. vers. Etenim supra demonstrauimus;

Id quod quotidie obseruat Sacros. Mediol.
23 Sen. qui diuino quoddā afflatu suas sāctiones sancire solet, vt testatur Polid. Ripa singular. obser. 252. in fine, dum secundum facti, & personarum qualitates de Aequitate alterat etiā, & minuit pœnas ordinarias, vt in casu cuiusdā D. I. C. qui fracta pace alium pariter I. C. in foro existentem paruo baculo semel percusserat super manu post mutuas salutationes; Quamuis enim ex dispositione Proclamat. Excellentiss. Pro Regis in hoc Dominio inducta, sit pęna aureorū quingentorum vltra arbitriū (quod capitalem pœnam minimè cōpræhendere certum est) pro percussionibus baculo apostatè illatis. Attamen Senatus ipse die duodecima Augusti 1620. referente Amplifs. D. Senatore
24 Bellono I. C. in omni scientia eruditissimo, affine, & alias Pręceptore meo, attenta facti grauitate, consideratis his circumstantijs, rescripsit Prætori Derthonæ, vt dictum D. Delinquētem citaret sub pœna vitæ, & contumacem in eam pœnam damnaret, vt apud Egreg. D. Secretarium Besutium, prout ita condemnatus fuit in contumaciam; Consimilemq; declarationem fecit idem Excellentiss. Senatus paulo post contra quendam, qui ex causa officij Cōmissarium Aronæ apostatè baculo percusserat in præsenti Ciuitate, dum iussit delinquentem citari sub pœna furcarum, & contumacem in eam pœnam damnari.

25 Vt enim inquit Cicero lib. 1. officiorum ità probanda est mansuetudo, & clemētia, vt adhibeatur causæ seueritas, sine qua Ciuitas administrari non potest; Tamen iustitiæ seueritas per misericordiam alteram iustitiæ partem temperanda est, vt docet D. Gregorius in mo-
26 ralibus inquiens, omnis, qui iustè iudicat, staterā in manu gestat, & in vtroq; penso iustitiā, & misericordiam portat, sed per iustitiam reddit peccatis sententiam, per misericordiā peccati temperat pœnam, late Thesaur. Iun. lib. 3. q. famil. 13. nu. 15.

Cum itaq; sit Aequitas ius non scriptū ex Aristotile, & alijs supra citatis, pendere dicitur à Prudentum iudicio, de quo rectè censere
26 non cuiusuis est iuris Periti, sed eius, qui artā hanc plenè nouit Rebuff. in dicta l. 1. sub n. 8. vers. cū igitur ff. de iust. & iure; Pro rerū enim, negotiorumq; natura, & condicione vim legis mutat Aequitas, & aptat vnicuique congruēter inquirens, quo quoq; consilio, quo animo, quo loco, quo tempore, qua vel occasione, vel necessitate factum sit, aut dictum, vt egregiè declarat Connan. d. tit. de Aequitate in principio, qui in fine n. p. inquit, quod iuris Aequitas quamquam varietur, nōnunquam pro rerum, & personarum varietate, ius est tamen, & idē certe ius, nec æquum quidquam, quod non iustum, & omne iustum æquum est.

Hinc scribit Gratian. lib. 4. discept. forens. c.

639.n.26., quod Aequitas non consistit in cerebro quorumcunque, vt quod somniēt, æquū
27 putent; sed in arte, quæ ex legibus, & iuris prudentibus sumitur l. si verò §. interdum ff. de his, qui deie vel effuder; Alioquin nihil esset certū, & perpetuum in iure nostro, quibuslibet de torquentibus causarum statū ad quālibet imaginatiam, & abusiuam Aequitatem,
28 quæ non adiecta legibus, nō est cuanda, Scrib. in l. placuit ff. de iudicijs Gail. obser. 23. n. 26. lib. 2., & Misinger. obseru. 63. n. 4. cent. 6.
29 Non parui igitur negocij est Aequitatem istā inuenire, vt tradidisse videtur Vlpianus in l. si quo, §. hæc actio. ff. de relig., & sumpt. Fun. vbi circa funera æquum accipi ex dignitate eius, qui funeratus est, ex causa, ex tempore ex bona fide, docet.
30 Dicitur q. Aequitas benigna, & liberalis, cū plus præstet ipsa, quam legis verba concedant Conan. citato tit. sub n. 3. litt. B., Et sic Aequi-
31 tatis munus est in supplendis his, quæ in lege videntur quodammodo deesse, vt ait Connan.
32 loco relato n. 3. in fine litt. C. Quia in arbitrarijs tantum recurritur ad Aequitatem, l. quod si ephesi in fine ff. de eo, quod certo loco; vel quando ius scriptum defficit. Siluan. cons. 47. nu. 11. lib. 1.
33 Et Iudicia arbitriū nihil aliud est, quā Aequitas, quæ iure naturali gentiū, & ciuili sub nixa est, & communita Bal. in l. bonam fidem. vers. in secundo C. de act. & obligat., Card. Mãt. de tacit. & ambig. lib. 12. tit. 21. n. 42. par. 1. Et sub n. 4. eadem litt. C. subijcit Connanus legū dispo-
33 sitiones trahi ad similia ex identitate rationis.
34 Et quemadmodum Medici, cuius vim cognitam habent in vno morbo, farmaci, illud idem ad finitimos huic, cognatosq; morbos adhibēt; Ita quod in vno dictum, factumue est negocio; ad cætera trahi debet, qua communione rationis, societatisq; coniunguntur; Dilatanda enim
35 est lex ad ea, quę similitudinem iuris continēt; non restringenda suis verbis; Idem innuere videtur Diuus Thomas 2. 2. q. 120. art. 1. quē refert, & sequitur Peguera decis. 51. sub n. 2. vers. & similiter in fine; Proprinmq; Epithe-
36 ton Aequitatis esse benignitatem scribit post Modestinum tit. de legibus Marius Salamon. in repet. rubr. de iustitia, & iure sub n. 18. vers. benignitas enim sol. 15.

SVMMARIA.

1 *Aequitas quodammodo duplex, vna quæ iurigentium adhibetur, altera quæ iuri ciuili inseruit.*
2 *Quid sit æquitas naturalis.*
3 *Quid sit æquitas ciuilis.*
4 *Iuris non scripti partes duæ secundum Aristot.*
5 *Proprie non datur æquitas scripta.*

Aequitas quotuplex sit. Cap. II.

1 Equitatem duplicem quodammodo esse scribit Cōnan. in d. tit. de Aequitate. lib. 1. sub n. 6. in fine lit. A. Vnā quæ iurigentium adhibetur, alterā quę iuri ciuili inseruit; Illa enim Aequitas, quæ adducitur nō ad verba legū, sed ad supplendā earū dispositionē, & voluntatē, vt
2 quod in ijs deest, perficiatur, naturalis nominanda est, & sic iurisgentium, atq; hæc illa est, quam legislatores sua imprudētia omiserunt.
Ciuilis autem Aequitas ea se offert, quā nō illi verbis deffinierunt, quod vel nollent, vel nō
3 possent, intellectam tamen esse voluerunt; Vt si præscriptio rerum omnium, & contra quoscunq; inducatur centum annis, æquitas ciuilis certis personis prouidebit, quia probabile est, eam fuisse eorum sententiam. Quæ differentia sic ab Aristotile lib. 1. Reth. constituitur.
Iuris nō scripti duo sunt, inquit, partes, quārum vna posita est in exuperantia virtutis, &
4 vitij; Vnde manat probrum, infamia, dedecus, E contra laus, honor, præmium, velut beneme- ritis de nobis gratiam habere, & referre, opitulari amicis, & cætera eius generis. Altera verò iuris non scripti para est in ijs, quæ sunt scripto legum prætermissa; Hæc duplicem inducit Aequitatem, vnam & posteriorem, quæ in legū interpretatione perspicitur, quam omnes Iudices sequi debent, & eam vt conseruemus, possunt nos authoritate sua compellere, cum ea nihil aliud sit, quam mens, & sentētia scriptæ legis; Altera & superior est in voluntate, & honestate cuiuscunq; nostrum posita, nec vllā affert necessitatē, quia venit à natura tantum, quæ ipsa nullas alias cogendi vias monet, quā quæ pudore, & verecundia ducuntur, vt quod secus erit factum, non tàm accusari, quàm exprobati possit. Eamq; consistere dicit Aristotiles in exuberantia virtutis, & vitij, & in ijs rebus, quas qui gesserit, laude, & commendatione dignus est, qui nō fecerit, non tàm castigādus, quàm vituperandus, Erratum enim in his existimationem offendit, pœna non affert id quod in se quisq; debet de se facere, & se sibi acerrimum Iudicem constituere.
At in scitis populorū, aut Iudicum Tribunalibus nō obseruantur, nec plus nobis adijciūt necessitatis, quam sua pudor cuiq; imponit, quod innuit Constant. in l. placuit C. de Iud. dū inquit, Placuit in omnibus rebus præcipua esse iustitiæ, æquitatisq; scriptæ, quam stricti iuris rationem; Videtur enim nomine ius naturale intelligere; Sic Cicero 9. Philip. Cum Sulpitiū laudasset, quod nō magis Iurisconsultus, quam iustitiæ esset, & quæ proficiscerentur à legibus, & iure ciuili, semper ad Aequitatem refert iustitiam

ſitiam pro naturali iure vſurpauit, quam eandem poſtea, cum ea refert adſcriptas leges, nominat æquitatem

Ex quo videtur ſcriptam æquitatem appellare, quę ſcriptis legibus interpretandis conſumitur, vt eam ſecernat ab ea Aequitate, quæ teſte Ariſtotile iurisgentium, & non ſcripto quãdoq; accomodatur, quamuis qui correctiores ſunt codices, non habent verbum ſcriptæ.

5 Nam Aequitas ſcripta propriè eſſe non poteſt, vt ſupra *in præcedenti cap. n.8. & n.26.* fuit concluſum, & latius in ſequenti explicabitur, ſed eam intelligamus, quę ſcripto iuri ſubminiſtrat, naturæ bonitatem, & clementiam, ita diſertè ſcribit Connan. quem ad litteram citauimus, tùm quia clarioribus verbis explicari nõ poterat materia ipſa, tùm quia nõ apud omnes iuris profeſſores reſidet ipſius authoris opera.

SVMMARIA.

1 *Error eorum, qui diſtinxerunt inter Aequitatem ſcriptam, & non ſcriptam.*
2 *Declaratio Marij Salomonij circa Aequitatem ſcriptam, & non ſcriptam.*
3 *Improprie appellatur Aequitas ſcripta.*
4 *Aequitas nõ cõtrariatur rigori, ſed illũ temperat.*

An detur Aequitas ſcripta, Cap. III.

Robatum ſatis fuit ſuprà in I. c. n. 7. & ſeq. ac c. 2. n. 5. Aequitatem eſſe ius non ſcriptum, quo ſtante erronea omnino videtur eorum D.D. traditio, qui in l. 1. C. de leg.

1 & in d. l. placuit C. de iudic. diſtinxerunt Aequitatem inſcriptam, & non ſcriptã, quorum opinionem ſequitur Cephal. in repet. l. centurio n. 567. ff. vulgar. & pupillar. ac Mſinger. obſeru. 63 nu. 4. centur. 6. poſt Dec. in l. in omnibus de reg. iur. Contrarium enim probauit Eruditiſs. Conan. ſub d. n. 6. tit. de Aequitate, vbi aperte tradit nullam eſſe poſſe Aequitatem ſcriptam rationibus ibi adductis id quod deffinitioni Aequitatis conuenit; Si enim Aequitas eſt ius, quod lex ſcripta prætermiſit, nullo modo dari poſſe ſcriptam Aequitatem patet.

Verumtamẽ nondũ hunc, ac D.D. repugnantiã mirificè tollit Marius Salomon in rubr. ff. de iuſt. & iur. ſub n. 24. verſ. & dixerit aliquis, quo loci inquit, quod vbi Aequitas exijt in edictis Prætorũ, ideſt quando ex Aequitate quid-

2 quam ſtatuerunt ædicta Prætorum, dicitur ſanè ſcripta Aequitas, ſiuè ſcriptum ius, ſed ſtatim atq; ſcripta fuit, deſijt appellari Aequitas, & cepit ius Prætorium vocari; Et quæq; aliæ leges ex bono, & equo vulgatæ, mox iuris legitime nomen ſuſceperunt, veluti conſuetudo, vt

3 ſcripta legitur, ſtatim incipit ius ſcriptum eſſe; Et ſic cõſtat impropriũ eſſe Aequitatẽ ſcriptã ſcripto contineri, quin in aliã ſpeciẽ, & nomen iuris tranſeat, vt probatur Pomponij verbis in l. 2. ff. de orig. iur. à qua ſententia non diſcrepat Cagnol. in d. l. in omnibus n. 6. de reg. iur.

3 Concluſio igitur erit Aequitatẽ ſcriptam in legibus, ſiue Prætorum ædictis, impropriè appellari Aequitatem, quæ propriè dicitur, vbi ſcripta non eſt; ſed à iure naturali tantum dicta eſt; Et aduertendum Aequitatem non con-

4 trariare rigori, ſed illum tantum temperare, ſicuti aqua temperat vinum, vt poſt Dec. in l. ſi tibi pecuniam n. 6. ff. ſi certum petatur; probat Monter. deciſ. Aragon. 15. nu. 26.

SVMMARIA.

1 *Natura æqui, & boni eſt emendatio legis ex ea parte, qua defficit ob vniuerſale.*
2 *In legibus continentur caſus tantum, qui vt plurimum accidere ſolent.*
3 *Omnia nec poſſunt, nec valent ſcripto cõprehendi.*
4 *Iudicis arbitrio multa relinquuntur, qui Aequitatis potius, quam iuris ſcripti rationẽ habebit.*
5 *Qui in duriorem ſententiam interprætantur leges ad ſeueritatem, & duritiam, ſimiles ſunt ijs, qui bonis, & ſalutaribus medicamentis ad pernitiem ægrotantium abutuntur.*
6 *Aequitas in iudicijs, & contractibus eſt præferenda rigori.*
7 *Aequitas in omnibus omniũ actibus ſpectanda eſt.*
8 *Aequitatis vſus certis regulis definiri non poteſt.*
9 *Iudex æquitatem amplecti debet in his, quæ palam ſcriptis comprehenſa non ſunt, licet ſub iure ſcripto in genere contineri videantur.*
9 *Mens legis, ſiue legislatoris, non illius verba, attendi debet.*
10 *Scire leges non eſt earum verba tenere, ſed vim, & poteſtatem earum.*
11 *Exẽpla caſuũ, in quibus de æquitate eſt iudicãdũ.*
12 *Percutiens leuiter animo non ledendi, non dicitur iniuriam inferre.*
13 *Decretum Senatus Mediolani.*
13 *Hieronymi Parauicini Sen. Ampliſs. honorifica mentio.*
14 *Leges ſimiles telis aranearum.*
15 *Subditi æqualiter diligendi, & iudicandi.*
16 *Extorquendo legum diſpoſitiones ad caſus non expræſſos, pernitioſe ſepius erratur.*
14 *Io. Baptiſta Trotti Sen. Præſidis Illuſtriſs. bonorifica mentio.*
17 *Iudex ante oculos ſemper habere debet æquitatem naturalem.*
18 *Duabus concurrentibus Doctorum opinionibus, ea eſt præferenda, quæ ſapit æquitatem.*
19 *Idem de iure Can. & in foro Eccleſ. quia vbi ius Canonicum continet rigorem, & ciuile ius æquitatem, ſequi debet ius ciuile.*
20 *Idem ſi tam rigor, quam æquitas eſt ſcripta.*
21 *Rigorem ſequi debemus, ſi ſcriptus eſt; & æquitas non ſcripta.*
22 *Idem, ſi rigor in ſpetie ſcriptus eſt, æquitas verò in genere.*

13 *Idem si rigor scriptus est in lege posteriori.*
24 *Contrarium tradit Cebal.*

Generales traduntur regulæ, vt facilius de Aequitate in occurrentibus casibus iudicari possit. Cap. IIII.

Equi, & boni hæc natura est (vt ait Rebuff. in l. 1. sub num. 8. vers. Aequum ab iniquo in fine ff. de iust. & iure) emendatio legis ea ex
1 parte, qua defficit ob vniuersale; Hæc enim est causa, vt non omnia sint lege compræhensa, quia de quibusdam impossibile est ponere legem; Hinc ait Iulianus I. C. de legibus, quem refert Marius Salomon. in Repet. rubr. ff. de iust. & iur. sub n. 20. quod neque leges, neq; Senatus consulta ita scribi possunt,
2 vt omnes casus, qui quandoq; acciderint, in ijs compræhendantur, sed sufficit ea, quæ vt plurimum accidunt, contineri Connan. dicto tit. de Aequitate sub n. 3. litt. A in fine, qui n. 2. ait, quod huic Aequitati legislatores dederunt locum in Iudicijs, quia omnia nec possunt, nec
3 valent scripto compræhendi Peguerra decis. 51. sub num. 2. vers. & similiter in fine, & ante eum Alb. Bologn. tr. de lege, & Aequitate, cap. 29. num. 7. lib. 1. tract. fol. mihi 317. Quare decreto opus est indefinito; Namq; rei indefinitæ regula est sicut, & ædifficationis lesbia norma. Ad lapidis enim figuram mutatur, & non manet. Bolognet. d. tr. cap. 30. n. 13. vbi disusè lesbiæ regulæ explicat historiam. Et decre-
4 tum ad res ipsas simili modo. Ideo multa relinquuntur Iudicis arbitrio l. 1. ff. de effractoribus, Salomon. loco relato num. 29. in fine.

Qui Iudex æquitatis potius, quam iuris stricti, eiusdemq; scripti rationem habebit dicta l. placuit C. de iudicijs Cuiaccius de feud. lib. 2. tit. 1. ad Obertum de Orto lit. E. fol. mihi 503.
5 Et qui in duriorem sententiam interpretantur leges, & tanquam machina aliqua illius scriptū contorquent, ad seueritatem, & duritiam, Perinde faciūt, ac qui bonis, & salutaribus medicamentis ad pernitiem egrotantiū abvtuntur, qui à Grecis vocātur acerbi, & maligni interpretes, vt ait Conan. dicto tit. sub. nu. 3. in fine.

Aequitas autem non solum in iudicijs, sed
6 etiam in contractibus rigori est præferenda Iaf. in d. l. placuit sub n. 2. C. de Iud. quia in iudicijs, & contractibus æqualitatem esse seruandam scribit consultiss. D. Bimius cons. 361. num. 8. lib. 4.

Immo in omnibus hominū actibus spectan-
7 da est æquitas, vt inquit Cagnol. in l. in omnibus n. 1. de reg. iur. Quia sola ea est, quæ scripta, dicta, factaq; non solum in legibus, verū etiam in testamentis, & alijs hominum actibus rectè interpretando aperit, distinguit, dilatat, cohibet, & supplet, vt recta suadet ratio, cuius veri ministri sunt I. C. Salomonius in dicta rubr. de iust. & iur. n. 19. in fine.

Quamuis igitur certis regulis deffiniri non
8 possit vsus æquitatis, vt tradit Rodericus tr. de annuis redd. lib. 1. qu. 13. n. 44. Regula tamen
9 erit Iudicem æquitatē amplecti in his, quæ palam scriptis comprehensa non sunt, licet sub iure scripto in genere contineri videantur, tex. est expressus in cap. ex parte in fine de transac-
9 ti Iaf. in d. l. placuit n. 3. de Iud. spectabit enim mentem, non verba legis, legis conditorem, non legem Iudex l. non aliter ff. de leg. 3. Laurent. decis. Auenon. 96. in fine; cum scire leges
10 non sit verba earum tenere, sed vim, ac potestatem, Conan. sub d. n. 6. lit. B.

Exempli gratia, si pęna sit lege comprehensa
11 in eum, qui ferro percusserit, non vtiq; illam irrogabit Iudex ei, qui clauicula hominem percusserit, vt doctè scribit Cuiaccius de feud. alleg. lib. 2. tit. 1. ad Obertum de orto lit. F. & tradit Rebuff. in d. l. 1. sub num. 5. vers. est ars. ff. de iust. & iure, qui si ratiocinatur.

Si cum quis annulatus sit manū extollat, & percutiat; lege quidē scripta reus est, & iniu-
12 riatus est alteri; Verè autem non est iniuriatus & id est æquum, & bonum facit l. Item apud §. 1. ff. de iniurijs cap. si quis pulsatus de penit. distinc. 1. Alia multa exempla tradit Peguera decis. 51. sub num. 2. vers. deueniendo propè finem, cum vers. seq. Vbi materiam hanc valdè exornat.

Ex his, Aequitatē sequendo, temperare solet Senatus Mediol. pænas impositas habita ra-
13 tione, vel minoris ætatis, vel momentaneę cōtrauentionis, de quibus multa tradit exempla Amplifs. D. Senator Bell. lib. 2. de his, quæ in cont. fiunt cap. 24. Cum enim inter Titium, & Semproniū ventū esset ad arma ex contentione; Titiusq; animaduertisset sibi maximum vitæ periculum imminere ab aduersario, qui tormento bellico rotato armatus erat; statim in eum irruit, è manibusq; illius sclopū extorsit, & secum domum tulit, coniecti ambo fuerunt in Carcerē, Sempronius, quem apparebat sclopum habuisse, prætextu minoris ætatis præcipuè se excusabat à pæna ordinaria, quæ ex edictis Principum est remi septenalis. Titius allegabat se tuendæ vitæ gratia sclopum abstulisse, vt eum Iudici consignaret, quamuis per aliquot dies detinuerit, atque etiam detulerit.

Senatus die 6. Februarij 1620. refferētē Am-
12 plifs. Senatore Hieronimo Parauicino, æquitatem amplectendo, censuit vtrumq; ad remum
13 trienale damnandos, & sic Sempronio profuit minor ætas, ne ex æquitate ordinaria pæna afficeretur; Titio pariter profuit retentio ad euitandam pariter pænam ordinariam, licet obfuit, quod non statim sclopum ad Magistratum detulerit, quia si momentanea fuisset detentio, vtique impunè id tulisset.

Et

Et sic ob modicam delationem, & retentionẽ de Aequitate, & ipse Titius à pœna ordinaria fuit excusatus; Multa tradit exempla Clar. qu. 60. vers. primo, quibus illis addo sequentes. Die enim 9. Iulij 1619. ratione minoris ætatis etiã concludenter non probatæ, dum tempore detentionis quidam N. emitteret barbam, qui sex elapsis annis in contumatiam fuerat condemnatus in pœnam rotæ ob proditorium homicidium, eum tantum remo perpetuo damnauit Senatus; Die vero 12. Nouembris 1620. referente Amplissimo, Eruditissimo, & Sapientissi-
14 mo Domino Senatore Io. Baptista Trotto, postea Illustriss. Sen. Præside creato, condemnauit tantum in pœnam exilij triennalis Antonium Canem Papiensem, reum confessum delationis sclopuli rotati, cũ quo fuerat captus, ob minorẽ eius ætatem, et si pœna ordinaria in viro nobili esset relegationis annorum septẽ.

Quamuis enim leges, (loquendo de Solonis legibus, eiq; irridendo) affirmauerit Anacartes
14 similes esse aranearum telis. Quia quemadmodum ille, sic hę ex captis debiles atq; imbecilles detinent, à Potẽtibus autem, atq; locupletibus rumpuntur, vt scribit Plutar. in vita Solonis; In hoc tamen Dominio ex vigilantia, & summa Aequitate Supremorum, & Inferiorum Tribunaliũ, locum non habet tale Anacartis dictũ, quia apud hæc Tribunalia non datur exceptio personarum, cum hi subditi æqualiter diligantur, & iudicentur, iux. cap. in iud. de reg. iur. in sexto, & tanquã filij tractantur in iudicijs iuxta §. & eos in auth. vt Iud. sine quoq; suffragio.

Et sic superflua prouisio hic esset tex. in Cod. Theodos. in rubr. de offic. rect. prouinc. de quo Rebuff. ad Const. Regni tr. de senten. excut. art. 1. gl. 10. nu. 4. in fine, cuius sequuntur notanda verba; Cessent iam nunc rapaces officialium manus, cessent, inquam, nam si moniti non cessauerint, gladijs præcidentur, non sit venale iudicis verbum, non ingressus redempti, non infamet litigationibus Secretarium, non visio ipsa Præsidis cum pretio, Acquè aures iudicantis pauperimis, ac diuitibus referentur, absit ab inducendo eius, qui officij Principes dicitur, Prædatio vlla litigatoribus.

Et vt ad priora scripta redeamus. Ratio est, quia in subtilitatibus iuris, dum vnius legis dispositionem ad casum ibi non expræssum, extorquere quis conatur, perniciosè sæpius errat l. si seruum §. sequitur ff. de verb. oblig. Peregr. cons. 31. num. 21. lib. 5. Facit glos. in l. inter filios C. famil. ercisc. vbi Bal. inquit
17 iudicem sequi habere Aequitatẽ, cum eam ante oculos sẽper habere debeat l. quod si ephesi in fine ff. de eo quod certo loco; Aequitatem scilicet naturalem, non Aequitatem à iure informatam, quæ est idem, quod ius, Cagnol. in l. omnibus num. 5. ff. de reg. iur. Sicuti in hoc genere seruandi Aequitatem plerumq; perniciosè errari habetur in d. l. si seruum §. sequitur ff. de verb. oblig. Cephal. in repet. l. centurio n. 578. ff. de vulgar. & pupill.

Quæ regula interpretari hoc pacto debet;
18 Primo vt duabus concurrentibus DD. opinionibus ea sit præferenda, quę ęquitatem sapit, explosa alia rigorem continente glos. in l. si cum exceptione §. sed & si quis ff. quod metus causa Id quod etiam intelligitur in spectantibus ad
19 forum Canonicum, quia attenditur tunc ius ciuile, quod Aequitatem continet, omisso iure Canonico continente rigorem; Vt si Clericus iurauit soluere certa die, attenditur tunc dies secundum ius ciuile, & sic iuxta m l. more Romano ff. de seru. quod ius est æquius, quam Canonicum, Iason. in alleg. l. placuit nu. 2. in fine C. de Iud. Archid. in cap. quod à patribus 15. distinct. quos sequitur Costa de retrotrac. cap. 4. nu. 10.

Secundo si tam rigor, quam æquitas scripta
20 sit, Aequitatem sequi debemus, Scala de consil. sap. lib. 3. cap. 14. D. Rhaud. decis. Pisana. 2. nu. 141. Odd. cons. 8. n. 9. Si vero Aequitas non es-
21 set scripta, rigor autem sic, tunc præfertur rigor scriptus l. prospexit ff. qui, & à quibus l. 1. vbi D.D.C. de leg. Marc. Ant. de Amatis decis. 24. num. 25.

Itẽ si Aequitas esset scripta in genere, rigor
22 autem in spetie, vt in præscriptionibus, tunc præfertur Acquitati rigor, vt species generi l. 1. ff. de vsucapion. Idem quando rigor scriptus
23 est positus in l. posteriori, quia derogat tunc æquitati legis præcedentis, glos. in c. extirpandæ de præbend. latissimè Ias. in sæpius citata l. placuit n. 3. C. de Iud. quam sententiã sequitur Decius in l. si tibi n. 6. ff. si cert. perat. & in l. in omnibus de reg. iur. vbi Cagnol. n. 9. qui n. 10. 13. & 14. Sublimitat diuersimodè ipsas limitationes, vt apud eum videri potest.

Quidquid in contrarium affirmat Cephal. in d. l. centurio n. 568. ff. de vulg. & pupill. vbi tradit Aequitatem præferri rigori etiam scripto post; Decius enim citatus docet id procedere, vbi diuersę sint D.D. opiniones; Quia licet posterior sententia continet rigorem, non est recedendum à prima continente Aequitatem.

Priori conclusioni conferunt, quæ scribit Rendin. in eius promptuario tit. de reg. iur. n. 11. fol. mihi 712. vbi tradit Aequitatem rigori præferri quotiescumq; æquitas, & rigor scripti sunt in genere, vel ambo in specie, secus si æquitas in genere, & rigor in spetie.

SVMMARIA.

1 *Iudices inferiores multa de æquitate possunt iudicare, Grauiora vero, & ambigua Principis, vel Senatus iudicio relinquuntur.*

2 *Exempla plura circa hanc assertionem.*

4 *Interpretari leges authoritatiuè spectat ad Principem, Doctrinaliter ad ius peritos.*

5 *Populi Alobrogũ rogarunt Principẽ, vt facultatẽ indi-*

iudicandi de æquitate aufferret iudicibus.
6 *Laus Senatus Mediolani.*
7 *Decretum Senatus, quo cauetur quo Senatores interuenire habeant eiusdem sententiis.*
8 *Papirii Cattanei Amplissimi Senatoris honorabilis mentio.*
9 *Senatores quot resideant in Sen. Mediolani.*
10 *Io. Pauli ab Ecclesia Sen. mox Cardinalis S.R.E.*
11 *Alexandri Caluini mentio.*

Quæ personæ de Aequitate iudicare valeant. Cap.V.

Ontendunt interpretes, an qui supremæ sententiæ ius non habent, ex æquo, & bono possint iudicare, cum hæc authoritas propria videatur esse Principis, vel Senatus, non iudicis inferioris, qua in re distinguendo docet Connan. alleg. lib. 1. tit. de Aequitate sub no. 7. quid in hac materia iudex possit, quid Princeps, & Senatus valeat. Multa enim iudices inferiores decernere possunt,
1 grauiora autem, vel ambigua Principis, vel Senatus iudicio remittere debent; Quod autem iudices inferiores secundum Aequitatem iudicare valeant est tex. expræssus in l. benignius ff. de leg. Connan. d. nu. 7. vers. quod celsi.

Quia, quando lex ambigua est, & quod accidit, nescitur, an scripto legis compræhendi queat; Adeundus est Princeps, vel illius loco Senatus, qui eã interpretetur; & noua lege voluntatem suam declaret, si opus est, vt voluerũt Accur. & Iul. in l. & ideo ff. de leg. & supra traditum est in cap. n. 10. ex Cuiacc. tract. de feudo lib. 2. tit. 1. litt. E. Id quod expresè cautum est in l. 1. C. de legibus, dum ibi legitur inter Aequitatem, iusq; interpositam interpretationem nobis solis, & oportet, & licet inspicere, de qua latissime D. Merenda, cuius opus post hæc scripta fuit impressum lib. 5. controuers. iur. cap. 47. num. 10. cum seq.

1 Exemplum ponit Connanus loco relato
2 per totum d. n. in decreto de nouiter constituendo, quo filijs meretricum interdicatur muneribus, & honoribus publicis vacare, antequam ea feratur lex consulẽdus est Princeps, num etiam compræhendantur ij, qui nati sunt, priusquam cæpisset eorum mater incontinenter, & luxuriosè viuere.

Idem obseruãdũ est, si lex apertè scripta sit, & iam permultos annos vso hominũ recepta, & approbata; Ex facto tamen, & euentu quodam, qui nunquam acciderat in dubium reuocetur, propterea quod ambiguũ sit, an ad hoc factum sententia legis induci possit: nam si induci
3 duci potest, quamquam extra scriptũ, Aequitatis beneficio recipietur, sin minus, reiciendũ est, ergo in tanta ambiguitate, cum hic Aequitas iubeat, hinc scriptũ vetet, adeũdus est Princeps, vel Senatus, cui solum inter Aequitatem, iusq; arbitrium suam interponere, licet l. 1. ff. de leg. ita scribit Lancell. Courad. de iure publ. lib. 1. cap. de Imperat. n. 12. fol. mihi 298. Et sic regula erit, cum apertè scriptũ est, nec est obscura scriptoris voluntas, Iudex cognitionem, & consilium legis pro sua Aequitate sequi debet; Cum verò ambigua est legis sententia, refferendum est ad Principem, vel Senatum, qui eam corrigat, vel interpretetur. Id quod egregiè tradit Peguerra decis. 51. in fi. vers. secũdo limi-
4 tar; vbi scribit quod interprætari leges auctoritatiuè spectat ad Principem. Sor. de iust. & iure lib. 1. qu. 6. art. 1. vers. 2. Doctrinaliter verò ad Iurisperitos.

Dixi ad Principem, vel Senatum, quia Senatus locũ Principis obtinet, vt in hoc Dominio Mediolanensi vigore Nou. Const. in tit. de Senator. quibus omnis facultas, quæ propria est Principis, data est Senatui circa ea, quæ iustitiæ tramites concernunt, & propterea ibi habetur tãm in Ciuilibus, quàm in Criminalibus iudicare debere Senatum, quæ pro iustitia ei videbuntur opportuna.

Quæ authoritas concessa æque videtur Senatui Allobrogum, teste Connano eod. loco nu. 7.
5 Et si illius populi agentes rogassent Galiæ Regem, tunc ibi Dominantem, vt prouideret, ne Iudicibus, & Senatui illius prouinciæ liceret ex æquo, & bono iudicare. Quę petitio prima frõte iniquissima visa fuit eidem Connano tunc Regio Consiliario, quamuis expost cognouisse affirmat subditorum voluntatẽ eo tendere, ne cuiquam fas esset sub æquitatis spetie vim, authoritatẽq; legum eludere; Quod sanè innuere voluit Francis. March. qu. 13. vbi tradit orandum, vt Deus nos præseruet ab æquitate Parlamenti, quem refert Sola ad consuet. Sabaudiæ. tit. de modo suppl. à sententijs Senatus glos. 2. num. 7.

Id quod semper absuit ab hoc Excellentiss. Mediolanensi Senatu, in quo viros optimos, eruditissimos, exploratæ fidei, & limatissimi
6 iuditij, acrique ingenij delegit semper Potentiss. & Catholicus Rex noster, vt testatur etiã Menoch. cons. 479. n. 20. Cuius Senatus deliberationes sanctæ, & iustissimæ dicuntur, & quæ fièri non possunt, nisi saltem assistentibus; qua-
7 tuor ex Amplis. Senatoribus, vltra Illustriss. Præsidem, vel Propræsidem, vt declaratum fuit per eundem Excellentiss. ordinem super interpretatione Regiarum litterarum datarum ad preces D. Marchionis Caraoagij in causa intẽtata, contra D. Ducem Elberti die 4. Septemb. 1619. & in causis D. Comitis Trecati contra
8 eandem Communitatem, referente Amplis. Senatore Papirio Cattaneo Iurisconsultissimo, & in omnibus scientijs Peritissimo, consumatissimo, & oculatissimo, eiusdemq; Senatus Decano, quem Insubriæ clarissimum lumen appellat D. Senator Bellonus lib. 1. de incont. cap. 57. num. 6.

Duo-

Duodecim etenim Senatores Iurisperitissimi resident in Senatu Mediolanensi cum Illustris. Præside, cũ duo alij Præturis Cremonæ,
9 & Papiæ incumbāt. Quamuis alias ab antiquis Ducibus Mediolanensib. Senatus 27. Senatoribus constaret, videlicet duodecim Iurisperitis, quinq; Prælatis, & nouem militibus; mox anno 1490. auctus fuisset numerus Iurisperitorum ob Præturam Cremonensem, quæ primo loco d. anno fuit demādata Senatori Benedicto Tonso, qui maximo cum illius Ciuitatis mœrore antè exactum biennium ibi decessit, & vltimo loco anno 1564. auctus fuisset etiā numerus Senatorū, demandando Præturam Papien-
10 sem Senatori Io. Paulo ab Ecclesia Eximio I. C. Derthonensi, mox ob maximas eius virtutes anno 1568. die 24. Martij Cardinali creato à Pio Pōtefice maximo huius nominis Quinto viro sanctissimo, qui Cardinalis amplissimus, vti sanguine coniunctus, fuit tutor Alexandri
11 genitoris mei tunc Infantis, quem pœnes se primo in hac Mediolanensi Ciuitate, mox in Alma Vrbe educari curauit.

SVMMARIA.

1 In cōtractibus societatis iudicatur de Aequitate.
2 In diuisionibus, & successionibus iudicatur de Aequitate.
3 Aequalitas est pars Aequitatis.
4 Aequalitas parit concordiam inter liberos.
5 Iudex vti quoddam animatum iustum iura vtriusq; partis perpendere debet, & quod medium, & iustum est iudicare.
6 Dictum pulcrum S. Ambrosij.
7 Lex Solonis facultatem dans testandi ijs solum, qui liberos non habebant.
8 Inter affines iudicatur de Aequitate.
9 In Arbitramentis iudicatur de Aequitate.
10 In causis, in quibus proceditur de iure Pontificio, iudicatur de Aequitate.
11 In Curia mercatorum iudicatur de Aequitate.
12 Inter vicinos iudicatur de Aequitate.
13 Vicinus vicino aditum præstare tenetur.
14 Iudicatur de Aequitate in his, quæ lex remisit arbitrio.
15 Iudicatur de Aequitate in omnibus contractibus bonæ fidei.
16 In his contractibus ob læsionem enormissimam proceditur ad rescissionem.
17 Rescisio contractus ob læsionem enormissimam non habet locum in conductoribus Gabellarū, & Architectis, qui eorum periculo ædificia construenda conducunt.
18 Idem in permutatione beneficiorum.
19 De Aequitate proceditur in causa dotis.
20 De Aequitate iudicatur in omnibus causis, in quibus proceditur summariè, de plano, sine strepitu, & figura iuditij.
21 Idem in omnibus exceptionibus.
22 Exceptio omnis quāuis odiosa nititur Aequitate.
23 In vltim. voluntat. Aequitas maximè attēditur.
24 Aequitas locum habet in statutis.
25 Aequitatem quis sequi debet in opinionibus.
26 De Aequitate iudicatur in rescriptis.

Particulares contractus, & actus enarrantur, in quibus de Aequitate proceditur. Cap. VI.

1 MVlti sunt hominum contractus, qui Aequitatem desiderant, & Primo societas, in qua siuè tacita, siuè expressa mæram Aequitatē spectandā esse habetur in l. verū. ff. pro socio, & notat in l. sunt qui ff. de re iudi-Cephal. cons. 8. n. 5. in fin. latissime Gracian. lib. 4. discept. forens. c. 728. n. 14. cum seq. Quia inter socios proceditur de bono, & æquo, vt subijcit ibidem Gracian. nu. 15.
2 Secundo in successionibus, & diuisionibus liberorum, de Aequitate proceditur, quia cum
3 pars Aequitatis sit Aequalitas, vt ait Seneca in epist. 32. Aequalitas omnino seruanda est
4 inter ipsos liberos, quæ concordiam parit, & quæ inter liberos coli summopere, & obseruari debet tex. est in l. inter filios C. famil. ercisc-cund., Iudex enim iudicaturus, præsertim in-
5 ter fratres & nepotes, debet esse medius, & tanquam quoddam animatum iustum partis vtriusq; iura æque perpendere, & quod medium, & iustū fuerit iudicare, vt ex Aristotile lib. 5. Ethicorū tradit Ancar. cons. 208. in princip.
6 Hinc scripsit Diuus Ambrosius de Patriarcha Ioseph c. 2., iungat liberos æqualis gracia, quos æqualis iunxit natura; Et Solon. prudentissimus Athenien. legislator teste Plutarco in
7 eius vita: Testamentorum iura sanè constituit, tamen testandi licentiā non quibus vis, sed iis tantum concessit, qui liberos non haberent, ad eum sanè finem, vt liberi æquales remanerent, Anneus Robert. lib. 1. rem iud. cap. 15. vers. pro Genero cum sequ.
Tertio inter affines, siuè in litibus, & discor-
8 dijs inter affines vigentibus, Aequitas maximè spectanda, & obseruanda est l. verum ff. pro socio, & l. sunt, qui ff. de re iud. Cephal. dicto cons. 8. nu. 5. in fine.
9 Quarto in arbitramentis de æquo, & bono proceditur, cum Aequitas sola spectari debeat, non autem exacta seueritas, aut id quod immitè est, Anneus Robert. lib. 3. cap. 8. vers. eadem ratione, & vers. pro Titio, vbi ait, quod victus, sine dedecore, sine tædio, & damnosa litis diuturnæ expensa, quidquid æquum est præstare iubetur.
10 Quinto in causis, in quibus proceditur de iure Pōtificio, vt in Statu, & foro Ecclesiastico cum ius Pontificium magis Aequitatē, & facti verita-

veritatem attendat, quam iuris apices cap. vt debitus de appell., & c. licet Romana vbi supra n. 22. eodem tit., Io. de Amicis cons. 128. n. 3. D. Bimius cōs. 98. n. 92. & seq. lib. 1. vbi affirmat hanc conclusionē procedere etiā in causis coram Supremis Tribunalibus pendentibus.

Sextò in Curia mercatorum de Aequitate iu-
11 dicari debet, cū in ea procedatur sola facti veritate inspecta, vt plenisſ. tradit Barz. dec. 107. à nu. 31. vsque ad nu. 39. Costa remed. subsid. 12. n. 4. in fine: & ante eos Menoch. cons. 121. n. 53., ac nouiss. probat consultissimus Dominus Bimius cōs. 368. n. 14. lib. 4. Cuius Aequitatis intuitu post hęc scripta mense Iulij 1631. refferente Amplisſ. D. Senatore Octauio Villano, Viro in rebus granibus gerendis, ac legationib' reiteratis inter Cęsareā, & Cath. Maest. versatisſ. ac Vigilantisſ. Consiliario, postea Regente Illostrisſ. creato, Censuit Senatus inter Vellatum, & D. mercatores, non teneri scilicet ipsum D. ad præstandū depositum requisitum a No. Const. in tit. de off. Abb. & Consul. mercat. §. is tamen, sed tantū loco depositi fideiubere debere, id quod alias etiam declarauerat Senatus ipse, vt testatur Ampl. Sen. Bellonus lib. 2. de incont. c. 89. lib. 2.

12 Septimo inter vicinos Aequitas locū habet l. 1. §. permittitur ff. de aqua quotidiana ęstiua, Socin. Iun. cons. 16. n. 16. lib. 1., Ex quo infertur
13 vicinum vicino aditum præstare teneri, si per aliā viā transire non potest, vt notat gl. in l. peragrū c. de seruit. Flor. in l. Diuus ff. de seruit. rust. prediorum, dummodo tamen soluatur talis commoditas, & præstetur in loco minus damnoso l. si locus ff. quem ser. amit.

De Aequitate pariter proceditur in his, quę
14 alicuius arbitrio remittit lex, vel hominis voluntas, Quandoquidem Viri boni arbitrium ex ratione, & Aequitate accipitur l. quod si Ephesi ff. de eo, quod certo loco Aret. in l. cōtinuus §. cum ita n. 6. ff. de verb. obligationibus Giurba ad stat. mesſ. c. 3. glos. 2. par. 1. n. 22. fo. 333.

Nono Aequitas prædicta spectanda est in
15 omnibus contractibus bonæ fidei, vt emptionis, venditionis, locationis, permutationis & emphiteusis, alijsq; similibus, vt dò vt facias, & in æstimatione rei datæ in dotem, ac in transactione, & in diuisione hæreditatis (in quibus ob læsionem enormissimam de Aequitate proce-
16 ditur ad rescisionē iuxta l. 2. Cod. de rescind. vendit. quia in ijs ex equo, & bono proceditur Rebuff. ad Const. Regni lib. 2. tr. de rescisi. cōtr. art. vnico) glos. 15. n. 6. 7. 12. 18. & 26.

Quæ conclusio limitatur in conductoribus
17 Reg. Gabellarū, & in Archirectis, qui suo periculo ædificia construenda conducunt, si enim beneficio d. l. 2. Cod. de rescind. vend. gaudere nequeunt, vt probat Pātaleo Cremēs. in repet. eiusdem l. 4. n. 14. & 16. qui n. 18., Idem proce-
18 dere tradit in præmutatione beneffitiorum post Didacum lib. 1. var. resol. cap. 5. nu. 8.

Decimo de Aequitate proceditur in causa
19 dotis, vt tradit Bal. Nouell. de dote p. 1. priuil. 44. n. 2. Cephal. cons. 584. nu. 14., & in causa matrimoniali Cephal. cons. 570. nu. 33. lib. 4.

Præterea de Aequitate iudicatur in omnibus causis, in quibus proceditur sūmariè de plano
20 sine strepitu, & figura iudicij, sola facti veritate inspecta, vt probat Fachin. lib. 8. controuers. iur. c. 53. fol. 1586., Prout de Aequitate iudica-
21 tur in omnibus exceptionibus, cum exceptiones sua natura procedant ex Aequitate l. quę equitate ff. de doli exceptione, Signor. cōs. 139. col. 2. qui ait Aequitatē esse matrē exceptionis Azo. in summa tit. de except. vbi scribit omnē exceptionem inniti æquitate, quem sequitur Bargal. tr. de dolo tit. de dolo dante causam n. 64. cum sequ. lib. 2. & ibi scribit exceptionem
22 quāuis odiosam, nūquā tamen carere Aequitate, faciunt tradita per Gratian. lib. 4. discept. for. cap. 728. nu. 15.

Neque omittendum est Aequitatem moltū operari, etiā in vltimis volūtatibus iuxta tex.
23 in auth. de nuptijs §. disponat, de quo Rol. à
24 Valle cons 6. n. 13. lib. 4 & tex. in l. maximū vitiū C. de lib. præt. Prout in statutis locum habere debere Aequitatem tradunt Scrib. in l. in omnibus quidem ff. de reg. iur. & seq. Ias. in l. si is qui nu. 362. ff. de vsucapion.

25 Deniq; Aequitas locum habet in hominum opinione, quia in diuersitate opinionum; eorū opinio est sequenda, quæ est beniguior, & equior Abb. in c. 2. extra de consanguinitate spirituali Caualcan. decis. 25. n. 15. decis. 44. nu. 34. par. 1. & decis. 4. n. 34. par. 3. Prout etiam locū habet Aequitas in rescriptis, quia in dubio co-
26 missio contenta in rescripto intelligitur secūdum Aequitatem, vt notat Bal. l. eodem vers. sed quid pro vno in fi. C. locat.

SVMMARIA.

1 *Aequitas, quadā Generalis est, quadā particularis ab ea dependens, qua cuiq; negotio applicatur.*
2 *Contra executionem Cameralē non datur cōpensa.*
3 *Aduersus Cameralem obligationem instrumentariam non possunt opponi nisi exceptiones falsitatis, solutionis, & quitationis.*
4 *Contrarium verius de Aequitate.*
5 *Iurans soluere potest compensationem opponere.*
6 *A iudicis arbitrio pendet admissio cōpensationis.*
7 *Non videtur honestè agere creditorē volentē exigere, quod sibi debetur, nec soluere, quod debet.*
8 *Debitum, quod compensari petitur, debet esse liquidum, vel quod incontinenti possit liquidari.*
9 *Compensatio de illiquido ad liquidum admittitur in iudicijs, in quibus proceditur sola facti veritate inspecta.*
10 *Compensatio admittitur semper, vbi debitor est pauper, & multis filijs oppressus.*
11 *Compensatio potest deduci etiam in executione sententiæ, & captis pignoribus.*
12 *Compensare idem est, quod soluere.*
13 *Compensatio non admittitur in casibus, qui dilationem non recipiunt.*

14 *Compensatio non admittitur in debito ex causa victuali.*
15 *Compensatio non admittitur in causa subsidij caritatiui, & pensionũ, quæ soluũtur pro alimẽtis.*

De compẽsatione admittenda aduersus Cameralem executionem. Cap. VII.

Voniã est quædã generalis Aequitas latissime patens, & alia particularis ab ipsa generali descendens, quæ cuiq; negotio applica-
1 tur interpretãdo, vt tradit Salomon. in d. repet. rubr. de iust. & iur. sub n. 17. Ad particularem descendere statuimus, vt casus singuli (Deo dante) in quibus de Aequitate iudicandum est, distinguantur.

Et primò licet iure cautum sit, quod contrà executionem Cameralem nõ admittatur com-
2 pensatio Scrib. in cap. veniens de iure iurando Afflic. decis. 381. per totum, vbi reprobat Bart. aliter sentientem in l. amplius non peti ff. rem ratam haberi, cuius Afflicti sententiã sequitur Capic. decis. 167. Cum aduersus Cameralem obligationem instrumentariam aliæ exceptio-
3 nes opponi non possint, quã falsitatis, solutionis, & quietationis, siuè pacti de non petendo Bart. in l. 1. §. & parui refert ff. quod vi, aut clã Cassa d. decis. vnica tit. de mut. petit. quos sequitur Gales. tract. de obligat. Cameral. quæst. 1 ad quartam par. num. 2.

4 De Aequitate tamen admittitur compensatio, maximè si debitum compensari petitum, factum esset post tempus obligationis Cameralis, quia tunc compẽsatio admittitur, etiamsi obligatio Cameralis fuisset iurata.

Qui enim iurat soluere potest compensatio-
5 nem opponere, cum non soluat, eo quia sibi nõ satisfacit debitor Bart. in d. l. amplius ff. rem. rat. haberi, Socin. in l. Iulianus col. penult. ff. de condic. & demonst. Tindar. de compensat. qu. 7. col. 4. Gales. de tract. de oblig. Camer. p. 4. qu. 2. num. 7. cum seq. vbi ex eod. Afflict. & alijs tradit, quod aliqua Aequitatis ratione concur-
6 rente debiti liquidi admittitur compensatio; Idq; pendere a Iudicis arbitrio tradit, vt consideratis circumstantijs compensationem admittat, vel reijciat.

Sicut è contra non videtur honestè agere
7 creditor volens huius obligationis prætextu exigere, quod sibi debetur, nec soluere, quod debet; Galesium sequitur Grac. lib. 1. discept. forens. cap. 39. n. 7. & cap. 129. n. 18. & 19. Quia inique tunc agere dicitur creditor, idem Gratiã. c. 728. n. 19. lib. 4. Et dicitur propria Aequitas, quæ scripta non reperitur, sed à ratione naturali subministratur.

Declaratur tamen conclusio ipsa, vt debitũ,
8 quod compensari petitum est, sit liquidum, vel incontinẽti liquidari possit, nec requirat altiorem indaginem Gratian. vbi supra nu. 7. & cap. 129. n. 19. Surd. decis. 44. nu. 17. cum duob. seq. Costa remed. subsid. 11. nu. 8. & tract. de claus. conuent. claus. 97. latè Amplis. D. Senator Bellonus lib. 1. de his quæ incont. fiunt c. 17. nu. 2.

Quamuis in iudicijs, in quibus proceditur sola facti veritate inspecta de Aequitate admittitur compensatio de illiquido ad liquidũ; Idem vbi debitor est paupre, & onere multorũ filiorum oppressus, vt probat Alex. Trentaciuq. lib. 3. var. resol. tit. de compensat. resol. 1. sub nu. 7. vers. secundo declaratur, & vers. 4. declaratur, vbi materia compensationis latiss. examinat. Cæterum ex D. Senatore Bellon. all. n. 2. habetur compensationẽ posse deduci etiam in exe-
11 cutione sententię, & captis etiam pignoribus;
12 Compensare enim idem est, quod soluere l. solutionis ff. de solut. Alba cons. 501. n. 8. Carol. de Crassis tract. de except. 16. except. n. 7. & 9.

Sicuti compensatio ipsa non admittitur etiã
13 cũ liquido debito in casibus, in quib' dilatio nõ admittitur, vt alimentorum l. in ea quæ C. de compensationibus Papiens. in forma libelli per
14 leg. rei sing. in princip. n. 85. Et in quocunq; debito ex causa victuali l. ob negotium, vbi glo. & Bar. de compensat. Prout idem procedit, quãdo qui solui debet pro pensionibus, & exactionibus subsidij caritatiui, quæ pariter debentur ratione alimentorũ, ita probat Surd. de alimen. tit. 8. priuil. 53. n. 8. Gigas de pensionibus q. 92. n. 4. Crass. de except. c. 16. n. 64. quem sequitur Gratian. d. c. 728. n. 32. cum quatuor sequen.

SVMMARIA.

1 *Captatoria volũtas quid sit, quæ dicitur prohibita*
2 *Testamentorũ dispositiones per se firma esse debẽt*
3 *Pia causa fauore captatoria dispositio valet de Aequitate.*
3 *Ius naturale, siue gentium respicit Aequitatem.*
4 *Vltima dispositiones licet committi non possint alicui, potest tamen comitti distributio, & declaratio dispositionis.*
5 *Dispositio vlt. cõtra bonos mores ciuiles nõ tenet.*
6 *Idem quando fieret contra bonos mores de iure Canonico, vt si factum nutriret peccatum.*
7 *Pia causa est valde priuilegiata, cum reijciat omnes solemnitates, & superstitiones.*
8 *Pia causa fauore sufficiunt duo Testes in instrumentis Testamentorum.*
9 *Id quod procedit etiam in terris Imperij, & non obstante quacunq; lege, etiam municipali.*
10 *Relicta ad pias causas debent iudicari secundum Canones, & iura Diuina, & naturalia, seu gentium, non secundum leges ciuiles.*
11 *Pia causa fauore non admittitur petitio consilij sapientis.*
12 *Decretum Senatus in ea materia.*
13 *Consilij sapientis petitio non admittitur; vbi negotium non habet probabile dubium.*

14 Con-

14 *Consilij sapientis petitio non admittitur in causa meretricum.*
15 *Captatoria institutio duplex est.*
16 *Exemplũ Captatoriæ descendentis ex affectione.*
17 *Institutiones aucupari non est alienum à bonis moribus.*
18 *Benefacientibus benefacere docet natura.*
19 *Exemplum Captatoriæ in tertij arbitrio collata.*
20 *Captare est aliquid desiderio, & aucupio habere, sine consequi.*
21 *Secretum alienum rimari est contra bonos mores.*
22 *Secreta Testantiũ in vita querere est contra leges*
23 *Ecclesia dicitur cultrix, & auctrix iustitiæ.*
24 *Religiosi non debent retrahere voluntatẽ Testatorum à legato, vel electione sepulturæ in sua Ecclesia, matrice, blandis verbis.*

Captatoria dispositio ad pias causas valet. Cap. VIII.

Aptatoriam voluntatem eam esse habetur in l. captorias ff. de hæred.instit.quando institotio
1 confertur in alienam voluntatem, quam institutionem vitiosam esse declarat tex. in l. illa institutio ff.eodem, vbi Gaius I. C. inquit illos institno, quos Titius voluerit, ideo vitiosa est, quod alieno est permissa arbitrio, quia satis constanter veteres decreoerunt Testatorum iura per se firma esse opportere, non ex alio arbitrio pendere, quod etiam probatur in l.si quis Semproniom ff.eodem tit. glos. in l. captatorias Cod.de Testam. militum; materiam hanc optimè distinguit Bal.in l. executorem vers. restat querere col. 2. C. de execut.rei iud. & Angel. cons. 22. inter cætera, quæ continentur vers. secundu præmitto, quos sequitur Roderiens, Suarez tit.de captat.volunt. num. 1. cum tribus sequentibus, & de qua materia abundè Surd.decis.7. 53.63.68. & 98. Menoch. cons. 699. & Peregr. cons. 31. lib.5.

2 Captatoria tamen dispositio ad pias causas facta de Aequitate sustinetur, & valet etiam si de rigore iuris aliter videretur dicendum; Namq; in dispositionibus ad pias causas non attenditur dispositio iuris ciuilis, sed solum iu-
3 ris gentium, quod Aequitatem respicit cap.cum esset, & cap. relatum li. 1. de testam. Captatoriamq; voluntatem tantum prohibitam esse de iure ciuili iam supra probauimus; Ergo de iure gentiom Aequitatem continere sustinetur.

Additur præterea, qood hanc partem tenentes (vt infra ostendetur) mouentur etiam ex textu in cap. cum sibi de testamentis, quo ibi committitur electiu pauperum, non substantia dispositionis, quod non est prohibitum, vt probatur in l.vtrum §.1.ff.de rebus dubijs.

Cum licet non possit quis testari per alium, nec committere alijs supremum suum iuditiũ
4 componendum; Potest tamen illud committere distribuendum, & declarandum l. illa institutio ff.de hæred. instit. l.Theopompus ff. de dote prælegata: huius sententiæ fuit Bart. in l. 1. nu.64. C. de Sacros. Eccles. & in dicta l. Theopompus ff. de dote præleg. ac in l.quidam, & l. vtroui ff. de reb. dubijs, quem sequitur Alex. cons.14.nu.7. lib.2. Paris.cons.83. no.29.lib. 2. & cons.45.nu.13.lib.3.Ias.cons.110.nu.3.lib.1. Socin.cons.53. nu.17.lib.1. Tiraquell.de priuileg. piæ causæ, prioil. 64. vbi hanc magis communem esse sententiam testantur. Et clarius quam alij eandem sententiam declarauit Alex. Trentacinq.lib.1.var.res. tit.de pia causa resol. 1.per totum, quo loci scilicet nu. 2. tradit non obstare rationem in contrarium adductam per eos, qui contrariam opinionem tenent, videlicet, quod dispositio iuris ciuilis seruati debet etiam in pijs caosis, quando per eam remoouetur deceptio, vt est captatoria voluntas; si ea enim non obseruaretur, repugnaret bonis moribus secundum Bart. in dicta l. nu. 80. C. de Sacros. Eccles.

Namq; id procederet, quando fieret contra bonos mores ciuiles Feder. de Senis cons. 140.
6 Item quando fieret contra bonos mores de iure canonico cap. non obligatorium de reg. iur. in 6. Quod fieri dicitur quando factum nutrit peccatum, & sic vergit in dispendium æternæ salutis Crau. cons. 229. sub nu. 3. & ante eum Corn.cons.294.nu.4.& 5.lib.4.

Pia causa enim multa habet prioilegia, itaut
7 in ea reiectas esse omnes solemnitates, neglectas omnes sobtilitates, & superstitiones esse statuit Imperator in l. 1. C. de Sacros. Eccles.
8 quia in ea cessant solẽnitates solitæ testamentorum, cum duo testes sufficiant, vt tradit Bart. in d.l.1.n.75.& post Tiraquell.de priuileg. piæ causæ priuil. 2. Polid. Ripa tract. de actis in mortis articulo cap.19.nu.8.& cap.62. n.4.qui Author dictu nu.8.respondit ad tex.l. generali C.eodem tit. vbi habetur relicta ad pias causas valere, si testamentum omni iuris ratione sit munitum; De rigore enim hunc textum loqui
9 tradit, de Aequitate verò Canonica iudicandum esse concludit, etiam in terris Imperij, nõ obstante quacunq; lege etiam munipali, ex Bar. in d.l.1. nu.83. qui scribit; quod non obstante aliqua lege communi, municipali, aut Imperiali facta, vel fienda, relicta ad pias causa debent
10 iudicari secundum Canones, & iura Diuina, & naturalia, seu gentium, non autem secundum leges, etiam si iudex sit secularis, & in terris Imperij, id quod statuit etiam Concil. Trident. sess. 22. cap. 8.

Quia ius canonicũ benignitatem, & Aequitatem illam de iure gentium solum hoc in casu respicit, nec alligatur regulis iuris ciuilis, vt sentit glos. in d.cap. cum sibi de testament. Nicet. in repet. l. Gallus nu.73. ff.de lib.& posth.

Cuius piæ causæ intuitu consiliom sapientis, quod in omnibus causis petitum dari debere dispo-

disponunt Nou. Const. de iudicijs cap. his per
11 actis. Non admittitur in relictis ad pias causas, in quibus Constitutiones ipsas minimè locum habere declarauit Senatus Excellentiss.
12 die 16. Ianuarij 1599. fauore Monasterij trium
Magorum Oppidi Vicqueriæ, vt refert. Ripa de act. in mortis articulo d. cap. 19. nu. 18. Prout
13 locum pariter non habere dictam constitutionem, quoties negotium non habet probabile dubium, probat Alba cons. 197. num. 2. quem sequitur Ripa loco citato num. 16. cum seq.

Quemadmodum consilium sapientia neque etiam admittitur ex dispositione Nou. Const. in tit. de meretricibus, & Lenon. (vt de re pia ad
14 profanissimam, & honestati resistentem gradum faciamus) in causis tam ciuilibus, quam criminalibus meretricum, cum quibusuis personis pendentibus, vers. Iudicentes ordinarij, procedendo in his summariè, de planò, siue strepitu, & figura iudicij, omissa omni solemnitate iuris, & Statutorum, etiam diebus feriatis, & non feriatis; eâ ni fallor ratione sic prouisum fuit per Nouas Const. vt infelix id genus mulierum vagari non habeat per forum, & Tribunalia, sed quam citius earum causæ expediantur.

15 Cæterum omittendum non est duplicem esse Captatoriam institutionem, vnam scilicet, ad quam mutua affectione prouocamus, secundam verò, quæ confertur sub ea conditione, qua secretum alienæ voluntatis detegatur. Hæc enim regulariter reprobatur, illa licita dicitur all. l. captatorias ff. de hæred. instituen.

16 De prima exemplum datur, si mulier egra vellet testari, virq; maritali sermone, & blandicijs, (vt fieri solet) intercederet se hæredem institui, quia tunc institutio diceretur captatoria, & valeret, Bar. in l. Lucius §. Sempronia ff. de leg. 2. blandicijs enim, affectionibus, amicitijs, siuè officijs, ac suggestionibus, causata
17 dicitur hæc captatoria institutio, neq; à bonis moribus alienum est aucupari institutiones officija, sed laudabile est, cum natura suadeat, vt
18 benefacientibus benefaciamus l. sed, & si lege §. consuluit ff. de petit. hæred. Nicet. in repet. l. Gallus num. 64. cum seq. ff. de lib. & posth. cum liceat rem suam bene agere, fraude omissa, glos. in l. non est enim verbo delinimentis ff. de inoff. testam. Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 659. num. 4. cum seq. vbi plenè hanc materiam pertractat.

19 De secunda exemplum habetur, si quis instituit Seium in ea parte, in qua ipsum instituentem hæredem scripserit Titius, quia huius institutionis conditio confertur ad secretum alienæ voluntatis detegendum, & dicitur captato-
20 ria, quasi deceptoria, & aucupatoria, cum captare sit desiderio, & aucupio aliquid habere,
21 contra bonos mores verò est velle aliorum secreta rimari, & nudare alicuius intima, facit l. 3. §. tametsi, ff. de arbitrijs.

22 Nec est secundum leges quærere secreta testantium in vita eorum l. 1. §. si dubitetur ff. quemadm. testam. aperiatur latiss. Nicet. in repet. d. l. Gallus num. 66. & seq. ff. de lib. & Posth. vbi materiam hanc plenè excussit, nu. verò 70. concludit & ipse tale testamentum valere
23 fauore Ecclesiæ, quæ veri cultrix, & auctrix iustitiæ, non patitur contra iustitiam aliquid fieri in se, vel in alterum cap. 1. de alienandis feudis.

Qui auctor nu. 6. monet Religiosos, ne retrahant Testatores à legato, vel electione sepulturæ in sua Ecclesia matrice, blandis verbis, alias incurrunt pœnas clem. 1. §. quibus de priuil. & excess. priuileg. Ricc. in prax. for. Ecclesiast. decis. 662. num. 5. latè Gratian. alleg. cap. 659. per totum.

S V M M A R I A.

1 *Posthumi præteritione rumpitur testamentum.*
2 *Si tamen natus est, & decessit Posthumus ante testatorē, licet post testamentū, sustinetur testamentū.*
3 *Versum non dicitur, quod versum non durat.*
4 *Idem in satisdatione.*
5 *Testamentum nullum ob filij præteritionem, reconualescit illud approbante filio.*

Testamentum, in quo fuit præteritus Posthumus, qui viuo testatore decessit, sustinetur. Cap. IX.

Aphricanus I. C. in l. si posthumus ff.
1 de lib. & posthum. ac Imperator Iustinianus in l. quod certatum C. de posthum. hæred. instit. statuerũt posthumi præteritione rumpi testamentum, id quod etiam procedere ibi habetur, si illicò natus decedat. Quam conclusionem more suo subtiliter pertractat Ampliss. Senator D. Paulus Bellonus lib. 1. de his, quæ in continenti fiunt cap. 43. per totum.

De Aequitate tamen, si posthumus nascatur viuo Testatore, & decedat, sustinebitur testamentum, poteritque hæres scriptus bonorum possessionem secundum tabulas accipere, vt probat dictus Amplissimus Bellonus loco relato
2 post Menoch. cons. 130. num. 17. vers. quarto accedit, vbi tradit dispositionem d. l. Posthum. fundatam esse in sola Aequitate, licet iuris scrupolositate, nimiaq; subtilitate, testamentum ruptum videatur, vt ait Vlpianus in l. Posthumus ff. de iniusto, rupto testam.

3 Ratio ea esse potest, quia versum non videtur, quod versum non durat l. si pro parte §. versum ff. de in rem verso prout satisdatio, quæ non durat, satisdatio non est l. 1. §. quod ait Prætor ff. quorum legatorum, vt tradit Anneus Robertus

tus lib. 3. rerum indicatarum cap. 8. ſitt. E. cum ſeq. pag. 642. quem refert dictus Ampliſſimus D. Senator Bellonus citato loco, eandem ſententiam ſequitur Alex. in l. cæterum n. 9. C. vnde legit. quem ſequitur Craſſus de ſucceſſionibus §. bonorum poſſeſſ. qu. 5. nu. 6. vbi de Aequitate, reconualeſcere teſtamentum probat. Ad rem faciunt etiam tradita per Odd. de ſubſtit. in Præiud. par. 2. fol. 11. verſ. limitatur tertio propè finem.

Propterea, ſi teſtamentum nullum erat ob filij præteritionem, tamen ſecuta filij approbatione, teſtamentum ipſum, Aequitate Prætoria ſuadente, reconualeſcit, vt probat Coſta remed. ſubſid. 31. num. 8.

S V M M A R I A.

1 *Ventri prægnanti aſſignantur tres partes hæreditatis in diuiſione cum fratre cohærede, vel &c.*
Si pauciores nati ſint, reſiduum pro rata accreſcit primo filio, ſi plures, decreſcere debet eius portio ad ratam.
3 *Incertitudo naſciturorum non impedit cohæredem adire, & hæreditatem diuidere.*
4 *Poſſibilia multa ſunt, quæ incredibilia videntur.*
5 *Liberos ſeptẽ vnico partu peperit quadã meretrix.*
6 *Margarita Comitiſſa Holandiæ 363. liberos viuos vnico partu peperit.*

Ventri prægnanti in diuiſionibus aſſignantur tres partes hæreditatis, relicta alia quarta parte filio ſuperſtiti, quando deceſſit Pater, relicta vxore grauida.

Cap. X.

MOrtuo viro, relicto filio, & ventre prægnante, certum eſt ignorari, quot ex eo naſci poſſint, cum tam vnicus, quam plures naſci poſſint partus, vt experientia docuit: quia autem filius ſuperſtes interim dum partus ædederetur, portionem ſibi ſpectantem ex paterna hæreditate poſtulabat; Variaque circa numerum naſciturorum tradita eſſent, cum alij quatuor, alij quinque, alij ſeptem, & alij tantum tres, vel vnicum naſci poſſe traderent, Paulus in l. antiqu. ff. ſi pars hæred. petat, de Aequi-
1 tate, & mediam viam eligendo, ſtatuit aſſignandam eſſe quartã partem hæreditatis filio ſuperſtiti, relictis alijs tribus partibus ventri prægnãti, cum fieri poſſet, vt tergemini naſcerentur.

Et ſic de Aequitate tres partes ex quatuor aſſignari debent ventri prægnanti. Conan. d. lib. 1. Comentar. iuris ciuilis tit. de Aequitate ſub nu. 2. litt. A.

Si enim pauciores fuerint nati, reſiduum filio
2 primo ſuperſtiti pro rata accreſcere; ſi plus quã
tres, decreſcere debere de ea parte, ex qua hæres iactus eſt, decidit Vlpianus in l. etſi pauciores. eodem tit.

Et ſic hoc pacto conſtat, quod incertitudo
3 naſciturorum non impedit cohæredem adire; &
hæreditatis diuiſionem obtinere l. illud ſciendum. eodem tit.

Nouum autem non eſt tres fætus vnico partu naſci, cum id ſępius acciderit; Et memini ego ſuperioribus annis vidiſſe in Ciuitate Derthonæ, Patria mea, in qua nobilis mulier Medici vxor, tres Infantes vnico partu peperit, ſicuti vxor cuiuſdam Molendinarij pariter tres pepe-
4 terat Infantes in eadẽ Ciuitate; poſſibilia enim
multa ſunt, quæ incredibilia videntur, vt tradit glo. in l. Mcuius ff. de leg. 2. Hincq; ſcribit ex Benedicto Boer. deciſ. 148. ſub nu. 4. quandam meretricem anno 454. peperiſſe vnico partu ſep-
5 tem filios, quos in piſcinam viuos proiecerat, &
quorum vnus poſtea fuit Rex Longobardorum, & ſequitur, quod tempore Regis Philippi pulcri anno 1313. Margarita Comitiſſa Holandiæ, eo quia irridebat, quod mulierea poſſent plures
6 eodem partu gignere, in punitionem taliũ verborum concepit ſimul, & viuos peperit 363. liberos, ſicut paruos pullos, qui omnes fuerunt baptizati, de qua re verba facit Sabellicus, qua epitafiũ in tabula marmorea ſculptũ extare, teſtatur.

S V M M A R I A.

1 *Filij hæreticorũ priuãtur ipſo iure beneficijs obtẽtis.*
2 *Filius non portat iniquitatem Patris.*
3 *Vnus non punitur pro alio.*
4 *Obitus eſt quaſi meta omnium delictorum.*
5 *Filij non puniuntur pro parentibus defunctis.*
6 *Filij, & fratres puniuntur pro delicto Patris, & fratris, in crimine hæreſis, aut Læſæ Maieſtatis.*
7 *Filij hæretici de Aequitate non priuantur beneficio obtento tempore commiſſi delicti per Patrem.*
8 *Filij hæretici, nati ante commiſſum crimen, non plectuntur pœnis.*
9 *Filij concepti ex improbato ſanguine contrahunt rubiginem à linea iam infecta.*

Clericus filius hæretici non priuatur beneficio obtento tempore cõmiſſi delicti per Patrem.

Cap. XI.

1 HAereticorum filij ipſo iure priuantur beneficijs obtentis tempore commiſſi criminis per Patrem tex. eſt in cap. vt commiſſi §. priuandi de hære. in 6. vbi Io. Andr. Imola in l. inſulam. in principio ff. ſolut. matrim. Couarru. lib. 2. var. reſol. nu. 4. per totum, præſertim verſ. cæterum quod filij, vbi quamplures in eam ſententiam refert.

Et

2 Et si enim vulgatum est, filium non portare iniquitatem patris, Ezechiel cap. 17. & toto ti-
3 tulo, nè filius pro patre, nec vnum puniri pro alio, de qua Clar. in qu. 86. per totam eius prax. crim. Cum, vt ait Demosthenes epist. 3. ad Sene-
4 cam, omnibus omnium delictorum, quasi meta
5 sit obitus, & ideo nec filij puniendi pro parentibus defunctis, Petr. Greg. lib. 35. Sintag. iur. cap. 1. num. 24. par. 2.

Tamen ratione grauitatis huius criminis, &
6 Læsæ Maiestatis, filij, & fratres, etiam ob patris, & fratris respectiuè delictum puniuntur tex. in cap. fælicis §. quod si quis de pœnis in 6. & Auth. Gazatos C. de hæret. & l. quisquis C. ad l. Iuliæ Maiest. Baiard. ad Clar. in §. Læsæ Maiest. nu. 21. Constat igitur de iure filium priuandum esse beneficio obtento tempore commissi delicti per patrem hæreticum.

Verum, cum hoc iuris rigore inspecto proce-
7 dat; de Aequitate, & benignitate contrarium affirmandum est. Quia non priuatur filius hæretici beneficio obtento tempore commissi delicti per patrem, vt post Simancam de hæret. cap. 29. nu. 7. probat Clar. in eius Prax. crim. in verbo hæretici vers. item Clericus, quem sequitur Anton. Scap. tract. de iure non scripto tit. de personis, & rebus Eccles. cap. 56. per totum fol. mihi 16.

Sicut certum est filios orthodoxos patris hæ-
8 retici, natos ante commissum crimen, non plecti pœnis inductis à iure communi contra filios hæreticorum, secus de conceptis post delictum, quia concepti ex improbato sanguine cootra-
9 hunt rubiginem à linea iam infecta Calder. cons. 3. de hæret. & Surd. de alim. tit. 1. qu. 31. nu. 38.

SVMMARIA.

1 *Filij eorum, qui crimen Læsæ Maiestatis cōmiserunt, nulla bona accipere ob aliquā successionē possunt.*
2 *Mali corui, malum ouum.*
3 *Lex generaliter loquens, generaliter etiam est intelligenda.*
4 *Filij nati tam ante, quam post delictum, comprehenduntur in disposit. l. quisquis §. filij vero C. ad l. Iul. Maiest.*
5 *Filius præsumitur imitator patris.*
6 *Dispositio d. l. quisquis, non habet locū de Aequitate in filijs natis ante delictū per patrē commissū.*
7 *Fœminæ non comprehenduntur in dicta l. quisquis.*
8 *Legis dispositio restringenda venit, quando continet odium irrationabile.*
9 *Fœminæ filiæ illius, qui crimen Læsæ Maiestatis cōmisit, consequi possunt falcidiā in bonis maternis.*
10 *Filius emancipatus non tenetur pro delicto supradicto patris.*
11 *Pater nunquam tenetur pro delicto filij, etiam in crimine Læsæ Maiestatis.*
12 *Ratio est, quia filius censetur eadem persona cum patre, non è contra; cum humor ascendat à trunco ad ramos, sed non è contra.*
13 *Amor patris descendit ad filium, sed non è contra.*
14 *In causis Læsæ Maiestatis defendendis cautè esse debent Aduocati: quia supplicans pro reo Læsæ Maiestatis infamis efficitur.*

Filius natus ante commissū crimen Læsæ Maiestatis, non comprehenditur in dispositione l. quisquis C. ad l. Iul. maiest. Cap. XII.

Autum est per l. quisquis §. filij vero C. ad l. Iul. maiest. filios eorū, qui Læsæ Maiestatis crimen commiserūt, nulla bona posse habere,
1 vel accipere ex aliqua successione testati, vel intestati; Vt perpetuo egentes, & pauperes, ac infames remaneant, ab omnibus honoribus, & officijs exclusi, sintq; tales (vt verbis eiusdem tex. vtar) vt sit eis mors solatium, & vita supplicium; Idem habetur in cap. quorumdam 4. distinc. quia de ijs malè est præ-
2 sumendum, iuxta illud vetus adagium, mali corui, malum ouum, cuius meminit Petr. Gregor. lib. 35. Syntag. iur. cap. 3. num. 23. p. 2.

Controuertitur ex hoc, an pœnæ ipsæ locum habeant solummodo in filijs natis post patris delictum, an omnes filios comprehendant; Qua in re, cum tex. ipse absolutè, & generaliter lo-
3 quatur absq; alia distinctione, generaliter etiā illum intelligi debere concludunt permulti scri-
4 bentes, iuxta l. de pretio ff. de public.

Rationem enim, quare filij puniantur pro patre in dicta l. quisquis, eam esse tradunt, quia
5 filius præsumitur imitator patris, quæ ratio militat etiam in filijs ante delictum natis; huius opinionis Authores sunt Claud. de Seisello in l. si quis id quod. col. 5. & seq. ff. de iurisd. omn. iud. Salycet. & Alber. in eadem l. quisquis Gigas. de crim. Læsæ Maiest. lib. 3. quæst. 5. sub nu. 2. fol. mihi 143. qui de communi testatur, post Angel. de Malefic. verbo, che hai tradito la tua patria, vers. quærit. ibi, Cæpol. cons. 80. & Rol. à Val. cons. 74. num. 2. lib. 3.

Verum de Aequitate, & benignitate pœnam
6 d. l. quisquis, non habere locum in filijs natis, vel conceptis ante delictum per patrem commissum, probat Clar. in §. Læsæ Maiest. vers. fuit etiam aliquando, circa medium, & ante eum Aleiat. cons. 467. num. 6. & seq. Quam conclusionem Aequitatem sapere affirmat idem Gigas. recitata qu. 5. circa finem, licet contrariam partem ibi sequatur ipse author. Nec ab ea dissentire videtur Rolan. citato cons. 74. dum num. 2. tradit, quod quia pœnæ d. l. quisquis, sunt odiosæ, & rigorosæ, vsu non recipitur lex ipsa, ex doctrina Angeli in l. fallaciter C. de abolit. Eandem sententiam sequitur Eruditissimus D. Bimius cons. 245. num. 31. lib. 3. Quinimo licet

appellatione filiorum veniant tam masculi, quã
fœminæ, tamen in dicta l. quisquis non contine-
7 ri fœminas docet Barr. in l.1. ff. de verb. signific.
& Iason.in l. si quis id qood col. 2. vers. item vbi
ff. de iurisd. omn. iud. quia cum d.l. quisquis con-
8 tineat odium irrationabile, restringenda venit,
Ruin. cons. 103. num. 14. lib. 3. Rol. alleg. cons.
74. num. 7. cum seq. Rationem eam esse tradit
Petr. Gregor. dict. lib. 35. Sintag. int. cap. 1. num.
23. quia pro infirmitate sexus minus ausuras
consideranit Imperator, idest falcidiam in bo-
9 nis maternis posse eas consequi, ibi habetur in
§. sd filias idem tradit Rebuff. tit. de crim. Læsæ
Maiestatis nu. 9. & 14. ad Constit. Regnij Quem-
10 admodum etiam filius emancipatus non tenetur
pro delicto patris iuxtà glos. in dicta l. quisquis,
vers. quisquis. Afflict. super Constit. Regni lib.
1. rubr. 3. tit. de paternorum receptione in fine.
Petr. Gregor. d. lib. 35. cap. 1. num. 23. in fine
par. 2.

Nec omittendum est ad hoc propositum,
quod quamuis filius teneatur pro delicto patris
in casibus supra expressis; Nunquam tamen è
11 cõuerso tenetur pater pro delicto filij tex. in l. ex
pænalibus ff. de reg iur. ratio huius conclusionis
legitur in principio hystoriæ Scolasticæ, vide-
licet, quia filius censetur eadem causa cum pa-
12 tre, & humor ascendit à trunco ad ramos, sed
à ramis non descendit ad truncum, prout glos.
13 in l. isti quidem ff. quod metus caus. dicit, quod
amor patris descendit ad filium, & non è con-
tra, Afflic. in d. tit. de paternorum receptor. nu.
42. qui num. 40. & seq. sex casus explicat, in qui-
bus pater tenetur pro filio respectu pœnæ, vel
obligationis pecuniariæ.

In his autem casibus defendendis respicienti-
14 bus crimen Læsæ Maiestatis, cauti esse debent
Aduocati, quis supplicans pro reo Læsæ Maie-
statis infamis efficitur ex dispositione §. denique
iubemus ead. l. quisquis.

SVMMARIA.

1 *Pacta seruanda sunt, vbi potest, absque interitu sa-
lutis aeternæ.*
2 *Promissio facta de soluendo quidquid debere ali-
quem constiterit, non releuat, si liquidatio fac-
ta non sit, eo debitore viuente.*
3 *Hæres præsumitur ignorare gesta per defunctum.*
4 *Mora sua debet esse vnicuiq; nociua.*
5 *Qui aliquid faciendum in contractu promisit, pri-
mo quoq; tempore tenetur ad implementum, ali-
ter negligentia suæ pænam sustinebit.*
6 *Conditio consistens in faciendo habetur pro defecta,
vbi effluxit tantum temporis spatium, intra
quod potuit factum expleri.*
7 *Promissione facta de soluendo certam quantitatem
debitã per Titiũ, si addita fuit clausula, & plus, &
minus, quod facto calculo debitor apparebit, tunc
pro quantitate expressa tanquam liquida tenebi-
tur promissor, si calculi non fuerunt positi.*
8 *Certitudo sufficit secundum præsentem statum.*

Promittens soluere quidquid alter debet; tenetur tantum, si debiti liquidatio facta sit viuente prætenso debitore. Cap. XIII.

Acta, & promissiones omnes obserua-
1 ri debere, vbi potest, absq; interitu saluris æternæ, notissimum est,
vt tradunt omnes in l. iusgentium
§. prætor ait ff. de pactis Menoch.
cons. 35. nu. 1. & 16. & cons. 55. nu. 6. cum sexcen-
tis alijs; Si tamen Sempronius promittit solue-
re Seio quidquid Titium debere constiterit, vbi
debiti liquidatio facta non sit viuente Titio; De
2 Aequitate non tenebitur Sempronius versus
Seium, l. Romæ §. Augerius vbi Iason. nu. 6. & 7.
vers. vtraq; ratione ff. de verb. oblig. Carpan. ad
Stat. Mediolani 154. num. 7. lib. 2. Ratio est, quia
hæredes Titij verisimiliter esse non possunt in-
structi de gestis per eum; Immo vero ignorare
3 gesta per ipsum præsumuntur: hanc sententiam
tenet Cæphal. cons. 9. nu. 2. vbi nu. 6. tradit, quod
4 mora sua debet vnicuiq; esse nociua.

Hinc docet Iason. in d. §. Augerius sub num. 6.
cautos esse debere eos, qui debitorem detinerẽ
curarunt, mox relaxarunt sub aliena promissione
soluendi id quod constiterit eum debere, vt ob-
tineant declarationem crediti viuente ipso debi-
tore, aliter promissio euanescit; Eo quia non
extitit viuente debitore; Primo enim quoque
tempore tenetur ad implementum qui ad ali-
5 quid facien. in contractu promisit, puta obtinen-
di consensum à Domino directo, vel similia, ali-
ter negligentię suæ pænam sustinebit, vt conclu-
dit Amplis. Senator Bellonus lib. 1. de his, quæ
in cont. fiunt cap. 129. per totum, quo loci tradit
conditionem consistentẽ in faciendo haberi pro
defecta, vbi effluxit tantum temporis spatium,
6 intra quod potuit factum expleri post Cæphal.
cons. 118. nu. 16. Rol. cons. 63. nu. 48. lib. 4. &
Surd. cons. 399. num. 12.

Si tamen in promissione expressa sit certa
quantitas debiti, addita clausula, & plus, & mi-
nus, quod facto calculo debitor apparebit; Tunc
7 pro quantitate expressa, tanquam liquida, tene-
bitur promissor non obstante, quod possit alte-
rari, aut minui facto calculo, cum sufficiat cer-
8 titudo secundum præsentem Statũ Gratian. lib. 1.
cap. 183. num. 31. & seq. quem sequitur Costa d.
claus. 65. in fine.

SVMMARIA.

1 *Filia, & pupilli penes matrem sunt educandi.*
2 *Amor maternus omnes alios vincit.*
3 *Germanæ mulieres omnes filios proprijs vberibus
alunt.*

4 Filij

4 *Filij similes esse possunt ijs, quorum lacte nutriuntur.*
4 *In diuisione filiorum, ob diuortium viri, & vxoris, filia matri, & filij patri cedunt.*
5 *Pupilli educari non debent apud eos, qui eorum pudicitiæ insidiari verisimiliter possunt.*
6 *Quod semel imbibimus, difficiliter deponimus.*
7 *Luxuriosam vitam mulierum puniunt leges.*
8 *Filiæ educatio de Aequitate spectat ad matrē, etiā illegitimam, vbi apertè non constet improbis moribus adhuc esse deditam.*
9 *Mater semper certa est.*
10 *Filio non licet tam illegitimam matrem, quam legitimam in iudicio vocare.*
11 *Reuerentia vna omnibus parentibus seruanda est.*
12 *Iura naturalia nullo ciuili iure dissoluuntur.*
13 *Decretum Senatus Parisiens.*

Mater educationem filiæ, etiam ex illegitimo Coitu procreatæ, habere debet. Cap. XIV.

FIliam, & Pupillos pænes matrem es-
1 se educandos statuit Imperator in l.
1. C. vbi pupilli educari debeant;
2 cum maternus amor cæteros omnes affectus vincat, vt ex l. in fin. C.
de Curat. furios. inquit ibidem glos. in verbo nulli
magis; Vnde longo vsu præscripserunt Germa-
3 ni, vt sua quæq; mater vberibus alat, nec ancillis,
nutricibus delegantur filij, vt inquit Tacit. de
moribus Germanorum; filij enim similes esse so-
4 lent eis, quorum lacte pascuntur, & sic cum lacte
bonos, vel malos mores, tanquam lactis natu-
rales qualitates sugere videntur filij, vt tradit
Consultissimus D. Bimius cons. 346. nu. 30. lib. 4.
Immò in casu diuortij iubet Imperator in l. vni-
4 ca C. diuort. facto, liberi apud quem, vt libero-
rum apud parētes diuisio per sexum celebretur;
vt slz. filij Patri cedant, filiæ vero matri.

Atqui cum tex. in d. l. 1. statuat, quod orta
controuersia inter Tutores, & matrem, ac alios
coniunctos, Præses prouinciæ eorum inspecta
qualitate decidat, pænes quem educandi sint
Pupilli, declarat ibi glos. in verbo qualitate, vt
pupilli educari non debeant apud eos, qui eo-
5 rum pudicitiæ insidiari verisimiliter possint l. si
disceptaretur ff. eod. tit. latè D. Bimius all. cons.
346. num. 30. cum seq. lib. 4.

Hinc oritur quæstio, an cum mater ex illegi-
timo coitu filias procreauerit, & quæ propterea
impudica præsumatur, iuxta regulam semel ma-
lus; filiæ educatio eidem sit permittenda, & sa-
nè, quia iuxta sententiā Diui Cipriani in lib. 2. ep.
6 1. quod semel imbibimus, difficiliter deponi-
mus, nec propositum nostrum facilè mutamus;
Mulieresq; impudicæ, quæ se illegitimo coitu
prostituerunt, neque affectum vllum habent, nec
aliquem mærentur fauorem. Quinimo leges il-
legitimam eorum luxuriam multis pænis sunt
7 prosequutæ d. l. & mulier ff. de curat. fur. & l. si
filiam 19. C. de inoff. testam. quæ leges propterea
de matre legitima intelligi debent circa educa-
tionem filiorum; Dicendum videbatur de iuris
rigore educationem filiæ ei esse denegandam.
De Aequitate tamen etiam ad matrem ille-
gitimam spectat filiæ educatio, vbi apertè non
8 constet improbis moribus adhuc esse deditam,
cum natura ipsa vbera dederit matri ad liberos
alendos, & affectum menti maternæ impresserit
cæteros omnes superantem, qui affectus idem
consideratur in matre illegitima, quam in legiti-
9 ma. Mater enim semper certa est, nec filio ma-
10 gis licet illegitimam matrem, quam legitimam,
in iudicio vocare l. quiq. §. fin. & l. quia semper
ff. de in ius vocando, quia vna est omnibus pa-
11 rentibus seruanda reuerentia, vt inquit Paulus
in l. parentes ff. de in ius vocando, naturalesque
à legitimis sola ciuilis ratio distinguit; Natura-
lia autem iura, ex quibus oritur Aequitas, nullo
12 ciuili iure disolui, aut dirimi constat Inst. qui-
bus modis, naturales efficiantur lib. Et ita iudi-
casse Senatum Parisiensem testatur Annæus Ro-
bert. rerum Iud. lib. 1. cap. 9. pag. 154. cum seq.
vbi materiam hanc more solito per quam egre-
giè exornat.

SVMMARIA.

1 *Statuto stante, quod debitor carceribus mancipetur; in eo comprehenditur etiam mulier.*
Contrarium verius num. 6. & seq.
2 *Vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.*
3 *Fidem fallere graue est.*
4 *Debitores in testamento veteri, eorumq; filij, addicebantur creditoribus, & vsq; ad septennium seruiebant.*
5 *Decretum Senatus Parisien.*
6 *Constitutio Mediol. in tit. de probib. & concess. execut. declaratur non habere locum in mulier.*
7 *Quæcumque natura produxit, ea omnia hominum gratia parauit.*
8 *Nemo est Dominus membrorum suorum.*
9 *Carcer pæna est noxiorum hominum.*
10 *Carcer non irrogat infamiam iuris.*
11 *Sed facti.*
12 *Carcer Senatori Romano dicitur vltimū supplicium.*
11 *Odiosum est pro debito quemquam carcerari.*
14 *Mitius agendum est circa mulieres, & alias personas, quas aut pudor, aut infirmitas sexus excusat.*
15 *Honestatis publicæ est, nihil committi indignum in fæminas.*
16 *Honestas sumitur pro Aequitate.*
17 *Mulieres non carcerantur.*
18 *Neq; etiam pro administratione tutelæ.*
Contrarium verius num. 25.
19 *Aequitas vbi subest, licitum est inducere fallentiam legi.*
20 *Nulla interpretatio melior fieri potest, quam secundum veram Aequitatem, quæ inest à natura.*
Velleiani Senatusconsulti priuileg. causa honestatis,

vel fragilitatis sexus introductum non potest
per renunciationem tolli nu. 21. & 22.
23 *Renuntiari non potest priuilegio concesso ob hone-*
statem personarum.
24 *Contrarium verius, vbi actum geminauit mulier.*
26 *Mulier ob dolum in occultando bona, ne pignorentur*
per creditores, carceribus mancipari potest.

Mulieres honestæ ob causam ciuilem, siuè debitum, etiam publicum, carceribus mancipari non possunt. Cap. XV.

STatuto stante, quòd non soluente de-
bitore intra certum tempus, carceri
mancipetur debitor. Contraxit mu-
lier æs alienum cum renuntiatione
priuilegiorum, sed conuento tempo-
re non soluit. An carceri mancipanda veniat,
attenta dispositione statuti, vt in hoc Mediola-
ni Dominio, vbi ex Nou. Constit. dispositio-
ne in tit. de prohibit. & concess. execut. in cer-
tis casibus ibi expressis debitores possunt per-
sonaliter detineri.

1 Et iuris rigore inspecto compræhensa sub
statuto dicitur, quia cum lex, siuè constitutio
2 non distinguat inter debitorem masculum, &
fœminam, nec nos distinguere debemus l. de
pretio ff. de publ. in rem act. immò cum gene-
ralis sit lex, generaliter intelligenda, & obser-
uanda, nec limitationem ferer, nisi eam ab alia
expressa principis constitutione recipiat; Graue
3 enim est fidem fallere l. 1. ff. de constit. Princi-
pum, ideo ab hac fide mulieres absoluendæ non
sunt.

Rursus, si lege Diuina debitores, eorumq; fi-
4 lij, creditoribus addicebantur, & ad septimum
vsq; annum pro debito seruiebant, vt legitur
Deuteronom. cap. 15. & lib. 4. Reg. cap. 4. Cur
idem non est censendum de muliere virtute di-
ctarum Nouar. Constitut. id quod ex Castellana
consuetudine obseruari etiam in Hispanijs am-
plè tractat Baetia tr. de inope debitore credi-
tori addicendo, prout mulierem compræhendi
5 sub consimili statuto censuisse Senatum Pari-
sien. testatur Anneus Robert. lib. 2. rerum iud.
cap. 6. in fine.

Contrariam verò sententiam de Aequitate ve-
riorem esse constat; Namq; præter quā quod vti
6 odiosam huiusmodi Constitutionē non esse am-
pliandam ad mulieres habetur in l. in pecudum
7 ff. de vsuris, vbi I. C. ait quæcunq; natura pro-
duxit, omnia hominum gratia parauit, & in
l. liber homo ff. ad l. Aquil. vbi Vlpianus tradit
8 neminem membrorum suorum esse dominum;
Et in l. 1. ff. de libero homine exhib. dum in-
quit neq; æquum esse liberos homines à quo-
9 quam retineri; Quia carcer noxiorum hominum
pœna est l. 1. C. de exactor. lib. 10. Et licet car-
10 cer infamiam iuris non irroget l. 1. C. ex qui-
bus caus. infam. irrog. Non tamen est sine qua-
11 dam facti infamia, quæ apud bonos, & graues
12 notam aliquam inurit; Hinc est, quod Sylanus
Consul carcerem Senatori Romano vltimum
esse supplicium interpretatus est, vt scribit Plu-
tarc. in vita Ciceronis.

Tam enim ius ciuile, quam Pontificium, istas
liberi hominis pro debito ciuili oppigneratio-
nes, & inopis debitoris in vincula coniecti mi-
13 serias, carcerisq; molestias; non modo odiosas
haberi, sed, & reiciendas esse statuit l. ob æs
alienum C. de act. oblig. & l. quis filios C. quæ
res pignori oblig. poss. cap. 2. de pignor. & cap. si
diligenti. de foro compet.

Itaque nullo modo ad mulieres extendi po-
test constitutio ipsa, cum eæ priuilegia, &
exemptiones mereantur, quia mitior circa eas
14 debet esse sententia, quas aut pudor, aut Infir-
mitas sexus excusat l. quisquis §. ad filias C. ad
l. iul. maiest. & l. 2. §. sin autem C. de iure iuran.
propter calumn.

Ad publicam autem spectat honestatem ni-
15 hil in fœminarum personas indignum commit-
16 ti, quæ honestas pro Aequitate summitur, vt in
Auth. vt non fi. pign. in princip. Lucas de pænna
in l. vnica C. vt nullus ex Vicari. lib. 11. in prin.
Ideo propter pudorem, & mulierum verecun-
diam leges Romanæ, infamia, nimiamq; carce-
17 ris asperitatem in fœminarum personam, reie-
cerunt §. necessarium in Auth. vt nulli iudicum
Thesaur. decis. 153. nu. 8. Scac. de iudic. cap. 46.
nu. 26. lib. 4. egregiè Menoch. de Arbitr. lib. 2
qu. 88. nu. 10. cum seq. qui nu. 12. ampliat con-
clusionem procedere etiam in muliere, quæ pro
18 administratione tutelæ obligata esset; Præposi-
tus in cap. ex parte M. de appellat. licet contra-
rium verius esse ex communi sententia infra de-
monstrabitur.

Vt enim notat gloss. in Auth. vt fine prohib.
vers. existimamus, tanti momenti est Aequitas,
vt vbicumq; Aequitas subest, licitum sit induce-
19 re fallentiam legi, vt non habeat locum lex in
illo casu contra Aequitatem naturalem.

Nulla etenim melior fieri potest interpreta-
20 tio, quam secundum veram Aequitatem, quæ
est à natura, & quæ in arte Aequi, & boni con-
sistit, non in Aequitate abusiua, Rom. cons. 149.
& cons. 205. Costa de remed. subsid. prælud. 7.
num. 7. Menochij sententiam sequitur Giurba
decis. 55. ante num. 1. & Gutierez. pract. quæst.
ciuil. lib. 2. quæst. 25. nu. 26. per totum, vbi nu. 5.
21 scribit, quod priuilegium Velleiani causa ho-
nestatis personæ, seu sexus introductum, non
potest per renuntiationem tolli, quod magis
est, idem comprobat Asin. de exequt. §. 2. cap.
8. nu. 7. cum seq. vbi declarat conclusionem ip-
sam procedere, etiamsi mulier renuntiasset eius
priuilegijs, & Velleiano Senatuscons. quia
22 huiusmodi renuntiatione sibi non præiudica-
ret,

ret, tanquam facta de priuilegio inserto in corpore iuris, concesso ob dignitatem, & fragilitatem sexus, quo casu neq; directè, neq; indirectè tolli potest, & n. 3. subiungit; quod vbicumq; priuilegium causa dignitatis, & honestatis per-
23 sonarum, siuè sexus, introductum est, renuntiatione tolli non potest, conferunt tradita ab Alexandro Trentacinq. lib. 3. var. resol. tit. de sol. resol. 4. & per totum Plaz. in epit. delictorum cap. 34. num. 11.

Id quod tamen temperandum est, quando actum geminauit mulier, quia tunc dicto Sena-
24 tusconsulto Velleiano, cui geminatè renuntiauit, non iuuaretur, vt ornatissime probat Amplifs. Senator Bellonus lib. 1. de his, quæ in contin. fiunt, cap. 97. nu. 4. & cap. 121. nu. 14.

Prout limitatur etiam conclusio in muliere
25 debitrice ex causa tutelæ, quam pro tali debito posse carcerari probat Bart. in Auth. matri, & Auiæ nu. 13. C. quando mulier tutelæ officio, quem sequitur Borgn. tractat. de tutel. nu. 320. *post Baldum* tractat. de carcer. cap. 1. num. 3. Marsil. sing. 109. *Boer.* decis. 249. num. 11. & Couaruu. var. resol. lib. 2. cap. 2. num. 3. Quam limitationem approbat Gutier. de tutel. diuers. par. 1. cap. 8. num. 33. ac Farinac. tit. de carcer. & carcerat. qu. 27. num. 61. & Carpan. ad stat. 293. num. 13. post Rebuff. de litt. obligat. art. 11. glos. 3. *sub nu. 33. vers.* & *pro administratione*; Quidquid in contrarium affirmauerit Menoch. vt supra num. 1. allegatus.

Limitatur insuper conclusio ipsa, quando mulier dolum committit occultando bona, vt euaderet executionem bonorum in præiudicium
26 creditoris, quia tunc perdit priuilegium, & capturæ personali fit obnoxia, vt etiam dicitur in milite, & nobili, vt copiosè probat Fontanell. de pact. nuptial. lib. 1. clausul. 3. gl. 3. num. 20. & 24. fol. mihi 22. à ter. post Bactiã tract. de inope. debitore creditori addicendo tr. 2. cap. 16. n. *19.* 20. & 21.

SVMMARIA.

1 *Pater dotare tenetur filias.*
2 *Etiamsi filia habeat propria bona.*
3 *Quod onus ad hæredes etiam transit.*
4 *Pater iterum dotare filiam tenetur, si absq; propria culpa dotem amisit filia.*
5 *In fratre autem absolutè non procedit conclusio, sed aliquibus concurrentibus.*
Patre inope existente, onus dotandi spectat ad matrẽ num. 6. & 7.
8 *Aequitas est ratio naturalis.*
9 *Parentes non tenentur coniunctiuè ad liberorum alimenta, sed successiuè, primo scilicet Pater, mox Mater.*
10 *Nouerca non tenetur ad dotationem priuignæ.*
11 *Auus maternus diues tenetur ad dotationem neptis, si mater est pauper.*
12 *Mater diues tenetur ad dotationem filiæ, etiam existente fratre diuite.*
13 *Optionem puellæ dari in hoc casu probat Socin. iun.*
14 *Mater non habet filias in potestate.*
15 *Pater, si soluendo est, cogitur ad resarciendum matri id, quod expendit in dotatione communis filiæ.*
15 *Etiamsi mater non sit protestata.*
16 *Procedit conclusio etiam in fratre diuite.*
17 *Frater Clericus tenetur dotare sororem, etiam ex fructibus Eccles. 9.*
18 *Filius tenetur alere patrem inopem.*

Mater diues tenetur dotare filiam inopem. Cap. XVI.

Dotandi onus ad Patrem spectare notissimum est, vt habetur in Auth.
1 res quæ C. communia de leg. & l. qui liberos ff. de ritu nuptiarum,
2 adeo vt non obstante, quod filia propria habebat bona, a Patre nihilominus dotari etiam debet, vt scribit Castr. cons. 455. col. 1. vers. quantum autem lib. 2. Peregr. decis. 14. nu. 16. Dec. cons. 112. n. 17. Petr. Greg. lib. 9. cap. 18. nu. 5. par. prima Sintãg. Iur. Surd. cons. 255. num. 16. Giurba ad stat. Mess. cap. 13. glos. 7. nu. 41. & 54. in fi. par. 1. post Corn. cons. 74. num. 8. lib. 1. & Solam. ad const. Sabaudiæ tit. de feud. glos. pr. n. par. 2. nu. 14. Vicent. de Anna alleg. 81.
3 p. 1. Franch. 171. & decis. 73. num. 19. Quod onus ad patris hæredes etiam spectare tradit Alex. cons. 7. lib. 2. Peregr. decis. 138. num. 31.

Immò filiam iterum dotare teneri Patrem, si
4 absque propria culpa dotem amisit filia, decidit tex. in Auth. quod locum Cod. de collat. vbi traditur, quando filia dicatur in culpa Osas. decis. 124. nu 5. Costa remed. subsid. *66.* num. 18. Gratian. discept. forensi libro primo capite 65. num. 17. D. Raud. de Analog. cap. 12. num. 33. Polid. Ripa sing. obseru. 17. num. 10. cum alijs, quos refert Giurba ad d. cap. 3. gl. sexta num. 5. & glos. 7. sub num. 41. post medium; Secus in fratre dicendum est per ea, quæ tradit Costa d. remed. subsid. 66. num. 8.

Quamuis concurrentibus qualitatibus, de quibus in Stat. Mediol. 278. lib. 1. & ibi Carpan.
5 num. 278. tenetur etiam frater ad iterum dotandum sororem, vt ibidem docet Carpan.

Si tamen pater est inops, nec in illius bonis
6 dotari potest filia, in subsidium de Aequitate tenetur mater dotem tradere filiæ, vt elicitur ex tex. l. neq; mater C. de iure dotium, vbi glos. dum ibi exponit ex rationabili causa; Prout idem explicat Bald. qui subiungit, quod sicut pater naturaliter tenetur alimentare filiam inopem, de qua materia latius agitur infra in cap. 32. Ita tenetur eam dotare, vt possit ex dote alimentari.

7 Vnde, sicut de Aequitate tenetur pater ad alimentandum filiam naturalem, ita mater teneri dicitur de Aequitate ad dotandum filiam inopem, de quo matris onere, stante inopia Patris

tria, scribit Anchar. iun. quæst. famil. 64. nu. 16. & 17. in fine Petr. Gregor. lib. 9. cap. 18. n. 6. Sintag. iur. par. 1. Costa remed. subsid. 65. per totum, præsertim num. 3. dum tradit, quod mater tali casu videtur quodam modò succedere in paternam obligationem, & stimulò moueri naturali;

8 Certum enim est Aequitatem esse rationem naturalem, siue id, quod naturalis ratio persuadet, vt supra ex l. scire oportet §. sufficit ff. de excus. tut. probauimus in cap. 1. num. 3.

Parentes namq; non tenentur coniunctiuè ad liberorum alimenta, sed successiuè, cum pater

9 per prius teneatur; Deinde mater in subsidium, vt concludit Costa loco relato num. 2.

Quæ conclusio, sicut non procederet in nouerca versus priuignam, ad cuius dotationem,

10 nec ciuili, nec naturali ratione tenetur Nouerca Surd. decis. 164. nu. 16. Costa vbi supra nu. 5. Ita habet locum in Auo materno diuite, si

11 mater non adsit, vel sit pauper, itaut filiam inopem congruenter dotare non possit, Alex. cons. 201. num. 25. Turetr. cons. 6. lib. 2. quos sequitur Costa relato subs. remed. 65. nu. 8. Quemadmo-

12 dum etiam procedit in matre diuite, etiamsi filia habeat fratrem pariter locupletem, Bart. decis. 130. nu. 99. Costa d. loco nu. 10. Quamuis

13 Socin. iun. in l. 1. nu. 200. ff. sol. matr. velit eo casu dari optionem puellæ.

Quippè licet mater sponte dotando filiam videatur quodammodo donare instar extranei, cuius loco habetur mater quo ad hunc effectum; cum non sit ascendens per virilem sexum, nec

14 habeat filiam in potestate l. vnica §. accedit, vbi Bal. C. de rei vxor. act. Honded. cons. 91. nu. 78. lib. 1. Costa d. remed. 65. nu. 3.

Attamen vbi filiam dotauit mater, cogit Patrem (si soluendo est) eidem matri repetenti

15 soluere, vt probat D. Rhaod. decis. 3. num. 9. & decis. 1. nu. 83. Giurba ad stat. Mass. d. cap. 3. glos. 7. nu. 41. in fine par. 1. etiamsi mater non fuerit protestata se animo repetendi subministrare alimenta, vt docet Lupus de illegit. annot. 2 §. 1. nu. 21. cum seq. Quæ omnia procedere etiam in

16 fratre diuite probat Costa seq. remed. subsid. 66. per totum.

17 Quippe frater, etiam clericus, de Aequitate cogitur ad dotandum sororem pauperem de redditibus Ecclesiasticis, si non habet patrimonialia, vt probat Redon. de spol. Eccl. qo. 3. num. 11. & 12. quem sequitur D. Raudens. var. resol. cap. 38. num. 27. fol. mihi 97.

Sicut è contra tenetur etiam filius alere pa-

18 trem inopem de Aequitate, vt per l. si quis à liberis ff. de liber. agnoscend. probat Anneus Robert. lib. 1. rerum iudic. cap. 1. vers. iuris fol. mihi 6.

SVMMARIA.

1 *Eximens detentum ob causam capitalem tenetur eadem pœna.*

Procedit conclusio aliquando etiam in eximente ob debitum priuatum num. 2. Quamuis contrarium sit verius, scilicet teneri pena arbitraria Iudicis num. 3.

4 *In huiusmodi facto eximendi detentos concurrit etiam contemptus Iudicis, vltra delictum, & idcirco acrius punitur.*

5 *Decretum Senatus Mediol. in ea materia.*

6 *Si eximens sit coniuncta persona, vel mulier, aut minor, de æquitate mitius punitur.*

7 *Decretum Senatus in ea materia.*

8 *Vxor eximens maritum detentum, vel nulla pœna, vel leuissima tenetur.*

9 *Iustum ob dolorem pœna temperantur.*

10 *Eximens detentum per priuatum absq; Iudicis auctoritate, antequam Iudici consignetur, nulla pœna tenetur.*

Vxor eximens maritum capitaliter damnatum e manibus familiæ, quodammodo excusatur, aut saltem mitius punitur. Cap. XVII.

VM iure communi inspecto, tum ex Nou. Const. huius Mediol. Domini habetur eximentem è manibus familiæ detentum ob condemnationem capitalem, vel confessum, siue con-

1 uinctum de huiusmodi crimine, teneri pœna capitis l. cuiuscumq; ff. ad l. iul. maiest. Boss. in tit. de captura num. 16. cum seq. & Clar. quæst. 68. vers. eximens; Vbi tradit multoties ita fuisse à Senatu iudicatum, immo etiam huiusmodi eximentes quemdam nobilem detentum pro debi-

2 tis priuatis, vltimo supplicio fuisse punitos iussu Proregis Neapolis; tradit ex Carauita idem Clar. loco relato; Quamuis de iure communi eximens detentum ex causa debiti teneatur tan-

3 tum pœna arbitraria, vltra solutionem debiti versus creditorem Ias. in l. 1. §. quod Prætor num. 12. vers. si autem ff. ne quis eam, qui in ius voc. Cagnol. in l. 1. §. decimo quinto non videtur nu. 27. vers. & vltra ff. si quis iusdic. non obtemp. Farinac. quæst. 30. nu. 112. & qu. 32. num. 7. & 8. Viu. decis. 92. num. 1.

Quia in eximente è familia, vel è carcere, non attenditur solum delictū, de quo exemptus erat imputatus, sed etiam contemptus Iudicis, &

4 Iustitiæ, cum acrius refrenanda sit eximentium audacia, vt inquit Farinac. d. quæst. 30. nu. 93. in fine, qui ponit exemplum in eximente detentum pro pugnis, vel pro delatione armorum, & his similibus leuibus delictis. Quia puniendus est grauiori pœna, quam merebatur detentus; Et

5 ita consuit Senatus die 9. Ianuarij 1590. contra quosdam de Solario, qui cum eximissent è manibus familiæ Camillum Barberium damnatum ad remum per triennium, condemnati fuerunt

ipsi

ipsi ad remum decennio.

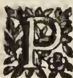
Vbi tamen eximens sit coniuncta persona, &
6 minor, vel mulier, de Aequitate mitius punitur Rimin. Iun. inter cons. crim. diuers. lib. 1. cons. 135. nu. 25. Farinac. qu. 11. nu. 33. & ita iudicasse
7 Senatum Mediol. testatur Clar. quæst. 29. vers. Quæro etiam in fine de quadam muliere, quæ maritum capitaliter damnatum eripuerat è manibus satellitum, quia post lungam discussionem die tertia Iulij 1563. censuit neq; absoluendam, neq; condemnandum esse ipsam mulierem, sed eam non esse molestandam, donec aliud fuisset ordinatum, de quo Senatusconsulto meminit etiam Farinac. qu. 32. nu. 29. Vbi vxorem tum ob
8 intensum amorem, quo prosequitur virum, tum ob obedientiam, quam eidem præstare tenetur, vel excusandam, vel saltem extraordinaria pæna, & leui, puniendam esse scribit; Prout de eodem Senatusconsulto meminit etiam Viuius alleg. decis. 92. num. 5. quia tunc videtur interuenire
9 iustus dolor, cuius intuitu pœnæ temperantur tex. est in l. si quis in graui §. maritus ff. ad Silan. & in l. si adulterium cum incestu §. Imperator ff. de adult. idem Clar. quæst. 60. vers. sed hic quæro.

Si vero quis detentus esset per modum prouisionis, vt à priuata persona, animo consignan-
10 di Iudici, vel clericus in fragranti à laico, talem eximens nulla pæna teneri dicitur, quia huiusmodi captura dicitur carere Iudicis auctoritate, & iurisdictione, & antequam captus sit consignatus in fortijs Iustitiæ, vires non habet iudicij, licet facta teneat iuxta l. patre furioso ff. de ijs, qui sunt sui, vel alieni iuris.

SVMMARIA.

1 *Eximens semetipsum è manibus familiæ tenetur pæna arbitraria num. 1. & num. 3.*
2 *Maximè interueniente vi, vt euaginatio ensis.*
4 *Contrarium verius esse de æquitate, quoad ius commune.*
5 *Decretum Senatus in ipsa materia.*
6 *Decretum aliud Senatus in eadem materia fauore minoris.*
7 *Omnibus licitum est redimere sanguinem suum.*
8 *Vim faciens cum armis, & se eximere tentans ad Iudicis præsentiam, tenetur pæna arbitraria, etiam mortis.*
9 *Decretum Senatus in eadem materia, quo fuit suspensus quidam, qui sclopum aduersus familiam exploserat, cum qua erat Iudex.*
10 *Annibalis à Tela Vicarij Iustitiæ commemoratio.*
11 *Decretum aliud Senatus fauore biruariorum, qui occiderant quendam, qui sibi se opposuerat, & satellites vulnerauerat.*
12 *Decretum aliud Senatus.*

Eximens semetipsũ è manibus familiæ non incidit in pænam à iure communi constitutam contra eximẽtes detentos per familiam. Cap. XVIII.

POstquam actum fuit supra de eximente alium è manibus familiæ, breuiter explicanda se offert quæstio, an eximens semetipsum in pęnam incidat, & sane de iure pæna
1 arbitraria teneri talem se eximentem tradunt scribentes per l. apud labeonem §. si pulsatus ff. de iniurijs; Maximè si adhibita fuit violentia, vel illatus metus satellitibus euaginando ensem
2 aduersus satellites, vt post Boss. tit. de captura num. 17. & seq. qui testatur ita determinatum fuisse per Senatum, probat Clar. quæst. 29. d. vers. quæro etiam, & Paris. cons. 147. per totum, præsertim num. 3. & 4. & num. 17. lib. 4. quos sequitur Farinac. alleg. qu. 32. tit. de carcer. & carcerat. num. 24. cum plur. seq. præsertim num. 27. Quippè sicuti seuerè puniuntur huiusmodi eripientes, & eorum auxiliatores, & mandantes, eo fortius eadem pæna tenetur ipsemet ereptus;
3 vti principalis l. si is, qui rem §. si Titium, & ibi Bart. ff. de furt. & probat Mastril. tract. de indulto cap. 39. sub num. 8.

De Aequitate tamen in pænam prędictam non
4 incidit in hoc Dominio talis se eximens, etiamsi ensem contra satellites euaginauerit, quia tunc tantum condemnatur in pœnam contentam in proclamate Excellentissimi Gubernatoris,
5 edito contra resistentes satellitibus, vt declarauit Senatus die vltima Octobris 1584. in causa Ambrosij Ripæ, qui aduersus Biroarios ensem euaginauerat, ad relationem Egregij D. Vicarij Iustitiæ; Prout idem etiam censuit, refferente
6 eodem D. Vicario die 15. Septembris 1588. in causa Marci Antonij Cliuati, mitigata etiam pæna ipsa ob minoritatem eiusdem Cliuati, negocio plenè discusso primo loco in Curia, deindè in Senatu, & sic constat Bossij, & Clari traditiones in hoc non esse à Senatu obseruatas, tanquam rigori iuris, non Aequitati, quam semper sequitur Senatus, adherentes.

Ratio ea esse videtur, quod omnibus licitum est redimere sanguinem suum l. 1. ff. de his, qui sibi mortem consci. Et ibi Alex. Quæ ratio suspensum tenuit in dicta sententia Mastrillum loco relato in fine.

Si tamen vim faceret cum armis huiusmodi se eximens iudici eo actui præsenti; arbitraria pæna, etiam mortis, teneretur, vt iudicatum
8 fuisse in Senatu Cathaloniæ contra quemdam, qui in actu detentionis Vicarium Barcinonæ læthaliter vulnerauerat, vt se eximeret, testatur Peguera decis. 59. in fine; Prout Senatus hic Excellen-

9 tellentiſſimus furcis ſuſpendi cenſuit die 18.
Aprilis 1622, Io. Baptiſtam de loco Vilanterij,
qui noctis tempore aduerſus familiam, cum qua
10 incedebat Egregius I. C. D. Annibal à Tela Vi-
11 carius Iuſtitiæ, ſclopum exploſerat, ne detine-
retur, & die 22. Auguſti currentis anni 1624.
cenſuit idem Senatus non eſſe moleſtandos ſa-
tellites, qui præcedenti nocte interfecerant ictu
ſclopi Aequitem Mazentam, dum aduerſus fa-
miliam ſclopum exploſerat, ac varijs iniurijs,
& minis affecerat, vulneratis etiam duobus ex
ipſis ſatellitibus, quorum alter in vitæ diſcrimi-
ne reperiebatur. Prout idem Excellentiſſimus
12 Senatus menſe Martij anni 1628. refferente
Ampliſſimo D. Senatore Vicecomite, Viro elo-
quentiſſimo, & in omnibus ſcientijs eruditiſ-
ſimo, ac verſatiſsimo, condemnauit Clemen-
tem Ponzonum nobilem Cremonenſem in pæ-
nam remi ſeptennalis, à qua ſe eximere poſſet ſo-
lutione aureorum quingentorum, eo quia ſclo-
pum rotatum è domo deferri, non abuti permiſ-
ſum, noctis tempore exploſerat in familiam,
cum qua ego tunc Cremonæ Index aſſiſtebam,
pro detentione in propria domo ipſius Ponzo-
ni, & litteræ fontj pænes Egreg. Secretarium
Landrianum &c.

S V M M A R I A.

1 *Solutio ſpontanea facta de parte debiti per illum, qui per metũ promiſit, dictum metũ purgare dicitur.*
7 *Contrarium.*
8 *Diſtinguitur inter debitum naturaliter, & non naturaliter debitum.*
2 *Huiuſmodi ſoluens tenetur ad reſſiduum, ſi contractus eſt indiuiſibilis.*
4 *Soluens partem debiti, pro quo non tenebatur, dicitur ratum habere contractum num. 3. & ſic tenetur ad reſiduum.*
5 *Decretum Senatus Cathaloniæ in terminis noſtris.*
6 *Soluens partem debiti opponere non poteſt exceptionem non numeratæ pecuniæ pro reſiduo.*

Soluens partem debiti, pro quo non tenebatur, obligatus dicitur ad reſiduum, ſi debitum erat propriũ, vel illius Patris. Cap. XIX.

1 Olutio ſpontanea facta per eum, qui
metu ſe obligauit, dicitur metum
ipſum purgare tex. eſt in l. 2. C. de
his, qui vi, metuſue cauſa, adeo vt
pro reſiduo etiam teneri talem
ſoluentem exploſa metus exceptione aliqui tra-
diderunt, vbi contractus per metum celebratus
eſt indiuiſibilis, vt per l. 1. ff. de pollicitationibus
probat Rebuff. ad Conſt. Regni lib. 2. tit. de re-
ſciſſ. contract. art. 1, gloſ. 2. n. 8. qui materiam ip-
ſam
diſtinguit in duos caſus, hinc elicitur, an ſol-
uens partem pro eo, pro quo non tenebatur,
obligatus ſit reſiduum ſoluere, vt Pater pro
filio, vel filius familias effectus pater familias
pro debito contracto, dum erat filius familias,
3 qui propterea cenſetur ratum habere totum
contractum per ſolutionem partis l. ſed Iulia §.
fin. ff. ad Macedon.

Et ex naturali Aequitate concluditur teneri
4 ad reſiduum, quia debitum, quod verè contra-
ctum erat, quaſi ratificauerit Rebuff. alleg. gloſ.
22. nu. 10. quam ſententiam ſequitur Fontanell.
de pactis nuptial. par. 1. clauſ. 4. gloſ. 18. ſub nu.
145. & ibi in Add. nu. 352. vbi teſtatur ita fuiſſe
5 iudicatum per illum Senatum die 2. Aprilis
1599. contra quendam I. C. qui effectus pater fa-
milias debitum agnouerat.

Idem procedit in ſoluente partem debiti;
qui exceptionem numeratæ pecuniæ pro reſi-
6 duo opponere non poteſt l. cui fidem C. de non
numerata pecunia l. ſed Iulianus §. 9. & l. item ſi
filius familias §. fin. ff. ad Macedon. plura alia ha-
bentur, in l. vna eſt via ff. de ſeruit. ruſt. prædio-
rum, & l. ſi ſtillicidij ff. quemadmod. ſeruit. am-
mid. Fontanell. d. nu. 145.

Eam tamen ſententiam minime procedere
concludit Rebuff. d. nu. 10. in eo, qui per metum
7 promiſit, & partem ſoluit; Namq; cum de bo-
no, & Aequo non teneatur, ob id, ſoluendo par-
tem non videtur totum approbare, niſi quate-
nus ſoluit; Vbi enim eſt, ſaltem naturaliter, de-
bitum, dicitur cauſa non odioſa. Idcirco ſolutio
partis probat aliam partem gloſ. in l. fin. C. ne
vxor pro marito; Secus vbi naturaliter non eſt
debitum Rebuff. vbi ſupra d. nu. 10.

S V M M A R I A.

1 *Pacta ſeruanda ſunt, quia honeſtati publica id maximè conueniſ.*
2 *Dotem maritus vxori, non viro vxor olim afferebat in Germania.*
3 *Idem obſeruabatur inter Græcos.*
4 *Fabula Vulcani, dum deprahendit Venerem cum Marte.*
5 *Licurgi lex iubens virgines ſine dote nubere debere.*
6 *Solonis lex vetans, ne mulieres ad viros amplius quam tres veſtes deferant.*
7 *Dos, & forma vxoris, ſunt ſtimuli ſuperbia coniugalis.*
8 *Dos vbi ingreditur magna, inde mariti libertas egreditur.*
9 *Mores Indorum, ac Maſilienſium in matrimonia collocando puellas.*
10 *Conſenſus, ſiue præſentia eorum, non eſt neceſſarius in contractibus, quorũ contradictio obeſſe nequit.*
11 *Amor, & concordia, non lucrum, aut auaritia nuptijs præſidere debent.*
12 *Matrimonia eſſe non debent venalia.*
13 *Pactiones clandeſtinæ poſt contractas nuptias initæ inter ſocerum, & Generum, ſunt inualidæ.*

14 Teren-

14 *Terentij dictum circa amorem sponsi.*
15 *Nuptiales tabulæ coram Propinquis, & amicis confici solent.*
16 *Donationes per Aegrotũ Medico factæ nulla sunt.*
17 *In fraudem fieri dicitur, quoties aliud clam promittitur, & quod palam gestum est, prævalet.*
18 *In matrimonijs quæcumq; furtiua sunt, odiosa, & suspecta considerari debent.*
19 *Dolus est in eo, qui insidiosè dissimulat.*
20 *Verisimile non est quenquã velle aliquid clã agere, nisi qui doli alicuius, & insidiarũ sibi conscius est.*
21 *Plinij scitum dictum.*
22 *Decretum Senatus Parisiensis in ea materia.*
22 *Donatio clandestina facta sponsæ per sponsum ante contractum matrimonium, viuente patre sponsæ, irrita est.*
23 *Sponsi largitiones profusæ, ex boni viri arbitrio ad Aequitatis regulam reduci debent.*

Repromissio clandestina, extra contractum matrimonij facta, non valet. Cap. XX.

Tatutis pactis dotalibus in certa summa dotis, præsentibus propinquis, Socer ad secretam pactionem cum sponso deuenit, vt minori summa dotis conuentæ esset contentus; post celebratas nuptias Gener dotem integram prætendit; Socer autem ad secundam pactionem tantum se teneri putat. Et sanè cum
1 pacta omnia seruanda esse nemo non ignoret, quia nihil honestati publicæ magis conuenit, quam vt ea, quæ inter contrahentes fieri placuit, bona fide præstentur toto tit. de pactis, vt supra in c. 13. fuit explicatum. Scripta enim promissionis cautione amicos fallere improbum videtur; Quemadmodum magis impium est, & perfidiosum, prætextu affinitatis socerum circumuenire, maximè in ipsa dotis liberalitate.

Vt enim scribit Tacitus de moribus Germa-
2 norum, olim dotem non vxor marito; Sed vxori maritus afferebat, id quod obseruabatur anti-
3 quitus inter Græcos, qui vt inquit Aristot. lib. 1. polit. cap. 6. Vxores emebant inuicem Petr. Gregor. lib. 9. cap. 18. num. 14. Sintag. iur. par. 1. Hinc
4 fingunt Poetæ Vulcanum ob vxorem in adulterio depræhensam iurasse, se non prius vincula, Marti, & Veneri iniecta, soluturum, quam redditis sibi à Ioue muneribus, quæ vxoris obtinendæ gratia donauerat; Prout Lycurgus vir-
5 gines sine dote nubere volebat; Cum ista ratione vtriq; consultum crederet, tam viris, ne mulieres dotis magnitudine fierent insolentiores, quam mulieribus, vt sola castitate insignes non tam opulentiam, quam pudicos mores coli cernerent, & æstimari, vt scribit Plutarch. in vita Lycurgi. Qui in vita Solonis inquit; quod
6 Solon Atenis vetabat, ne mulieres, qualibet nobili, & locuplete familia ortæ, amplius ad viros, quam tres vestes deferent, quod etiam refert Giurba ad Stat. Messanæ cap. 3. glos. 7. par. 1. nu. 5. fol. 331. vbi Aristotelis, & aliorum Authoritates etiam adducit ad hoc propositum; Et ex Petrarca scribit Petr. Gregor. d. lib. 9. cap.
7 18. sub nu. 12. quod dos, forma, superbiæ coniugalis sunt stimuli, & vbi dos ingredietur ma-
8 gna, inde libertas egreditur mariti, num. verò 16. Eorundem Solonis, ac Licurgi leges, de quibus supra refert, multaque alia tradit de mo-
9 re Masiliensium, ac Indorum in matrimonium collocando puellas.

Quamuis enim in primis conuentionibus interuenerint propinqui, qui vocati non fuerunt ad celebrationem aliarum pactionum; Tamen quia necessarius non est consensus, vel præsentia
10 eorum, quorum contradictio obesse nequit l. quarta ff. de acquir. hæred. l. 1. §. sententiem ff. de tribut. act. nihil releuat, quod in secundis pactionibus non interuenerint.

Quemadmodum etiam nullibi prohibitum videtur, quin post instrumenti dotalis scripturã, aliquid immutare, aut addere pactis nuptialibus ante contractas nuptias non concedatur l. 2. C. de donat. quæ sub modo Fontanell. de pact. nupt. claus. 3. glos. 3. num. 22. par. 1. Cum ipsæ tabulæ nuptiales post matrimonium aliquando signari soleant, vt docet experientia, ne lucrum, aut
11 auaritia nuptijs præsidere videantur, non amor, & iugalis concordia l. repræhendenda C. de instit. & substit. & l. 2. ff. de donat. inter virum, & vxorem, vbi habetur matrimonia esse non debe-
12 re venalia.

De Aequitate tamen huiusmodi pactiones clandestinæ post tabulas nuptiales contractæ
13 improbantur, & reijciuntur adfraudes euitandas, quæ facilimè committi possunt, dum adolescentes præ amore vix menti compotes, quorum animos, igneumque iuuenilis ætatis ardorem insanus cupido oppressit, non pacta, non dotales conuentiones, sed ipsam adamatæ sponsæ pulchritudinem tantum cogitant, vnde Terent. in Eunuch. act. 1. sen. 1.

14 *Et tadet, & amore ardeo, & prudens, sciensq;*
Viuus, vidensq; pereo, nec quid agam scio.

Itaq; tunc parentes, & propinqui feliciter adsunt, quos dotalia pacta ex æquo, & bono moderari conuenit, scribuntur tabulæ nuptiales, dos dicitur, dotalesque fiunt conuentiones co-
15 ram propinquis, & præsentibus amicis; Hæc omnia palam, & ritè consensu laudabili ineuntur; Quod si interea liceret Socero animum sponsi furioso amoris ardore irretitum clam occupare, & minari affinitatis repudium, nisi dotis summam minuat, aut profusa largitione sponsam locuplet. Iuuenis amans nihil non, & donare, & remittere paratus est, vt grato amore potiatur, & placita fruatur voluptate, & consequenter extorquentur secretè repromissiones, & clandestina pacta, ad instar donationis
16 factæ per Aegrotum medico, quæ improbantur

tur, & nullæ sunt, vt statuit Vulpianus in l. si Medic. ff. de varijs, & extraord. cogn.

In fraudem enim fieri dicitur, quoties aliud
17 clàm promittitur, & quidquid palam gestum est id semper præualet l. non intelligitur §. si quis palam, & §. tacita ff. de iure Fisci, præsertim in matrimonijs, in quibus quæcumq; furti-
18 ua sunt, odiosa, & suspecta considerari debent l. vxor C. de repudijs, quia dolus est in eo, qui
19 insidiosè dissimulat l. ea, quæ commendandi §. 1. ff. de contrh. empt. Quæ repromissiones notæ fuerant Imperatoribus Arcad. & Hono. cum eas improbarint, in l. si quis post hac, vers. dos etiam C. de bonis damn.

Verisimile namq; non est quenquam aliquid velle clam agere, nisi qui doli alicuius, & insi-
20 diarum sibi conscius est l. non existimo ff. de author. tut. Vnde Plin. lib. 5. Epist. 1. respondit Curiano petenti, vt verbalem renuntiationem portionis hæreditatis sibi faceret, quam tacita conuentione eidem saluam esse volebat; Respondit, inquam, moribus suis non conuenire aliud palam, aliud agere secreto, vt refert Anneus Robertus, qui conclusionem hanc mi-
21 rificè comprobat, secundum quam iudicasse Senatum Parisien. testatur lib. 1. rerum iudicat. cap. 2. per totum; Cuius rationes, & fundamenta per extensum non potui non referre (egregiè adeo materiæ accommodata leguntur) omissis multis alijs, quæ apud eum videri possunt, vt in alia materia eiusdem anctoris frustrum inserere eisdem rationibus, eo scilicet, quia nec melius, nec pulcrius explicari poterat materia ipsa statuit Fontanel. tract. de pact. nupt. lib. 2. claus. 5. glos. 5. par. 2. nu. 63.

Qui eam conclusionem procedere affirmat
22 etiam in donatione clandestina ante matrimonium contractum per sponsum, adhuc viuente patre sponsæ facta. Quod enim malo more, & clandestina pollicitatione promissum, aut extortum potius est, id nec probari æquum est, cū ex boni viri arbitrio ad Aequitatis regulam lar-
23 gitiones profusæ sponsi duci debeant.

SVMMARIA.

Bannitorum cadauera neq; suspendi, neq; his sepultura denegari potest num. 1. Contrarium in practica seruatur num. 2.

3 *Decretum Senatus in ea materia.*

Bannitus, sicut viuus non potest morari in loco, a quo fuit banuttus, ita videtur obseruandum esse post mortem num. 4. & 7.

5 *Conuersatio cum bannitis prohibita est.*

6 *Banniti cadauer non potest sepeliri in loco, in quo erat bannitus tempore mortis.*

Banniti cadauer sepeliens tenetur pœna dantis auxilium, vel fauorem bannito num. 8. Contrarium verius num. 9.

10 *Homo mortuus non dicitur amplius homo.*

11 *Bannitus mortuus ampliùs dici non potest bannitus.*

12 *Decretum Senatus in ea materia.*

13 *Statuta loquentia de bannitis intelliguntur de viuis, non de mortuis.*

Cadauer banniti in dominium importatum non prohibetur sepeliri, nec ea de re proceditur contra illud deferentes. Cap. XXI.

Vidquid iure cōmuni inspecto, contra delinquentium cadauera seuire nefas sit, adeo quod neq; suspendi possint cadauera bannitorum,
1 neq; his sepultura denegari, vt testatur Paris. de Puteo tract. de Syndic. fol. 315. n. 1. Sapia in repet. l. Imperiū post n. 7. ff. de iurisd. omn. iud. Bal. in l. 2. C. qui testam. facere poss.

Contrarium tamen seruare praxim tradit
2 ibi Bal. quem sequitur Franc. Marc. decis. 954. num. 6. & testatur Clar. latè hanc materiam pertractans quæst. 51. vers. sed hic incidenter per totum, vbi multos casus tradit, in quibus Senatus ita exequi mandauit, & memini ego sic iussisse Senatum Excellentissimum superiori
3 anno 1620. die 30. Ianuarij Prætori Derthonæ de cadauere Antonij Marenghi banniti, qui in carceribus decesserat ob vulnus ei illatum in actu detentionis; Censuit enim cadauer ipsum esse suspendendum, mox in frusta scindendum, ac secus vias proximas locis patratorum scelerum appendenda; Id quod procedere etiam in cadaueribus bannitorum ad iustitiam delatis certum est, cum eadem militet ratio vulgatis iuribus; Sicut enim in vita bannitus morari non poterat in loco, à quo bannitus erat; videtur idem obseruari debere post mor-
5 tem; ne eius cadauer ad Ciuitatem reducatur l. si quis vbi Bart. ff. de cadaueribus punitorum.

Insuper quemadmodum prohibita est omnis
4 conuersatio, & receptatio bannitorum, ex Nou. Const. tit. de bannitis, & eorum receptat. de quibus Bertaz. cons. crimin. 125. cum seq. & 131. Hector. felic. alleg. 2. nu. 6. par. 1. Prima facie videbatur eadem pœna teneri deferentes ca-
6 dauer banniti in hoc dominio; Cum cadauer banniti non possit sepeliri in loco, à quo bannitus erat, tempore mortis tex. in l. 2. C. de cadaueribus punitorum, vbi habetur, quòd deportatus, vel relegatus in insulam, ibi moriens, non debet inde transferri ad alium locum siue alibi sepeliri, sine Principis licentia Nell. tract. de bannit. in secunda par. 3. temporis qu. 2. num. 2. inquiens, quòd ille, qui viuens non potest
7 morari in Ciuitate, ad eam non potest reduci post mortem, ad instar excommunicati Pereg. lib. 4. de iure Fisci tit. 5. num. 5. Et idcirco sepe-
8 lientem bannitum teneri pœna dantis auxilium

8 lium, vel fauorem bannito, scribit Alex. in addit. ad Bart. in d.l.2.C.de cadauer.punitorum.

De Aequitate tamen contrarium affirmau-
9 dum est, quia homu mortuus non dicitur am-
10 plius humo, cum nun babeat corpus, & animam, & mora tullat nomen, & effectum banni. Adeu quod baunitus mortuus amplius diei nun
11 possit bannitus, latiss. Cabal. var. resol. lib. 1. cap.83.num.6. quem seq.Maur. Burg. tract. de modo procedendi ex abruptu qu. 24. num. 126. Et ita censuit Senatus die 22. Februarij 1592.
12 super relatione Præturis Dertbonæ, videlicet non esse prohibendum, quin cadauer Iulij Cæsaris Guidoboni banniti Nobiliss. Derthunensis, quod in dominium fuerat impurtatum, sepelliri posset, modu id fieret sine pompa; Neque esse procedendum contra illus, qui cadauer ipsum in dominium detulissent, vt apud Egr. Secretarium Besutium.

Ratio præcipua est, quia statuta loquentia de bannitis intelliguntur in viuis, non in mur-
13 tuis, & cousequenter nun habet lucum eorum dispositiu in murtuis; Opinio tamen Caballi in relato casu 83. nu.12. est, vt extra ordinem puniantur sepelientes bannitum, etiamsi Pater filium sepelijsset, & itá eius votum prutulisse testatur. Sed huius Excellentiss. Senatus sentencia æquior videtur, nec ab ea recedendum est.

S V M M A R I A.

1 *Læsio vltra dimidiam in quocumque minimo sufficit pro rescisione contractus.*
2 *Læsionis beneficium pro rescisione contractus, tam competit venditori, quam emptori.*
3 *Militante eadem ratione, quidquid dispositum est in vno, censetur etiam dispositum in alio casu.*
4 *Exempla læsionis vltra dimidiam.*
5 *In materia læsionis non habet locum regula, quod de minimis non curet prætor.*
6 *Læsio consideratur etiam respectu oneris appositi in venditione.*
7 *Summa soluta pro laudemio ab emptore non facit excessum, ita vt ea computata resultaret læsio, quia venditor eam non percepit.*
8 *Decretum Sen. Parisien. in ea materia.*
9 *Idem procederet in summa pro Gabella soluta.*
10 *Venditor redimere volens rem venditam tenetur restituere emptori solutum pro laudemio & gabella, vna cum pretio recepto.*
11 *Solutum pro laudemio computatur in supplemento pretij, quando emptor supplere maluit.*
12 *Pretium vbi suppletur, debetur etiam ex ea portione laudemium.*

Solutum pro laudemio non computatur in pretio ad constituendum læsionem vltrà dimidiam. Cap.XXII.

Aesiunem vltra dimidiam, etiam in quocumque minimo, sufficientem
1 esse ad contractus rescissiunem, scribunt umnes, & præsertim Iason. in l.2.n.53. C.de rescind. vendit. Cum requiratur tantum excessus dimidiæ. Cuius legis beneficium tàm cumpetit vendito-
2 ri, quàm empturi, quia læsiu ipsa consideratur tàm ex parte venditoris, quàm empturis, cap. cum dilectus de emption. Quia militat eadem ratiu in emptore, sicut in venditore, & disposi-
3 tum in vnu, lucum habet in aliu l.fin. C.de indit. vidnit. toll. l. 1. & 2. C. de capretsis lib. 11. Rebuff. ad Constit.Regu.tit.de rescisſ. contr.art.1. glos.15.num.4.

Exemplum ponitur in re valoris decem, quæ
4 vendita tantum fuit quatuor cum dimidio, tunc enim venditor deceptus diceretur vltra dimidiam iusti pretij; prout si vendita fuisset sexdecim, vel quindecim, & vnu denariu, esset emtor deceptus vltra dimidiam iusti pretij, Celsus Bargal.tract. de dolo lib.2. tit. de dolu re ipsa num. 45. Non habet enim locum hoc in casu
5 regula, quud de minimis non curat prætur; Vt propusitis contrarijs, eisq; sublatis, egregiè probat Pantaleo Cremonen. in repet.d.l.2. num.52. cum seq.per totum C. de rescind. vend. de qua materia plenius actum, & infra in cap. 46. Quæ læsio consideratur etiam respectu oneris apposi-
6 ti in venditiune, cum onus dicatur pars rei l.fundi ff.de cuntrahemptiun.

Si tamen emptor soluisset laudemium Domino directo rei emptæ iuxtà morem regionis, summa illa pro laudemio soluta de Aequitate
7 nun faceret excessum, ita vt cumputata cum pretio excedere posset dimidiam; Quia venditor illud laudemium non recipit; Vt censuisse
8 Senatum Parisien. mense Augusti 1542. testatur Rebuff. d.tit.de rescis. cuntr.art.1. glos.15. nu. 13. & glus. 23. num.23. Quam sententiam comprubat Giurba decis.105. nu.6.& Gratian.lib.2. discept. Forens. cap.258. nu.41. qui nu. seq. de-
9 clarat, id etiam procedere in gabella soluta per venditorem, vel emptorem, quia nihil commodi percipitur per vtrumq; ideu neque etiam loco pretij babetur, Felician. de cens. lib.2. cap.6. num.11. in fine.

Si tamen venditor recuperare intendit rem venditam scribit Rebuff. d. loco, summam pro
10 laudemio, siue gabella ab emptore solutam teneri restituere vna cum pretio.

Prout sulutum in causa laudemij computandum esse in supplementu pretij, quandu emptor

11 supplere voluit, pariter iudicasse Senatum testatur Rebuff. loco relato. Si tamen suppletur pretium per emptorem, ex ea portione de-
12 beri etiam laudemium docet Rebuff. dict. art. 1. glos. 23. num. 23. de rescis. contr. vbi ita iudicatum fuisse per Sen. Paris. testatur. Quando autem pretium iustum dijudicari possit, præsertim in hac Ciuitate Mediolani, explicabitur infra in cap. 89.

SVMMARIA.

1 *Obseruantia Senatus fauore Dominorum censuum, vt sibi satisfiat ex pretio bonorum censui suppositorum, quando censuarius est morosus.*
2 *Venditor census vigore Bullæ Pontificiæ non cogitur ad restitutionem capitalis.*
3 *Innocentij doctrina circa constitutionem censuum sublata per Bullam Pontificiam.*
4 *De Aequitate cogitur censuarius morosus ad solutionem capitalis census.*
5 *Mora dicitur delictum, præsertim in eo, qui iurauit.*
6 *Delinquendo quis dicitur consentire pœnis.*
7 *Pactum, quod non soluente annuos census, restituatur sors, valet. Contraria num. 10.*
8 *Emptor pro re non tradita repetit pretium tanquam interesse.*
9 *Contractus ab initio validus resoluitur ex non obseruatione promissorum.*
11 *Annui redditus maioris sunt æstimationis, quanto magis restricta est libertas redimendi.*
12 *Nullitas pacti non vitiat contractum.*
13 *Censuarius in quibus casibus cogitur restituere sortem num. 14. 15. 18.*
16 *Fraus in contractu censuario, in quo fuit adhibita fideiussio, præsumitur interuenisse, si tempus aliquod non fuit datum venditori ad redimendum fauore fideiussoris.*
17 *Suppositio personæ arguit fraudem.*
19 *Facile non est inuenire fideiussores.*
20 *Decretum Senatus, quod æstimum Communitatum habeatur pro re immobili sui natura fructifera pro constituendo censu ad formam Bullæ Pontific.*
21 *Pro censu datur actio possessorij, & petitorij.*
22 *Proprietarius potest constituere censum super proprietate, cuius fructus ad vsufructuariũ spectãt.*

Censuarius contumax in soluendo debitos census cogitur ad restitutionem sortis. Cap. XXXIII.

IAM alias dictum fuit supra in cap. 1. nu. 19. ex Polidoro Ripa singul. obseru. 252. in fine; Senatum Med. diuino quodam afflatu suas sancire solere sanctiones; Et propterea hac vnica ratione hæsitari non posse de Prouisione, quam quotidie dare de forma solet Senatus ipse emptoribus censuum, qui satisfactionem consequi nequeunt à censuarijs debito-
1 ribus pro censibus maturatis; Iubere enim consueuit Senatus, vt statuto termino censuarijs dierum triginta ad soluendum debitos census; Eoque termino elapso, non satisfacto creditore, procedatur ad subhastationem rei, super qua constitutus fuit census, vt ex pretio satisfiat creditori; restituto supra pluri ipsi debitori, vt etiam pragmaticis mediocriter versatis notum est.

Apud aliquos tamen non leuem scrupulum remansisse pluries audiui, etiam penes aliquos ex Amplissimis Patribus; Num prouisio ipsa iuri consona sit, præsertim in foro poli, aduertsante scilicet Bulla Pij Quinti recolendæ memor. Pontif. Max. in materia census ædita, qua dispo-
2 nitur, venditores censuum cogi minimè posse ad restitutionem sortis, nisi in casu transmissæ denuntiæ pro facienda extinctione census, & hoc intra annum tantum, iuxta l. in insulam ff. de præscript. Nauar. de vsuris sub num. 95. glos. 3. & nu. 97. glos. 16. & cons. 8. n. 7. de censibus: Petr. de Gregor. in comment. eiusdem Bullæ q. 5. nu. 33. Couarruu. lib. 3. var. resol. cap. 7. nu. 2. vers. secunda ratio, & c. 9. n. 4. Gail. pract. obseru. lib. 2. obseru. 7. nu. 14. Boccac. de censibus par. 1. num. 16. Frider. Mattin. de cens. cap. 6. num. 383. Cuius
3 extrauagantis virtute tollitur doctrina Innocentij in cap. in Ciuitate de vsuris, vbi traditum est posse constitui censum redimibilem intra certum tempus.

Verum tamen de Aequitate, non obstante
4 extrauagante prædicta, cogi iure potest censuarius ad restitutionem sortis, quando fuit morosus in soluendo, & sic iuridica sanè, omnique Aequitati consona apparet Senatus deliberatio, cum enim mora sit delictum, maximè in eo qui
5 iurauit l. quis maior C. de transact. Giurb. decis. 85. sub n. 16. Dicitur tunc sors repeti à censuario non inuito, sed volente, quando delinquendo consentit l. 1. §. bestias vbi glos. verbo onerar. ff. de postul. Giurba num. 16. vers. tunc enim post Gabriel. cons. 152. num. 5. lib. 1.

Ea propter prohibita non censetur repetitio per ipsam extrauagantem, quæ sit culpa ipsius censuarij, vt post Bart. in auth. hoc amplius C. de fideicom. in fine, & Dec. cons. 206. lib. 2. probat in terminis censuarij Gabriel. d. cons. 152. præsertim num. 4. & 5. lib. 1. vbi concludit valere pactum inter emptorem, & venditorem census
7 initum de restituenda sorte, vbi census non soluantur (quod magis est) Idem probare in his eisdem terminis per easdem rationes reperi Mastril. decis. 95. per totum, præsertim num. 4. cum seq. lib. 1. vbi nu. 8. ita fuisse iudicatum per Sacr. Consistorium testatur; Eandem sententiam sequitur Mysing. cent. 1. obseru. 53. Frider. Martin. tract. de cens. cap. 6. num. 272. & seq. fol. 313. & ita iudicasse Rotam Romanam, vt in decis. diuers. 741. num. 1. par. 1. testatur Grac. lib. 2. discept. forens. cap. 301. num. 5. & 6. Vbi concludit

quod

quod si censuarius non obseruat pacta, soluendo debitos census, vel renouando cautiones promissas, potest peti sors principalis ratione interesse domini census; Idem probat Beltraminus ad decis. Ludouisij decis. 164. num. 5. lit. B. vbi refert eamdem decis. Rotæ 741. & Ruin. cons. 141. lib. 1. num. 9.

Vt etiam dicitur de emptore, qui pro re non
8 tradita potest repetere pretium, non vt pretium,
sed vti interesse l. emptor §. ibidem ff. de action. empti l. sicut in fine C. eod. tit. Gracian. d. cap. 301. num. 1. & sic contractus ab initio validus resoluitur ex non obseruatione promissorum, siuè
9 ex periurio, post factum superueniente Ruin. cons. 141. num. 9. lib. 1.

Quam opinionem circa pactum rectè impugnare arbitror Roder. de annuis reddit. lib. 2. qu. 1. num. 4. cum trib. seq. & ante eum Sotus de
10 iust. & iure lib. 6. quæst. 5. art. 3. conclus. 1. Cum contractus iste censuarius per huiusmodi pactum vtilior esset creditori, & debitori onerosior, & incommodior, Redditus enim annui tan-
11 to maioris æstimationis sunt, quanto magis redimendi libertas restricta fuit Couarruu. lib. 3. var. resol. cap. 8. num. 7. & declarat Roder. pactum ipsum sanè non valere, sed non propterea
12 vitiare contractum, minusque illud nullum, aut vsurarium reddere ad rem Giurba decis. 85. nu. 9. Marta voto 81. num. 12. & 16. Rhaudens. decis. pisana 25. num. 62. & decis. 30. nu. 227. & 230. Gail. obseru. 4. lib. 2. Surd. cons. 327. num. 18.

Vnde eo magis æqua detegitur Senatus obseruantia, dum iubet, vt statuatur terminus censuario ad soluendum debitos census, antequã deueniatur ad subhastationem rei censuariæ, sic noua dilatio conceditur debitori (quæ admisso pacto, de quo supra) prohibita, & sublata omnino esset in ipsius debitoris damnum, & perniciem, cuius rationis intuitu pactum ipsum inualidum creditur.

Alios casus pariter tradit Roder. loco cit. nu. 6. in quibus cogi potest censuarius ad restitu-
13 tionem sortis, videlicet quando super re aliena censum constituit, quia tunc ad pretij restitutionem tenetur, tamquam dari ob causam, causa non sequuta toto tit. de condit. causa data l. seruus quem §. si sciens vbi glos. & Bart. ff. de act. empt. Nauar. de vsuris nu. 122.

Item quando legatus est fundus censui sup-
14 positus, nulla facta mentione census, de quo plenè edoctus erat testator; quia tunc legatarius cogere potest heredem ad redimendum censum, vt liberum ei tradat fundum l. si res obligata, & l. meuius 68. §. fundo ff. de leg. 1. l. qui post. C. de codicilli, & l. prædia C. de fideicom. iuncta l. licet de dote præleg.

15 Item si censuarius promisit fideiussori censum luere intra certum tempus, quia fideiussor (vbi in promissione non interuenerit fraus) potest enim compellere, vt redimat, vel ipsũ à fideiussione liberet, vt latius explicat Roder. loco relato, & eodem lib. 2. quæst. 13. per totam præsertim n. 25. per l. tutori C. de negot. gest. latissime Giurba decis. 85. n. 7. cum seq. & n. 10. & 12.

Fraus enim præsumitur interuenisse, vbi in-
16 teruallum aliquod non fuit datum venditori ad redimendum, quia tunc fideiussionis beneficio non diceretur adiutus, sed deceptus contra l. in commodato §. idemque est ff. commodati Roder. dicta quæst. 13. sub num. 24. in fine Giurba decis. 85. nu. 27. Prout fraus etiam argueretur, vbi fideiussor esset socius creditoris census, ita vt possit præsumi aliquod eius interesse, aut collusio tempore contractus pacti, vel executionis Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 49. num. 15. Giurba dicta decis. 83. nu. 10. Quia suppositio
17 personæ arguit fraudem tex. in l. eos §. super C. de vsuris Mant. de tacit. & ambig. lib. 13. tit. 37. num. 14. vsq; ad finem Giurba d. decis. 85. nu. 12. circa medium.

18 Item quando res censui supposita, fuit euicta, Molin. disput. 387. vers. illud obserua de iust. & iure, Frider. Martinus tract. de iure censuum cap. 6. nu. 274. fol. 313. subijcit etiam Roder. d. nu. 25. Quod ex Aequitate solet Senatus Pincianus quandoque prorogare tempus ad redimendum, quando debitor fideiussori promisit intra certum tempus redimere, licet cautè in hoc agendum sit, cum potius esset debitoribus obesse, quam fauere, eo quia non ita facile fideius-
19 sores inuenirent debitores, siue venditores arg. l. quod si minor §. non semper ff. de minor. l. si mulier ff. ad Vell.

Nec prætereundum esse existimo (postquam de dispositione dictæ extrauagantis agitur) quod sicuti Bulla ipsa requirit, vt census constituantur super re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de sui natura fructifera, cum retroactis annis Vniuersitates huius Dominij à continua militum hospitatione valde præmerentur, eisdemq; subsidia, quæ succursum nuncupant, præstare iussæ essent, non nisiq; contracto ære alieno, id exequi valerent. Quod æs alienum super æstimo reali tantum constitui poterat, alienatis alijs bonis stabilibus; Consultus Senatus Excellentiss. me etiam intercedente prò Patria Derthonen. pro qua Oratoris munus obibam, die vltima Ianuarij 1618. declarauit
20 Senatus æstimum dictæ Ciuitatis haberi debere pro re immobili, sui natura fructifera ad constituendum valide super eo annuum censum ad formam Bullæ Pontificiæ, vt patet s Egr. Secretarium Marchesonium; Quæ decisio fundata dici potest super doctrina Fulgosij in l. sciendum in princ. ff. qui satisd. cogantur, de qua Peregr. decis. 16. num. 7.

Qua autem actione conueniatur censuarius, siue possessor rei censui suppositæ, latè tradit
21 Surd. decis. 204. n. 9. vbi tam possessorium, quam petitorium iudicium dari pro censu testatur.

Prout etiam ommittendum non est posse proprietarium constituere censum super nuda

proprietate, non obstante, quod vsus fructus
22 ad alium pertineat, dummodo vsufructuarij conditio non fiat deterior, & tradit Feliciau. de cens. lib. 2. cap. 4. num. 10 per tex. in l. 2. ff. de vsufruct. Milanens. decis. 9. nu. 14. par. 2. Giurba ad stat. Messan cap. 7. glos. 18. nu. 12. vbi nu. seq. respondit, & tollit contraria.

SVMMARIA.

1 *Sententia indiuidua dicitur.*
2 *Sententia executio excedens in modico, corruit in totum n. 7. Contrarium verius de Aequitate n. 6.*
3 *Fideiussio facta pro maiori debito in totum corruit.*
4 *Contrarium tenet Vasq.*
5 *Subhastatio facta pro maiori debito in totū corruit.*
6 *Excessus in exequendo parit actionem debitori ad consecutionē expensarū, & damnorū pro excessu.*
8 *Circuitus euitandi sunt.*
9 *Appellatio interposita pro excessu in causa inappellabili suspendit tantum excessum, si vero non sun expressum, suspendit pro toto.*

Executio sententiæ continens excessum, sustinetur pro rata. Cap. XXIV.

Icut sententia indiuidua est l. in hoc iudicio ff. familiæ erciscundæ
1 Gabr. conf. 56. lib. 1. Gratian. discept. forens. c. 162. num. 18. & lib. 2. c. 363. n. 7. Rota in nouiss. decis. 315. num. 5. par. 2. Ita indiuidua venit illius executio tanquam sententiæ accessoria; Adeoquod facta in modico de pluri, & excedens debiti men-
2 suram, in totum corruit l. si non sortem §. si centum ff. de condit. indeb. Socin. in l. 1. §. sed & si mihi ff. de verb. oblig.

Idem censetur de fideiussione facta pro maio-
3 ri quantitate, qua tenebatur principalis, quæ non sustinetur etiam pro rata debiti l. Græcæ §. illud vbi glos. ff. de fideiuss. Galia conf. 45. nu. 23. licet contrarium teneat Vasq. contract. iur. cap. 40. num. 5.

Idem in subhastatione, quæ facta pro maiori
5 debito in totum corruit Natta conf. 646. in fine Borell. conf. 15. num. 14. latiss. Costa de port. ratæ q. 26. per totum.

De Aequitate tamen executio cum excessu
6 facta sustinetur ad ratam debiti; Pro excessu autem retractatur refectis expensis, & damnis per debitores passis ratione excessus §. plur. autem inst. de act. Neuix. conf. 77. num. 10. cum duob. seq. Surd. decis. 65. & 151. vt per eas authoritates, & alias rationes concludit Costa d. tract. de port. ratæ qu. 137. num. 16. in fine, & num. 19. Vbi ita practicari de Aequitate in foro mercantili Papiæ testatur.

7 Quamuis de rigore iuris aliter censendum esset Rota decis. 221. num. 1. & 2. in Nouiss. par. 1. Hoc pacto enim circuitus euitantur, dum iudex pro vero debito executionem sustinet Bald. cons. 285. lib. 1. Becc. cons. 73. Magon. decis. flor. 126. Caualc. decis. 1. num. 44. cum seq. par. 1. Bertaz. cons. crimin. 465. vbi Claud. lib. 2. quos seq. Costa dicta qu. 137. num. 19. & 20. cum seq. vbi distinguēdo responder ad alias conclusiones in fideiussore, & alijs casibus supra firmatas, ratione scilicet indiuiduitatis.

Et qui author num. 23. scribit, quod quando
9 agitur de admittenda appellatione, si aliquo respectu non videtur locus esse appellationi, & propter excessum possit appellari; Tunc si exprimatur id, in quo exceditur, suspenditur solum executio quoad excessum, quod notatu dignum est. Si verò non exprimatur, suspenditur in totum executio ratione incertitudinis, seu dubitationis Contard. in l. vnica lim. 19. num. 2. C. si de moment. posseff. & Castr. in l. ab exeq. num. 3. C. quorum appell. non recip. Laderch. conf. 173. col. vlt. In practica tamen male hoc seruatur, si non exprimitur certus excessus.

SVMMARIA.

1 *Priuilegia Ecclesiarum multa, & magna.*
2 *Sacerdotes, & alij Ecclesiastici exēpti sunt ab omnibus tributis, tam prædiarijs, quā patrimonialibus*
3 *Ampliatur etiam in viarum munitionibus.*
4 *Ecclesia, & Monasteria tenentur ad viarum, & pontium reparationem.*
5 *Viarum, & pontium reparatio respicit publicam vtilitatem.*
6 *Reparatio pontium, & viarum est munus locorum, non personarum.*
7 *Qui viam publicam exarauit, tenetur ad eius reparationem.*
8 *In natura reparationis viarum, & pontium, cessant omnia priuilegia.*
9 *Ecclesia tenentur ad onera respicientia communem vtilitatem num. 10.*
11 *Summi Pontif. declaratio circa hanc materiam.*
12 *Honorifica mentio D. Senatoris Pauli Raudensis.*
12 *Auctoris munus in Curia Cremonensi.*
13 *Non. Const. in tit. de vijs publ. muniendis declaratio.*
14 *Domini directi tenentur pro tertia parte ad reparationem viarum, emphiteutæ vero pro duabus alijs partibus.*
15 *Eccles. Papienses contribuerunt ad fortificationem illius Ciuitatis iuxta taxationem factam à Gubernatore huius Dominij.*

Eccle-

Ecclesiæ, & Monasteria tenentur ad viarum, & pontium refe-ctionem. Cap. XXV.

Cclesiarum, & Monasteriorum pri-
uilegia multa, & magna esse con-
stat, cum ad onera, & collectas non
1 teneri habeatnr in Anth. item nul-
la communitas C. de Episcop. &
Clericis, & in cap. nun minus, vbi scribentes
omnes de immunit. Eccles. Bart. in l. vnica C. de
mulr. & in quo loco libro 10. Sacerdotes, cete-
rosq; Ecclesiasticos ab omnibus tributis, tam
prædiarijs, quam patrimonialibus, exemptos
2 esse traditur in l. placet C. de Sacrosanct. Ec-
cles. Id quod ampliari etiam, qnoad viarum mu-
3 nitionea respondit I.C. in l. cui munet. ff. de mu-
ner. & honor.
His non obstautibus de Aequitate teneri
4 etiam Ecclesiaa, & Monasteria ad viarum, &
Pontium refectionem tutius est; Namque cum
viarum, & pontium refectionea communem
vsum, & vtilitatem respiciant l. 1. §. vicinales ff.
5 ne quid in loco publico; Adeoquud non perso-
6 narum, sed locorum munera sunt, vt inquit Ca-
listrat. in l. honor §. munus vers. Viatum ff. de
muner. & honor.
Cumq; Aequissimum esse iudicetur eum, qui
viam publicam exarauerit, ad eius munitionem
7 teneri l. fin. ff. de via pnbl. & itiu. publ. resec.
Omnes immunitates cessare in hac causa, &
quæuis priuilegia quocunque titnlo concessa
8 fine, cessare debent l. 1. & 2. ff. de itinere munien-
do, pront apertis verbis declarauit Imperator:
in l. ad instructiones C. de Sacros. Eccl. vbi in-
quit, ad instructiones itinerum, pontiumq; etiam
Diuinas domos, & Venerabiles Ecclesias tam
laudabili titulo lubentet adscribimus; id quud
repetitur in l. absir C. de prinil. domus Aug.
lib. 11. de quo Festas. de collect. par. 4. cap. 1. per
totum præsertim num. 36. & num. 16. & seq. plur.
tradit an Eccles. teneantur pro plaustris, & cur-
ribus, qui per portas Ciuitatis pertranseunt.
9 Item ad reparationem putei viciniæ. Item an
ad salarium custodum terrarum; Item an ad ex-
pensas pro aggeribus fluminum. Item an pro
reparatione mæniorum Ciuitatis, cum muri sint
omnium tutela iuxtà Bald. cons. 312. lib. 1. Ga-
lia pleno cons. 30.
Eandem seutentiam circa viarum, & murorum
refectiunem sequitur Bursat. cons. 16. num. 23. &
cons. 25. iuncto cons. 42. lib. 1. Rol. cons. 71. lib. 4.
lariss. Purpuratus pleno cons. 50. lib. 1. & Marco-
brun. cons. 18. & nouissimè Anneus Robertus
rerum iud. lib. 2. cap. 3. vbi copiosissimè more suo
materiam examinat, atq; contra Ecclesiam iudi-
catum fuisse testatnr per Senatnm Parisien.
Vbi in fiue scribit, quod cum ista viarum
instructio vnicuiq; facilem vehendi importan-
di, & exportandi commoditatem præster Aequũ
10 est, vt simul omnes communem vsum, & publi-
cam vtilitatem communi sumptu, omniumque
impensis tueamur, & sustineamus.
Prout circa reparationem mæniorum Ciuita-
tum, siue pro ijs muniendis in præsenti Domi-
nio post lungam discussionem obtinuit à Sum-
mo Pontifice Vrbano Octauo hoc currenti anno
1624. aduersus Ecclesiast. persunas, Eruditis-
11 simus I. C. ac Oculatissimus Aduocatus Fi-
scalis Regius D. Paulus Raudensis, qui ea de re
missus fuerat Romam, iussu Potentissimi Regis
nostri, vt Ciuitates Cremonæ, Nouariæ, & Ale-
xandriæ propugnaculis munirentur communi-
bus expensis subditorum, tam Sæcularium, quam
Ecclesiasticorum huius Dominij pro certa por-
tiune, & pro alijs expensis Reg. Cam. qui D.
Raudensis ob Egregias eius animi dotes, paulò
12 post Reg. Senator electus præturam Cremo-
nensem tempore turbolentissimo, mira cum eius
laude, & virtutum splendore, exercuit, ac pro-
priam, & iustitiæ existimationem aduersus bar-
barorum conatum sustinuit, in cuius munere &
13 ipse iudex ab eo electus, in rebus scilicet capi-
talibus, Assessur per integrum bienuium elabo-
rari.
De qua viarum, & pontium reparatione pro-
13 uisum est per Nou. Const. in tit. de vijs pnbl.
muniendis, vbi etiam in cap. quia uriebantur;
cautum est Dominos directos teneri pro tertia
14 parte ad reparationem viæ contiguæ domui, in
emphiteusim concessæ, cui emphiteutæ duæ aliæ
partes spectant.
Quod onus pro fortificatione Ciuitatis Pa-
piæ sustinuisse Ciuitatis Clerum in summa li-
15 brarum octo mille anno 1567. die 19. Martij ex
taxatione per Excellentiss. huius Dominij Gu-
bernatorem facta tradit Menorh. cons. 1144.
num. 5.

SVMMARIA.

1 *Quod nullum est, nullum producit effectum.*
2 *Testamentum secundum imperfectum non tollit primum perfectum.*
3 *Contrarium verius, vbi in primo extraneus, in secundo suus fuit hæres scriptus.*
4 *Quod iure effectum non sortitur, præstare non potest impedimentum.*
5 *Fachinei declaratio circa l. hac consultiss. C. de testam. reprobato Aretino.*
6 *Opinio Castr. reprobatur à Fachineo.*
7 *Testamentum perfectum præualere debet cæteris paribus.*
8 *Declaratur Vlpiani responsum in l. 2. ff. de iniusto rupto.*
9 *Filij fratrum censentur omnes vocati in successionibus patruorum.*

Testamentum minus perfectum fauore venientiū ab intestato conditum, facit cessare primum testamentum magis solemne, in quo extranei hæredes erant instituti. Cap. XXVI.

QVod nulliter actum est, nullum producere effectum notissimi iuris est
1 vulgata l.se non §. condemnatū ff. de re iudic. Id circò testamentum
1 secundum imperfectum non tollere primum solenme, iuste cautum fuit in §.ex eo inst.quibus modis testam.in firm.& in l.ex parte
3 ff.de adimend.legat. Quod enim iure effectū non sortitur, præstare non potest impedimentum cap. præstat de reg.iur.Surd.decis.46.num.8.

De Aequitate tamen statuit Theodosius Imperator in l.hac consultissima §.si quis autem C.
4 de testam. quod Testamentum secundum imperfectum, in quo instituti sunt venientes ab intestato, tollat primum perfectum, in quo institutus erat extraneus, quem textum mirificè explicat Fachin.lib.4. controuers. iur.cap.6. per
5 totum, vbi reprobata sententia Aretin. in l.si filius ff. de lib. & posthum. Concludit tex. illum catenus procedere, quatenus omnes venientes ab intestato sint instituti in secundo testamento, cum non tantum solemnia facienda sint, quanti extimari debeat ipsa Aequitatis ratio, & iustitiæ, & simul defuncti voluntas.

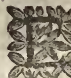
Prout pariter idem auctor reprobato Castr.
6 in cons. 327. lib. 1. eorum sententiam sequitur, qui tradiderunt d.l. hanc consultissimam dispositionem locum sibi vindicare, quando in primo testamento extranei hæredes fuerunt instituti, non autem si ijdem, vel alij venientes ab intestato sint instituti; Quia tunc cessat dictæ legis ratio, & eodem fauore primi instituti digni sunt, qui pro alijs concurrunt. Qua de re cum
7 cætera sint paria, præualere debet testamen-
8 tum perfectum, & sic per l. hanc declaratum dicitur Vlpiani responsum in l.2.ff.de iniusto rupto, & irrito testam. iuxta l. non est nouum ff. de legibus; De hac materia Corn. cons. 31. lib. 2. per totum.

9 Qua stante Aequitate conueniens est, vt filij fratrum pares in gradu omnes simul vocati censeantur in successionibus patruorum, vt probat Soc. Iun. cons.172. sub nu.21. circa medium.

SVMMARIA.

2 *Nepotes possunt impugnare exheredationem paternam, factam ab auo, vti iniustam.*
2 *Nepotes exheredari possunt ob paternum delictū.*
8 *Contrarium verius de Aequitate.*
3 *Posthumus in aliquibus casibus potest exheredari.*
4 *Filij interdum priuantur bonis paternis ad terrorem parentum.*
5 *Ciceronis pulcrum dictum.*
6 *Inanis esset exheredatio filiorum, si nepotes possent succedere.*
7 *Parentum vigiliæ, & sudores alio non tendunt, quam vt posteritati bona acquirant.*
9 *Dictum pulcrum Senecæ.*
10 *Acerbum est filium ex delicto patris puniri.*
11 *Iniquissimum est peccata parentum filijs imputari.*
12 *Pæna ibi consistere debet, vnde culpa orta est.*
13 *Decretum Senatus Parisiensis.*
14 *Leges odiosæ non sunt ampliandæ.*
15 *Declaratur Bart.doctrina.*
16 *Filio exheredato non censetur exheredatus nepos.*
17 *Filiorum appellatione veniunt & nepotes in fauorabilibus.*
18 *Filius etiam à patre exheredatus, succedit in dote filiæ datæ per auum; Quia contemplatione filij dotem dedisse nepti censetur auus, etiamsi filium exheredauerit.*

Defuncto filio iustè exhæredato, viuente patre, illius filij, & testatoris nepotes exheredari non possunt. Cap. XXVII.

Xhæredationem de patre factam ab Auo, catenus impugnare posse nepotes, quatenus apertissime doceant patrem non fuisse iustè ex-
1 hęredatum, declarat tex. in l.si filiū C.de inoff.testam.ex quo textu elicitur, nepotes
2 ex delicto paterno exhæredatos remanere, & exhæredari posse, vt scribit Vlpian. in l. non tantū §.si emancipatus, & ibi Bar. nu.2. ff. de bo. poss. contra tabul.Thesaur.Iun.qu.famil.70. num.23.
3 lib.1. Quemadmodum Posthumum in aliquibus casibus exhæredari posse, habetur in l. si posthumos ff.de lib. & posthum.& §.posthumum. inst. de exhæred. liber.

Ad parentum enim terrorem filij etiam, qui
4 nihil deliquerunt, bonis paternis, auitisque interdum priuantur l. cum ratio ff. de bonis damnatorum l.quisquis §.1.C.ad l.Iuliam Maiest. & l.1. C.de natur. liber iuncta l. manu missus C. de liber, & eorum libertis; Vnde Cicero in Epist.
5 ad Brutum inquit. Non me fugit, quam sit acerbum, parentum scelera filiorum pœnis lui. Sed hoc præclare legibus comparatum est, vt charitas liberorum parentes amiciores Reipub. redderet.

Si tamen Auuo inuito nepotes succederent
6 inanis certè esset filiorum exhæredatio. Namq; filius abdicari se à patre, inobedientemq; atque proteruum se reddere non verebitur, si speret prolem ei successuram; Cum alio non tendunt

patrum

patrum vigiliæ,& industrij sudores,quam vt filijs,& posteritati opes, & bona acquirant. Vt experientia docet.

De Aequitate tamen nepotes defuncto pa-
8 tre,exhæredari nō possunt ab Auo ob patris delictum, quia vt inquit Seneca lib. 2. de ira, cap.
9 34., Nihil est iniquius, quam aliquem hæredem
10 paterni odij fieri. Cum acerbum sit filium ex delicto patris puniri, siue maculam inuri, vt ait Iuris C. in l.crimen.ff. de pœnis, & in l. 2. C. de libertis, & eorum liberis; Immò iniquissimum esse peccata parentum filijs imputari, & ex pa-
11 terni sceleris pœna filijs præiudicari statuerunt Canones, cap. vnde cumq; ac per totam distinc. 56.

Vnde enim culpa orta est, ibi pœna consiste-
12 re debet, vt scribit Liuius lib. 28., Et ita pro nepotibus iudicasse Senatum Parisien. testatur
13 Anneus Robert. lib. 2. rerum iudicatarum cap. 4. præsertim col. penult. & vlt. fol. 419. & sequ. Cum ad aliena bona non agere dicerentur nepotes, sed auita sibi adiudicari, tam ex naturali ratione, quā ex iuris, & Aequitatis ratione eis
14 debita; Leges tamen in contrarium adductæ speciales casus continent, quæ tanquam odiosæ ampliandæ non sunt, vt res de se loquitur, Bartoliq; dictum in alleg. l. non tantum ab eodem-
15 met declaratur, vt scilicet contraria opinio verior, & Aequior sit.

16 Filio vero exheredato non censeri exheredatos Nepotes de Aequitate probat Fortun. Garcia in repet. l. Gallus §. idem credendum nu. 25. ff. de lib.& posth. ea ratione, quod in odiosis appellatione filiorum non veniunt nepotes, quamuis Bart. in l. filijs ff. de verb. significatione affirmet, quòd eadem Aequitate, qua masculinum concipit Fæmininum, eadem Aequitate filij ap-
17 pellatio comprehendit Nepotes, Procedunt enim hæc in fauorabilibus, non in odiosis, vt explicat Garcia loco relato.

18 Porrò quod filius, etiam exheredatus, succedat filiæ in dote ei data per exheredati Patrem, qui contemplatione filij dotem nepti dedisse censetur, etiamsi filios exhæredauerit, tex. est in l. dotem ff. de collatione bonorum.

SVMMARIA.

1 *Trebellianicæ prohibitio admittitur ex obseruantia regionis, vt Romæ, & Mediolani.*
2 *De obseruantia Romæ.*
3 *Prohibitio Trebellianicæ inducitur etiam ex verbis generalibus.*
4 *Decisio Rotæ Romanæ.*
5 *Remota obseruantia Regionis, multi affirmatiuam partem circa prohibitionem tenuerunt.*
6 *Contrarium verius de Aequitate num. 9.*
7 *Aequitas maior pro hac opinione concurrit.*
8 *Ea opinio sequenda est, quæ maiorem continet Aequitatem.*
10 *Decretum Senat. Pedem.*
11 *Lex iubemus correcta per Auth. Sed cum Testator C. ad l. falcidiam.*
12 *Contrarium verius.*
13 *Dispositio legis iubemus locum habet, quando vna tantum quarta detrahitur.*
14 *Contrarium verius.*
15 *Qualibet detractio consideratur de per se, & in suo tempore.*
16 *Filius statim detrahit legitimas.*
17 *Trebellianica detrahitur tempore, quo euenit conditio restitutionis hæredi.*
18 *Res iudicata ab auctore.*
19 *Francisci Caucucij I.C. honorifica mentio.*
20 *Falcidiæ detractio non concurrit cum legitima.*
21 *Io. Petri Alæ I.C. honorifica mentio.*
22 *Non datur concursus inter legitimam, & Trebell. eodem tempore.*
23 *In fideicommisso puro vna deductio contrahit aliā*
24 *Grauatus conditionaliter detrahit vtramque partem.*
25 *Falcidia detrahitur adueniente casu restitutionis fideicommissi particularis, etiam si prius deducta fuerit legitima.*
26 *Aequitas est naturalis iustitia.*
27 *Rustici lites diuidunt per medium.*
27 *Petri Cantonij I.C. mentio.*
27 *Alfonsi Vicecomitis I.C. mentio.*
28 *Filius paternam hæreditatem adiens, nulla facta reseruatione, Patris dispositionem approbare dicitur.*
29 *Stante approbatione testamenti patris, filius non potest detrahere Trebellianicam.*
30 *Conclusio affirmatiua pro detractione trebellianicæ in filijs primi gradus, non habet locum in vlterioribus liberis, idest nepotibus.*
31 *Peregrinus reprobatur.*
32 *Ratio diuersa militat in legitima, & trebellianica.*
33 *Filius intrat in locum Patris circa legitimam.*
34 *Thesauri opinio reprobatur.*
35 *Fructus an computetur in trebellianicam.*

Trebellianica non potest prohiberi in filijs primi gradus. Cap. XXVIII.

Agna est Quæstio inter Doctores, vtrum filijs primi gradus prohiberi possit Trebellianicæ detractio, quam controuersiam ex professo multi pertractarunt scribentes, licet varij adeò sint in communi opinione, vt tum ij, qui negatiuam, tum alij, qui affirmatiuam partem sustinent; communem esse eorum sententiam existimauerint.

Vera tamen ipsius quæstionis decisio desu-
1 mitur ex obseruantia, cum & Romæ, & hic Mediolani, præscriptum sit posse eam prohiberi, vt loquendo de obseruantia huius Ciuitatis testantur Alciat. in l. cum proponas vers. portioni C.de

C. de pactis,& in conf.97. lib.9.tom.3. Cotta in
eius memor. verbo Trebellianicæ Clar. in verbo
testamentum qu. 63. vers. bonè verum est Polid.
Ripa sing.obseru. 117. num.5. Borgn.in eius re-
pertorio verbo Trebellianica, & nouiss. consul-
tissimus D.Bimius cons.341.num.15.lib.4.
2 De obseruantia verò Romæ scribit Cassia-
dor.decis.4.tit.de testam.& in decis.diuers.par.2.
3 decis.313. Crescent. decis. 2. de testam. Etiamsi
prohibitio ex verbis generalibus, non in indiui-
duo inducta esset, vt tradit Ludouis. decis. 421.
nu.10.& 11.Vbi ita pluries fuisse per Rotam iu-
dicatum testatur, non tamen verba sint talia,
quæ necessario hanc prohibitionē inferant,& ibi
subijcit Beltramin.Addict.litt.D. qui in quadam
4 causa Bononiensi ita iudicasse Rotā anno 1619.
tradit;Idem quod comprobat Grac.lib.2.discept.
forens.cap.245.n.1.& n.5. Card.Mant.de conie-
cturis vlt.volunt.lib.7.tit.12.& Marisc.var.resol.
lib.1.c.vlt.n.9.& 10.ac Ludouis.decis.421.n.10.&
16.Cū D.D.quos citat,& sequit. Merl.3.d.legit.
Difficultas igitur residet circa loca,in quibus
diuersimodè iudicatum fuit,& sic vbi nulla certa
adest consuetudo; In hac dubia, & quotidiana
5 controuersia, in qua affirmatiuam partem, vi-
delicet vt possit prohiberi etiam filijs primi gra-
dus, tenuerunt Ruin.cons.115. col.10. lib.3. Ri-
man. in l. Marcellus §. quod autem in fine ff. ad
Trebell. Vasq. de success. lib. 1. §. 8. rubr. de te-
stam.n.12. in fine,Pancirol. cons.471. nu.5. & 6.
Franc.decis.11.nu.9.& 19.Gozad.cons.97.nu.6.
Tob. Nonius cons.90. num.24. Rimin.iun.cons.
397.in fine, Viuius decis.3. lib.1. Marc. Ant. de
Amatis decis. Marc.11. Marzar.de fideicom. qu.
49.vers.& quoniam, Caualc. in dicto eius reper-
torio verbo. Trebellianica, Menoch. cons.164.
nu.26.& cons.272. & 277.nu.60.cum alijs quos
copiosissime adducit Marta voto 113.nu.3. cum
seq.& Gaspar. Antonius Thesaur.lib.1. q.forens.
20. nu.1. & 2.Quibus addo Fontanellam de pa-
ctis nuptialib.lib.1.par.2.glos.9.claus.4.nu.110.
Crass.§.testam.qu.62.& §. Trebell.qu.4. num.1.
Peguer.decis.107.num.1.Franch.decis.612.Mol-
fett.in Consuet.Neap.par.2.qu.10.nu.63.& Ma-
riu. Anguiscolam cons.130.nu.32.lib.1.
De AEQVITATE tamen contraria opinio
6 vti verior, AEQVIOR, & tutior, amplectenda
est,videlicet in præiuditium filiorum primi grā-
dus non posse prohiberi Trebellianicam; Vbi in
regione contraria non viget consuetudo, vt pro-
bat Decius cons.81.nu.3.& cons.218. col.2. Pa-
ris.cons.132.num.1. inter consil.Socin.Iun.lib.1.
Rimin.Iun.cons.187.num.39.vbi AEQVITATI
conuenire hanc opinionem scribit, idem probat
Eugen.cons.33.nu.19.Rol.cons.12. num.6.lib.1.
quos omnes seq. Marta d. voto 113. nu.1.& 10.
cum seq. vbi multos pro contraria opinione re-
7 latos hanc partem etiam tenere scribit.Et maio-
rem AEQVITATEM pro hac opinione stare
testatur, & propterea ea sequenda est, etiamsi
contraria sententia sit æquè communis, vt te-
statur Pancirol.cons.471.num.2.& seq.lib.1. vbi
opinionem affirmatiuam AEQVITATI conso-
nam esse inquit; Quia ea opinio amplectenda
est inter duas communes, quæ veriorem, siuè
8 maiorem continet AEQVITATEM ex Oddo
cons.3.nu.9. vt supra dictum fuit in cap.4.nu.18.
Quinimo veriorem esse negatiuam senten-
tiam in puncto iuris, vt non possit prohiberi
9 Trebellianica filijs primi gradus per l. iubemus
C. ad Trebell. concludit Ripa d. singul. obseru.
117.num.3.id quod confirmat obseru.499. nu.1.
& ante eum Bereta cons. 29. in fine, & cons. 60.
n.4.Idem sequ.Ceual.commun.contra commun.
qu. 30. Surd. cons. 458. in fine, & cons. 522. per
totum, Moroc. cons.67. num.2. Et ita iudicare
10 solere Senatum Pedemontanum testatur The-
saur. alleg. forens. quæst. 20. num.3. part. 1. vbi
multos cumulat præsertim Maluas. cons. 125.
num. 65. Peregr. de fideicom. art. 3. num. 107.
& seq. Gail. obseru.138. num.16. Petra de fidei-
com. qu.15. nu.152. Addo ego Costam cons.31.
sub num.71. & Honded. cons. 45. num.56. cum
seq. lib. 2. Vrsil. ad Afflict. decis. 367. num. 12.
Fab. de Anna cons. 25. num. 10. Ioseph de Rust.
tract. de fideicom.lib.1.cap.2. num.10.Annæum
Robert.rerum iudicat. lib.4. cap.7. pag.866. ac
Borell.cons.51.num.9.& Laderch. cons.87.n.26.
vbi de communi obseruantia testatur Cyriac.
controuer.243. Merlin.d. legit.lib.1. tit.3.qu.1.
num.25.& seq.Ciarlin.controuer. forens.tom.2.
cap.152. num.1. & seq.
11 Neque mouere nos potest ab hac sententia
nonnullorum traditio, qui affirmarunt d. l. iu-
bemus,esse correctam per Auth.sed cum testator
C.ad l. falcid. Quoniam contrarium validissimis
12 fundamentis probarunt Gabr.alleg.cons.93.nu.
23. Eugen.d.cons.33. nu.33. & Oddus recensito
cons.8.num.15. ad quos me remitto, & quos se-
quitur Marta d.voto 113. num.14. cum.seq. qui
13 num.16. egreg. aliam tollit difficultatem, nimi-
rum quarta detrahitur, vt nonnulli voluerunt.
Quia contrarium verius est, dum filius sub
14 conditione grauatus detrahit duas quartas
secundum communissimam opinionem,quælibet
15 enim detractio consideratur de per se, & in suo
tempore; statim namque, atque filius successit,
16 detrahit legitimam tanquam æs alienum, scri-
ben. in l.sancimus C.de inoff.testam. trebelliani-
17 ca verò detrahitur tempore, quo euenit con-
ditio restitutionis hæred. & sic diuerso tempore
Pereg.de fideicom.art.3.nu.112.vers.quorum as-
sertio Eugen.d.cons.33.num.45.
Cuius temporis diuersitate inspecta, dum
Vicarij Prætorij Cremonæ munus obibam sub
Auspitijs Amplissimi Senatoris Belloni illius
Ciuitatis veræ Rom. coloniæ desideratissimi
Prætoris die 24. Nouembris 1623. iudicaui fa-
uore Dominæ Dianæ Persicæ, in præiudicium
18 D.Hortensij Gomenduci,qui meæ sententiæ ac-
quieuit. Iudicaui, inquam, post excitatas hinc
inde dubitationes, detrahendam esse falcidiam
à fidei-

à fideicommisso particulari, non obstantibus
19 deductis per præstantissimum, & eloquentissi-
mum I.C. Franciscum Cauutium, Comenduci
Aduocatum, qui præsertim ex doctrina Cæ-
phali in cons. 153. nu. 62. opinabatur faleidiæ
20 detractionem non esse concedendam, quæ con-
currere non potest cum legitima; cum duæ cau-
sæ lucratiuæ circa eandem rem non possint simul
concurrere.

Respondit enim eruditissimus, & subtilis I.
21 C. D. Io. Petrus Ala Aduocatus Persicæ, con-
cursum non dari cum legitima eodem tempore,
22 sed diuerso sic: in quam sententiam inclinaui,
iuxta l. existimo ff. de verb. oblig. vt in fidei-
commisso conditionali, secus in puro, vbi vna
23 deductio continet aliam Peregr. d. art. 3. num.
51. præsertim in fine vers. non etiam & vers. nam
ratio, ac nu. 52. vbi inquit, quod conditionali-
24 ter grauatus detrahit vtranq; quartam, quia
consideratur illud solum, An eodem, vel diuer-
so tempore cedat dies detractionis vtriusque, &
nu. 55. egit in specie de faleidia; Vbi veriorem
opinionem esse illam tradit, quia probatur posse
detrahi falcidiam adueniente casu soluendi lega-
ta, vel restituendi fideicommissum particulare,
25 non obstante quod prius deducta sit legitima,
quam sententiam sequitur Rost. de substit. lib. 1.
cap. 2. nu. 9. part. 1.

26 Vbi vero AEQVITAS hæc omnibus non
placeret, quod credi vix potest, cum sit natura-
lis institia l. scire oportet §. sufficit ff. de excus.
tut. Marta d. voto 113. num. 11. & supra in
cap. 1. nu. 3. probauimus iuxta sententiam Ca-
ualcani in dicto repert. verb. trebellianica,
posset controuersia hæc terminari more rustico-
27 rum, qui per medium diuidunt lites, vt etiam
refert Ripa dicta obseru. 499. nu. 4. & ita cen-
suisse Thesaur. Patrem testatur Thesaur. Ion. d.
qu. famil. 20. nu. 1. in fine, prout eam normam
obseruarunt præstantissimi I. C. D. D. Petrus
Cantonus, & Alfonsus Vicecomes arbitri ele-
27 cti Inter sorores Castiglioneas ex vna & hære-
dem eorum fratris ex altera; non quia trebel-
lianica ipsa prohiberi eo in casu non potuerit,
cum Testator vltimi defuncti pater, Ciuis Me-
diolanen. esset, attenta consuetudine, de qua
supra, sed quia hæsitabatur eam tantum pro-
hibuisse Testatorem in casu delicti, qui casus
non contigerat, hæresq; grauatus hæreditatem
adiuerat, nulla facta reseruatione, adeo vt Pa-
28 tris dispositionem approbasse dicerent iuxta
tradita per Grattum cons. 160. num. 26. lib. 2.
Ancar. cons. 152. alias 154. vol. 4. Bell. cons.
64. nu. 4. & copiosiss. Gratian. lib. 2. discept.
forensi. cap. 245. nu. 3. & 4. vt in specie stante
testamenti approbatione, non posse filios etiam
29 primi gradus Trebellianicam detrahere probat
Marta dicto voto 113. nu. 20. da qua materia
cumulatissimè scribit Alex. Trentacinq. lib. 1.
var. resol. tit. de legit. resol. 4. & resol. vlt. per
totum.

Neq; ommittitur, quòd conclusio supra fir-
mata ob AEQVITATEM, scilicet in filijs pri-
30 mi gradus, non procedit in vlterioribus liberis,
vt elicitur ex eodem tex. l. iubemus C. ad Tre-
bell. vbi Bald. & Salice. & post eos Alex. cons.
67. nu. 1. & 2. lib. 1. & Gozad. cons. 45. sub n.
25. vers. quarto aliæ respondetur, ac post Ruin.
cons. 80. nu. 25. vers. & vbi lib. 3. probat Ripa
31 sing. obseru. 10. nu. 3. & 4. reprobato Peregr. de
fideicommiss. art. 12. nu. 21. vers. quo verò; Ed
tatione contrarium opinante, quòd scilicet si-
cuti non potest auus nepotem grauare in legiti-
ma, eodem pacto neq; in trebellianica.

32 Namq; diuersa militat ratio in legitima, &
trebellianica, vt subijcit Ripa dicto loco num. 7.
33 filius enim intrãt in locum Patris circa legiti-
mam, atq; ideo nepos in locum filij. Quod non
contingit in trebellianica per tex. in d. l. iube-
mus C. ad Trebell. eandem sententiam sequitur
Marta dicto voto 113. n. 8. in eamq; refert Glos.
in d. l. Iubemus verbo hæreditarijs in fine, Gabr.
cons. 122. nu. 8. lib. 1. Surd. cons. 77. nu. 4. Peregr.
sibi contrarius art. 4. nu. 117. & Viu. decis. 402.
num. 10. Qua stante conclusione erronea pari-
34 ter detegitur Thesauri traditio in dicta qu. 20.
sub nu. 3. Tum quia perfunctoriè tradit etiam
nepotibus non posse prohiberi trebellianicam.
Tum quia Borellus citatus ad illud propositum
cons. 51. num. 9. nec verbum facit de nepoti-
bus, sed tantum de filijs primi gradus lo-
quitur, Præter quod contrarium etiam deci-
dere tex. in d. l. iubemus, satis superque
constat.

In trebellianica autem an fructus sint com-
putandi, pariter diuersimodè scripserunt Doc-
35 tores. in æquas duas tantum partes ex tribus
imputandas esse tradit Peregr. cons. 70. num. 6.
lib. 1. sed materiam hanc difusissime trituraujt
Thesaur. qu. famil. 50. lib. 1. per totam, ad quē
remittitur lector, post Iacobum Aemilianum
cons. 13. per totum, vbi nu. 2. vers. Paulus de
Castro dicit de rigore iuris teneri filios primi
gradus imputare fructus in trebellianicā, quan-
35 do duæ quartæ detrahuntur, de AEQVITATE
tamen non nisi in alijs descendentibus.

SVMMARIA.

1 *Tempus, de quo in legibus, vel statutis, esse debet continuum nu. 1. & nu. 12.*
2 *Distinguitur inter pœnales, & fauorabiles.*
3 *In fauorabilibus tempus interpollatè adimpletur.*
4 *Exemplum pœnalis dispositionis.*
5 *Tempus cõtinuũ requiritur, vt quis in pœnã incidat.*
6 *In odiosis tempora non coacervantur.*
7 *In fauorabilibus tempora de AEQVITATE coacervantur.*
8 *Contrarium probat Rebuffus.*
9 *Annus interpollatus non dicitur cõpletus, itaut nouitius possit professionem emittere nu. 9. & n. 23.*
10 *Tempora non coacervantur in præiudicium emphiteuta.*

11 Exem-

11 *Exemplum in cessatione alimentorum statutorum carcerato pro debito.*
13 *Tempora coacerruantur fauore piæ causæ.*
14 *Decretum Senatus Pinciani.*
15 *Opinio contraria Fontanellæ.*
16 *Lex decernens subministrationem alimentorum carceratis, ab eorum creditoribus dicitur odiosa.*
17 *Lex, siue statutum dicitur odiosum, si principaliter sit factum in alicuius odium.*
18 *Lex, siue statū dicitur fauorabile, si principaliter factū sit fauore alicuius, lz. secūdario in odiū aliorū.*
19 *Lex decernens alimenta carceratis, facta dicitur principaliter fauore ipsorum carceratorum.*
20 *Decretum Senat. Mediolan.*
21 *Decretum aliud Sen. Mediol.*
22 *Creditores non eximuntur à præstatione alimentorum eo sub prætextu, quod Protectores carceratorum prouideant de alimentis ipsis carceratis.*
Nouitius continuate experiri debet dura onera religionis num. 24. & num. 26.
25 *Difficilius est quadraginta dierum continua ieiunia proferre, quam totidem interrupta.*
27 *Inconueniens esset, vt Nouitius, qui in Religione stetit per sex menses, mox ab ea exiuit, & vagari maluit, & postea illinc ad annum iterum habitu suscepto, post sex menses professionem emitteret.*

Statuto stante, quòd qui carceratus remansit per annum, liberetur absq; impensa, sub eo compræhenditur is, qui carceratus stetit per annum interpollatum, non continuū. Cap. XXIX.

LEges tum communes, tum municipales sæpissimè de certo tempore mentionem faciunt; Hinc quęrirant DD. an tempus ipsum esse debeat continuum, vel satis sit interpollatum adimpletum, & licet de iure continuum
1 esse debeat glos. in rubr. de diuers. & tempor. præscriptionibus Abb. in cap. fin. de elect. circa finem, communiter tamen distinguitur in pœna-
2 libus, & odiosis, in quibus tempus ipsum esse debere continuum, in fauoralibus verò adim-
3 pleri interpollatè Angel. in §. hæc autem tria in proemio ff. quem refert Iason. in l. si idem cum eodem num. 7. ff. de iurisd. omn. Iud. & ibi Dec. num. 2. vbi tradit exemplum in eo, qui stante statuto prohibente receptionem banniti per duos dies sub certa pœna, non cadit in pœnam
4 si bannitum vno die, postea alio die, non tamen continuo, sed interpollato retinuit, intercedentibus multis diebus inter vnum, & alium diem: quia integrum, & continuum tempus
5 requiritur, vt quis incidat in pœnam Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. glos. 18. par. 4. num. 44.
6 lib. 1. in odiosis enim tempora esse debent continua, nec possunt coaceruari, e contra in fauorabilibus coaceruantur tempora, & sufficiunt interpollata.

Vnde idem Iason. in alleg. l. idem cum eodem nu. 7. ff. de iurisd. omn. Iud. ponit exemplum in eo, qui stetit in carceribus per annum interpollatum, & concludit, quod stante statuto iuben-
7 te liberandum esse amore Dei eum, qui stetit in carceribus per annum, de AEQVITATE liberandus venit ad formam statuti, temporaque de AEQVITATE coaceruantur Purpurat. in eadē l. si idem cum eodem sub nu. 6. vbi Decius num. 5. cum seq. latiss. Rebuff. in eadem l. si idem cum
8 eodem num. 4. qui contrarium probat, vbi exemplum ponit in eo, qui remansit in Monasterio per duo semestria separata, quo casu non dici-
9 tur tacitè professus, cum annus non censeatur completus, idem de emphiteuta, qui cessauit in solutione canonis per duos annos, mox soluit per annum, & deinde per alios duos annos
10 cessauit à solutione, quia non dicitur cecidisse, cum tempora non coaceruentur Fontanell. dicta glos. 18. n. 49. Vbi multa proponit verisimilia exempla, & presertim cum pertractet quęstionē.

An stante statuto, quo vbi cessatum sit per duos dies in præstatione alimentorum per creditorem facienda carcerato, relaxetur statim
11 carceratus, tempus illud duorum dierum esse debeat continuum, an interpollatum; Et licet multi voluerint tempus illud esse debere continuum, quia quando lex facit mentionem de certo tempore, intelligitur de continuo, vt pro-
12 bauimus supra per glos. not. in rubr. de diuers. & tempor. præscript. Abb. in cap. fin. de elect. circa finem Gomez. var. resol. tom. 3. cap. 1. de delictis num. 3. Cancer. var. resol. par. 3. cap. 11. de sponsal. num. 179.

Tamen cum fauore piæ causæ tempora con-
13 iungantur, & coaceruentur l. Paulus §. ff. de liber. caus. Andr. de Besser. in repet. l. habeat n. 33. C. de Sacros. Eccl. Per illum Senatum decisum fuisse anno 1607. tempus ipsum esse coaceruan-
14 dum, & carceratum relaxandum testatur Fontanell. dicta glos. 18. n. 51. & quamuis dictæ sententiæ multa opponat Auctor ipse à nu. 52. vsq; ad
15 68. Contrariaq; opinio sibi magis arrideat eo sub prætextu, quod constitutio ipsa submini-
16 strandi alimenta carceratis per eorum creditores sit odiosa, & principaliter in odium creditorum sit ædita iuxta doctrinam Menochij de recuper. possess. remed. 1. n. 13. cū plur. seq. Cassan. cons. 54. n. 16. Peregr. de fideicom. art. 1. n. 24. Alder. Masc. ad Gen. Statut. interpr. conclus. 4. n. 146. in quibus locis concluditur statuta dindi-
17 cari odiosa, si principaliter in alicuius odium
18 fuerunt facta. E contra fauorabilia, quando principaliter in alicuius fauorem ædita sunt, quamuis secundario in odium tertij.

Proculdubio quod principaliter in carceratorum fauorem, licet secundario in creditorum,

19 odium

19 odium factum fuisse huiusmodi statutum: liquet, & consequenter in hoc allucinari Auctorem ipsum, alioquin virum doctissimum, constat.

Huiusmodi tamen ambiguitas sublata est in hoc dominio, vbi consimile viget statutum, siue priu ilegium fauore detentorum. Namque Senatus anno 1555. vltimo Aprilis Declarauit
20 Tempus illud, quod est dierum trium, esse debere continuum, post quòd tempus non possunt creditores moram purgare, vt legitur in primis Addit., ad Nou. Const. fol. 29., Prout idem Ampliss. Ordo antecedenti anno 1554. die 12. Aprilis ad relationem Ampliss. Senatoris Rainoldi mox Senatus Præsidis statuit onus alendi car-
21 ceratos pro debito, spectare etiam ad daciarios, & Gabellarios, vt penes Egr. Patellanum d. fol. 29. A quo onere non eximuntur creditores ex eo, quod confraternitas misericordiæ, siue Protectores carceratorum, elemosina communi alimenta præstare soleant huiusmodi carceratis
22 Valass. decis. 1. num. 8. cum seq. Cassan. consl. 25. nu. 9. quos seq. Fontanell. dicta gloss. 18. claus. 4. par. 4. nu. 35.

Quæ conclusio, quod fauore piæ causæ tem-
23 pus coacervatur, limitatur in Nouitio, qui professionem emittere intendit. Per annum enim continuum non interpollatum in probatione stare tenetur, quidquid dicat Glo. in cap. cum
24 qui de reg. iur. in 6. Quia nouitius integrè dura, & aspera Religionis instituti onera experiri continuate debet, non interpollate. Sicut enim difficilius est quadraginta dierum continua ie-
25 iunia perferre, quam totidem interrupta. Ita Nouitius sine intermissione onera Religionis
26 ad annũ sustinere debet Abb. in cap. ad Apost. de regular. latiss. Azor. par. 1. inst. moral. lib. 12. cap. 2. qu. 8. præsertim litt. D.

Et sanè AEQVVM non esset, vt qui post-
27 quam stetit in Religione per sex menses, dimisso habitu, vagari maluit per mundum, & exinde illinc ad annum iterum habitum assumat, & post sex menses professionem emittere permittatur Fontanell. dicta gl. 18. claus. 4. n. 38. par. 4. lib. 1.

S V M M A R I A.

1 *Hyppotecam Generalẽ, & specialem habens, exercet prius specialem, antequam tertios possessores molestet, si certus est posse ibi sibi satisfieri n. 105*
2 *L. 2. C. de pignor. fundata est in mera AEQVITATE nu. 56.*
3 *Habens generalem, & spetialem hyppotecã dicitur habere duplicem obligationem.*
4 *Duo vincula magis ligant, quam vnum.*
4 *Princeps, & supremum tribunal vtitur AEQVITATE.*
5 *L. 2. C. de pignor. AEQVISSIMA dicitur nu. 57.*
5 *Dispositionem l. 2. C. de pignor. extorquent DD.*
6 *Dispositio dicta l. 2. C. de pignor. non habet locum, quando hypotheca generalis præmittitur, & specialis subsequitur secundum aliquos.*
7 *Dispostio dicta l. 2. C. de pignor. procedit tantum secundum aliquos, quando secundus à creditore haberet hyppotecam specialem in ea re, quam defendere vult à priori creditore nu. 39.*
8 *Ordo scripturæ, & verborum non mutat substantiam rei.*
9 *Dispositio d. l. 2. C. de pignor. locum non habet in debitore, sed tantum in secundo creditore.*
10 *Dispositio l. 2. C. de pignor. non prodest tertio possessori, qui rem tenet non tanquam creditor, sed tanquam Dominus secundum aliquos.*
11 *Actio hyppotecaria non potest exerceri contra tertium possessorem, nisi facta discussione bonorum debitoris, & super excussione sit pronunciatum num. 25. ac nu. 105. in fin.*
12 *Lex 2. C. de pignor. prodest tertio possessori.*
13 *Contrarium verius.*
14 *Casus, in quibus dispositio l. 2. C. de pignor. locum non habet, remissiuè narrantur.*
15 *Clausula, ita quod per specialitatem generalitati non derogetur, respectu hippotecæ in instrumentis apposita, an impediat dispositionem l. 2. c. de pignor. & an impediat num. 16. cum seq. & num. 39.*
16 *Casus legis vbi euenit, non est admittenda quæstio.*
17 *Doctores, qui tradiderũt impediri per clausulã prædictam dispositionem d. l. 2. C. de pign. enarrãtur.*
18 *Doctorum opiniones intelligendæ veniunt secundum leges, & rationes, quas alle gant.*
19 *Paris. cons. 103. lib. 3. loquitur in diuersis terminis. Ex diuersis non bene infertur num. 20.*
22 *Couarruu. Alba, & Asinius contrarium probare dicuntur 22. & 25.*
23 *Debitor non potest gaudere beneficio l. 2. C. de pign. num. 98.*
26 *Fundamento destructo omnia superinde ædificata corruere necesse est.*
27 *Copiæ plus non est credendum, quam originali.*
28 *Doctoribus tenentibus aliquam opinionem rationibus nõ perpẽsis, sed turmatim, nulla fides dãda est*
29 *Doctores ipsi morem auium sequuntur, quarum vna cum volat, cæteræ volant.*
30 *Contractus ex conuentione partium legẽ accipiũt.*
31 *Clausula, Ita quod specialitas generalitati non deroget, non tollit priuilegium generalis hyppotecæ, sed impedit illius exercitium nu. 42.*
32 *Simul stat, quod vtraq; hyppoteca subsistat, sed quod vna nõ exerceatur, donec altera sit excussa.*
33 *Diuersum est, vt per specialitatem non derogetur generalitati, atque quod creditor nõ obstante speciali hyppoteca agere prius ad generalẽ valeat.*
34 *Verbis, & sensu clausularum niti opportet.*
35 *Cassaneus reprobatur.*
36 *Declaratus tex. in l. qui generaliter in fin. ff. qui potiores in pignore habeantur nu. 40.*
37 *L. 2. C. de pignor. vti posterior leg. digestorum, eis derogasse censetur.*
38 *Et dicitur limitatoria earum.*
38 *Creditoribus duobus simul cõcurrentibus, & habẽtibus generalem hypothecam, præfertur primus*

41 Fru-

41 Frustra appositas clausulas in instrumentis dicendum non est.
43 Introductum in fauorem non debet retorqueri in odium.
44 Creditoris non interest, quod sibi satisfiat ex vno, magis quam ex alio pignore num.99.
45 Tempus contractus considerari debet, vt dignoscatur, si specialis hyppoteca sit vtilis, vel damnosa.
46 Nostra interest habere res maiorum, & prædecessorum nostrorum.
47 Naboth istoria in veteri testamento.
48 Inductum in fauorem sat est, quod principaliter sit fauorabile, & vtile, licet secundario, & in consequentiam, aliquid damni possit afferre.
49 Hyppoteca specialis magis afficit rem, quam generalis, & pluris iuris ex ea, quam ex generali constituitur num.61.
50 Hyppoteca specialis prius excutienda est, quam generalis.
51 Non obstante clausula prædicta num.69.
52 Protestatio non releuat protestantem in his, quæ à iure constituta sunt.
53 Potestas legis maior est, quam hominis.
54 Hyppoteca generalis apposita post specialem, in subsidium tantum apposita censetur.
55 Pignus speciale in dubio præsumitur sufficiens.
57 L.2. C.de pignor.facta dicitur ne secundo creditori, si possibile est, praiudicetur num.97.
58 AEQVITAS est ordinata iustitia temperata dulcedine misericordiæ.
59 AEQVITATEM semper ante oculos habere debet iudex.
60 AEQVITAS omnis suadet, quod creditor eligat illam rem, in qua plus iuris habet.
62 Iudex debet de AEQVITATE facere quod sibi non nocet, & alteri prodest.
63 Repudiare quis aliquid non debet ad alterius incommodum.
64 Illustriss. Magistratus in cognitione causarum sibi iure ordinario spectantium repræsentat personam Principis, & vti debet AEQVITATE.
65 Doctores aliquot, dum nequeunt commodè leges interpretari, eas miris modis ad cognitiones suas detorquent.
66 Derogare est rem tollere, aut eā vti infectā reddere.
67 Venditor potest rem venditam retinere iure pignoris tanquam pignus, donec pretium soluat.
68 Venditor propter pretium non solutum habet manus in eiectionem ad ipsam rem venditam.
70 Mulier pro cōsecutione dotis sibi restituēdæ habens specialem, & generalem hippotecam, vbi ex speciali potest sibi satisfieri, non debet manus ponere ad alia in praiudicium posteriorum creditorum.
71 Creditori vtilius est habere tantum generalem hypotecam, quam generalem, & specialem simul.
Franciscus reprobatus cum Cassaneo, & alijs, de quibus num.20. & 96.
Contraria opinio verior num.72. & 73.
74 Præscriptio decē annorū inducitur inter præsentes.
75 Præscribi non potest actio nundum orta, idest euictionis, & similium.
76 Præscriptiones adinuentæ sunt in odium negligentium, ne tamdiù incerta dominia rerum essent.
77 Præscriptio est ius quoddam ex tempore congruens, legum auctoritate vim capiens, negligentibus pænam inferens, & litibus finem imponens.
78 Hyppotecaria actio præscribitur decem annis inter præsentes num.79. ac num.114.
80 Præscriptionis remedium est æquissimum, ac iuri naturali consonum.
81 Præscriptionis exceptio habet vim rei iudicatæ.
82 Præscriptionem adducens, & se in ea fundans, videtur imitari piscatorem anguilarum, qui credens se anguillas manu, non retibus piscare, eas incontinenti ammittit.
83 Præscriptionem allegans habere debet titulum.
Item traditionem num.84. item bonam fidem num. 85. item possessionem nu. 88. & quod partes sint præsentes num.89.
86 Bona fides regulariter præsumitur.
87 Ita vt contrarium dicenti incumbat onus probandi.
Absentiam allegauti incumbit onus probandi, quia & in eadem Prouincia præsumitur n.90. & 118.
91 Præscriptionem allegans probare tenetur, quod à principio fuit aduersarius de eodem domicilio.
92 Probatio continuæ præsentiæ per decem annos ferè impossibilis diceretur.
93 Non agens, quod facere potest, & quilibet alius diligens Pater familias fecisset, dicitur in culpa, & negligentia.
94 De negligentia constare dicitur, si probatur, quod quis facere potuerit, & non fecerit.
95 Non.Const. in tit. de bonis ad cridas ponendis cap. non praiudicant, declarantur.
97 Creditorem redditaum inquietare videtur quis, vbi certum est primo posse sibi satisfieri ex re illi specialiter hyppotecata.
100 Renuntiari non potest ijs, quæ in fauorem aliorum sunt introducta à legibus.
101 Protestatio non releuat in his, quæ introducta sunt fauore aliorum.
102 Protestatio facta per contrahentes, videlicet ita quod per specialem hyppotecā non censeatur derogatum generali, non dicitur facta intuitu secundi creditoris, sed intuitu debitoris principalis.
103 Rectè non infertur à persona debitoris ad secundam creditoris personam.
104 Creditor secundus quasi succedens in locum debitoris videtur regulariter tantū eius iure vti posse.
105 Limitatur in casu l.2.C.de pignor.
106 Protestatio creditoris ostendit eius voluntatem.
107 Distinctio inter creditorem primum, cui probabile dubium imminet, ne possit satisfieri ex speciali hyppoteca, & qui potest generalem hyppotecam experiri, & inter creditorem, qui certus est posse sibi satisfieri ex speciali.
108 Primus creditor, cui ex speciali hyppoteca potest satisfieri, & virtute generalis molestat secundum creditorem, id facit potius causa cuiusdam æmulationis, vt illi obsit.
110 Certa vt res dicatur, nō sufficit generalis præsūptio, quod specialis hyppoteca sufficiens præsumatur, sed

sed aliter debet constare de certitudine nu. 109. *&* 110.

111 *Conditio apposita in dispositione legis debet aliter verificari, quam per præsumptionem.*

112 *Aemulationis causa, quando primus creditor agit contra secundũ creditorẽ, vbi potest sibi satisfieri.*

113 *In iudicijs non audiuntur ij, quorum non interest.*

114 *Præscriptio procedit etiamsi possessor habeat causam à debitore, dummodo non sit eius hæres.*

115 *Locus, in quo partes habent domicilium, attenditur in præsumptionibus.*

116 *Quod procedit, etiamsi habeant Domicilium in pluribus locis.*

117 *Præsentes dicuntur in materia præscriptionis, si ambæ partes habent domiciliũ in eadẽ Prouincia.*

118 *Ciuitates Lombardiæ ex pace Constantiæ habentur loco Prouinciæ.*

119 *Statutum Mediolani, quo cauetur præscriptionem decem, & viginti annorum, extendi ad triginta, declaratur.*

120 *Statutum loci, in quo mora commissa est, attendi debere voluit Bar. num.* 121. *qu.* 123. *declarat.*

121 *Forum quis sortitur vel ratione domicilij, vel ratione rei sitæ.*

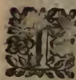
122 *Præscriptio etiam mixta datur.*

123 *Præscriptio triginta annorum requiritur, vbi agitur de clausula constituti.*

124 *Statuto Mediol. cauetur, quod ex constituto generali nõ intelligatur, nec sit trãslata aliqua possessio*

125 *Restitutio in integrum competit aduersus præscriptionem.*

Habens specialẽ, & generalem Hypothecam tenetur prius excutere specialẽ, antequam tertios possessores virtute generalitatis molestet. Cap. XXX.

IMperator Seuerus perspiciens æquũ non esse, vt qui absq; alterius creditoris incommodo sibi satisfacere potest, illum molestet, AEQVITA-
1 TEM amplectendo, sanxit in l. 2. C. de pignor. quod habens generalem, & specialem hypothecam, si certus est posse sibi satisfieri ex his, quæ specialiter hypothecata sunt, generalem hypothecam in præiuditium posteriorum creditorum non exerceat, quam legem in mera
2 AEQVITATE fundatam esse testantur ibi omnes scribentes, & præsertim glos. verb. temperanda est, Corn. cons. 246, sub nu. 1. & nu. 3. lib. 1. quo loco subijcit ipse Author, quod habens genera-
3 lem, & specialem hypothecam in certa re, censetur in illa re habere duplicem obligationem, & cum duo vincula magis ligent, quam vnum Auth. Itaque C. commun. vtriusq; Iud. Vndè non mirũ, si studet AEQVITAS, quod eligat illam rem, in qua habet plus iuris, & de qua specialiter sibi prouidit, vltra generalem prouisionem; Adeo quod non videtur eadem AEQVITAS, quando in qualibet re, habet tantumdem iuris, idest solam generalem hypothecam, quòd eligat màgis vnam rem, quàm aliam; Eandem sententiam sequitur Crau. cons. 982. nu. 1. Franch. decis. 5. circa finem, vbi ait, quod licet AEQVITAS hæc non reperiatur scripta contra ius scriptum;
4 Nihilominus Princeps, & Sacrum Concilium Neapolitanum, quod Principem repræsentat, potest ea vti l. 1. C. de leg. AEQVISSIMAMQ; legem eam appellat Couaru. lib. 3. var. resol. cap.
5 18. num. 2. vers. septimo.

Et quia legis huius dispositionem diuersimodè interprætantur scribentes, eam etiam extorquendo, vt abundè scribit Alex. Trentacinq. lib. 3. var. resol. tit. de pignor. resol. 5. per totum, cum in facti contingentia materia ipsa plenè (vt arbitror) ventilata, atq; trutinata esset superioribus annis in causa D. Boniforti Ponzani Rationatoris Reg. Cam. in qua Coaduocatus fuit eruditiss. occulatiss. & præstantissimus D. Petrus Paulus Flamenus, nunc meritissimus Reg. Quæstor Extraordin. redditυum, qui post hæc scripta Amplis. Senator fuit creatus à S.R.M. Non ab re esse existimaui, responsa prolata hic subnectere, vna cum causæ euentu, ad publicæ vtilitatis commodum.

Adsit virtus Spiritus Sancti.

QVotidiana nobis est materia l. 2. C. de pignor. qua cauetur, priorem creditorem habentem generalem, & specialem hypothecam teneri priùs specialem excutere, antequam secundum creditorem bona debitoris possidentem molestet, vt ait Couaruu. lib. 3. var. resol. c. 18. in princ. vers. quæ quidem: Et quoniam diuersimodè loquuti de ea fuerunt DD. volentes alij eam pluribus modis limitari, & declarari, alij alia loquentes, operæ pretium duxi capta opportunitate defendendi iura D. Ponzani contra D. Plotum, nodos omnes hic eneruare, quibus intricata quodammodo hucusque reddita videtur illius dispositio, quamuis ornatissimè illam examinarint Costa de remed. subsid. remed. 11. & Caroc. de excuss. qu. 65. p. 2.

Et primò contendunt D. D. legem ipsam non habere locum, quando hypotheca generalis
6 præmittitur, & specialis subsequitur, vt post Albericum, & alios super eadem l. 2. tradit Alex. Trentacinq. lib. 3. var. resol. tit. de pignoribus, & hypoth. resol. 5. num. 2. Secundò, quod lex ipsa
7 procedit tantum, quandò secundus creditor habere hypothecam specialem in ea re, quam defendere vult à priori creditore, non autem si generalem tantùm, vt post Socin. cons. 198. lib. 2. tradit Torniola cons. 6. num. 96. & 99. & ante eos Cassan. in Cathalogo gl. Mundi par. 12. consider. 99. limit. 25. §. Ad hoc posset circà medium vers. & aduerte.

Veruntamen non obstantibus his DD. subtilitatibus

litatibus, siuè præcedat generalis, siuè specialis hypotheca prioris creditoris, siuè habeat specialem hypothecam, siuè non, secundus creditor semper procedere dispositionem ipsius l. 2. concludunt communiter scribentes, esto quòd
8 ordo scripturæ, & verborum non mutet substantiam dispositionis rei, vt in puncto ait Asin. tract. de excur. §. 7. cap. 5. num. 2. in fine Mynsing. sing. obseru. cent. 6. obseruat. 94. num. 6. & 7. qui testatur sic sensisse Dominos illius parlamenti Paris. cons. 59. num. 38. lib. 1. Couar. lib. 3. var. resol. cap. 18. vers. quarto adnotandum erit, & vers. Tertia eadem constitutio Osasc. decis. 158. sub num. 6. Egregiè Alex. Trentacinq. all. resol. 5. per totam, præsertim num. 2. & 3. vers. Ab hac secunda, quo loci quæst. ad partes latissimè pertractat, & respectu Ordinis generalis, vel specialis hypothecæ id etiam amplectitur Torniola all. cons. 6. num. 99. quamuis respectu hypothecæ specialis, quam habere debet secundus creditor in re controuersa, contrariam opinionem defendat ibidem num. 96. & Surd. decis. 44. num. 2 ac Caroc. de excuss. bon. quæst. 65. nu. 5. & 8. par. 2.

Rursus tradunt Scribentes legem ipsam non
9 habere locum in debitore, sed tantùm in secundo creditore, qui excipere potest, vt primus creditor hypothecarius agat priùs aduersùs rem specialiter hypothecatam, antequam conrrà bona per ipsum secundum creditorem possessa ratione generalis hypothecæ; Et in hoc omnes conueniunt, vt post antiquiores Surd. decis. 44. num. 10. Torniola recit. cons. 6. num. 96. Costa de remed. subsid. remed. 11. num. 7. Gaspar. Roder. tract. de annuis reddit. lib. 2. quæst. 9. nu. 62. Asin. tract. de execur. recit. cap. 5. Trentacinq. recit. resolut. 5. num. 8.

Præterea supponunt DD. legem prædictam
10 non prodesse tertio possessori, qui rem tenet non tanquàm creditor, sed tamquàm Dominus; Et licet Oliban. tract. de actionibus par. 2. lib. 1. cap. 29. vbi Adition. num. 59. tradat non posse experiri actione hypothecaria contrà tertium
11 possessorem, nisi facta discussione bonorum debitoris, & super excussione pronuntiatum sit per Maluas. cons. 19. num. 6. lib. 1. Surd. cons. 191. num. 10. lib. 2. Gamma decis. 99. Atq; de mente gl. in dicta l. affirmat Asin. dicto §. 7. cap. 8. vers. verum. Surd. dicta decis. 44. num.
12 14. vers. rursus, prodesse tertio possessori, prout antè eos idem probat Bar. in eadem l. 2. in fine, ex quo militare tradit eamdem rationem.

Nihilominùs non resistit assumptum Olibani,
13 & aliorum, quin exclusus dicatur tertius possessor à prouisione ipsius legis, vt ex professo defendit post Paris. cons. 103. in principio lib. 3. & Couaruu. alleg. cap. 18. vers. quinto animaduertendum est lib. 3. var. resol. & Trentacinq. dicta resol. 5. num. 7. Torniola alleg. cons. 6. num. 97. Surd. recit. decis. 44. num. 11. & Molin. de primog. Hispan. lib. 4. cap. 7. num. 22. & 25. fol. mihi 50. ac idem Asin. eodem cap. 8. vers. pro declaratione tantum.

Plures alios casus, in quibus supponitur non
14 habere locum recitatam l. 2. tradunt Costa dicto remed. subsid. 11. nu. 9. vers. Non obstat Crau. cons. 892. num. 4. Surd. dicta decis. 44. num. 12. vers. Ego tamen iuncto num. 17. & 18. Torniola dicto cons. 6. num. 98. & sequent. Paris. cons. 103. num. 3. lib. 3. & Alex. Trentacinq. dicta resol. 5. num. 11. ad quos DD. breuitatis gratia me remittere censui.

Illa tantùm excutienda venit limitatio passim adducta, quæ casui D. Ponzani conuenit, nempè vtrum attenta clausula, quod specialitas
15 generalitati non deroget, & è contra, à Notarijs in huiusmodi instrumentis apponi solita, cesset in hoc casu dispositio prædictæ l. 2. C. de pign. Adeò quod non teneatur D. Plottus primus creditor actione hypothecaria speciali prius experiri contra bona Terdoliati, antequam agat virtute generalis hypothecæ aduersus bona Landionæ possessa à D. Ponzano, vti secundo creditore successo in locum Isabellæ Tassæ.

Qua in re animaduertendum est, quod attenta clarissima illius textus dispositione; Erroneum quodammodo videtur eundem in dubium reuocare DD. ob vim clausulæ prædictæ, cum vt
16 alias dictum fuit, vbi casus legis euenit, non est admittenda quæstio vul. l. Ancilla C. de furtis, & l. illam C. de collar. Corn. cons. 205. num. 8. lib. 3. per mendicata etenim suffragia tot Doctores eruditissimi, & tanti nominis in eam labem inciderunt primo aspectu illius clausulæ, quæ sanè diligentius, & accuratius perpensa non resistit dispositioni dictæ nostræ Constitutionis, & nodum in scyrpo potius quærere Doctores ipsos, & vnum post alium more claudorum in foueam cecidisse, quàm quod dubitandi locus subesset, ex infrascriptis liquere non despero.

Primus enim omnium hanc opinionem in campum proposuisse videtur Cassan. in catal. gloriæ mundi alleg. consider. 99. par. 12. limit.
17 25. vers. sed aduerte Mox illum sequutum fuisse Paris. recitato cons. 103. num. 3. & sequenti lib. 3. & Couaruiam lib. 3. var. resol. cap. 18. vers. prior creditor, supponunt recentiores, qui & ipsi non degustato negocio eandem opinionem amplexi fuernnt vz. Osasc. decis. 158. num. 7. vers. ex alio tamen, Franch. decis. 5. per totam. Put. decis. Roman. 38. lib. 1. Minsing. cent. 6. obseruat. 94. in fin. Alex. Trent. dicto lib. 3. var. resol. tit. de pign. & hyp. res. 5. num. 6. Alba cons. 796. Asin. de execur. §. 7. cap. 5. & 8. Rol. cons. 36. vol. 4. Caroc. de excuss. par. 2. quæst. 65. num. 20. Surd. decis. 44. Torniola cons. 6. nu. 93. D. Alex. Raud. de Analog. cap. 33. num. 3. lib. 1. Quos omnes exceptis Trentacinq. Torniola, ac Raudense, allegat. & seq. Costa de remed. subsid. remed. 11. num. 5.

Enim

Enim verò, etsi corona hæc Doctorum, ac tan-
ti præclarissimi viri opinionem ipsam affirmas-
se videantur, attento quod eorum traditiones
18 intelligendæ veniunt secundum leges, & ratio-
nes, quas allegant, vt post multos, quos con-
gerit tradit Menoch. conf. 52. num. 165. conf. 90.
num. 55. & conf. 401. num. 113. iuncto conf. 766.
num. 21. & conf. 798. num. 19.

Perspectis singulorum dictis, non dubito,
quin ex eisdemmet veritas vtsupra proposita
meridiana luce clarior appauritura non sit.

Ex ipsis enim Doctoribus amouendus venit
Paris. all. conf. 103. lib. 3. qui de clausula prædi-
19 cta nec verbum facit, sed tantum sub num. 2.
asserit, quòd nec illo primo instrumento dici
potest fuisse derogatum per aliud secundum,
quoniam expressè in dicto secundo instrumento
adest clausula, vt per illud non præsumatur de-
rogatum, & aliquid innouatum primo, & con-
tentis in eo, & expressè secundo continetur,
quod omnia contenta in primo instrumento
debeant permanere valida, & firma &c. Et sic
cum longè differat clausula prædicta ab his pro-
testationibus in instrumentis ex tempore postea
celebratis appositis, ambigi non potest, quin
minimè conueniat casui nostro ipsius Parisij di-
20 ctum, cum ex diuersis non bene inferatur iure
vulg.

Couaruu. citato cap. 18. æquè cessat, ex quo
potiùs contrariam opinionem tenere infrà os-
21 tendetur, ne dum pro ea facere, affirmari po-
test; Namque in fine dicti vers. 9. est præterea,
extra dentes asserit, quòd illa opinio respectu
dictæ clausulæ sibi valdè dubia est, atque quod
difficillimè eam interpretationem in praxi ad-
mitteret.

Alba itidem in conf. 746. num. 3. contrarium
de directo probat, dum ait, quod primus cre-
22 ditor non obstante clausula prædicta contentus
esse debet de pignore speciali, nisi in ea regione
ex longa consuetudine contrarium interpræta-
tum extaret.

Surdus recitata decis. 44. præsertim num. 8. &
seq. loquitur de debitore, qui gaudere non po-
23 test beneficio dictæ l. 2. non autem de secundo
creditore, idcircò non confert huic quæstioni
decisio ipsa; Quamquam ratiocinando post con-
clusionem a Senatu in eo casu factam plures li-
mitationes a DD. excitatas ad dictam l. 2. pro-
ponit, ac etiam vt plurimum soluit, nec verbum
facit de recitata clausula. Imò sub num. 4. vers.
Quinimo dicit, quod quemadmodum creditor
agere prius debet aduersus debitorem, siuè eius
bona, eaque excutere, antequam tertios pos-
sessores conueniat actione hypothecaria per
24 §. sed neque in Auth. de fideiuss. nè alijs iniustè
creditor molestus sit, cui potest à debitore sa-
tisfieri. Ita agere etiam debet primus creditor
aduersus rem specialiter hypothecatam, an-
tequam aculeum dirigat contra secundum cre-
ditorem possidentem bona generaliter hypo-
thecata; ne, vtsupra dictum est, alijs iniustè cre-
ditor molestus sit, vbi potest sibi per specialem
consulere Crau. conf. 594. num. 5. vers. obser-
uandum.

Asinius loco citato, videlicet cap. 5. & 8. pari-
ter de clausula prædicta nec verbum quidem
25 facit, itaut contrarium potiùs sustinere videa-
tur.

Olascus autem vna cum Minsing. Raudense,
Franco, Puteo, Torniola, Trentacinquio, Caro-
cio, & Costa locis citatis, simpliciter quidem
conclusionem ipsam affirmant, tantùm freti au-
thoritate Cassanei, & Parisij, nulla allata ratio-
ne eorum dicti, adeò quod non subsistente doc-
trina Cassanei, corruere etiam horum Docto-
26 rum testimonium affirmandum est, cum destruc-
to fundamento omnia superindè edificata cor-
ruere necesse sit iuribus notissimis, ex quo alias
magis copiæ, quam originali crederetur (quod
27 affirmandum non est iuxtà Rol. conf. 9. num.
33. lib. 3. Hect. Felic. alleg. 46. num. 26. par. 2.
His enim Doctoribus tenentibus dictam opi-
nionem rationibus non perpensis, sed turma-
28 tim, nullam fidem præstandam esse tradit Me-
noch. conf. 51. num. 53. post Neuiz. lib. 6. Siluæ
nupt. num. 29. quia vt subijcit, ex Decio conf.
481. in fin. idem Menoch. num. 54. Doctores isti
29 morem auium fuerunt insequuti, quarum vna
cum volat, cæteræ volant.

Cassanei authoritatem tantùm, ac Rol. fun-
damenta, & rationes superesse patet pro con-
clusione prædicta, igitur operæ pretium pari-
ter est, vt hæ etiam diligenter excutiantur: ac
diluantur, ad hoc vt clarius liqueat de veritate
huius nostræ opinionis.

Nititur primò ea ratione Cassaneus, quod
ex voluntate contrahentium per illam clausu-
lam expressè declaratum est, per specialem
non derogari generali, & propterea seruari de-
bere eorum voluntatem, eo quia contractus ex
30 conuentione partium legem accipiunt l. 1. § si
conueniat ff. depositi, & consequenter non ob-
stante speciali hypotheca posse creditorem vti
generali; Verum, si recto, vt decet, oculo,
clausula ipsa perpendatur vna cum eiusdem
substantia, & verbis, non resistit, quin ea non
obstante priùs specialem excutere debeat credi-
tor primus, & in eius subsidium posteà genera-
lem.

Attento quod generalis sublata sic agendo
non diceretur, cuius reseruationem continet
31 clausula prædicta, sed tantùm impeditum esse
illius exercitium, & vsum, donec creditori pos-
set satisfieri ex bonis in specie obligatis Gabr.
conf. 41. num. 8. lib. 2. Egregiè Surdus conf. 495.
num. 9. vers. nec aduersatur, quo loci subiungit
posse simul stare, quod vtraque hypotheca sub-
32 sistat, sed vna non exerceatur, donec excussa
sit altera, sæpeq; contingere, quod plures com-
petant actiones, sed ex eis vna datur solum in
subsidium.

Diuersumq; est, vt per specialitatem non cen-
seatur derogatum generalitati (prout continet
clausula prædicta, id quod nos etiam admitti-
33 mus) atq; quod per illam clausulam possit cre-
ditor, non obstante speciali, agere priùs ad ge-
neralem, contrà dispositionem dictæ l. 2. C. de
pignoribus, vt de se patet, cum verbis, & sensui
dictæ clausulæ niti opporteat, vt habetur, ex
34 traditis à Per Ill. D. Senatore Bellono affine, &
Domino meo tract. de his, quę incontinenti fiunt,
cap. 177. num. 19. loquendo de interpretibus
Grecis, qui nitebantur verbis l. filiæ C. famil.
ercis.

Secundo adducit Cassaneus, quòd in l. qui
generaliter in fi. ff. qui potiores in pignore ha-
beantur, videtur adesse tex. ad litteram pro hac
35 clausula, vt inuit. Bar. in dicta l. 2. C. de pignori-
bus. Sedulò autem perpenso ipso textu vna cum
Bar. dicto, tantùm abest, vt Cassanei intentio-
nem corroborent; quin imo contrarium potiùs
affirmare videantur.

Tex. enim ipse continet, vt etiam declarat ibi
glo. magna, Quòd si generalis fuit obligatio,
aliquibus deductis; generaliter obligata si suf-
ficiant, potior est secundus creditor in pignore
speciali, & sic inferre vult textus ipse, quod
36 quemadmodum in casu proposito omnia ge-
neraliter hypothecata erant, & aliqua specia-
liter, Ita hic omnia generaliter, nonnullis de-
ductis, quæ minimè nec generali, nec speciali
hypotheca affecta sunt.

Præter quam quod cum nostra ista lex 2. sit po-
sterior dicta l. qui generaliter, eidem derogasse
censetur, ex quo correctoria, siue limitatoria
37 dictarum aliarum legum dicitur, vt concludunt
DD. citati præsertim Alexan. Trentacin. dicto
lib. 3. var. resol. tit. de pign. resol. 5. num. 3. vers.
hæc opinio.

Bartolus verò distinguit hoc pacto, si sunt
plures creditores, tunc aut primus habet tan-
tum generalem hypothecam, & secundus etiam
38 generalem tantùm, & primus præfertur, ita
intelligitur præalleg. leg. generaliter in princ.
Aût primus habet specialem, ac etiam genera-
lem, & secundus alteram tantùm, Et tùnc aut
habet eas purè, aût sub conditione. Si purè,
tunc licèt de rigore iuris possit prosequi, quam-
cumque hypothecam velit, tamen de AEQVI-
39 TATE non potest per dictam l. nostram; Si
verò habet specialem hypothecam purè, & ge-
neralem sub conditione, videlicet, si non pos-
sit sibi satisfieri ex speciali, tunc sufficiente sibi
speciali hypotheca, secundus creditor non
solùm est potior, sed etiam est solus in illa hy-
40 potheca, & ità debet intelligi præall. l. qui ge-
neraliter in fine.

Qua de re quoquo se vertat Cassaneus ad-
mittendo, quod per clausulam prædictam dica-
tur priorem creditorem habere hypothecas
specialem, & generalem purè, aut specialem tan-
tùm purè, & generalem sub conditione, adhùc
de AEQVITATE dictæ l. 2. semper tenetur
creditor excutere priùs specialem hypothecam,
vt explicat Bar. supra relatus.

Deueniendo ad Rol. authoritatem, quæ po-
strema est, sanè ex professo opinionem prædictã
defendere conatur Rol. d. cons. 36. n. 8. cum seq.

Et primo loco adducit auctoritates Cassa-
nei, Parisij, Didaci, & Osaschi, quorum dicta mi-
nimè releuare satis supra probatum extitit, &
sic cessat fundamentum ipsum.

Secundo adducit, quod si admitteretur hu-
iusmodi clausulam minimè operari effectum,
de quo agitur, sequeretur, quòd frustra esset ap-
41 posita contrà l. si quando. ff. de leg. 1. & post
multos Beroius cons. 30. nu. 9. lib. 2.

Huic autem obiecto responderur falsum esse,
quod clausula prædicta seruiret de vento, qua-
tenus non operaretur effectum supra expressum;
Namque, vt dictum fuit supra in vers. Nititur
primo in verbo, verum si operatur clausula ip-
sa, & verus illius sensus est, vt non censeatur
derogatum generali hypothecæ, non autem
quòd prius ad generalem, quàm ad specialem
agi possit; Ex quo retardari tantùm per specia-
42 lem ipsius generalis exercitium apparet, non
autem illa sublata diceretur iux. Gabr. cons. 41.
nu. 8. & 12. lib. 2. & Surd. cons. 495. num. 9. vers.
nec aduersatur lib. 4.

Tertiò ait Rol. quòd quatenus clausula præ-
dicta non saluaret ius primi creditoris agendi
ad eius libitum, etiam ex generali hypotheca;
Specialis ipsa introducta in fauorem creditoris
redundaret in eiusdem odium, quòd affirman-
43 dum non est vul. l. quod fauore C. de legibus, &
sic ad diminutionem creditoris, quod iuri repu-
gnat l. si manci pia ff. de fundo instr. Socin. iun.
cons. 189. num. 91. lib. 2.

Diluitur attamen obiectum hoc ex funda-
mento relato à Surdo in dicto cons. 495. sub nu.
12. vers. verificatur igitur, & vers. igitur, & vers.
per prædicta satisfit, quo loci apertè tradit nul-
lum omninò damnum ex hoc irrogari, quia non
44 interest prædicti creditoris, quod sibi satisfiat
ex vno magis, quàm ex alio pignore, & sat est,
quod sibi satisfiat Gabr. dicto cons. 41. num.
12. lib. 2. Considerarique debet tempus con-
tractus, vt dignoscatur, si specialis hypothe-
45 ca sit vtilis, vel damnosa l. si voluntate Cod. de
rescind. vend. scrib. in l. 2. C. eod. tit. idem
Surd. cons. 151. nu. 71. & dicto cons. 495. nu. 12.
Quandoquidem tempore contractus nulli du-
bium est, quòd in bonis ipsis Terdobiati vendi-
tis Tettono per Plotum commodiùs, & liben-
tiùs poterat Plotus de restanti pretio sibi satis-
facere, quam in bonis Landoniæ, quæ adhùc neq;
erant in bonis ipsius Tettoni, & consequenter
commodius poterat Plotus prosequi speciale
pignus, quàm generale in alijs bonis; libent iusq;
46 id fecisse debuisset, cum nostra intersit habere

ctes maiorum, & prædecessorum nostrorum glo. in l. 1. ff. sol. matr. Cassan. de retr. rubr. 10. §. 1. nu. 1. in fi. Vndè Naboth. de quo habetur in tertio Regum cap. pen. cum à Rege Achab, vt vineam, quam iuxta palacium habebat, accepta
47 meliori, aut pretio iustiori, ei venderet, accersitus fuisset; Respondit, propitius sit mihi Dominus, nè dem hæreditatem patrum meorum tibi.

Et sic cessat regula ipsa, quod inductum est in fauorem; Quia, vt subijcit Surd. loco citato, sat est, quod principaliter specialis hypotheca sit
48 fauorabilis, & contineat vtilitatem, licet secundario, & in consequentiam aliquid afferre posset damni Ias. in l. vinum nu. 12. in fin. ff. si cert. pet. Decius in l. non omnis §. pupillus num. 4. ff. eodem; Quamuis, vt supra dictum fuit, nihil damni contineat, eò quia æquè sufficienter Plotto consulatur ex speciali, sicut ex generali, maximè cum specialis magis afficiat rem, quàm generalis, & plus iuris constituatur per specia-
49 lem, quàm per generalem. Rimin. iun. cons. 577. num. 10. Ea propter priùs illa excutienda
50 est, quam generalis Molin. lib. 4. de primog. Hispan. cap. 7. num. 28. fol. 501. & Surd. dicto cons. 495. num. 11. ac Gabr. all. cons. 41. nu. 13. lib. 2.

Et ex his liquidò constat non subsistere rationes, & DD. opiniones limitantes prædictam legem nostram, vbi in instrumento contractus adsit citata clausula, ità quod specialitas generalitati non deroget; Hocq; non solum fuit de mente Couar. in recit. cap. 18. var. resol. vers. nono est præterea in fine; & Alba relato cons. 796. nu. 3. Verùm expressè, & extrà dentes con-
51 clusionem ipsam, quod non obstante clausula prædicta agere teneatur creditor priùs ad speciale pignus, quàm ad generale, defendit, & exornat subtilis I. C. D. Amatorus Rodriquez *in eius nouis.* trac. de concursu creditorum par. 2. art. 1. nu. 5. per totum, dùm egregiè scribit ea clausula non obstante adhùc habere locum dictam leg. 2.

In his enim (subiungit auctor ipse) quæ à iure constituta sunt, protestatio non releuat pro-
52 testantem, vt notat glo. verb. materna in l. alimenta C. de negocijs gestis, quam pluribus exornat Rub. in l. non solum. §. morte num. 58. & ibi Bolognin. num. 134. ff. de noui operis nunciatione. Alex. cons. 94. lib. 2. quibus confert conclusio illa desumpta ex l. 1. C. qui admitti, de qua Perill. D. Senator Bellonus dicto tractatu de his, quæ incontinenti fiunt cap. 55. nu. 3.
53 maiorem scilicet esse legis, quam hominis potestatem.

Præterea num. 6. tradit author ipse legem prædictam non corrigere decisionem l. qui generaliter, & similium, vt asserebat Negusanc. falsò, dicens communem in dicto tr. de pignorib. 8. par. memb. 1. nu. 20. Nam cum ea lex loquatur in casu diuerso ab eo, qui continetur in d.
53 l. qui generaliter, non potest dici correctoria, sed limitatoria, vt notauit Gregor. Lopez in l. 70. tit. 18. par. 3. gl. 9. proùt idem affirmat Alex. Trentacinq. d. lib. 3. var. resol. tit. de pignorib. resol. 5. num. 3. vers. ab hac secunda in fine; & sic concludit ipse author. sub num. 7. circa medium dictam l. 2. procedere respectu superioris creditoris, qui non obstante recitata clausula se opponere potest priori creditori agenti aduersùs bona compræhensa sub generali hypotheca, relicta speciali, ex qua potuit vniuersum debitum exigere.

Omitto autem fundamentum ineuitabile, vt supra adductum, clausulam prædictam non importare effectum à DD. contrariam opinionem affirmantibus suppositum, respectu exercitij actionis, sed ne per specialitatem sublata diceretur generalitas, non autem quod retardari non possit exercitium generalis ex Surd. & Gabr. suprà citatis.

Addo ego, quod generalis ipsa, quasi in subsidium posita dicitur post specialem, vt tradit
54 Asin. dicto tr. de execut. §. 7. cap. 5. sub num. 4. vers. quod tamen in fin. & vers. sequen. post Cremens. sing. 54. qui ait talem obligationem eo modo conceptam condicionalem, & subsidiariam esse, quem sequitur Gabr. dicto cons. 41. nu. 4. lib. 2. & Costa alleg. remedio 11. in princip. Vndè si subsidiaria est, & conditionalis, exerceri non potest, nisi in subsidium specialis, & adimpleta conditione excussionis ipsius specialis, vt vulg. iuris est, & sic agere debet Plottus ad speciale pignus, quod in dubio præsumitur sufficiens pro solutione ipsius credi-
55 ti, vt post Mysing. Trentacinq. Asin. & Rol. locis citatis affirmat Caroc. alleg. quæst. 65. nu. 2. par. 2. de excuss. & tradit Surd. alleg. decis. 44. num. 16.

Insuper fatentur omnes prædictam nostram
56 l. 2. fundatam esse super AEQVITATE, vt per Corn. cons. 240. sub num. 1. vers. tertio facit lib. 1. Crau. cons. 982. num. 1. Alex. Trentacinq. dicto lib. 3. var. resol. tit. de pignor. resol. 5. num. 3. in fin. Rol. alleg. cons. 36. num. 5. lib. 4. Id quod liquet ex verbis eiusdem text. videlicet, vt omnibus consultum sit; ita scribit Milin. de iust. & iur. disput. 538. sub num. 31. vers. lege 2. par. 2. quo loci tradit Impertinens esse, vt primus creditor velit molestare secundum creditorem possidentem, vbi ex re specialiter hypothecata sibi satisfieri potest, & in fine dicti vers. dicit, quod lex ipsi soli AEQVITATI contra iuris rigorem nititur, idem comprobat Caroc. dicta quæst. 65. num. 4. dum tradit legem ipsam fundatam esse, ne secundo creditori, si
57 possibile est, præiudicetur, eamdemque Aequissimam legem appellat Couaruuia recit. cap. 18. var. resol. lib. 3. num. 2. versic. septimo constat.

Quarè cum AEQVITAS aliud non sit, quàm ordi-

ordinata iuſtitia, temperata dulcedine miſeri-
58 cordiæ, vt interpretatur Abb. in cap. ex parte, de tranſact. & Bart. in l. 1. Cod. de leg. quos ſequitur Afflict. ſuper conſt. regni lib. 1. rubr.
59 17. Si quis in poſterum num. 27. & ſeq. fol. mihi 77. Eamque ſemper habere debere iudicem ante oculos docet text. in l. quòd ſi epheſi. §. in ſua. ff. de eo, quòd certo loco Afflict. vbi ſupra num. 28.

Ambigendum non eſt, quin Illuſtriſs. Magiſtratus ſecundum AEQVITATEM iudicaturus non ſit, vt iudicare conſueuit, declarando non eſſe moleſtandum Dominum Ponzanum à Ploto, qui aciem dirigere debet contra bona Terdobiati ſpecialiter ſibi hypothecata, eſto
60 quod omnis ſuadet AEQVITAS, quòd Plotus eligat illam rem, in qua plus iuris habet, & de qua ſpecialiter ſibi prouidit vltrà generalem prouiſionem, Corn. conſ. 246. num. 3. lib.
61 1. & Surdus dicto conſ. 495. nu. 12. lib. 4. Prout ſupra ſatis probatum eſt, maius ius habere in re ſpecialem hypothecam, quàm generalem, ex Mol. de primog. Hiſpan. lib. 4. cap. 4. num. 28. fol. mihi 501. quod etiam tradit Surdus ſæpius citato conſ. 495. num. 11. & Gabr. conſ. 41. num. 13. lib. 2. ac Rimin. Iun. conſ. 577. num. 10.

Iudex etenim debet facere de AEQVITATE quod tibi non nocet, & alteri proſit Bart.
62 in l. 2. in princ. ff. ſol. matr. Afflict. ſuper dicta conſtit. rubr. 17. num. 27. & ſeq. Maximè verò circa electionem hypothecæ ſpecialis ante generalem, nè noceat tertio poſſeſſori, vt per l. 2. §. item varus, ff. de aqua pluu. arcenda probat Corn. conſ. 246. num. 1. lib. 1. qui etiam ſubijcit
63 non poſſe quemquam repudiare aliquid ad incommodum alterius, vbi non caderet commodum repudiantis, quòd magis eſt per l. liberto octuaginta, ff. de operis libertorum, faciunt ad hoc quæ tradit Surd. recit. conſ. 495. num. 9. verſ. non obſtat.

Præſertim autem AEQVITATI prædictæ inſiſtere debet ipſe Illuſtriſs. Magiſtratus attento, quod licèt AEQVITAS in ſpecie non reperiretur ſcripta contra ius ſcriptum, tamen Princeps, vel Illuſtriſs. Magiſtratus, qui in hac co-
64 gnitione repræſentat eius perſonam, poteſt ea vti per tex. in l. 1. C. de leg. & habetur in Nou. Conſt. tit. de Quæſt. Extraord. redd. prout loquendo de Sacro Conſilio tradit Afflict. loco citato num. 28. in fine.

Non omitto, quod tradit Eruditiſſimus, ac PerIlluſtriſſimus Dominus Senator Bellonus allegato tract. de his, quæ incontinenti fiunt, cap. 61. num. 9. & 10. dùm inquit nefas eſſe, quòd Doctores aliquot illorum authoritatem declinare ſatagunt, quæ Imperatorio nititur numine, & poteſtate, ac dùm nequeunt com-
65 modè leges interpræcari, eas miris ad cogitationes ſuas modis detorquent, vt libitum eſt, eas legunt leui coniectura, & diuinatione ducti, nullo codicum teſtimonio freti, multa inducunt, multa addunt de ſuo; Prout ſimiles eſſe adductos Scribentes, qui dictæ noſtræ Conſtitutionis diſpoſitioni adeò claræ limitationem dare per dictam clauſulam nixi ſunt abſque codicum teſtimonio, aut alia euidenti ratione.

Nec vim facit, quidquid ſcribit Surd. citato conſ. 495. num. 10. dum concludit, quòd clauſula, quòd ſpecialis hypotheca poſita pro maiori cautione non æquipollet clauſulæ prædictæ, ità quod ſpecialitas non deroget generalitati, eo quia vbi dicitur nè ſpecies deroget generi, tunc ita ſuſtinetur generalis hypothecæ vtilitas, vt poſſit exerceri antè ſpecialis excuſſionem, aliàs quod ſpecialitas derogare diceretur generalitati, ſi actualiter impediretur exercitium generalis.

Namque ex fundamentis, vt ſupra explicatis, ſatis liquet, quòd retardando exercitium generalis hypothecæ, non dicitur ipſa generalis ſublata, aut eidem derogatum, & conſequenter attento, quod conſequens Surdi falſum detegitur, neceſſariò etiam falſum dicitur antecedens, iuxtà terminos Topicos; Præter quàm quod maioris potentiæ eſſe arbitror clauſulã prædictam, quòd ſpecialis hypotheca poſita ſit pro maiori cautione, quam dicta clauſula, itaut per ſpecialitatem generalitati non derogetur, vt de ſe
66 patet. Derogare enim generali diceretur, ſi ea pænitùs ſublata eſſet, cum derogare ſit rem tollere, aut eam, vti infectam reddere, faciunt quæ tradit PerIlluſtriſſimus Dominus Senator Bellonus dicto tract. de his, quæ incont. fiunt cap. 98. num. 2. & 5. Et ſic vbi ſublata non eſt, non intrat virtus ipſius clauſulæ. Atqui potentia, ſiuè ſenſus alterius clauſulæ adeò perſpectus eſt, vt mentem contrahentium indicare videatur fuiſſe tantum ſpecialem ipſam ad maiorem cautionem appoſitam eſſe, non autem, vt ſuper ea inſiſtere debeat creditor.

Porrò, quod ſi Eruditiſſimo ipſi Surd. quæſtionem hanc diſputare contigiſſet, vt de ea remiſſiuè tantum, & per tranſennam loquutus fuit loco citato, opinionem ſanè noſtram omninò amplexus fuiſſet, ex iuribus, & fundamentis ab eodem adductis, & hic pro hac opinione ſæpius recenſitis.

Cæterum magis Aequum etiam eſt, vt dictus Plotus ſibi ſatisfaciat pro dicto reſtanti pretio ſuper eadem re vendita, & conſequenter ſuper dictis bonis Terdobiati ea ratione. Ex quo de
67 iure communi venditor poteſt rem venditam retinere iure pignoris, tamquàm pignus, donec pretium ſoluatur tex. in l. licet, C. qui potior in pignore habeantur l. Iulian. §. offerri, ff. de act. empt. Steph. Grac. lib. 2. diſcept. forenſ. cap. 242. num. 8. prout idem tradit ex cap. conquæſtus de contrah. empt. Sum. Syluest. in verb. vſura 2. num. 11. & Oinot. in §. venditæ num. 4.

Inſtit.

Institut. de rerum diuisione; Venditor namque propter pretium non solutum habet manus
68 iniectionem ad ipsam rem venditam, tex. in l. Titius, ff. de seruit. export. Afflict. decis. 338. num. 3.

Et ex his patet teneri omnino Dominum Plottum excutere speciale pignus in dictis bonis Terdobiati, & in pace dimittere Dominum Ponzanum tertium possessorem, successum in locum secundi creditoris, non obstante dicta clausula reseruatoria generalis hypothecæ, quod iuri, & AEQVITATI conuenire censeo, saluo &c. Mediolani die 20. Augusti 1620.

Ad laudem Omnipotentis Dei, atque Deiparæ semper Virginis Mariæ.

Iul. Cæsar Caluinus I.C. Coll. & Orator Derthonensis.

Adsit virtus Spiritus Sancti.

COntrouersia hæc, quæ viget inter Dominum Ponzanum, & Dominum Plotum occasione euictionis bonorum, quam sequutam fuisse supponitur ex parte Ploti in eius præiudicium, tria capita habere videtur pro defensione Domini Ponzani possidentis, ita vt, vno tantum ex ijs subsistente, (Quamuis simul omnia subesse satis ex infrà dicendis liquebit) victoriam stare pro ipso D. Ponzano affirmari indubitanter possit.

Primò enim loco videndum erit, num stante speciali hypotheca, quam se habere fatetur Plotus in bonis Terdobiati nuncupatis, & per eius datorem venditis quon. Rinaldo Tettono, teneatur prius experiri de iuribus suis contra dicta bona, antequam alia excutiat: Secundo, an attento lapsu, non solum decem annorum sed etiam maioris temporis, quo quietè, & pacificè, ac bona fide ex titulo legitimo emptionis possidet bona controuersa Dominus Ponzanus, præscripta per eum dicatur actio hypothecaria, quæ nominato Ploto competebat in recitatis bonis. Denique examinanda erit quæstio, vtrum exclusus dici possit à prætensa hypothecaria dictus Plotus per cr[illegible]s, ad quas bona per D. Ponzanum possessa, iuxta formam Nouarum Constitutionum posita iamdiù fuerunt.

Quo ad primam quæstionem, clara adeò est dispositio tex. in l. 2. C. de pignor. per quem declaratur, quod habens generalem, & specialem hypothecam in bonis eius debitoris, debet prius excutere bona specialiter sibi hypothecata, antequam impediat posteriores creditores, vel tertios possessores, vt hæsitari non possit de affirmatiua conclusione ipsius quæstionis, vbi enim lex loquitur, frustrà dubitatur, iuribus notissimis, & præter tex. supra adductum non desunt DD. assumptum confirmantes. Et primo id defendit Couar. Doctor grauissimus lib.
69 3. var. resol. cap. 18. Rol. à Valle cons. 36. lib. 4. Molin. tract. de primog. Hispan. lib. 4. cap. 7. nu. 21. cum seq. Osasc. decis. 159. Cassan. in catal. glor. Mund. p. 12. considerat. 99. nu. 25. Hoc idem comprobat Vinc. de Franch. decis. 5. per tot. & post Neguf. & alios nouissimè Caroc. tract. de excuss. bon. par. 2. cap. 65. per totum. Si enim priori creditori commodè potest satisfieri de sua speciali hypotheca, iniquum videretur, vt alios possessores molestet, cùm, (vt habetur ex vulgari regula) quod sibi non nocet, & alteri prodest, de facili sit concedendum, super qua Aequitate fundata apparet lex ipsa, quam etiam in dote procedere affirmant DD. quod magis est, nam si mulier in dotis repetitione habeat specialem, & generalem hypothecam, vbi potest ei satisfieri do specialiter obligatis, non de-
70 bet manus ponere ad alia in generali compræhensa, in præiuditium posteriorum creditorum Couaruu. d. lib. 3. var. resol. vers. 8. cap. 18. Rom. cons. 177. vers. Tertio, quia Crau. cons. 67. num. 16. & Caroc. alleg. quæst. 65. num. 10. par. 2. de excuss. honor.

Et sic patet, quod melius, & vtilius est creditori habere tantum generalem hypothecam, quàm generalem, & specialem simul, vt subijcit
71 Caroc. recit. cap. 65. sub nu. 6. & nu. 22.

Neque vim facit, quod adducitur per Vinc. de Franc. alleg. decis. 5. in princ. videlicet non habere locum dispositionem dict. l. 2. C. de pignor. quotiescunq; in instrumento obligationis adest
72 clausula, ita quod specialis hypotheca non deroget generali, nec è contrà, de qua etiam meminit Caroc. alleg. quæst. 65. nu. 20. Tum quia in instrumento venditionis dictorum bonorum de Terdobiate per illos venditorum, à quibus datũ habet Plotus, & cuius instrumenti virtute agit nunc ipse Plotus contra Dominum Ponzanum, nusquam legitur clausula ipsa, & consequenter cessat omnis scrupulus. Tùm etiam, quia, attenta clarissima dispositione dicti textus absolutè loquentis, hæsitatio aliqua interponi non posset ex opinionibus eorum DD. maximè verò, ex quo Couaruu. vir doctissimus in d. cap. 18. sub num. 7. versic. nono, est præterea in fin. post quam de hac opinione per Cassan. promota in catal. glos. mund. par. 12. considerat. 119 col. 10. verba fecit, subiungit; quòd opinio ipsa sibi
73 valdè dubia videtur, difficilimeque eam in praxi admitteret. Vndè circa hoc sublata dicitur omnis ambiguitas, & hæsitatio, cum huius grauissimi Doctoris authoritas valdè sit magnifacienda.

Tanto magis, cum actio hæc hypothecaria dicto Ploto competat ob partem pretij eorumdem bonorum de Terdobiate venditorum Tettono, contra cuius bona nunc à D. Ponzano pos-

sessa

fessa agit Plotus. Vltra etiam specialem hypothecam sibi in instrumento venditionis reseruatam, contra dictamet bona de Terdobiate, omnis ratio, & AEQVITAS suadet, vt magis pro residuo dicti pretij agat creditor ad ipsorummet bonorum venditorum recuperationem, quàm ad alia in alijs personis translata.

Descendendo nunc ad secundam propositam quæstionem, aduertendum est, quod, vt exponit in eius petitione D. Plotus, vsque de anno 1603. sibi auocata fuerunt bona insolutum obtenta ab Illustris. Magistratu pro eius prætenso credito contra bona Tettoni. Vndè cum tantum de anno 1618. iuditium hoc ex actione hypothecaria mouerit contra D. Ponzanum tertium possessorem sub prætextu dictæ euictionis sequutæ anno 1603. attento lapsu annorum 15. (non tantum decem) negare non poterit, qui cauilari nolit, quin hùc intret dispositio, l. 1. & 2. C. si
74 aduersus credit. præscriptio opponatur, & consequenter quin præscriptionis exceptione tutus reddatur D. Ponzanus à prætensione dicti Ploti. Quia licet actio nundum orta præscribi non
75 possit, vt actio euictionis antequam res euincatur, glos. in l. empti actio. in verb. submouetur, C. de euict. Tamen sequuta ipsa euictione hoc in casu recitato anno 1603. statim orta actio dictis Plotis dicebatur, & consequenter ea præscribi potuit per D. Ponzanum spatio annorum decem, iuxtà leges supra adductas, stante quod partes fuerunt præsentes, non absentes, vt notorium est.

Præscriptiones enim sunt adinuentæ in odium negligentium, ne tandiù in incerto dominia
76 rerum essent, l. 1. ff. de vsucap. Anchar. in cap. possessor col. 2. de reg. iur. Præscriptioque nil aliud est, quàm ius quoddam ex tempore con-
77 gruens, legum authoritate vim capiens, negligentibus pœnam inferens, ac litibus finem imponens, tex. Balb. tract. de præscript. prima par. quæst. 1. num. 3. vt refert Consultissimus D. Bimius cons. 33. nu. 18. lib. 1. & Surd. cons. 44. num. 47. cum seq.

Quare sibi imputent Ploti, si negligentes fuerunt in petendo eorum ius contra tertios possessores, quamuis contra debitorem, & eius hæredes sibi saluum adhuc sit, vigilantibus etenim, non dormientibus, iura subuenire notissimum est, prout actione hypothecaria annorum
78 decem curriculo cadere præscriptionem terminaliter decidit Papien. in eius pract. in act. for. lib. in hypothec. verbo exceptionem præscriptionis num. 1. & 2. & ante eum Cuman. cons. 92. col. 1. Oldr. cons. 19. Alex. cons. 58. col. pen. in fin. vol. 5. & cons. 83. col. 2. ac cons. 220. col. 1. lib. 1. Afflict. decis. 139. in princip. & ibi Vrsil. num. 2. quos refert, & sequitur Roland. cons. 79. num. 7. & post eum latissimè Scapnt. tract. de vtili, Saluiano interdicto lib. 2. quæst. 21. num. 1. ac 9. in fin. iuncta quæst. 22. num. 10. idem tradit Neguf. tract. de pign. par. 6. memb. 2. num. 1. quo loci apertè scribit, quod si tertius possessor rem alteri hypothecatam possidens non habet titulum à debitore, sed ab alio (vt hoc in casu D. Ponzanus, qui habet titulum ab Isabella Tassa) & est in bona fide, præscribit iuri hypothecæ, quod habet creditor in dicta re spatio annorum decem inter præsentes, vt ob-
79 seruat etiam Paris. cons. 50. num. 2. lib. 8. quod etiam admittit Peregr. decis. 131. num. 16. ac terminaliter decidit, Sfor. Odd. cons. 82. sub n. 26. cum duob. seqq. & post eum Fachin. lib. 2. contr. iuris cap. 83. per totum, Summaque ratione, ex quo præscriptionis remedium Aequissimum esse, ac iuri naturali consonum scribit Natt. cons. 215. quem refert Magon. decis. Flor. 79. num. 6. & decis. Lucen. 60. num. 2. quicquid in contrarium adducant alij per Magon. relati,
81 vimq; habet rei iudicatæ exceptio præscriptionis, & est inductoria victoriæ Papien. in for. respons. rei conuen. verbo præscriptiones, & Magon. decis. Floren. 2. num. 1.

Non refragrante quicquid scriptum reliquit
82 Plot. cons. 59. num. 3. videlicet, quòd fundans se in præscriptione, videtur immitari piscatorem anguillarum, qui credens se anguillam manu, non retibus piscare, eam incontinenti ammittit ob eiusmodi lubricitatem, multa enim contra præscriptionem militare tradidi, adeo quod arbitrans ex præscriptione vincere, multoties decipitur, vt post Plot. idem obseruat Cost. tract. de fact. scien. & ignor. cent. 2. distinct. 69. num. 18.

Quandoquidem concurrentibus omnibus requisitis hoc in casu ad sustinendam præscriptionem pro D. Ponzano in tutorem extare certum
83 est. Et primò circa titulum, iuxtà l. nullo, C. de rei vindic. de quo latissimè Mascard. conclus. 1214. num. 2. de eo liquet ex instrumento emptionis dictorum bonorum factæ per Dominum Ponzanum à nominata Isabella Tassa, quæ prius ab Illustris. Magistratu eadem bona sibi adiudicari obtinuerat, stanteque specificatione, siuè productione dicti instrumenti, in actis facta per D. Ponzanum, probatus absque dubio dicitur titulus ipse.
84 De secundo requisito, quod est traditio, vt docet glos. in l. Celsus, ff. de vsucap. verbo existimauerunt, vt tradit Mascard. recit. conclus. 1214. num. 31. æquè sufficienter patet, tùm ex dicto instrum[illegible] emptionis, in quo legitur clausula const[illegible], tum etiam ex petitione ipsiusmet Ploti, dum narrat, quod bona controuersa possidentur à Ponzano, qui locum obtinuit dictæ Tassæ, vltra quod nullo labore hoc incontinenti probari poterit, vbi opus sit, quod non creditur.
85 Bona fides verò D. Ponzani possidentis, quæ tertium requisitum facit, per tex. in d. l. Celsus, & l. 2. C. de præscript. long. temp. satis notoria dicitur ex emptione per ipsum facta à legitimè possidente, vt erat dicta Tassa, quæ eius datum habuerat

habuerat à dicto Illustriss. Magistratu; Ea propter superuacaneum esset paginas implere ad illam nedum ostendendum, sed nec proponendum, attentis suprà explicatis, maximè cum re-
86 gulariter præsumatur, glo. in l. super longi, in verb. probetur C. de præscript. long. temp. Mascard. concl. 244. n. 1. & d. concl. 1214. nu. 42. adeò quod contrarium dicenti incumberet onus pro-
88 bandi ex multis subijcit Mascard. d. loco, & nu. 48. licet per illum esse allegandum, qui in præscriptione se fundat, asserat Bald. in d. l. super longi col. 3. nu. 12. prout eam allegasse D. Ponzanum patet ex responsis ad petitionem Ploti.

Quemadmodum etiam de quarto requisito, quod est possessio, & eiusdem possessionis con-
88 tinuatio, l. 3. ff. de vsucap. Masc. alleg. consil. 1214. num. 58. satis constat ex recitata petitione eiusdem Ploti, vt videre est, ac ex deductis in processu, quamuis vbi opus sit, denuò etiam per testes, & instrumenta incontinenti probabitur.

Quod autem ambo aduersantes præsentes fuerint, ac domicilium habuerint in præsenti Prouincia Status Mediolani per integrum illud
89 tempus decem annorum ad hoc, vt omnibus modis soluta dicatur prætensa præscriptio annorum decem à D. Ponzano allegata, vt voluit Butrigar. in l. vbi C. de præscript. long. temp. & sequitur Masc. sæpius recitata concl. 1214. num. 68. Id satis notum est, attento quod tàm D. Ponzanus reus conuentus, quàm dictus Plotus actor domicilium habuerunt, & habent in hoc dominio, à quo sunt oriundi; itaut alleganti absentiam incumbat onus probandi, cum quis præ-
90 sumatur esse præsens in suo domicilio, nisi probetur absentia, Bart. in l. is potest. col. 4. sub nu. 16. versic. quandoq; illud ff. de acquir. hæred. Ang. in l. emptor. num. 2. versic. Sed pone C. de præscript. long. temp. egregiè Corn. cons. 46. nu. 16. lib. 2. vbi subiungit, quod sufficit probare
91 ex parte præscribentis, quod à principio fuit aduersarius, de eodem domicilio, quia allegans absentiam tenetur eam probare, aliàs essent ludibriò illæ leges, quæ inter præsentes requirunt tempus decem annorum, ex quo continua præ-
2 sentia per decennium esset quodamodò impossibilis probatio, & repetit cons. 50. nu. 12. & seq. id etiam terminaliter decidit post alios per eum relatos Masc. loco supra citato sub nu. 69.

Postremò loco, quòd præscriptio, de qua agitur, causata sit ex negligentia dicti Ploti aduersarij, siuè eis datorum, satis liquet ex eo, quòd si negligenter non se præbuissent, tempore opportuno præscriptionem interrupissent, non autem ex desidia illam currere permisissent, cum non agens, quod facere potest, & quilibet
93 alius diligens pater familias fecisset, dicatur in culpa, & negligentia, Crauet. cons. 8. nu. 2. Gram. voto 29. nu. 4. in fin. arg. l. si per imprudentiam ff. de euict. satisq; dicitur constare de negligen-
94 tia, vbi probetur, quod facere potuerit, & non fecerit Mar. Ant. lib. 3. resol. 24. num. 72. in fin. Et sic ex his dicitur satisfactum pro patre D. Ponzani requisitis à DD. excitatis pro sustinenda præscriptione per eum allegata, proùt de hac aduersarij negligentia probanda tradit Socin. Iun. cons. 64. nu. 4. vol. 2. & Ruin. cons. 111. propè fin. lib. primo, Cæph. cons. 40. num. 53. vers. non ommitto lib. primo, quos sequutus est Mascard. supra citatus num. 70.

Quo ad tertiam propositam quæstionem, attenta ipsarum Nou. Const. notissima obseruantia, & dispositione, in tit. de bon. ad crid. po-
95 nend. cap. non præiudicant, qua cauetur cridas ipsas non præiudicare casibus euictionum. Non auderem in dubium reuocare Constitutionem ipsam in damnum Ploti, quamuis subtilis quæstionis discutiendæ hic se offerret occasio, ex quo dùm bona controuersa ad cridas posita fuerunt per D. Ponzanum, idm litem mouerat Hospitale Laudense contra Plotum pro euictione bonornm ipsi adiudicatorum, & sic imminente periculo euictionis dictorum bonorum videbatur sibi potuisse, immò debuisse cousulere dictus Plotus contradicendo dictis cridis. Cum tamen ex fundamentis, in alijs duobus articulis pro defensione D. Ponzani adductis, manifestè pateat de eius bono iure, superuacaneum forè existimaui vlterius insistere, nè tempus conteramus, circa hanc quæstionem, de qua vbi occasio expostulabit, plena manu scribere promptus ero, & ita iuris esse censeo, saluo &c. Mediolani die 2. Martij 1619.

Ad laudem Om. Dei, atq; Deip. semp. Virg. Mariæ.

Iulius Cæsar Caluinus I. C. Coll. & Orator Ciuitatis Derthonæ.

Notam fac mihi Domine viam, in qua ambulem.

ITA diffusè scriptum est in hac causa, vt nihil addi posse videatur. Considero nihilominus quò ad dispositionem text. in l. 2. C. de pignor. quòd licèt multi velint illam cessare, quando specialis hypotheca, & generalis ita contractæ sunt, vt per specialem non derogetur generali, inter quos est Cassan. in Cathalogo gloriæ mundi part. 12. consid. 99. limit. 25. Paris. cons. 103. num. 3. & seq. lib. 3. Osasch. in decis. 158. nu. 7. Franc. in decis. 5. Roland. à Valle cons. 36. in secundo dubio lib. 4. Caroc. de excuss. par. 2.
96 quæst. 65. n. 20. & alij; non est tamen vndequaq; tuta dicta limitatio, quia text. in d. l. 2. dum decidit habentem specialem hypothecam in aliqua re non posse vti generali in præiudicium secundi creditoris, non fundat se in præsumpta voluntate primi creditoris, quasi eius intentio fuerit, quando constituit sibi specialem hypothecam, nolle vti generali, nisi facta excussione specialis: quo casu iustum esset attendere prote-

protestationem per eum factam in contrarium; sed fundat se in hoc, quòd non conueniat inquietare secundum creditorem, quando certum
97 est primo posse satisfieri ex re illi specialiter hypothecata: quæ ratio ita militat, quando facta est reseruatio, seù protestatio, de qua supra, ac quando non est facta, vt ad sensum patet. Præterea si creditor habet hypothecam specialem, & generalem, & tractatur tantùm de
98 præiuditio debitoris, Doctores omnes fatentur creditorem, postposita hypotheca speciali, posse vti generali in præiuditium debitoris ad tex. in l. creditoris ff. de distract. pignor. tradit Didac. post modern. Paris. lib. 3. variar. resolut. cap. 18. num. 2. vers. sexto &c. Surdus in decis. 44. num. 10. sentiuntq; & cœteri in d. l. 2. Ex quo datur intelligi cumulationem hypothecæ specialis, & generalis hoc habere inclusum de sui natura, vt sit in facultate creditoris illis vti, vt sibi placet. Et nihilominùs text. in d. l. 2. prohibet priorem creditorem vti generali in præiuditium posterioris creditoris, quando potest sibi consulere ex speciali, & hoc est cer-
99 tum. Ergo hic non est defectus voluntatis primi creditoris, sed potestatis, ne fiat præiuditium posteriori creditori, cum lex habeat pro absurdo, quòd secundus creditor inquietetur sine aliqua vtilitate primi, quippè qui sibi possit satisfacere ex re sibi specialiter hypothecata. Iam verò si ille text. est fundatus in fauore secundi creditoris, & non primi, frustrà in oppositum protestatur primus creditor, cum ijs, quæ sunt introducta in fauorem aliorum, quis renuntiare non
100 possit ad text. in l. si quis in conscribendo C.
101 de pactis. Nec aliquid tunc releuat protestatio, vt nor. Bart. in l. non solum §. morte n. 31. & seq. ff. de operis no. nunc. In specie Amat. Rodr. de concursu credit. in 2. par. art. 1. nu. 5. in fin.

Immo etsi attendenda esset in hoc voluntas primi creditoris, perperam viderentur adhùc Doctores elicere ex illa protestatione exclusionem secundi creditoris, quia illa protestatio non est facta intuitu secundi creditoris, sed intuitu debitoris principalis, cui creditor vult
102 præripere facultatem opponendi, vt excutiat priùs hypothecam specialem, quàm vta-
103 tur generali. A persona autem debitoris; cui obstat dicta protestatio, non videtur rectè inferri posse ad personam secundi creditoris; quia licèt secundus creditor, quasi succedens in locum debitoris non videatur posse vti alio iu-
104 re, quàm debitoris ad text. in l. inuitus 198. ff. de reg. iuris: Doctores tamen in d. l. 2. non admittunt hoc genus argumenti, cum omnes velint secundum creditorem posse vti dispositione dicti text. qua non potest vti ipse debitor principalis, vt supra dictum fuit. Vndè illud consequens est, nec rectè argui posse, quòd sicut illa protestatio valet contrà debitorem principalem, valeat etiam contrà secundum creditorem. De decisione prædicta non parum propterea dubitat Didac. Couaruu. in alleg. cap. 18. num. 3. in fi. vbi dicit, quod eam difficillimè in praxi admitteret; eamque apertè improbat Alba cons. 796. num. 3. nisi aliter se habeat consuetudo, Amator Rodriguez in loco præallegato. Cum quibus re ipsa sentiunt omnes antiqui DD. in d. l. 2. si diligenter perpendantur, quatenus dicunt primum creditorem de rigore posse quidem vti sua hypotheca generali in
105 præiuditium secundi, sed non de AEQVITATE. Præsupponunt enim & sine dicta protestatione rem claram esse ad fauorem primi creditoris: quo non obstante volunt illum non posse vti dicta hypotheca generali in præiuditium secundi creditoris, etiamsi voluntas eius sit in contrarium. Igitur & non obstante eius protestatione, quæ nihil aliud facit, nisi quòd osten-
106 dit eius voluntatem, vtramque hypothecam exercendi ad sui libitum: Fœdere tamen distinctionis vtraque opinio videtur posse conciliari, vt si subsit aliquod probabile dubium, ne pri-
107 mus creditor possit consequi satisfactionem ex speciali hypotheca, procedat prima opinio. Si verò sit certum, & indubitatum, quòd potest sibi consulere ex speciali hypotheca, procedat secunda, quæ iuuatur ex tex. claro in d. l. 2. ibi. *Ideoq; si certum est posse eum ex ijs, quæ nominatim ei pignori obligata sunt, vniuersum debitũ redigere &c.* Et iuuatur ratione efficacissima, quia tunc cum primi creditoris non intersit inquietare secundum, censetur id facere potius causa cuiusdã æmulationis, vt illi obsit, quàm alia de causa, ad
108 tradita per Menoch. in simili in præs. 29. n. 23. lib. 6. quam distinctionem sentit & Panciról. cons. 86. num. 3. vers. præterea. Cæterum vt res dicatur certa, & indubitata hoc posteriori casu, non sufficeret forte generalis præsumptio, quòd hypotheca specialis præsumatur sufficiens,
109 nisi contrarium probetur, de qua glos. in d. l. 2. in verbo redigere, vbi & Salyc. in prima oppos. cum alijs, de quibus Didac. in alleg. cap. 18. nu. 1. & Caroc. in alleg. quæst. 65. nu. 2. cum hæc præsumptio non tollat, quin res possit aliter se habere; sed aliter deberet constare de certitudine, cum text. in dicta l. 2. loquatur per modum
110 conditionis ibi. *Si certum est*: quæ conditio debet aliter verificari, quam per præsumptio-
111 nem, iuxtà text. in l. Lucius, vbi Bart. ff. de condit. & demonstr. tradit Alex. in l. licet Imper. in princ. ff. de leg. 1. Bero. cons. 40. n. 14. lib. 3. Gabr. in tit. de probat. concl. 1. nu. 7. Caualcan. in decis. 8. num. 23. part. 2. Nos, vt puto, sumus in hoc posteriore casu, si diligenter perpendatur, quia cùm hypotheca specialis, quam habet D. Plotus, sit super re, quam eius auctores vendiderunt Tettono, nulla potest cadere dubitatio, quod super ea alius creditor Tettoni habeat potiora iura, meritò idem D. Plotus debet repelli, dum omissa dicta speciali hypotheca vult vti gene-
112 rali in præiuditium D. Ponzani. Videtur enim hoc facere quodammodo ad æmulationem, cum hoc

hocidem D. Ponzano noceat, & illi nihil prosit,
vt per Menoch. in alleg. præs. 29. num. 23. nam
113 & alias videmus in iuditijs non auditi eum,
cuius non interest, vt tradunt Angel. Imola, &
cæteri scribentes in l. ille à quo §. si de testa-
mento ff. ad trebell. Tiraq. de retract. consang.
§. 1. glos. 2. num. 51. Surd. in decis. 260. nu. 3.

Respectu alterius principalis fundamenti,
quod consistit in præscriptione, egregiè quoque
omnia dubia submouerunt alij Præstantiss. Ad-
uocati. Etenim quòd iuri hypothecæ præscri-
batur decem annis inter præsentes, & viginti in-
ter absentes à tertio, qui possidet bona hypo-
thecata, cum titulo, & bona fide est text. for-
114 malis in l. fin. C. de præscript. longi temporis,
& in l. 1. & 2. C. si aduersus creditorem lib. 7. la-
tè prosequitur Balb. de præscript. in 4. part. 4.
art. princip. quæst. 3. De communi attestatur
Odd. cons. 82. num. 28. vbi vult hoc procedere,
etiamsi possessor habeat causam à debitore, dum-
modò non sit eius hæres; prout hoc vult etiam
115 Fachin. reprobato Neguss. qui contrarium sentit
lib. 12. controu. cap. 82. Quòd verò D. Ponzanus
possederit, nedum per decem annos, sed 17. cum
titulo, & bona fide, res ipsa loquitur. Viden-
dum est solum, an obstent ea, quæ in oppositum
affert pars aduersa: quod mihi non videtur.

Et quod attinet ad illud, vtrum res agatur in-
ter præsentes, vel absentes, non potest fieri dif-
ficultas, quin res agatur inter præsentes, cum
ambo, nempè tàm D. Plotus, quàm D. Ponza-
nus, habeat eorum domicilium Nouariæ, licèt
D. Ponzanus hic moram trahat occasione offi-
tij, quod habet. In proposito autem, quod at-
116 tendatur locus, in quo partes habent domici-
lium, probat text. in dicta l. fin. & ibi commu-
niter scribentes. Qui tex. procedit, etiam si quis
117 habeat domicilium in pluribus locis, vt ibi di-
cit glos. in verbo inter, & Balb. in secunda part.
quartæ part. princ. quæst. 3. num. 4. qui num. 3.
ostendit nihil referre, vbi quis habitet. Immò
res dicitur agi inter præsentes non solum, quan-
do vtraque pars habet domicilium in eadem
118 Ciuitate, sed in eadem Prouincia, quæ sit sub
vno Præside, & Gubernatore, vt tradunt com-
muniter Scribentes in d. l. fin. Nimirum quod di-
citur hodie vnamquamq; Ciuitatem haberi loco
Prouinciæ, intelligendum est de Ciuitatibus, quę
non recognoscunt superiorem, quales olim erant
Ciuitates Tusciæ, quæ ob absentiam Imperato-
rum se vindicauerant in libertatem, vel quales
erant Ciuitates Lombardiæ ex pace Constantię,
119 prout exemplificat in specie Albet. in dicta l.
fin. nu. 2. & ante eum Bald. num. 10. vbi quoque
Barbat. in addit. qui dat exemplum in Ciuitate
Florentiæ, Senarum, & Perusij, quæ alias viue-
bant, vt liberæ, de qua re etiam Salyc. nu. 4. &
Balb. vbi supra quæst. 4. num. 4.

Quod verò dicitur huic conclusioni obstare
Statutum Mediolani cap. 113. vol. 1. producen-
tis præscriptionem decem, vel viginti annorum
ad 30. annos, facilem habet responsionem, illud
non afficere, nisi bona statuentibus subdita, ad
120 text. in l. extrà territorium ff. de iurisdict. omn.
Iud. & in l. 1. C. de summa Trinit. Et licet Bart. in
dicta l. 1. num. 19. & 20. velit quòd ad præscrip-
121 tionem attendi statutum loci, in quo mora,
& negligentia commissa est: quod sequitur etiam
Ias. ibi num. 66. & Purpur. num. 154. & plurib.
sequ. & alijs congestis Rota Roman. apud Fa-
rinac. in decis. 764. num. 2. ex quo pars aduersa
asserebat debere attendi Statutum Mediolani,
cùm hic debuerit per eam intentari actio, scili-
cèt contra D. Ponzanum coram Illustriss. Magi-
stratu: nihil tamen re vera facit dicta decisio du-
plici de causa.

Primo, quia non potest dici, quòd hic præci-
sè mora fuerit contracta, cum D. Plotus po-
tuerit intentare actionem hypothecariam con-
tra D. Ponzanum etiam in Ciuitate Nouariæ,
vt de se patet; quæ Ciuitas ideò magis debet at-
tendi in proposito, quam Ciuitas Mediolani,
quia ibi D. Ponzanus potuit ex duplici capite
122 conueniri, nempè ratione domicilij, & ratione
rei sitæ, iuxtà tex. in l. fin. C. vbi in rem actio.
Et duplex funiculus &c. auth. itaque C. comm.
de success.

Deindè, & secundò, quia Bart. loquitur, quan-
do agitur de præscriptione, quæ est fundata in
mera negligentia non petentis. Eo siquidem
123 casu verum est, quod attenditur solus locus
negligentiæ, cùm ea sit sola, & vnica causa præ-
scriptionis. In casu autem nostro præscriptio
decennalis non est fundata in sola negligentia
non petentis, sed etiam in possessione, titulo, &
bona fide præscribentis, quæ ideò dicitur mixta,
124 vt inquit Bart. in l. naturaliter num. 2. ff. de vsu-
cap. & in l. sicut num. 1. C. de præscript. 30. vel
40 annorum. Propterea non militat doctr. Bart.
in loco præalleg. sed militat potius alia decisio
formalis Salyc. in d. l. fin. num. 4. C. de præscript.
longi temporis, vbi post aliquam variationem
in resolutione huius dubij, tandem in hoc resi-
det, licèt cum aliquo dubio, quòd debeat atten-
di tantùm statutum loci rei sitæ, cum ibi res in-
telligatur possessa, & præscripta, pro quo facit
doctrina Bart. in d. l. num. 27.

Non obstat tertio, quod nouiter opponitur,
scilicet quod licet iuri hypothecæ præscriba-
tur spatio decem annorum, vt mox dictum fuit,
in hoc tamen casu fuerit necessaria præscriptio
125 triginta annorum propter constitutum iuxta
decis. Afflict. 139. cum concordantibus, respon-
detur enim nec in instrumento celebrato inter
Franciscum Mariam Plotum (ex cuius persona
venit dictus D. Io. Baptista, & D. Tettonum
anno 1530. nec etiam in alio celebrato inter
Reg. Cam. & filios d. Ploti anno 1592. aliquod
legi constitutum nisi respectu bonorum in solu-
tum datorum, nempè Cassinatiæ, quod con-
stitutum nihil ad rem pertinet, cum nunc non
agatur de illis bonis, sed de bonis Landionæ.

Deinde,

Deinde, & secundo, respondetur, vbi adesset
etiam constitutum, nihil seruire; cum dicta in-
strumenta fuerint celebrata in hac Ciuitate Me-
126 diolani, in qua extat Statutum cap.462. vol.1.
quod ex constituto generali non intelligatur,
nec sit translata aliqua possessio, nec tacitè, nec
expressè.

Non obstat postremò, quod aduersus præ-
scriptionem longi temporis competat restitu-
tio in integrum, siue ex capite minoris ætatis,
127 siue ex clausula, *si qua mihi &c.* vt per DD. in
dicta lege final. C. de præscript. longi temporis,
quo in casu putat so esse pars aduersa, responde-
tur enim in tempestiuum esse hoc tempore age-
re de restitutione, cum non fuerit adhuc decla-
ratum super præscriptione, facta declaratione,
si pars aduersa illam petet, illi dabitur respon-
sum, & ostendetur illam non esse in casu. Hac
in re siquidem non est ita persunctoriè transcun-
dum, vt ex aduerso fit, sed debet instrui proces-
sus, ex quibus omnibus concludo vna cum alijs
Præstantiss. Aduocatis D. Ponzanum esse absol-
uendum à petitis, saluo &c. Mediolani die quin-
to Martij 1621.

Laus Deo, & eius Matri Mariæ semper Virgini,

P. Paulus Flamenius.

Tandem controuersia hæc solita dexteritate, & summa prudentia Sapientissimi Viri, ac integerrimi I. C. D. Gaspatis Turriani Quæstoris Extraord. Redd. in hoc Mediolani Dominio, nunc verò Ampliss. Senatoris, fuit terminata, & deuentum ad concordiam inter partes, mediante solutione librarum octo mille facta D. Ploto per D. Poozanum, cui facta fuit cessio omnium iurium.

SVMMARIA.

1 *Nasci quis potest etiam in decimo mense.*
2 *Homo solus certum nascendi tempus non habet inter cætera omnia animantia.*
3 *Mulieres etiam in vndecimo mense pariunt.*
4 *Natus post decimum mensem à die mortis viri non dicitur legitimus.*
5 *Etiam post dies duos.*
Contrarium verius n.6. & n.7. tolluntur contraria.
7 *Decisio Senatus Lusitani; filius natus in domo mariti præsumitur legitimus n.9.*
8 *Ampliatur etiam hoc procedere in muliere alids adultera.*
9 *Fœminarum honestatis maximam rationem habendam esse interest Reipublica.*
10 *Receditur à regulis iuris ob honestatem, & legalitatem personæ.*
11 *Præsumpto pro possibili honestate semper capitur.*
12 *Iudex occulatissimus esse debet in iudicio adiudicandi filios plus vni, quam alij.*
13 *Iudicis arbitrium plurimum in hoc requiritur.*
14 *Iudex in hoc Aequitatem prę oculis maximè habere debet.*
15 *Iudicium prudentissimum Gubernatoris Romæ.*
16 *Filius illius præsumitur, cui assimilatur, & contra.*
17 *Honestatis ratio vbi cessat, aliter terminari debet circa adiudicationem filij n. 10.*
18 *Vxores subditorum non tenētur ire ad Tripudium, vbi eorum mariti cum eis non sint inuitati.*
19 *In fidelitate, & iure Principis, censetur exceptum ius honestatis.*

Filius natus post decē menses, per aliquot paucos dies à die mortis viri præsumitur illius, etiamsi mulier ad secūda vota transiuerit. Cap. XXXI.

1 NAsci posse quemquam in decimo
mense scribit Scæuola in l. Gallus,
ff. de lib. & posthum. id quod etiam
habetur in l. Titius, ff. de fideicom.
libert. & l. si ita in fine, ff. de manu-
miss. vindic. glos. in l. septimo mense, ff. de statu
hominum. Quoniam ex communi Philosopho-
rum, Historicorum, Legistarum, ac Sacrorum
etiam Doctorum, conclusione multiplex pa-
riendi tempus datum est homini, cum solus ip-
2 se ex omnium animantium genere, varia genera-
tionis tempora obtineat, totoque anno, & in-
certo gignatur spatio, vt testatur Aristoteles de
natura animalium lib.7. cap.4. Plin. lib.7. cap.5.
quod etiam probat Diuus Ambrosius lib.5. Exe-
meron cap.10, dum inquit, quod omnes animan-
tes præscripta habent pariendi tempora; homo
solus indiscreta, atque confusa.

Mulieres enim non solum decimo mense, vt
3 supra dictum fuit, sed etiam vndecimo, per pau-
cos tamen dies, partum gerere voluit Iustinianus
in §. fin. in auth. de restit. & ea, quæ parit in vn-
decimo mense, latiss. Borell. cons. 28. num. 46.
cum duob. seq.

Et licet per l. intestato §. post mortem, ff. de
suis, & legit. voluerint nonnulli Doctores, quod
natus post decimum mensem non dicatur legi-
4 timus, nec ad legitimam hæreditatem admitta-
tur, §. fin. in auth. de restit. & ea, quæ parit,
quam sententiam tenet Vm. decis.46. sub num.2.
5 vers. nec non circa medium, vbi inquit, quod si
mulier peperit filium post decimum mensem,
& dies duos ad plus à die mortis mariti, tunc
non præsumitur natus ex dicto marito præmor-
tuo; id quod habetur in glos. verbo in decem
mensos in d. l. Gallus, ff. de lib. & posthum. vbi
Fortun. Garzia num. 33. ac 114. & 116. Galia-
uola num. 35. Marius Salom. num.42. & nu.53.
ac 59. Perotus num. 10. & Nicetus nu. 157. cum
plur. seq.

De AEQVITATE tamen ad conseruandam
mulierum honestatem, & pudicitiam, huius
modi

modi filius paulò post decimum mensem natus
6 præsumitur viri defuncti; Vt ita iudicasse testa-
tur Marta voto 53. per totum, præsertim num. 5.
& 6. vbi num. 9. ex mente Bolognetti in dicta l.
Gallus, num. 175. & 181. respondet ad contra-
7 ria, & distinguendo ea soluit; ex quibus dete-
gitur Viuij traditionem non posse sustineri, vel
saltem de rigore iuris tantum procedere, non
de AEQVITATE; Prout ante Martam idem
8 iudicasse Senatum Lusitanum tradit Gamma
decis. 225. etiamsi mulier ad domum mariti acu-
tæ febris morbo detenti se contulerat per dies
quatuor tantum ante illius mortem, ea præser-
tim ratione, quod filius natus in domo mariti
9 præsumitur legitimus, & non adulterinus, l. mi-
lea, §. defuncto, ff. de adulc. etiamsi natus esset
10 ex muliere alias adultera, Odd. cons. 16. num. 1.
Prout eiusdem sententiæ fuit Ruger. cons. 1.
num. 10. & Pulid. Ripa tract. de actis in mortis
art. cap. 3. num. 29. Bardel. cons. 32. num. 24. co-
piosè, Giurba ad Stat. Mess. cap. 1. glos. 4. num.
58. par. 1.
11 Honestatis namque fœminarum maximam
rationem habere interest Reipublicæ, vt supra
in cap. 15. num. 15. deductum fuit; Propter le-
galitatem, & honestatem enim personæ rece-
12 dendum esse etiam à regulis iuris tradit glos. in
l. Titio fundus, ff. de condit. & demonstrat. Mar-
sil. in l. 1. §. ad quæst. ff. de quæstion. Prout eius-
dem honestatis considerationem hoc in casu ma-
gni facit Diaz in addit. ad Gammam, licet de-
cisionem ipsam per errorem inscripserit sub
num. 328.
13 Etenim semper capitur præsumptio pro pos-
sibili honesto, & non inhonesto, & in partem
magis fauorabilem, vt per d. l. milea, probat in
his terminis, Peregr. decis. 9. num. 2. Hector Fe-
lic. alleg. 6. num. 3. par. 3. Propterea circa hanc
Quæstionem occulatissimus esse debet Iudex,
tum ne de facili mulierum (maximè verò nobi-
lium) honestatem, & pudicitiam aspernetur,
14 & in dubium reuocet, tum ne hæreditas ad
aliorum filios deferri permittat, sub clypeo,
quod ex defuncto viro sint nati, & sic plurimum
requiritur in hoc Iudicis arbitrium; vt tradit
15 Menoch. de arbitr. casu 89. per totum, præser-
tim num. 46. cum plur. seq. vbi diffusissimè ma-
teriam hanc pertractat, licet non assentiatur
conclusioni supra firmatæ; etiamsi Imperator
Iustinianus omnem hæsitationem circa pariendi
tempus, etiam in vndecimo mense, vt supra
probatum est, sustulerit, & prosequitur num.
96. ac 103.
16 Qui Iudex præcipuè in hac AEQVITATEM
præ oculis omnino habere, & sequi debet, pon-
derando coniecturas, & præsumptiones hinc
inde orientes, vt subijcit, Menoch. dicto loco nu.
65. & tradit Amplis. D. Senator Bellonus, in
quem post hæc scripta incidi lib. 1. de his, quæ in-
conr. fiunt cap. 53. sub nu. 5. vers. Prudens igitur,
vbi seq. num. non minus facetum, quam scitum
iudicium Reuerendiss. Gasparis Vicecomitis
Gubernatoris Almæ Vrbis in consimili con-
17 trouersia narrat. Ad quod conferre videtur il-
lud, quod filius illius præsumitur, cui assimila-
18 tur; Quamuis alij adulterinum potius filium
talem esse statuerint, & copiosè materiam ip-
sam pertractant scribentes in l. Gallus, ff. de lib.
& posthum. præsertim Fortun. Garzia num. 118.
& seq. Galiaula num. 43. & Nicetus num. 160.
cum seq.

Quamquam autem dictus Eruditissimus Vir
reijcere videatur illorum opinionem, qui filium
primi, non secundi viri asseruerunt, non tamen
eo in casu cadit consideratio honestatis, & pu-
dicitiæ mulierum, quæ principaliter considera-
tur in proposita quæstione, & cuius intuitu de
19 AEQVITATE filius reputatur viri defuncti;
nam si quando filius esse potest etiam secundi
viri, vt in casu prædicto, de quo Amplis. D. Bel-
lonus, honestas mulieris non punitur in discri-
19 mine, magis conuenit, vt ipsi secundo viro at-
tribuatur filius, in quæstione autem nostra cum
impossibile sit filium esse secundi viri, cum quo
per tantum tempus non cohabitauit vxor, vt
partus illius esse possit, ad fauorem honesta-
tis, & pudicitiæ iudicandum venit partum ip-
sum esse primi viri.

Cuius rei causa inquit Bald. in l. qui ex liber-
20 ta, ff. de oper. libertor. Quod si Princeps inuitat
vxores subditorum ad tripudium, non tenentur
venire, nisi & mariti vocentur, vt vxores co-
mittentur. Quia in fidelitate, & iure Prin-
cipis intelligitur exceptum ius etiam honesta-
tis, vt eam per potestatem violare non liceat,
vt probat Petr. Gregor. Sintag. iuris lib. 6. cap.
20. num. 11. par. 1.

S V M M A R I A.

1 *Statutum Messanæ in materia successionũ, quo dis-
ponitur immobilia ad proximiores Agnatos, mo-
bilia verò ad hæredes, siuè cognatos proximiores.*
2 *Aeris alieni solutionem ab hæredibus diuersimodè
repartiri inter eos tradunt Scribentes, viz. opinio
prima ea est, vt si æs alienum respiciat immobi-
lia, illud spectet ad eum, qui in eis succedit.*
3 *Secunda opinio est, vt solutio fiat æqualiter ab hæ-
redibus, nullo habito æstimationis respectu.*
4 *Hæredes tantum conueniuntur pro debitis defunc-
ti, non hi, qui habentur loco legatariorum.*
5 *Tertia opinio est, vt simul teneantur hæredes pro ra-
ta hæreditatis, itaut qui plus recepit, plus soluat.*
6 *Camera Apostolica, quæ succesit Clerico pro spo-
lio, tenetur pro rata ad æs alienum in hæreditate
relictum.*
7 *Aequitas est, vt bonis æstimatis, pro rata æs alie-
num diuidatur.*
8 *Confiscatis bonis alicuius in diuersis Territorijs,
quilibet Fiscus capit bona sui Territorij, & pro
rata tenetur ad æs alienum.*
9 *Tolluntur obiectiones in prima opinione.*

10 Mobilia sequuntur personam, & dicuntur illius territorij, ad quod sunt deferenda, non in quo extant.
11 Contrarium probat Peregr. sed reprobatur nu. 12.
13 Actio ad quid immobile inter immobilia reputatur, ad mobilia antè inter mobilia connumeratur
14 Miles habet duo patrimonia, Paganus verò vnicũ.
15 Conditio creditorum non immutatur, etiamsi debitorea patrimonium inter multos diuidatur ex statutorum dispositione.

Hæredes ab intestato succedentes, diuidunt pro rata debita hæreditaria. Cap. XXXII.

VEL Statutorum dispositione, vel
partium conuentione, aut etiam
Iure communi inspecto, contigit
aliquando, vt morientium ab intestato
bona diuidantur inter legitimos
successores, assignatis videlicet bonis immobilibus
proximioribus agnatis, mobilibus
verò proximioribus ex parte matris, vt Messanæ,
1 vbi extat Statutũ, quo bona stabilia spectant
ad filios, mobilia verò ad hæredes, vt testatur
ibi Giurba cap. 6. par. 1.

At, quia hæreditas ipsa aliquando notabili
ære alieno grauata reperitur, quæritant Scribentes,
quomodo hi teneantur satisfacere creditoribus,
quam quæstionem proponit Costa
de port. ratæ quæst. 24. & post eum Giurba ad
Stat. Messanæ cap. 12. glos. 5. num. 12. cum seq.
plur. par. 1. & in ea tres extare Doctorum opiniones
tradunt. Quarum prima est, vt si æs
2 alienum respiciat immobilia, Agnatus, qui in
eis successit, ad id teneatur: Si verò mobilia, à
proximioribus matris ex ipsorum mobilium valore
soluatur, per l. hinc quæritur, §. 1. ff. de pec.
Costa dicto loco num. 2. Giurba num. 12. cum
3 trib. seq. Secunda est opinio, vt solutio fiat æqualiter
nullo æstimationis habito respectu. Quoniam
quantum ad ius hæreditarium sunt æqualiter
hæredes, & reliqua capiunt ex dispositione
Statuti, quasi iure prælegati, & propterea
qui sunt hæredes, conueniri debent, non hi, qui
4 habentur loco legatarij, l. certarum §. 1. ff. de
milit. testam. Alber. de Rosate in d. l. hinc quæritur,
§. potest, & ibi Castr. de peculio, Costa
num. 3. Giurba dicto loco nu. 17. qui in eam sententiam
refert Martam decis. 292. num. 1. hanc
sententiam probantem, quamuis in meo Codice
decisio ipsa non legatur, cum altera decisio
tertiam, & ducentesimam non excedat.

Vltima opinio, quam defendit Gul. de Cuneo
in d. l. hinc quæritur §. 1. Ea est (vt cum statuarij,
siuè conuentionales, aut aliter hæredes
ipsi sint, pro rata bonorum sibi delatorum cre-
5 ditoribus satisfacere cogantur, facta omnium æstimatione,
vt qui plus recepit, plus etiam soluat
l. 1. §. si filijs, ff. de separat. l. Titius rogatus, ff. ad
Trebell. & l. Celsus, ff. de relig. & sumpt. fun. l.
si vir, & vxor, ff. ad l. falcid. cum multis alijs per
Giurbam, vt supra relatis num. 18. Costa num. 4.
6 Prout dicitur de Camera Apostolica, quæ succedens
in spolijs Clerici, ad æs alienum in hæreditate
relictum pro rata tenetur, Rota decis.
855. in antiquis, Masull. decis. 191. num. 6. quos
sequitur Giurba, vbi supra num. 19.

Quæ vltima opinio de AEQVITATE probabilior
est, & communiter recepta, Aequius
enim est iniri calculum, vt bonis æstimatis æs
alienum pro rata in mobilibus, & immobilibus
diuidatur, Socaratus ad Consuet. Cathalon. cap.
item Vassallus debet vitam §. 13. num. 45. præsertim
vers. verius tamen, & æquius sol. mihi
512. per l. in imponenda ratione, & l. irritum,
C. ad l. falcid. quem seq. Giurba dicto loco num.
21. vers. æquius, itaque Gutier. pract. qu. lib. 5.
quæst. 92. num. 1. Costa dicta quæst. 24. num. 4.
& 5. per l. Celsus, ff. de relig. & sumpt. funer. vbi
8 num. 6. inquit idem obseruari in confiscatione
bonorum existentium in diuersis territorijs.
Nam quilibet Fiscus capit bona sui territorij, &
æs alienum diuiditur pro rata bonorum, ad quẽlibet
Fiscum peruentorum, Ripa de success. ab
intestato responso 5. par. 2. Farin. quæst. 25. nu.
172. cum seq. par. 1. & cons. 71.

Neque releuant allegata in contrarium, quia
præter quod de rigore iuris procederent. Pri-
9 ma opinio hac etiam ratione minus vera detegitur,
quia nomina debitorum, & mobilia sequuntur
personam, nec illius sunt territorij, in
quo extant, sed in quod sunt deferenda, & vbi
10 originem habet creditor defunctus, Bald. in l.
mercatores, C. de comer. & mercim. quia personam
sequuntur, & illius ossibus sunt affixa,
tex. in l. si quis, ergo casus ff. de pecul. vbi glos.
verbo nominibus, & l. 3. ff. pro socio, Alexan.
cons. 6. num. 6. in fine lib. 1. cons. 111. num. 6. 7.
& 8. lib. 4. & cons. 19. nu. 7. ac cons. 141. nu. 21.
in fine lib. 7. Bero. quæst. 109. nu. 3. Gozad. cons.
49. num. 14. Gail. lib. 2. obseruat. 124. num. 18. &
19. Socin. iun. cons. 36. num. 5. & 6. Cæphal. cons.
278. num. 105. lib. 2. Maluas. cons. 123. nu. 18. &
23. Alba cons. 23. Surd. cons. 343. num. 15. &
33. Pacian. cons. 4. num. 104. Carp. ad stat. 295.
num. 15. lib. 1. Costa vbi supra num. 2. Giurba
dicto loco num. 16. qui refert Galiam; Addo
Rhaud. var. resol. cap. 2. num. 56. & cap. 44. nu.
17. Bursa cons. 427. num. 15. & Morot. cons. 63.
num. 17.

Peregr. enim citatus tàm à Giurba, quàm per
Costam in cons. 90. lib. 1. pro ea opinione, contrarium
probat, videlicet mobilia, & nomina
11 debitorum contineri sub Statuto loci, in quo
posita sunt, vel exigi debent nomina debitorum,
prout eiusdem sententiæ fuerunt Lapus alleg.
91. circa finem, Alex. sibi contr. cons. 16. in fin.
lib. 1. Franch. decis. 93. Thesaur. qu. famil. num.
15. lib. 2. Ant. de Alex. in addit. ad consuetud.
Neap. fol. 162. & distinguendo actionem, quæ
datur ad quid mobile, aut immobile, probat

idem

idem Alex. conf. 111. num. 8. lib. 4. & conf. 141. num. 22. lib. 7. Bertrand. conf. 105. lib. 1. Franch. dicta decif. 93. num. 6. & 7. latiſſimè Tiraquell. de retr. linager. §. 1. glof. 7. num. 1. 3. 8. & 14. hos ſequitur Giurba dicto cap. 12. glof. 5. num. 7. part. 1. vbi tradit, quod ſi ſit actio ad quid
12 immobile, inter immobilia reputatur actio ipſa & conſequenter de territorio illius loci dicitur; Si verò ad mobile, contrarium affirmandum eſſe putat.

Magis communis etenim, & probabilior videtur prior ſententia, vt de ſe patet, tùm ex rationibus deductis, tùm ex maiori numero, & auctoritatibus Patrum in eam ſententiam dedu-
13 ctorum, à qua (ſibi contrarius) non diſſentit Peregr. in conſ. 6. num. 9. lib. 5. quemadmodum diſtinctionem ipſam etiam exploſerunt poſt alios Theſaur. relata quæſt. 5. num. 15. infine lib. 2. & quæſt. 2. nu. 12. lib. 1. ac Moroc. alleg. conſ. 53. num. 17.

Neque etiam obſtat d. l. certatum, §. 1. ff. de milit. teſtam. quæ ſolum in milite procedit, qui
14 habet duo patrimonia, ſecus in Pagano, qui vnicum habet patrimonium, & ſi in varijs regionibus diffuſum, vt docet Gutier. quæſt. 92. num. 7. Coſta loco relato num. 4. Giurba citata gloſ. 5. num. 21. & ſi enim vigore ſtatuti diuidatur
15 Patrimonium ipſum, immutari tamen non debet creditorum conditio, Tiraquell. de primog. quæſt. 35. num. 29. & 31. & Gutier. recit. quæſt. 92. num. 7.

SVMMARIA.

1 *Meretrices reſtringi debent in aliquo loco Ciuitatis ad euitanda ſcandala.*
2 *Meretrices extra mænia Romæ poſitæ erant.*
3 *Reſecandæ ſunt putridæ carnes, & ſcabioſa ouis.*
4 *Meretrices à vicinia expelluntur, etiam ſi domus eſſet propria nu. 7.*
5 *Ratio eſt, ne vicinorum inficiant mores.*
6 *Domus ſua tutiſſimum eſt vnicuique refugium.*
7 *Meretrix cogitur vendere propriam domum.*
8 *Etiamſi viueret cum patre, matre, vel marito.*
9 *Decretum Senatus.*
10 *Octauiani Cæſaris Auguſti decretum contra Iuliā proprìam filiam ob illius inhoneſtatem.*
11 *Ab ordine expellente meretricem non datur appellatio, ſaltem quo ad ſuſpenſiuum.*
12 *Nou. Conſt. diſpoſitio contra meretrices.*
13 *Modus probandi aliquam eſſe meretricem ex Nou. Conſt.*
14 *Modus probandi aliquam eſſe meretricem de iure communi.*
15 *Probatio malæ vitæ mulieris in ſpecie non tollitur per contrariam probationem in genere.*
16 *Meretrix, quæ dicatur.*
17 *Infirmi, & leproſi ſeparari poſſunt à conſortio aliorum.*
18 *Idem obſeruatur in animalibus brutis.*
19 *Paſcua eis deputantur, & limitantur.*
20 *Quia cum poſſint de facili alia animalia corrumpi, id euitari debet.*
21 *Paleæ, aut fænum in Ciuitate detineri non debent, ne incendia excitentur num. 22.*

Meretrix eijcitur, etiam ex propria domo, ſi eſt ſita pænes Eccleſiam, vel Moniales, aut vicinis ſcandalo eſt. Cap. XXXIII.

Vre communi inſpecto publicæ meretrices reſtringi debent in angulo Ciuitatis, ne inhoneſtæ mulieres in comitiua honeſtarũ ha-
1 bitent. Ita vt minor ſcandali occaſio relinquatur fidelibus, & ne eorum mores probos inficiant, vt habetur in l. non aliter, ff. de vſu, & habitatione, & tradit Luc. de Penna in l. ſi qua in publicis, verbo ad notare ſub num. 9. circa medium, C. de ſpectaculis, & ſcenicis lib. 11. Peguerra decif. 12. num. 5. par. 1.

Prius Romæ meretrices proſtabant extra
2 mænia in fornicibus, vnde ſubmenianæ dictæ Petr. Gregor. lib. 10. ſintag. iur. cap. 2. num. 39. par. 1.

Reſecandæ enim ſunt putridæ carnes, & ſcabioſa ouis à caulis repellenda, ne tota domus maſſa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putreſcant, & intereant, vt per cap. reſecendæ 24. quæſt. 3. ſcribit Peguer. loco citato, & ſic à vicinia expelli poſſe meretrices haud eſt
4 ambigendum, vt tradit Ripa tract. de peſte, tit. de remed. præſeruat. verſ. 18. num. 164. Franch. decif. 316. in princip. Menoch. de arbitr. caſu 78. num. 12. Petr. Gregor. lib. 4. Syntag. iur. cap. 24. num. 10. par. 1. Ne vicinorum probos inficiant mores, & ne aduerſa fœtida contagione, & viſu,
5 ſana inficiant, vt ſubijcit dictus Author dicto lib. 10. cap. 2. num. 37. Gaſpar Ant. Theſaur. qu. famil. 33. num. 1. par. 1. qui teſtatur id cautum etiam eſſe ex decretis Stat. Sabaud. Prout hoc idem prouidet Stat. huius Ciuitatis Mediolani cap. 472. lib. 2. in Cathalonia idem cautum eſſe ſcribit Peguera dicta decif. 12. num8.

Dubium in eo verſari videtur, an ſi domus ſit propria, meretrix ab ea nihilominus poſſit
6 expelli. Qua in re, cum domus ſua tutiſſimum ſit cuiuſque refugium, & receptaculum, expelli minimè poſſe concludit Theſaur. dicta qu. 33. nu. 2. lib. 1.

De AEQVITATE tamen, & ex publica honeſtate ad obuiandum ſcandalis, ſi pænes Eccleſiam, vel Monaſterium ſita eſſet huiuſmodi domus, vel mulier domina, ita inhoneſtè viueret, vt omnibus vicinis ſcandalo ſit; tunc etiam è
7 domo propriā eſt expellenda. Immò etiam cogi poteſt ad eam domum vendendam, vt iudicaſſe Senatum Pedemontanum teſtatur, Theſ.
8 recit. quæſt. 33. nu. 4. Id quod intelligi etiam de-

bet, si talis meretrix viueret cum patre, vel ma-
9 tre, aut marito, domusq; esset alterius eorum, quia nihilominus vel filia expellenda esset, vel cum ea ipsi pater, & mater, aut maritus, Afflic. ad Const. Regni Rubr. 43. de prohibita habit. nu. 2. vers. si quid maritus lib. 3. Thesaur. d. quæst. 33. in fine Carpan. ad d. stat. 472. nu. 48. post Capic. decis. 44. num. 4. Et ita iudicasse Sen. Excell.
10 die 11. Nouembris 1577. contra Barbaram Rozonam testatur Carpan. loco relato nu. 49. dum rescriptum fuit D. Capit. Iust. vt ipsam Barbaram vna cum marito expelleret à vicinia; Et summa sanè ratione cum Octauianus Cæsar Iu-
11 liam propriam filiam, quæ malè, & luxuriosè vixerat, quamquam ob id in Insulam ante relegauerat; humari in suo sepulcro testamento prohibuerit, vt post Dionem Cassium lib. 5. Histor. Rom. refert Petr. Gregor. d. l. 10. cap. 2. num. 29.

A sententijs verò latis super expulsione me-
12 retricis non dari appellationem, saltem quoad suspensiuum, probat Rebuff. tract. de sententia prouisionali in præfatione num. 133. Quia appellatione non obstante executioni mandantur huiusmodi sententiæ, vt ante eum scriptum reliquit Afflict. ad Const. Regn. dict. rubr. 43. nu. 1. lib. 3. quos sequitur Carpan. ad d. stat. 472. nu. 54. lib. 2.

Quæ tamen disputatio, vtrum è propria domo possit expelli meretrix, sublata est in hoc
13 Dominio ex dispositione d. Nou. Const. tit. de meretr. & lenon. vers. & eo amplius, vbi apertè prouisum est huiusmodi fœminas esse expellendas, etiam ex proprijs domibus: traditurque
14 ibi modus, quo probari debet aliquam esse meretricem; Videlicet vbi tres ex vicinis alicuius Parochiæ maioribus annis triginta affirmauerint Iudici talem esse meretricem, statim è vicinia expellatur.

De iure autem communi probatur talem esse
15 meretricem per testes singulares, probando, quod conuersabatur cum multis, qui honestè cum ea verisimiliter conuersari non poterant, iuxtà text. in d. l. non aliter ff. de vsu, & habitatione Bal. cons. 207. lib. 4. latissimè de hac materia probationis. Boss. tit. de rapt. mulier. nu. 9. & 11. & Decian. tract. crimin. lib. 8. num. 16. tom. 2. Carpan. ad d. cap. 472. num. 11. Petr. Gregor. d. lib. 10. cap. 2. num. 5. & 6. Egregiè Peguera decis. 12. num. 10. vbi tradit, quod si pro-
16 batum fuit in specie de mala vita mulieris, quæ contrarium probauit in genere; præfertur probatio in specie facta per Innoc. in cap. inquisitioni, & in cap. cum oporteat de accusat. Roman. cons. 167. in fine, Gutier. Canon. quæst. lib. 2. cap. 11. & 12. per totum, Meretrix autem quæ
17 dicatur, latissimè exponit Lucas de Penna in dicta l. si qua nu. 12. C. de spect. & scenic. lib. 11. & tradit. Carpa. ad d. cap. 472. n. 4. cum plur. seq. & Petr. Gregor. d. lib. 10. cap. 2. num. 1. cum seq. plur.

Et quia non solum meretrices vicinis pessimo
18 exemplo nocere possunt, sed etiam infirmi, & leprosi; separari possunt à consortio aliorum, & eijciuntur extra loca, vt post Castr. in l. 2. C. de summa Trinitate, & Fide Catholic. per text. in auth. iusiurandum, quod præstatur ab his in fine probat Iacob. Rebuff. in d. l. si qua sub nu. 2. C. de spect. & scenic. Cæpol. de seruit. rust. prædiorum, cap. pascuis quæst. princip. 6.

Idem obseruatur in animalibus brutis, quia si in aliquo manso sunt animalia morbosa, per
19 quæ alia animalia circumuicina possunt infici, possunt eis pascua deputari, & limitari, & eis, quorum sunt, sub pæna inhiberi, vt non tran-
20 scendant limites, nec depascant in alijs pascuis, l. ædiles ff. de via publica, & l. qui in puteum ff. quod vi clam, & l. 1. ff. de extraord. crimin. Quia cum possint de facili alia animalia infici,
21 & corrumpi, id euitari debet l. si prædium C. de ædict. act. Iacob. Rebuff. vbi supra sub eodem num. 2. qui sub num. 3. scribit, quod ideo nec paleæ, nec fœnum debent detineri intra Ciuitates
22 propter timorē excitandi incendia l. prouincialium C. de erogat. milit. annon. lib. 12. glos. in l. fistulam ff. de seru. Vrban. prædiorum cum alijs auctoritatibus ibi adductis.

SVMMARIA.

1 *Hæredi cum beneficio inuentarij licet soluere creditori posteriori sibi magis grato.*
2 *Creditor anterior eatenus agere potest contra creditorem posteriorem satisfactum, quatenus non est soluendo debitor facta excussione.*
3 *Secundus creditor conuenitur à primo absq; excussione, si pecuniam recepisset cum promissione restituendi in casu molestiæ.*
4 *Idem si sub conditione recepisset pecuniam secundus creditor.*
5 *Secundus creditor satisfactus in pecunia, cessant excussione, vel conditione, de ÆQVITATE molestari non potest à primo num. 10.*
6 *Ratio est vel ob commixtionem, vel ob consumptionem pecuniæ, quod de iure præsumitur.*
7 *Decretum Sacri Concilij Neapol.*
8 *Iura vigilantibus, non dormientibus subueniunt.*
9 *Si pecuniæ solutæ secundo creditori reuocari possent à primo, mercatores continuis litigijs vexati, mercimonia deserere cogerentur.*
11 *Secundus creditor, qui exegit pecuniam, quasi in premium suæ vigilantiæ reputatur potior.*
12 *Limitatur conclusio quotiescunque pecunia consideratur vt species.*
13 *Exemplum datur de pecunia, quæ vt species reputatur, videlicet si extaret super montibus, aut censu, aut sub sequestris, siue deposito.*
14 *Pecunia destinata ad emptionem prædiorum, inter immobilia reputatur, maximè fauore minoris.*
15 *Fiscus agit aduersus creditorē posteriorē pro recuperatione pecuniæ, etiā nō facta excuss. si ea peruenit ad creditorē secūdū ex causa lucratiua n. 17.*

Ex

16 *Ex causa vero onerosa solutum creditori secundo non reuocat Fiscus, quia non habet locum eius priuileg.*

Anteriori creditori competit reuocatoria contra posteriorem creditorem, qui fuit satisfactus. Cap. XXXIV.

Aud rarò euenire solet, vt pluribus extantibus creditoribus, posterioribus satisfactum prius sit, dum debitor huic posteriori creditori, vti gratiori, & magis festiuo, satisfecit. Id quod licere hæredi cum bene-
1 ficio inuent. scribit post alios Monticula tract. de inuent. diuers. quæst. 234. num. 80. cum plur. seq. Non enim debet hæres citare, neque perquirere creditores absentes, aut negligentes, ne se litigijs supponat hæres, & erabrones irritet, vt est in adagio; Hinc sub oritur quæstio, num anterioribus creditoribus competat reuocatoria aduersus istos posteriores satisfactos. Qua in re distinguunt scribentes; Aut enim agitur de creditore hypothecario, vel de chyrographario, siue personali. Primò enim casu, vel secundus creditor fuit satisfactus in pecunia, aut in
2 alia specie, & tunc, si in pecunia, eatenus agere non potest anterior creditor, quatenus facta excussione debitoris principalis non reperitur soluendo, & declaratur minus idoneus per conditionem ex lege, vel actionem in factum via subsidiaria, l. deferre §. vltimo, ff. de iure Fisci, Bart. in l. si non expedierit, §. 1. de bon. auct. iud. possid. Eugen. cons. 89. nu. 10. Cæphal. cons. 86. sub num. 8. vers. ad cognoscendum, Costa remed. subsid. 23. illat. 2. num. 2. Prout etiam nulla facta excus-
3 sione conueniri posset ad restitutionem pecuniarum exactarum secundus creditor, si promisisset eas restituere in casu molestiæ alterius arg. l. nam, & si, & l. non omnis, §. fin. ff. si cert. pet. D. Marius Antoninus var. resol. lib. 2. resol. 60. casu 15. vers. Eas exegisset, absque præiudicio ipsarum partium, vel conditionaliter ad ipsum se-
4 cundum creditorem peruenissent pecuniæ ipsæ Ludou. decis. Perus. 45. num. 20. par. 1. Costa dicto remed. subsid. 37. sub num. 2.

Quia cessante excussione prædicta, vel con-
5 ditionibus, de quibus supra, secundus creditor satisfactus in pecunia, de AEQVITATE molestari non potest à creditore anteriore, cum pecunia recepta, vel ex consumptione, vel ex commixtione, vlterius extare non præsumatur,
6 tex. in d. l. si non expedierit, ff. de bon. auth. Iud. possid. Et ita iudicatum fuisse per Sacrum
7 Concilium Neapolit. tradit Afflict. decis. 190. Paris. cons. 6. lib. 4. Gram. quæst. 1. post decis. Cæphal. dicto cons. 86. num. 4. & cons. 555. num. 7. Capic. decis. 78. Menoch. cons. 25. num. 1. vbi hanc crebriorem esse sententiam testatur, Eu-
8 gen. alleg. cons. 89. num. 5. Iura enim vigilantibus, non dormientibus subuenire notissimum est, Borgen. decis. 29. num. 36. par. 3. quos refert & sequitur Costa dicto remed. subsid. 37. num. 1. vbi post Eugen. eam tradit rationem, quia si anteriores creditores pecunias solutas posterioribus creditoribus reuocare possent, mercato-
9 res præsertim litibus vexati comercia deserere cogerentur totius mundi conturbatione, Steph. Grat. lib. 2. discept. forens. cap. 304. nu. 1. cum quinque seq. Asin. de excus. §. 7. cap. 3. num. 2. vers. opinionem verò.

Si verò agitur de creditore chirographario, idest de eo, qui personali actione dumtaxat nititur; Tunc licet pariter aliquibus distinguere placuerit inter pecuniam extantem, aut consumptam, communis tamen opinio est, vt de AEQVITATE non possit molestari is credi-
10 tor, qui suum exegit, quia quasi in premium suæ vigilantiæ reputatur potior, l. pupillus, ff.
11 quæ in fraud. cred. Gail. pract. obseru. lib. 2. obseru. 25. num. 15. Caroc. decis. 109. num. 42. licet vitio impressoris deficiat ibi dictio, non; quia Afflict. & alij ibi relati hanc sententiam, non autem contrarium probarunt, Costa de fact. sciend. & ignor. cent. 1. dist. 8. num. 4. & 5. & dicto Remed. subsid. 37. illat. 2. num. 6. post Didac. pract. quæst. cap. 219. & alios ibi cumulatè adductos, inter quos Roland. de inuent. par. 4 vers. 8. est vtilitas.

Quam tamen conclusionem limitat Costa dicto remed. subsid. 37. num. 7. quotiescumque essemus in casibus, in quibus pecunia consideratur,
12 vt species, veluti quando esset super montibus, vel super censu, aut sub sequestro, vel deposita in saculo, quia tunc idem de ea iudicandum
13 esset, sicut de specie, l. plenè, §. si eandem, ff. de leg. 1. Alba cons. 3. num. 5. idem in pecunia destinata ad emptionem prædiorum, quæ inter immobilia connumerantur, præsertim fauore minoris, aut Ecclesiæ, Boer. decis. 209. Rot. Rom. decis. 278. num. 2. part. 2. in nouiss. Costa vbi sup. num. 8.

In Fisco autem specialiter prouisum esse ha-
15 betur, per d. l. deferre, §. fin. ff. de iure fisci, & l. pecunia, C. de priuil. Fisci, de quo abundè Eugen. alleg. cons. 89. num. 1. cum seq. Quamuis distinguendo contrarium probet, Grat. dicto cap. 304. nu. 2. & 4. post. Peregr. de iure, & priuil. Fisc. lib. 6. tit. 6. num. 8. in fine, vers. contra eos vero. Vbi tradit, quod si agitur de pecu-
16 nijs solutis ex causa onerosa, non datur illarum reuocatio, etiam Fisci fauore, cui priuilegium illud tantum competit, quando pecuniæ peruenerunt ad aliquem ex causa lucratiua, Faber. in
17 §. si quis in fraudem num. 23. inst. de action. materiam hanc plenissimè excutit, Gutier. pract. quæst. ciuil. lib. 5. quæst. 100. per totum, in quem post hæc scripta incidi.

SVMMARIA.

1 *Creditor anterior, cui obuenerunt bona debitoris, poteſt moleſtari à poſteriore creditore.*
2 *Contrarium verius, ſi primo creditori ſatisfiat in pecunia per ſecundum creditorem.*
3 *Diligentia creditoris primi ei obeſſe non debet.*
4 *Primus creditor per adiudicationem bonorum debitoris dicitur ſecurus pro crediti quantitate.*
5 *Oblatione totius ſummæ realiter facta creditori anteriori per poſteriorem creditorem, ius hypothecæ in eius perſona conſeruatur.*
6 *Concluſio hæc procedit etiam in dote.*
7 *Idem procedit in bonis ad haſtam venditis, quia in hoc nulla eſt differentia inter creditorem anteriorem, & licitatorem.*

Secundus creditor offerendo ſatisfactionem primo creditori, ab eo euincit rem in ſolutum acceptam. Cap. XXXV.

LIA ſuboritur quæſtio inter creditores anteriores, & poſteriores, quando anterior creditor vel emit, vel in ſolutum habuit pignus ſibi, & alijs obligatum; An à poſterio-
1 ribus creditoribus dicatur tutus. Et pro creditore anteriore ſtat tex. in l. ſi debitor, ff. de ſeparat. & l. ſi prior, C. qui potior. in pign. hab. gloſ. in l. ſi à debitore, in verbo eum, qui ff. eod. tit.
2 Quia ſua diligentia ei obeſſe non debet, l. 1. vbi gloſ. verbo obtulerit, C. ſi antiq. credit. pign. vendit. Salic. in d. l. ſi à debitore nu. 2. ff. qui pot. in pign. habeantur.

De AEQVITATE tamen non prohibetur
3 ſecundus creditor offerre primo creditori ementi à ſuo debitore cum eum hypothecaria conuenire poſſit, oblato debito, Salic. in d. l. 1. num. 2. verſ. 3. C. ſi atque cred. Grat. lib. 2. diſcept. forenſ. cap. 269. num. 30. & 21. Vbi tradit hunc eſſe vnum ex caſibus, in quibus creditor ſecundus auditur contra primum, qui tamquam emptor, ſeù in ſolutum accipiens, non eſt tutus contra poſteriorem creditorem; Sed erit ſecu-
4 rus pro crediti quantitate, tamquam creditor primi contractus, latiſsime Amator Rodriquez tract. de priuil. cred. art. 1. num. 22. par. 2. poſt Neguſant. de pignor. part. 5. membro 3. per totum. Quo loci inquit dicto num. 22. circa medium, quod AEQVITATIS ratio ſuadet, vt oblatione totius ſummæ realiter, & integrè facta primo creditori, ius hypothecæ in perſona
5 ſecundi creditoris conſeruetur, Ozaſch. deciſ. 135. num. 2. & Afflict. deciſ. 259. Id quod locum
6 obtinere etiam in dote ſcribit idem Amator. fol. 93. oblatio tamen, quia ipſa fieri etiam poteſt à primo creditore, qui idcircò rem hypothecatam retinere poteſt ſatisfacto ſecundo credito-
re, l. Paulus, §. qui pignus ff. quibus modis pignus, vel hypoth. ſoluitur Amator d. nu. 22. ex quarerè fol. 938.

Prout pariter de AEQVITATE tàm ipſe creditor, quam alius tertius, illius nomine, po-
7 teſt offerre, quando bona debitoris venduntur ad haſtam, quia non eſt in hoc differentia inter creditorem, & extraneum licitatorem, Surd. conſ. 256. nu. 6. Grat. lib. 1. diſcept. forenſ. cap. 7. nu. 7. & 8.

SVMMARIA.

1 *Bannitus reſtitutus dicitur nouus homo.*
2 *Bannitus reſtitutus non tenetur verſus eius creditores, etiamſi ad pinguiorem fortunã peruenerit.*
10 *Contrarium verius.*
9 *Diſtinguitur.*
3 *Fiſcus publicatis bonis delinquentis tenetur repente verſus creditores confiſcati.*
4 *Publicatis bonis, tranſeunt omnes actiones, & obligationes delinquentis in Fiſcum.*
5 *Obligatio ſemel extincta per mortem ciuilem non reuiuiſcit amplius.*
5 *Ordinatio Illuſtriſs. Magiſtratus Extraord. redd. in ea materia.*
6 *Debitoris factũ non poteſt deteriorare ius creditoris*
7 *Actio perſonalis non poteſt auelli ab oſſibus debitoris.*
8 *Delinquens non poteſt eſſe melioris conditionis.*
11 *Habens actionem videtur habere ius ad rem.*
12 *Bannitus reſtitutus teneretur verſus creditores pro rata bonorum recuperatorum, etiamſi creditores non contradixiſſent bonis publicatis.*
12 *Et eadem nocent non contradicentibus quod Fiſcum tantum.*
13 *Contrarium probat Odd. & Farin. ſed reprobantur.*
14 *Prior ſententia eſt in hoc dominio in obſeruantia.*
15 *Cridarum beneficium prodeſt tantum Fiſco, & habentibus cauſam ab eo, non alijs perſonis.*
16 *Bannitus reſtitutus quo ad omnia, ideſt quo ad bona, & perſonam conuenit, & conuenitur pro omnibus, ac ſi numquam frater bannitus fuiſſet.*
17 *Bannitus reſtitutus quoad perſonam tantum, ad nihil tenetur.*

Bannitus reſtitutus tenetur ad ratam bonorum recuperatorum verſus creditores. Cap. XXXVI.

1 Annitum reſtitutum effectum eſſe nouum hominem ſcribit poſt alios Hunded. conſ. 67. num. 24. lib. 1. & Felic. alleg. 34. num. 7. par. 1. Qua attenta ratione, non teneri bannitum reſtitutum ex Indulgentia Principis verſus priores credito-
2 res, etiamſi ad pinguiorem fortunam poſtea peruenerit, diſponit text. in l. tutor filiorum,

& in

& in l. si debitor, C. ad sententiam passis, Gamma decis. 85. num. 6.

Publicatis enim bonis ob delictum, repente
3 Fiscus subintrat in locum debitoris, quo liberato contra eundem Fiscum agitur, cum bona debitoris retineat, l. 2. vbi Salic. C. ad l. Iul. de vi pub. glos. in l. si marito, ff. sol. matr. Boss. tit. de proclam. quod sit bonis publ. num. 14. Hector Felic. alleg. 34. num. 6. par. 1.

4 In quem omnes actiones, & obligationes etiam passiuè transeunt, l. cum Fisco, ff. ad Sylan. l. 1. C. de fideiuss. & l. 2. ff. de alimentis cibar. legat. Boss. tit. de bonis publ. nu. 13.

Obligatio enim extincta semel per mortem
6 ciuilem, sæpè naturali adæquata non reuiuiscit amplius, l. qui res, §. aream, ff. de solut. Et ita ordinauit Illustriss. Magistratus Extraordinarius Redd. die 1. Septembris 1593. ad relationem Illust. D. Quæstoris Terzaghi, præsente Illustriss. Præside Menochio, fauore Io. Baptistæ Montemerli Derthonensis.

Quamuis alij contrariæ sententiæ arrideant,
6 tum quia ex facto debitoris non potest ius creditoris fieri deterius, l. 2. §. 1. ff. de verb. obligat. & l. debitorum pactionibus, C. de pactis. Tum
7 quia actio personalis non potest diuelli ab ossibus debitoris, l. 1. §. si hæres, ff. ad Trebell. Tum etiam, quia hoc pacto melioris conditionis esset delinquens contra not. in glos. cap. quia circa de bigam. Manent. cons. 20. per totum.

Nodum huius dubitationis soluendo di-
9 stinguit, Costa tract. de port. ratæ quæst. 120. sub num. 6. per tex. in l. 3. C. de sententiam passis; Aut enim bannitus gratiatus, siuè restitutus recuperat bona per viam quotæ, aut restitutio est plenaria quoad omnia bona in singulari. Aut tantum quo ad personam restitutus est. Primò casu de AEQVITATE tenetur tantum pro rata bonorum recuperatorum primis
10 creditoribus, qui pro residuo agere debent contra Fiscum, Costa vbi supra num. 7. Bursat. cons. 54. num. 6. lib. 1. Peregr. de iure Fisci lib. 5. tit. 2. num. 63.

Etiamsi restitutus negligat recuperare bona, quia qui habet actionem, videtur habere ius ad
11 rem l. pen. ff. de senten. passis, Costa dicto loco num. 9. qui seq. num. probat conclus. procede-
12 re etiamsi creditores non contradixissent cridis publicatis, iuxtà doctrinam Bossij dicto tit. de proclam. quod sit bonis publ. num. 15. & tit. de remed. ex Sola Clement. Principis num. 22. 92.

Quia nihilominus facta bonorum restitutione de AEQVITATE tenebitur restitutus versus creditores, cum proclamata tantum prosint Fisco, & contumatia creditorum in non contradicendo sibi tantum præiudicet, quoad Fiscum, non autem quoad debitorem, in contrarium affirmat, Odd. de restitut. in integrum quæst. 97. art. 3. & Farinac. loco relato num. 181. Quia Bossij sententia, vti verior, & Aequior, magisque consentanea naturæ restitutionis in
14 integrum, communiter obseruatur in hoc dominio, Peregr. dicto tit. 1. num. 208. Alba cons. 196. Cridarum enim beneficium non prodest
15 alijs, sed solum Fisco, & habentibus causam ab eo, Menoch. cons. 744. num. 17. Costa vbi supra
16 num. 11. Secundo casu conuenitur, & conuenire æque, ac si numquam fuisset bannitus. Tertiò casu nihil æris alieni prius contracti exsoluit, Costa dicto num. 7. post Corn. cons. 190. col. vlt. lib. 1. & Farinac. quæst. 20. num. 177. & Caball. cons. 132. col. 2.

SVMMARIA.

1 *Donatio simplex à patre facta filio computatur in legitimam.*
2 *Donatio facta per patrem filio, vt promoueatur ad sacros ordines, vel vxorem ducat, dicitur donatio ob causam num. 3.*
4 *Contrarium verius.*
5 *Causa finalis ea esse dicitur, sine qua quis alias facturus non erat.*
6 *Causa, quæ tendit ad merum fauorem donatarij, impulsiua, non finalis dicitur.*
7 *Causa in dubio, impulsiua, non finalis dicitur.*
8 *Causa qualibet non inducit effectum collationis, sed solum illa, quæ secum habet iuris necessitatem.*
9 *Lex facilius succurrit patri, quando donat ex iuris necessitate, quam vbi dat ex voluntario affectu.*
10 *Ordo clericalis tantopere æstimandus vilesceret absq; patrimonio.*
11 *Bona donata filio, vt ordines suscipiat, non possunt vendi, neq; alienari, absque licentia Episcopi.*
12 *Bona donata filio, vt ordines suscipiat, non computantur in legitimam.*
13 *Donationes huiusmodi non solum respiciunt causam onerosam matrimonij temporalis, & spiritualis, sed etiam interesse tertij, ne decipiatur.*
14 *Donatio huiusmodi, Aequitatis impulsu facta censetur.*
15 *Bona filio donata, vt ad sacros ordines promoueatur, non conferuntur in diuisione cum fratribus.*
16 *Donatio filio facta, vt promoueatur ad sacros ordines, non dicitur meliorare conditionem descendentis iuxta Statutum.*

Donatio facta fiiio causa matrimonij, vel clericatus, dicitur simplex donatio, non ob causam. Cap. XXXVII.

T facilius vxores diuites ducant filij, vel ad Sacros Ordines promoueantur, solent parentes donationes particulares facere ipsis filijs. Quibus stantibus hæsitandi locus sæpè relinquitur, an bona in huiusmodi donationibus contenta impu-

puten-

putetur in legitimã. Quæ sanè quæstio ab eo dependere videtur, vtrum donatio sit simplex, vel potius ob causam, namque vbi simplex donatio diceretur, in legitimam imputanda non essent bona donata, Bart. & alij in l. in quartam ff. ad l. falcid. Socin. cons. 18. & 19. lib. 4.

Quod donatio ipsa dicatur facta ob causam, res ipsa loqui videtur, dum subest in donatione causa matrimonij, vel promotionis ad Sacros ordines, quæ causa finalis omninò, non impul-
2 siua dicitur, l. 1. vbi Bart. ff. ad Macedon. & l. fin. ff. de hæred. instit. Crauett. cons. 192. num. 2.
3 Ergo donatio ob causam, non simplex esse videtur, vt in indiuiduo concludit, Rol. cons. 44. à num. 9. vsque ad finem lib. 4. post Porc. Imol. cons. 35. num. 36. Causa enim finalis ea esse dicitur, sine qua quis alias facturus non erat, vel eo modo, nisi fuisset illa causa, Bald. cons. 340. col. 2. lib. 3. Natta cons. 609. in 2. dub. Crau. cons. 142. num. 9. quos sequitur Rol. alleg. cons. 44. num. 15. lib. 4. Vndè cum causa matrimonij contrahendi, vel ad ordines promouendi, facta dicatur donatio ipsa, eam finalem causam esse patet.

Contraria tamen opinio, videlicet donationem esse simplicem, de AEQVITATE verior, & communior est; Etenim, vt Rol. nodum præuidit, quamuis inaniter illum soluere conatus sit; cum causa ipsa tendat ad merum fauorem
6 donatarij; impulsiua, non finalis dicitur, quia non excludit liberalitatem, Immola in l. Aquilius Regulus ff. de donat. Cæphal. cons. 183. nu.
7 30. Prout in dubio impulsiua, non finalis diudicatur glos. & scribentes in l. 2. §. Titio decem, ff. de donat. in puncto Oldrad. cons. 5. quem etiam refert, Bol. alleg. cons. 44. num. 2. cum quinque seq. lib. 4. Crau. cons. 114. num. 17. & cons. 85. num. 6. Socin. cons. 53. num. 1 & copiosissimè Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 154. num. 34. cum duob. seq. vbi more suo copiosè scribit, quod non quælibet causa inducit effe-
8 ctum collationis, sed solum illa, quæ secum habet iuris necessitatem, vt est dos, aut donatio propter nuptias, quã pater facere compellitur.
9 Quia facilius lex succurrit patri, quando donat ex iuris necessitate, quam vbi dat ex voluntario affectu, prout est in donatione ob causam matrimonij, quæ licet moueat Patrem addonandum, non tamen habet actualem iuris necessitatem, & num. 35. Rol. opinionem reprobat.

Eandem sententiam comprobat idem Gratian. in cap. 297. num. 1. cum seq. plur. lib. 2. vbi alios per multos citat, & præsertim Cæphal. cons. 613. num. 21. & Surd. cons. 143. num. 52. ac decis. 322. num. 84. atque num. 11. subijcit author ipse, quòd bona donata filio per patrem, vt ordines suscipiat, iuxta dispositionem Sacri Concilij Tridentini sess. 21. cap. 2. ne vilescat ordo clericalis, tantopere æstimandus capit. non
10 liceat, & cap. Episc. vbi glos. de præbendis, non possunt vendi, nec alienari absque licentia Episcopi, quia dantur in titulum perpetuum, Surd. de alim. tit. 4. qu. 18. n. 32. Ceuall. cõmun. contra commun. qu. 527. & 565. & qu. 561. n. 24. & 30.

Vndè neque computantur in legitimam Cæ-
12 uall. quæst. 682. num. 6. idem probat Costa remed. subsid. 106. illat. 1. num. 5. huiusmodiq; donationes respicere non solum causam onerosam matrimonij temporalis, & spiritualis, sed etiam
13 interesse tertij, qui non debet decipi, cum AEQVITATIS impulsu censeantur factæ Gra-
14 tian. vbi supra num. 13. post Diaz. in prax. crim. 8. c. 18. num. 15.
15 Quippè quod bona ipsa sic donata filio ad sacros ordines suscipiendos, conferri non debeant in diuisione cum alijs fratribus, probat
16 Costa all. illat. 1. sub num. 5. Ex qua donatione meliorata minimè dicitur conditio ipsius filij iuxta Statutum Mediolani 305. lib. 1. vt post Carp. tradit Polid. Ripa obseruatione 232. per totum, cum statutum ipsum disponat ascendentem non posse meliorare conditionem descendentis.

SVMMARIA.

1 *Diuinam esse l. si me, & Titium tradit Bald.*
2 *Qui ex pecunia aliena factus est locupletior, vel eius conditio reddita melior, tenetur ad restitutionem, etiamsi sibi non fuerit mutuata.*
3 *Idem procedit, si ex mercibus alienis secuta fuit melioratio num. 8.*
4 *Vxor, & liberi tenentur in subsidium pro pecunia, siue tritico mutuatis marito, & Patri, ex quo alimenta consecuti sunt. Saltem ad ratam num. 7.*
5 *Limitatur, si impossibilitas soluendi marito succedat longè post mutuum.*
6 *Pecunia mutuata Patri tempore carestiæ sine alia probatione, præsumitur versa in alim. filiorum.*
9 *Nihil refert, quod mediatè, aut immediatè aliquod sit versum in vtilitatem, vt detur actio, sed tantum requiritur, quòd occasione rei mutuatæ commodum habuerit.*
10 *Idem procedit, si ex mercibus traditis aliæ merces sint emptæ, ex quibus commodum habuit.*
11 *Filij, & vxor tenentur in subsidium cum moderamine, ne vniuersis facultatibus priuentur.*
12 *Sententia auctoris in ea materia.*
13 *Sententia alia auctoris.*
14 *Tertius, ad cuius vtilitatem merces emptæ fuerunt, tenetur versus vendentem in subsidium. Io. Paul. Aresij mentio bonorifica.*

Ad

Ad restitutionem pecuniæ mutuatæ Titio, quæ ad Mæuium peruenit, vel ex ea factus est locupletior; Tenetur Mæuius in subsidiũ, vbi Titius non est soluendo. Cap. XXXVIII.

1 Baldus in conf. 348. col. 1. in fine, vers. considera interdum lib. 1. Diuinam, Nobilemq; appellat legem si me, & Titium ff. si certum petatur, cum remedium singulare, & vndequaque subsidiarium præstet, in mera AEQVITATE fundatum; Disponit enim text. ipse, quod si pecunia, vel res mea alij mutoata ad te peruenit, etiamsi tecum non contraxero, mihi tamen teneris in subsidium ex
2 AEQVITATE, cum vel locupletior factus sis, vel melior reddita sit tua conditio, vt ad litteram patet, Felic. allegat. 23. n. 1. p. 1. Rota Genuens.
3 decis. 215. per totam, præsertim in fine, vbi ex mercibus tertij fuerat redemptus ab alio quidam minor captus Algerij.

Hinc propterea tradunt Scriptores, quod si ex pecunia mutuata marito, alimenta consecuta fuit vxor cum tota familia, De AEQVITATE
4 tenebitur vxor ad restitutionem pecuniarum mutuatarum, vbi maritus non sit soluendo, quod onus etiam ad filios spectat; vt etiam per l. 2. vers. æquissimum ff. ad l. Rhod. de iact. probat Surd. de alimentis tit. 8. priuil. 48. num. 5. & 6. & conf. 420. num. 1. dictoq; nu. 5. priuil. 48. Respondet ad contraria, & num. 6. distinguit tempora mutuatæ pecuniæ, vz. si impossibilitas soluendi veoit longè post mutuatam pecuniam,
5 vel eodem tempore aderat. Quia primo casu res dubitabilis efficitur, cum non videantur filij, & vxor effectu locupletiores, de quo absolutè constat primo casu.

6 Si verò pecuniam mutuo accepit Pater tempore caristiæ, tunc absq; alia probatione censetur pecunia conuersa in alimentationem familiæ, & ideo tam vxor, quam filij tenentur ad restitutionem, saltem ad ratam, vbi Pater non
7 est soluendo, vt probarunt Alex. conf. 46. lib. 5. Crau. conf. 91. num. 5. & 6. Surd. de aliment. d. priuil. 48. nu. 10. Et nouissimè Gracian. lib. 1. discept. forens. cap. 94. nu. 12. & 13. ac cap. 107. nu. 2. cum plur. seq.

8 Nec refert, quod non sit mutuata pecunia, vel triticum, quia etiamsi merces, vel aliæ res datæ essent, ex quibus commodum, & vtilitatem percepissent filij, & vxor, nihilominus tenentur ad restitutionem, cum nihil releuet, quod
9 mediatè, aut immediatè aliquid sit versum in vtilitatem, vt detur actio, sed tantum requiritur, quod occasione rei mutuatæ commodum habuerint, vt post Menoch. de recuperat. possess. remed. 4. num. 3. probat Surd. d. conf. 420. num. 2. & 3. Qui propriè loquitur de mercibus vendi-
10 tis Hebreo, ex quarum venditione aliæ emptæ fuerunt vxori, & filijs.

In his tamen filij, & vxor grauandi non sunt plus æquo, vt si omnibus creditoribus soluere tenerentur, vniuersis facultatibus priuarentur
11 vt animaduertit Surdus loco relato num. 4. in fine. Quibus omnibus consideratis superiori anno 1623. dum conuenta coram me tunc Vicario Prætorio Cremonæ quædam nobilis mulier, nuper vidua effecta ad instantiam Pistoris cuiusdam ob pretium panis habita fide de pretio venditi eius viro pro alimentis totius familiæ, statui, vt amicabiliter res componeretur, & mulier ipsa (quæ neque cauta erat pro integra eius dote, ob tenuem viri hæreditatem, multis debitis implicitam) tertiam partem debiti persolueret Pistori, cui sententiæ ambæ partes acquieuerunt.

Consimilem prouisionem feci in alia causa Pistoris, & filiorum Vezaniæ in eadem Ciui-
12 tate Cremonæ, mense Nouembris 1626. dum iterum ad eamdem Ciuitatem Cremonæ reuersus fueram, vti Iudex maleficiorum, & etiam in ciuilibus iusdicerem ob mortem Eximij I. C. D. Io. Pauli Aresij Vicarij Prætorij, ac Illustris. Iulij Aresij Senatoris Vigilantissimi, & Sapientissimi, ac AEQVISSIMI Præsidis consanguinei, in qua causa contrarium prius fuerat statutum per doctissimum virum, qui fortassis non ruminato negocio iudicauerat, & cui sententiæ pariter acquieuerunt partes.

Elicitur ex deductis alia quæstio, quando scilicet in libro mercatoris descriptus est quis debitor pro mercibus emptis ad vtilitatem alterius. An iste tertius, pro quo merces emptæ fuerant, conueniri possit pro solutione pretij, eo quia merces ad eius vtilitatem versæ sunt, & non nisi in subsidium teneri hunc tertium de AEQVITATE dictæ l. si me, & Titium resoluisse Rotam Romanam testatur Ludouis. decis. 216. per totam, & in litteris cambij probat Surd. cons. 528. num. 19. Olibau. de act. par. 2. lib. 1. cap. 14. num. 25. in fine, & Marc. Antonius de Amatis decis. 34. num. 16. ac Gutier. in repet. Auth. sacram. sub num. 82. vers. si aduersus creditorem &c.

SVMMARIA.

1 *Spoliatores, & Predones grauibus pœnis subijciuntur*
2 *Spoliatori restituuntur meliorationes in re restituta necessario facta.*
3 *Conclusio procedit tam in bonis laicalibus, quam Ecclesiasticis.*
4 *Meliorationum causa permittitur retentio bonorum melioratorum.*
5 *Reparatio Ecclesiarum ad quem spectat.*
6 *Decretum Senatus.*

Melio-

Meliorationes factas etiam per prædonem restituit spoliatus, si necessariæ fuerunt. Cap. XXXIX.

Equendo materiam, quamuis prædo, & spoliator odiosi adeo sint legibus, vt pœnis grauibus subijciantur, ne dum ex spolio vtilitatem consequi valeant, ratione tamen commodi, sine vtilitatis consequutæ per spoliatum in re sibi restituta. De AEQVITATE eum teneri secuta reintegratione ad resarciendum meliorationes necessarias factas, etiam per
2 prædonem, & malæ fidei possessorem per l. plane cum l. seq. ff. de petit. hæred. probat Costa remed. subsid. 12. num. 6. post multos alios ibi relatos, inter quos Peregr. de fideicom. art. 50. num. 24. & Magon. decis. Lucens. 33. num. 24. Quæ conclusio procedit in meliorationibus factis; tam in bonis Laicis, & feudalibus, quam
3 in Ecclesiasticis, Surdus cons. 183. num. 46. & cons. 333. num. 30. quam sequitur Costa d. remed. 12. num. 7. Pro quibus meliorationibus
4 permitti retentionem bonorum melioratorum probat Rhaud. var. resol. cap. 18. & 20. & Surd. cons. 56. num. 26. Castil. de vsufructu cap. 57. num. 12. Franch. decis. 112. & decis. 527. quos sequitur Costa d. num. 7. vbi sequenti num. vsque ad finem, naturam ipsam melioramentorum, & reparationum, etiam Ecclesiasticorum bono-
5 rum, latissimè examinat, declarando etiam ad quos spectat Ecclesiarum reparatio in subsidium.

6 Et cum superioribus annis Ecclesia S. Mariæ Seruorum præsentis Ciuitatis in elegantiorem formam redigi studuissent illi Religiosi, Patronosque Capellarum ad ratam teneri supponerent ad dictam reparationem, inter quos minor Hieronymus Cattaneus connumeraretur, illiusque tutores hæsitarent talem sumptum facere posse, Consultus Senatus Excellentis. die 11. Iulij 1615. referente Amplissimo Domino Senatore Hieronymo Callento, censuit teneri omnes dictos Patronos, & minorem, siuè illius tutores, adsolutionem librarum mille pro singulo pro restauratione, siuè potius ornamento dictæ Ecclesiæ.

SVMMARIA.

1 *Emptor tenetur ad vsuras pro pretio nondum soluto.*
2 *Bona fides non patitur emptorem percipere fructus rei emptæ cum iactura venditoris.*
3 *Emptor superlucratur tantum fructus pro rata pretij soluti.*
4 *Emptor loco fructuum spectantium venditori soluit interesse, si pretium non soluit.*
5 *Etiamsi fundus venditus, esset sterilis.*
6 *Ecclesiæ in alijs venditor non impleuisset, modo rem tradidisset.*
7 *Contrarium tradit Socin. sed reprobat.*
8 *Emptor non excusatur à solutione interesse, si habuit dilationẽ ad soluendũ, nec de interesse fuit actũ.*
9 *Venditori imputandum est, qui dilationem ad soluendum concessit.*
10 *Quilibet in re sua est moderator, & Arbiter.*
11 *Lapsa dilatione concessa, emptor tenetur ad interesse.*
12 *Pactum respiciens dilationem dicitur pars pretij.*
13 *Vendita re nullo expresso tempore solutionis pretij, debetur statim pretium.*
14 *Venditor si recipiendo pretium non reeeperit interesse debitum, sed non promissum, illud amplius consequi nequit.*
15 *Emptor tenetur ad interesse, etiamsi nullos fructus percepisset ex fundo empto.*
16 *Venditor, qui ex sua parte contractum adimpleuit, consequi potest interesse ob pretium sibi non solutum.*

Emptor Prædij habita fide de pretio, non tenetur ad vsuras, etiã ratione fructuum perceptorum, vbi de eis non conuenit; secus si nulla est data dilatio ad soluendum. Cap. XL.

1 AEQVITAS l. curabit C. de act. empti ab interpretibus valdè amplificata prouidet emptorem teneri ad vsuras versus venditorem, pro pretio nondum soluto; cum bona fides non patiatur ipsum percipere fructus, &
2 locupletari cum venditoris iactura, vt ibi explicant omnes; Et sic pro rata tantum pretij so-
3 luti superlucrari dicitur fructus, emptor ex AEQVITATE d. l. curabit, vt affirmat Ioseph Ludouic. decis. Perus. 53. num. 2. Alba cons. 193. Gaspar. Roder. de annuis reddit. lib. 3. quæst. 7. num. 100. Costa de parte ratæ qu. 9. nu. 1. Prout idem habetur in l. fin. ff. de fundo dot. Vnde
4 loco fructuum spectantium venditori teneri ad vsuras emptorem prouidit lex ipsa latè Gracian. lib. 4. discept. forens. cap. 716. num. 1. etiam si fundus venditus esset sterilis, quia non debetur
5 hoc casu ratione fructuum, sed ratione impletæ fidei, Bal. in l. 2. C. de vsuris, & Rota Iau. decis. 194. num. 13.
6 Quæ conclusio procedit, etiam si venditor in alijs non adimpleuisset, si modo rem tradidit, vt voluit Bal. in l. 2. vers. denuò conuenitur C. de vsuris Alex. cons. 147. lib. 5. Gabr. de empt.
7 & vendit. concl. 4. num. 9. licet contrarium teneat Socin. cons. 88. vers. 3. difficultas lib. 3. & cons. 103. vers. 3. difficultas lib. 4. & Corn. cons. 59. lib. 3. ac nouissimè probat Lupus in d. l. curabit

curabit coment. 1. §. 7. nu. 138. & seq. Quo loci
scribit teneri emptorem a die traditionis ci-
tra reddere venditori vsuras pretij non soluti
iuxta quantitatem fructuum perceptorum,
non iuxta quantitatem eius, quod venditoris
interest ex causa damni sibi illati ob dilatam
precij solutionem, quia tunc non essent vsuræ
commodi percepti recompensatiuæ, sed damni
restauratiuæ, quæ tantum debentur ob moram
veram, & regularem, non ex mora irregulari;
Gabr. d. concl. 4. num. 2. & 3.

Si tamen venditor concessit emptori dilatio-
nem ad soluendum pretium, vbi de vsuris non
conuenit iuxta decis. Castr. in l. Iulianus §. ex
vendito nu. 3. ff. de act. empti, de qua Anchar. qu.
famil. 13. nu. 4. lib. 2. Non poterit petere vsuras
pretij non soluti, quia de AEQVITATE ad
eas non tenebitur emptor, vt probat Gabriel
dicto tit. de empt. & vendit. concl. 4. num. 20.
Cagnol. in d. l. curabit num. 51. & post eos Ludo-
uic. dicta decis. 53. num. 5. vbi subiungit, quod
9 venditori est imputandum, qui dilationem con-
cessit, idem probat Costa alleg. qu. 91. sub nu. 2.
vers. nam sine dicto pacto, de port. ratæ, &
exemplum tradit in dote per Surd. de alimentis
tit. 1. qu. 92. num. 51.

10 Quilibet enim in re sua est moderator, & Ar-
biter vulg. iur. & hoc casu nisi post moram, &
sic post lapsam dilationem concessam interesse
11 deberi concludit Sotus de iust. & iure lib. 6.
quæst. 1. col. 2. vers. de hoc igitur Menoch. cons.
1027. num. 5. Quia pactum illud dilationem
12 respiciens dicitur para pretij l. fundi partem
ff. de contrahen. empt. Costa vbi supra in fine,
Roder. de annuis redd. lib. 3. qu. 7. num. 79.

Neque omittendum est, quod quando facta
est venditio, & promissum pretium, nullo ex-
presso tempore; debetur statim, quia non cen-
13 setur venditor habuisse fidem de pretio soluen-
do, & sic ad vsuras ratione pretij non soluti sta-
tim etiam tenetur emptor, vt per l. quod vendi-
di ff. de contrahemptione, & §. vendit. instit. de
rer. diuis. probare videtur Castr. in l. Iul. §. offert.
ff. de action. empt. Lupus loco relato sub nu. 143.
vers. & quamuis

Si verò venditor recepto pretio interesse mi-
nimè promissum non receperit, illud petere
14 vlterius non poterit, cum tunc debeatur tan-
tum officio Iudicis accessoriè, vt probat Gabr.
cons. 145. num. 12. lib. 2. quem sequitur Lupus
sub dicto num. 138. in fine.

Ad quod interesse tenetur emptor, etiamsi nul-
los fructus percepisset absque venditoris cul-
15 pa ex fundo empto, vt post Bal. & Castr. pro-
bat Fab. de monte tr. de emptione in 5. quæst.
princip. num. 45. Quia tunc, vt subijcit Fabian.
non debentur ratione fructuum perceptorum;
sed perfidiæ causa; cum venditor à sua parte
contractum adimpleuerit Goad. cons. 55. col. 3.
vers. Idem tenet, Socin. cons. 88. num. 8. & cons.
103. num. 2. lib. 4. Paris. cons. 60. num. 28. lib. 1. &
post alios Gabr. de empt. & vendit. all. concl.
quarta ampliat. 6. Anchar. qu. famil. 30. lib. 3.
Cæphal. cons. 736. lib. 5. Surd. cons. 101. lib. 1.
Rota Genuens. decis. 194. nu. 2. licet contrarium
probare videatur Couarun. lib. 3. var. resol. cap.
4. num. 3. Natta cons. 518. num. 2. Rol. cons. 14.
num. 3. lib. 2. & Fachin. lib. 2. controuers. iuris
cap. 32. quos sequitur Lupus all. §. 7. num. 141.
vbi in fine per distinctionem tollere videtur
obiectum.

SVMMARIA.

1 *Bannitorum receptatio prohibita est ferè ex communi statutorum dispositione in Italia.*
2 *Non. Const. & Proclamata Excellentiss. Gubernatorum circa receptantes bannitos.*
3 *Non. Const. comprehendunt etiam mulieres.*
6 *Contrarium verius num. 7. & 15.*
4 *Bannitis non remanere debet locus, in quo possint morari.*
5 *AEQVITAS est columna in medio, non autem angulus, aut fauor partialis.*
7 *Capienti mulierem bannitam non debetur præmiũ à statuto ordinatum capienti bannitum.*
8 *Odia sunt restringenda, & fauores ampliandi.*
9 *Bannitos capientibus conceditur præmium, vt ij extirpentur, ne publicam tranquilitatẽ turbent.*
10 *Cessante ratione, cessat dispositio.*
19 *Casu eo modo decidẽdus est, quo terminasset verisimiliter conditores legũ, si de eo interrogati fuissent.*
20 *Supplendo ea, quæ in lege desiciunt, dicitur proprium munus AEQVITATIS.*
20 *Mulieres comprehenduntur sub statuto loquente de iure.*
21 *Decretum Senatus, quod remissiò facta à Patre pro iniuria sibi, & filiæ illata sufficiat.*
22 *Remissio etiam raptæ requiritur vna cum Patris remissione.*
23 *Mater non potest agere pro iniuria filij, quem non habet in potestate.*
24 *Mater non potest remittere iniuriam factam filio.*
25 *Receptans bannitum coactè, non tenetur ad pænã.*
26 *Coactè quæ fiunt, non imputantur facienti.*
27 *In dubio, quod coactè, non voluntariè quis receptauerit, præsumendum est.*
28 *Inueniens bannitum, vel rem extare in domo non dicitur receptare.*
29 *Non. Const. disponunt, quod coactè receptantes id denunciare habeant certo termino Iudicibus.*
11 *Mulieres tantæ non sunt audaciæ, vt contra Principem, vel publicam quietem, quid moliantur.*
12 *Fæminæ damnatæ pro crimine Læsæ Maiestatis, non subiacent pænis, vt masculi.*
13 *Statuto stante, quod viri bannitarum expellantur è territorio, non procedit è contra.*
14 *Vxor non potest impedire virum à delinquendo, sicut maritus vxorem.*
16 *Verba generalia comprehendunt tam fæminas, quam masculos num. 17.*
18 *Ratio vnita, quando in constitutione potest considerari*

fiderari, ea solum motos fuisse legislatores dicendum est.
30 *Receptans bannitum notitiam habere debet de banno saltem præsumptiuè per descriptionem in albo.*
31 *Ignorans non dicitur delinquere.*
32 *Hospes non tenetur ad pœnam pro receptatione banniti, etiamsi de banno notitiam haberet, quia cogitur hospitari.*
33 *Decretũ Senatus circa hospites receptãtes bãnitos.*
34 *Limitatio Nou. Const. in receptatoribus bannitorũ.*

Receptans mulierem bannitam nõ tenetur ad pœnam impositam contra receptantes bannitos. Cap. XLI.

Ommuniter in Italiæ Ciuitatibus,
& Oppidis vigent statuta, quibus
prohibita est receptatio bannito-
rum, vt apud omnes notum est,
1 & testatur Nellus in tract. de ban-
nitis in principio; Quæ receptatio iure com-
muni inspecto prohibita pariter est l. 1. & 2. C.
de recept. vbi glos. & scrib. l. 3. C. de summa
Trinitate, & fide Catholica; Nellus dicto trac-
tatu num. 3. parte secundi temporis quest. 20.
Bertazol. com. crim. 440. num. 5. lib. 2. Menoch. de
arbitr. casu 348. num. 1. cum plur. sequ. Prout in
hoc præsenti Mediolani Dominio, vltra parti-
cularia Statuta Ciuitatum, habemus Nouas
2 Constitutiones in tit. de bannitis, & eorum re-
ceptatoribus lib. 4. & proclamationes particu-
lares Excellentissimorum huius Prouinciæ Gu-
bernatorum.

Vndè non semel fuit hæsitatum, an Consti-
tutiones ipsæ, & proclamationes locum ha-
beant in ijs, qui mulierem bannitam recepta-
uerint; Quæ sanè quæstio adhuc sub Iudice
pendet; Et cum casus euenisset superioribus
annis, Senatus, vt maturè deliberaret, distulit
negotij definitionem, ad quam hactenus non
deuenit.

Prima facie enim videbatur affirmatiuam
opinionem claram esse & suadebant verba gene-
ralia Constitutionis generaliter loquentia con-
tra bannitos, quæ tam masculos, quam fœmi-
nas compræhendere videntur iuxta tex. in l. 1.
3 vbi Rebuff. ff. de verb. signif. & l. 1. §. genera-
liter ff. de leg. præstand. Crauetta cons. 84. num.
1. post Alex. cons. 167. lib. 7. Secundo, quia
finalis causa huius prohibitæ receptationis
4 est vt bannitis non remaneat locus, in quo pos-
sit morari d. l. 3. in principio C. de summa Tri-
nitate, & Fid. Cathol. Bertazol. alleg. cons.
440. num. 5. post Foler. in pract. crim. verbo
bannitos num. 9. Itaque si nullus locus remane-
re non debet, & mulieres bannitas receptantes
compræhendunt.

Attamen cum naturalis ratio repugnare vi-
deatur, vt ratione sexus imbecillitatis recep-
tatio mulieris bannitæ æquipararetur recepta-
tioni viri, temperando dispositionem per ip-
sam naturalem rationem, idest per AEQVI-
TATEM, quam columnam in medio, non an-
5 tem angulum, aut fauorem partialem appellat
Costa remed. subsid. 7. num. 6. dicendum est ex
6 AEQVITATE non teneri ad huiusmodi pæ-
nam receptantem mulierem bannitam.

Namque quemadmodum capienti, vel occi-
7 denti mulierem bannitam non debetur præ-
mium à Statuto ordinatum, vt post Angel. cons.
67. ex themate in primo dubio probat Farinac.
quæst. 103. num. 64. & Baiard. ad Clarum §. ho-
micidium num. 226. quamuis impunè occidere
possit Cassin. tract. de malefic. cap. r. num. 7. fol.
2819. Ita nec eam receptantem in pænam inci-
dere dicendum est, cum odia sint restringenda,
8 & fauores ampliandi vulgato cap. odia de reg.
iur. lib. 6.

Ratio enim, quare huiusmodi præmia con-
ceduntur occidentibus bannitos, & pæna in-
dicitur eos receptantibus, ea est, vt illorum nu-
merus extirpetur ob audaciam, & temerita-
tem, quibus publica, & priuata tranquillitas
9 turbatur, vt tradit Baiard. loco relato, quæ ra-
tio cessat in mulieribus, cum à seculo non sit
auditum, quòd fœminæ infestarint territoria,
à quibus sunt bannitæ, idcircò cessante ea ra-
10 tione cessat pariter Constitutionis dispositio
l. adigere §. quamuis ff. de iure patron. Tira-
quell. in tract. cessante causa par. 1. verbo con-
stitutionis cessante Paris. cons. 98. num. 30. lib. 1.

Non enim mulieres tantæ sunt audaciæ, vt
territoria, à quibus exulant, inuadere præsu-
mant, prout nec aliquid contra Principem mo-
11 liri, nec vltionem contra eum quærere. Hinc
damnato patre de crimine Læsæ Maiest. licet
damnentur etiam filij, veluti ex reprobato san-
guine ad paternam vindictam prompti; Non
12 tamen damnatæ intelliguntur filiæ fœminæ, vt
probari videtur in l. quisquis §. filijs, & §. ad
filias C. ad leg. Iul. Maiest. vbi DD. de qua ma-
teria actum fuit supra in cap. 12. per totum; Gi-
gas. de crimin. Læsæ Maiest. plena quæst. 14. tit.
1. de pænis lib. 3.

Prætereà, si statuto cauetur, quod viri banni-
tarum debeant expelli, de AEQVITATE non
procedit è contra, vt scilicet vxores bannito-
13 rum expellantur; Et si enim correlatiua sint
maritus, & vxor, non militat tamen eadem ra-
tio in muliere, quæ in viro consideratur, cum
14 non possit vxor impedire virum à delinquendo,
sicut vir vxorem l. 1. §. quæ onerandæ Aqua-
rum rerum actio non datur Nellus d. tract. de
bannitis in secunda parte secundi temporis
quæst. 40.

Licet ergo dictæ Nouæ Constitutiones lo-
quantur de bannitis in genere, & terminus iste
communis sit tam masculo, quam fœminæ, &
vtrumq; de sui natura compræhendat: Tamen
tum

tum propter qualitatem subiectæ materiæ con-
gruentis solis masculis, non fœminis, compræ-
15 hendere Constitutionem virum tantum, non
mulierem, dicendum est, Cran. cons. 6. num. 77.
Baiard. vbi supra, tum etiam id ostendunt verba
ipsarum Const.

Namque dum loquuntur de receptatoribus;
his verbis vtuntur; nulla persona cuiusuis sta-
tus audeat scienter receptare &c. quæ sanè ver-
ba tàm masculinum, quàm fœmininum genus
16 absque dubio compræhendunt, vt latissimè
probat Carpan. ad Stat. Mediol. 466. & 489.
lib. 2. post Lancell. de attent. parte 2. cap. 12.
& de attent. appell. pend. in præfatione num. 76.
& deindè loquendo de bannitis subiungit,
vel super suo receptetur aliquis bannitus, vel
condemnatus &c. Itaut per hæc verba, aliquis
bannitus, exclusas esse fœminas bannitas con-
cludendum sit, cum non additum sit verbum
quicunque, quod vtrumque sexum compræhen-
17 deret secundum Rebuff. tract. de pacific. possess.
nu. 3. Asin. in prax. iud. cap. 7. in princ. quos sequi-
tur Carpan. ad stat. 267. num. 1. lib. 1.

Neque potest negari, quin ratio assignata ea
non sit præcipua, & principalis. Quandoqui-
dem, cum nulla alia in ipsis Constitutionibus
considerari possit, quam extirpationis bannito-
rum, ob infestationes, & damna, ac incursio-
nes, & maleficia, quæ committere solent banni-
18 ti; Vtique ea tanquam vnica habenda est, ac si
specialiter in ipsis Constitutionibus descripta
appareret, Bal. in l. quamuis, & in l. quoties C. de
fideicomm. & in l. maximum vitium C. de liber.
præter. Dec. cons. 64. nu. 3. vers. cum ego. Quæ
quidem ratio, cum nullo modo considerari pos-
sit in muliere bannita, vt supra dictum fuit, sed
pænitus in ea cesset, dispositio etiam cessare
debet; Nec aliter compilatores dictarum Con-
stitutionum sensisse præsumendum est, vt prop-
terea casus iste eo modo decidendus videatur,
quo illi verisimiliter terminassent, si de isto fuis-
19 sent interrogati, iuxta glos. vlt. in tale pactum §.
fin. de pactis. Quia hoc pacto proprius modus
AEQVITATIS exerceretur, supplendo ea, quæ
20 in lege, siue Constitutione, videntur quodam-
modò deesse, Conan. lib. 1. comment. iur. tit. de
AEQVITATE num. 3. in fine litt. C. & diximus
supra in cap. 1. in fine.

Confirmantur prædicta ex eo, quod statuto
stante, vt fures furcis suspendantur, De AEQVI-
TATE non compræhenditur sub statuto mulier
furtum committens, quia huiusmodi statutum
dicitur odiosum, & pænale, quod propterea est
restringendum Cassan. ad consuetud. Burgund.
rubr. 1. §. vers. Prat. quod mulier num. 5. fol. 155.
Vulpell. de pace qu. 33. num. 4. Ita pari ratione
compræhendi non potest mulier sub dispositione
proclamatorum editorum contra bannitos recep-
tantes: Fateor tamen contra fures contrarium
fuisse obseruatum à Senatu, qui die 16. Martij
1621. ad relationem Egr. Prætoris huius Ciui-
tatis condemnauit ad furcas quamdam mulie-
rem Alexandrinam, quæ vti pedissequa plura
domestica furta commiserat.

Sexus enim imbecillitate considerata, nec
malum, nec scandalum oriri potest ex recepta-
tione mulieris bannitæ; Vndè hac tantum ra-
tione, quod in filijs fœminis non poterat dubi-
tari de scandalis, sicut in masculis, Senatus
21 die 30. Maij 1592. declarauit pacem, siuè re-
missionem solum factam per Cæsarem Castal-
dum Annibali del Bene ad impetrandam gra-
tiam à condemnatione contra eum facta ob of-
fensiones, & iniurias dicto Castaldo, & filijs fac-
tas, sufficientem esse, etiamsi filiæ simul essent
offensæ.

In crimine tamen raptus aliter dicendum
22 est, cum necessaria videatur etiam ipsius raptæ
remissio, etiamsi filia familias esset rapta, vt
post Bart. in cons. 175. lib. 1. probat Caball. lib.
2. resol. crim. casu 245. num. 10. Quippe quod
23 mater agere non possit pro iniuria filij, quem
non habet in potestate, probat Guid. Papa
quæst. 164. num. 1. Et consequenter iniuriam
24 factam filio remittere non potest, Ioseph Ludo-
uic. conclus. 41. in fine, & quia materia hæc re-
ceptationis, scilicet bannitorum, frequens est,
infrascripta subijciuntur, in quibus de AEQVI-
TATE procedendo, locum non habet rigor
contra receptatores.

Et primo receptans coactè bannitum prohi-
bere non valens, non tenetur ad aliquam pæ-
25 nam, vt tradit Bald. in l. in delictis prima lect.
ff. de noxal. Socin. cons. 90. num. 11. lib. 3. Blanc.
tract. de quæst. num. 180. Boss. tit. de raptoris
num. 20. Rol. à Valle cons. 45. num. 40. lib. 1.
26 Quia quæ coactè fiunt, non imputantur facien-
ti, vt probat Marsil. in l. 1. §. præterea nu. 11. ff.
de qu. Prout in dubio præsumendum est, quod
27 coactè, non voluntariè quis receptauerit ad de-
licti exclusionem Grati. decis. 18. num. 5.

Secundo receptare non dicitur ille, qui inue-
nit bannitum, vel rem extare in domo, vt vo-
28 luit Bald. cons. 250. num. 10. lib. 1. maximè verò
quando Dominus reclamauit Petr. Ant. Anguisc.
cons. 19. num. 7. & 8. lib. 1. Bertazol. cons. 337.
num. 6. lib. 2.

Ad tollendas tamen omnes simulatas excu-
sationes prouidit Constitutio nostra §. pænès
prædictis, vt huiusmodi receptatores, qui ob
29 bannitorum potentiam eis resistere non potue-
runt, denunciare id debeant Iusdicenti termino
dierum duorum, aliter ea denuntiatione non
facta contra eos proceditur, non obstante quod
resistere non potuisse affirment.

Tertio ad hoc, vt receptatio sit punibilis,
scire debet receptans illum esse bannitum,
saltem per descriptionem in Albo bannitorum
30 ad formam dictarum Nouarum Constitutio-
31 num, quia ignorans non dicitur delinquere l.
eorem §. Dominus ff. de publ. Aff. decis. 190. n. 3.
Bertazol. cons. 449. nu. 4. cum seq. lib. 2. latissimè.

H:ctot. Pelic. alleg. per totum part. 1.

Vltimo ſecundum Bart. in l. omnes Cod. de agris, & conſ. lib. 11. quem ſequitur Bertazol. in ſuo repertor. verbo hoſpes num. 4. non tenetur ad pœnam receptantis bannitum hoſpes, qui
32 ſcienter etiam ipſum receperit, vt voluit etiam Alex. in l. 1. ff. de receptat. fortaſſe ea moti ratione, quod hoſpes cogitur hoſpitari omnes viatores l. 1. in fine, ff. de fur. aduer. nau. caup. ſtabul. & l. 1. vbi gloſ. naut. cap. ſtabul. Bart. in l. 1. §. cura, de off. Præfecti Vrbis, Quæ tamen ſententia mihi non arridet, nec huiuſmodi excuſationem admittere ſolet Senatus, vt memini ipſum Ordinem Excellentiſsimum cenſuiſſe ſupe-
33 rioribus annis contra binos hoſpites Oppidi Carauagij, qui moleſtati à quon. D. Carolo Pirouano Patricio, & eximio I.C.C. Mediolanenſi Delegato, tunc Auditore Excellentiſs. March. Carauagij, ob receptationem cuiuſdam Finetti banniti, qui publicè etiam conuerſabatur in eo Oppido, cum ſtatum cauſæ Senatui Excellentiſs. referri impetraſſent caupones; Iuſſit Senatus, vt ad vlteriora contra eos procederetur; prout etiam ad condemnationẽ contra alterum ex ipſis contumacem deueni Ego anno 1620. dum Auditor dicti Excellentiſs. March. fueram electus loco dicti D. Pirouani, & ab eodem Excellentiſs. Senatu in delegatione ipſa confirmatus; Et ſumma ſanè ratione, ne facilis aditus præſtaretur huiuſmodi facinoroſis delinquendi, vltra quod eadem conſtitutio noſtra excludit tantum certas perſonas à pœna receptationis, inter quas non comprehenduntur hoſpites, qui
34 idcircò ſub illius diſpoſitione omninò eſſe dicuntur.

S V M M A R I A.

1 *Fructus pendentes dicuntur pars fundi.*
2 *Fructus ſequitur fundi alienationem.*
3 *Fructus fundi legati, & reſpectu partis colonicæ ſpectant ad legatarium, legato fundo.*
Cauſa oneroſa magis fauendum eſt, quam lucratiua num. 4. & 5.
6 *Colonus in fructibus pendentibus non dicitur habere aliquod ius.*
Contrarium verius num. 12. 21. & 23.
7 *Fundus pluris emptus dicitur, ſi in eo aderant fructus pendentes.*
8 *Vendens fundum, quem ſciebat eſſe à Colono cultiuatum, nulla facta reſeruatione fructuum, dicitur eam partem cum fundo alienaſſe.*
9 *Scientia, & ignorantia in venditore conſideratur, non in emptore.*
Scientia emptoris circa colonum, eum excludit à fructibus colonia num. 10. & 11.
12 *De AEQVITATE fructus debentur colono, ſi in Prouincia conſuetum erat dari colonis agros.*
13 *Pars colonica fructuum præſtatur loco laboris, & fructuum.*
14 *Hypoth. tacita cenſetur inducta in fructibus coloni.*
15 *Colonus tacita hypotheca non poteſt expelli.*
16 *Rei retentio datur pro ſumptibus circa eam factis.*
17 *Colonus in fructibus partis colonicæ habetur loco ſocij.*
18 *Emptor cum coloni iactura non debet locupletari.*
19 *Alba doctrina reprobatur.*
20 *Melius eſt pignori incumbere, quam in perſonam agere.*
21 *Venditor cenſetur tantum vendidiſſe ius ſuum, non ius coloni.*
22 *Poſſeſſor malæ fidei poteſt deducere impenſas factas gratia fructuum quærendorum.*
24 *Colonica portio ſemper debetur colono, niſi quando venditor impenſa ſua fundum coluiſſet.*
25 *Limitatur, ſi proprijs manibus coluiſſet venditor, etiamſi in venditione expreſsè eos reſeruaſſet.*
26 *Contraria tolluntur.*
27 *Fructus rei alienatæ, ſi ſingulis diebus anni ſunt in fructu, vt penſiones &c. diuiduntur pro rata.*
29 *Etiamſi penſiones ſoluerentur in principio, vel fine.*
Decretum Sacri Concil. Neapol. nu. 28. & 30.
31 *Penſio regulatur ad inſtar fructuum, etiamſi diuerſis terminis intra annum ſit ſoluenda.*

Pars colonica ex fructibus fũdi alienati debetur colono, quando venditor ignorabat, vel emptor ſciebat prędiũ eſſe per Colonũ cultiuatũ. Cap. XLII.

Endito fundo, abſque alia reſeruatione, cum eo venditi dicuntur fructus in eo pendentes, etiam reſpectu portionis colonicæ, cum fructus pendentes dicantur pars fundi
1 l. fructus pendentes ff. de rei vindic. & ſequan-
2 tur ipſius fundi alienationem tex. in l. fin. §. fructus ff. de his, quæ in fraud. cred. l. Iulianus §. ſi fructus ff. de action. empti, Ludou. deciſ. 430. nu. 3. Et in ſpecie quod portio colonica cum alijs fructibus comprehendatur eſt tex. in l. nihil proponi §. 1. ff. de leg. 1. vbi fructus fundi legati etiã
3 reſpectu partis colonicæ ſpectant ad legatarium; Et colonus, ſi vult agere; debet contra alienantem, vel eius hæredem agere, eandem concluſionem comprobat Roman. conſ. 319. per totum præſertim nu. 3. & 4. vbi colono partiario competere tantum actionem aduerſus venditorem, non aduerſus emptorem, tradit per gloſ. in l. fin. ff. de contrahent. empt. Roman. ſententiam ſequitur, Alba conſ. 138. per totum, & ibi ſcribit, quod licet text. in d. l. nihil loquatur de legato, & ſic de cauſa lucratiua, nihilominus multò
4 magis procedere debet in cauſa oneroſa, cum magis fauendum ſit ei, qui acquirit ex cauſa
5 oneroſa, quàm ex lucratiua, l. omnes debitores, & l. ſeq. ff. de action. & obligation. idem Alba conſ. 305. num. 4. & 5. & conſ. 500. num. 6. eandem ſententiam amplectitur Ioſeph. Ludouiſ.

douic.decis. Perus.83.per totum,Surd.decis.294.
& decis.264. nu.5.& 6. cum seq.Osasch.decis.82.
num.3. & post alios Costa de port. ratæ qn.129.
num.3. Ratio est,quia colonus in fructibus pen-
dentibus non dicitur habere aliquod ius, nisi
postquam eos perceperit, glos. in l.cum in plu-
res §.messem, ff. locari, & l.si apes, §.1.ff.de
furt. Prout habita ipsorum omnium instantium
fructuum, & flauescentium segetum ratione,
pluris emptus fuit fundus, Costa d. quæst. 109.
nu.4.post Bart.sing.94. & alios ibi relatos.

Distinguunt tamen Scribentes inter vendito-
rem scientem, vel ignorantem, adesse colonum
partiarium, vt voluit Iason. in l.cum filio fami-
lias num. 181. ff. de leg. 1. quem seq. Thesaur.
decis. 56. num. 4. per totum, & Costa de fact.
sciend. & ignorant. cent. 1. distinct. 68. à num. 8.
vsque ad finem, concludentes, quod si venditor
sciebat adesse colonum partiarium, nec ei reser-
8 uauit in venditione portionem colonicam, di-
citur eam partem cum fundo alienasse, & prop-
terea ad emptorem eam portionem spectare.
Si verò ignorabat, censetur non alienasse,& con-
sequenter ad colonum eos spectare; Quam di-
stinctionem reprobat Ioseph Ludouic. alleg.
decis.83. nu.10.cum seq.Alba recitato cons.138.
nu.7. cum seq.post Cæphal. consil.181. num.16.
citatum à Surdo dicta decis.294. num.7.

Corriguntur enim verò & isti per Costam
alleg. distinct.68. num. 13. cum seq. & per Surd.
decis.265.num.27.28 & præsertim num.52.post
Thesaur. alleg. decis.56. sub num.4. vers. ex qui-
bus, qui eam distinctionem veram esse tradunt;
Prout pariter corriguntur, dum scientiam ip-
sam in venditore requiri ex Iasonis mente pu-
tant, præsertim Ioseph Ludou. dicta decis. 83.
& Alba dicto cons. 138. Quoniam scientiam,
9 aut ignorantiam in emptore considerari, non
in venditore voluerunt Surd. dicta decis. 265.
num.27. & 28. ac num.52. Costa vbi supra dicta
distinct.68. num.1. & Peregr. de iure Fisci lib. 6.
tit. 4. num. 32. Quamuis circa hos (eos conci-
liando) distinguendum esse putarim, vt scilicet
ignorantia, quod prædium esset per colonum
10 cultiuatum, requiratur in venditore. Scientia
autem, quod esset cultiuatum, requiratur in
11 emptore; quia si sciebat, vel scire debebat emp-
tor colonum proprijs expensis cultiuasse præ-
dium, vtique illius portionem colonicam
emisse non dicitur. E contra verò, si vendi-
tor ignorabat adesse colonum, illius partem
fructuum alienasse non videtur, sed tantum
eos fructus, quos præsumitur cum fundo alie-
nasse, iuribus supra deductis, & infra deducen-
dis.

Attamen de AEQVITATE portio coloni-
ca fructuum debetur colono partiario per emp-
torem. Vbi venditor non esset rusticus, qui
12 colere proprijs manibus agros consueuisset, &
ex generali consuetudine prædia ad coloniam
dari solerent in ipsa Prouincia; Quia tunc
scientia ipsa præsumeretur in emptore, qui id-
circò non excusaretur pro fructibus colono spe-
ctantibus, vt probat Thesaur. alleg.decis.56.sub
num. 4 vers. ex quibus cum seq. Costa memor.
distinct.68. num.17.

Quam sententiam omninò amplectendam
esse censeo, vti naturali AEQVITATI pro-
pinquam; Tùm, quia pars colonica fructuum
præstatur loco operis, laboris, & sumptuum
13 factorum in percipien. fructibus, l. 1. vbi Bart.
C. de fruct. & lit. expen. Adeò, vt in eis quæ-
14 dam tacita hypothæca censeatur inducta, arg.
l. interdum, & l.seq. ff. qui por. in pign. habean-
tur, & l. 1. C. quibus mod. pign.vel hypoth. ta-
citè contrah. Quo fit, vt ratione dictæ tacitæ
hypothæcæ non possit expelli colonus à per-
15 ceptione fructuum, Alexan. in d. l. si filio famil.
§. fin. col.2.ff. solut.matr. Abb.in cap.1. num.3.
de restit. in integrum, vbi dicit pro sumptibus,
& labore circa rem aliquam dari eiusdem rei re-
16 tentionem, Cagnol. in l. 2. num. 220. cum seq.
C. de pact. inter emptor. & vendit. Osasch. di-
cta decis.82. num.8.& 9. quem sequitur Thesau.
alleg. decis.56.sub num.4.vers.ex quibus; Tum
17 quia colonus in fructibus portionis colonicæ
habetur loco socij, Bald. in l. si merces, §. qui
fundum, & §. cui maior, ff. locati, & in l.idemq;
§. fin. ff. pro socio. Osasch. dicta decis.82.num.
5. Costa dicta distinct. 68. num. 14. Tùm, quia
actio, quam competere colono aduersus loca-
tionem dictum est, inanis fortassis esse posset,
18 vbi alia bona non possideret locator, itaut cum
coloni iactura locupletaretur emptor contra,
l. nam hoc natura, ff. de condit. indeb. vt consi-
derat Osasch. alleg. decis. 82. sub num. 9. vers.
non obstat, quem sequitur Thesaur. dicta decis.
56. vers. ex quibus in fine, & sic erronea dete-
19 gitur ratio deducta, per Alb. memor. cons. 138.
num. 6. quod scilicet nullum damnum pati pos-
sit colonus.

Præter quam quod melius est pignori incumbe-
20 re, quam in personam agere, Osasch. vbi supra
num. 10. Tum denique, quia venditor censetur
21 vendidisse tantum ius suum, non ius coloni,
l. qui tabernas, ff. de contrah. empt. l. si domus,
§. fin. de leg. 1. Vnde si malefidei possessor po-
22 test deducere impensas factas gratia fructuum
quærendorum, l. fructus, vbi per Ias. ff. solut.
matrim. Menoch. de recuper. possess. remed.16.
23 num. 575. Multò magis eas deducere valet co-
lonus, vt probat Peregr. de iure Fisci lib.6. tit.4.
num. 32. qui concludit portionem colonicam
semper deberi colono ab emptore. Nisi quan-
24 do ipse venditor impensa sua fundum coluis-
set, Castr. in l. si filius, §. cum fundum, ff.de verb.
oblig. Mantic. de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 16.
num. 45. Quippè è contra, licet venditor ex-
pressè reseruasset portionem colonicam fru-
25 ctuum colono spectantium; Vbi tamen bona
ipsa manu propria coluisset, nullos fructus præ-
tendere posset, vt probat Ang. in l. si in vendit.

ff. commun. præd. vbi Castr.nu.5. Alexan. conf. 28.num.9.lib.1. quos sequitur Surd.alleg. decis. 294. sub num.8. in fine.

Et ex his sublata dicuntur in contrarium
26 adducta, cum ea procedere videantur, tùm de rigore iuris, tum vbi bona ad coloniam tradi communiter non solent; tum specialiter in legatis fauore legatarij, & absque præiuditio coloni, qui aduersus hæredem agere valet; Nec eo in casu considerari potest actio inanis, cum hæres soluendo esse debeat, vbi legata absque falcidiæ detractione admittuntur vulgatis iuribus.

Quia verò agitur hic de fructibus, qui semel in anno percipiuntur, vt sunt frumenta, vina, olea, & similia, vt docet Franch. decis.79. nu.1. Quando verò singulis diebus anni sunt in fructu, & percipiuntur, vt sunt pensiones domorum, tabernarum, molendini, horti, pecuniæ
27 censuales, & similia; Tunc fit diuisio inter emptorem, & venditorem pro rata temporis ex Magistrali decisione Salicet. in l. Iulianus §. si fructibus ff. de action. empt. Didac. var. resol. lib. 1. cap. 15. versic. sed supposito, Peregr. de fideicom. art.49. num.99. & seq. Costa de port. ratæ d.qu. 109.nu.11.id quod de AEQVITATE procedere affirmat Alba alleg.cons.138. sub n.5.
28 Et ita per Sacrum Concil. Neapol. fuisse iudicatum testatur Franch. recit. decis. 29. num. 2. cum seq. Etiamsi pensiones, domorum, & tabernarum ex consuetudine, vel ex conuentione
29 soluerentur in principio, vel in fine anni, ea ratione, quia commoditas singulis diebus per-
30 cipitur, & consequenter etiam pensio sic repartiri debet Bald. in l. fil. fam.§. apud Marcell. ff. de leg.1.

Prout è contra locatis certa pensione bonis, in quibus semel in anno percipiuntur fructus, licet pensio diuersis terminis intra annum sit soluenda, nihilominus regulariter debet ad instar
31 fructuum, pro quibus soluitur Salic. supra cita. in d.l. Iulianus Franch. vbi supra num.3. & 4. Costa de port. ratæ qu.109. num.9.

SVMMARIA.

1 *Colonus expelli potest à colonia per nouum Dominum, etiamsi expensas fecit eo anno.*
2 *Contrarium verius.*
3 *Quia nihil est, quod ei possit imputari.*
4 *Colonus, siue conductor, qui defecit in minimo, videlicet in vno nummo, non potest expelli à conductore, siue colonia.*
5 *Metere debet qui seminauit.*
6 *Decretum Curiæ Delfinatus.*
7 *Non procederet conclusio, vbi locatio esset inualida, idest si facta fuisset colono per non Dominum.*
8 *Decretum Senatus Mantuani.*
9 *Ampliatur conclusio non solum fauore coloni, sed etiam successoris.*
Colonus tenetur etiam inuitus, volente successore perseuerare in colonia num.9. & 11.
10 *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.*

Colonus partiarius, qui soluit, & laborauit, ac omnia expleuit, ad quæ tenebatur, non potest pro eo anno à Colonia expelli per nouum dominum. Cap. XLIII.

ILlud etiam controuertitur in materia coloni partiarij, an per nouum Dominum possit expelli colonus, pendente anno, quo prædium coluit, & necessarios sumptus circa illius culturam fecit; Qua in re conclusio in præcedenti capitulo firmata punctum decidere videtur, attamen cum per l.emptorem C.locati, emptor non teneatur stare locationi, dicendum
1 est posse colonum etiam expelli, non obstantibus sumptibus factis circa culturam bonorum, vt probarunt Scribentes in l. diuortio §. si vir in quinquennium ff.sol.matrim.Guido Papa quæst. 480.Curt.Iun.cons.10.nu.2. Rol.cons.40. vol.2. Alba cons.108.& latiss.Cæphal.cons.254. nu.7. cum seq.plur.vbi distinguit de success. necessaria via iudiciali, idest per sententiam, & de successione voluntaria, & cons. seq.

De AEQVITATE tamen contrarium con-
2 cludendum est, videlicet non posse expelli colonum à nouo Domino, eo anno, quo bona coluit, ac alias expensas fecit pro collectione fructuum,
3 quia nihil est, quod imputari possit colono, vt decidit Bal.in d.l.emptorem sub num.7.per l.colonus, ff. de vi, & vi armata.
4 Ex quo enim seminauit, metere debet, prout facit l. idem ff. pro socio. Idem procederet, si
5 colonus, aut conductor defecisset in minimo, vlz. in vno nummo, quia tunc de AEQVITATE non posset expelli pro vno nummo non soluto l. quamuis ff.de condit.& demonstr. Redou. de rebus Eccl.non alien.qu.7.nu.19.fol.mihi 549.

Conclusionem ipsam comprobat Francisc.
6 March. decis.196. sub num.9. circa medium, vbi tradit Curiam Delphinatus ex quadã AEQVI-
7 TATE, vt obuiaretur fraudibus, & subditorum indemnitati consuleretur, ordinasse non posse expelli colonum pro eo anno, quo coluit, à successore in beneficio, quod magis est; Idem probat Caualc. decis.44. num.16.& 23. part.1. post Osasch. decis. 82. num. 4. Quod etiam admittit Surd.decis.40. num.1. cum duobus seq.

Quamuis vbi locatio esset inualida, tanquam facta à non Domino, contrarium affirmandum
8 est, vt iudicasse Senatum Mantuanum testatur Surd. loco relato, eo quia post inchoatum iu-
9 dicium subhastationis bonorum à debitore, conduxerat eò in casu colonus bona pignorata, & consequenter ab eo, cui interdicta erat bonorum

rorum administratio.

Quæ conclusio procedit non solum fauore conductoris, siue coloni, sed etiam fauore suc-
8 cessoris, vbi colonus, aut conductor nollet perseuerare in conductione, sed ab ea recedere. Ex eadem enim AEQVITATE tenetur colonus pro eo anno perseuerare in Colonia, vt
9 probat Francis. March. decis. 102. in fine par. 1. quem sequitur Caualc. d. decis. 44. nu. 13. in fine, & num. 14.

Aequalitas enim in omni re est seruanda, & quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris §. iuris
10 præcepta inst. de iustitia, & iure l. nihil tam naturale ff. de reg. iuris. Quemadmodum enim Colonus perseuerare potest anno durante in
11 locatione, inuito successore, ita cogi potest volente eodem successore; Cum contrariorum eadem sit disciplina iur. vulgarib.

S V M M A R I A.

1 *Creditore inuito aliud pro alio solui non potest. Contrarium num. 6. & 9. Vigore Nou. Const. tit. de bonis insolutum dandis.*
2 *Inuitus nemo cogitur vendere, aut emere.*
6 *Contrarium in certis casibus.*
3 *Datio in solutum habet vim emptionis, & venditionis.*
Debitores, qui non erant soluendo, tradebantur creditoribus dilaniandi ex lege 12. tabularum.
5 *Calicutarum lex dura contra debitores.*
7 *Auth. hoc nisi continet meram humanitatem, & charitatem.*
8 *Ad impossibile aliquem minimè cogi aequum est.*
10 *Creditor non potest eligere bona meliora, sed mediocria Iudicis arbitrio.*
11 *Contrarium seruatur in Ciuitate Mediolani.*
12 *Inconueniens est, vt creditor locetur tertiam partem iusti pretij, & habeat electionem.*
13 *Vnicum incommodum sentire debere debitorem statuit Auth. hoc nisi.*
14 *Præsertim si creditum peruenit ex causa lucratiua.*
15 *Res mediocris, non melioris conditionis, datur in solutum creditori fauore Ecclesiæ.*
16 *Emptor non dicitur inueniri, si iustum pretium non offert.*
17 *Debitor, qui tot bona creditori in solutum dare prætendit, primo bona mobilia offerre tenetur.*
18 *Debitor, si mobilia non habet, debet hoc probare.*
19 *Casus, qui excipiuntur à Nou. Const. de bonis in solutum dandis.*
20 *Const. Mediol. de bonis in solutum dandis.*
21 *Fill ordinaria continentur in exceptis à Const.*
22 *Annui census excluduntur ab ipsa Const.*
23 *Decretum Senatus in ea materia.*
Pretium rei venditæ, de quo in ipsis Constitutionibus, continet etiam pretium rei mobilis num. 24. Decretum Senatus num. 25.
26 *Nicolai Larzaldi Senatoris, & Præsidis honorifica mentio.*
27 *Depositum quando dicatur verum, & reale.*
28 *Depositi natura est, vt idem corpus numero indeposito datorum restituatur.*
31 *Oblatio dandi bona insolutum non tollit facultatem creditori iurandi in litem pro eius damnis, & interesse.*
32 *Debitor, qui negauit debitum, non admittitur ad beneficium dandi bona insolutum.*
33 *Lex generaliter loquens generaliter intelligenda est*
34 *Beneficium Constitutionom pro redemptione bonorum non habet locum, vbi bona vendita fiot ex causa onerum.*
35 *Onerum solutio non est differenda in damnum Principis.*
36 *Non. Const. non habent locum in hæreditate cum beneficio inuent.*
37 *Bona dantur insolutum pro vera æstimatione, vbi agitur de hærede cum beneficio inuentarij.*
38 *Excipiuntur aliquot casus ab ipso beneficio inuentarij.*
39 *Constitutio non habet locum circa possidentem bona debitoris sibi hypothecata.*
40 *Actio personalis non transit contra singularem successorem.*
41 *Constitut. prædictis non potest renunciari, quamuis renunciari possit beneficio Auth. hoc nisi.*

Debitor pecuniæ dare potest tot bona in solutum creditori. Cap. XLIV.

1 Inuito creditore aliud pro alio solui non posse habetur in l. cum à quo, & l. manifesti, & l. eum maritum C. de solut. iuncta l. 2. §. mutui ff. si certum petatur Batt. in l. mutuum §. mutui datio num. 2. 10. & 21. ff. eod.
2 sicut nemo etiam inuitus cogitur emere, vel vendere l. nec emere C. de iur. delib.

Ideo cum datio insolutum habeat vim emp-
3 tionis, & venditionis l. si prædium C. de euictionibus, & l. eleganter vbi glos. ff. de pignor. act. Socin. Iunior. cons. 47. num. 9. lib. 2. innitus non tenetur creditor accipere bona in solutum; Vnde antiquitus ex dispositione l. duodecim tabularum, debitores qui soluendo
4 non erant, tradebantur creditoribus dilaniandi, vt refert Conanus. lib. 2. var. resolut. cap. 1. & post eum Afin. de except. §. 2. cap. 2. cum sequ. Menoch. de arbitr. casu 183. num. 2. cui legi similis videtur ea, quæ viget apud Calicutanos, vt scribit Ludon. Patricius Romanus in itinerario rerum Indiæ lib. 1. cap. 9. relatus per Thesaur. decis. 153. num. 2. ibi enim creditor fa-
5 cta fide apud Principem Sacerdotum de suo credito, accipit ab eo frondem quandam viridem, & vocato debitore, circulum facit in terra, à quo circulo inclusus debitor exire non audet, datur enim tunc statim dilaniandus, non solum creditoribus, sed & alijs quibuscunque

tanquam Reipub. hostis, propterea aut soluit, aut illic fame perit ab omnibus exosus.

De AEQVITATE tamen admittitur debi-
6 tor ad dandum creditori tot bona in solutum, vt euitetur iuris veteris acerbitas, & rigor, ita statuit Imperator Iustinianus in auth. hoc nisi C. de solut. & §. quod autem in auth. de fideiuss. quas leges continere meram humanitatem, &
7 charitatem post alios cumulatissimè tradit Costà remed. subsid. 3. in princip. cum per eas temperetur iuris rigor. Surd. decis. 30. num. 10. Laurent. decis. Auenion. 132. dum tradit sub num. 3.
8 vers. immò dicit, Aequum, & rationabile esse, nequis cogatur ad impossibile cap. impossibilium de reg. iuris. Qua AEQVITATE inspecta idem in hoc Dominio Mediolani prouisum
9 fuit per Nou. Const. in tit. de bonis in solutum dand. §. molest.

Et quamuis bonorum oblatorum electio sit creditoris, is tamen non potest eligere melio-
10 ra, sed mediocria Iudicis arbitrio, vt probat Bart. l. quoties num. 2. ff. de optio. legat. Magon. decis. Lucens. 16. num. 14. copiosè Ludou. Rotæ Perus. decis. 65. num. 6. cum seq. plur. par. 2. Qui distinguendo casus contraria tollit, & mirificè hanc sententiam comprobat Roder. Suarez in l. quoniam in prioribus Ampliat. 11. sub num. 13. C. de inoff. testam. quos sequitur Caualc. decis. 34. num. 23. part. 1. Et tract. de tut. num. 259. Bursat. cons. 84. num. 11. cum seq. plenè Caroc. tract. de oblat. par. 2. qu. 10. num. 81.
11 quamuis contrarium obseruari videatur in foro huius Mediolani Ciuitatis, & sanè per corruptelam, potiusquam quod iuri id conueniat.

Præsertim, quia cum ex dict. Nou. Const. dispositione deducatur tertia pars iusti pretij, quando quis cogitur accipere tot bona in solutum; inconueniens valdè esset, quod debitor
12 amittat tertiam partem iusti pretij fauore creditoris, & quod electio etiam spectet ad ipsum creditorem in damnum debitoris, cum
13 duplici incommodo afficeretur debitor, licet vnicum sufficere pro creditoris satisfactione
14 disponat ipsa Authen. hoc nisi maximè, quando creditum prouenit ex causa lucratiua, videlicet donationis, vel legati, de qua materia latè Gracian. lib. 1. discept. forens. cap. 116. num. 12.

Prout fauore Ecclesiæ, vel piæ causæ res mediocris, non melioris qualitatis, dari in solutum
15 creditori statuit Imperator in Auth. hoc ius in fin. C. de Sacros. Eccles. Costa remed. subsid. 3. num. 5. quando non inuenitur emptor, qui in-
16 ueniri non dicitur, si iustum pretium non offert l. 2. vbi Bald. C. si in causam Iudic. pign. cap. sint Afflic. decis. 358. num. 6. Franch. decis. 81. Parlador. lib. 2. rerum quotid. cap. fin. par. 5. §. 17. num. 24. fol. mihi 575. quem sequitur Costa d. remed. 3. num. 3.

In primis autem mobilia tradere tenetur
17 debitor creditori, vt ea in solutum accipiat secundum Natam cons. 349. num. 6. & Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 163. num. 21. lib. 1. vel sal-
18 tem probare debet debitor, quod aliqua mobilia non habet Rom. cons. 163. num. 4. quem sequitur Carpan. d. loco num. 22.

Et quia nonnullos debitores ibi in fine exci-
19 pit Const. qui bona in solutum dare non admittunt, videlicet debitores ficti simplicis, vel libellarij, Pensionis, & crediti, siue subuentionis massaritiæ, expensarum, litis, mercedis, depositi veri, & realis, pretij rei venditæ, onerum, datiorum mercimonij, litterarum cambij, rea-
20 lis fideiussionis, & redemptionis captiuorum; Ad ipsius Const. declarationem infrascripta subijciuntur, & primo in ea comprehenduntur ficta ordinaria, quæ sub nomine ficti simplicis continerentur iuxtà Salic. in l. eos in fine C. de execut. rei iud. de quo Tortus ad Stat. Pap. 48. in ciuil. num. 126. & annui census ad formam
22 Bullæ Pij Quinti constituti, pro quibus bona in solutum dari nequeunt: Quia cum census constituti fuerint habita ratione fructuum, qui percipiuntur ex re subiecta solutioni census,
23 bona in solutum dari non possunt, vt declarauit Excellentissimus Senatus die 14. Iunij 1606. pomeridianis horis, referente Amplissimo Senatore, Eruditissimoque I. C. D. Papirio Cattaneo.

Sub pretio autem rei venditæ intelligitur
24 etiam pretium rei mobilis, præsertim iocalium, & similium, vt fauore Com. Rouidij contra D. Ioannem Veronam censuit Senatus die 29. Ianuarij, currentis anni 1624. referente Ampliss.
25 D. Senatore Nicolao Leijzaldo viro humanissimo, & Hispanæ nationis splendidissimo lumine, & nunc Illustriss. Præside Magistratus Extraord. Redd.

Præterea, si pecunia deposita fuit non in sacculo signato, sed numerata sub conditione, vt depositarius posset ea vti, & tantundem teneretur restituere, non diceretur tunc depositum verum, & reale, de quo loquitur Constitutio
27 ipsa, & consequenter in eo locum non haberet Constitutio, vt latè probat Plot. in l. si quando num. 421. & 429. cum seq. C. de in litem iurando, vbi multa de deposito tradit, quia tunc
28 egredi diceretur terminos depositi, cuius natura est, vt idem corpus numero in depositum datum restituatur, & sic non esset verum, &
29 reale depositum, de quo loquuntur Costa l. Lucius ff. depositi Decius in l. certi vendit. §. fin. col. 2. versic. & licet ff. si cert. pet. Idem
30 etiam concludendum esse scribit Plot. dicto loco num. 431. vbi depositum esset confessatum, nec appareret de vera, ac actuali pecuniæ consignatione, quia tunc diceretur confessio depositi, non reale depositum l. penul. C. depositi, Quemadmodum idem Plot. num. 489. scribit,
31 quod per oblationem factam à debitore ad formam dictarum Nouarum Constitutionum non tollitur, quia creditor possit iurare in litem

con-

contrà debitorem pro eius damnis, & expensis, ac interesse etiam extrinseco.

Insuper debitorem, qui negauit debitum, non
32 posse dare tot bona insolutum creditori, vt voluit Alba cons. 162. num. 10. & 13. id quod iure communi inspecto fortassis procederet, non autem memoratarum Nou. Const. virtute, quæ
33 cum generaliter loquantur, generaliter etiam intelligendæ sunt vulg. l. 1. §. generaliter, ff. de leg. præstandis.

Cæterum cum constitutiones ipsæ in prima parte disponant, quod facta subhastatione bonorum, iisque creditori, vel alio adiudicatis, teneatur Iudex alienationem reducere ad duas ex tribus partibus veræ extimationis bonorum ad vtilitatem debitoris, & amplius saluum sit ius debitori, & ea bona eodem pretio intra annum redimendi, Aduerten. est quod dispo-
34 sitio ipsa locum non habet in bonis in solutum dandis pro oneribus, vt tradit Bart. in l. ordo col. 2. vbi Bald. C. de execut. rei iudic. & ità mentis fuisse Senatus scriptum habeo manu Amplissimi Senatoris Brugoræ ad meas Constitutiones in d. tit. §. 1. in fine, quam sanè conclusionem publicæ vtilitati, & ipsi AEQVITATI
35 ad modum conuenire arbitror, ne onerum solutio in Principis damnum differatur, & difficilior reddatur.

Nec omittendum est dictam Constitutionem pariter non procedere in hærede cum beneficio
36 legis, & inuentarij. Tum quia propriè non potest ipse dici debitor, sed debitoris hæres, tum quia stante inuentario non tenetur ipse, neque ad pecuniam numeratam, neque vendere bona, & se de euictione obligare, quia bona
37 eo casu dantur in solutum pro vera æstimatione tex. in l. fin. §. & si præfatam, & ibi Iason. versic. quarto vtilitas C. de iur. de lib. Rol. de inuent. fol. 86. Socin. sen. cons. 120. num. 18. lib. 1. Monticula tract. de inuent. diuers. qu. 234. nu. 109. in fine, vbi tradit inuentarium tribuere hoc beneficium hæ-
38 redi, vt citò se exonerare possit, à qua tamen conclusione nu. seq. aliquos excipit casus, vt ibi videre est, eandem conclusionem in terminis huius constitutionis probat Plor. in d. l. si quando nu. 490. vbi in fine tradit Constitutionem ipsam minimè etiam procedere contra tertium bono-
39 rum possessorem, possidentem bona debitoris, & hypothecata ipsi creditori, tum quia propriè non dicitur debitor glos. in verbo debetur inst. de act. in princip. & ibi Iason. num. 98. tum quia
40 actio personalis, & via executiua non transit in singularem successorem tex. in l. 1. §. si hæres, vbi scrib. ff. ad Trebell.

Denique illud etiam intelligi debet, quod harum Constitutionum beneficio renunciari non potest, vt ibi disponitur §. huic sanctioni; Quamuis beneficio iuris communis, id est d. Auth. hoc nisi cum iuramento renunciari posse statuit Concil. Neapol. teste Franco decis. 81. per totam præsertim num. 8. &c.

SVMMARIA.

1 *Nouæ Constitutiones tit. de bonis in solutum dandis declarantur.*
2 *Nou. Const. dispositio in d. tit. de bonis in solutum dandis fundata dicitur in mera AEQVITATE num. 25.*
3 *Fructus bonorum in solutum datorum etiam pro parte postea restituta, tanquam excedente creditum, post factam reductionem ad duas ex tribus partibus, spectant ad creditorem, tanquam ad verum Dominum.*
Contrarium verius de AEQVITATE n. 6. 8. & 45
4 *Causa non dicitur reducta ad non causam, facta reductione ad duas ex tribus partibus veræ æstimationis.*
5 *Restitutio bonorum in solutum datorum vigore reductionis ad duas ex tribus partibus, non habet oculos retro.*
Fructus tamquam accessorij ad bona sequi debent naturam principalis nu. 7. & 17. ac nu. 18. & 95.
Fructus pretiosiorem fundum faciunt in venditione num. 9. & 60.
Locupletari cum aliena iactura quis non debet num. 10. & num. 19.
Creditor, qui bona possidet, dicitur in mora constitutus eo ipso, quod petita fuit reductio ad duas ex tribus partibus veræ existimationis per debitorem num. 11. & 24.
12 *Mala fides operatur, vt fructuū restitutio debeatur.*
13 *Decretum Senatus Mediolani in ea materia.*
14 *Sententia retrotrahitur ad diem petitionis.*
15 *Fructus spectant ad creditorem, qui bona fide possidet.*
16 *Fructus repetuntur, si insolutum datio nulliter fuit facta, & resoluta num. 45. 47. & 48.*
20 *Fructus ad ratam temporis debentur debitori, si de his nulla habita fuit ratio insolutum datione.*
21 *Emptor tenetur ad restitutionem fructuum ad ratam pretij non soluti, & perceptorum antè pretij declarationem.*
22 *Condemnatus ad restitutionem rei petitæ in libello, tenetur etiam ad restitutionem fructuum perceptorum post litem motam, etiamsi non fuerint petiti.*
23 *Et etiamsi reus esset in bona fide.*
26 *Fructus, siue pensiones maturatæ ante insolutum dationē, & perceptæ à creditore, sunt restituendæ.*
27 *Fructus pendentes dicuntur pars integralis respectiua, siuè hypothetica ipsius fundi.*
28 *Adiudicatio bonorum facta à Iudice similis est emptioni, & venditioni.*
29 *Fructus suos facit obtinēs bona auctoritate Iudicis.*
30 *Causa dicitur reducta ad non causā, si nulla declarata fuit datio in solutum, siuè contractus resissus.*
31 *Reductio ad duas ex tribus partibus operari dicitur vt nunc, & non respicit retrò, nisi declaretur contractus nullus.*
Contrarium num. 44.
32 *Datio in solutum facta pro maiori debito, corruit in totum, & est nulla.*

33 De-

33 *Debitoris contumacia est non soluentis termino sibi statuto.*
34 *Emptor cum pacto redimendi lucratur fructus.*
35 *ÆQVITAS suadet, nequis cum iactura alterius locupletetur.*
36 *Contumacia debitoris veri non potest considerari, si in termino sibi statuto ad soluendum obtulit dare tot bona in solutum.*
37 *Fructus dicuntur pars fundi.*
38 *Possessionem vtramque acquirit ingrediens, si ritè, & rectè processum sit per Iudicem.*
39 *Factum Iudicis dicitur factum partis.*
40 *Actor, qui Iudicis spoliantis de facto sententia vtitur, dicitur in lata culpa constitutus, & de violentia tenetur.*
41 *Iudicis auctoritas iniustè, siuè inordinatè, non seruata forma statuti procedentis, non excusat à perceptione fructuum.*
42 *Appellatione interposita à grauaminibus per Iudicem illatis, fructus non consequitur creditor.*
43 *Appellatione interposita, innouata reuocanda sunt in vim attentatorum.*
44 *Reductio retrotrahitur ad diem petitionis factæ coram Iudice.*
46 *Venditio, pendente reductione ad duas ex tribus partibus veræ æstimationis, suspensa interim remanere videtur.*
Causa dicitur redijsse ad non causam quo ad partem rei per reductionem ad duas ex tribus restitutæ num.45. & num.54.
Datio in solutum resoluitur per oblationem factam à secundo creditore ipso primo creditori, & res reducitur ad primos terminos, secundum quos debebitur pretiũ cum vsuris, & primus creditor tenetur restituere bona cum fructibus n.48. & 49.
Mala in fide dicitur creditor post petitam reductionem à debitore, & tenetur ad fructuum restitutionem num.50. & 51.
52 *Malæ fidei possessor non facit fructus suos.*
53 *Dispositio l.2. C.de rescind.vendit.locum etiam habet in venditione iudiciali.*
54 *Reductio ad duas ex tribus partibus habet vim rescissionis num.57.*
55 *Læsio enormissima continet præsumptum dolum.*
56 *Lucrum ex dolo quis consequi non debet.*
Datio in solutum, siue immissio in possessionem, sustinetur pro parte iusti crediti, si pro maiore parte fuit facta num.58. & 59.
60 *Fructus de proximo colligendi reseruati dicuntur venditori, si nulla fuit de his habita ratio in venditione.*
Datio insolutum etiam iudicialis, nulla dicitur, quando meliores, & pretiosiores res tantum continet num.61. & 64.
62 *Datio insolutum nulla censenda est, vbi contineat nedum meliores res, sed etiam omnia bona pro modica summa.*
63 *Quod nullum est, nullum parere potest effectum.*
65 *Pretij vilitas sufficit ad probandam malam fidem possidentis.*
65 *Exemplũ vilitatis pretij, & læsionis enormissimæ.*
66 *Subhastatio bonorum debitoris nulla dicitur, quando ad eam fuit deuentum, nulla præuia æstimatione ipsorum bonorum.*
67 *Possidens, qui locupletior factus est ex fructibus in bonis debitoris perceptis, tenetur ad eorum restitutionem.*
68 *Dispositio legis fortior est, quam hominis.*
69 *Damnorum condemnatio dicitur incerta ante eorum liquidationem.*
70 *Retentio non datur pro prætensione illiquida, vel incerta, vt damnorum.*
71 *Immissus in possessionem ex decreto nullo, potest retinere rem, donec sibi satisfiat.*
72 *Retentio conceditur tantum pro eadem causa, pro qua ad eum res peruenit, non pro alia.*
73 *Possidens bona fide cum titulo facit fructus suos. Vsque ad interpellationem num.76. & 77.*
Vt Fructus restituuntur à die petitionis, remota bona fide possidentis, per interpellationem n.74. & 79.
Contestata lite, in mora constituitur possessor nu.75. & 78.
80 *Possessor post petitionem actoris dicitur potius percipere fructus ex propria mora non restituendo, quam negligentia petentis.*
81 *Fructus differunt ab expensis litis, quia ab istis potest excusari reus ob iustam causam litigandi vsq; ad processus publicationem, ad illorum verò restitutionem tenetur semper, saltem à die interpellationis.*
82 *Mala in fide estis, qui scit à se peti tale quid.*
83 *Dominium cum mala fide nihil releuat quo ad fructuum requisitionem.*
Differentia inter fructus recolectos à die initi contractus, & recolectos à die litis contestatæ num. 84. & 85.
86 *Fructus omnes restituendi sunt, si contractus renocatur ex causa de præterito.*
87 *Supplendo pretium euitatur rescisio contractus.*
Beneficio etiam tacitè renuncians non potest vlterius eò gaudere num.88. & 89.
90 *Supplens pretium in materia læsionis, tenetur etiam ad interesse, siuè vsuras respectu pretij, quod suppletur.*
91 *Bargalij opinio circa fructuum restitutionem reprobatur.*
92 *Nou. Const. dispositione, non potest suppleri pretiũ bonorũ insolutũ datorũ reclamante debitore, sed soluto debito in termino promisso bona restituũtur.*
93 *Sententiæ intimatio requiritur ad hoc, vt transeat in iudicatum vigore Nou. Const.*
94 *Etiamsi præsens fuerit sententiæ.*
96 *Renunciatio generalis non comprehendit fructus ex læsione enormissima debitos.*
97 *Ordinationes Iudicis sæpè in vim contractus transeunt.*
98 *Quæ in faciendo requiruntur, eadem in destruendo necessaria sunt.*
99 *Sententia notoriè iniqua nunquam in iudicatum transire potest.*
100 *Iudex, qui iurisdictionẽ superioris assumit, reddit actum suum postea factũ totaliter nullum, & ideo*

non

non est opus appellatione ab eo.
101 *Deceptus qui remanere non debet sub clipeo mi-*
nistrorum iustitia.

Facta reductione valoris bonorum subhastatorum ad duas ex tribus partibus veræ æstimationis, fructus recolecti post petitã reductionem in bonis à creditore restitutis, debentur debitori, & ei sunt restituendi. Cap. XLV.

Equendo eandem materiam dandi
bona in solutum, disponunt dictæ
Non. Const. quod si post adiudi-
cationem bonorum debitor præ-
1 sens, & perfectæ ætatis termino
mensis coram Iudice conqueratur nimis vili
pretio alienata esse bona, Iudex teneatur alie-
nationem reducere ad duas partes ex tribus
veræ æstimationis bonorum ad vtilitatem de-
bitoris, idest, quòd facta æstimatione ipsorum
bonorum per Peritum partium confidentem, &
assignatis creditori tot bonis, cum tertio plu-
ris, quantum capit summa debiti, residuum
2 restituatur debitori; Quæ sanè prouisio in
mera AEQVITATE fundata videtur, vt de se
patet, & colligitur ex traditis per Albam in
cons. 147. num. 12. & per solam ad Const. Sa-
baudiæ tit. 39. de forma, & ord. sent. in subha-
statione glos. 3. in princ.
Quæritur, an fructus ex dictis bonis inte-
rim percepti restituendi sint debitori, vel ad
creditorem possessorem pertineant, & pro
3 creditore effecto Domino bonorum ex datio-
ne in solutum sibi facta, facit l. fin. C. de Car-
bon. edicto, vbi fructus Iudicis auctoritate
percepti non debeant restitui Afflict. decis.
218. num. 5. Tunc enim causa non dicitur re-
ducta ad non causam, & consequenter fructus
4 non sunt restituendi Mastril. decis. 29. part. 1.
Grat. lib. 1. discept. forens. cap. 45. & nouissi-
mè Amplissimus Senator meus Bellonus tract.
de his quæ fiunt incont. cap. 108. num. 5. Re-
5 stitutioque ipsa bonorum vigore reductionis
ad duas ex tribus partibus, non habet oculos
retrò, quia alienatio rescinditur prout ex nunc,
non vt ex tunc ità probat Franc. decis. 119. nu.
19. cum seq.
De AEQVITATE tamen contrarium in
6 praxi obseruatur, tum quia cum fructus sint
7 accessorij ad bona, sequi debent naturam
principalis, vulg. l. quod per manus ff. de iure
codicill. Adeò vt restitutis bonis, fructus etiam
8 cum eis restituendi veniant, Gamma decis. 96.
per totam, Costa de port. ratæ quæst. 136.
num. 18. Tum quia cum dictorum fructuum
nulla habita fuerit ratio in subhastatione, siuè
alienatione, sed tantum bona ipsa absque fruc-
tuum expressione alienata sint, & qui fruc-
tus præciosiorem fundum fecissent, si de his
9 habita fuisset ratio Thesaur. decis. 55. in fine
Ioseph Ludouis. decis. Perus. 79. num. 17. par. 2.
cum debitoris iactura locupletari diceretur
10 creditor, id quod bona fides non patitur vulg.
iur.
Tùm denique quia statim petita reductione
ad duas ex tribus partibus veræ æstimationis
11 constitutus dicitur in mora creditor, qui bo-
na possidet, idcircò vti in mala fide constitu-
12 tus ad fructuum restitutionem tenetur l. 1. C.
de petit. hæred. l. sed si lege §. sin autem ff. eo-
dem Gamma decis. 94. num. 1. Rebuff. ad Const.
Regn. tit. de fruct. & illorum restit. glos. vnica
art. 11. nu. 31. cum seq. Ceual. commun. contra
commun. quæst. 763. num. 49. vbi testatur de
AEQVITATE practicati in Reg. Cancell. Pin-
cians.
Et ita censuit Senatus Excellentissimus me
patrocinante pro Domino Alphonso Persichel-
13 lo contra DD. fratres Picenardos Cremonen-
ses die 5. Iunij 1624. referente Amplissimo Se-
natore meo Bellono, nemine discrepante post
exactam excussionem quam plurium dubiorum
in causa emergentium. Et quia non obscurè
pertractata videtur materia ipsa in solutum
dationis, ac rescisionis contractus, de qua in-
fra in seq. cap. quæ alicuius vtilitatis esse po-
test in foro versantibus, & dubia excitata in ea
causa, & responsiones hinc inserere e re esse exi-
stimaui.

CONdemnauit Excellentiss. Senatus Alphon-
sum Persichellum in lib. 39. mill. plus mi-
nus erga Equitem Octauium, & fratrem Pice-
nardos, ac in damnis, & interesse.
Egerunt Picenardi coram D. Vicario Iusti-
tiæ ad consequutionem dictæ summæ, instete-
runtque bonorum subhastationem, quo in iu-
dicio Persichellus obtulit dare tot bona in solu-
tum, deducta tertia parte veræ æstimationis, ad
formam Nou. Const. tit. de bonis in solutum
dandis, & non obstante oblatione D. Vicarius
ad subhastationem processit, & omnia bona Per-
sichelli valoris libr. ducentum quinquaginta
mille pro recitato debito deliberauit supposita
personæ Picenardorum.
Appellauit Persichellus, & appellatione
huiusmodi pendente obtinuit præceptum ab
Egregio Capitaneo, ne Picenardi bona prædi-
cta ingrederentur, licet sub prætextu criminali-
tatis expulso Persichello bona ipsa occuparit
Picenardi, omnibusque fructibus dictorum bo-
norum valoris aureorum 1000. in circa potiti
sint.
Conquestus fuit Persichellus corã Excellentiss.
Senatu

Senatu de ſibi reiecta oblatione daudi de bouis
inſolutum, & de occupatione omnium eius bo-
norum ſacta per Picenardoa, & ſactis per paetes
mutuis ſupplicatis, cenſuit Senatus Excellen-
tiſsimus memoratam ſubhaſtationem reduci de-
bere ad duas partes ex tribus veræ æſtimatio-
nis.

Reducta itaque ſuit ſubhaſtatio, aſſignatis
Picenardis pert.470. iu circa pro integro eorum
credito dictarum libr. 39000. & Perſichello cæ-
tera bona fuere relaxata in ſumma perticarum
ſexcentum vltra annuoa redditus, & alios pro-
uentus antea ſibi occupatos,

Qua reductione ſtante, & reſtitutione alio-
rum bonorum facta Perſichello, præuijs litteris
Excellentiſs.Senatus, conueuti fuerunt Piceuar-
di coram Illuſtriſs. D. Prætore Cremonæ ad re-
ſtitutionem dictorum fructuum vſurpatorum à
die apprehenſionis, vſq; ad diem dationis inſolu-
tum, mediante reductione ad duas ex tribus par-
tibus veræ æſtimationis, in bonis occupatis, &
poſtea Perſichello reſtitutis; Videntes autem
Pirenardi dictorum fructuum reſtitutionem mi-
nime ſe poſſe euadere, ad differendum negotium
Senatũ Excellentiſs. adiuerunt, per mutuas pre-
ces, petendo declarari fructus non comprehendi
in dicta reductione facta, & tribus præcipuè fun-
damentis oituntur.

Primo quod per ſubhaſtationem, & vendi-
tionem fructus ſuos fecerint; Secundò verò
quod tempore factæ per Senatum Exrellentiſs.
declarationis, redurendi ſcilicet ad duas partes
ex tribua, nulla ſit facta mentio fructuum, &
Tertiò, quod fructus pro damnis, & intereſſe,
pro quorum liquidatione pendet iuditium corã
Illuſtriſs. D. Senatore Vignato, valeant retinere.

Verùm hæc minimè obſtare credit Perſichel-
lus, nam quod attinet ad ſubhaſtationem, illam
omninò nullam fuiſſe conſtat, cum obſtaret obla-
tio dandi de bonis inſolutum, & appellatio in-
terpoſita, quæ impedimentum præſtitit, ne Pice-
14 nardi fructus lucrarentur, & tanto magis cum
reductio facta ſit ad duas partes ex tribus, vt
propterea abindè ſupra ſaltem res ſit clariſſima,
Picenardos titulo caruiſſe, nec potuiſſe fructus
ſuos facere, quia, vt omnibus notum eſt, ſenten-
tia ad diem petitionis retrotrahitur, quo tem-
pore Picenardi fructus non collegerant, l. poſt
acceptum, ff. de rei vindic. Bal. conſ. 374. num. 2.
lib. 3. quem ſequitur Coſta de retrotract. cap. 8.
caſ. 7. num. 4.

Nec reſiſtit, quod tradit Gluſ. tit. de bo. in ſo-
lutum dandis nu. 323. fructus ſcilicet ſpectare ad
15 creditorem, qui bona fide poſſedit, quia locum
non habere patet hoc in caſu, in quo abſuit bona
fides DD. Picernardorum, ſtante oblatione fa-
cta per D. Perſichellũ de dando tot bona in ſolu-
tum, & appellatione interpoſita ob non admiſ-
ſam dictam oblationem per D. Vicarium.

Immo ea doctrina potius conferre videtur,
16 dum ſequitur, quod ex inutili inſolutum datio-
ne nulliter facta, & reſoluta, fructus etiam repe-
tuntur l. prolatam C. de ſent. id quod melius ex-
plicat Gluſ. num. 327.

Neque pariter obſtare poteſt, quod in redu-
ctione non ſit facta mentio fructuum, quia per
hanc ommiſſionem Picenardi fructus lucrari
non valent, cum de neceſſitate requireretur
dominium, quod nunquam in eos præmiſſis
ſtantibus fuit translatum, præterquam quod
fructus acceſſorij ſunt, & ſicuti bona exceden-
17 tia duas partes ex tribus relaxata fuerunt, ita
etiam fructus eadem ratione debent Perſichello
reſtitui.

Quemadmodum enim indebitè occuparunt
reliquam partem bonorum, non obſtante obla-
tione facta dandi inſolutum tot bona ad formam
Conſt. ad quorum bonorum reſtitutionem fue-
runt coacti Picenardi, ita indebitè occupaſſe
pariter eorundem bonorum fructus dicendum
eſt, cum acceſſorium ſequatur naturam princi-
18 palis vul. l. quod per manus ff. de iure codicillo-
rum, & in terminis fructuum tradit Gamma,
deciſ. 96. per totum, quem ſequitur Coſta de
port. ratæ qu. 136. num. 18.

Tanto magis, cum ex bonis inſolutum habi-
tis integrum eorum creditum obtinuerint Pice-
nardi, nulla facta compenſatione dictorum fru-
ctuum perceptorum, quorum valorem in tanta
ſumma propterea conſequi dicerentur cum Per-
ſichelli maxima iactura contra vulg. l. nam hoc
natura, ff. de reg. iur. In æſtimatione enim facta
de dictis bonis inſolutum datis Picenardis habi-
ta fuit ratio tantummodò nudæ proprietatis,
non autem dictorum fructuum, qui iam longè
antea fuerant percepti, & exacti per Picenardos,
19 Cum autem certum ſit fructus pendentes red-
dere fundum pretioſiorem Theſaur. deciſ. 55. in
fine, Ioſeph Ludou. deciſ. Peruſ. 79. num. 17. par.
2. nulla habita conſideratione dictorum fruc-
tuum, eo minori pretio æſtimata fuiſſe conſtat
memorata bona.

Neque demum conſiderationis eſt, quod lo-
co intereſſe valeant fructus retinere, quia ſi agi-
mus de intereſſe curſo pro tempore præterito
ab illius liquidatione, pendet appellatio, cla-
rumque eſt, quod appellatione pendente ſen-
tentia exequi non poteſt, nec ideo Picenardi ſub
hoc prætextu fructus retinere valent. Si verò
pro tempore futuro, intereſſe ceſſat, quia Pi-
cenardi poſſident bona eis inſolutum data, &
fructibus gaudent. Si, denique habita ratione
medij temporis, videlicet à die appræhenſio-
nis bonorum, vſque ad diem inſolutum datio-
nis, iam illud conſequuti ſunt Picenardi ex fru-
ctibus occupatis, in bonis ſibi inſolutum datis
per Perſichellum, qui tantum fructus aliorum
bonorum ei reſtitutorum, & illam partem
fructuum bonorum inſolutum datorum, quæ
ad ratam temporis totius anni ſibi ſpectabant,
20 conſequi nunc intendit l. pri. Cod. de errogat.
milit. annonæ lib. 12. Honded. conſ. 85. num.
19.

19. lib. 2. Anneus Robert. liber tertius rerum iudicatarum cap. 3. versic. tertia opinio, siue habita ratione crediti Picenardorum iuxta l. curabit C. de action. empt. Alb. consf. 193. Ad instar emptoris, qui fructus percepit ante decla-
21 rationem pretij, qui tenetur ad restitutionem fructuum ad ratam pretij non soluti. Gab. conf. 57. lib. 1. Magon. decis. Lucens. 17. num. 35. Costa de Por. ratæ quæst. 91. num. 1. & 2. & quæst. 136. nu. 17. & 18.

Rursus sicuti condemnatus ad restitutionem rei petitæ in libello, tenetur etiam ad restitutionem fructuum perceptorum post litem motam,
22 etiamsi non fuerint petiti, vt per l. ædiles la prima §. item sciendum ff. de ædil. ed. Gamma decis. 319. num. 3. quod procedere affirmat Rodericus de annuis redditibus lib. 2. qu. 15. nu. 71.
23 etiamsi reus esset in bona fide per l. certum C. de re iudicat. Cum enim statim facta apprehensione bonorum, immo etiam ante ipsam apprehensionem, reclamauerit Persichellus, & obtulerit
24 tot bona insolutum, constituisse dicitur in mora Picenardos pro fructibus aliorum bonorum sibi expost restitutorum, & pro alijs fructibus, ad ratam temporis sibi spectantibus, ita vt ei debeantur etiam Iudic. officio, vt propterea nulla subsit difficultas, quin fructus illi Persichello sint restituendi.

Precatur itaque Persichellus Excellentiss. Senatum, vt dignetur, vel decernere fructus, de quibus agitur, eidem esse restituendos, vel partes vel debere iuribus suis, quod &c. saluo &c. Mediol. die 24. Martij 1624.

Iulius Cæsar Caluinus
I. C. C. Derth.

Motiuum Ampliss. D. Senatoris Belloni.

Adiudicatis bonis Persichelli per subhastationem fratribus Picenardis, & postea conquerente Persichello, facta reductione ad duas partes ex tribus iuxta formam Nou. Const.
25 in tit. de bonis insolutum dandis, cum Aequum sit fieri hanc reductionem Alb. conf. 14. n. 12. sol. ad const. Sabaud. tit. 39. de forma, & ordine seru. in subhastat. glos. 3. in princ. orta est quæstio, ad quemnam pertineant fructus percepti per Picenardos à die subhastationis vsq; ad diem reductionis ipsius alienationis, fructus nimirum percepti ex bonis postea Persichello restitutis.

Sic potest distingui, aut agitur de fructibus, siue pensionibus perceptis à Picenardis, quæ maturæ erant annis præcedentibus subhastationem, aut fructibus anni, quo secuta est subha-
26 statio, primo casu res caret difficultate; illi enim sunt restituendi Persichello, vt ipse iure contendit in mutuis precibus. Altero casu, aut fructus erant separati à solo, & pariter erunt Persichelli, & inter illius bona connumerandi, & ideo in facienda reductione alienationis ad duas partes ex tribus, eorum est habenda ratio, si cum alijs bonis fuerunt subhastati; Aut.
27 fructus erant pendentes, qui dicuntur pars integralis respectiua, siue hypotheca, ipsius fundi, Couar. quem citaui lib. 2. de potest. eorum &c. cap. 40.

Et videtur dicendum huiusmodi fructus collectos pertinere ad ipsos Picenardos, neque esse restituendos pro rata bonorum restitutorum. Etenim fructus spectant ad dominum, & per subhastationem, & adiudicationem factam à Iudice, quæ similis est emptioni, & venditioni,
28 Alb. conf. 408. num. 8. conf. 469. num. 20. Surd. decis. 288. num. 47. decis. 248. num. 3. translatum
29 fuit dominium in dictos Picenardos, & multo magis Picenardi facient fructus suos cum obtinuerint bona Persichelli auctoritate Iudicis Afflict. decis. 218. in fine.

Neque obstat, quod auctoritate Senatus subhastatio reducta sit ad formam Nou. Coustit. ad duas partes ex tribus veræ æstimationis bonorum, nam antequam sit facta reductio potuerunt percipi fructus ex subhastatione, titulo habili ad translationem dominij, & perceptionis fructuum, & causa non est reducta ad non causam, riteque, & legitimè processit subha-
30 statio, neque declarata est nulla. Faciunt tradita per me lib. 2. de potest. eorum, quæ fiunt &c. cap. 108. num. 5. Gamma decis. 94. Less. de iust. Et iure lib. 2. cap. 21. dub. 15. nu. 122. Fontanell. de pact. nupt. claus. 7. glos. 2. part. 5. num. 9. & claus. 5. glos. 8. part. 4. num. 55. reductio enim operatur, vt nunc, & non respicit re-
31 trò, nisi declaretur contractus, & datio insolutum nulla Magon. decis. Florent. 120. Surd. decis. 45. & seq. in princ.

Non obstat, quod datio insolutum facta pro maiori debito in totum corruat, & nulla sit, &
32 ideo fructus debeant restitui, Surd. dicta decis. 45. & 46. Menoch. de retin. rem. 1. num. 26. in princ. Quia respondetur hoc casu non esse factam pro maiori debito, sed pro vero, licet maior quantitas bonorum fuerit subhastata, quam exigeret debitum, tum enim fieri potest in contumaciam debitoris, & id permittunt Nou. Const. contumacia autem debitoris est, præci-
33 puè non soluentis termino viginti dierum Plot. in l. si quando C. vnde vi nu. 479. & 480. & seq.

Non obstat, quod pro rata tantum fructus debeant in omnem casum spectare ad Dominos Picenardos, in quos dominium fuit translatum, exemplo emptoris cum pacto redimendi; quia respondetur illud procedere in redemptione, quæ fit ex pacto, & diuersa est ratio in casu no-
34 stro, & immò emptor lucratur fructus Giurb. decis. 92. num. 10.

Nec obstat, quod bona pendentibus fructibus essent preciosiora. Thesaur. decis. 55. in fin. quia potuerunt tunc fructus percipi à Picenardis Dominis bonorum ob contumaciam debitoris.

Ex

Ex altera parte AEQVITAS suadet, ne Pi-
35 cenardi cum iactura Persichelli percipiant dic-
tos fructus, & fiant locupletiores, maximè post
litem contestatam, & tot querelas Persichelli,
qui cum non haberet facultatem soluendi in pe-
36 cunia numerata, obtulit dare bona in solutum,
& verè non fuit contumax, & in reductione fa-
cienda par erat habere rationem fructuum, qui
37 erant pars fundi, vide Morot. resp. 6. num. 31.
Gam. decis. 94. num. 2.

Adsit Virtus Spiritus Sancti.

CVM D. Vic. Iustitiæ spreta Nou. Const. dis-
positione non admiserit D. Persichellum
ad dandum tot bona in solutum DD. Picenardis,
etiamsi opportuno tempore, & legitimè bis id
obtulerit. Quinimò post factam venditionem
omnium eius bonorum ad publicam hastam, re-
clamante statim D. Persichello (ne dum intra
mensem iuxta disposita ab eisdem Nou. Const.
nimia vili pretio bona ipsa fuisse alienata, &
quod propterea fieret reductio ad duas partes ex
tribus veræ æstimationis ad formam Nouarum
Constitutionum, in hoc etiam fuerit obauditus
D. Persichellus.

Satis liquido constare dicitur DD. Picenardos
legitimè non fuisse adeptos possessionem dicto-
rum bonorum, cum ingrediens ita demum ac-
38 quirat vitamque possessionem, si legitimè, ac
rite, & rectè processum sit per Iudicem, vt do-
cet Ripa in l. naturaliter §. nihil commune num.
59. & 60. ff. de acquir. possess. Menoch. recuper.
remed. 8. num. 3. & 26. Magon. decis. flor. 120.
num. 6.

39 Iudicis enim factum censetur partis factum
l. si ob causam Cod. de euict. & l. si pignus, ff. fa-
mil. ercisc. ita ut vbi Iudex spretis iuribus pro-
cessit, & reum sua possessione priuauit, dica-
tur spoliasse, & consequenter actor, qui huius-
modi Iudicis sententia vtitur, in lata culpa
40 constituitur, & de violentia tenetur §. 1. instit.
vi bonorum raptorum Menoch. d. remed. 8.
num. 26.

Quod autem ob non seruatam formam Nou.
Const. per D. Vicarium non potuerint DD. Pi-
cenardi bona fide, sed vitio, possidere bona D.
Persichelli, & consequenter suos fructus facere,
eo quia authoritas Iudicis iniustè, siuè inordi-
41 natè, non seruata forma Statuti procedentis, non
excusat à perceptione fructuum, iuxta cap. cum
causa, vbi Abb. de officio deleg. & l. non putauit
§. non quæuis ff. de bon. possess. contra tab. ex-
presse docet Bald. in l. 2. sub nu. 80. C. de seruit.
aqua, & in l. fin. C. de Carbon. edicto, quem se-
quuntur Afflict. decis. 218. num. 4. Surd. decis.
45. num. 11. & 12. ac decis. 46. num. 2. Magon.
alleg. decis. 120. num. 16. & Costa de port. ratæ
qu. 153. num. 16.

Et eo minus fructus suos facere potuerunt in
hoc casu Domini Picenardi, eo quia à notorijs
grauaminibus sibi per D. Vicarium illatis sta-
42 tim appellauit D. Persichellus, iuxta doctri-
nam Ploti in l. si quando num. 526. de qua Ma-
gon. decis. Flor. 132. num. 10. & Costa alleg. qu.
153. num. 7. quos sequitur Tortus ad stat. Pap.
48. in ciuil. num. 80. ipsa enim appellatione pen-
dente nihil innouari potuit, toto tit. nil noui
43 fieri appellatione pendente, & immissio ipsa
reuocanda erat, ne dum concedenda in vim at-
tentatorum, Magon. dicta decis. 120. num. 17.
licet Senatus Excellentiss. ad circuitus euitan-
dos loco appellationis cognoscendæ ipsam im-
missionem reduxerit ad duas ex tribus partibus
44 veræ æstimationis, quæ reductio procul dubio
retrotrahitur ad diem petitionis factæ coram di-
cto D. Vicario, vt alias dictum fuit per Costam
de retrotractionibus cap. 8. casu 7. num. 4. Adeo
quod interim fructus percepti restituendi sunt
D. Persichello.

Ita in simili concludit Capic. decis. 202. num.
12. dum ait, si appellatum sit à decreto pretij,
videlicet ob nimis vile pretium, quo vendita,
siue adiudicata sunt bona. Et decretum adiudi-
cationis sit reformatum, vt hoc in casu, per redu-
ctionem ad duas ex tribus partibus factam iussu
Excellentiss. Senatus, tunc fructus interim per-
cepti ex ipsis bonis restituendi sunt debitori, qui
45 reformationem decreti obtinuit, Capicium se-
quitur Costa de port. ratæ quæst. 65. num. 4.
Quasi quod venditio suspensa interim remanse-
46 rit, vt ratiocinatur Ludou. Molina de iustitia, &
iure tract. 2. disput. 208. fol. 961. littera D. li-
cet aliud sentiat, quando contractus suspensus
interim quodammodò non remanserit; Quo
stante; quoad ipsam maiorem quantitatem re-
stitutam dicitur titulus redijsse ad non titulum,
& sic causa ad non causam, vt parum longè ab
his terminis probat Francisc. decis. 12. num. 22.
47 dum inquit, quod facta in solutum datione
creditori de bonis debitoris, operis actus ipse
sit perfectus, tamen cum ex iuris dispositione
poterat secundus creditor offerre ipsa oblatio-
ne facta, & admissa, resoluitur datio in solutum,
& res reducitur ad primos terminos, secundum
quos debebitur pretium cum vsuris, & primus
48 creditor tenetur restituere bona cum fructibus,
vt res suas §. tem autem ff. de sol. & ita iudicasse
Sac. cons. testatur Francis. loco relato, quo ca-
su fructus etiam sunt restituendi, vt post alios
probat Amplissimus Dominus Senator Bello-
nus lib. 2. de his, quæ incontinenti fiunt, cap.
108. num. 5.

Quinimò per recursum factum incontinenti
ad Senatum Excellentiss. à Domino Persichel-
49 lo, cuius vigore dicitur lis contestata, in ma-
51 la fide esse cæperunt Domini Picenardi, qui
propterea ad dictorum fructuum restitutionem
tenentur l. 1. C. de petit. hæred. l. sed si lege §.
sin autem ff. eodem Gamma decis. 94. num. 1.
Rebuff. tract. de fruct. & illorum restit. glos.
vna art. 11. num. 31. & seq. cum fructus suos fa-
cere

52 cere non potuerint vulg. l. mora §. in bonæ
fidei ff. de vsuris.
Præterea notorium est plusquam enormissi-
mè fuisse læsum D. Persichellum in ipsa subha-
statione, & deliberatione, cum pro lib. 39. mil.
vendita fuerint bona valoris lib. ducentum mil-
le, & vltra, id quod manifestum facit relaxatio
eidem facta de pert. 600. terræ, & de annuis
redditibus capitalis lib. 70. mil. retentis tantum
a D. Picenardo pert. 470. pro dicto debito ha-
53 bita etiam ratione tertij pluris; Qua de re cum
dispositio l. 2. C. de rescind. vend. locum etiam
habeat in venditione iudiciali facta ad hastam,
vt probat Rebuff. tract. de præconijs, & licitat.
art. 7. gloss. vnica n. 28. & tract. de rescis. contr.
gloss. 15. nu. 37. cum plur. seq. post Oldr. cons.
37. nu. 3. Afin. de exequut. §. 7. c. 154. per totũ,
& cap. 282. sub nu. 2. Cæph. cons. 286. num. 14.
Gamma decis. 95. n. 3. & Ioseph Ludou. decis.
Perus. 60. n. 8. par. 1. Attenta dicta reductione
54 iussu Excellentissimi Senatus facta, quæ obti-
net vim rescissionis contractus respectu bono-
rum restitutorum, fructus ex eis percepti pari-
ter restituendi veniunt l. si prædium C. de præ-
dijs minorum Gamma alleg. decis. 94. num. 3.
per totum. Læsionem enim enormissimam con-
tinere præsumptum dolum habetur in l. omnes
§. Lucius ff. quæ in fraudẽ cred. & l. si superstite
C. de dolo Dec. cons. 180. n. 6. Idcirco ex eo dolo
lucrũ consequi nõ valent DD. Picenardi per re-
tentionẽ fructuũ interim perceptorũ vulg. iur.
Quod autem reductio ipsa vim rescissionis
venditionis, siue deliberationis ad hastam fac-
tæ, habuerit respectu bonorum restitutorũ, eli-
57 citur, tum re ipsa, tum ex ijs, quæ tradit Me-
noch. retinendæ poss. remed. 1. nu. 29. dum ibi
concludit, quod error in æstimatione bonorum
insolutum datorum non reddit decretum im-
missionis in totum nullum, sed pro parte iusti
58 crediti sustinetur, Bal. in cap. quoniam frequen-
ter §. sin autem n. 2. vt lite non contestata, qui
scribit, quod si immissio possessionis facta est in
59 re maiori, quam sit debitum, valet immissio
ipsa vsq; ad concurrentem quantitatem l. fi. §.
1. C. de bo. auth. Iud. possid. Afflict. decis. 358. nu.
7. Magon. decis. Flor. 109. num. 6. & seq. Costa de
port. ratæ q. 26. n. 7. ergo quoad maiorem quãti-
tatem rescissus contractus, siue decretũ dicitur.
Illud etiam perpendi debet, quod tam in sub-
hastatione prædicta, quam in cedulis continen-
tibus bona vendenda, nulla fuit habita ratio,
nec mentio fructuum pendentium in dictis bo-
nis, qui breui tempore erant colligendi, & qui
pretiosiorem fundum fecissent, si de his habita
fuisset ratio, vt alias ex Thesaur. decis. 55. in fine
probauimus. Vnde reseruatos fuisse D. Persi-
60 chello dicendum est, vt in simili distinguit
Cyn. in l. ordo C. de exequ. rei Iud., & in his ter-
minis insolutum dationis iudicialis probat
post Cæphal. consil. 254. in princ. & numero 30.
Afin. de exeq. dicto §. 7. cap. 197. num. 21. Inter
Valas. omnino vidẽdus decis. 37. vbi plenissime
hanc materiã pertractat, cõcluditq; fructus spe-
ctare ad venditorem, cui reseruauit Iudex in in-
strumento venditionis pro exequt. subhastat.,
quamuis deficiente reseruatione putat ad emp-
torẽ spectare. Nõ resistente doctrina Amplis. D.
Sen. Bell. lib. 2. cap. 40. n. 4. de his, quæ incont.
fiunt, quia ibi in venditione præsumitur habita
ratio fructuum, quæ cessauit in casu nostro.
Additur præterea, quod sicuti datio insolu-
tum etiam iudicialis nulla dicitur, quando me-
61 liores, & pretiosiores res tantum continet,
vt post Bart. in l. à diuo Pio §. in venditione nu.
5. ff. de re ind. probat Afin. d. § 7. cap. 265. Ita
multo magis nulla censenda est, si non solum
pretiosiora, sed etiam omnia bona maximi va-
loris insolutum fuerint data pro modica sum-
62 ma iuxta Auth. multo magis C. de sacros. Eccl.
si itaque nulla dicitur datio insolutum, hæsitan-
dum non est, quin fructus interim percepti re-
63 stituendi sint, cum, quod nullum est, nullum pa-
rere possit effectum vulg. iur. Surd. decis. 45. nu.
17. Et quod tanquam nulla subhastatio facta de
re magni valoris pro modico debito, quando
fieri poterat de re minoris pretij est tex. in l.
64 magis puto §. item Prætor, nisi re propter æs
alienum modicum poss. magna distrahatur ff.
de minor. in ter. Gamma, qui plures distinctio-
nes facit, vt elicitur, an hoc euenerit culpa debi-
toris, vel partis, aut Officialis decis. 40. per to-
tum vbi concludit, quòd, quia ex sola pretij vili-
tate probatur mala fides, Idcircò venditionem
ipsam esse retractandã, tradit etiam exemplũ de
re vendita pro libr. 180000. quæ erat valoris lib.
600000. Et sic vna quarta pars vẽdita fuit iusto
valore, vt in hoc casu pretium pro quarta parte.
Quam subhastationem alia etiam nullitate
laborasse dicendum videtur, eo scilicet, quia ad
eam fuit deuentum, nulla præuia æstimatione
dictorum bonorũ, iuxta l. si quos. C. de rescind.
66 vend. & l. 1. C. si in causam iudicati. Afflict. de-
cis. 358. num. 5. Rol. cons. 32. nu. 34. lib. 2. Franc.
decis. 54. nu. 7. nouissime Tortus ad dictum sta-
tutũ 48. in ciuil. n. 41. licet contr. probat Surd.
cons. 256. vol. 2. sequitur Sola ad const. pa. 3. tit.
de form. & ord. obs. in pignor. glo. 2. nu. 3.
Omniq; in casu ex facto constat fructus præ-
dictos habuisse DD. Picinardos post ordinatio-
nem Sen. Excellentissimi, vt fieret reductio ad
duas ex tribus partibus, mediante sublatione
cuiuscumque impedimenti, de qua in ordina-
tione Ill. D. Prætoris sub die 13. Octobris; cum
antea penes confidentes de ambarum partium
consensu remanerent fructus ipsi, & sic notoriè
constat DD. Picenardos esse in mala fide, cum
scirent bona restituere debere, vt restituerunt,
& consequenter ad fructus etiam, tanquam ad
accessorios ipsos teneri. Quamquam, & etiam
eo quia locupletiores facti dicuntur DD. Pice-
nardi ex dictis fructibus, ad eorum restitutionẽ
tenentur, etiamsi bona fide possedissent, quod

67 magis eſt l.1. C.de petit. hæred. Morot. conſ.6.
ſub num.31. circa med.

Et ex deductis tollitur omnis amaritudo circa prætenſam contumaciam D. Perſichelli, qui nunquam contumax fuit, vt ex facto impreſſo conſtat. Pront diuerſa ratio militare non dicitur in reductione prædicta, facta iuſſu Excellentiſs. Senatus, quam in emptore cum pacto redimendi, cui ad ratam temporis tantum debentur fructus, quia multo fortius debentur fructus in caſu reductionis pro bonis reſtitutis, eo quia reductio ſtatim fienda erat lege iubente, ideſt Nou.Conſt, quarum diſpoſitio æquè obſeruanda
68 eſt, ſicuti pacta priuatorum. Imò multo magis,
cum diſpoſitio legis fortior ſit, quàm diſpoſitio hominis, Dec. conſ.505. num.6. verſ.& breuiter Pacian. conſ.4. num.56.

Cæterum quod attinet ad retentionem prætenſam per DD.Picenardos ratione damnorum, pro quorum liquidatione pendet appellatio coram Illuſtriſs. D. Vignato, illud in primis eſt conſiderandum, quod antè liquidationem incerta dicitur ipſa prætenſio, etiamſi in genere ſit condemnatus D. Perſichellus in damnis, & inte-
69 greſſo Aſin. de exequt. §.7. cap.270. num.16. Id-
circò ratione dictæ incertitudinis, & illiquidatio-
70 nis retentio dari non poteſt, vt declarauit Senat.
Mantuanus teſte Surdo alleg.deciſ.46. in fine.

Inſuper quidquid controuertant DD. circa retentionem, quando ſcilicet immiſſus in poſſeſſionem ex decreto nullo poſſit ratione ſui crediti retinere rem, donec ſibi ſatiſfiat iuxtà
71 gloſ. in l. ſi non ſortem §.ſi centum ff. de condit.
indeb. in verbo retinebatur, vbi ſcribentes omnes Burſat. conſ.73. nu.28. Tutiſſima ea eſt concluſio, quòd retentio datur ſolum, quando quis
72 vult retinere rem ex eadem cauſa, pro qua ad
eum res peruenit. Secus autem, ſi pro alia cauſa Bald. in d.§.certum in fin. vbi Caſtr.num.5.Surd. alleg. deciſ.46. num.12. cum ſeq. Gracian. lib.2. diſcept.forenſ.cap.269. num.14.

Et ex his &c. ſaluo &c. Mediolani die 6.Maij 1624.

Ad laudem Omnipotentis Dei, atque Deiperæ ſemper Virginis Mariæ.

Iulius Cæſar Caluinus I.C.Derth.

Adſit virtus Spiritus Sancti.

TRIA adhuc obijciuntur D.Perſichello, ne fructus omni ex parte debiti, & per quam indebitè vſurpati, ſibi reſtituantur, non obſtante reſtitutione ſibi facta bonorum, in quibus fuerunt collecti, mediante reductione ad duas ex tribus partibus, iuſſu Excellentiſs. Senatus facta.

Primum obiectum in eo conſtitui videtur, quod reductionem petierit, præpoſterato ordine, antequam sl. facta fuiſſet venditio dictorum bonorum, licet poſt eorum ſubhaſtationem. Secundum, quod, cum ante factam reductionem Dominium DD. Picenardorum duraret; fructus interim percepti, tanquam ex re ſua ad eos ſpectarent, eo quia reductio non haberet oculos retro. Tertium quod, cũ in ordinatione facta ab Ill. tunc D. Prætore Conſalonerio pro executione Senatus conſulti, circa dictam reductionem addita fuerit clauſula, ſublatio cuiuſcunque impedimenti, & relaxatio executionis contra depoſitarios fructuum, nec ab ea ordinatione appellauerit D. Perſichellus; Immo potius eam approbauerit, dum in inſtrumento inſolutum dationis poſt dictam reductionem celebrato inſeri permiſerit ipſam ordinationem Tranſitum feciſſe dicitur in iudicatum ordinatio ipſa.

Quoad primum, non parum admiratur Perſichellus poſſe partem aduerſam in dubium reuocare, quòd petitio, vt fieret reductio ad duas partes ex tribus, legitimè, & ritè facta non fuerit, ſed præpoſterato ordine ante bonorum venditionem; cum ex inſtrumento celebrato per Notar. Medam partis aduerſæ Cauſidicum, ſub die 27.Maij 1620. apertiſſimè conſtet poſt factam ſubhaſtationem eadem die deueniſſe pariter D. Vicarium Iuſtitiæ ad inſtrumentum venditionis dictorum bonorum. Petitio autem reductionis facta legitur ſub die 2. Iunij ſequentis, per quod inſtrumentum omnis amaritudo ſublata dicitur. Quamuis conſiderandum relinquit Perſichellus, quod ſi quæ publicis inſtrumentis parte ipſa inſtante celebratis continentur, abſolutæ negare ſibi licere putat pars aduerſa in præiuditium Perſichelli; quid ſperandum eſt in his, quæ bona fide abſq; ſcriptura acta ſunt, vt de promiſſione eidem Ill. D. Conſalonerio oretenus facta reſtituendi fructus prædictos ipſi Perſichello.

Deueniendo ad ſecundam obiectionem, licet ceſſare dicatur controuerſa opinio in remed. l. 2. C. de reſcind. venditione, eo ipſo quod die 17.Iulij de ambarum partium conſenſu fructus omnium bonorum fuerunt in depoſitum poſiti pænes confidentes iuſſu dicti Ill. D. Præt. ea lege, vt relaxeretur cui Sen. Excellentiſſimus mandaſſet ſi enim ſub depoſito pænes tertios erant fructus ipſi, ſuos nullo pacto illos facere potuit pars aduerſa, & ſic ceſſant, quæ tradunt ſcribentes in d.l. 2. C. de reſcin. vend.

Attamen illud etiam quam maximè intueri debet, quod, quidquid diſſentiant ſcribentes circa reſtitutionem fructuum, reſciſa venditione, cum multi voluerint reſtituendos eſſe omnes fructus a die contractæ venditionis citra perceptos, alij a die petitionis reſciſſionis contractus, ſiue litis conteſtæ tantum; alij non deberi fructos ipſos, quando emptor maluit ſupplere pretium. Vno tamen ore omnes affirmare conſtat, fructus facere ſuos emptorem, attenta eius bona fide, qua rem cum titulo poſſidet, iuxta l. in fun-
73 dum, ff. de rei vendic. Caual. qu.763. nu. 3. Itaut
tempora bona fide per interpellationem venditoris reclamantis, ſiue per litis conteſtationem

fructus

fructus ipsi à die petitionis restitui debent l. cer-
74 tum, C. de rei vendicatione, Cæual. dicta q. 763.
nu. 7. quia à die litis contestatæ dicitur in mora
75 emptor; Et sic ad fructuum restitutionem tene-
tur Cæual. vbi supra num. 12.

Idem probat Gamma alias citatus. Decis. 94.
num. 1. vbi ait emptorem teneri ad restitutio-
nem fructuom perceptorum post litem conte-
statam, quia tunc omnis possessor incipit esse
malæ fidei l. 1. C. de petit. hæred. eandem sen-
tentiam sequitur eruditissimus Fachin. lib. 2.
controuers. iuris cap. 24. vers. tertio quia, vbi
reprobatis his, qui in remedio d. l. 2. C. de re-
scind. vend. voluerunt deberi fructus perceptos,
etiam initio contractus, concludit, quòd cum
emptor non sit in mora restituendi rem vendi-
76 tam emptori, antequam is petat, contractum
rescindi, cur ad fructuum restitutionem tenea-
tur, & consequenter admittit post petitionem
venditoris constitutum esse in mora, & sic in ma-
la fide emptorem, id quod confirmat sequenti
vers. in fine.

Eandem opinionem sequuntur Padil. in re-
pet. d. l. 2. sub num. 50. vers. Idem videtur tenere
Franch. decis. 495. sub num. 3. circa finem, dum
asserit emptorem esse bonæ fidei possessorem,
77 & idcircò fructus lucrari vsque ad litis conte-
stationem, & ante eum Didac. lib. 2. var. resol.
cap. 3. præsertim sub num. 9. in fine, Gomez. lib.
1. var. resol. tit. de empt. & vend. cap. 2. sub nu.
78 22. vers. Primo quia, vbi fructus non deberi nisi
à tempore moræ tradit Rebuff. de rescis. con-
tract. in præfat. num. 4. in fine, qui pariter docet
emptorem lucrari fructus vsque ad litem conte-
79 statam per l. si fundus, ff. si certum petatur, &
tract. de fruct. & eorum restit. glos. vna art. 11.
num. 31. Egregiè Beniteud. decis. 20. per totum.
Fab. de Annacons. 24. num. 2. lib. 1. dum ait emp-
torem facere fructus suos, dum non dicitur in
mora, aut mala fide, & post alios multos copio-
sè Simon. de Prætis lib. 3. de interpretatione vlt.
volunt. Dubit. 5. fol. 2. num. 27. cum pluribus se-
quent. fol. 348. à tergo, vbi sam tradit rationem,
quia sic post petitionem reus conuentus magis
80 recepit fructus mora non restituentis, quam ne-
gligentia petentis, DD. Picenardi enim tem-
pore petitæ reductionis poterant cognoscere,
vtrum bona in tanta quantitate vsurpata Domi-
no Persichello pro libris 39. mill. restituere te-
nerentur pro maiori parte, cum notoriè scirent
bona ipsa esse valoris libr. 200. mille, & vltra,
idcircò ad fructuum restitutionem à die petitæ
reductionis tenentur, vt ratiocinatur Prætus
loco citato sub num. 31. qui versic. breuiter res-
81 pondetur distinguit fructus ab expensis litis,
cum ab istis possit excusari ob iustam causam
litigandi vsque ad processus publicationem;
ad illorum verò restitutionem à die moræ com-
missæ per interpellationem actoris tenetur pos-
sessor, vt sequitur num. 32. quia quamprimum
82 quis sit à se peti, est in mala fide, & de suo iure
vacillat, & hoc sufficit, quoad fructuum resti-
tutionem, idem practicari in Regia Cancallaria
Pinciana testatur Cæual. dicta quæst. 763. num.
49. Et sic cessat, quod quis affirmare an det
83 etiam cum mala fide posse quem lucrari fru-
ctus, quando ratione dominij illos fecit, cum
dominium cum mala fide nihil releuet iuris
notissimis.

Prout vanissimum est fructus post litem con-
testatam deberi tantum, quando titulus redu-
84 citur ad non titulum, & causa ad non causam,
vt ex Gracian. cap. 45. & Mastril. decis. 29. &
alijs ibi relatis; Nec verbum enim faciunt Do-
ctores ipsi de fructibus post litem contestatam
perceptis; Benè concludunt fructus deberi ab
initio contractus, quando titulus reducitur ad
non titulum: Cum tunc nullitas contractus
operetur, vt restitutio retrotrahatur ad diem
85 celebrati contractus, vt in contractu minoris
per l. quod si minor, ff. de minoribus, & l. 1. C. si
maior factus alien. ratum habuerit Cæual. dicta
quæst. 763. nu. 21. cum tribus sequentibus; Quia
tunc venditio reuocatur ex causa de præterito,
quæ inerat in principio venditionis, quo casu
omnes fructus restituendi sunt cum re, L. cum
autem §. cum redhibetur, & §. quod si nolit ff.
86 de ædil. edicto Cæual. vbi supra nu. 28. & nu. 32.
Fachin. d. cap. 24. vers. Ad primum cum vers.
seq. Quando verò nullitas contractus non consi-
deratur, fructus deberi tantum a die petitionis
citrà, satis superq; supra probauimus.

Quatenus verò ad fructus non teneatur offe-
rens supplere pretium iustum, cum per huius-
87 modi suppletionem euitetur rescissio tituli
iuxta tradita per Franch. March. decis. 129. par.
1. Præterquod cum id esset in facultate DD.
Picenardorum vsque ad constitutionem litis
88 tantum in exequtione iudicati, vt ex Pinel. in
d. l. 2. C. de rescind. venditione iudicauit Sacrum
Concilium Neapolitanum, teste Franch. d. decis.
465. in princ. huiusmodique fauori renuntiaue-
89 rit pars aduersa, dum acquieuit, vt fieret redu-
ctio Franch. vbi supra num. 4. Certum est non
posse eam vlterius huiusmodi beneficio gaudere,
& consequenter ad fructus tenetur.

Aduertendum etiam est, quòd quatenus sup-
plere pretium maluisset pars aduersa, tenerba-
90 tur nihilominus ad interesse, siuè ad vsuras res-
pectu pretij, quòd suppletur, vt probat Padil. in
d. l. 2. num. 52. C. de rescind. vend. & Fachin. dict.
cap. 24. vers. duæ sunt in fine, & sic loco fructuum
vsuras ipsas persoluere debebat, id quod etiam
admittit Cæual. relata quæst. 763. num. 47. & seq.
vbi id de AEQVITATE practicari testatur
91 coram supremis Tribunalibus; Ex quibus tol-
litur assertio Bargalij lib. 2. de dolo tit. de dolo
re ipsa num. 48. in fine, vbi testatur Senis fuisse
iudicatum non teneri emptorem ad restitu-
tionem fructuum, etiam post litem contestatam
perceptorum, quia, vt declarant Franciscus,
March. d. decis. 179. & Padil. in d. l. 2. num. 52.

ibi citati, id procedit tantum, quando emptor supplet pretium, quo casu etiam tenetur ad interesse pretij, quod suppletur vtsup. ex Pachin. cap. 24. probauimus, non autem quando retra-
92 ctatur alienatio, saltem pro parte, vt hoc in casu, licet in casu nostro resistentibus dictis Nou. Const. pretium ipsum suppleri possit, sed omnino restit, & tenetur creditor, vbi intra annum fit satisfact. pro eius creditis.

Vltimum obiectũ pariter nihil releuare concluditur, tum quia vigore Nou. Const. in tit. de appell. requiritur præcisa intimatio sententiæ adhoc, vt transitum faciat in iudicatum, senten-
93 tia Ruginell. de appell. §. 4. cap. 1. num. 39., & 44.; Vbi id procedere affirmat, etiam si quis fuisset præsens recitationi sententiæ, quòd ma-
94 gis est, & Costa cons. 3. num. 17.

Tùm quia ad ordinationem ipsam non fuit deuentum, vt fructus in depositum dati relaxarentur DD. Picenardis, sed tantum, vt reiecta appellatione fieret reductio ad for. Senatus Cons. ad duas partes ex tribus veræ æstimationis, quamuis successiuè apposita etiam videatur illa clausula, & sublatio cuiuscunque impedimenti, ac decretum exequtionis contra depositarios fructuum; Tùm quia verisimiliter credere potuit Persichellus, vt ordinatio ipsa verificaretur in fructibus bonorum, quæ exequtioni missa dicta reductione, remansissent DD. Picenardis, non in ijs, quæ D. Persichello erant
95 restituenda, cum fructus ipsi dicerentur accessorij ad bona, & naturam sui principalis sequi deberent, vt probat Fab. de Anna cons. 19. num. 15. lib. 2. Tùm quia licet in dicto instrumento reductionis inserta sit ordinatio ipsa; Tamen, vt docuit experientia; non solent Notarij huiusmodi cedulas de verbo ad verbum legere, sed simplicem mentionem facere consueuerunt se remittendo ad eas; Tantò magis cum, vt supra dictum est, principaliter non fuit deuentum ad dictam ordinationem pro fructuum relaxatione, sed vt ad formam Senatus Cons. fieret reductio ipsa.

Insuper in eodem instrumento expresse sibi reseruauit D. Persichellus omnia iura tam in iudicio deducta, quam deducenda &c. quæ reseruatio nedum sufficiens est pro consequtione dictorum fructuum; Verum etiam his non fuisset factum præiudicium per generalem renuntiationem ob læsionem enormissimam, qua
96 diceretur affectus Persichellus Bargal. dicto tit. de dolo re ipsa num. 50. lib. 2. de dolo; Tum quia ad instrumentum ipsum deuenit Persichellus pro insolutum datione bonorum assignatorum, non autem pro fructibus vsurpatis; Tum quia Ruginell. §. 2. cap. 3. nu. 876. tantum affirmat dari appellationem à reuocatione sequestri, non autem, quod appellatio debeat interponi non facta intimatione huiusmodi reuocationis; Tum quia notoriè iniqua, & iniusta detegitur relaxatio ipsa fructuum; fortassis, vt supra subreptã, cum repugnet alteri ordinationi de consensu partium factæ, & quæ in vim contractus transiuerat, vt illi fructus relaxarentur, cui fuissent per Excellentiss. Sena-
97 tum ordinatum, iuxta tradita per Rebuff. in l. quod iussit num. 68. in prim. notab. & nu. 86. ff. de re iud. quæ enim in faciendo requiruntur, eadem in destruendo necessaria sunt Auth. è contra
98 C. de repud. idem Rebuff. vbi supra num. 1. in vult. notab. maximè cum ex supra firmatis fructus ipsi cum bonis restitutis spectarent D. Persi-
99 chello; Quo casu ordinatio ipsa in iudicatum transire nunquam potuit l. 2. C. quando prouocare non est necesse Magon. decis. Lucens. 62. nu. 16. & Vincent. de Anna alleg. 48. num. 18. Quia cum fructus ipsi in depositum fuissent dati, relaxandi cui Senatus Excellentiss. mandasset, Ordinatio deinde facta per dictum Ill. D. Prætorem videtur omninò nulla ex disposit. l. certa ratione Cod.
100 quando prouocare non est necesse, vbi habetur, quod Iudex, qui iurisdictionem superioris assumit, reddit actum suum totaliter nullum, & ideo non est opus appellare.

Et quatenus in iudicatum transijsset (quod omninò negatur) adhuc ob notoriam illius iniustitiam, contra quam solùm Authoritas Senatus potest implorari, ea non obstante fructus ipsi D. Persichello restitui deberent, ne sub clipeo ministrorum iustitiæ deceptus remaneret
101 l. 1. in fine C. qui veniam ætatis impetr. Rebuff. de rescind. contr. art. 1. glos. 15. num. 40. Prout deceptus remaneret D. Persichellus, primo dum contra disposit. Nou. Const. à D. Vicario Iustitiæ fuit obauditus in oblatione bis facta dandi tot bona in solutum, deindè in petitione, vt fieret reductio ad duas partes ex tribus (cessante penitus vanissimo obiecto, quod ritè facta non fuerit huiusmodi instantia, eo quia exhibita, vel visa sunt aliqua instrumenta, & ei nihilominus acquieuit Aduersa pars) quod grauamen etiam exposuit Senatui Excellentiss. Persichellus in precibus appellatorijs porrectis die 27. Iunij, & sic longè antè fructuum perceptionem, quidquid minus vere affirmare videatur pars aduersa (quamquam etiamsi in depositum fuerunt dati de partium consensu fructus ipsi sub die 17. Iulij, quo pacto interim ad manus dictæ partis aduersæ peruenire potuerunt.)

Secundo loco deceptus remaneret, dum postquam fuerat ordinatum per Sen. Excellen. quod fieret reductio, & sic postquam sciebant DD. Picenardi se restituere debere ferè quinque ex sex partibus bonorum occupatorum. Fructus omnes à dictis depositarijs exigerunt sub prætextu illius clausulæ, & relaxatio exequtionis contra depositarios, Id quod nec iuri, nec AEQVITATI, nec menti Excellen. Sen. minusq; dict. Ill. tunc D. Prætoris conuenire pro certo habet Persichellus, qui iterato Sen. Excellen. exorat, vt tandem consulere digne-

tur

tur tot grauaminibus sibi illatis, & tot expensis factis, & damnis passis ex causa partis aduersæ, & ita &c. saluo &c. Mediolani die 23. Maij 1624.

Ad laudem Omnipotentis Dei, atq; Deiparæ semper Virginis Mariæ.

Iul. Cæsar Caluinus I.C.C. Derth.

SUMMARIA.

1 *Decipere se licet contrahentibus.*
2 *Etiam in foro Poli. Declaran. 18.*
3 *Contractus facti cum Iudicis auctoritate rescinduntur ob ænormissimam læsionem.*
4 *Verbum humanitas idem significat, quod AEQVITAS.*
5 *Contractu rescisso ob læsionem ænormissimam restituuntur fructus percepti à die litis contestatæ.*
6 *L. 2. de rescind. vendit. non habet locum in re mobili.*
7 *Contrarium in rem minoris.*
8 *Decretum Sen. Paris. num. 10.*
9 *Contrarium in re magni valoris num. 11.*
12 *Mobilium multorum simul iunctorum, idem censendum est, quod de precioso mobili.*
13 *Clausula, si plus valet, illud dono, apposita in instrumento, intelligitur tantum de modico. Contrarium, si amplissimis verbis fuit hoc expressum num. 14. & 15.*
16 *Contrarium placet Rebuffo, etiam si renuntiatum esset omni legum auxilio.*
17 *Nou. Const. declaratio in tit. de Donationibus.*

Quilibet contractus alienationis ob læsionem ænormissimam rescinditur. Cap. XLVI.

Licet ex supra deductis in præcedenti capitulo, ac in c. 22. nu. 5. cum plur. seq. satis superq; probatũ videatur ob ænormissimam læsionem rescindi contractus venditionis, & insolutum dationis; Cum tamen frequentissima sit materia ipsa, specialiter etiam de ea agendũ est, & sanè cum contrahentibus liceat inuicem se deci-
1 pere l. in causæ la secunda §. penult. ff. de minor. & l. item si pretio §. vl. ff. locati, quod etiã in foro
2 poli procedere tradit Abb. in cap. cum dilecti in secundo notab. de empt. & vend. Menoch. cons. 109. num. 5. prætextu læsionis etiam ænormissimæ, locus esse non debet rescisioni contractus.

De AEQVITATE tamen l. 2. C. de rescind. vendit. ob ænormissimam læsionem rescinditur
3 contractus, etiam Iudicis authoritate factus, vel emptor supplet pretium, vt ibi inter alios declarat Pantaleon. Cremens. num. 20. dum tradit ver-
4 bum, humanum, quod continet lex ipsa, idem significare, quod AEQVITATEM idem probat Menoch. cons. 227. num. 8. & expresè habetur à l. si fundus §. si pluris ff. de pignoribus, quo casu restituuntur fructus percepti à die litis conte-
5 statæ, vt de communi testatur Cæphal. supra citatus quæst. 763. num. 3. 7. & 12. Gamma alleg. decis. 94. num. 1. Fachin. lib. 2. contr. iur. cap. 24. per totum, Franc. decis. 495. sub num. 3. & quia supra in cap. 6. nu. 13. cum tribus seq. latè actum fuit de casibus omnibus, in quibus dispositio d. l. 2. de rescind. vend. locum habet, ad ea remittitur lector, ne paginæ idem replicando impleantur.

Additur tantum, quod scilicet dispositio d. l.
6 2. non procedat in re mobili, vt ibi tradunt glos. & doct. & seruatur de consuetudine teste Masuer. in §. item pro re mobili de empt. Secus tamen dicendum est in minore, cui etiam pro re
7 mobili competit dispositio d. l. 2. vt declarauit
8 Senatus Parisiensis, teste Rebuffo ad const. Regn. lib. 2. tit. de rescind. contr. art. 1. glos. 15. nu. 34. fol. mihi 4. 9. Prout pariter locum habet in mo-
9 bilibus pretiosis, vel magni valoris l. quæ tutores C. de administr. tut. cap. sua vbi glos. verbo tract. de rebus Eccl. non alienandis, vt censuisse eun-
10 dem Senat. Paris. scribit Rebuff. loco citato nu. 36. fauore illius, qui adamantem, & gemmas emerat quatuor mille libris, quia cum in ea emptione læsus fuisset emptor vltra dimidium, rescisus fuit contractus.

Idem sanè euenit superiori anno in consimili emptione gemmarum pretio librarum duarum mille per l. me bona fide facta, in qua maximam læsionem interuenisse compertum exindè fuit, pro quodam meo affine eximio I.C. amicabiliter enim terminatum fuit negotium, & restitutæ gemmæ venditori, cum aliquali tamen damno emptoris residuum prætij restitueretur empto-
11 ri; quæ conclusio pariter locum habet in venditione vniuersorum mobilium; quia tunc eum simul iuncta constituant valorem notabilem, idem censendum est, quod de precioso mobili
12 Rebuff. vbi supra num. 36.

Qui author eodem art. 15. num. 20. concludit, quod si in instrumento venditionis apposita esset clausula, si plus valet, illud dono; Intelligeretur tantum modicum donare l. cum filius
13 §. pater ff. de leg. 2. vbi glos. & l. si libertas ff. de operis libertorum, secus verò si per verba amplissima hoc fuisset expressum, vt potè omne, &
14 totum, quidquid valet plus, remitto; quia tunc donatum censeretur l. si quis donationis ff. de contrah. empt. Vel si diceretur magnum, non modicum remittere venditor, quia in ge-
15 nere cogitauit l. sub prætextu specierum C. de transact. Boer. decis. 142. Quamuis contrarium
16 verius esse probat Rebuff. vbi supra dicto num. 20. & 21. etiamsi renuntiatum esset omni legum auxilio, quod magis est, quandoquidem verba illa apposita dicuntur à Notarijs ex stilo. Id
17 quod conuenit Nou. Const. huius dominij in tit. de donat. in quibus requiritur certa solemnitas, qua non seruata in instrumento venditionis

ditionis donatio sustineri non posset.

Cætera in contrarium adducta circa principalem conclusionem huius capitis de rigore iuris procedere constat, secus de AEQVITATE. Prout Menoch. cit. cons. 109. num. 30. declarat dictum Abbatis circa id, quod etiam in foro poli contrahentibus liceat se decipere.

SVMMARIA.

1 *Supplere volens pretium rei emptæ ad euitandam rescisionem contractus ob læsionem enormissimam, non debet illud percipere ex ipsa re, siue ex illius accessorijs, destruendo ligna, vel murum, & similia, quia ei non conceditur talis facultas scindendi ligna, & similia.*

2 *Ratio est, nam si pretium non suppleret emptor, venditor esset in damno.*

3 *Emptor non debet locupletari cũ iactura venditoris.*

4 *Melius est occurrere in tempore, quàm post vulneratam causam remedium quærere.*

5 *Decretum Senatus Parisiensis.*

Condemnato ad rescisionem contractus emptionis, vel ad supplendum pretium, non datur facultas scindendi ligna in bonis emptis, vt pretium prædictum supplere valeat. Cap. XLVII.

IN eadem materia l.2.C.de rescind. vend. hæsitari potest, an si cõdemnatus ad supplendum iustum pretium, vel ad dimittendũ rem emptam, petat sibi facultatem concedi scindendi ligna, vel destruendi murum, vel similia, in re empta existentia, vt ex venditione eorum pretium supplere possit, concedenda sibi veniat huiusmodi facultas, & de AEQVITATE
1 deneganda est.

Quia si emptor postea non suppleret pretium,
2 venditor esset in damno, & sic contra regulas AEQVITATIS emptor locupletaretur cum venditoris iactura, sepiùs allegata l.si me Titium
3 ff. si certum petatur Costa remed. subsid.7.nu.6. ibid. melius est prohibitionem fieri ante rei destructionem, vel diminutionem, quia melius
4 est occurrere in tempore, quam post vulneratam causam remedium quærere, vulg. l. liberam C. quando liceat vnicuiq; sine iud. vind. & ita iudi-
5 casse Senatum Parisien. tradit Rebuff. ad Const. Regn.tit.de rescind.contr.art.vnico glos.15.n.3.

SVMMARIA.

1 *Minoribus succurritur per restitutionem in integrum ob naturalem eorum imbecilitatem.*

2 *Filius minor restituitur aduersus fideiussionem pro eius patre factam, etiamsi iurasset num.3.*

4 *Iuramentum minoris non firmare contractum secundum disp. Stat. Med.*

5 *Minor restituitur, etiamsi firmasset se maiorem.*

6 *Minor, qui ex contractu fideiussionis nihil percepit, non potest in eo argui dolus.*

7 *Minorem iuraße ea facilitate credendum est, qua contraxit.*

8 *Hoc idem cauetur ex Statuto Mediolani 453.*

9 *Decretum Senat. super inualid. fideiussionis à minore facta.*

10 *Decretum alind Sen. contrarium, quando minor fuit principalis, & erat proximus ætati maiori.*

11 *Minor proximus maiori ætati reputatur vti maior.*

12 *Statuta obseruantur etiam contra Fiscum.*

13 *Decretum Senatus in ea causa.*

13 *Minor filius, qui pro Patre se obligauit, præsumitur id fecisse metu reuerentiali.*

14 *Contrarium verius de AEQVITATE decis. Rota num.15.*

16 *Filius fideiubẽdo pro patre carcerato dicitur exercere officium pietatis. Et idcirco excluditur à beneficio restitut. num.17.*

18 *Filius dicitur sic fideiubere in casu, in quo quilibet diligens homo fideiussisset, & sic non restituitur.*

19 *Mulieri non succurritur per Velleianum, quando se obligauit pro causa concernente pietatem.*

20 *Mulieris obligatio valet pro redimendo aliquem ex suis necessarijs è vinculis. Limitatur nu.22. dummodo non remaneat indotata, sed dimidia pars dotis sibi supersit.*

21 *Vir dicitur vna caro cum vxore.*

23 *Filius recusans liberare patrem è carceribus iustè potest exheredari.*

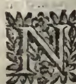
24 *Filijs etiam inuitis alienantur bona pro Patris liberatione è vinculis.*

25 *Contrarium, Quod talis metus probari debet n.26.*

27 *Secus in vxore, aut puella, in quibus præsumitur metus reuerentialis.*

28 *Metus reuerentialis dicitur probatus, si ante renuntiationem, vel obligationem protestatus est filius, aut vxor.*

Filius, etiam minor, non restituitur aduersus fideiussionem factam pro excarcerando patre. Cap. XLVIII.

NAturali imbecillitate minoris ætatis prospicientes legislatores, ob
1 quam de facili lædi possunt minores, succurrendum eis statuerunt, per restitutionem in integrum l. 1. & toto titulo ff. de minor. & toto tit. C. de restit. in integrum. Vnde aduersus quemcumque actum per minorem gestum, in quo læsus sit, competit in integrum restitutio, & in specie, quod filius minor restituatur aduersus fide-
2 iussionem pro patre factam est tex. in l. 1. vbi Bart.

Bart. & cæteri C. de filio fam. minore iuncta l. 1. C. de fideiuss. min. Odd. de restit. in integrum qu. 54. art. 8. Peregr. cons. 87. nu. 44. lib. 1. etiamsi iuramentum interuenisset in obligatione per
3 minorem facta, quia adhuc restitutio esset concedenda Alber. in Auth. sacram. puber sub num. 15. vers. quod si in alienis C. si ad vers. vendit. Socin. Iun. cons. 47. num. 10. & seq. lib. 4. & post alios Aldouin. cons. 1. nu. 23. & 58. cum seq. Hinc
4 dispositum habemus in stat. 453. lib. 1. huius Ciuitatis, quod iuramentum minoris non firmat contractum alias nullum, nec aduersus illum tollit beneficium restit. in integr. vt ibi notat Carpan.

Quinimo conclusionem procedere scribit Crau. cons. 192. num. 9. etiamsi affirmasset minor
5 se esse maiorem, quia cum nihil ex contractu
6 fideiussionis percipiat minor, in eo dolus argui non potest l. itaque §. ac si res ff. de dolo Baiard. ad Clar. quæst. 84. num. 3. Farinac. quæst. 86. nu.
7 56. & 58. sed in ea fragilitate, qua contraxit, iurasse credendum Alduis. d. cons. 1. nu. 63. Peregr. d. cons. 77. num. 44. lib. 1. Simonull. de decr. lib. 2. tit. 6. inspect. 16. nu. 133. Gracian. lib. 3. discept. forens. cap. 513. per totum, & idem expressè ca-
8 uetur in memorato Statuto 453. vbi Carpan. nu. 100. cum. sequ. Ceual. quæst. 834. commun. contra commun.

Et ita censuit Senatus super relatione consultiua facta per Illustriss. Magistratum Ord. contra Reg. Fiscum pro Diamante villa minore, quæ
9 collaudauerat quamdam fideiussionem die 26. Ianuarij 1622. referente Amplissimo Domino Senatore meo Bellono. Non obstante, quod
10 die prima Martij anni 1595. contrarium iudicasset fauore Antonij Mariæ Abduæ contra quemdam eius debitorem, qui in contractu iurauerat se maiorem.

Tum quia eo secundo casu agebatur de debitore ipso principali, non de fideiussione, vel collaudatione; tum quia debitor eo casu erat
11 proximus maiori ætati, adeò vt tamquam maior reputaretur iuxta l. 3. §. minorem, vbi scriben. ff. de minor. & l. qua ætate ff. de testam. Et sic per eamdem declarationem habetur Statuta
12 obseruari debere etiam aduersus Fiscum, quamuis contrarium putaret Fiscus ex doctrina Albæ in cons. 375. lib. 2. de quo Menochius de arbitr. in addit. ad quæst. 88. & cons. 916. num. 36. & sequ. pro absoluto tamen habetur, & probat Menoch. locis relatis statuta non ligare Fiscum,
13 vt declarasse Senatum Excellentiss. die 16. Decembris 1592. referente ipso D. Menochio contra Io. Baptistam Porrum sexagenarium debitorem Fisci detentum, quem non posse gaudere beneficio statuti de sexagenaria ætate prohibente carcerationem sexagenarij, censuit Senatus post maturam discussionem, tum denique, quia in dicto casu Abduæ lucrum ex contractu perceperat minor debitor, qui idcirco cum creditoris iactura locupletatus diceretur, vt considerat Surdus decis. 278. num. 24.

Et eo magis restitutio prædicta competeret minori, qui pro Patre fideiusserat, attento metu reuerentiali, cuius intuitu ad promissionem de-
13 uenisse filium habetur in l. 1. §. quæ onerandæ ff. quarum rerum, actio non datur Menoch. de arbitr. casu 136. num. 7. Aldouin. alleg. cons. 1. nu. 67. Vincent. Anna alleg. 158. nu. 6. & alleg. 174. Ric. collect. 154. & post eos Bargal. de dolo lib. 2. tit. de dolo re ipsa nu. 33. & nouissimè Thesaur. iun. qu. famil. 51. num. 9. in fin. lib. 1.

Quidquid tamen sit in casibus supra expressis, de AEQVITATE aliud concludendum est, vbi
14 filius minor fideiussit pro patre ex carcerando, vel ad effectum euitandi carceres, vt probat Bald. in cons. 215. num. 2. lib. 2. Alber. in dicta l. 1. circa medium C. de fil. fam. minor. vbi Castr. & Com. idem probat Afflict. super Constitutionem Regni lib. 2. rubr. 38. sub num. 18. Castr. cons. 52. circa finem lib. 2. & ita statuisse
15 Rotam Romanam testatur Ludouis. decis. 120. num. 7. cum duob. seq. quem sequitur Gracian. cap. 108. num. 41. lib. 1.

Filius enim fideiubendo pro patris ex carceratione, vel ad carcerationem euitandam, dicitur exercere officium pietatis, cum liberatio carceratorum sit causa pijssima l. si quis pro redem-
16 ptione C. de donat. Rota decis. 63. num. 5. par. 2. in nouiss. quo casu excluditur à beneficio restitu-
17 tionis Bal. in l. fin. C. ad leg. Falcid. Odd. de rest. in integrum qu. 23. art. 12.

Dicitur enim tunc fideiubere in casu, in quo
18 quilibet diligens homo fideiussisset, & sic locum non habet restitutio tex. in l. fin. C. de restit. in integrum Ludouis. dicta decis. 120. nu. 13. & Grac. lib. 1. discept. forens. cap. 118. nu. 41. cum seq. post Salic. in l. exigendi num. 14. C. de procurat. & Riminald. sen. cons. 77. num. 16. lib. 1.

Hinc elicitur per DD. quod non succurritur mulieri per Vellei. quando se obligauit pro
19 causa concernente pietatem, Roman. in Auth. similiter C. ad l. Falcid. Calcan. cons. 13. col. 2. vers. primo quia, Tiraquell. de priuil. piæ causæ priuil. 113. & in specie pro liberando viro, quod mulier non iuuetur Vell. scribit Riminald. iun. d. cons. 77. num. 16. lib. 1. & facit l. quamuis ff. solut. matr. vbi habetur, quod valet obligatio
20 mulieris pro redimendo eumculis aliquem ex suis necessarijs; ergo multo magis pro viro,
21 qui dicitur vna caro cum vxore, Grac. d. cap. 108. num. 23. & 24. dummodo tamen non rema-
22 neret indotata mulier, sed dimidia pars dotis adhuc sibi superesset Ceual. qu. 127. num. 3. Gracian. vbi supra num. 13.

Quinimo filium renuentem liberare patrem è carceribus posse exheredari, ac si ex captiui-
23 tate patrem non redimisset, tradit glos. in cap. quintaual. verbo exheredare in fine C. de iure iurando, & secundum eam iudicauit Rota decis. 63. in princ. & num. 8. part. secunda in nouiss. quam sequitur Gracian. d. cap. 108. nu. 6. Etenim

pro

pro redemptione patris, etiam inuitis filijs, alienari possunt bona §.si quis de prædictis in Auth. vt cum de appell. cognoscitur Franc. decis.190. per totum.

Neque sola reuerentia, quæ debetur per filios
25 patri, sufficit ad probandum metum Felin. in cap. causam il 1. num. 3. vers. tamen istis non obstantibus de offic. deleg. Quia metus reue-
26 rentialis esset probandus Bald. in cons.62.incip. facta super quibus num.1.lib.1. Crau. cons.113. num.13. quos seq. Grac. d. cap.108. num.51. & scribit Ludouis. alleg. decis. 120. num.22. quidquid sit in vxore, & in puella, in quibus facilè consideratur huiusmodi reuerentialis metus,
27 quando ad denuntiationes deueniunt, patre, siue marito instante, vt subijcit Gracian. loco relato num.52. & 53. Thesaur. dict.quæst.famil.51. num.5. lib. 1. qui num.14. & 15. scribit, proba-
28 tur dici reuerentialem metum, si ante renuntiationem, vel obligationem, protestatus est filius, vel vxor.

SUMMARIA.

1 *Vicaneus, vel Ciuis detineri non potest pro debito alterius vicanei, vel Ciuis.*
2 *Quod vniuersitas alicuius municipij debet, singuli de ipsa vniuersitate non debent num.4.*
3 *Represaliæ sunt prohibitæ, sed tantum admittuntur cõtra exteros, aduersus quos ius nõ potest obtineri.*
5 *Diuites habitantes non tenentur nisi pro rata collectarum, si vniuersitas, & alij reliqui habitantes effecti sint non soluendo num.8.*
6 *Soluta portione onerum, singulares personæ detineri non possunt pro debito communitatum.*
7 *Collectarum debitum non à singulis, sed tanquam ab vniuersis exigitur.*
9 *Decretum Senatus, ne soluta portione onerum, molestetur quis pro debitis vniuersitatis.*
10 *Nou. Const. prouisio in eadem materia.*

Vicaneus, vel ciuis, non potest detineri pro debito alterius ciuis, vel Vicanei. Cap. XLIX.

IMperator Zeno animaduertens quod exequtores Reg. collect. sæpè tàm Ciues, quàm Villicos detinebant pro debito alterius Villici, vel concinis, grauamini huic prouidere volens, tanquam oneroso, & odioso na-
1 turali AEQVITATI, statuit in l.vnica C.vt nullus ex Vicaneis lib. 11. ne Vicaneus detineri possit pro alio Vicaneo. Quod enim vniuersi-
2 tas alicuius municipij debet, singuli de ipsa vniuersitate non debent l. sicut §. 2. ff. quod cuiuscunq; vniuersit. & not. Luc. de Penna in d.l. vnica sub num.1. C.vt nullus ex Vicaneis lib.11.

Quia hoc pacto represaliæ fieri quodammodò
3 dicerentur, quæ prohibitæ sunt intra loca vnius eiusdemque iurisdictionis, sed tantum conceduntur contra exteros, aduersus quos ius obtineri non potest, non contra subiectos, vt subijcit Luc. de Penna sub d. nu.1. vers. Prohibeo autem, & num.2.

Sicut enim personæ singulares non tenentur
4 pro debito Vniuersitatis Cap. Romana de sententijs excommun. lib.6. Adeout, si maior pars vniuersitatis effecta sit non soluendo, reliqui diuites existentes vltra debitas ratas eorum
5 in collectis soluere de AEQVITATE non compellantur, Luc. de Penna vbi supra nu.8. vbi pro hac sententia extare AEQVITATEM scribit; licet pro contraria iuris subtilitas vigeat; Ita pro debito vniuersitatis soluta portione sibi
6 spectante detineri singulares personæ de AEQVITATE non possunt Luc. de Penna dicto loco sub num. 3. vers. circa personas, quia debitum collectarum non à singulis, sed tamquam
7 ab vniuersis exigitur, vniuersitas quæ etiam in vno residere dicitur, etiamsi reliqua pars deficeret d.l. sicut ff. quod cuiuscunque vniuers. Lucas de Penna d.nu.8.

Præterea certum est, vt supra asseruimus, concinem, siue Vicaneum pro altero Vicaneo non posse prægrauari toto tit. ne vxor pro marito,
8 & ne filius pro patre, cum id Diuinæ legi repugnet, de quo Ezechiel cap. 18. latissimè Costa de port.ratæ quæst.158. num.9.

In hoc autem Dominio solet etiam Senatus indemnitati soluentium onera prouidere per lit-
9 teras patentes, quibus prohibetur quibuscunque iudicibus, & exequtoribus, vt soluente, supplicante eius contingentem portionem onerum, non permittant ipsum molestari pro de-
10 bitis Communitatis. Quod etiam cauetur in Nou. Const. tit. de oneribus §. quod sanè remedium hoc tempore frequentiss. exquiritur ob multum æs alienum, quod contraxerunt omnes Communitates huius Dominij causa retroacti belli, nec illud sanare valent. Benè verum est difficilimè his temporibus seruari conclusionem supra firmatam; Cum quotidiè detineantur singulares personæ pro debito vniuersitatum; etiamsi portionem onerum soluerint, maximo cum subditorum detrimento, & iactura.

SUMMARIA.

1 *Debitor non liberatur, nisi soluendo creditori, aut de eius voluntate.*
11 *Declaratur.*
2 *Debiti solutio facta Domino, quæ seruo fieri ex stipulatione debebatur, non parit liberationẽ debitori.*
3 *Debitor compulsus soluere Fisco, vel aliæ personæ loco creditoris non dicitur liberatus.*
4 *Iniuria facta debitori non debet obesse creditori.*
18 *Distinguitur inter iniuriam factam intuitu debitoris, aut creditoris num.86. 87. & 88.*
5 *Debitor dicitur liberatus, si soluit tertio, iussu Iudicis, vel Principis.*

6 *Ini-*

6 Iniquum est eum impunè non soluere, quem Princeps inuitum soluere cogit.
7 Debitor iterum de AEQVITATE non debet soluere, quod semel inuitus soluit.
8 Debitor dicitur coactus soluere à Principe, vel Iudice, in odium creditoris, & consequenter ei nocere non debet.
9 Iniuria facta debitori per Iudicem, qui in odium creditoris processit, ipsi creditori est imputanda.
10 Notitia debet dari per debitorem de iussione sibi à Iudice facta, aliter diceretur spontè facta solutio num. 68. & 71.
21 Contrarium.
22 Differentia inter debitorē morosum, & aliū coactū soluere, quia primus non liberatur soluendo de iudicis mandato, secundus vero sic num. 85.
24 Contrarium.
13 Mora consideratur in debitore tantum post interpellationem, vel petitionem commissam, non autem per lapsum diei num. 87.
167 Contrarium, quod etiam per lapsum diei consideretur nu. 170.
15 Mora debitoris, & exactio in odium creditoris simul compensanda sunt.
16 Compensatio datur à dolo ad culpam inter debitum morosum, & odium creditoris.
17 Culpa vltima creditoris praeponderat praecedenti culpa debitoris.
18 Culpa creditoris sublata, idest quod ex illius odio creditū fuerit exactum, morosus debitor non dicitur liberatus per solutionem iussu iudicis factā.
38 Contrarium num. 86. 87. & 88.
19 Culpa creditoris sublata, solutio huiusmodi adscribi debet casui fortuito.
20 Mora si praecessit casū fortuitum, de eo tenetur morosus.
22 Michaelis Angeli Caec. Sen. Amplifs. honorif. mētio
23 Marci Antonij Montij Senatoris Amplifs. laus.
24 Petri Pauli Flamen Quaestoris laus.
25 Sententia D. Senatoris Belloni contra creditores.
26 Mora debitoris sublata pecunia creditoris non peruenissent ad manus tertij num. 89.
27 Appellatio nō suspendit in causis executiuis ex natura debiti censualis, de quo in publico instrumēto.
28 Instrumenta habent paratam exequutionem, vbi sunt omnino debita liquida, neque illis aliquid opponitur, quod rem valdè dubiam reddat.
29 Appellatio non datur in causis executiuis.
30 Appellationis locus est, vbi sententia infert grauamē
31 Negatio hominis, aut exceptio non reddit rē dubiā.
29 Confiscatione secuta tuto soluit debitor confiscati Camerae confiscantis, & dicitur liberatus.
30 Principis assertione probatur confiscatio, maximè vbi alia concurrant adminicula num. 31. ac 51.
32 Debitor non tenetur disputare super validitate confiscationis creditoris.
33 Confessio sola non probat solutionem, vbi non constat de reali numeratione num. 100. & 101.
34 Census capitale inuito censuario non potest exigi num. 47.
35 Confiscatione probata, debitor qui soluit, liberatus dicitur.
36 Factum Principis nocere debet creditori, in cuius iniuriam coactus fuit debitor soluere.
37 Quod procedit, licet quis esset debitor generis, & quantitatis.
38 Mora debitoris coacti ad soluendum tertio, non dicitur ordinata ad casum num. 86. 87. & 88.
39 Factum Principis, cui resisti non potest, censetur in quacunque promissione, etiam iurata, exceptum.
40 Obligatio in specie respectu facti Principis in iniuriam creditoris est inualida num. 43.
41 Contrarium & num. 90. 91. & 93.
42 Casus valdè insolitus non comprehenditur sub facto Principis, cui fuit in contractu renuntiatum num. 43. & 93.
44 Pactum continens renuntiationem facti Principis dicitur repugnare naturae census, cum emptor per hoc pactum velit euitare omne periculum.
45 Debitor protestando, & certioranda creditorem dicitur omnia fecisse, quae in ipso erant ne ad solutionem compelleretur num. 69. & 73. cum seq.
46 Quando exactio facta non dicitur in odiū creditoris
48 Capitale census sublato, siuè soluto, non possit census praestari.
50 Principis assertio probat, tamsi de facto proprio, quam si de alieno agitur nu. 51. ac nu. 57.
32 Saltē quoad transferendū onus probandi contrariū.
52 Principis intentio dicitur fundata super enunciatis ab eo num. 53. & 56.
54 Principis assertio non probat, quando agitur de interesse Principis, & de tertij praeiuditio.
55 Contrarium verius in notorio facti permanentis.
58 Confiscatio non extenditur extra territorium, saltem ad commodum confiscantis.
59 Debitoris persona nō attenditur in confiscatione, sed creditoris, cū agatur de iuribus ipsius ossibus infixis
60 Statum loci creditoris attenditur in successionibus.
61 Credita possunt exigi in loco originis ipsius creditoris, siue de iure, siue de facto.
62 Confiscatio comprehendit nomina debitorum existentia extra territorium, quando possunt exigi in loco originis ipsius creditoris.
63 Confiscatio trahitur ad bona mobilia existentia extra territorium, cum ipsa sequi soleant personā.
64 Census capitale, licet solui non possit ab inuitis, potest tamen sponte solui.
65 Coactio probatur ex praeceptis poenalibus intimatis, siuè factis num. 76. distinguitur num. 77.
66 Exactio, quod facta sit à debitore in odium creditoris censetur, si pecuniae exactae sint tanquam pecunia creditaris num. 67.
70 Debitoris carceratio est probatio probatissima solutionem coactum fuisse.
71 Oblata spontanea solutio facta per debitorem, excludit postea coactionem.
72 Coactio subsequens attendi debet, etiamsi prius debitor obtulisset spontè soluere.
73 Coactus non dicitur soluere, qui soluit capitale census, quod nisi volente debitore solui potest.
75 Debitoris denunciatio ad illius excusationem non est necessaria, vt fiat creditori.
78 Praeceptum Tiranni, siuè Principis procedentis de facto,

facto, siue generale, siue particulare inducit iustum metum, siue coactionem.

79 Preceptum Tiranni sufficit ad probandum, quod quis coactè soluerit.

80 Census capitalis Dominus non potest dici creditor, cum illud non possit axigere à censuario inuito.

81 Census capitalis Dominus dicitur creditor sub conditione, non purè.

82 Creditor sub conditione venit appellatione creditoris in materia indifferenti.

83 Crediti sub conditione exactio facta per alium, dicitur dupliciter iniusta.

84 Exactionis iniustitia nunquam impedit liberationem debitoris.

89 Morosus debitor tenetur de interitu speciei post moram, nisi interierit facto, vel culpa creditoris.

92 Pactũ continens Principis factum, sæpè fit respectu euict. rei obligatæ, non respectu capitalis census.

94 Fortuitum casum in se suscipiens non præsumitur intellexisse de casu adeo extraordinario ex facto creditoris orto, vel in eius odium num. 95.

95 Expressio specialis requiris casus, qui ex culpa creditoris, vel in illius iniuriam euenit n. 96.

97 Promittens aliquẽ non molestare sub certa pena, si postea illũ molestat, facto suo non incidit in pœnã.

98 Debitor coactè soluens creditori dicitur liberatus.

101 Confessio facta à ius non habente nõ probat n. 102

103 Confessio facta à Tiranno non probat veram solutionem.

104 Confessio de recepto probat solutionẽ regulariter.

105 Confessio nuda non probat, vbi adsint suspeciones, siuè coniectura fraudis num. 106.

107 Confessio de recepto, concurrentibus coniecturis probat realem numerationem. Vt qualitas persona confitentis, vt Princeps num. 108.

109 Iuris via, & facti via in simul concurrere non possunt in eodem facto.

Sed contrarium explicat Dec. cons. 25.

110 Confiscatio, siuè publicatio iniusta æquiparatur non publicationi.

111 Debitor solutione non liberatur, vbi solutio fit à sciente iubentem esse Tiranum.

112 Confiscatio, vbi re vera secuta non sit, sed ad exigendum pecunias ea vtitur fortè Princeps, non dicitur tunc exactio fieri in odiũ, & iniuriã creditoris, sed in iniuriã debitoris. Quod reprobatur.

113 Exactio, quæ non in iniuriam alicuius fit à tertio, non liberatur debitor quantitatis.

114 Debitor, qui soluit virtute confiscationis, non dicitur liberatus, nisi illi constet de confiscatione per documentum in publica, & authentica forma, & quod ritè, & solemniter lata sit num. 116. Idest circa rectitudinem nu. 117. & 122.

115 Intelligitur tamen hæc conclusio, quando debitor soluit non coactus.

117 Iustitia, vel iniustitia sententiæ, idest meritorum, continet semper iniuriam creditoris, iustitia verò, vel iniustitia rectitudinis potest continere deceptionem, & iniuriam debitoris.

118 Fiscus vtens titulo confiscationis non procedit, vt Princeps, nec vt Tirannus.

119 Debitor soluendo Fisco, fingenti se creditorem, cum non sit, non liberatur num. 120.

121 Contrarium probat Decius.

123 Principis assertio quando probat confiscationem, tamen nõ probat ritè, & solemniter latam n. 124

125 Principis assertioni statur, donec contrarium probetur.

126 Princeps tota sui potestate supplere non potest citatis nõ partibus, & rititudinem confiscationis.

127 Principis assertio non probat confiscationem, vbi coniectura adsint contra eam.

128 Principis assertio non probat, vbi de proprio commodo agitur.

129 Principis assertio neque etiam præsumptionem facit, vbi agitur de tollendo iure tertij.

130 Maximè si hominem lædit causa delicti nu. 131.

132 Distinguitur inter bona allodialia, & feudalia, quia in his facilius probet Principis assertio.

133 Notorietas non causatur ex sola assertione Principis dicentis rem notoriam num. 134.

135 Principis assertio in feudalibus non probat, nisi constet de facto, de sententia ritè, & rectè lata, & cum causa cognitione nu 136.

137 Occupatio notoria status non probat confiscationem secutam contra primum Dominum status.

138 Sententia requiritur pro forma priuationis, videlicet confiscationis declaratio.

139 Accidentalis, aut particularis Subiectio non consideratur in materia confiscationis.

140 Principis assertio facta cum consilio. Procerum probat n. 141.

142 Præsumptio trahi nequit ad cõfiscationem ex subscriptione facta à consiliarijs scripturæ, in qua fit mentio confiscationis, quia ad validitatem obligationis facta est subscriptio.

143 Subscriptio simplex contrariorum non probat, nisi interueniat causa cognitio.

144 Enunciatiua verba continentia confiscationem in cedula subscripta à consiliarijs, continere etiã debent causam confiscationis, vt probent.

145 Subscriptio consiliariorum probat quoad ius, idest circa iustitiam confiscationis, non circa factum.

146 In solita cautio arguit suspicionem simulationis nu. 162.

147 Confiscatio pertinet ad Fiscum loci, vbi sita sunt bona, quando facta est ex causa, quæ confiscationem pareret in alijs etiam locis.

148 Ius accrescendi non datur inter Fiscos.

149 Metus possibilis non attenditur, sed tantum actu illatus.

150 Necessaria ea non dicuntur, quæ originem habent voluntariam.

151 Præceptum non potest vim inferre, nisi pænale, & sub graui pæna.

152 Contrarium verius.

153 Præceptum non dicitur graue, si ad decimam partem debiti tantum ascendit.

154 Offerens parere præcepto sibi facto non dicitur coactè facere.

155 Debitor solutione facta tertio non liberatur, si debitum propalauit, ex qua propalatione creditor fuit priuatus eius credito.

156.Con-

156 Confessio simplex de recepto, facta siuè à priuato, siuè ab officiali, siuè à Principe, non probat solutionem veram num. 157.

158 Fideiubens pro solutione tantũ facit, ac si solueret.

159 Debitor ob dolum præsumptum, siue velatum, non dicitur in bona fide per solutionem factam tertiò, nec idcircò liberationem consequitur.

160 Dolus præsumptus cessat in debitore, vbi antè solutionem omnia denuntiauit creditori.

161 Collectio debitoria cum tertio impedit liberationem debiti ob solutionem factam tertio in præiudicium creditoris.

163 Debitor non dicitur liberatus, si spontè notificauit, & obtulit, item si cum parte lucri, & demum si simulatè soluit.

164 Debitor liberatur etiam si soluit priuatæ personæ iussu superioris.

165 Debitor, vbi regressum habere potest pro solutione facta, non dicitur liberatus in præiudicium creditoris.

166 Conclusio hæc procedit, etiamsi solutam fuisset Tiranno.

168 Mora non releuat debitorem, etiamsi creditor verè fuisset confiscatus.

169 Iuramentum semper interpellat, & in mora constituit debitorem.

171 Debitor soluendo tertio, ita demum liberatur, si nulla culpa in eo cadat.

Debitor, qui iussu Iudicis soluit tertio, dicitur liberatus, nec vlterius tenetur versus creditorem. Cap. L.

1 NON liberari debitorem alio, quàm
creditori soluentem præter ipsius
voluntatem, decidit tex. in l. inuito.
C. de solutionibus. Quod enim ex
2 stipulatione dandum est seruo, non
contingit liberatio, si Domino soluatur, nisi vo-
luntate serui detur l. Stichum §. vsufructu ff. de
solut. Vnde ex hoc infertur, quod si debitor est
3 compulsus soluere Fisco, vel aliæ personæ, non
dicitur liberatus l. creditor oblatũ ff. de solutio-
nibus, & l. soluendo ff. de negot. gest. cap. sua,
vers. prætextu, de decimis; Iniuria namq; facta
4 debitori non debet obesse creditori l. si seruus
plurium §. 1. ff. de leg. 1. & l. fin. §. si à socio ff. quæ
in fraud. credit. Luc. de pænna in l. vnica num. 15.
C. vt nullus Villicus lib. 11. faciunt, quæ scribit
Bertazo l. cons. 468. nu. 14. cum seq. & cons. 469.
Accedente tamen Iudicis, vel Principis ius-
5 sione liberatus dicitur debitor, qui tertio soluit
l. si stipulatus §. si Lancem. ff. de solut. & l. 1. §. si
pecuniam in saculo, ff. depositi Bart. in l. creditor
ff. solut.
Quæ sententia de AEQVITATE procedit,
6 cum iniquum sit eum impunè non soluere, quem
Princeps inuitum soluere cogit l. quæ autem §.
apud Labeonem ff. quæ in fraud. credit. Quia de
AEQVITATE debitor iterum non debet solue-
re, quod semel inuitus soluit, Thesaur. inn. qu.
famil. 54. sub num. 4. vers. cuius tamen dicta
lib. 2.
In odium enim creditoris coactus soluere,
8 tunc dicitur debitor, & consequenter ei nocere
non debet tale odium l. liberto §. Lucius ff. de
auro leg. l. æquissimum ad l. Rhod. de iacturis;
Luc. de pe[n]na in d. l. vnica num. 6. per totum C.
vt nullus Vicaneus lib. 11. qui subijcit, quod iniu-
ria facta debitori per Iudicem, qui in odium
9 creditoris processit, ipsi creditori est imputanda
l. nam & seruius ff. de negot. gest.
Conclusionem istam in puncto firmarunt Me-
noch. de arbitr. casu 137. nu. 10. Afflict. decis. 150.
nu. 25. Thesaur. d. quæst. 54. per totum par. 2. &
Gutier. lib. 2. pract. qu. cap. 113. nu. 8. Fontanell.
de pact. nupt. lib. 1. claus. 3. glos. 2. num. 42. cum
tribus sequ. Gram. decis. 285. idem probat Gra-
cian. lib. 4. discept. forens. cap. 636. n. 2. Vbi tamen
10 limitat conclusionem, quando præcessit inhibi-
tio alterius Iudicis, tunc antequam fiat solutio,
debet dari notitia, & ad cuius instan. transmis-
sa fuit inhibitio, aliter diceretur spontè facta so-
lutio per Ruin. cons. 147. in fine lib. 1.
Auctoritates verò in contrarium adductæ
procedunt, tum quando debitor spontè soluit;
11 Secus autem si coactus à Iudice, vt supra fuit
probatum, & habetur in l. fraudem §. qui pro
alio, ff. de iure Fisci, & in Auth. vt non fiat pi-
gnus §. 1. Luc. de Penna d. nu. 6. circa finem, tum
de rigore iuris, secus de AEQVITATE iuribus
adductis.
Et licet distinguant DD. inter debitorem
morosum, & alium, qui ante diem fuit coactus
12 soluere, vel saltem statim maturato termino
Scrib. in l. creditor ff. de solut. & in l. Paulo cali-
maco §. fin. ff. de leg. 3. quos seq. Menoch. cons. 2.
& cons. 68. nu. 12. & dicto casu 137. nu. 10. Crass.
de except. 35. num. 73. Quam tamen moram tan-
tum considerandam esse tradit Thesaur. d. qu. 54.
13 sub num. 4. vers. & cum de mora; Quotiescum-
que commissa est post interpellationem, vel pe-
titionem, non autem eam moram per lapsum
diei, de qua in l. magnam ff. de contr. & comitt.
stipul.
Attamen indistinctè procedere conclusionem
ipsam, vt liberatus censeatur debitor, qui solue-
14 re fuit coactus in odium creditoris, probat
Ruin. cons. 116. lib. 5. Apostill. ad Dec. cons. 45.
in indiuiduo Afflic. decis. 150. num. 23. cum seq.
plur. Vbi concludit debere Iudicem Aequo
suæ mentis oculo ponderare moram debitoris
15 ex vna parte, & exactionem in iniuriam credi-
toris ex altera; Quia simul compensandæ sunt,
si casus superueniens post mortem debitoris,
venit ex culpa creditoris, tunc enim datur com-
16 pensatio à dolo ad culpam l. si ambo vbi Castr.
ff. de compensat. Vltimaq; culpa creditoris præ-
18 ponderat præcedenti culpæ debitoris l. si seru.
§. se;

§. ſequitur ff.de verb. oblig.& l. ſi per emptorem
ff.de action. empt. Caſtiglionæus conſ.1. num.2.
Gutier.d.qu.113.nu.12.lib.2.Gabr.de ſolot.con-
cloſ.1 r. numi.29.& 30. Fontanella de pact. nupt.
clauſ.2.num.45.& ſeq.par.t.

Sublata autem culpa creditoris, ideſt quod
18 ex eius odio, vel inuidia creditum fuerit exac-
tum, moroſus debitor non diceretur liberatus,
vt diſtinguit Afflie. dicta deciſ. 150. nom. 31. &
probat Theſaur. alleg.qu.54. num.4. Tunc enim
adſcribi debet huioſmodi exactio fortuito caſui;
Adeout, ſi mora illum præceſſit, de eo tenere-
tur moroſus l.ſi ex legati ff.de verb. oblig. Afflic.
vbi ſupra num.32. Id quod iuri, & AEQVITA-
TI conuenire tradit Theſaur. dicto oum. 4. vbi
ſcribit; Quod ſi debitor ſoluiſſet, creditor fuiſ-
30 ſet priuatus facto Principis, vel alterius poten-
tioris.

Et licet indiſtinctè loquatur Theſaur. ſecun-
dum tamen Afflicti opinionem iudicaſſe Sena-
tum Pedemont. teſtatur ſub nu. 5. dum abſolu-
ta fuit quædam Communitas, quæ coactè ſolue-
rat debitum in creditoris odium, etiamſi, id ipſi
31 creditori Forenſi non denunciaſſet Communi-
tas, quæ etiam erat in mora.

Cum autem ſuperioribus annis eueniſſet ca-
ſus conſimilis; dum poſt amiſſionem Ciuitatis
Vercellarum oppugnatæ ab exercitu Potentiſſi-
mi Regis noſtri occupatis per Sereniſſimum Sa-
baudiæ Ducem Oppidi Bruneti, & Leuci in
partibus Langatum infeudatis Comiti Vitiæ,
dictæque Communitates debitrices eſſent ex
cauſa cenſus annui de ſatis notabili pecuniarum
ſumma verſus Comitem miniſtrique dicti D.Du-
cis coegiſſent ipſas Communitates ad ſoluen-
dum Ducal. Cam. non ſolum debitos annuos
cenſus maturatos; ſed illorum capitale, eo ſub
prætextu, quod bona Comitis fuiſſent per die-
tam Ducalem Cameram confiſcata, reſtitutis
dictis Oppidis, vigore pacis inuitæ cum S. R. C.
M. mediante reſtitutione Ciuitatis Vercellarum,
& multorum aliorum Oppidorum facta ipſi D.
Duci, Motoque iudicio per Comitem contra
dictas Communitates coram Reg. Cap. Iuſtitiæ
Mediolani Delegato ab Excellentiſs. Duce Fe-
riæ huius Dominij moderatore obtinuit Comes
præceptum executiuum contra dictas Com-
munitates; quæ ab eo appellationem interpo-
ſuerunt; delegataque cauſa ipſa per eandem
S.E. Ampliſſimo D. Senatori Bellono, coram
quo pro Comite patrocinabantur Præſtantiſſi-
mi, & Eruditiſſimi I.C.D.Michael Angelus Cac-
22 cia poſtea Reg. Quæſtor Extraord. Redd. huius
Dominij mox Ampliſs. Senator creatus, & D.
23 Marcus Antonius Montius, cuius ſingularis vir-
tus ſupplet ætatem, mox Reg. Fiſc. deinde Am-
pliſs. Senator, & ipſe electus. Et pro Communi-
24 tate Conſultiſs.& Doctiſs. I.C.D.Petrus Paulus
Flamenus, nunc Reg.Quæſt.Extraord.Redd.Qui
poſt hæc ſcripta Ampliſs. Senator fuit creatus.
Pro quibus Communitatibus nonnulla funda-
menta, & ipſe ſobieci excitatiſque dobitationi-
bus, de quibus infra, & ex quibus per multi alij
articuli excutiuntur.

Motiuum Ampliſſimi Senatoris Belloni.

GENDVM eſt in primis in cauſa
inter D. Comitem Vitiæ, & Vni-
uerſitatem Pruneti, & Leuci, de tol-
lenda ſuſpenſione præcepti execu-
tiui conceſſi ab Egr. Capitaneo Iu-
ſtitiæ, vt mandat Sua Excellentia ſuo decreto an-
ni 1620. proximè præteriti diei 29. Decembris,
& Senatus antea nimirum die 18. Iulij eiuſdem
anni reſcripſerat Prætori Mediolani.

Ante omnia igitur cognoſcendum, an ap-
pellatio interpoſita à conceſſione præcepti,
operetur ſuſpenſiuum, an verò deuolutiuum
tantum, & videbatur ſuadere tam formula de-
legationis, quam modus procedendi, & natura
cauſæ, & debiti, de quo inſtrumentis publicis,
27 cum clauſulis ampliſſimis executiuis conſtat,
vt appellationi non ſit locus, ſaltem reſpectu
effectus ſuſpenſiui. Verum cum exceptiones
dictarum Vniuerſitatum primo adſpectu rem
valdè dubiam reddant, appellationi erit defe-
rendum quo ad vtrumque effectum. Habent
enim ſimilia inſtrumenta paratam executionem,
28 vbi ſunt omninò debita liquida, neque illis ali-
quid opponitur, quod reddat rem obſcuram.
Surd. deciſ. 17. & conſ. 358. num. 12. Stephan.
Gratian. lib. 3. diſcept. forenſ. cap. 507. vbi con-
29 cludunt in executiuis non dari appellationem.
Quod accipiendum, vbi agitur de executione
30 debiti liquidi. Et vbi ſententia infert grauа-
men, ſemper locus eſt appellationi. Gratian.
diſcept. forenſ. 76. nom.8.

Examinandum igitur, an exceptiones dicta-
rum Vniuerſitatum ſint huiuſmodi, ex quibus
colligatur manifeſtum grauamen, vel an ſaltem
reddant rem dubiam, vt locus eſſe poſſit ap-
31 pellationi, neque enim omnis negatio, vel ex-
ceptio id efficit. Hoc pendet à diſcuſſione meri-
torum, cuius cauſa delegata fuit per S.E. die 12.
Iunij 1620. poſt interpoſitam appellationem.

Primo igitur Vniuerſitates prædictæ allegant
ſecutam eſſe confiſcationem D. Comitis, & ideò
ſolutione facta Sereniſsimo Duci ſe liberatas
32 fuiſſe. Menoch. de arbitr.caſ.137. num.3. Hoc
loco illud primo venit in diſceptationem, an
confiſcatio ſecuta ſit.

Secundo. An ſolutiones reuera ſint factæ.

Tertio. An probatis ſolutionibus, & confiſ-
catione, ſequatur liberatio. Quo ad primum
probatur præcipue confiſcatio aſſertione Prin-
33 cipis, cui an ſit credendum, paſsim diſputant
Doctores, vt videre eſt apud Laderch. conſ.145.
num. 2. Maſcard. de probat. concl. 1233. Vide-
tur autem hoc caſu adhibendam eſſe fidem
34 Principis atteſtationi, cum alia concurrant ad-
minicula, & bellum ſecutum, & oppida alia capta

ſua.

ſuadeant pariter ſecutam eſſe Comitis confiſca-
tionem. In hanc ſententiam, plura congeſſit
Bardell. conſ. 101. num. 75. Non debuerunt igi-
32 tur Communitates debitrices diſputare ſuper
validitate confiſcationis. Menoch. d. cap. 137.
num. 5.

Circa ſecundum videntur ſatis probatæ ſolu-
tiones, non ſolum ex præſumptionibus vehe-
mentiſſimis, ſed etiam ex ipſis confeſſionibus,
33 ita vt de illis non ſit dubitandum. Et licet con-
feſſiones ſolæ non probent. Afflict. deciſ. 150.
nu. 28. Menoch. d. caſ. 137. num. 16. tamen hoc in
caſu apparet de reali numeratione ex multis.

Tertium caput duas habet inſpectiones. Pri-
ma reſpicit cenſus maturatos, qui debebantur
D. Comiti. Secunda reſpicit ipſam ſortem. Reſ-
pectu cenſuum, quorum creditor erat Comes
confiſcatus, ſolutio facta per Communitates po-
tuit illas liberare, at non perindè reſpectu ſor-
34 tis, cuius creditor non erat Comes, cum ab in-
nitia Communitatibus non poſſet exigere, arg.
l. debitor ff. de verb. ſignif.

Probata igitur confiſcatione, Communitates
35 debitrices ſunt liberatæ quo ad debita. Afflict. &
Menoch. locis iam citatis.

Sed vlterius ſecundo loco Communitates eo
vtuntur fundamento, quod licet non eſſet ſecu-
ta confiſcatio, tamen factum Principis nocere
36 debeat ipſi Comiti creditori, in cuius iniuriam
coactæ ſunt Vniuerſitates ad faciendam ſolu-
tionem. Afflict. d. deciſ. 150. num. 8. 11. 25. 26.
Menoch. d. caſ. 237. num. 10. Doct. in l. creditor
ff. de ſolut. l. Paulo Climacho ff. de leg. 3. Quod
procedit etiam iuxtà prædictos, licet eſſe, quis
37 debitor generis, & quantitatis: Neque obſtat,
quod fuerint in mora dictæ Communitates in
ſoluendo. Afflict. deciſ. 150. num. 8. Menoch. d.
caſ. 137. num. 24. Rimin. Iun. conſ. 46. nu. 26. quia
reſpondetur hanc moram non eſſe ordinatam
38 ad caſum. Afflict. d. deciſ. 150. num. 8. vbi Vrſil. in
princ. deciſ. præterea negatur mora in facto.

Non obſtat, quod ſuſceperint in ſe dictæ Cō-
munitates omne periculum quorumcunq; caſuū
fortuitorum, etiam ex facto Principis, quia reſ-
39 pondetur factum Principis, cui reſiſti non po-
teſt, cenſeri in quacunque promiſſione, etiam
iurata, exceptum, Gratian. diſcept. forenſ. 521.
num 15. & 534. in fin. Immo verò prædicta obli-
40 gatio in ſpecie reſpectu facti Principis eſt inua-
lida. Afflict. deciſ. 54. Crau. conſ. 333. num. 2.
Diſſentiunt tamen ab hac ſententia alij quam-
plurimi, vt ſi excipiatur in ſpecie vis hoſtium, &
41 factum Principis, valeat exceptio, & obligatio.
Adrian. Negus. quæſt. 338. num. 15. & 16. immò,
qui dicunt eam non tenere, loquuntur expreſsè
in illis caſibus, in quibus induceretur materia
delinquendi, vt quia eſſet contraueniendum
Principis facto. Quod in hoc caſu non contin-
git, & ideo dici poſſet pro dictis Communitati-
bus illud facere, nam hic caſus eſt valdè inſoli-
42 tus, & de eo non eſt credendum fuiſſe cogitatū,
nec comprehendi ſub facto Principis, neq; enim
ſenſerunt contrahentes de hoc facto Principis,
43 ſeu potius de hac vi hoſtium.

Non omittitur, hoc pactum repugnare aliquo
44 modo naturæ ipſius cenſus, cum emptor per
hoc pactum velit euitare omne periculum, Theſ.
qu. forenſ. 32. lib. 1.

Accedit prædictis, nam Communitates fe-
cerunt denuntiationes, & omnia præſtiterunt,
quæ in ipſis erant, ne ad hanc ſolutionem com-
45 pellerentur. Menoch. d. caſ. 137. num. 18. & 19.
Immo verò ea etiam præſtiterunt, ad quæ non
tenebantur. Neque videtur poſſe dubitari de
vi illata ex pluribus, quæ fuerunt allegata pro
dictis Vniuerſitatibus.

Verum, quod dixi in prima exceptione dicta-
rum Communitatum, poteſt in hac ſecunda re-
peti, nimirum non poſſe dici factam exactionem
46 debiti in iniuriam D. Comitis, cum illi non de-
beretur capitale cenſus, ſed ſolum fictè, iuxta
naturam illius contractus, per quem cenſus con-
ſtituitur ſuper re immmobili, & venditur ipſe
redditus annuus, ita vt emptori ſolum redditus
47 dabeatur, non autem capitale. Redoan. de reb.
Eccleſ. non alien. quæſt. 17. cap. 27. num. 6. & 10.
Surd. conſil. 162. Theſ. quæſt. 32. num. 9. lib. 1. niſi
diximus ſatis dici factam hanc exactionem in
iniuriam Comitis, ex quo capitale erat funda-
mentum cenſuum, & eo ſoluto, & ſublato non
48 poſſunt cenſus præſtari. Videtur præterea di-
cendum in hac delegatione non comprehendi
ipſum capitale.

Dat. Mediolani Calen. Iunij 1621.

Notam fac mihi Domine viam, in qua ambulem

PLenè ſcriptum eſt in hac cauſa Communita-
tum Pruneti, & Lenici per Præſtantiſſimos
Aduocatos, tàm Taurinenſes, quàm Mediola-
nenſes, vixq; in ea aliquid afferri poteſt, quod
non pridèm anteà fuerit etiam à Per Ill. D. meo
Senatore Bellono excitatum; vt mihi nullus
plenè locus ad ſcribendum fuerit relictus. Ali-
qua tamen & ipſe addere conabor.

In facto præſupponitur, quod memoratæ Cō-
munitates anno 1611. crearunt duos annuos
cenſus, quorum alter fuit duplarum 37. cum di-
midia Hiſpanicarum, qui fuit creatus per Com-
munitatem Lenici, & ſucceſſiuè venditus D.
Comiti Vitiæ pretio ſimilium duplarum 500.
Alter verò duplarum 32. qui fuit creatus per
Communitatem Pruneti, & eodem modo ven-
ditus eidem D. Comiti pretio ſimilium dupla-
rum 400. Quas pecunias dictæ Communitates,
ſeù earum procuratores, ibi realiter, & in præ-
ſentia receperunt.

Præſupponitur quoque, quòd non multò poſt
ortum eſt bellum inter Sereniſſimum Sabaudiæ
Ducem, & Potentiſſimum Regem noſtrum ob
res Montisferati, cuius occaſione dicta loca
Prunetti, & Lenici fuerunt per dictum Sereniſ-

ſimum Ducem occupata; quò fermè tempore fuerunt etiam confiſcata bona dicti D. Comitis, quicquid eius rei cauſa fuerit; fueruntq; exactæ omnes pecuniæ ad illum pertinentes in locis ſubditis dicto Sereniſs. Duci, ſiuè de iure, ſiuè de facto, inter quas fuerunt exacti cenſus ad illum, vſque diem non ſoluti per dictas Communitates, & eo amplius capitale.

Duæ verò fuerunt factæ delegationes per ipſum Sereniſs. Ducem in hoc propoſito, quarum altera facta eſt ſub die 6. Decembris 1615. in D. Io. Vincentium Raynerium eius conſiliarium, & Senatorem, cui dedit in mandatis, vt aſſumpto vno, qui partes Fiſci tueretur, ſe conferret ad loca Curtismilij, Caſtini, Caſtiliolarum, Periochæ (quibus in locis illi relatum fuerat adeſſe debitores dicti D. Comitis, qui cum eo colludentes, occultabant pecunias illi debitas) & ad alia loca vbi fuiſſet opus, omneſq; præceptis pœnalibus, & areſtis, ac carcerationibus adſtringeret ad dictas pecunias propalandas, & ſoluendas, propoſito etiam notificantibus præmio decimæ partis.

Altera fuit facta ſub die 13. Ianuarij anni 1616. in eius Theſaurarium generalem, cui ordinauit, vt ex illis duplis 900. capitalis dictorum cenſuū, quod erat penès ipſas Communitates, curaret ſolui Iacobo Parutiæ mercatori duplas 700. ad computum ſuorum creditorum, mandando dictis Communitatibus, vt promptè ſoluerent quicquid debebant, quia dicta ſolutione facta illas declarabat immunes, & liberas ab omni obligatione erga dictum D. Comitem.

In exequutione horum mandatorū per vtrumque fuit proceſſum contra dictas Communitates, & Delegatus quidem primo loco, habita ab hominibus dictarum Terrarum notificatione eius, quod debebant dicto D. Comiti, in primis omnes dictas pecunias in eorum manibus exiſtentes ſequeſtrauit, quod fuit ſub die 12. dicti menſis Decembris, mox illis iniunxit, vt illas ſoluerent: quam iniunctionem (noſtri dicerent præceptum) iterauit ſub die primo Februarij, illis denuò mandans, vt termino dierum trium ſoluerent; nedùm cenſus debitos, ſed ipſummet capitale ſub pœna aureorum 300. & item cum comminatione exequutionis realis, & perſonalis, etiam more militari. Qua in re nihil dictis hominibus profuit ſæpè allegare coram dicto Delegato, & in voce, & in ſcriptis, quod non poterant compelli ad ſolutionem dicti capitalis, ita diſponente Bulla Sanctiſsimi Pontificis Pij V. nec proteſtari de iniuſtitia, & grauamine, & de habendo recurſu ad ſuam celſitudinem (prout etiam habuerunt) de cuius mente non credebant, quòd illa fierent; quia idem Delegatus voluit inſiſtere in iniunctionibus iam factis; ordinans amplius, quòd niſi dicti homines ſoluiſſent ducerentur per milites ad Turrem Caſtri, vbi cuſtodirentur, & quòd aliter contra eos procederetur manuforti: quod totum factum eſt ſub die primo Februarij anni 1616.

Alter Delegatus, nempè Theſaurarius deputauit Commiſſarium, qui ſimili ferè modò proceſſit, & coram quo ſimiles exceptiones factæ ſunt; ita vt dicti homines eodem tempore à duabus partibus vrgerentur: hinc per dictum Commiſſarium, indè verò per dictum Delegatū Raynerium. Cuius iuditij ille tandem fuit exitus, vt Prætor Pruneti fuerit in carcerem coniectus, in quo fuit cuſtoditus, quouſq; facta eſt ſolutio. Quæ quidem facta eſt hoc modo. Duplæ 700. fuerunt ſolutæ dicto Parutiæ, iuxtà aſſignationem illi factam per ſuam celſitudinem, de quibus extat confeſſio ſcripta, & ſubſcripta manu propria dicti Parutiæ, & item manu dicti Delegati, & Notarij Cameræ. Aliæ duplæ 100. ſolutæ fuerunt in diuerſis vicibus Paſquino Baſtino Muſico ſuæ celſitudinis, conſtante pariter de ſolutione chirographo ab eo ſubſcripto. Et reliquum fuit ſolutum dicto met Delegato ad computum eius ſalariorum, vel honorariorum. Et hæc moleſtia fuit per dictas Communitates debito tempore denuntiata memorato D. Comiti in Ciuitate Sauonæ, qui nec pedem, nec verbum mouit, vt dictis Communitatibus opem ferret. His ſtantibus, illud venit in controuerſiam, an dictæ Communitates ſint liberatæ à dicto D. Comite, nec nè. In quo non eſt hæſitandum de bono earum iure, duplici potiſſimum fundamento.

Primò quia hic agitur de ſolutione facta occaſione confiſcationis ſequutæ in bonis dicti D. Comitis. Deindè quia dicta ſolutio facta eſt coactè in iniuriam eius, vt vtrumq; probat Bart. in l.
49 creditor ff. de ſolut. quem ſequuntur ibi communiter Doctores.

Neque obſtat, quod de ſententia confiſcationis hic non conſtet, quia immò de ea conſtat ex aſſertione dicti Sereniſſimi Ducis; cui debet credi; ſiuè dicamus in hoc agi de facto eius pro-
50 prio, ſiuè de alieno. Etenim ſi agitur de proprio, res videtur ſatis expedita per tex. in clem. 1. de probat. qui procedit nedum in Papa, ſed in omnibus Principibus ſuperiorem non recognoſcentibus, vt tradit punctualiter Socin. (loquens de aſſertione Ducis Sabaudiæ in cauſa cuiuſdam Theodori Rotarij) conſ. 4. num. 11. lib. 3. Gabr. in tit. de probat. concl. 2. num. 13. &
51 ſeq. Si de alieno, idem, quia D. Dux fundat ſuam intentionem ſuper dicta confiſcatione dum mandat perquiri debitores dicti D. Comitis, & ab illis exigi pecunias tanquam confiſcatas: quod probat ad rem noſtram Crau. de antiq. temp. part. 1. ſect. propoſitum noſtrum num. 15. & 16. vbi pulcrè declarat, quando intentio Principis
52 dicatur fundari ſuper enuntiatis ab eo. Doctores paſſim in auth. ſi quis in aliquo C. de edendo vbi volunt diſpoſitionem d. authen. non procedere in Principe referente, cui dicunt credi, licet non conſtet de relato. In ſpecie Purpur. ibi num. 53. Cagnol. num. 94. Rimin. Iun. conſ. 365. nu. 4.

num. 4. Bellon. conſ. 36. nu. 5. & per totum, qui
loquitur punctualiter de Principe referente ſen-
53 tentiam, cui dicit debere credi, licet ea non ex-
hibeatur.

Et licet Doctores ſoleant limitare huiuſcemo-
di concluſiones, vt non procedant, quando agi-
tur de intereſſe Principis, & de præiuditio tertij,
inferentes ideò, quòd Principi aſſerenti aliquem
54 commiſiſſe delictum, ad effectum illum priuandi
feudo, vel alijs bonis, non creditur, vt tenet in
ſpecie Iſern. in cap. 1. in princ. ad fin. quo tempore
miles Dec. conſ. 410. num. 7. verſ. non obſtat, ſi
dicatur, & conſ. 544. num. 11. quod eſt duplica-
tum conſ. 606. nu. 6. & 9. Crauet. de antiq. temp.
part. 1. in princ. num. 17. & pluribus ſeq. & conſ.
993. num. 13. Boſs. in tit. de Principe nu. 80. De-
cian. conſ. 23. num. 6. lib. 1. Burſat. conſ. 128. num.
7. & conſ. 166. num. 30. & præter hos Seraphin.
in deciſ. 965. num. 9.

Non procedit tamen hæc limitatiò in noto-
55 rio facti permanentis, vt declarat Petr. Bell. de
militari part. 10. tit. 2. num. 77. & ſeq. Nec in his
quæ fuerunt enuntiata per Principem cum conſ.
56 Procerum, vt decidit Capic. poſt Iſern. in deciſ.
166. num. 7. Gabr. in tit. de probat. concl. 2. num.
34. Genua de verbis enonc. lib. 2. quæſt. 4. num.
27. Quibus in caſibus procul dubio nos verſa-
mur. De confiſcatione ſiquidem non poteſt du-
bitari, cum bona dicti D. Comitis, & nunc poſ-
ſideantur ab ipſo Sereniſs. Duce, & in cauſa fue-
rint producta litteræ Ducales diei 8. Februarij
1616. expeditæ in ſupremo Conſilio dicti Sere-
niſsimi Ducis, in quibus fit mentio de hac con-
fiſcatione.

Immò, quod Principi aſſerenti ſemper credatur
57 etiam in præiuditium tertij, ſaltem quo ad præ-
ſumptionē, quæ transfert onus probandi in con-
trarium, latè probat Menoch. conſ. 100. num. 29.

Non obſtat ſecundò, quòd aſſerta confiſcatio
non videatur hoc caſu alicuius conſiderationis
ad fauorem dictarum Communitatum, cum eæ-
dem non eſſent ſubditæ d. Sereniſs. Duci, & con-
58 fiſcatio non extendatur extrà territorium, ſaltē
ad commodum confiſcantis, quodcunque ſit de-
lictum, vt proſequitur. Farinat. de delictis, &
pœnis quæſt. 25. num. 94. & pluribus ſeq. & con-
cluſiuè nu. 101. Iam enim ad hoc fuit reſponſum
per alios Præſtantiſſimos Aduocatos, quòd de
dictis Communitatibus in hoc propoſito debet
iudicari, vt de ſubditis, cum eo tempore eſſent
ſubditæ ipſi Sereniſs. Duci iure belli. Vltrà quos
alio, & ſecundo modo reſpondeo ego, quòd cum
hoc caſu ageretur de creditis d. D. Comitis Vi-
tiæ, & de iuribus infixis oſsibus eius, non de-
buit attendi perſona dictarum Communitatum,
ſed d. D. Comitis, vt ſubditi ipſi Sereniſs. Duci
59 per ea, quæ tradit Salyc. in l. 1. in penult. col. nu.
14. verſ. an autem iura C. de ſum. Trin. vbi hac
ratione ait in ſucceſsionibus debere attendi ſta-
60 tutum loci creditoris, non autem debitoris, cum
creditum dicatur in bonis creditoris: quod
ipſum tradit Alex. conſ. 31. num. 5. & plurib. ſeq.
lib. 1. quod eſt duplicatum conſ. 111. lib. 4. vbi
loquitur de bonis vacantibus, Fiſco deuolutis,
dicens ad Fiſcum ſpectare etiam nomina defunc-
ti exiſtentia extra territorium. Quæ opinio
cum alias ex ſe certa ſit, & clara, non habet diffi-
cultatem, quando in loco originis ipſius credi-
61 toris eius credita poſſunt exigi, ſiue de iure,
ſiue de facto, vt hoc caſu, vt reſoluit Lap. alleg.
91. de quo Brun. in tract. quòd ſtant. maſc. art. 8.
nu. 134. Tiraq. de retract. lignag. §. 36. gloſ. 3. nu.
16. & ſeq. & ad rem noſtram Peregr. lib. 5. de iure
Fiſci tit. 1. nu. 142. verſ. contra verò, vbi tractans
hunc articulum, an confiſcatio compræhendat
62 nomina debitorum exiſtentia extra territorium,
concludit, quòd ſic, quando poſſunt exigi in lo-
co originis ipſius creditoris, ſiuè de iure, ſiuè
de facto, dicens dictum Lapi communiter teneri
per DD. Qua ratione concludunt etiam com-
muniter DD. quòd confiſcatio trahitur ad bo-
na mobilia exiſtentia extra territorium; cum ipſa
63 ſoleant ſequi perſonam, vt ſentit in ſpecie Bald.
in l. mercatores num. 2. C. de comercijs, & merca-
toribus: de quo Alex. in dicto conſ. 31. num. 5.
Farinat. de delictis, & pœnis quæſt. 25. num. 108.
vbi hanc opinionem communem atteſtatur.

Non obſtat tertiò, quòd, vbi dicta confiſcatio
potuerit referri etiam ad credita ipſius D. Co-
mitis non poſsit tamen prodeſſe dictis Com-
munitatibus, quò ad capitale, quod non potuit
exigi à dictis Communitatibus inuitis, attenta
forma Bullæ Sanctiſsimi Pontificis Pij V. ita vt
hic videamur propriè eſſe in ſecundo caſu Bart.
in dicta l. creditor, vbi agit de pecunijs exactis
de facto à ius non habentibus. Reſpondetur enim
quòd licet dictum capitale non potuerit exigi
64 ab inuitis: potuit tamen ſpontè ſolui, (dato
quòd fuiſſet ſpontè ſolutum) tum Fiſcus Sabau-
diæ repræſentaret per omnia perſonam D. Co-
mitis confiſcati, cui ſine dubio potuiſſet fieri hæc
ſolutio, ita vt d. Communitates hoc caſu dican-
tur liberatæ potius vi ſolutionis, quàm exactio-
nis. Quibus ex omnibus conſtat memoratas
Communitates eſſe tutas, vel ex hoc primo fun-
damento, quòd contra dict. D. Comitem fuerit
ſequuta confiſcatio.

Quod pertinet ad ſecundum principale fun-
damentum dictarum Communitatum, quòd
ipſæ fuerint liberatæ, quia ſoluerunt coactè in
iniuriam dicti D. Comitis, res videtur etiam
65 clarior. De coactione ſiquidem conſtat ex præ-
ceptis pœnalibus illis factis, iuxtà traditionem
Bart. & Imolæ in d. l. creditor in fin. de qua Ruin.
conſ. 167. nu. 7. Afflict. in deciſ. 150. nu. 16. Boſs.
qui illam communem atteſtatur in tit. debitores
an delinquenti &c. nu. 3. Menoch. conſ. 68. nu. 27.
& Gutier. lib. 2. pract. qu. cap. 113. nu. 8. cum alijs,
qui facilè poſſent allegari.

Quòd verò d. exactio facta fuerit in iniuriam
d. D. Comitis, vltrà quod cantat totus proceſ-
ſus, in quo millies inculcatur, quòd illa exactio

fiebat in odium dicti D. Comitis, ex eo etiam
satis liquet, quòd pecuniæ exactæ à dictis Com-
66 munitatibus fuerunt ab illis exactæ, vti debi-
tricibus dicti D. Comitis, & sic vt pecuniæ dicti
D. Comitis; id quod ponderant ad rem nostram
Ruin. cons. 167. nu. 7. vers. ex quibus verbis ma-
nifestè patet lib. 4. Calcan. videndus cons. 113. n.
4. vbi considerat, quod exactio in his casibus non
potest videri facta in odium debitorum, quia ali-
67 ter omnes omnium debitores fuissent per Prin-
cipem exacti Alciat. cons. 170. lib. 5. Rota Ge-
nuens. in decis. 33. nu. 6. circa medium Menoch.
in alleg. casu 137. num. 10.

Neque obstat, quòd hic opponit D. meus Ca-
tia, scilicet, quòd immò dicta solutio fuerit fac-
ta spontè, cum dictæ Communitates, seù earum
agentes interpellati ad propalanda debita, ob-
tulerint semel, & iterum facere omnia ea, quæ
fuissent è commodo Ducalis Fisci; quodq; debi-
tor spontè offerens soluere, vel soluens, non li-
68 beretur ad not. per Bald. in l. falsus nu. 36. C. de
furtis: de quo latè Ias. cons. 26. nu. 8. vers. acce-
dat lib. 3. Afflict. in dicta decis. 150. num. 23. &
Menoch. de arbitr. iud. casu 157. n. 6. & 7. & cons.
68. nu. 5. Respondetur enim de dicta oblatione
nullam habendam esse rationem in hac causa,
cum fuerit generalis, & facta potius ad captan-
dam beneuolentiam Delegati, & Fiscalis, quam
ad alium finem, vt ex ea videri potest. Longè
minus verò, quia si ea diligenter legatur, ea non
fuit facta de soluendo, vt ex aduerso præsuppo-
nitur, sed de faciendis ijs, quæ fuissent è re suæ
celsitudinis: quod intelligendum est in propa-
lando debito, quod pænès se habebant dicti ho-
mines, & de quo solo fuerant à Ducali Fiscali in-
terrogati. Cuius rei fidem faciunt exceptiones
ab eis propositæ, ne soluerent, & eò amplius
præcepta pœnalia ab illis expectata etiam plu-
69 ties, quo in casu rem tutissimam existimat Boss.
in allegat. tit. debitores an delinquenti num. 3.

Amplius hic constat de carceratione, qua ni-
70 hil vrgentiùs adduci potest ad probandum so-
lutionem factam coactè, & per metum, vt pon-
derat Bald. in dicta l. falsus num. 36. & Calcan. in
cons. 113. in princip. & præter hos Boss. in loco
prææalleg. vbi dicit hoc casu cessare omnem sus-
picionem.

Neq; obstat, quod ex aduerso dicitur hæc om-
nia fuisse affectata, & mendicata post oblatam
spontè solutionem, sicq; ea nihil prodesse dictis
71 Communitatibus, vt respondit Ias. in d. cons.
26. nu. 12. lib. 3. Gabr. vbi supra nu. 26. in 5. limit.
& Menoch. in dicto cons. 68. num. 4. & seqq. quia
suppositum est falsum, quòd fuerit facta oblatio
solutionis antè dicta præcepta, & carcerationem,
vt mox dictum est. Et in omnem casum subse-
72 quens coactio attendi debet, quicquid dicat
Ias. in d. cons. 26. cuius cons. non probat Thesaur.
iun. in quæst. suis forensibus, quæst. 54. nu. 3. lib. 2.
vbi dicit illum loqui sine bona ratione, & aucto-
ritate, cum debitor non sit in culpa, qui soluit
iussu Principis, vel Magistratus, vt per eum.

Minus obstat, quod ex aduerso obijcitur, sci-
licet, quòd dictæ Communitates non fuerint vsæ
omni diligentia, ne soluerent, cum nec opposue-
rint contra delegationem factam in delegatum
Raynerium, quòd ea non extendebatur ad loca
non supposita Dominio Serenissimi Ducis, nec
quod de prætensa confiscatione non constabat,
vt in casu Dec. cons. 25. nec quòd ea in omnem
casum non extendebatur ad bona, & nomina
debitorum, & annuos redditus existentes in hoc
Dominio, vt per Ruin. in d. cons. 167. num. 5. nec
demùm, quòd capitale dictorum censuum non
poterat exigi ipsis Communitatibus inuitis:
quo casu ex aduerso dicitur non posse pro veri-
tate dici, quod dictæ Communitates soluerint
73 coactè, ex traditis per Paul. de Castr. in l. 2. n. 7.
& 8. vbi quoq; Iacobin. de S. Georgio nu. 8. ff. de
iuditijs, vbi volunt debitorem in his casibus te-
neri comparere, & opponere exceptiones con-
cludentes, quòd aliter non dicitur soluere coa-
ctus, prout voluit etiam Dec. cons. 401. num. 2.
Ruin. cons. 147. num. 16. lib. 1. & Afflict. in decis.
150. nu. 21. Respondetur enim, quantum attinet
ad factum, primam exceptionem fuisse inanem,
& impertinentem; tùm quia oppidum Prunetti,
& Lenici tunc erant supposita ipsi Duci, saltem
de facto, nec illis tutum erat de iure disputare,
cum esset ius in armis, tùm quia de dictis locis in
specie loquebatur delegatio facta in Thesaura-
rium generalem, vt ex ea videri potest. Idem
erat de secunda, quia confiscatio, vel notoria
erat: quo casu de ea opponere nihil aliud erat,
quàm calumniari cum maximo periculo. Vel de
ea debebat credi assertioni dicti Serenis. Ducis,
vt supra ostendimus. Quod pari ratione dicen-
dum erat de tertia, nempè, quòd dicta confisca-
tio non extenderetur ad bona, & iura D. Comi-
tis Vitiæ extrà Statum dicti Serenis. Ducis. Ni-
hil enim poterat proficere huiuscemodi excep-
tio, cum generalis confiscatio iam sequuta com-
præhenderet etiam nomina debitorum extrà
territorium, data saltem facultate illa exigendi,
siuè de iure, siuè de facto, vt supra ostensum fuit.

Quarta demùm, & vltima, quòd capitale non
posset exigi contra formam Bullæ (quæ sola, &
vnica poterat impedire exactionem) tantum
abest, vt fuerit omissa, vt ex aduerso dicitur, vt
immò fuerit pluries opposita, facta etiam pro-
testatione recurrendi ad Suam Celsitudinem, vt
patet ex processu, quem fortè agentes dicti D.
Comitis non exhibuerunt integrum D. meo
Catiæ. In omnem casum tutæ sunt etiam dictæ
Communitates, vbi omnia punctualiter non al-
legassent, quia molestiam denuntiarunt d. D. Co-
74 miti, qui potuisset mittere aliquos, qui dictas
Communitates defenderet, & omnia allegaret:
quod non fecit. Hoc autem solum dictas Com-
munitates tutas reddit, vt ponderat Gutier.
pract. quæst. lib. 1. cap. 113. num. 4. & item nu. 18.
in fin. vbi tamen ait hanc denuntiationem non
esse

75 esse necessariam ex Ruin. cons. 147. in fin. lib. 1.
quicquid senserit Menoch. in alleg. casu 137. nu.
21. quem reprobat quoq; Magon. in decis. flo-
rent. 94. nu. 20.
Quantum attinet ad dispositionem iuris, non
potest negari, quin multi velint debitorem de-
bere se defendere, & opponere ea, quæ salute
sua salua, honestè potest, qui paulò ante fue-
runt allegati, sed non potest negari, quin multi
sint etiam, qui velint ad probandum metum suf-
ficere solum præceptum pænale, qui per me su-
76 pra fuerunt allegati. In quo dubio licèt Curtius
Iun. in d. l. 2. nu. 4. vers. tertio nota ff. de iudicijs,
& Gab. in alleg. concl. 11. nu. 20. 21. & seq. distin-
guat inter præceptum generale, & particulare,
77 eorumq; distinctio videatur aurea demulcere:
ea tamen non videtur tuta, cùm Doctores lo-
quantur promiscuè de vtroq; vt ex illis potest
obseruari; Propterea verius videtur posse di-
stingui inter præceptum pænale emanatum à
Tiranno, vel à Principe, procedente de facto,
vel ab eius delegatis, & emanatum à Iudice
ordinario, procedente per viam iustitiæ, vt
primo casu procedat illud, quod nos dicimus,
nempe, quod huiusmodi præceptum, siuè parti-
78 culare, siuè generale, inducat iustum metum, cũ
exceptiones, vel oppositiones non soleant fieri
aduersus præcepta Tyrannorum, vel Principum,
qui de facto procedunt, præsertim tempore belli;
quibus in terminis videntur procedere notata
per DD. in dicta l. creditor, & per Bosa. in alleg.
tit. debitores an delinquenti &c. num. 3. vbi ex-
plicitè dicit præcepta Tyrannorum, siuè parti-
79 cularia, siuè vniuersalia, sufficere ad proban-
dum, quod quia soluerit coactè, & per metum;
subdens hanc esse communem opinionem. Secũ-
do casu vero procedat opinio contraria, cùm
Iudices non soleant procedere de facto, vt de
illis debitores debeant timere, si aduersus eo-
rum præcepta fecerint oppositiones.
Non obstat tertiò, quod licet solutio censuũ
facta per Communitates potuerit illas libera-
re, iuxta not. in dicta l. creditor; non perindè
solutio capitalis, respectu cuius idem D. Comes
80 non potuit dici creditor, cum illud non posset
exigi ab inuitis arg. l. debitor ff. de verb. signif.
Respondetur enim, quod licet idem D. Comes
non esset creditor purus dictarum Communita-
81 tum, erat tamen creditor sub conditione, in
euentum, in quem dictæ Communitates voluis-
sent se redimere. Qui quidem creditor sub con-
ditione venit appellatione creditoris in materia
82 indifferenti, vt de hoc est tex. in l. si is cui ff. de
action. & obligat. & in l. creditores vbi glos. ff.
de verb. signif. tradit Dec. in l. 1. nu. 29. ff. si cert.
pet. vbi quoq; Alciat. nu. 73. & Cagnol. n. 277.
Qualis est materia d. l. si creditor. Etenim quod
quia sit creditor sub conditione, hoc quidem
83 facit, vt exactio facta per alium sit dupliciter
iniusta, nempè quia creditum erat sub conditio-
84 ne, & quia ad eum non spectabat, At iniustitia
exactionis nunquam impedit liberationem in
casu dictæ legis, dummodo ea facta sit per vim,
& in iniuriam creditorum.
Non obstat quartò, quod vbi dictæ Commu-
nitates soluissent etiam coactè, & in iniuriam
dicti Comitis, non sint adhuc liberatæ, cum ex
aduerso præsupponatur illas fuisse in mora, si nõ
respectu capitalis census, saltem respectu ipso-
85 rum censuum; iuxta traditionem Angel. in dicta
l. creditor, de qua Bos. in loco præalleg., &
Menoch. in alleg. casu 117. nu. 34. Respondetur
enim in primis in facto non iustificari hanc mo-
ram, cum d. Communitates illam negent. Dein-
dè dicitur veriorem, & receptiorem esse opinio-
86 nem, quòd exactus in iniuriam creditoris libe-
retur, non obstante mora, quam tenuit præ cæ-
teris Castilion. videndus cons. 1. n. 2. vbi ad hoc
citat etiam Signorol. de Homod. in l. si ex legati
causa §. fin. ff. de verb. oblig. Affl. in alleg. decis.
150. nu. 20. Alciat. cons. 170. n. 1. lib. 5. Gabr. in
alleg. cõcl. 11. n. 29. & 30. Gutier. in alleg. quæst.
113. nu. 12. Fontanell. de pactis nuptial. claus. 3.
glos. 2. nu. 45. & sequ. Thesaur. iun. in quæst. suis
forensibus quæst. 54. lib. 2. in princ. vbi commu-
nem attestatur, illamq; sequitur, saltem quando
87 agitur de mora per lapsum diei, iuxta l. magna
C. de contrah. & commit. stip. Fuitq; hæc opinio
de mente Bart. in dicta l. creditor, vbi quando
agitur de solutione facta in iniuriam credito-
88 ris, vult illum liberari nulla facta distinctione
inter debitorẽ morosum, & non morosum; quod
sentiunt etiam passim Doctores, dum commu-
niter limitant conclusionem illam, quod debi-
89 tor teneatur de interitu speciei post moram, nisi
interierit facto, vel culpa creditoris, de quo in
specie Ias. post Bart. in l. si Stichus nu. 5. ff. de ver.
obligat. Cagnol. in l. quod te nu. 27. Purpur. nu.
44. ff. si cert. pet. Et ita iudicauit in causa mea
Propria Perill. olim Senator, ac colendissimus
D. meus recolendæ memoriæ, D. Ludouicus
Madius anno 1616.
Non obstat quintò, quòd in instrumento ven-
ditionis census dictæ Communitates assumpse-
runt in se omnes, & singulos casus ex quouis ca-
pite, & defectu in corpore iuris clauso, etiam ex
90 actu, & facto Principis prouenientе, & prouen-
turo, quodq; hoc stante, res videatur posita extrà
omne dubium, cum non possit negari, quin de
91 hoc casu fuerit in specie cogitatum, vt per Bart.
& omnes in l. sed et si quis §. quæsitum ff. si quis
caution. & in specie per Adrian. Negus. qu. 338.
n. 15. & 16. Respondetur enim inprimis dictum
pactum ad rem nõ facere, cum promissio pro fa-
92 cto Principis fuerit facta respectu euictionis
census, & proprietatum, super quibus fundatus
erat census, non respectu solutionis capitalis, de
qua agitur: id, quod clare indicant verba ipsa
instrumenti ibi, *& alias in omnes, & singulos ca-
sus &c. ex quouis capite, & defectu in corpore iuris
clauso, etiam ex actu, & facto Principis proue-
niente, & prouenturo teneri voluerunt, & volũt de
euictione generali, & particulari dicti annui census
illius creationis, & venditionis, ac proprietatũ præ-
dictarum &c.*

Rursus quod fuerit generaliter renunciatum
omnibus casibus fortuitis, non censetur tamen
renunciatum facto Principis contingenti ob cul-
93 pam, & in iniuriam creditoris, cum sit casus ni-
mis insolitus, vt decidit specificè Baldus in di-
cta l. falsus. nu. 36. vers. & licèt, vbi ait debito-
rem liberari soluendo coactè in iniuriam credi-
94 toris, licèt suscipiat in se casum fortuitum, cum
non præsumatur intellexisse de casu adeò extra-
ordinario, ex facto creditoris orto, per l. fistu-
las §. frumenta ff. de contrah. empt. quod se-
quitur etiam Calcan. in dicto cons. 113. in princ.
Vrsill. ad Afflict. in d. decis. 150. num. 7. Idem
pari ratione dicendum est, licet in dicto instru-
mento fuerit specificè facta mentio de casu pro-
ueniente ex facto Principis, quia hoc quidem
facit, vt dictæ Communitates teneantur de casu
proueniente ex facto Principis, vbi aliundè pro-
uenisset, quam ex culpa, vel in iniuriam credi-
toris, non autem, quod teneantur, si contin-
95 gat culpa creditoris, cum hoc egeat speciali ex-
pressione, vt per Bald. & alios in locis præalle-
gatis. Quib. accedat Ioh. de Anan. cons. 74.
nu. 2. vers. sed his, vbi loquens de conductore,
qui in se suscepit omnes casus fortuitos per ver-
ba vniuersalia, & geminata, ait ea non sufficere,
re, quando casus contingit facto locatoris, sed
96 opus esse speciali expressione: quo in loco ci-
tat. decis. Bald. ad rem nostram conferentem in
l. vnica, in pen. col. C. de his, quæ pœnæ no-
mine, vbi Bald. decidit, quod si ego promitto
te non molestare sub pæna; si postea te molesto
97 facto tuo, non incido in pœnam. Idem tradit
Rom. in singul. 441. tu scis. Marsil. in sing. 96.
Ripa de priuilegijs contract. causa pestis nu. 87.
Menoch. cons. 27. nu. 20. & cons. 55. nu. 14. &
cons. 671. n. 23. Barbosa in l. si ab hostibus §. fin.
num. 9. circa med. ff. solut. matrim. & facit ratio,
quia si ipsemet D. Comes illas duplas 900. per
98 vim exegisset à dictis Communitatibus, nullus
dubitaret, quin ipsæ essent liberatæ iuxta text.
in sui ratione in l. legis aquiliæ §. fin. ff. ad l. aquil.
Igitur idem dicendum est in casu nostro, in quo
dicta exactio facta est in iniuriam eius, quia hoc
99 adnumeratur culpæ, non secus, ac si ipse fecisset
vulg. l. si merces. §. culpæ ff. locati.

Non obstat sextò, & postremò, quod hic non
constet de solutione pecuniarum, aliter quam
per confessionem, & quod confessio non probat
100 in præiuditium tertij, vt respondit Paul. de
Castro cons. 13. n. 57. & plurib. seqq. lib. 3. quē
sequitur Afflict. in d. decis. 150. nu. 28. Gabr. in
alleg. concl. 11. nu. 25. & Menoch. in d. casu 137.
num. 16. Respondetur enim multum referre in
proposito, an fuerit sequuta confiscatio bonorū
dicti D. Comitis, nec nè. Si sequuta fuit, non est
101 dubium, quin confessio probet solutionē, quia
facta est à persona ius habente: quibus in ter-
minis non procedunt decisiones in oppositum
citatæ, quæ loquuntur, quando confessio facta
est à ius nō habente, quod sentit etiam Paul. de
Castr. in dicto cons. 13. nu. 56. vers. & primo quia
certum est &c. Si non est sequuta, iterum est di-
stinguendum; an agatur de confessione, vel so-
lutione ficta, qualis est ea, quæ resultat ex libe-
102 ratione, vel accepti ratione, vel iuramento;
iuxta notata per Paul. & Alex. in l. duobus §. 1.
ff. de iure iur. & tunc vera est opinio contraria;
in quem sensum Paul. de Castr. in dicto cons. 13.
nu. 56. rectè dixit confessionem factam à Tyran-
103 no non probare veram solutionem, nec aliter
intelligendus est Affl. qui eius solius auctorita-
te nititur in alleg. decis. 150. num. 28. quem alij
simpliciter sequuntur. Si verò agitur de confes-
sione de recepto vera, & formali, regula est pro
debitore, quia confessio de recepto regulariter
104 probat solutionem l. publia §. fin. ff. depositi l.
ita stipulatus §. Chrisogonus ff. de verb. obligat.
l. pecuniæ C. de solut. cum similibus.

Sunt nihilominus inspiciendæ circumstantiæ
facti, quia si adsunt coniecturæ fraudis, confessio
105 non probabit solutionem, quibus in terminis
potest adhuc procedere cons. Pauli, de quo su-
pra, vbi non nititur hac ratione sola, quod con-
fessio nō probet solutionem, sed alijs pluribus,
in quibus constituit ipse maius fundamentum,
cuiusmodi est, quod ille Pandulphus Tyrannus
(erat hic, vt puto, Pandulphus Petrutius Tyran-
nus Senarum) ex abrupto liberasset illum debi-
torem, absq; eo quòd illi fuisset intimatum ali-
quod præceptum ad soluendum, vt ibi num. 68.
Quod ille debitor esset Consiliarius dicti Pan-
dulphi, illi valdè carus, cui verisimile erat, quod
106 vellet proficere, non nocere, vt ibi n. 60. & 72.
Quod nullam resistentiam fecisset, nec aliquid
ad euadendam solutionem allegasset, cùm tamen
haberet exceptiones multum releuantes, inter
quas erat, quòd creditor, in cuius iniuriam simu-
labatur fieri illa exactio, vt rebellis dicti Pan-
dulphi, decesserat longè, antequam Pandulphus
dominium Senarum obtineret, vt ibi num. 65.
66. Et postremò quod idem debitor haberet
duos correos secum obligatos, quos non erat
verisimile, quod Pandulphus voluisset omittere,
vt cogeret dictum eius amicum, & Consiliarium
ad soluendum, vt ibi nu. 73.

Si verò non solum cessent coniecturæ fraudis,
sed adsint coniecturæ rei sincerè gestæ, tunc totū
contrarium est dicendum. Ex coniecturis si
quidem simplex confessio de recepto, quæ alias
107 de se non probaret realem numerationem, illa
probat etiam in præiuditium tertij, vt scribit
Bald. in rubr. C. de priuil. dotis nu. 4. vers. vndè
quæritur Dec. cons. 536. n. 10. Bofs. in tit. debi-
tores an delinquenti &c. in fine Rimin. iun. cons.
180. nu. 15. Coniecturæ autem hic sunt multæ, &
vrgentes, inter quas est deputatio Delegatorum,
qui transmissi sunt ad perquirenda, & exigenda
omnia credita dicti D. Comitis, non solum con-
tra has Communitates, sed contra alios plures;
quæ non est credendum fuisse facta negatoriè, &
extra propositum. Præcepta pœnalia emanata
contra dictas Communitates. Intimatio mole-
stiæ facta dicto D. Comiti, quæ tollit omnem
su-

ſuſpicionem colluſionis, vt ſupra, carceratio hominum dictarum Communitatum. Qualitas Principis, cuius nomine facta fuit exactio, quem
108 non eſt veriſimile voluiſſe colludere cum pauperibus Communitatibus alieni Dominij, ab eo per vim redactis in eius poteſtatem. Qualitas temporis, in quo facta eſt exactio, quod erat tempus belli, in quo idem Princeps veriſimiliter tenebatur maxima neceſſitate pecuniarum, & demum qualitas eorum, qui fecerunt dictas confeſſiones, qui omnes fuerunt creditores, & ceſſionarij dicti Sereniſſimi Principis, quos non eſt veriſimile voluiſſe facere dictas confeſſiones, quin illis fuerit ſatisfactum, cum nemo præſumatur ſuum iactare iuribus vulgaribus. Quæ quidem coniecturæ iunctæ cum confeſſionibus, ſi non probant realem ſolutionem, non conſtat certè, quas aliæ coniecturæ illam vnquam probare poſſint, vel iuuare confeſſionem de recepto, vt illam probent.

Ex quibus omnibus conſtat memoratas Communitates eſſe tutas, ſiuè ex capite confiſcationis ſequutæ, ſiuè ex capite exactionis ab eis factæ in iniuriam dicti D. Comitis, eaſque propterea eſſe abſoluendas à cenſibus petitis per dictum D. Comitem, reuocata ſententia ſuperindè lata per D. Capit. Iuſtitiæ, non viſis iuribus dictarum Communitatum: qua occaſione declarandum eſt quoq; eas remanere liberatas à ſolutione capitalis, cum non poſſint abſolui ratione cenſuum decurſorũ à die exactionis factæ per ipſum Sereniſſimum Ducem citrà (hoc enim petit D. Comes) quin declaretur eas remanere liberatas à capitali, à quo cenſus dependent (quod vnum oſtendit delegationem Perill. D. mei Senatoris compræhendere etiam capitale) & ita iuris eſſe puto. Suppleat tamen &c. Mediolani die 25. Octobris 1621.

Laus Deo, & Beatiſſimæ Virgini Mariæ.

P.P. Flammenius.

Pro Comite Vitia, contra Cõmunit. Prueti, & Leuicis.

VIX eſſe locum video mihi relictum ſcribendi in hac cauſa poſt tot eruditiſſimorum hominum doctiſſimas hinc indè diſceptationes, quo fit, vt minus alacris accedam, quaſi aliorum iam collectis floribus faſciculum variato ordine compacturus, nihil tamen, AEQVITATE cauſæ attenta, de victoria deſperans.

Tota hæc diſceptatio, omiſſa diſputatione ſuſpenſiui effectus iſtius appellationis, ad diſcuſſionem duorum fundamentorum reducitur; quæ ex aduerſo afferuntur.

Primum videlicet confiſcationis, ſecundum exactionis violentæ in iniuriam creditoris. Supponunt enim Communitates vtriuſque caſus requiſita in ſua exactione concurriſſe, quod mihi videtur nullatenus admittendum.

Etenim DD. omnes duos hoſce caſus diſtinctos omninò eſſe, & ſeparatos volunt, vt tales re
109 vera ſunt, ita vt & concurrere in eodem facto non poſſint [1]. Etenim primus meram iuris viam,

& iuſti-

[1] *NON ſunt ita inter ſe diſtincti hi duo caſus, vt concurrere nõ poſſint, vt hic præſupponitur, confiſcatio ſiquidem poteſt concurrere cum exactione in iniuriam creditoris confiſcati, vt de ſe patet. Sic erat in caſu Dec. conſ. 25.*

& iustitiam sequitur, secundus manifestæ vis, & tirannidis naturam sapit, proindè, si in nostro casu per Ducem Sabandiæ via confiscationis electa, si datus Iudex delegatus, si iuris ordo centatus, si nulla vis interuenit, nisi quæ iustitiæ prætexeret causas, de secundo fundamento partis actum est. 2

Quod itaque attinet ad primum, Bart. in l. creditores ff. de sol. & cum eo alij DD. duos tantum casus considerant. Primum publicationis factæ, secundum non publicationis, primum adhuc diuidunt in iustam, & hæc dubitationem non ad-
110 mittit, & in iniustam, & hanc æquiparant non publicationi, cùm non facta mentione publicationis debitor exigitur. Hoc secundo casu volunt debitorem soluentem excusari, quia de iustitia disputare nō teneatur, cum sibi constet de confiscatione re vera facta. At quando confiscationis mentio non fit, sed interuenit vis, tunc quia in iniuriam fit creditoris, eius culpa exactio fiet; quam tamen casum non patere liberatio-
111 nem, vbi solutio fit à sciente iubentem esse tirannum, probat latè Lucas de Penna 3. in l. vnica C. vt nullus ex vican. lib. 2. col. 3. vers. 2. quæro, & post alios Decius cons. 407. nu. 2. vers. Præterea, & cum ipsi. 4

Tertius casus, in quo nos versamur, videtur ab illis omissus, 5 terminandus tamen videtur ex regulis partim vnius, partem alterius casus, & hoc est cum re vera confiscatio non esset facta, Princeps tamen, absoluta potestate sua vti non vult, sed vt pecunias exigat vtitur titulo iuris, & prætextu confiscationis nullo. Hoc casu non potest dici exactio fieri in creditoris iniuriam, quia non docetur, nec re vera subest vlla culpa, aut causa iniuriæ creditoris, 6 & princeps fingit se
112 eius creditorem, cum tamen nunquam fuerit, proindè dici debet fieri in iniuriam debitoris, qui decipitur ob eius ignorantiam, ita Bald. in l. falsus 7 n. 33. C. de furtis, vel si hic casus nullius iniuriam sapit, 8 debitor quantitatis non debet dici liberatus iuxtà traditionem Bartoli in d. l. creditore, versic. si verò recepit, quam communem dicit Crass. except. 25. num. 54. & hoc, quia in ipsum exactum principaliter fit iniuria Bal. in d. l. falsus num. 33. vers. si autem neutrius, & ideo dicunt Doct. non aliter liberari debitorem præ-
114 textu confiscationis exactum, nisi illi constet de confiscatione per documentum in publica, & authentica forma, 9 & quod ritè, & solemniter
115 lata sit Menoch. de arbitrarijs casu 137. num. 5. Bertazzol. cons. crimin. 269. nu. 6. cons. 270. nu. 10 & nimirum; quia vbi re vera facta est confiscatio, huiusmodi deceptionis præsumptio, & sic iniuriæ debitoris cadere non potest 10 & hæc fuit
116 ratio, quarè DD. velint teneri debitorem inquirere de iustitia confiscationis 11 non dico respectu meritorum, sed rectitudinis, & solemnitatis iuditij, quia iustitia, vel iniustitia meritorum continet semper iniuriam creditoris, iusti-
117 tia, vel iniustitia rectitudinis potest continere

dece-

2 *Non valet hæc illatio, vt patet ex prædictis.*

3 *Contrarium sentiunt omnes alij, volentes indistinctè exactum à Tyranno in iniuriam creditores liberare. Res notior est, quàm vt probari debeat.*

4 *Dec. non facit ad rem, cum loquatur de eo, qui Tyranno spontè soluerat.*

5 *Iure fuit omissus hic tertius casus à Doctoribus, quia non continet aliquid, quod non sit inclusum in duobus casibus præcedentibus. Aut enim Princeps habuit ius exigendi, aut non. Si habuit, cessat omnis difficultas. Si non habuit, nihil refert, quod apparenter vsus fuerit via iuris. Est siquidem tunc inspiciendum, in cuius damnum, & iniuriam illa via vsus fuerit; itá vt simus semper in casu doctrinæ Bar. in l. creditor ff. de solut. Rursus doctrina Bar. ibi hunc casum penitus destruit; quia ipse æquiparat publicationem iniustam non publicatione, & tamen publicatio iniusta continet viam iuris. Igitur non obstante, quòd Princeps vsus fuerit via iuris, exactio debet iudicari, vt facta per meram vim, & de facto.*

6 *Vt exactio dicatur facta in iniuriam creditoris non est necesse, vt præcedat culpa eius, vel causa iniuriæ; sed sufficit, vt fiat eius contemplatione, & semper dicitur fieri eius contemplatione, quando ille, qui exigitur, exigitur, vt debitor eius. Dixi in prima mea scriptura impressa fol. 4. vers. quòd verò.*

7 *Bald. nihil dicit, quod ad rem faciat.*

8 *Sapit iniuriam creditoris, quia exactio facta est vt à debitoribus eius, vt supra.*

9 *Cautè intelligēdum est, quod dicunt hi Doctores, vt procedat, quando quis soluit non coactus, sic intelligit Dec. cons. 25. Rursus quod dicunt hi Doct. non tollit casū æquipollentē, quando constat de assertione Principis, cui debet credi, ad tex. in l. ob ait C. de præd. min.*

10 *Causa liberationis tunc non est, quia cesset ratio deceptionis sed quia stante confiscatione, Fiscus habet ius exigendi, DD. in d. l. creditor.*

11 *Ratio non est ista, sed quia illi debet constare, quòd Fiscus habeat ius exigendi, de quo illi constat, si videt Fiscum habere pro se sententiam confiscationis ritè latam.*

deceptionem, & iniuriam debitoris in ficta confiscatione, & hanc iustitiam rectitudinis exigunt DD. vt probat Menoch. d. casu 137. nu. 5. & post Dec. & Ruin. Grass. de except. 25. num. 30. & Peregrin. de iure Fisci lib. 5. tit. 1. num. 54. Guazzin. de confisc. bonorum cap. 24. n. 14. & 15. Egredimur in 12. hoc casu terminos quæstionis DD. in dict. l. creditor, & reducimur ad terminos quæstionis debitoris soluentis falso
118 creditori, quia Fiscus titulo cōfiscationis vtens non procedit, vt Princeps, nec vt Tirannus 13 & sic non cadit iniuria creditoria, sed vt creditor; ideo si fingat se creditorem, cum non sit, soluens
119 ibi non liberatur, ad tradita per Albā 14 cons. 3. nu. 3. vbi de communi, & Baldus in d. l. falsus nu. 33. & DD. passim, & hoc adeo verum est, vt non sufficiat debitori dicere se non putasse, attento instrumento confiscationis, Fiscum non
120 esse creditorē, vt debeat vlterius aliquid pati, nec spontè soluere Menoch. d. casu 137. n. 6. 15 Grass. d. except. 25. n. 31. Bertaz. cons. 270. n. 16. lib. 2. quia hæc est fides, & legalitas, quam passim
121 exclamāt omnes DD. in omni casu per debitorem esse seruandam creditori, quam hic violatam esse manifestè apparet, cum non viderint, nec cu-
122 rauerint videre Communitates confiscationē 16 Comitis, & an ritè, & solemniter facta esset.

Neque hoc casu mouet probatio deducta ex Principis assertione, nam dato millies, quod probaret confiscationem ex speciali priuilegio vocis Principis, quod tamen non credimus, non tamen probaret ritè, & solemniter latam, quod esset ne-
123 cessarium, vt videat debitor, volunt ex Decio, & Ruino, Menoch. & Grass. 17 Et quatenus aliter intelligatur Dec. aduersus ipsum sentiunt Peregrinus, & Guazzinus supra allegati, nec præsumptio ex dicto Principis oriri potest, quia præsumptio sumitur circa id, quod per ipsum fieri, & suppleri potest, quo in genere non est rectitu-
124 do confiscationis, vt de citatione 18 ad eam necessaria, Gramm. decis. 105. nu. 23. Genua de
125 verbis enuntiatiuis lib. 2. quæst. 4. num. 49. & 60. Laratha cons. 5. nu. 102. & 111. quam certum
126 est Principem cum tota sua potestate supplere non posse. Cæual. commun. contra communem quæst. 808. num. 10. & seq.

Sed assertio Principis sufficienter non probat confiscationem in nostro casu, nimirum, quia nō
127 constat præcessisse causam ipsius confiscationis, quia per Principis assertionem nō probatur, vt nec ipsa cōfiscatio, militat enim respectu eius
128 illa ratio, quod ad commodū proprium Principis 19 testatur, quæ facit, vt probationem non faciat assertio, Ruin. cons. 147. nu. 8. lib. 1. Anell. de Amat. cons. 45. nu. 16. Genua d. qu. 4. num. 46. & seq. quod eo certius est, quia de iure tertij tollendo agebatur, de quo cum agitur, nec præsūp-
129 tionem quidem facit assertio, Genua d. qu. 4. num. 43. potissimum cum tollendi modus, quia in necessarium antecedens delictum supponit in-
130 famiam irrogans, honorem lædat, quod operatur,

12 *Non egredimur, quia semper sumus in eo, qui habet ius exigendi, etiamsi sententia confiscationis sit iniusta, quia sententia facit de albo nigrum de tradita per scribentes in rubr. ff. de re iudic. sentit Dec. in alleg. cons. 25. Menoch. de arbitr. casu 137. num. 5. vbi, & Ruin. refert.*

13 *Nihil refert, quomodò procedat. Hoc vnum est, quòd vel procedit de iure, vel de facto. Aut enim habet ius exigendi, aut non, & si non habet, aut exigit in iniuriam debitoris, aut creditoris. Ita semper reuertimur ad doctrinam Bart. in d. l. creditor.*

14 *Alba. & Bald. aliud non dicunt, nisi quod soluens falso creditori non liberatur.*

15 *Non placet hoc dictum Menoch. & aliorum, qui eum sequuntur; quia immo quando quis soluit vigore confiscationis ritè factæ, est liberatus, etiamsi non coactè soluat, cum habeat iustam causam soluendi. Ita sentit Dec. in d. cons. 25. vbi distinguit hunc casum à casu coactæ exactionis. Aliter non esset differentia inter soluentem vigore sententiæ, & sine sententia quod absurdum foret.*

16 *Non erat necessarium, vt viderent confiscationem quia assertio Ducis aequipollebat. In omnem casum hæ Communitates fuerant liberatæ vi coactæ solutionis factæ in iniuriam D. Comitis, vt per DD. in dicta l. creditor.*

17 *Nec Dec. nec Ruin. nec Menoch. dicunt, quòd debitor debeat scire confiscationem ritè factā, quando Princeps asserit illam esse factā, cum eo ipso præsumatur ritè facta. Sic dicunt DD. illi credi de sententia, vt per Bellon cons. 36. nu. 5. & tamen sententia non est sententia, nisi sit ritè lata DD. in l. 4. §. condemnatum ff. de re iud.*

18 *Quod Princeps sine citatione non possit aliquem priuare iure suo, transeat. Aliud est quod illi credatur de actu, quem non constat clarè fuisse factum sine citatione, vt est confiscatio, de qua agitur; De qua ideo videtur standum eius assertioni, donec probetur contrarium, vt per Menoch. cons. 100. n. 29. Præsertim, quia de consuetudine totius mundi creditur Principibus, vt prosequitur Mascard. de probat. concl. 1233. in fin. Bardellon. post alios cons. 101. num. 98. & seq.*

19 *Respondetur vt supra. Aduertatur præterea, quòd vtrum delictum fuerit commissum, nec ne, respicit iustitiam confiscationis, quæ non pertinet ad rem præsentē, quippè quæ non impediat quominus soluens liberetur saltem si non sit notoria, vt per Dec. in sæpè all. cons. 25. quod & supra videtur admisisse pars aduersa nu. 11.*

tur, vt nec præsumptionem inducat Genua d. q.
4. n.44.nam nec distingui potest inter assertionē
super delicto, vel assertionem super confiscatio-
ne, quia vbi de delicto, & sic causa confiscationis,
non constat, nec assertio confiscationem probat,
& ita in simili casu considerat Bertazzol. 20
131 cons.269. nu.6.7.& licet Bardell.cons.101. nu.
75.velit credi assertioni Principis circa delictum
& priuationem, ad id tamen probandū per pau-
cos adducit in simplicibus terminis, nititur verò
præcipuè (ad quod plures congerit) notorietate
delicti, quam sufficere vult duobus in suo casu
concurrentibus 21 quod agebatur de re non al-
132 lodiali, vt hic, sed feudali, quæ ab ipso Principe
prouenerat titulo gratuito, hæc autem notorie-
tas non causatur ex sola assertione Principis di-
133 centis rem notoriam Genua d.q.4. n.57.& seq.
multo minus vbi talis non asseritur, vt hic Gram.
decis.105.num.12.& 58. sed debet ex actis dedu-
ci Camill. Laratha cons.5.nu.113. & duobus seq.
134 & prius debet constare factum esse verum, La-
ratha d.cons.n.116. seq.per sententiam illius de-
claratoriam nu. 123. & seq. & si in feudis, quæ à
Principe proueniant non sufficit assertio Princi-
pis, nec mentio notorietatis, sed debet constare
135 de facto de sententia ritè, & rectè lata, & cum
causæ cognitione Gramm. decis.105.à num.1. ad
18.& à nu.55.ad 64.Genua d.qu.4. à num.46.ad
61.Amat.cons.43.à nu.17.ad 24.Laratha d.cons.
5.nu.108. vsq; ad 132. quanto magis id debet es-
se, vbi agitur de iure tollendo, quod à Principe
non prouenit? tunc verò potissimum, cum asser-
tio sine causæ cognitione fit, & principaliter ad
confirmationem assignationum factarum, vt hic,
Laratha d.cons.5.num.112.in quo casu licet cum
assertione Principis concurreret descriptio in li-
136 bro rebellium, adhuc tamen rectè concludit ni-
hil dici probatum n.134.vers. quo ad septimum,
& num.143.& seq.

Nec monet notoria occupatio, quæ ex aduer-
so allegatur, feudorū Comitis, quia illa non pro-
bat confiscationem præcessisse non magis, quam
concessio 22 alteri facta de feudo adempto asser-
137 to rebelli, vt in casu Grammatici, Laratha, &
aliorum supra allegatorum, & cum pro forma
priuationis sententia requiratur, vt supra alle-
gati probant, non liberat soluentem allegantem
138 confiscationem, vt notoriam ad tradita per
Gratian.discept.forens.596.num.2.& seq.

Accedat his, quod assertio facta est 23 versus
Communitatea non subditas, & de re non subdi-
ta. Ideo nihil omninò probat, nam etsi Commu-
nitates ritè de facto subesse dici possint Duci, &
fortè Comes ratione alicuius feudi, quod tamen
negatur 24 attamen respectu istius materiæ di-
citur assertio facta erga non subditum, nec par-
139 ticularis, nec accidentalis subiectio considera-
tur 25 Masul.in additionibus ad Capitium decis.
166 vers.idem in assertione Mascard.concl.1233.
nu.54.seq.Genua d.qu.4. n.16. latè Fachin. cons.
58 num.21. seq. lib.1.

20 *In casu Bertaz. non concurrebant ea, quæ concurrunt in hoc; et illa decisio subuertitur ex dictis per Bardell. in d.cons.101. num.22. & seq.*

21 *Non pertinet ad rem præsentem hæc discussio, vtrùm delictum fuerit notorium, nec ne, sed an constet de confiscatione, quæ sanè potest dici notoria, cum probetur etiam ex euidentia ipsa facti, vltrà assertionem Serenissi. Ducis.*

22 *Casus est diuersus, quia hic non agitur de sola ademptione bonorum, sed de ademptione adminiculata assertione D. Ducis, quæ se ad inuicem coadiuuant.*

23 *Non debet hic inspici persona Communitatum, sed D. Com. Vitia, in cuius præiudicium tendit assertio D. Ducis.*

24 *Frustrà id negatur, cum plusquam notorium sit illum esse per omnia sub ditum ipsi Serenissimo Duci.*

25 *Non applicantur hæ decisiones, cum hic agatur de subdito per omnia. Immò verò & Communitates tunc erant per omnia subdita.*

Nec

Nec vis fieri potest in eo, quod scilicet assertio cum consilio procerum, siue consiliariorum
140 à Duce facta sit. Etenim simpliciter accipi non debet haec dd. limitatio, & in nostro casu illud attendendum venit, quod in vna scriptura, quae subscripta est à consiliarijs nulla sit mentio de
141 confiscatione, in alia autem fit quidem mentio pertransennam, sed consiliariorum subscriptio 26 non interuenit ad confirmationem assertionis; sed ad validitandum obligationem patrimonij Ducalis versus soluentes conceptam de
142 eis conseruandis indemnibus, ideo trahi praesumptiuè ad confiscationem nequit ad tradita per Rimin. Sen. cons. 63. num. 3. & Rimin. iun. cons. 338. num. 74. 27 maximè quia insolita sunt in hisce terminis huiusmodi Fisci promissiones, non est autem locus exceptioni à consiliariorum subscriptione deducta, nisi interue-
143 niat circa id etiam cognitio causae, 28 Petra ad Grammat. decis. 65. num. 64. quae hic non interuenit, cum ad preces partis illa scriptura emanauerit, quae cum exhibita non sit, quid contineat ignoramus, & nisi clarè, & specificè causa
144 confiscationis, circa quam versatur assertio sit enunciata Genua 29 d. qu. 4. vol. 28. & ita videtur distinguere Capic. d. decis. 166. num. 8. vers. aliter ergo videtur, & Mascard. conclus. 1233. nu.
145 109. & ratio esse potest, quia subscriptio consiliariorum facit fidem quo ad ius, quia hoc est circa iustitiam confiscationis respectu causae expressae, non circa factum Tapia in rubr. de Const. Principis cap. 2. num. 7. & vol. 1. cap. praeter num. 16. ff. eodem.

Ex his patet mala etiam fides Communitatum quae non docto ibi de confiscatione exsoluerunt
146 argumentumq; vel ex eo maximè, quod si perdidissent verè, ac ritè confiscatum Comitem, non petijssent promissionem 30 Ducalis patrimonij, & obligationem ipsius, quia vbi verò successori soluitur, talis stipulatio non exigitur, cum ipso iure sequatur liberatio.

Illud etiam debuerunt opponere Communitates, quod aut 31 confiscatio erat secuta ex causa non communi alijs locis, & non extendebatur ad effectus existentes in alio territorio, vt quotidie videmus, aut erat sequuta ex causa, quae confiscationem pareret in alijs etiam locis, & tunc ad Ducem non poterat spectare talis cen-
147 sus, quia pertinet ad Fiscum loci vbi sunt bona illi subiecta Guazzin. de confisc. concl. 22. nu. 61. Conuersan. in addit. Intrigl. sing. 26. lib. 1. etiam si Fiscus Leuicis, & Prunetti non occupasset illos
148 census, & recusasset acquirere, quia inter Fiscos non datur ius accrescendi Guazzin. conclus. 22. num. 63.

Quo ad violentam exactionem, in qua secundo fit vis.

Primò dici potest excludi illam 32 quia constat Ducem via iuris vti voluisse exordio iuridico.

Secundò nullam vim verè interuenisse, nec atten-

26 *Verbalis est haec responsio. Sat est, quòd litterae enunciantes confiscationem fuerint expeditae in Supremo Consilio Serenissimi Ducis, maximè cum eadem super dicta enunciatione fuerint fundatae. Crau. de antiq. temp. par. 1. sect. propositum nostrum num. 25. & seq.*

27 *Hae consilia ad rem non faciunt, nisi sit mendum in scriptura.*

28 *Causa cognitio non est necessaria in officialibus Principis, vt sciant, an ipsi fecerint confiscationem, cum nemo praesumatur factum proprium ignorare.*

29 *Nullus ex his Doctoribus dicit, quòd debeat apparere de causa, quando Princeps aliquid asserit, cum cons. procerum. Nec Doctores allegati in scriptura Communitatum distinguunt inter assertionem facti, & iuris, vt hic distinguitur.*

30 *Potuerunt petere hanc promissionem; quia sententiae confiscationem quandoque re tractantur: quo casu licet soluens sit liberatus, vt per Menoch. de arbitr. iud. casu 137. num. 5. abundans tamen cautela huiuscemodi promissionis, non potuit nocere. Praetereà haec promissio potuit prodesse quo ad exactionem factam de facto, & per vim, quatenus non posset sustineri, vt facta vigore confiscationis.*

31 *Inanis erat, & est haec oppositio, quia licèt confiscatio non esset talis, quae possit trahi ad bona sita extra territorium: potuit tamen trahi ad pecunias, de quibus agitur, rationibus deductis per Communitates in earum scriptura fol. 3. vers. non obstat secundò, vbi est videndum.*

32 *Iam ostensum est hanc distinctionem, an Princeps vtatur via iuris, vel aliter, non habere saporem iuris supra num. 5.*

33 *Est verum; sed hic fuit metus verus, non possibilis.*

34 *Non fuit facta aliqua promissio soluendi ante carcerationem, vt hic dicitur. Videatur in allegat. Communitatum fol. 4. vers. non obstat quod hic opponitur, &c.*

35 *Tale est vndiq; videatur processus. Non est tamen necessarium, quòd agatur de pœna corporali, vt quis soluendo liberetur, vt hic præsupponitur; sed sufficit præceptum quomodocunq grave, & pœnale Bart. et cæteri in d.l. creditor Afflict. in decis. 150. nu. 16.*

36 *Menoch. in his locis aliud non dicit, nisi quod appellatione pœnæ grauissimæ venit vltimum supplicium: quod nihil ad rem facit.*

37 *Immò feriebat, & delegatio facta in Thesaurarium erit specialis. Videatur processus.*

38 *Communitates nunquam propalarunt eorum debitum. Etsi etiam propalassent, non reperitur iure cautum, quod hoc tollat vim solutionis coactè factæ in iniuriam creditoru.*

39 *Nulla facta est notificatio, vt hic præsupponitur, & vbi fuisset facta, nihil potuisset præiudicare Communitatibus, cum nullus sit, qui dicat, quòd debitor interrogatus de debito non debeat illud confiteri. Amplius in hoc casu potuerunt etiam timere dictæ Communitates, si negassent debitum, quia D. Dux Sabaudiæ erat talis, qui poterat illis metum, & terrorem inferre, maximè tempore belli Bart. in tract. de Tyrann. num. 23.*

40 *Hoc punctum fuit adeò plenè discussum in allegationibus Communitatum fol. 6. vt alia animaduersione non sit opus.*

41 *Non negatur, quin modica quædam quantitas pecuniarum fuerit soluta post restitutionem factam, sed debet aduerti, quod Communitates fuerant coactæ præstare fideiussorem subditum Serenis. Ducis statim, ac fuerunt condemnatæ: quod tantum valet, quantum si tunc soluissent.*

149 aatendi metum possibilem, 33 sed actu illatum Fachin. d. cons. 58. num. 29. nam quod dicitur de carceratione de ea legitimè non constat, & illa emanauit post factam notificationem, & promissionem soluendi, 34 vnde, & ea debita
150 non dicimus necessaria, quæ originem habent voluntariam, Tiraquell. de retract. lignag. §. primo glos. 14. nu. 15. & 16 ita & solutionem, & carcerationem, quæ sequuta est vigore voluntariæ obligationis, & promissionis.

Tertiò, præceptum non posse dici vim inferre, siquidem DD. omnes in eo conueniunt, vt ta-
151 le sit, cum est pænale, & sub graui pæna Gabr. concl. 11. num. 22. Thesaurus iun. qu. 54. num. 4. ver. & excusatur lib. 3. Fachin. d. cons. 58. num. 28.
152 Calcan. cons. 113. num. 3. talis autem 35 non est, quæ ad decimam quidem partem debiti
153 ascendit, & quæ nullam corporalem pœnam infert, sed solam pecuniariam mulctam, ad tradita per Menoch. de arbitrarijs iudic. casu 557. nu. 3. & casu 570. num. 9. 36

Quartò nullam vim, nec iniuriam dari, quia considerando singulas partes causæ initio facta à sua celsitudine delegatio hæc loca non feriebat 37 Delegatos supponitur per partem has Communitates citasse, quæ se obtulerunt paratas in his omnibus, quæ è re suæ celsitudinis essent, &
154 voluntate Ducis patefacta rursus se offerunt, & sic non coactè, Negusant. iun. qu. 215. num. 4 Pretium decimæ per suam celsitudinem erat propositum propalanti credita. Communitates se debitrices asserunt, sicq; in causa sunt priuandi Comitem hoc credito, quod ipsum facit, vt solutio non liberet, quemadmodum in expulsione
155 38 considerat post Bal. d. l. falsus nu. 35. Decius cons. 25. col. 2. & 3. & alijs exemplis probant Bertazzol. d. cons. 268. n. 11. & clarius Claud. vbi in addit. in littera C. Menoch. d. casu 137. nu. 29. & nu. 15. Gutier. p. p. qu. lib. 1. qu. 113. num. 17. & hæc notificatio fit nullo præcedente 39 pænali edicto, sed simplici citatione, & interrogatione, facta viua voce per Fiscalem assertum.

Designantur exindè dicta credita soluenda certis personis, deq; eorum solutione omninò priuatæ tantum scripturæ exhibentur contra tradita per omnes DD. 40 in hac materia, qui volunt non sufficere confessionem de recepto,
156 siue priuati sit, siue Principis, siue officialis Ruin. cons. 147. n. 12. lib. 1. Bertaz. d. cons. 268. n. 7. Afflict. decis. 150. nu. 35. 36. Grass. d. except. 25. nu. 75. Menoch. d. casu 137. nu. 16. qui omnes loquuntur non in confessione per acceptilationem, vt videbatur ex aduerso supponi, sed in confessione de recepto, quam receptissimum est non
157 probare veram, & realem numerationem, post alios Man. de confessione cap. 7. num. 84. vsq; ad
158 93. & seq. nec integra solutio verè fit, sed etiam post restituta d. loca 41 Hispaniarum Regi nostro Potentissimo fingitur solutio facta, quę confessio manifestè conuincit simulationem simulationis, vel saltem conclusionem, quæ in nostra

mi-

materia sufficienter probatur coniecturis cum
DD. dicunt sufficere dolum velatum, quia eo exi-
159 stente debitor non dicitur obseruasse bonam
fidem, & legalitatem versus creditorem 42 vt
160 de solutione postea facta Bertaz. d. cons. 268. n.
7. cons. 269. nu. 18. versic. ad vltimum cons. 220.
num. 15. de dolo velato, & coniecturis Afflict.
decis. 150. num. 23. Bertaz. d. cons. 168. num.
12. cons. 269. Addantur his promissio 43 Du-
cis decimæ partis crediti, vt ex delegatione
Bayuerij, quam negare non possunt se acquisi-
uisse, nam & verisimile non est, ideoq; falsitatis
habet imaginem, ipsas, cum sponte notificasse
debitum non negent, voluisse oblatam partem
per Ducem accipere. Et conuincitur asserta
delegatio Thesaurarij cum subscriptione Con-
siliariorum, in qua Dux iubet vt ex 900. duplis
debitis per Communitates Pruneti, & Leuicis,
solui curet Thesaurarius 700. Parutiæ, qua so-
lutione facta 44 Dux declarat liberas, & immu-
nes d. Communitates ab omni obligatione ver-
sus Comitem. Hæc autem concordia per DD.
161 nostræ materiæ collusio dicitur, & liberatio-
nem impedit 45 Afflict. decis. 150. num. 36. Ber-
taz. d. cons. 268. num. 8. Accedat postremo loco
promissio Ducis in casum molestiæ, & euictio-
nis, quæ conuincit collusionem 46 cum Fiscus
162 non soleat, nec debeat facere tales promissio-
nes, cui soluitur vti successo in ius creditoris, &
hic actus insolitus, & insolita cautela demon-
strat fraudem.

Habet itaque hæc solutio tres gradus, de qui-
163 bus Menoch. d. casu 137. nu. 29. quod sponte,
& notificatione, & oblatione, 47 quod cum
parte lucri, & quod simulatè soluerunt, vnde
iniquum esse ipsas liberatas dicere.

Hæc autem violentæ exactionis excusatio non
videtur vllo modo nostro casui aptari, quia
subsidiaria excusatio est, ne bis soluere cogatur.
164 At vbi regressum habere potest, non admitti-
165 tur, 48 vt si priuatus exegerit. Hos enim
casus priuati, & tiranni distingunt ex hoc DD.
Ruin. cons. 171. num. 16. & seq. lib. 4. & cons. 22.
nu. 4. & 5. lib. 5. Gabr. de solutionibus concl. 11.
num. 23. Menoch. d. casu 137. nu. 28. Afflict. de-
cis. 150. num. 21. in fin. qui propterea etiam in
166 tiranno, a quo potest repeti solutum, vult hanc
exceptionem non admitti num. 15. ne sufficeret
cessio actionum, vt probat Ruin. cons. 171.
num. 7. & 8. lib. 4. Menoch. d. casu 137. num. 29.
addita potissimum consideratione moræ, quam
167 pleriq; DD. 49 considerant etiam per lapsum
diei, Bertaz. d. cons. 268. num. 2. & seq. saltem
iuncta cum alijs, Guazzin. d. cap. 24. num. 17. 18.
Carp. ad cap. omnium num. 874. & seq. de homi-
cidio, & Nou. Const. Menoch. d. casu 137. num.
29. Grass. d. except. num. 73. & licet aliqui di-
sentiant, vix tamen potest communis in contra-
rium statui, vt aduertit Thesau. Iun. qu. 34. num.
4. lib. 2. qui num. 1. ponit casum in verè con-
168 fiscato, ac ritè, quo casu mora non releuat,
quia Fiscus appræhendit omnes effectus debi-
toris, quod non est hic, Accedit iuramentum,
quod

42 Est verum, sed hic negatur dolus, vel collusio. Cessat amplius hic omnis suspitio, quia omnia fuerunt D. Comiti denuntiata. Pulchrè Gutierez. pract. quæst. cap. 113. num. 4. & iterum num. 18.

43 Promissio præmij nihil habet commune cum his Communitatibus, quia ipsa nihil propalarunt, vt præmium mererentur, sed causa aliorum, qui eas propalarunt passa sunt hanc executionem.

44 Quod Iacobo Parutia debuerint solui duplè 700. ad computum maiorum creditorum, hoc non facit quominus aliæ debuerint solui, prout soluta fuerunt. In hoc videatur processus.

45 Verum est, quando adest; sed hic negatur, et cessat omnis difficultas; quia vltrà quod Communitates soluerunt coactè, omnia fuerunt D. Comiti denuntiata, vt supra.

46 Promissio Ducis non tollit coactionem. Negamus præterea, quòd in huiusce modi casibus huiusce modi promissiones sint insolitæ.

47 Menoch. nihil dicit ibi de notificatione, et oblatione. Quo ad partem lucri, falsum est, quod Communitates de eo participauerint, cum ex processu clarè pateat in quos peruenerunt illa dupla 900.

48 Doctores, de quibus hic rectè loquuntur, sed non benè applicantur; quia repetitio non est facilis contra D. Ducem Sabaudiæ. Doctores præterea dicunt debitorem liberari etiamsi soluerit priuatæ personæ iussu superioris Rot. Gen. in decis. 33. nu. 7. vers. ad hæc Menoch. cons. 68. nu. 14. vbi in specie reprobat Ruin. contrarium dicentem cons. 171. lib. 4.

49 Superflua est disputatio de mora, cum in facto non constet de aliqua mora; versorq; adhuc est, & receptior ea opinio, quæ vult debitorem exactum in iniuriam creditoris liberari, non obstante mora, præsertim si agatur de mora contracta per lapsum diei, de qua in allegat. dict. Communitatum fol. 6.

169 quod ſi ſemper interpellat, & in mora conſti-
tuit, cum nullus terminus ſit ſtatutus Claud. ad d. Bertazol. conſ.268. & in litt. A. multo magis cum terminis adeſt, & veram moram date cum
170 interpellatione, & vt probat Seraphin. de iuramento priuileg.47.ferè per totum,& priuileg. 48.nu.1.Mancinus de iuramento p.4.effect.215. num.2. Ideoq; aptatur doctrina Theſ.& deciſiones per eum allegatæ num.4. quæ aſſertio poſſet latè confirmari ex traditis per DD.in l. quod te ff. ſi certum petatur.

50 Doctrina Aquilini non fuit allegata ad hoc propoſitum; ſed ad oſtendendum quòd dictæ Communitates erant liberatæ etiam pro capitali cenſus; quia in his controuerſiis ſemper melior eſt conditio poſſidentis, nempè rei, qui tenentur.

Nec obſtat allegata doctrina Aquilini 50 in l. 2.§.idem in facto par.3.n.44.ff.de verborũ oblig. quia manifeſtè loquitur in caſu, quo conſtat debitorem exactum in iniuriam creditoris, & nulla culpa poteſt conſiderari in debitore, & ſic in caſu Bar.in d.l.creditor in ſecundo caſu per vim, quo in caſu planum eſt nos non verſari.

51 De hac re diſſeritur in ſcriptura Communitatum fol. 5. à ter. vltra dicta in præcedenti apoſtilla.

Poſſent etiam plura dici circa capitale cenſus, & quod eius ſolutio ſapiat colluſionem, quodq; Comes, cuius non poſſet dici creditor, 51 quia nullo vnquam tempore poſſet ab inuitis exigere huiuſmodi creditum, appellatione crediti veniare nequit, verum hanc partem abſoluerunt alij plenè, & ex ſuperius dictis ſatis arbitror, quoad omnia poſitam in tutò Comitis cauſam.

52 Ex iam dictis colligitur totum contrarium. Idcircò Per Ill. D. Bellonus debet declarare has pauperes Communitates eſſe liberatas à dicto D.Comite,tàm reſpectu cenſuum, quàm capitalis.

Ex quibus 52 omnibus facilè colligi poteſt, nec in iniuriam Comitis factam exactionem, nec per vim, ideoq;Communitates cogendas ad perſeuerandum in dict.cenſuum ſolutione, & ita iuris eſſe arbitror: me tamen ſolidæ, & nunquam mihi pœniten.D. mei D.Sen.Belluni cenſuræ ſubijcio, à cuius fonte hæc, cæteraq; omnia, quantulacunq; ſint, profluxiſſe ſemper profitebor &c.

Marcus Antonius Montius
I. C. Coll. Med.

Tandem dum Præturam Cremonæ exerceret ipſe Ampliſs. D. Sen. Delegatus, & ibi Vicarij Prętorij munere fungerer, ac Coaduocatus Cõmunitatũ pro ijs patrocinarer die 13.Iulij 1622.
162 declarauit Communitates eſſe à petitis per Cumitem abſoluendas, prӕterquam à ſumma cenſuum maturatorum, pro qua Communitates erant in mora, antequam Oppida in poteſtatem D.Ducis perueniſſent; Quia circa eam ſummam ratione moræ Communitatum maiorem AEQVITATEM, & iuſtitiam extare pro Comite videbatur; Cum certum ſit, quod ſublata mora pecunię prædictę ad manus Ducis non perueniſ-
163 ſent, Theſ.d.q.54.ſub nu.4.circa medium.

S V M M A R I A.

1 *Solutio coacta in iniuriã creditoris debitorẽ liberat.*
2 *Soluens alteri, quã verò cred. iuſſu Iudicis, liberatur.*
3 *Soluens auctoritate illius, qui cogere poteſt, conſequitur liberationem.*
4 *Soluens per vim, & metum, habet beneficium repetitionis, & condictionem indebiti, & liberatur ope exceptionis.*
5 *Cenſus redemptio poſita eſt in facultate venditoris cenſus, non emptoris.*

6 Ca-

6 *Casus inferens vim, & metum, cui resisti non potest, dicitur fortuitus.*
7 *Pecunia destinata ad redemptionem census consideratur, vt species.*
8 *Debitor liberatur interitu speciei.*
9 *Periculum pecuniæ ad eum spectat, qui ex ea commodũ sentit, licet dominiũ sit in aliũ translatum.*
10 *Vsurarius dicitur contractus, quando in censu emptor semper redditur certus de lucro.*
11 *Confessiones Principis, vel officialis illius de recepto, absq; enumeratione nõ probant: contrariũ n.22*
12 *Debitor antequam soluat debet contradicere, vt passio sit fidei testimonium.*
13 *Debitor soluens ad mandatum illius, qui iurisdictionem non habet, non liberatur.*
14 *Offerens parere, & soluere non expectata coactione, dicitur spontè soluere, vndè metus purgatur, & liberationem non consequitur.*
15 *Spontè offerẽs dicitur conijcere se in laqueos necess.*
16 *Præcepta pœnalia affectata metum non inferunt, nec liberationem.*
17 *Principis assertioni in causa propria non esse credendum, nec eius officiali, præsertim in præiudicium non subditi: contrarium nu.38. & trib. seq.*
18 *Genus interire non potest.*
19 *Debitor morosus tenetur etiã de casu fortuito, licet coactio fiat in iniuriã creditoris: fallit vt nu.43.*
20 *Culpa culposi damno cedit, & nu.45.*
21 *Casum fortuitum quis potest in se suscipere, & pro eo tenetur.*
23 *Qui potest exigere, potest etiam debitorem liberare.*
24 *Coactus dicitur, qui verisimiliter cogi potest, & qui solui, metu coactionis num.26.*
25 *Coactionem metuens excusatur, licet dicat actum spontè gerere.*
27 *Metus belli operatur idem, quod ipsum bellum, & metus tormentorum, quod eorum illatio.*
28 *Culpa non arguitur in eo, qui actum patitur, quem prohibere nequit.*
29 *Metus nedum consistit in armis, sed in proclamate, præceptis, & statuto, multo magis tormentis, & carceribus.*
30 *Verisimile non est eum spontè soluere, qui subiacet periculo iterum soluendi.*
31 *Debitor, vt probet se per vim exactum, non tenetur id articulare, sed sufficit, quod ordinamentum pœnale, vel generale proclama ostendat.*
32 *Debitor differens solutionem vsq; ad arestum dicitur sufficientem diligentiam adhibuisse.*
33 *Debitor non tenetur carcerem subire, vel cruciatum, sed id tantum præstare, quod honestè potest eius salute salua.*
34 *Culpa ad casum non ordinata non præiudicat.*
35 *Culpa quando dicatur ad casum ordinata.*
36 *Præcepta pœnalia Principis etiam iniusta timorem inducunt, & pariunt liberationem.*
42 *Soluens creditori putatiuo liberatur sine Iudice.*
44 *Debitor generis de culpa creditoris non tenetur, sed ipse creditor tantum.*
46 *Casum fortuitum in se suscipiens tenetur de solito, non insolito, etiamsi iuramentum accesserit.*
47 *Casum suscipiens intelligitur de casu habente ortum à iure, non à facto Principis.*
48 *Debitor casum fortuitum suscipiens non obligatur ad casum prouenientem à culpa creditoris.*
49 *Casus fortuiti ex natura contractus non includũtur*
50 *Casus fortuiti periculum spectat ad emptorem.*
51 *Casum fortuitum non potest venditor in contractu census ex forma Bullæ in se suscipere.*
52 *Censuali in contractu si quid conuentum est contrà formam bullæ pro non scriptis habetur, & ad formam ipsius bullæ reducitur.*
43 *Protestatio, quod contractus intelligatur ad formam Bullæ factus, nihil operaretur, vbi pacta essent repugnantia.*
54 *Census cõtra formã Bullæ celebratus omninò nullus*

Resolutio motiuorum à PerIll. D. Senatore Bellono excitatorum.

In causa vertente inter Comitem Vitiæ ex vna, & Vniuersitates Leuici, & Pruneti ex altera.

Initium à Domino.

Vtamus quidem præsentem controuersiam illis capitibus terminari posse, ad quæ ipsam in motiuis restrinxit PerIll. tunc Præceptor, nunc meritiss. Senator D. meus Bellonus; qui etiam singula ita discussit, & absoluit, nedum excitauit, vt quisq; non obscurè intelligat, quam vehementer labefactetur sententia ab Egr. D. Capitaneo Iustitiæ lata ad fauorem Comitis Vitiarum, & facilè destruatur eiusdem Comitis intentum.

Si quidem cum eo tempore, quo Leuicis, & Pruneti Vniuersitates sub ditione Serenifs. Sabaudiæ Ducis iure belli detinebantur, reposito in Castro Pruneti militum Allobrogũ præsidio, sub regimine Gabrielis Blanci, Ducis vnius cohortis militum, ab eodem Serenifs. Duce, eius litteris Ducalibus Taurini datis sub die 6. Decemb. anni 1615. iniunctum fuerit Egr. Fiscali generali Beiuerio, quod se transferret ad loca Caffini Costiliolarum, Priuchę, & alia Status pref. D. Ducis, in quibus reperirentur debitores ergà Pandulphum Solarium, & Comitem Vitiarum, de quibuscunq; pecuniarum summis, & ad illarum procederet exactionem, vt sibi debitarum, & spectantium, propter confiscationem contra dictos Pandulphum, & Comitem Vitiæ sequutam; procedendo contra debitores pœnalibus præceptis, Arrestis, & detentionibus personarum, & harum litterarum vigore citati fuerint Syndici Vniuersitatum Leuicis, & Pruneti, ac ijsdem postmodum examinatis super quantitate pecuniarum Comiti Vitiæ debitarum, transmissa præcepta pænalia, alterum nempè diei 30. Ianuarij 1616. soluendi duplas 700. Iacobo Parutiæ infra biduum, cum declaratione Commissarij Curtij, sequuta die vltima eiusdem mensis, quod memoratæ Vniuersitates pœnas incurrerent, vbi præscripto tempore non soluissent; Aliud verò dicti D. Aduocati Fiscalis die primæ Februarij, ad soluendam integram pecuniarum summam, sub pœna scutorum tercentum; & demum reclamantibus, & opponentibus prædictis Vniuersitatibus, de earum iuribus, ad euitandam pecuniarum exactionem, comminatum fuerit

Arrestum personale, in turrim Curtis Milij, adiecta pœna auteorum ducentum pro quolibet ex dictis Agentibus, iuncto etiam alio præcepto de non recedendo, sub pœna scutorum quinquecentum Ducali Cameræ applicandorum, satis constat Serenissimum Sabaudiæ Ducem, iurisdictionem in prædictis locis, tamquam ei suppositis, saltem de facto exercuisse, & præceptis illis vim, & iustum metum intulisse, nec non etiam reiectis exceptionibus dictarum Vniuersitatum, quæ eius imperio resistere non poterant, ipsas ob confiscationem in odium Comitis sequutam, ad pecuniarum exsolutionem vrsisse: Proindeq;
1 rectè affirmari posse huiusmodi coactā solutionem, in Comitis iniuriam, easdemmet Vniuersitates, à quocunq; priori obligationis vinculo erga Comitem liberare, & nihil minus immunes reddere, ac si verò creditori præfatam solutionē præstitissent, vt docuit Bat. in l. creditor nu. 2. ff. de solut. vbi dicit, quod publicatis bonis creditoris, non est dubium, quin exactio facta in eius iniuriam debitorem liberet, & idem in tract. de Tyrannide in 7. quæst. princip. num. 23. & seq. quam Bart. doctrinam vti communem, & indubitatam apertius confirmarunt Bald. in l. falsus num. 35. C. de furt. Luc. de Penn. in l. vnica col. 3. vers. è contra, & vers. dicas, quod C. vt null. ex vicane. &c. rursus Bald. in cons. 128. factum tale lib. 2. cons. 146. num. 6. eo Dec. cons. 25. col. 3. Anchar. cons. 64. col. fin. vers. de secundo ad secundum, Barbat. cons. 27. num. 7. vers. secundo casu lib. 3. Ruin. cons. 85. num. 8. lib. p. cons. 167. num. 7. lib. 4. quod in meo codice est repetitum in cons. 116. lib. 5. Calcane. cons. 113. ante nu. 4. vers. sed Bart. Castillione. cons. p. Afflict. decis. 150. no. 12. 13. 20. 25. & 32. Rip. in tract. de pest. tit. de priuileg. contract. n. 49. Alber. à Rosat. de statut. quæst. 86. nu. 5. & seq. Rot. Ianuens. mercat. decis. 33. num. 6. Boss. in tit. an debitores &c. num. 3. Menoch. de arbitr. Iud. cas. 137. num. 10. cons. 68. num. 12. & seq. cons. 212. num. 65. & latius cons. 608. num. 18. Gabriel. in common. conclus. tit. de solut. conclus. 1. num. 14. Alb. cons. 318. num. 1. & 38. Gamm. decis. Lusican. 285. num. 2. Fontanell. omninò videndus tract. de pact. nupt. clausul. 3. glos. 2. num. 44. Carpan. ad constit. in §. omnium num. 877. & seq. fol. 212. Gasp. Ant. Thesaur. quæst. forens. 54. nu. 1. lib. 2. inquiens, attenta culpa creditoris debitorem liberari, atque ita fuisse iudicatum, Carolus de Graff. except. 25. num. 53. Ering. tract. de fideiussor. cap. 70. tit. quibus mod. fideiuss. toll. num. 16. Monter. decis. regn. Aragon. 2. num. 11. & 46. Bott. cons. 25. num. 14. Grarian. discept. forens. cap. 485. nu. 9. lib. 3. Maur. tract. de solut. oblat. & retent. cap. 21. num. 16. & seq. Quare ex tantorum virorum auctoritate palam est hanc esse receptissimam, & indubitatam sententiam, & ex ea in tutò poni Vniuersitatum exceptionem; quæ vlterius etiam multis rationibus euidenter fulcitur.

Primò quia, aut Vniuersitates coactæ fuerunt à Iudice secundum formam iudicij, & sic de iure, & hoc sanè casu certum est eas liberari,
2 quia etiam soluens alteri, quam vero creditori, interueniente auctoritate, & iussu Iudicis, plenissimam obtinet liberationem, l. creditor ff. de solut. l. air prætor §. permittitur ff. de minor. Afflict. decis. 150. num. 27. decis. 328. nu. 2. Men. cons. 68. num. 12. Rot. Ianuens. decis. 33. num. 6. Bott. cons. 100. num. 22. Monter. decis. Regn. Aragon. 2. nu. 27. Farin. decis. 345. nu. 1. par. 1. to. 1. latissimè Maur. de solut. cap. 5. nu. 45. & seq. ac cap. 21. num. 10. Aut soluerunt, quia habuerint necesse parere formidabili præcepto D. Ducis, ibi tunc de facto iurisdictionem exercentis, &
3 item affirmandum est eas liberari, cum soluens auctoritate superioris imperantis, & illius, qui cogere potuit, excusetur, ac omnimodam liberationem consequatur d. l. non videtur §. qui iussu l. furti, §. qui iussu ff. quib. ex caus. infam. irroget. Guid. Pap. decis. 340. Vrsil. ad decis. Afflict. 101. nu. 6. Bursar. cons. 139. nu. 34. lib. 2. omninò Bott. cons. 8. nu. 15. cons. 100. nu. 23. Barbat. cons. 27. nu. 3. Maur. de solut. d. c. 5. num. 46. inquiens debitorem ex præcepto iniusto illius, cui est subditus, alteri, quam creditori soluentem, liberari, non obstante obligatione iurata, ex quo auctoritas superioris censetur in omni casu excepta.

Rursus: vel rectè, vel indebitè soluerunt, si
4 rectè, ipso iure liberantur, vt clarum; Si autem indebitè, sed per vim, & metum, adhuc eis competit beneficium repetionis, & datur condictio indebiti: vt per Bar. in l. 1. §. quod autem ff. quod vi, aut clam, & in l. 1. C. de condic. indeb. l. 3. C. de eo, quod met. caus. Maur. de sol. c. 21. nu. 8. Vndè liberantur ope exceptionis, ad tex. in l. cum quis §. p. ff. de solut. Ruin. cons. 167. n. 9. vers. quinimmò ego puto vol. 4. Gab. in comm. conclus. de solut. concl. 11. nu. 29. Afflict. d. decis. 150. num. 15. Maur. d. cap. 5. num. 89.

Secundo quia, cum Serenis. Sabaudiæ Dux de iure non posset vrgere præfatas Vniuersitates ad redemptionem census, cuius creditor non dicebatur Comes, ex quo talis redemptio posi-
5 ta erat in potestate debitoris tantum, non et iam emptoris census, secundum formam Bullæ Boccac. de cens. par. 3. num. 27. Farin. decis. 56. num. 5. par. 1. tom. 1. Giurb. decis. 85. nu. 10. & nihilo-
6 minus capitale ipsum per vim exegerit; Palam est id egisse auctoritate propria, de facto, ac per talem vim, & metum, cui resistere nemo poterat, adea, quæ post alios adducit Trentacinq. var. resol. lib. 1. tit. de seruit. resolut. 1. num. 12. versic. hæc declaratio fol. 71. vnde casu dicitur dubio procul fortuitus, Afflict. decis. 54. num. 2. vbi Vrsil. num. 1. Crau. cons. 95. num. primo cons. 233. num. 2. latè Bursar. cons. 151. nu. 124. cons. 194. num. 21. lib. 2. & latius cons. 364. num. 19. lib. 4. Menoch. cons. 27. num. 29. Gratian. discept. forens. cap. 520. num. 25. lib. 3. Vsque adeo vt si ob hanc coactionem preparata fuit quędam certa pecuniarum quantitas, & ad estinguendum
7 censum destinata, videatur in obligatione illa certa species, & eadem quantitas, non alia, vt obser-

obseruat.. Sigismund. Lofred. cons. 2. num. 46. & huiusmodi genus efficiatur genus subalternum Anchar. qu. 30. num. 9. & seq. l. 3. cuius interitu
8 debitorem liberari credendum sit, ad tex. in l. in nauem ff. locar. l. in ratione §. certæ, ff. ad l. falcid. Bursat. cons. 325. nu. 56. lib. 3. Treotacinq. var. resol. lib. 3. tit. de solut. resolut. 11. nu. 2.

Tertio, cum in contractu census emptor percipiat pensionem, & sentiat quoddam certum emolumentum ratione capitalis pecuniarum, & venditor census habeat tantum pecuniæ vsum;
9 Hinc receptum est, vt huius pecuniæ periculum ad eum spectet, qui sentit ex ea commodum, licet illius dominium sit translatum in eum, qui postea coactè constitutus debitor, efficitur debitor quantitatis, ad text. notabilem in l. Titius ante fin. ff. de præscrip. verb. quem dicit valde notandum, Castr. ibi, pro limitatione l. incendium; subdens, nescire alibi concordantem Rip. in l. quod te nu. 9. ff. si cert. pet. Ias. in l. si pascenda nu. 3. C. de pact. & hoc admittit Bero. licet contrarium teneat in cons. 194. nu. 8. & 43. vol. 1. latè firmat Alex. Trentac. var. resol. lib. 3. tit. de solut. resolut. 11. nu. 6. & in tit. de pignor. hypothetic. resol. 4. nu. 3.

Quod quarto loco ex eo non leuiter suadetur, nimirum quia si interitu quantitatis debitor
10 non liberaretur, vtique emptor semper esset certus de lucro, & ita contractus redderetur vsurarius, vt obseruat Gasp. Ant. Thes. quæst. forens. 32. num. 2. 7. 18. 21. lib. 1. Farinac. cons. 262. num. 20. decis. 642. num. 3. part. 2. tom. 2. latissimè Hector Felic. de societ. cap. 18. num. 8. Itaque ne contractus habeat implicitam vsuram, & dicatur factus contra formam Bullæ Pontificiæ, concludendum est, interitum pecuniæ, casu fortuito sequutum, ipsi emptori census esse imputandum.

Superest modo, vt ijs, quæ in contrarium adduci possunt, occurramus, ex quorum solutione, magis, atq; etiam magis Vniuersitatum exceptio iuri consentanea demonstrabitur.

Primo in quæstionem deducuntur præstitæ solutiones, quod scilicet non omnino satis de pecuniarum enumeratione liqueat, in tantum,
11 vt non sufficiat producere Principis, vel alterius Officialis confessiones de recepto, nisi de vera enumeratione constet, vt in terminis tenuerunt Castrens. in cons. 13. visis his, quæ superius narrantur nu. 62. & seq. lib. 3. Afflict. decis. 150. num 28. Menoch. de arb. iud. cas. 137. num. 16. lib. 2. Bertaz. consil. crimin. 268. nu. 8. vol. 2. Sacc. Parmens. cons. 22. num. 23. Rimin. iun. 465. nu. 9. lib. 4.

Secundo illud mouere videtur difficultatem, sanè, quod cum in Ducali delegatione non continerentur loca Leuicis, & Pruneti, nec ea
12 Sereniss. Sabaudiæ Duci supposita essent, id prædictæ Vniuersitates opponere debuerunt, & omnino assertis pœnalibus præceptis contradicendo resistere, vt passio esset fidei testimonium, vt per Alber. à Rosat. de statut. quæst. 86. num. 3. Barbat. cons. 27. num. 8. lib. 3. Mazzol. cons. 40. nu. 11. Sac. d. cons. 22. nu. 10. Cranet. cons. 1000. num. 27. & seq. Fachin. cons. 58. nu. 26. lib. 1. Men. de arbitrar. d. cas. 127. num. 14. Gratian. discept. forens. cap. 485. n. 14. lib. 3. Quinimò solutionem omninò denegare, cū scire deberent debitorem
13 soluentem ad mandatum eorum, qui in eum iurisdictionem non habent, liberationem non consequuturum, vt admittit Rot. Ianuens. decis. 33. vers. secus si non subdito iussissent, Gratian. d. c. 485. nu. 3. Sacc. Parmens. d. cons. 22. nu. 14. & nu. 19. vbi dicit imputandum esse ei, qui paruit non habentibus iurisdictionem contrà se, cum nec iussus Regis, in his quæ sunt extra eius iurisdictionem, eum excusare possit; Vndè cum ad simplicem citationem præfatæ Vniuersitates Ducalibus mandatis se parere obtulerint, hæcque
14 talis oblatio fuerit postmodum repetita, nulla expectata coactione, dicuntur spontè soluisse, vt obseruant Farinac. decis. 241. n. 2. circa finem p. 1. tom. 1. Decia. cons. 81. nu. 23. lib. 4. Gratian. cap. 222. num. 10. & 237. nu. 10. vt propterea metus purgatus sit Vital. camban. tract. de claus. tit. de met. carcer. verbo restat videre num. primo, & non rectè soluisse, nec item liberatæ censeantur, Bald. in d. l. falsus num. 36. vers. spontè autem Castrens. cons. 13. num. 65. 69. in 3. vol. Ias. cons. 26. nu. 8. vers. accedat lib. 3. Afflict. decis. 150. nu. 3. Menoch. de arbitrar. dictu cas. 127. nu. 6. & seq. cons. 68. nu. 5. Bertazol. cons. crim. 268. num. 5. Simon. de Præt. cons. 57. nu. 15. Sacc. Parm. d. cons. 22. nu. 10. Gratian. discept. forens. d. cap. 485. nu. 5. & 15. lib. 3. & idem respondit in fideiussore spontè, vel affectatè soluente Magon. decis. lucen.
15 92. per totum vbi latè; existimatur enim à se ipso positus in laqueos necessitatis Decian. cons. 82. num. 33. lib. 5.

Tertio vbi etiam constaret de coactione, quæ solutionem præcessisset, rursus notum est eam fundari in quibusdam assertis præceptis pœnalibus, aduersus quæ non opposita fuerunt à principio opponenda, quamobrem affectata censentur, & tamquam huiusmodi credendum est iussū metum non intulisse, nec debitorem exactum liberare potuisse Ias. cons. 26. nu. 12. Men. cons. 68. nu. 4. & seq. Bertaz. cons. 268. nu. 11. cum addit. in littera C. Sacc. cons. 22. n. 30. idem in carceratione affectata, quæ non liberat fideiussorem tradit Prosper Petr. in addit. ad Gramm. decis. 26. num. 11.

Quarto, quatenus probari non posset affectatio, adhuc affirmandum videtur violentam hanc exactionem non esse sequtam in odium ipsius Comitis, ob non secus probatam confiscationem
17 quam per assertionem Principis, cui tamquam de eius interesse agenti, & in causa propria, non esse credendum firmat Decian. in cons. 25. num. 80. lib. 1. cons. vnicum post decis. Mastrill. num. 17. & seqq. omninò Peregrin. cons. 7. num. 19. 20. lib. 3. Bec. cons. 56. num. 22. qui loquitur in assertione confiscationis; nec item eius officiali, Mar. burg. tract. de mod. procedendi ex abrupt. quæst. 88. num. 10. potissimum in præiuditium non subditi, vt per Caball. cons. 95.

95. nu.22. lib.2. quo casu satis perspicuè patet,
has Vniuersitates fuisse ad solutionem impulsas,
intuitu pecuniæ simpliciter, non in odium Co-
mitis, & per consequens, tamquam debitrices
generis non liberari, sed periculum ipsis esse ad-
scribendum, iuxta theoricam Bartol. in d. l. cre-
ditor sub num.2. & sequacium; ea ratione, quia
genus interire non possit, ad tex. in l. incendium
C. si cert. pet.

Demum admisso, quod solutio facta fuerit
coactè, & item in iniuriam Comitis creditoris,
denuò dicendum est casum hunc Vniuersitatibus
esse imputandum, tum quia sunt debitrices ge-
18 neris, quod interire non potest, dicta l. incen-
19 dium cum vulgar. tum etiam ob moram per
ipsas in non soluendo incursam, ob quam fit, vt
debitor de casu etiam fortuito teneatur, vt per
Afflict. d. decis. 150. nu. 32. vbi ita iudic. & cum
eo Vrsill. n.4. & seq. licet coactio fiat in iniuriam
creditoris, Barbat. cons. 27. nu.9. lib.3. Farinac.
decis. 102. num. 6. par. 2. tom. 1. Gerard. Maz-
zol. cons. 40. num. 7. Riminald. iun. cons. 210.
num.35. ea ratione, quia tunc dicitur in culpa,
20 quæ damno eius cedit, l. si merces §. culpæ ff. lo-
cat. Farin. d. decis. 102. nu.6. vers. stante autem:
Tum demum ob pactum expressum, quo casi-
bus fortuitis fuit renunciatum, & in specie ca-
21 sui fortuito ex facto Principis, quem partes in
indiuiduo excogitarunt, & eum ita præuiderunt,
vt omninò voluerint de eo teneri, illumq; in se
suscipere, vt certè potuerunt ex Bertrand. cons.
55. num.3. vol.7. Peregrin. cons. 98. num.9. lib.
1. Felician. decens lib. 1. cap. 4. num. 5. quo casu
excusari non posse videntur, quin casui isto ex
facto Principis contingenti planè subiaceant, ad
tex. in l. sed, & si quis §. quæsitum ff. si quis caut.
Surd. cons. 61. num.63. lib.1. Mantic. de tacit. &
ambig. conu. lib.5. tit.8. num. 10. Gasp. Baet. de
inop. debitor. creditor. ad dicend. cap.4 num. 17.
Honded. cons. 41. num. 15. 16. lib.2. Bursat. cons.
323. nu.56. lib.3.

Hæc licet non leuiter vrgere videantur, me ta-
men à priori sententia retrahere non potuerunt,
cum vt ego puto, nihil casui nostro officiant.

22 Itaque ad primum respondetur, nempè solu-
tionem satis, superq; probari ex confessionibus, &
liberationibus habitis à Serenis. Duce, tam-
quam tunc Domino, & creditore principali suc-
cesso in locum ipsius Comitis, quibus ideo cre-
dendum esse, & illorum vigore memoratas Vni-
uersitates liberatas remanere affirmandum, vt
ex magis communi probant relati per Caual.
comm. contra com. quæst.699. nu.6. vers. sed his
non obstantib. Felician. de cens. lib.3. cap. 1. num.
8. vers. contrarium immò Ering. trac. de fideiuss.
cap.20. tit. quibus mod. fideiuss. toll. §. 1. num.
51. & mult. seqq. fol. 385. latè Mar. burg. in
tract. de Isodim. inspect. 34. num. 5.7. & in addit.
ad d. nu.5. vbi alios refert, Bardell. cons. 101. nu.
98. Quod multò magis procedit concurrentibus
coniecturis, scilicet, quia præcesserunt pænalia
præcepta, Arrestum, & alia, quæ sicut efficaciter
sollicitarunt, & compulerunt ad soluendum, ita
eorum ratione solutio satis probabiliter infer-
tor, & confessiones, ac liberationes adeò red-
duntur verisimiles, vt de earum fide nihil sit le-
gitimè detrahendum.

Contraria procedunt, quando confessio fac-
ta fuit à tertio, qui non potuit præiudicare
principali creditori, seu in illius præiuditium
aliquē liberare: Vndè secus est in confessionibus
factis à principali creditore: Hæ autem confes-
siones emanarunt à Serenis. Duce, tamquam à
23 principali creditore, qui sicut potuit dict. Vni-
uersitates in præiuditium Comitis exigere, ita
easdem exactas liberare, vt satis patere arbitra-
mur, & ad hoc confert Rhaudens. cons. 17. num.
158. fol. 120. à tergo.

Ad secundum respondetur solutionem nullo
pacto spontaneam dici posse.

Primo, quia, cum in delegatione Fiscalis Bel-
uerij contineretur, quod vbi ille se contulisset ad
loca, in quibus reperirentur debitores erga
Pandulphum Solarium, & Comitem Viciarum,
ad exactionem singulorum, & omnium quorum-
cunq; ob sequutam confiscationem, anhelaret,
ac Serenissimo Duci in prædictis locis iurisdic-
tionem de facto exercenti Vniuersitates parere
cogerentur, sanè præcedente proclamate gene-
rali, quod qui esset debitor compareret, vbi
etiam illius vigore solutionem obtulissent, id-
que spontè facere protestatæ essent, nihilomi-
nus coactè soluisse dicerentur, cum scirent, &
cernerent se posse cogi, & forè coactas, ratio
24 est, quia cum iuris præsumptione is coactus di-
catur, qui verisimiliter cogi potest, vt per tex.
in l. nouissimè C. quod fals. tuto. aucto. ibi si
compulsus, aut metu, ne compelleretur, & ibi-
dem prosequitur Bald. Bolognet. in l. si quis ma-
ior num.46. C. de transact. Alb. cons. 318. num.
40. & ante eum Iason. consil. 165. num. tertio
vol.2. Natt. consil.50. num.16.17. Decian. cons.
68. num. 21. lib. secundo, Scapuccin. de success.
singul. limitat.8. num.7. fol. 135. Mastrill. decis.
120. num.8. lib.2. Berraz. cons. crimin.99. nu.10.
Gratian. discept.344. nu.20. Surd. decis.305. nu.
25 28. ita metuens futuram coactionem excusatur,
& coactus dicitur, licet dicat actum spontè ge-
rere, ac protestetur spontè solutionem præstare
Rimin. iun. cons.265. num.32. cons.551. nu.29.
latè Schrader. de feud. par.9. cap.6. num.18. vers.
namq; gerens vol.1. Gutierez. de Gabell. quæst.
31. num. 5. alios refert Gratian. discept. forens.
cap.227. nu. 12. & seq. & cap.586. nu.58. Anell.
amat. cons.88. nu.16.21. Paschal. de pat. pot. cap.
2. nu. 29. & seq. par.3. quod tandem relinquen-
dum Iudicis inquit arbitrio Bursat. cons. 72. nu.
17. lib. 1. Grammatic. decis. 18. num. 19. latis-
simè Molfes. ad consuetud. Neapolitan. part. 8.
quæst.3. nu.5. & seq. fol.231. vbi dicit, quod non
26 solum metus, sed metus suspicio sufficit, & coa-
ctè facit, qui timore coactionis aliquid facit, vel
metu pœnæ euitandæ Bero. cons. 33. nu. 13. lib.
3. Vnde idem operatur metus coactionis, ac ip-
sa coactio, Natt. d. cons. 50. nu. 17. dicens, quod
27 idem operatur timor belli, quod ipsum bellum,

Vital. Camban. de clausul. tit. de met. carcer. vers. restat videre nu. 6. inquit, quod idem operatur probabilis suspicio tormentorum, quod ipsorum illatio, & propterea soluens nulla coactione adhibita, sciens tamen se posse cogi, dicitur coactus soluisse, vt præter relatos tenuit Prosper Paseth. cons. 93. nu. 9. Schrad. cons. 47. nu. 7. 8. lib. 2. Honded. cons. 29. num. 24. Et hoc ideo, quia, cum Principum voluntati parendum sit nedum coactè, sed etiam apparenter ostendendo, quod spontè, & libenti animo pareatur, ad aufugiendam eorum sæuitiam; qui paret dicitur coactè paruisse, ex quo ipsius sæuitia, & terror est à principio formidabilis, semper instet, ac est continuus ad iustum metum inducendum, vt pulchrè commemorat Ancharan. cons. 299. visa supradicta facti narratione num. 1. vers. pro cuius clariori intelligentia: & ideo nulla cul-
28 pa argui potest in eo, qui actum patitur, quem prohibere nequit l. culpa caret l. nullum crimen ff. de reg. iur. Morot. cons. 13. num. 16.

Secundò respondetur, hanc solutionem euidenter fuisse coactam, idque probari nedum ex eo, quod præcesserint præcepta pœnalia in genere, sed quod alia specialia subsequuta sint, ac demum Arrestum, quæ singula iustum metum in-
29 cutere dicuntur, quia metus nedum consistit in armis, sed in proclamate præceptis, & statuto, vt firmant Dec. cons. 25. col. 3. latè Natt. cons. 50. nu. 16. & seq. Barbat. cons. 27. n. 10. Menoch. cons. 68. num. 26. & assentiri videtur Gratian. capit. 485. num. 10. ac multo magis in tormentis, & carceribus l. qui in carcerem ff. de eo, quod met. caus. Vital. Camban. de clausul. tit. de met. carcer. nu. 1.

30 Vlterius non est verisimile, quod memoratæ Vniuersitates Serenis. Ducis spontè soluere voluerint, cum timere possent nouam molestiã, & aliam instantiam ad soluendum, sed verisimilius est *eas non nisi coactè soluisse*, & per metum, *ad euadendum* comminatum, & impendens periculum, vt in terminis ponderat Anchar. cons. 199. vol. 1. circa finem.

Nec ideò debitor, vt probet se per vim exactum, tenetur id in specie articulati, ad libera-
31 tionem consequendam, sed sufficit, quod ordinamentum pœnale, vel generale proclama ostendat, vt per Bart. in d. l. creditor in 3. quæst. nu. 3. & in tract. de tirannid. in 7. quæst. princip. nu. 25. Afflict. decis. 150. num. 16. Menoch. cons. 68. num. 27. Ancharan. cons. 64. in fine Barbat. cons. 27. num. 10. lib. 3. Gamm. decis. lusitan. 103. num. 3. versic. voluit tamen Io. Bott. cons. 25. num. 18.

Hic autem, vt sæpiùs repetam, nedum postquã præcesserunt præcepta pænalia, statim Vniuersitates non soluerunt, sed omninò contradixerunt, ac inthimata denunciatione ipsi Comiti, adhuc opposuerunt, & procrastinatæ sunt, do-
32 nec comminatum fuit Arrestum, quo casu excusantur, quia omnem diligentiam videntur adhibuisse, vt tradunt ex tex. in l. ait prætor §. quid tamen ff. de minor. Barbat. cons. 27. num. 3. Io. Bott. cons. 25. num. 14. & seqq. versic. accedat. Gasp. Ant. Thæsau. quæst. forens. 54. nu. 5. vbi ita iudicatum, & admittunt omnes in con-
33 tratium allegati. Non enim tenebantur carcerem subuenire, vel cruciatum, sed illud tantum agere, quod honestè poterant, eorum salutè salua Bald. in d. l. falsus, quem seq. Afflict. sæpius allegata decis. 150. num. 23. latè Gratian. cap. 485. num. 14. & alij supra relati. Interigliol. decis. 13. num. 5.

Minusque obstat, quod oblatio parendi emanauerit antè præcepta pænalia, & quod facta fuerit ei, qui non erat dominus.

Respondetur; oblationem non fuisse ordinatam ad solutionem faciendam, sed incertam fuisse, & generalem parendi ei, qui tunc temporis erat dominus, & iurisdictionem saltem de facto exercere poterat in ipsas Vniuersitates inuitas, & ob id rectius dici eam potius fuisse emissam animo aufugiendi sæuitiam Principis, vt supra diximus, quam animo verè soluendi, vt indicauit subsequuta resistentia; & proindè talem
34 oblationem, contrariam facto, non præiudicare, minusque arguere dolum, aut culpam, saltem ad singularem casum solutionis ordinatam, vndè nullum super ea constitui potest fundamentum, ex Crauet. cons. 621. num. 11. Aldouin. cons. 19. nu. 77. latè Hector. Felic. in tract. de societ. cap. 23. num. 16. Bursat. cons. 134. nu. 24. lib. 2. Morot. cons. 135. num. 37. subdens nu.
35 seq. quando culpa tunc ad casum ordinata dicitur, quando principaliter casum respicit, & quando fuit causa proxima, quod casus superueniret, sed hoc longè abest à præsenti casu: Ad euitandum verò illud vnum, nempè quod soluerint non habenti iurisdictionem, sufficit dicere, Serenis. Ducem fuisse dominum de facto: Contraria procedunt, quando ciuiliter agitur, & de iure, quia tali casu potest declinari iurisdictio; secus est, quando proceditur de facto, & omne ius positum est in armis, quia tunc, qui necesse
36 habet parere dicitur coactus, & præcepta pœnalia Principis, etiam in competentis, iustum metum, & timorem inducunt, ac per consequens liberationem, Bott. cons. 8. num. 14.

Hinc etiam tollitur tertium obiectum, quod minæ fuerint affectatæ, tum quia contrarium constat ex coactione, & resistentia sequuta, tum etiam quia hæc est qualitas, quæ non præsumitur, sed per allegantem iustificari debet, alioquin facillimè prosternitur, & supprimitur.

Ad quartum respondetur, nimirum de iniuria, & odio in Comitem plenè constare ex confiscatione ipsa in dubium nullo iure reuocanda;
37 Nam cum ea Principis potestate, & nutu penderet, tempore, quo de facto erat dominus dictorum locorum, & fuerit in litteris Ducalibus enunciata, concludimus eam præcessisse, & D. Duci in hoc nihil minus deferendum, vt probat Decian. cons. 18. nu. 274. lib. 1. cons. 41. nu. 27. lib. 2. cons. 6. nu. 45. lib. 4. affirmans, Principis asser-
38 tioni standum esse in his, in quibus ipse de potestatis plenitudine præiudicare potest: & an-

tè cum Curt. Sen. conſ. 49. num. 32. Becc. conſ.
140. num. 14. lib. 2. Laderch. conſ. 145. nu. 2. Bar-
dell. conſ. 101. n. 75. & potiſſimũ, quia vt inquit
Cæphal. conſ. 155. n. 18. lib. 2. hac tempeſtate ab-
39 ſurda videtur, diſputatio, an Principi credendũ
ſit, cum ex conſuetudine iſtud dubium fuerit
pænitus ſublatum Cauagnol. ad Menoch. conſ.
100. num. 54. Bardell. conſ. 100. num. 98. Ro-
land. Auall. conſ. 1. num. 193. lib. 2. In omnem
40 caſum talis Principis aſſertio, vel transfert
onus probandi contrarium Menoch. conſ. 135.
41 num. 34. vel ſaltem inducit bonam fidem in ip-
ſis Vniuerſitatibus, quæ eas excuſat, vt infert p.
42 1. tom. 2. nam & ſoluens creditori putatiuo,
æquè liberatur etiam ſine Iudice l. 1. §. ſi rem à
ſeruo ff. depoſit. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 37.
n. 36. Peregr. conſ. 88. n. primo vol. primo Giurb.
deciſ. 79. nu. 2. verſ. ſic quoq;

Ad quintum reſpondetur.

Primò aſſertam moram non probari, eamque
propterea in facto denegari: Inomnem caſum
certum eſt eam reſtringi ad cenſus, non autem
extendi ad capitale, cuius ratione nulla mora
venire poteſt in conſequentiam.

43 Secundò ex confiſcatione colligi culpam cre-
ditoris, quo caſu debitorem generis etiam mo-
roſum liberari teſtatur Afflict. d. deciſ. 150. nu.
12. vbi Vrſill. num. 6 ea ratione, quia, cum culpa
creditoris præceſſerit debitoris moram, ab vna
ad aliam non æqua ſit compenſatio, ſed ponde-
ratur cauſa prima, & potentior: Sed quidquid ſit.

Reſpondetur tertio aſſertam moram non eſſe
ad caſum ordinatam, proindeque nihil debitori
44 obeſſe, ex his, quæ ſupra diximus: Vnde rema-
net ſola culpa creditoris, ob quam fit, vt debitor
generis liberetur Bart. in tract. de Tyrannid. q.
7. nu. 23. in fine Bal. in l. falſus nu. 35. C. de furt.
Men. de arbitr. caſ. 137. nu. 10. conſ. 608. nu. 20. &
de caſu teneatur creditor tantum l. Paulo calli-
macho de legat. 3. per quem tex. ita tradit Bart.
in d. l. creditor n. 2. verſ. contrarium, & alij ſupra
citati, cum culpæ auctori non alijs, ſit culpa im-
45 putanda d. l. ſi merces §. culpæ ff. locat.

Nec obicem facit, quod periculum caſus for-
tuiti etiam prouenientis ex facto Principis, mé-
moratæ vniuerſitates in ſe ſuſceperint.

Primò reſpondetur ſuſcipientem in ſe caſum
46 fortuitum teneri de ſolito, non de inſolito, ad
quem non datur obligatio etiam cum iuramen-
to, ſed cenſetur in quacumq; diſpoſitione excep-
tus Burſat. conſ. 81. nu. 11. vol. 1. Menoch. conſ.
27. nu. 30. Becc. conſ. 81. à nu. 11. lib. 1. Gratian.
diſcept. forenſ. c. 521. num. 15. c. 534. in fine Mar.
Antonin. Maceratenſ. var. reſ. lib. 2. reſol. 26. à nu.
9. vbi latè Coſt. de rat. qu. 127. num. 6. Surd. conſ.
61. vbi latè.

Secundò partes ſenſiſſe de caſu, & facto Prin-
cipis, proueniente a iure, & in ratione fundato,
47 non de caſu originem trahente à propria Prin-
cipis auctoritate, & à plenitudine poteſtatis,
vt proſeq. Macerat. d. reſol. 26. nu. 9. Quin im-
mò tantum abeſt, quod partes ſe obligauerint
ad huiuſmodi caſum, vt eidem omninò renun-
ciaſſe dicantur per ſpecialem illam expreſſionẽ
caſus, habentis a iure originem, vt colligitur ex
verbis illis: & dictos annuos cenſus &c. perpetuò
manutenere, & defendere &c. & omnes, & ſingu-
los caſus, & euentus præmiſſis, aut alicui præ-
miſſorum contrarios, etiam nullitatis contrac-
tum, & quouis capite in corpore iuris clauſo,
etiam ex ſtatu, & facto Principis proueniente, &
prouenturo, teneri voluerunt.

Tertio reſpondetur, ſaltem non fuiſſe cogita-
48 tum hunc caſum deriuãtem à culpa propria ip-
ſius creditoris, vnde cum non fuerit expreſſa illa
qualitas, hoc eſt de facto Principis, etiam ex cul-
pa creditoris proueniente, planè affirmandum
eſt talem caſum eſſe prorſus exceptum, nec de-
bitorem de eo teneri, pulcrè Menoch. conſ. 671.
nu. 23. verſ. reſpondetur Vrſill. ad Affl. deciſ. 150.
nu. 7. Grammat. conſ. 66. nu. 73. Rom. ſing. 414.
tu ſcis, & ex Gaſp. Ant. Theſ. q. forenſ. 47. lib. 2.
Coſt. in eius prax. conuentional. clauſ. 137. nu. 3.
fol. 115. Mauent. deciſ. 20. n. 14. Mangil. de euict.
qu. 18. num. 20.

49 Quartò, cum ex natura cuiuslibet contra-
ctus, caſus fortuiti non includantur, & nemo
regulariter ad illos teneatur Sebaſtian. medices
in tract. de fortuit. caſ. quæſt. 16. num. prim. Cæ-
phal. conſ. 20. nu. 12. Menoch. conſ. 1183. nu. 7.
50 Aldouin. conſ. 19. num. 58. Sed periculum ſpec-
tet ad emptorem, l. final. ff. de peric. & commod.
rei vendit. Men. loco proximè allegato Felician.
de cenſ. lib. 1. cap. 4. num. 5. verſ. nam cum latè
Boccac. eo tract. p. p. nu. 20. fol. 15. & nu. 54. fol.
34. talem caſum non potuit in contractu cenſus
51 venditor in ſe ſuſcipere, cum ex forma Bullæ,
quislibet prohibeatur obligari ad caſus, qui non
veniant ex natura contractus, Molin. de contrac.
tract. 2. diſput. 390. clauſ. 4. Boccac. d. tract. de
de cenſ. p. p. nu. 54. Felician. lib. p. cap. 10. nu. 13.
verſ. vniuerſale enim eſt fol. 115. Quod in præ-
ſenti caſu multò magis aſſeuerandum eſt, cum
partes inter ipſas conuenerint, vt contractus in-
telligeretur factus ad for. Bullæ, quam ita præ
oculis habuerunt, vt ſingula ad illius formam
52 reduxerint, vndè ſi quid contra, vel præter eius
formam conuentum eſt, pro non ſcripto habe-
tur, atque ideo contractus ad ipſam Bullæ for-
mam ſemper reducitur, Mantic. deciſ. 302. n. 11.
vbi ita iudicatum Farinac. deciſ. 219. nu. 4. par. 2.
tom. p. vbi etiam teſtatur ita ſæpius iudicatum,
Giurb. deciſ. ſcilicet 85. num. 5. alioquin partium
53 proteſtatio, quod contractus factus intelliga-
tur ad formam Bullæ, nihil operaretur vbi illius
diſpoſitioni, & formæ repugnaret, vt aduertit
Giurb. d. deciſ. 85. nu. 2. Maſtrill. deciſ. 141. à n. 7.
54 quinimò contractus aliter conceptus, tamquam
contra legis diſpoſitionem celebratus, nullitatis
vitio ſubiaceret, vt per Bocac. de cenſ. p. 3. n. 26.
f. mihi 109. Ex quibus omnibus cauſam hanc ad
fauorem Vniuerſitatum iure meritò credimus
eſſe decidendam: Suppleat tamen &c. Medio-
lani die 14. Decembris 1621.

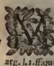
Io. Georgius Baiardus.

SVM-

SVMMARIA.

1 *Melioramentorum causa datur retentio rei, donec restituantur expensa facta pro melioramentis.*
2 *Conclusio procedit etiam in beneficialibus.*
3 *Procedit etiam in Fisci praiuditium.*
4 *Actio non datur pro recuperandis melioramentis, facta rei restitutione.*
9 *Contrarium verius de AEQVITATE.*
5 *Meliorationes, & expensa, nullo alio modo seruantur, quā per rei retentionē n. 5. limita tamen n. 9.*
6 *Retinentur multa honestè, qua inhonestè petuntur.*
7 *Retentio facilius datur, quam petitio.*
8 *Petitione probibita, non dicitur probibita retentio.*
9 *Meliorationes recuperantur per rei restitutionem actione in factum.*
10 *Dominus rei non debet fieri locupletior cum iactura eius, qui meliorauit.*
11 *Melioranti rem, quam putabat suam esse, succurritur tantum per retentionem rei.*
12 *Melioranti rem, quam sciebat non esse suam, datur actio negotiorum gestorum aduersus Dominū. Meliorans rem, quam scit non esse suam, dicitur habere rem recuperandi expensas nu. 13. Et ei competit condictio incerti num. 14.*
15 *Actio incerti datur semper, vbi nulla alia actio competit.*
16 *Actio incerti nullam aliam rem continet, quam retrodationem rei meliorata.*

Restituens rem absq; melioramentorum retentione, ea petere potest Cap. LI.

Elioramentorum expensæ priuilegiatæ adeò sunt; vt donec ex restituantur, concedatur retentio rei,
1 qui meliorauit l. idemq; §. 1. ff. de act. empti l. domū C. de rei vendic. arg. l. 1. ff. quib. mod. pign. vel hypot. sol. facit l. 1. cum ex causa C. de remis. pignor. Id quod etiā
2 in beneficialibus procedere probat Grat. lib. 1.
3 discept. forens. cap. 117. n. 26. Et etiam in præiuditium Fisci, quamuis nulla adsit hypotheca, probat idem Auct. d. lib. 1. c. 34. n. 18. per l. cum prior de distr. pign. Bal. in l. cum causa de remiss. pignor. l. si colonus vbi glos. verbo propter ff. de vi, & vi armata l. si necessarias, ff. de pignor. act. Garsia de expensis, & melioramentis c. 1. n. 16.

Verum restituta re absq; melioramentorum
4 retentione, non datur actio ad illorum recuperationem l. si in area ff. de condit. indebit. vbi ha-
5 betur nullo alio modo, quam per retentionem posse seruari expensas, & meliorationes, ad diem tex. in l. Paulus ff. de doli except. Gomez. ad l. Tauri 46. nu. 2. Neguf. de pign. memb. 4. par. 5. n. 9. & Coru. cons. 222. & 243. Qui DD. admonent possessores, ne rem restituant, nisi prius solutis meliorationibus, quia alias illas amitterent. Peregr. de fideicom. art. 5. num. 56. Multa enim
6 honestè retinentur, quæ inhonestè petuntur, Grat. lib. 2. discept. forens. c. 269. n. 16. Quia faci-
7 lius datur retentio, quam petitio, prohibitaque
8 petitione non censetur prohibita retentio, Surd. cons. 225. nu. 22.

Quidquid tamen sit de rigore iuris, de AEQVITATE succurrendum est ei, qui rem restituit, absq; melioramentorum deductione, actione in factum, iuxtà sæpius citatam l. si me, & Titium, ff. si cert. petatur, secundum quam poterit impensas repetere, ne sequatur maxima iniquitas, vt ex illis Dominus fiat locupletior, cum ia-
10 ctura eius, qui meliorauit, vt in puncto concludit Castr. in d. l. si in area. ff. de condit. indeb. Vbi
9 ex AEQVITATE scripta succurrendum esse illi, qui relaxauit non deductis meliorationibus tradit, idem probat Ruin. cons. 24. nu. 2. vers. & dicit lib. 1. & Valasch. de emphit. qu. 25. nu. 25. qui scribit ita esse iudicandum apud Tribunalia, quę veritatem sequuntur, reiecta illa iuris subtilitate, quos sequitur Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 193. num. 18. cum seq. & num. 34. à qua nec dissentire videtur Peregr. d. art. 50. sub num. 56. vers. verum communis, dum post Decianū cons. 18. col. vlt. lib. 2. fatetur primam opinionem procedere de rigore iuris, hanc autem secundam in AEQVITATE esse fundatam.

Distinguit propterea Grat. mem. cap. 193. nu. 22. & seq. inter bonæ fidei possessorem, qui fecit meliorationem in re aliena, quam putabat esse suam iure perpetuo, & irreuocabili, & eum, qui tenebat rem, non vt propriam, sed illam reco-
11 gnoscebat, vt alienam, quia primo casu cum possidens non habuerit animum aliquem obligandi, quando meliorauit, quia nullum negotium cum altero gesserit, quam cum se ipso, non mirum, si ei subueniri non potest per actionem, sed solum per retentionem.

In secundo autem casu cum vti alienam rem
12 possederit, si impendit necessario, vel vtiliter domino profuturus in totum, vel in parte negotium illius gessisse dicitur, & consequenter sibi obligauit dominum exactione ex eo contractu, vel quasi; seu ex negotio vtiliter gesto; Ideoq; actio illi datur; ex sententia enim eius, qui scit rem esse restituendam, & ex bona fide meliorantis colligitur animus obligandi, & gerendi rem
13 vtilem futuro domino, & sibi pro tempore, quo possidet l. qui exceptionem 5. si pars ff. de condit. indeb. l. domus ff. de leg. 1. Vt in emphiteuta, Feudatario, marito, vsufructuario, grauato per fideicommiss. Et in possidente cum pacto retrouendendi, alijsque similibus casibus ita disertè scribit Valasc. de emphit. qu. 25. n. 25. post Ruin. cons. 24. nu. 16. quos sequitur Peregr. d. art. 50. à num. 58. vsq; ad num. 64.

Quippè quod non solum competit actio, & petitio impensarum pro meliorationibus, sed etiam incerti conditio, per quam recuperatur
14 res ipsa tradita, quia illius traditio facta fuerit

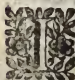
pia-

pinguius, quam oportebat, & repetantur ea, quæ poterant retineri, donec super impensis iudicetur, & ea restituantur. Itaque actio incer-
15 ti datur semper, vbi nulla alia actio ordinaria prodita est, cum merum factum contineat, idest
16 nullam aliam rem, quam retrodationem ad effectum retinendi, vt ex Castr. in l. & si me putem §. cum inter nu. 2. & 3. ff. de condit. indeb. probat Gratian. d. cap. 193. nu. 25. cum seq. idem sequitur Menoch. de recuperand. poss. remed. 15. nu. 39. nu. 507. & 508. Peregr. d. art. 50. nu. 63.

SVMMARIA.

1 *Filij nepotes, & pronepotes succedunt in locū patris.*
2 *Nepotes cum patruis succedunt ascendentibus æqualiter per stirpes.*
3 *Fratris defuncti filius excludit paternum in successione nepotis.*
4 *Fratris filius fingitur esse in secundo gradu, & sic loco patris, & si sit in tertio gradu.*
5 *Subingressio locum tantum habet in ascendentibus, & descendentibus non inter collaterales, & transuersales.*
6 *Ad hæreditates collateralium, non vocantur viciniores in gradu, sed descendentes.*
7 Sententia *Auctoris.*
8 *Amicabilis compositio secuta in eo casu, iuxta Auctoris consilium.*
9 *Menoch. loquitur de successione ascendentium, in quibus filij, & nepotes obtinent locum patris, non autem de successione collateralium.*

Nepotes, & Pronepotes patris locum obtinent in successionibus ascendentium. Cap. LII.

IVstinianus Imperator in §. cum filij, Inst. de hæredit. quæ ab intest. deser. tradit Aequum esse filios nepotes,
1 pronepotesque in patris sui locum succedere; Adeo quod de AEQVITATE nepotes cum patruis æqualiter succede-
2 re per stirpes ascendentibus constat, & ibi declarat tex. & habetur in Auth. quibus modis nati efficiuntur sui §. ergo, & in auth. cessante C. de legit. hæred. Fortun. Garf. in repet. l. gallus n. 67. & in §. idem credendum nu. 46. cum seq. ff. de lib. & posthum. Quippe quod defuncti fratris filius
3 excludit patruum in successione nepotis; licet
4 ambo sint in tertio gradu, eo quia filius fratris fingitur esse in secundo gradu, & sic patris locum obtinere Auth. post fratres, vbi glos. in verbo similibus eod. tit. de legit. hæred. Oinot. in d. tit. de success. quæ ab intest. deferuntur num. 18. & 26.

Ratio est, quia subingressio non habet locum, nisi in descendentibus, & ascendentibus, ac in
5 filijs fratrum, & sororum d. Auth. post fratres C. de leg. hæred. Non autem inter transuersales, seu collaterales, in quibus deficientibus fratribus, vel fratrū filijs procedit ea dispositio Auth. de hæred. ab intestato venient. §. si vero.

Neque ad hæreditatem vocantur viciniores in
6 gradu exclusis remotioribus, Addictionator ad consuet. Neap. Consuet. si quis, vel si qua tit. de success. nu. 137. & 139. in fine fol. mihi 116.

Et ita per ea iura respondi superioribus mensibus in casu proposito inter Consortes de An-
7 gleria, in quo postquam patruus secum admiserat ad successionem nepotis ex fratre alium nepotem dicti defuncti consobrinum. Opponebat hæreditatem nepotis ad ipsum solum tanquam proximiorem in gradu spectare in totum, ac per errorem fuisse alium ex fratre nepotem admissum, vti cohæredem, suasique dicto nepoti, vt amicabilem quamcumque compositionem ad-
8 mitteret, ac à lite recederet id, quod nulla interposita mora fuit exequutus, non enim hoc in casu militabant, quæ scripserat Menoch. cons. 124. num. 84. cons. 357. nu. 22. cons. 904. nu. 46. & cons. 1160. num. 2. Quia loquitur ibi Menoch. de success. ascendentium, in quibus filij, & nepotes
9 obtinent locum patris, & aui, non de successione collateralis, vt in hoc in casu, de hac materia latissimè scribit Tortus ad Stat. Pap. cap. 95. in ciuil. per totum ad quem remittitur lector.

SVMMARIA.

1 *Raptor prohibetur ducere in vxorem mulierum raptam, nec ob id pœna excusatur.*
2 *Raptor capite plectitur, etiamsi raptam in vxorem duxisset.*
3 *Casus huiusmodi pœna in Hispanijs executioni missa.*
4 *Lex vnica C. de raptoribus virginum, correcta dicitur per cap. fin. de raptoribus quoad matrimonij contrahendi prohibitionem.*
5 *Secus quoad pœnam capitem, quæ obseruatur in terris Imperij.*
6 *Contrarium obseruatur de AEQVITATE.*
7 *Mulieris raptæ consensus liber ad matrimoniū contrahendum cum raptore, eum præseruat à pœna.*
8 *Decretum Senatus in ea materia.*
9 *Decretum aliud Senatus in materia abductionis, & matrimonij post ea contracti cum abducta.*
10 *L. vnica C. de raptor. habet locum etiam circa inferentes vim mulieribus.*
11 *Decretum Senatus in ea materia.*
12 *Decretum aliud Senatus.*
13 *Consensus mulieris raptæ non tollit delictum.*
14 *Decretum Senatus in ea materia.*
15 *Decretum aliud Senatus.*
16 *Raptus pœna non habet locum in meretrice.*
17 *Nou. Const. disposit. contra raptores meretricum.*
18 *Decretum Senatus in ea materia.*
19 *Non secuto conatu per congnitionem mulieris raptæ non procedit dispositio l. vnica C. de raptoribus virorum, quoad pœnam capitalem.*
20 *Decretum Senatus in ea materia.*

21 *Raptu non secuto, sed tantum tentato, locum non esse pœna ordinaria docuit obseruantia.*
22 *Decretum Senatus in ea materia.*
23 *Conatu secuto, vt raptam cognosceret raptor, sit locus pœna ordinaria capitis.*
24 *Decretum Senatus in ea materia.*

Raptor, qui raptam in vxorem duxit, excusatur à pœna saltem ordinaria, & graui in hoc Mediol. Dominio. Cap. LIII.

INhumanum adeò, & graue esse crimē raptus existimauit Iustinianus Imperator in l. vnica C. de rapt. Virginū, vt omnem coniugij spem raptoribus abstulerit, dum ibi in
1 §. & si quidem, his vtitur verbis, nec sit facultas raptæ virgini, vel viduæ, vel cuilibet mulieri raptorem suum sibi maritum exposcere, sed cui parentes voluerint (excepto raptore) eam legitimo matrimonio copulent, quoniam nullo modo, nullouè tempore datur a nostra serenitate licentia eis consentire, qui hostili more in nostra republ. matrimonia student sibi coniungere.

Adeo quod capitalis pœna per d. l. raptorib. imposita exequi omnino debet, etiamsi mulie-
2 rem raptam in vxorem duxisset raptor, quia cum specialiter hoc ibi sit raptori prohibitum, pœna ipsa locum habere debet, & ita iussu Cathol. Regis executum fuisse in Hispanijs contra rapto-
3 rem post contractum matrimonium cum rapta testatur Afflict. ad Const. Reg. lib. 1. rubr. 19. sub n. 15. circa med. Et si enim quoad matrimonium
4 correctam esse l. per cap. fin. de raptoribus habeatur, tamen quo ad pænam in terris Imperij adhuc legis prædictæ dispositionem subsistere
5 probat ibi Salic. & sequitur Affl. d. nu. 15.

AEQVITATEM nihilominus amplectendo
6 per matrimoniū subsequutum euitari pænam dict. legis tenet Clarus in §. si raptus vers. Quæro modo circa medium, & post alios Gabr. cons. 173. n. 13. & 15. lib. 1. vbi tradit pænam dictæ legis eui-
7 tari per subsequutum matrimonium, si mulieris consensus fuit liber, etiam si patris consensus nō interuenerit. Mascard. de probationibus, conclusione 1253. maximè verò quando abductionis, non raptus, crimen fuit commissum.

Quam opinionem sequi solet Senatus Excellentissimus, etiamsi Nouæ Constitutiones in tit. de raptu mulierum absolutè pænam capitalem imponant raptoribus, & vim inferentibus mulieribus. Qui Senatus Excellentissimus superiori anno 1621. die 13. Maij referente Amplissimo Domino Senatore Acerbo, mox Illu-
8 strissimi Magistratus Ord. Redditum Præside Creato, rescripsit Domino Prætori Cremonæ excusandum esse Ranulfum del Contador à furtiua abductione Annæ Mariæ Brocardæ, quam posteà clandestinè desponsauerat.

Prout die 10. Iunij 1594. mandauit Prætori
9 Antigorij, vt non molestaret Ioannem Perinum, qui cum Maria Sala, de Patris consensu sponsalia contraxisset, ea lege, vt intra trimestre obtineret dispensationem à Summo Pontifice ratione affinitatis in quarto gradu, & eo tempore non fuisset obtenta, Patremq; spontè pænituisset, Perinus autem sponsam consentientem abduxisset, quem Perinum de raptu idcircò accusauerat, maximè cum iam de licentia Episcopi Nouariæ matrimonium ipsum solemnè contractum fuisset, vt in consimili casu probarunt Bursa cons. 150. nu. 37. & Bertazol. cons. crimin. 235.

Et quia Constitutiones ipsæ seruantur etiam
10 contra inferentes vim mulieribus honestis, vt expressè disponunt Const. idem rescripsit Senatus Prætori Valentiæ die 9. Decembris 1556. referente D. Senatore Brugora, vt contra quemdam, qui vim intulerat in mulierem honestam, ad pænam capitalem procederet. Qui Senatus Excellentiss. rescripsit Prætori Metoni, ne ob subsecutum matrimonium vlterius molestaret Bap-
11 tistam Calcum nuncupatum *il Podestà* imputatum, quod humi prostrasset Margaritam de Caluis, vt eam carnaliter cognosceret per vim, ipsamq; recusantem percussisset, & demum in Rogiam deiecisset, vt illam submergeret, quam postea in vxorem duxerat, remissionemq; ab ipsa, & Patre obtinuerat.

Die verò 31. Iulij 1591. ad relationem Prætoris Casalis maioris censuit Senatus Excellentiss. Vincentium Mussum, qui vim inferre tentauerat Petræ de Cataleis puellæ nubili, quam
12 postea in vxorem duxerat, exulare debere per sex menses ab hoc Dominio, à qua pæna posset se eximere solutis aureis decem Cam. Dominicali Casalis maioris, & sic iuxta casuum, & personarum qualitatem, vel pænitus à molestia liberari reos, vel leuissima pæna damnandos obseruauit Senatus, vbi matrimonium sequutum fuit, & sic matrimonij fauore.

Cæterum consensus mulieris raptæ non tollit delictum, vt disponit idem tex. l. vnici §. pæna
13 autem C. de raptoribus, cuicunq; dum ibi habetur, vt hic pænæ omnes subiaceant, siue volentibus, siuè nolentibus virginibus, siue in alias mulieres tale facinus fuerit perpetratum Clar. in dicto §. raptus vers. Adde quod, vbi testatur ita censuisse Senatum in causa raptus filiæ cuiusdam
15 Marmontæ cauponis, quæ volens à domo patris fuerat abducta, idem censuit Senatus die 9. Maij 1599. in causa Leonis Placentini, quem in contumaciam iussit damnari in pænam capitis, & bonorum confiscationem per litteras datas D. Prætori Papiæ.

In meretrice verò cessare huiusmodi pænam
16 saltem ordinariam communiter voluerunt scribentes, & post alios Cæphal. cons. 140. lib. 1. Quia vis in muliere inhonestæ vitæ non est punibilis, sicut neque fractura ostij l. verum

la

la 2. ff. de minor. vbi Bart. in hoc tamen domi-
17 nio specialiter cautum est per Nou. Const. in tit. de raptu mulierum, contra rapientes mulieres inhonestas, qui puniri debent arbitrio Principis, vel Senatus vltra dispositionem legum municipalium, & ita rescripsit Senatus Prætori Ville-
18 nonæ die 24. Nouembris 1589. dum iussit Baptistam Rubeum, & Stephanum de Baronis tribus ictibus funis esse plectendos ob raptum cuiusdam meretricis.

Non secuto autem aliquo conatu ad copulam, non procedere d. l. dispositionem quoad pœnam ordinariam probat Clar. d. §. raptus vers. sed quid, & sequitur Gabr. d. conf. 172. num. 5. & 6. & conf. 163. lib. 1. dum respondit pro defensione Comitis Francisci Landriani, qui in hac Ciuitate Mediolani è monasterio rapuerat D. Barbaram Triuultiam, secundum quod consilium Se-
20 natus die 23. Iulij 1557. in pœnam tantum extraordinariam condemnauit dictum Comitem Landrianum, cum à morte seruatum. Pront non
21 sequuto raptu, sed tantum eo attentato, extraordinariè condemnare solet Senatus de huiusmodi crimine imputatos etiam in contumaciā,
22 vt censuit die 5. Aprilis 1607. contra Martialem Gallaratum, & complices inquisitos de attentato raptu Paulę Antoniæ Nigroliæ, quos in pœnam remi perpetui damnandos esse declarauit, eo etiam addito, quod si in dominium pedem inferrent, impunè possent offendi, & ita rescripsit D. Capitaneo Iustitiæ.

E contra verò secuto conatu ad copulam cum
23 rapta, etiamsi effectus secutus non sit, in pœnam ordinariam capitis solere Senatum condemnare reos tritum est, & præsertim die 14. Iunij 1614. ad relationem D. Prætoris huius Ciuitatis Mediolani non obstante remissione legitimè obten-
24 ta censuit capite plectendum esse Io. Baptistam Sansonem filium Causidici, reum confessum raptus Felicis de Abiate virginis honestæ, & conatus adhibiti, vt cognosceret raptam, quamuis inaniter ob puellæ violentiam, qui Sansonus die 17. eiusdem mensis fuit in publica Platea diui Stephani in Brolio capite obtruncatus.

SVMMARIA.

1 *Hæres censetur vna, & eadem persona cum defuncto.*
2 *Hæres tenetur satisfacere creditoribus adeundo hæreditate, vt tenebatur defunctus, etiamsi hæred. non esset soluendo.*
3 *Hæres facto inuentario non tenetur nisi pro viribus hæreditatis.*
4 *Hæres non confecto inuentario tenetur de proprio.*
5 *Ratio est, quia lex præsumit circa hæredem, quod scilicet subtraxerit res, & bona hæreditaria.*
6 *Præsumptio hæc est iuris, & de iure.*
7 *Hæres teneretur de proprio, si non confecit inuentarium, ne ex proprio dolo lucrum percipiat.*
8 *Ecclesia, & pius locus, non confecto inuentario, non tenetur nisi pro viribus, si probat nil aliud in hæreditate fuisse.*
9 *Ratio est, quia in Eccl. cessat præsumptio, quod subtraxerit.*
10 *Fiscus non tenetur, nisi pro viribus hæreditarijs.*
11 *Inuentarij omissio non nocet in foro Poli.*
12 *De ÆQVITATE canonica id procedit.*
13 *Ecclesia priuilegium obseruatur idem actiuè, quàm passiuè in tantum, vt legatum consequi volens, non poterit conuenire hæredem nisi pro viribus hæreditarijs, etiamsi inuentarium nō confecisset.*
14 *De ÆQVITATE canonica hoc procedit in quibuscumque qui doceat penès se nihil extare de hæreditate.*
15 *Contraria opinio defenditur à Menochio.*
16 *Etiamsi creditores fateantur nulla alia bona fuisse in bonis defuncti.*
17 *Tribunalia suprema possunt iudicare de ÆQVITATE, & sic contra Menochij traditionem.*

Locus Pius hæres, qui non confecit inuentarium, non tenetur de proprio, si probauerit non fuisse alia bona in hæreditate.
Cap. LIV.

1 VM hæres censeatur eadem persona cum defuncto Auth. de iurato à morientibus præstando in princ. col. 5. l. cum à matre, vbi glos. C. de rei vindic. ideircò defuncti cre-
2 ditoribus satisfacere tenetur hæres adeundo hæreditatem, vt tenebatur defunctus, etiamsi hæreditas non esset soluendo l. quæ dotis ff. sol. matr. & l. quia poterat ff. ad Trebell.

Vt tamen iuris veteris rigori prouideret Im-
3 perator statuit in l. fin. § 1. C. de iur. delib. quod facto inuentario hæres non teneatur versus creditores, nisi pro viribus hæreditatis: Adeò quod non confecto inuentario, tenetur hæres
4 etiam de proprio versus defuncti creditores d. l. fin. § fin autem C. de iur. delib. vbi passim scribentes.

Ratio est, quia præsumit lex contra hæredem, quod scilicet non confecto inuentario subtraxe-
5 rit res, & bona hæreditaria in præiudicium creditorum, vt in Auth. de hæred. & falcid. § sancimus, per quem tex. præsumptionem iuris, & de
6 iure militare contra non conficientem inuentarium tradit Corn. in d. l. fin. col 6. §. notis. quem sequitur Natta conf. 387. num. 9. Eruditiss. D. Ala in tract. de Adu. & Causid. Christ. quæst. 60. in princip. Et consequenter ne ex proprio dolo
7 lucrum percipiat hæres contra disposit. l. ex dolo C. de dolo, cautum fuit in ea lege, vt de proprio teneatur l. sancimus C. eod. tit. de Menoch. conf. 69. num. 157. Porcell. tract. de inuent. diuers. qu. 5. nu. 11. Guid. Papa qu. 9. per totum dicto tract. de inuent. diuers.

Quare

Quare cessante dicta præsumptione, quod bona hæreditaria subtraxerit id, quod certificari non potest, nisi probando plenè, quod alia bona
8 non adfuerint in hæreditate, De AEQVITATE Pius locus, siuè Ecclesia hæres non tenebitur de proprio, etiam non confecto inuentario, vt tradit Bart. in l. 1. n. 46. C. de Sacros. Eccl.

9 In pio enim loco, ac in Ecclesia cessat ratio, quod subtraxit res hæred. vt subiungit ibi Bar. ad
10 Fisci similitudinem, qui non tenetur vltra vires hæreditarias l. 1. §. an bona, & l. non possunt ff. de iure Fisci, maximè si probatum est nulla alia bona reperta fuisse in hæreditate, quam ea, quæ creditoribus fuerunt assignata.

In foro Poli etenim omissio inuentarij non nocet, vt copiosè scribit Phanuc. dicto tract. de inuentar. par. 7. num. 280. & 231. Rol. eodem tract. de inuent. par. 1. qu. 12. num. 169. Monticula eod. tract. cap. 5. num. 12. vers. excipitur num. 209. licet in tract. diuers. registr. est sub qu. 226. a num. 8. vsq; ad finem, præsertim sub nu. 13.
12 vers. Veram tamen constantissimè, & quæst. 227. num. 39. vbi hoc ex AEQVITATE Canonica procedere testatur, idem probat Fanuc. in secunda par. cap. quod incipit præteritio inuentarij, & post eos Franc. decis. 536. num. 30. vbi Bart. opinionem tamquam humaniorem, & Aequiorem sequi solere Sac. Concil. testatur idem probat Valasc. decis. 52. sub num. 47. circa med.

13 Idcircò in exigendo legatum Ecclesia, & locus pius, qui forum conscientiæ solent sequi, viceuersa non poterunt conuenire hæredem vltra vires hæreditarias, etiamsi inuentarium non cōfecerit, vt post Andræam de Besutio in repet. d. l. 1. nu. 129. vers. super tertia verò conclusio, & nu. 136. C. de Sacros. Eccl. probat Franc. d. decis. 536. nu. 29. per totum par. 5. Idem comprobat Grat. lib. 1. discept. forens. cap. 34. nu. 1. & 12. cum seq. & num. 17. & 18. & 25. Cæual. qu. 464. vers. sed contrarium.

Quam conclusionem de AEQVITATE iuris Canonici procedere etiam in alijs personis;
14 qui doceant penès se nihil extare de bonis hæreditarijs, etiamsi inuentarium non confecerint, voluit Bald. cons. 96. super præmisso lib. 4. quem sequitur Gratus cons. 91. num. 38. cum seq. lib. 1.
15 licet diffusè contrarium verius esse probat. Menoch. cons. 89. num. 156. cum plur. seq. vbi Baldi, & Grati sententiam damnat per rationes, & argumenta, & auctoritates ibi relatas, quamuis cons. 27. num. 96. admittit eam sententiam procedere in foro conscientiæ, & nouissimè eamdem sententiam sequitur Monticula dicto tract. diuers. de inuent. quæst. 227. num. 36. qui num. 40. affirmat hoc idem procedere, si credi-
16 tores fateantur nulla alia bona fuisse in hæreditate relicta, quia eo casu. & etiam vbi verisimiliter sciri possit nihil minus fuisse occultatum, neque potest creditor in foro conscientiæ consequi satisfactionem vltra vires hæreditarias, vt probat D. Ala alleg. 60. de Adu. & Causid. Christiano, vbi admonet Aduocatos, ne defendant huiusmodi creditores, cum lex ciuilis, quæ fundatur super aliqua præsumptione, non attendatur in foro conscientiæ, quando veritas repugnat præsumptioni, vt in hisce terminis probat Ias. in rubr. ff. de acquir. hæred. circa finem, Gomez. ad l. Tauri num. 12. Grassus decis. Aur. lib. 2. cap. 10. num. 30. par. 1.

Vbi tamen res ageretur coram supremis Magistratibus, quorum est sola facti veritate inspecta iudicare, inconueniens non videretur affirmare, quod plenè probato per hæredem alia bona non fuisse in hæreditate, etiam si non con-
17 fecerit inuentarium, de AEQVITATE non posse compelli hæredem hunc ad soluendum vltra vires hæreditarias, vt in puncto scribit Francis. Marth. decis. 434. in fine par. 1. quem sequitur Crau. in resp. pro Genero num. 477. vers. tertio respondetur Surd. de alim. priuil. 13. num. 2. tit. 8. & Gratian. d. cap. 34. nu. 20. Quam sententiam vti Aequiorem, & benigniorem, satis placere haud negamus.

SVMMARIA.

1 *Hæres, qui ex propria persona promisit, non iuuatur beneficio inuentarij.*
2 *Inuentarij beneficium prouidet hæredi contra actiones passiuas descendentes à defuncto tantum.*
3 *Hæres, qui insolidum se obligauit versus creditorem defuncti, non iuuatur beneficio inuentarij.*
4 *Distinguitur conclusio inter promittentem simpliciter, & promittentem insolidum.*
5 *Inuentarij Priuilegium nil aliud operatur, quam vt hæres non teneatur insolidum.*
6 *Hæres promittens integrè satisfacere, excluditur à beneficio inuentarij.*
7 *Creditor agere debet contra hæredē, qui promisit ex propria promissione, nō ex contractu cū defuncto.*
8 *Nouatio non fit hodiè, nisi expressè dicatur.*
9 *Contrarium verius de AEQVITATE.*
10 *Decr. Sac. Conc. Neapolit. pro hac opinione.*
11 *Si appareret penes hæredē adesse bona hæreditaria, contra eū posset procedi pro obligatione propria.*
12 *Hæredis promissio de soluendo legatum non operatur inuentarij remissionem, quia obligatio intelligenda venit prout de iure.*
13 *Omnis promissio, quantumuis absoluta, continet conditiones à iure inductas, quæ tacitè intelliguntur, ac si expressæ fuissent.*
14 *Promittens soluere legatum non prohibetur detrahere falcidiam.*
15 *Promittens, & iurans stare sententiæ, & laudo; intelligitur quatenus iustè feratur, alias licitè reclamatur.*
16 *Promittens restituere dotem, intelligitur salua sua portione, ex statuto sibi debita.*
17 *Testamentum approbans non prohibetur vti beneficio inuentarij.*

Hæres

Hæres cum beneficio inuentarij, qui promisit creditoribus hæreditarijs satisfactionem, non tenetur, nisi pro viribus hæreditarijs. Cap. LV.

NON rarò euenit, vt ad creditorum instantiam sequestrentur res, & bona defuncti in hæredis præiudicium, qui donec super prætenso credito declaretur, vt bonis hæreditarijs fruatur, fideiussionem præstat de stando, & parendo iuri, & de soluendo debitum declarandum, cum fideiussio sit medicina sequestri; Huiusmodi autem stante promissione, dubitari potest, an hæres cum beneficio inuentarij, qui ad huiusmodi promissionem deuenit, teneatur vltra vires hæreditarias, qua in re concludit Angel. conf. 31. quod hæres, qui ex propria persona promisit,
1 non iuuatur beneficio inuentarij, & sic tenetur vltra vires hæreditarias; Quam sententiam excussa qu. sequitur Corn. conf. 31. num. 11. lib. 3. vbi inter alias eam tradit rationem, quod beneficium inuentarij prouidet hæredi circa actiones
2 passiuas, descendentes à defunctis; Non autem subuenit aduersus actiones, quibus tenetur ex suo facto, vt si conueniatur hæres ex propria promissione.

Eam opinionem amplectitur Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 264. num. 7. cum seq. stante enim clausula insolidum, vltra generalem obli-
3 gationem bonorum, non iuuatur quis beneficio inuentarij, quasi tunc verba illa apposita censeantur demonstratiuè, vt in puncto post Corn. loco relato tradit Crau. conf. 214. nu. 7. & Phanuc. de inuent. par. sexta num. 113. quos sequitur Gratian. d. nu. 7. qui num. 8. distinguit inter
4 hæredem promitten. simpliciter, & promittentem insolidum.

Primò enim casu censetur reseruasse sibi beneficium inuentarij, secundo casu autem non, cum priuilegium inuentarij nil aliud operetur,
5 quam vt hæres non teneatur in solidum l. fin. §. si verò, & §. sin autem C. de iur. delib. quam conclusionem procedere etiam affirmat Gratian. n.
6 10. in hærede, qui promisit integrè satisfacere, quia tunc cessat inuentarij beneficium, Rim. sen. conf. 584. nu. 1. in fine lib. 3. & Vrsil. ad Afflict. decis. 399. num. 6.

Admonet prætereà Gratian. dicto loco num. 28. quod creditor agere debet ex promissione
7 per hæredem facta, non autem ex contractu cum defuncto gesto, quia cum dicatur quodammodo nouus contractus, agendum est ex confirmante, non ex confirmato l. adoptio ff. de adopt. Paris. conf. 3. num. 40. lib. 4. Ias. in l. more num. 30. ff. de iurisd. omn. Iud. Surd. de alim. priuil. 22. tit. 8. num. 24. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 3. cap. 20. in fine num. 10.

Quamquam autem opinio prædicta tot Doc-
8 torum auctoritate sit corroborata, cum tamen hodiè non fiat nouatio, nisi expresse dicatur, Rigorosa admodum videtur opinio ipsa, & consequenter de AEQVITATE contraria dicitur verior, quia quis ex obligatione per eum abs-
9 que alia causa facta, etiam pro causa hæreditatis, non debet teneri vltra vires hæreditarias, nec donatio est præsumenda; Vt in his terminis post Monticulam tract. de inuent. in vlt. cap. fol. 236. registr. in 8. vol. tract. tradit Franc. decis.
10 323. num. & ita iudicasse Sacrum Concilium Neapol. testatur idem Franc. decis. 648. per totum fauore hæredis cum beneficio inuentarij contra creditorem, etiamsi pro obtinendo relaxo rei sequestratæ ad instan. creditorum fideiusserat hæres, & se obligauerat proprio nomine,
11 & in solidum, eo tradito temperamento, quod vbi facta excussione inuentarij appareret esse penès hæredem bona hæreditaria, pro concurrenti quantitate pretij bonorum prædictorum posset contra ipsum hæredem, & eius bona procedi virtute obligationis per eum factæ, quæ obligatio hoc operabitur Minadou. decis. 25. vers. non obstat, & in his terminis probat Giurba, in quem nuperrimè incidi ad Stat. Messanæ cap. 9. glos. 5. sub num. 30. vers. proindè vbi post Minado, & Franc. præd. decis. 323. eundem citat in decis. 648. & Anna sing. 34. Crass. except. 40. nu. 11. Ibiq; materiam hanc beneficij inuentarij plenissimè examinat.

Confirmatur conclusio ex eo, quod hæredis promissio de soluendo legatum, non operatur remissionem inuentarij, quasi quod obligatio
12 illa sit intelligenda prout de iure, & saluo beneficio sibi competente, absq; eo, quod actio antiqua fuerit nouata, vt tradit Bald. in l. in fine num. 12. C. ad l. falcid. Afflict. decis. 399. num. 3. Cuman. conf. 109. nu. 2. quos sequitur Gratian. lib. 1. cap. 34. num. 28. cum plur. seq. & dicto cap. 264. num. 1.

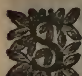
Omnis enim promissio, quantumuis absolu-
13 ta, continet conditiones à iure inductas, & perindè tacitè intelliguntur, ac si expressè forent
14 insertæ, vndè infertur, quòd promittens soluere legata, non prohibetur detrahere falcidiam, vt supra dictum fuit; Et iurans stare sententiæ
15 siue laudo, intelligitur quatenus iustè feratur, alias licitè reclamare potest Surd. conf. 506. nu. 8. cum plur. seq. idem in promittente restituere
16 dotem, qui intelligitur salua sua portione per Statutum delata Natta conf. 416. num. 5. Et de approbante testamentum, qui non prohibetur
17 vti beneficio inuentarij cum d. conf. 109. nu. 3. Phanuc. de inuent. par. 6. num. 112. Gratian. vbi supra cap. 264. num. 3. cum trib. seq.

SVM-

SVMMARIA.

1 *Hæres detrahere potest falcidiam, elegatis, quæ est quarta pars.*
2 *Hæredi, qui non detraxit falcidiā ex legatis, non cōpetit actio ex causa indebiti 2. contrarium nu. 5.*
3 *Hæres soluendo integra legata censetur renuntiaße beneficio falcidiæ.*
4 *Retentio facilius datur, quam actio.*
5 *Hæres de AEQVITATE poterit repetere falcidiam, quam retinere sibi licebat.*
6 *Hæres macrius recuperabit quod pinguius tradidit, idest falcidiam.*
7 *Actio conditionis indebiti daretur hæredi, quando præstitit rem legatario, tamquam propriam, secus, si tamquam hæreditariam.*
8 *Dominium non transtulit hæres tradendo rem legatario vti hæreditariam, quamuis propriam.*
9 *Actio condictionis indebiti non potest habere locum non translato dominio.*
10 *Hæres restituens hæreditatē integram absq; detractionem falcidiæ per errorem, eam repetere potest.*

Hæres, qui per errorem soluit integrum legatū absq; deductione falcidię, conditione incerti, poterit recuperare id, quod retinere sibi licebat. Cap. LVI.

Equendo materiam beneficij, quod consequitur hæres, qui inuentariū confecit, quemadmodum ex legatis deducere poterat falcidiam hæres, idest quartam iuxtà l. 1. & toto
1 ff. ad l. falcid. Cæphal. cons. 740. num. 6. peregr. de fideicomm. art. 4. nu. 43. si eam non deduxit, sed integra legata per errorem soluit, sibi præ-
2 iudicasse videtur, cum ei non detur actio ex causa indebiti l. ex quibus ff. de condic. indeb. Quia soluendo integrum legatum censetur re-
3 nuntiasse beneficio falcidiæ, facit etiam ad hoc, quod multa facta tenent, quæ fieri prohibentur
4 vulg. iur. quodq; facilius datur retentio, quam actio Surd. cons. 253. nu. 22. cum multa honestè retineri possint, quæ inhonestè petuntur, vt supra explicauimus in cap. 51. num. 6. ex Gratian. cap. 269. num. 15.

De AEQVITATE tamen poterit hæres re-
5 petere falcidiam, quam retinere sibi licebat, cum ei competat condictio incerti, & condicit tunc hæres factum restitutionis, & sic macrius recu-
6 perabit, quod pinguius tradidit verè, vel fictè legatarijs Butrigar. in l. qui exceptionem §. si pars in fine vers. sed si ex persona hæredis ff. de condict. indeb. Cuiac. lib. 8. obseru. cap. 2. col. 2. vers. itaque hærede, quos sequitur Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 193. num. 35.

Condictio enim indebiti tantum daretur hæ-
7 redi, quando præstitit rem legatario, tamquam propriam ipsius hæredis; Secus, si eam tradidit tanquam hæreditariam, quia tunc non transtu-
8 lit Dominium respectu partis, quam resecat lex falcidiæ l. 3. §. subtilius ff. de condic. ob causam, & consequenter tunc locum habere non posset condictio indebiti, non translato Domi-
9 nio l. fin. ff. vsufr. quemadmodum caueτur Grat. vbi supra num. 36.

Quam conclusionem procedere etiam tradit Grat. nu. 37. in hærede, qui solidam hæreditatem restituit per errorem, ignorans vires hæreditarias, non facta retentione falcidiæ, vel non re-
10 tentis eius creditis Roman. cons. 276. in 7. dubio Crauett. cons. 16. in principio, quos seq. Peregr. de fideicom. art. 35. num. 3.

SVMMARIA.

1 *Legitima debetur filio, detracto prius ære alieno.*
2 *Creditores præferuntur filio prætendenti legitimā.*
3 *Legitima debetur filio, prius liquidato ære alieno, etiamsi fideiussionem præstare vellet filius de seruando indemnem hæredem.*
4 *Decretum Senatus contra filium.*
5 *Iustum non videtur, vt hæres cogatur soluere creditoribus, & postea à filio repetere.*
6 *Melius est non soluere, quam solutum repetere.*
7 *Cautionis fragilitati quis non tenetur se cōmittere.*
8 *Hæredi remisit lex, vel facultatem restituendi hæreditatem fideicommissarijs cum oneribus, vel cautionem recipiendi à filio pro legitima.*
9 *Contrarium verius de AEQVITATE, vbi æs alienum hæreditarium non est liquidum.*
10 *Legitima incontinenti solui debet filio.*
11 *Melius est consulere hæredi per cautionem, quam permittere, quod filius expectando liquidationem æris alieni fame pereat.*
12 *Hanc sententiam amplectitur Montepicus.*
13 *Filius ante legitimæ detractionem tenetur eam liquidare probato valore bonorum patris.*
14 *Continuatio hæreditatis non datur pro legitima.*
15 *Filio assignatur certa pars bonorum mediocris conditionis pro legitima.*
16 *Filius non habet electionem bonorum in deducenda legitimam, sed Iud. arbitr.*
17 *Filio nō potest dari pecunia loco legitimæ eo inuito.*
18 *Appellatio conceditur ab arbitr. Iud.*

Filio debetur legitima, etiam non liquidato ære alieno hæreditario, vbi filius paratus sit præstare cautionē de seruādo indemnem hærede. Cap. LVII.

Egitimam deberi filio, deducto prius ære alieno, tradunt scrib. in l. Papi-
1 nianus §. quarta ff. de inoff. testam. Quia legitima licet dicatur quota hære-

hæreditatis, tamen quoad creditores, qui filio
2 prætendenti legitimam præferuntur, est quota bonorum, vt declarat Dec. in l. hæres instituta col. 1. vers. ex his infertur C. de impuberum, & alijs substit; Adeo vt non nisi liquidato ære alieno debeatur legitima filio, etiamsi fideiussionem præstare vellet filius de ipsam legitimam consignando, vel de seruando indemnem ipsum hæ-
3 redem, vt tradit Paulus de Montepicco in repet. l. in quartam num. 170. ff. ad l. falcid. vbi scribit, hanc quæstionem accidisse in Senatu sui Principis, ac contra filium fuisse iudicatum per generalitatem d. l. Papinianus §. quarta ff. de inoff. testam. Quam Senatus sententiam amplectitur D. Rhaud. in Apend. ad tract. de Analogis in 6. part. post num. 51. vers. & dum locutus sui,
4 vbi inquit fuisse Senatum hunc Mediol. qui ita iudicauit, difuseque quæstionem ipsam pertractat.

Huic sententiæ arridet ea ratio, quod scilicet postquam creditoribus hæreditarijs competit actio contra hæredem, non autem contra filium, non videtur iustum, vt hæres cogatur soluere
5 creditoribus, & postea à filio repetere, quoniam præterquam quod expensis vexaretur, multa etiam accidere possunt in persona fideiussionis, & filij, vt hæres solutum creditoribus recupe-
6 rare non valeat. Tritumq; est melius esse non soluere, quam solutum repetere Franc. decis. 42. num. 4.
7 Cum maximè fragilitati cautionis quis non teneatur se committere tex. est in l. qui ità, vers. sed sciendum ff. ad Trebell. Hoc enim facultati hæredis, vel restituendi hæreditatem cum oneribus fideicommissarijs, vel cautionem recipien-
8 di remisit I. C. in l. cogi §. inde quæritur ff. ad Trebell.

De AEQVITATE tamen contrarium verius esse existimo, non posse scilicet retardari legitimam filio offerenti cautionem præstare hæredi de eam restituendo; Vbi æs alienum hæredi-
9 tarium non est liquidum, dum per hæredem, aut fideicommissarium negatur deberi; Namq; si de legitima omne grauamen est reiciendum
10 etiam temporis, quia incontinenti solui debet tex. in l. quoniam nouella C. de inoff. testam. Ipsi legi fraus fieret, vbi expectaretur liquidatio æris alieni, de quo inter partes est controuersia.

Melius enim esset per idonæam cautionem consulere hæredi, quam permittere, quod filius expectet liquidationem æris alieni, & legitimæ, quæ statim debetur, & interim mendicare, vel
11 fame perire cogatur, contra tex. in §. prohibemus in Auth. de trien. & semis.

Hanc posteriorem sententiam amplecti videtur idem Paulus de Montepicco dicto loco num.
12 170. dum adducit pro ea tex. in l. cum hæreditas ff. ad Trebell. qui si Senatui fuisset allegatus (inquit Montepicus, quæstio aliter fuisset decisa. Quam sententiam sequitur Ripa in dicta l. in quartam num. 215. & seq. ff. ad l. falcid. Vbi hanc esse Aequam opinionem scribit, quam sequi videtur Franc. decis. 127. præsertim num. 6. cum plur. seq. vsque ad finem, & Nouiss. Giurba ad Stat. Messanæ cap. 1. glos. 9. num. 10. part. qui in cap. 5. glos. 6. num. 18. & 19. tradit teneri
13 filium liquidare prius legitimam probato bonorum Patris valore tempore mortis iuxta Purpur. cons. 163. nu. 4. lib. D. Rhaud. de Analog. cap. 19. nu. 57. Brunor. à Sole in compend. resol. verbo legitima in detractione, & Borell. cons. 49. nu. 77. ac Ricc. coll. decis. 544. num. 2.
14 Cui filio non datur continuatio pro legitima, vt voluit Ripa in d. l. in quartam nu. 113. ff. ad l. falcid. Cæphal. cons. 188. nu. 35. & remed. subsid. 80. num. 20. quos omnes seq. Giurba d. glos. 6. num. 18.

Cæterum licet pro legitima habere debeat filius, siue hære s respectiuè partem in qualibet
15 parte de iuris rigore; de AEQVITATE tamen eis assignatur pro legitima, & falcidia certa pars bonorum, non melioris, nec deterioris bonitatis, sed mediocris, Iudicis arbitrio, vt probat idem Montepic. loco citato nu. 142. & 143. ac Petra de fideicomm. quæst. 15. nu. 91. in fine,
16 & sic non ad electionem detrahentis, vt post Picum loco relato, & num. 130. & 33. tradit Caroc. de oblatione par. 2. qu. 10. princip. num. 82.
17 & 85. fol. 161. ac 162. Peregr. de fideicommiss. art. 36. num. 7. in fine; Neq; dari potest pecunia filio pr o legitima, vt subijcit Montepic. nu. 144. ac probat Peregr. loco cit. num. 71. vers. sed contra, ac nu. 72. Dariq; appellationem ab arbitrio Iudicis, per quem adiudicatur certa pars bonorum pro legitima, si læsio aliqua interuenit, scribit idem Montepic. nu. 147. & 148.

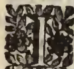
SVMMARIA.

Maritus interficiens vxorem in adulterio excusatur pœna ordinaria ob iustum dolorem num. 1. & 5.
2 *Maritus punitur interficiendo vxorem, quasi quod plus fecerit, quã quod se vendicare non debuerit.*
3 *Maritus humilis conditionis in perpetuum exilium damnatur, indignitate verò positus, relegatur ad tempus, interficiendo vxorem adulteram.*
5 *Maritus iniuriam maiorem recipit per adulterium vxoris, quam per filij occisionem.*
6 *Maritus de AEQVITATE nulla pœna tenetur ob homicidium vxoris in adulterio repertæ.*
7 *Honoris magna vis est, cuius iniuria semper durat.*
8 *Idem procedit si maritus vxorem tantum depræhendit in actibus Venereis, vt de osculantes, & alios actus inhonestos.*
9 *Incontinenti fieri quando dicatur.*
10 *Pater occidere potest impunè filiam adulteram.*
11 *Querelare vxorem de adulterio turpè reputatur.*
11 *Iudices non solent de adulterio ius reddere, sed ridere.*
13 *Occidens vxorem, vel filiam adulteram ex interuallo, extraordinariè punitur.*

14 Dolor

14 *Dolor iustus excusat à pœna ordinaria.*
15 *Senatus Mediol. hanc amplecti solet sententiam.*
16 *Decretum Senatus Mediolani.*
16 *Simonis Bossij Sen. mox Præsidis mentio.*
17 *Præcepto Iudicis, aut precibus potest prohiberi conuersatio alicuius cum propria vxore, vbi adsit suspicio.*
18 *Decretum aliud Senatus fauore mariti, qui adulterum interfecerat, eo quia media nocte cum vxore depræhendiderat contra conuenta.*
18 *Princeualli Montij Senatoris honorifica mentio.*
18 *Marci Antonij Montij Sen. honorifica mentio.*
19 *Etiam si pecunias interempto abstulerat, & reus fuisset per actus de lenocinio vxoris.*
20 *Decretum aliud Senatus fauore mariti, cuius culpa repertum in domo propria, vti suspectũ de adulterio interfecerat, eius domestica.*
21 *Decretum aliud Senatus fauore mariti, qui vxorem cum adultero interfecerat.*
22 *Pater, & maritus impunè possunt interficere vim inferentem filiæ, aut vxori, libidinis causâ.*
22 *Idem procedit in vim patiente.*
23 *AEQVITAS C. Marij multum ab eius militibus comendata.*
24 *Caii Marii iuditium fauore eius, qui vim inferentem libidinis causa interfecerat.*
25 *AEQVITAS C. Marii, animos Romanorum commouit ad illi conferendum tertium consolatum.*
26 *Fur nocturnus potest impunè interfici.*
27 *Decretum Senatus fauore eius, qui furem nocturni fani interfecerat.*
28 *Honor, & fama cunctis aliis rebus est præferenda.*
29 *Melius est nomen bonum, quàm diuitiæ multæ.*
30 *Pater, & maritus possunt impunè interficere adulterum opera alterius.*
31 *Decisio in ea materia.*
Mandatario licere videtur, quod licet mandanti num 32. & 35.
33 *Contrarium verius in occidente adulterum.*
34 *Filius, & seruus occidendo adulterum Patris, vel Domini mandato, excusantur.*
36 *Socii mariti, siue patris in occidendo adulterum nullà pœna tenentur.*
37 *Permisso vno, permittuntur omnia ea, sine quibus id exequi non potest.*
38 *Decisio Cassanei in ea causa.*
39 *Dominus in adulterio repertus à Vassallo, non potest impune occidi.*
40 *Domini persona respectu Vassali dicitur sancta, & honesta.*
41 *Vassallus sicut tenetur parcere famæ Domini, ita etiam & vitæ.*

Maritus non tenetur aliqua pęna ob homicidium cõmissum in personã Adulteri, siuè Vxoris in adulterio repertæ. Cap. LVIII.

IVstum dolorem, illiusq; impetum tantæ efficaciæ esse in marito considerarunt legislatores, dum in adulterio deprehensã occidit vxo-
1 rem, vt à pœna ordinaria homicidij eum excusari statuerint Imperatores Marc. Ant. & Commodus in l. si adulterium cum incestu §. Imperatores ff. ad l. Iul. de Adult. quod etiam habetur in l. marito quoq; ff. eodem tit. Tunc enim maritus magis, quia plus fecerit
2 quam, quia se vindicare non debuerit, puniendus est, vt inquit tex. in dicto §. Imperatores quod repetitum est, & in l. 1. §. fin. ff. ad l. Cornell. de Sicar.

Vtrobiq; enim statutum est, quod si maritus
3 sit humilis loci, in perpetuum exilium damnetur, si in dignitate positus est, ad tempus relegetur. Maiorem namq; iniuriam recipit mari-
4 tus propter vxoris adulterium, quàm per filij occisionem dicta l. si maritus §. lex Iulia, & l. miles §. Socer. ff. ad l. Iul. Caball. resol. crim. casu 15. nũ. 9. par. 1. & casu 244. par. 2.

Et sic patet teneri maritum aliqua pœna extraordinaria pro homicidio vxoris in adulterio depræhensæ; id quod etiam habetur in l. diuus ff. ad l. Pompeiam de Patricid. vbi deportatus fuit Pater, qui filium in venatione necauerat, qui nouercam adulterabat, quam opinio-
5 nem sequitur Bertazol. cons. crim. 42. lib. 1. per totum, & ita iudicatum fuisse in eo casu testatur ibidem Claud. Addition.

De AEQVITATE tamen aliqua pœna, ne-
6 que etiam extraordinaria tenetur maritus, qui vel vxorem, vel adulterum in actu venereo repertum occidit, quoniam magna vis est honoris, & iniuriæ successiuæ, quæ semper durare dicitur Bertazol. dict. cons. 42. num. 6. lib. 1. Baiard. ad Clarum in §. adulterium num. 59. Farin. quæst. 91. num. 5. Maximè vero si incontinenti id fecit maritus, qui vxorem in actibus venereis tantum depræhendisset, videlicet, vel se
8 deosculantes, aut alios actus inhonestos facientes, quia ex his satis dicitur probatum adulterium Bart. in l. capite quinto ff. ad l. Iul. de adulc. Caballi casu 300. num. 29. & 30. in fine, & Felic. alleg. 123. num. 5. par. 2. vbi declarat, quando in-
9 continenti dicatur id fieri, quod etiam proce-
10 dit in Patre filiæ adulterum interficiente, vt per d. l. Pater num. 20. ff. ad l. Iul. de Adult. probat Caball. resol. crimin. dicto casu 15. num. 7. Farin. quæst. 120. num. 173. Hector falcid. alleg. 123. par. 2. Costa de re integra dist. 61. in fine, quos sequitur Amplissimus D. Senator Bello-

nus tract. de his, quæ incont. fiunt cap. 9. par. 1. & cap. 20. sub nu. 4. & 6. par. 2.

Turpè namque reputatur vxorem de adulte-
11 tio querelare (quod fatere solent tantum homines vilea de verecundia pænes homines, & vulgum non curantes) qui reputantur cornuti, si proprijs manibus vindictã non sumunt, omissa via iudiciaria, vt scribit Caball. dicto casu 300. num. 15. & seq. vbi num. 17. inquit quod Iudices
12 non solent de similibus ius reddere, sed ridere, & cachinari, vt sanè euenit superiori anno 1619. in hoc Excellentiss. Senatu, dum lectæ fuerunt preces cuiusdam. N. conquerentis de barbitonsore, qui dum sibi vulnerato medelam adhibuerat, vxoris etiam libidinosæ voluntati simul satisfecerat.

Si verò ex interuallo, & extra actus venereos,
13 quis filiam, aut vxorem, siue eorum adulterum occidat, punitur extraordinariè ob iustum dolorem, qui eum à pœna homicidij ordinaria ex-
14 cusat Bettazol. consil. 42. num. 6. cum seq. & Caball. dicto casu 300. nu. 24. & 26.

Hanc autem sententiam vti Aequiorem amplecti solet Excellentiss. Mediolani Senatus, qui honoris causa, quam maximè perpendere solet, etiam in temperandis pœnis, quàm in absoluendis reis, habita semper ratione qualitatis facti, & personarum, loci, & temporis; Die enim 26. Aprilis 1588. referente Ampliss. D. Senatore
15 Simone Bossio, qui postea Præses Illustriss. Magistratus Ordinar. Redd. fuit creatus, in causa cuiusdam Tognini Gamendi de loco Puteoli
16 Formigarij agri Detthonen. qui cum in Platea incidisset in Meghinum Deutonum, cum illius vxore conuenire solitum, nec precibus, nec ludicria præcepto ab eo abstinere voluisset, iuxta dispositionem §. his quoque in Auth. vt liceat
17 Matri, & Auiæ, de quo Caball. dicto casu 300. nu. 35. Ab eoq; iniuriatus fuisset, & inter cætera, quod erat Hircus, & propterea Dentonum quatuor vulneribus affecisset Togninus, ex quibus decessit; Senatus censuit Togninum triennio remigare debere, etiamsi multi ex Amplissimis Patribus voti fuerant, vt exilio quinquennali tantum damnaretur.

Die verò sexta Iulij 1621. referente Ampliss.
18 & verè Aequissimo Senatore Princenasse Montrò, condigno Patre, nunc Ampliss. D. Senatoris Marci Antonij, Senatus absoluit Milanum Bossinum incolam Vallis Siccidæ, qui in contumaciam damnatus fuerat capitaliter ob homicidium patratum in personam Marci Tarilli, admissus postea ad eius defensiones, homicidium se honoris causa patrasse dixit in adulterum, media nocte repertum cum vxore sua, contra conuentionem factam, ne ad eam domum accederet, etiamsi Millinus ipse reuscerium confiti-
19 tus fuerat de lenocinio propriæ vxoris, & quod inde empta pecuniam abstulisset. Non obstante quod Fiscus voti fuisset, vt ipse Boninus damnaretur ad remum septennio.

20 Prout cum in Ciuitate Papiæ fuisset interfectus quidam D. Equitum Leuis Armaturæ Dux in Domo cuiusdam Nobilis, mox illius cadauer in publica via importatum, Constaretq; quod visum in quodam cubiculo dictæ domus per A. Dominum, & leuis armaturæ pariter Equitum Ducem, qui vehementes habebat suspiciones, ne dictus D. propriæ vxoris esset adulter, ad illius custodiam quatuor posuerat milites, vt eum ibi sistere cogerent, quatenus fugam arripere vellet, moxq; ipsum A. mouerent. Quodq; cum fugam facere vellet dictus D. eundem confodi erunt milites, de quo postea monitum fecerunt A. qui interrogatus a Iudice, quid facere voluisset, si detentus per milites tantum fuisset; Respondit se facturum id, quod Omnipotens Deus eidem iussisset. Omnibus perpensis die 9. Septembris 1622. referente Amplissimo Domino Senatore Cattaneo, censuit Senatus ipsum A. esse absoluendum, homicidæ verò inquisiti in contumaciam capitaliter fuerant prius damnati.

Quemadmodum cum superioribus diebus quidam Cespedes Gubernator Pontremoli vnico ictu interfecisset vxorem, ac adulterum, simul
21 depræhenos in lecto, Senatus Consultus à S. E. die 16. Decembris 1624. censuit vt negotio, ita se habente, non molestaretur dictus Gubernator, prout ita fuit executum.

Quod autem supra dictum fuit de adulterante filiam, vel vxorem, puto idem procedere, si vim tantum inferret quis in filiam, aut vxorem causa libidinis, quia tunc tam Pater, quàm maritus, & vim patiens, impunè potest interficere
22 vim inferentem, cum eadem militet ratio, tùm doloris, tùm honoris, vt probat Caball. dicto casu 300. num. 32.

Et ita AEQVITATE suadente statuit C. Marius, cuius in iudicando AEQVITAS ma-
23 gnopere placuit militibus, vt refert Plutarch. in eius vita fol. mihi 162.

Etenim Caius Lucius eius ex sorore nepos sub eo militans pulchritudine captus adolescentulum quendam nomine Trebonium sub eo merentem adamabat; cuius animum cum multoties tentasset, neque eo potiri posset, tandem noctu misso ministro Trebonium ad se accersiuisset; Adolescens accitus, cum non liceret non parere iussioni sui Ducis, Lucium adijt, qui intra Tentorium ad eum ductus, illum violentiam inferre conantem stricto gladio interfecit; Marius iudicij diem Trebonio dixit, qui animaduertens à multis se accusari; Neminem autem causam suam agere, ipse audacter assurgens rem omnem exposuit, testimoniaqua habuit, quibus asserebatur multoties Caij Lucij voluntati obstitisse, & quod etsi magna dedisset nullo modo sui corporis copiam præstitisse.
24 Admiratione captus Marius, iussit pro virtutis remuneratione Coronam Patriam afferri, qua Trebonium coronauit, tanquam pulcrum facinus

25 nus peregisset. Quæres Romæ denunciata per
multam animos Ciuium commouit ad confe-
rendum Mario tertium consulatum.
Si enim licet occidere furem nocturnum, vt
bona ab eo conseruentur tex. in l. furem noctur-
26 num ff. ad l. Cornell. de Sicarijs, Clar. in §. ho-
micidium vers. vltima est defensio. Et ita cen-
suit Senatus die 18. Iunij 1596. dum mandauit
27 Prætori Belzoiosi, vt damnaret in pænam exi-
lij annalis tantum Io. Antonium Zuccum, qui
Hieronymum Verrum noctu fænum, quod ipse
Zucca custodiebat, auferre tentantem percusse-
rat, ex qua percussione mox decesserat. Eo ma-
gis licere debet occidere tentantem vim inferre
libidinis causa cum famæ interitu, quanto no-
28 bilior est fama rebus, & propria vita, quæ cun-
ctis alijs rebus præferri debet iuxta illud Solo-
monis in cap. 22. melius est nomen bonum, quam
29 diuitiæ multæ, cap. nolo 12. qu. 1. l. isti quidem
ff. quod metus causa l. iuxtà ff. de manumiss. Me-
noch. cons. 94. num. 3. lib. 1.
Præterea dubitant Scribentes, an pater, vel
maritus possint per alium occidere vxorem, aut
filiam, & adulterum; Et communis est conclu-
sio affirmatiua, vt post Afflict. ad Const. Regni
30 in constitutione, si maritus sub nu. 30. vers. de-
cimoquinto, probat Caball. d. casu 300. nu. 45.
cum seq. Et ita fuisse absolutum quemdam Sal-
uatorem Regis medicum, qui per alium vxo-
rem, & adulterum noctu interfici mandauerat,
31 testatur ibidem ipse Auctor.
An autem mandatarius impunè occidere pos-
sit, dubia magis est quæstio, cum videatur lice-
32 re mandatario, quod est licitum mandanti Bal.
in l. Grachus C. ad l. Iul. de Adulr.
33 Sed contraria opinio verior, & communior
videtur, vt censuit Sen. in d. casu, & abundè scri-
bit Caball. d. casu 300. à nu. 49. vsq; ad 54. qui nu.
57. distinguit inter mandatarium, & mandan-
tem; Si enim mandatum esset datum per pa-
trem filio, aut per Dominum seruo, tunc excu-
34 saretur filius, vel seruus à pæna ordinaria, non
autem ab extraordinaria Rol. cons. 34. nu. 27. lib.
2. Si verò datum esset mandatum aliæ personæ,
35 nulla excusatio admitteretur, sed pæna ordina-
ria teneretur huiusmodi mandatarius, vt per
Florianum de Sancto Petro in l. liber homo la se-
conda nu. 2. vers. sic potest allegari ff. ad l. Aquill.
probat Caball. d. nu. 5.
36 Secus, si ipse maritus, vel pater occisionem
fecisset, & affines, vel alios adhibuisset, vt ma-
37 gis securè, & tutè interficeret. Quia permisso
vno permittitur omne id, sine quo illud exequi
commodè non potest Castr. in l. refectionia n. 4.
vers. intentu ff. cómun. prædior. Paris. cons. 154.
nu. 7. & 8. lib. 4. quos sequitur Caball. alleg. casu
300. nu. 58. & 59. & 73. vbi nu. 61. propè finem
allegat Casaneum in consuetud. Burgund. rubr.
5. §. 1. tit. dea retens nu. 43. vers. secundo intelli-
ge fol. 815. testantem huiusmodi casum euenis-
se coram ipso tunc existente Capitaneo Iusti-
tiæ huius Ciuitatis Mediolani, dum maritus in-
uenit vxorem in adulterio, & eam occidit, il-
38 lius verò seruus, qui superuenit, interfecit adul-
terum, qui ambo iussu Senatus fuerunt absolu-
ti, vt in consimili casu responderat Castr. cons.
277. lib. 2.
Demum excipitur à prędicta conclusione Do-
minus, qui repertus esset per Vassallum in adul-
terio cum eius vxore, quia non posset impunè
39 occidi Dominus, iuxta traditionem Afflicti de-
cis. 265. num. 30. Luc. de Penna in l. coloni col. 3.
vers. quinto permissorum C. in quibus causis co-
loni, Dominos accus. possunt lib. 11. Persona
enim Domini respectu Vassalli dicitur sancta, &
40 honesta; Vnde sicut Vassallus tenetur parcere
41 famæ Domini, fortius & vitæ, Caball. d. casu
300. num. 88.

SVMMARIA.

1 *Publicato processu testes vlterius non sunt exami-
nandi, vel interrogandi, nec noui producendi ob
timorem subornationis.*
2 *Subornationis timor præsumitur, vbi pars, quæ no-
uos testes examinari contendit, sit potens.*
3 *Iudicis arbitrio relinquitur, qualis, quantaq; sit po-
tentia.*
4 *Testibus interrogationum omissio, tàm si culpa par-
tis, quàm Iudicis euenit, ab ijs peti debet damnũ.*
5 *Si culpa Iudicis, vel Notarij omissæ fuerũt interro-
gationes testibus de AEQVITATE iterum sunt
examinandi nu. 5. secus, si culpa in contraria n. 8.*
6 *Subornationis timor cessat, vbi Iudicis culpa, vel
Notarij negligentia tantum omissæ sint interro-
gationes.*
7 *Error Iudicis, siue Notarij, nullum præiuditium
afferre potest partibus litigantibus.*
9 *In dubio præsumitur culpa Iudicis, siue Notarii, si
testes non fuerunt legitimè interrogati.*
10 *Testes non legitimè interrogati culpa Iudicis, vel
Notarii, iterum sunt interrogandi super eisdem
capitulis, non autem super nouis.*
11 *Iudicis, vel Notarii incuria suppletur examinan-
do nouos testes, vel antiquos super eisdẽ capitulis.*
12 *Culpa partis suppleri diceretur, si super nouis ca-
pitulis, vel articulis examinarentur testes.*
13 *Sententia Auctoris.*
14 *Nouus articulus, siue capitulum dicitur, quando
nihil habet de materia primi.*
15 *In causa appellationis nulli testes, & super nouis
articulis, possunt examinari.*
16 *Quod semel capitulatum est, non est vlterius capi-
tulandum.*

Teſtis,qui diminutè,non autem perfectè fuit examinatus culpa Notarij,vel Iudicis,iterũ examinari debetetiã poſt publicatas atteſtationes. Cap. LIX.

Vlgati iuris eſt poſt publicationem
proceſſus, & didicita teſtificata non
poſſe produci nouos teſtes, vel pri-
mos repeti ſuper eiſdem capitulis, vel
1 de directo contrarijs ob probabilem timorem
ſubornationis, vt habetur in Auth. Atqui ſe-
mel C. de probationibus, & in cap. confraterni-
tatis de teſtibus Coſta de ſcientia,& ignor.cent.
2.diſt.72.nu.2. Qui timor ſubornationis eo ma-
gis præſumitur,& iuſtus dicitur,ſi para,quæ no-
2 nos teſtes poſt didicia teſtificata examinari cō-
tendit,eſt potens iuxta tradita per Innoc.in cap.
ſuper eo, il ſecondo de teſtibus quem in his ter-
minis ſequitur Triuiſ. deciſ. 44. nu.3. lib.1. qui
num. ſeq. tradit relinqui Iudicis arbitrio qualis
3 quantaq; ſit potentia id, quod prius affirmauit
in deciſ.10. in fine; Quia ſi culpa partis id con-
tingit, ſibi imputet, ſi verò culpa Iudicis, petat
pars ab eo damnum,ſiue id quod intereſt in Syn-
4 dicatu, vt ſcribit Gutier. pract. qu. ciuil. lib. 1.
qu.57. in princ.

De AEQVITATE tamen ſi culpa Iudicis,
vel incuria Notarij teſtis male examinatus fuit,
vel obſcurè depoſuit, aut ſuper aliquo ex capi-
tulis non fuit interrogatus, ſuppletur negligen-
5 tia ipſa examinando, vel nouos teſtes, vel anti-
quos repetendo, tex. eſt in cap. per ſuas de teſti-
bus Gabriel. commun.opin. tit.de teſtibus con-
cluſ.21. num.20. & 111. part.2. Viu. commun.
opin.896. ſub nu.6. verſ.poteſt etiam.

Tunc enim dicitur ceſſare timor ſubornatio-
6 nis, vt defendit Oſaſch. deciſ.14. n.4.Surd.conſ.
8.num.6. Idq; vel ex officio, vel parte inſtante fa-
cere debere iudicem tradit Gutier. d.q.57. verſ.
Nihilominus, qui ſubiungit, quod rectus, &
Chriſtianus Iudex hoc ſemper facere debet, ne
ſua culpa, aut Notarij negligentia para indebi-
tè damnum patiatur, & ità obtinuiſſe in praxi
teſtatur, quia Iudicis, vel Notarij error, aut cul-
7 pa, nullum debet afferre præiuditium partibus
litigantibus d. cap. per tuas de teſtib. Guido Pa-
pæ deciſ.124.num.1.

Vbi vero culpa ipſius partis teſtis diminutè,
& imperfectè depoſuit, ceſſat diſpoſitio d. cap.
per tuas, nec vlterius permittitur teſtium exa-
8 minatio poſt didicita teſtificata Menoch. de ar-
bitr. lib.1.qu.34. nu.15. Rol.conſ.5a.nu.18.lib.
4. In dubio autem præſumitur negligentia, vel
9 malitia Iudicis, ſiue Notarij, vt ſi teſtis non fuit
interrogatus de cauſa ſcientiæ, Tindarus trac. de
teſtibus lib.1.cap.4.nu.6.& 7.fol.224. in quinto
vol.tractat Gutier.d.qu.57.verſ.diceus quod.

Quæ concluſio ita erit intelligenda, vt ſuper
10 articulis veteribus iam productis examinari
poſſint teſtes, non autem ſuper nouis poſt didi-
cita teſtificata productis; In curia enim Nota-
11 rij,vel Iudicis ſuppletur examinando nouos,vel
antiquos teſtes ſuper iiſdem capitulis, cum ſu-
12 per nouiter productis ſuppleretur ipſius partis,
non Notarij negligentia Oſaſch.d. deciſ.14.n.8.
Et ita iudicaui ego ſuperiori anno 1623. die 14.
Ianuarij fauore D. Politiæ contra D. Picenar-
13 dam, dum Vicarij Prætorij munere fungebar in
Ciuitate Cremonæ.

Nouus autem articulus, ſiue capitulum dici-
14 tur, quando nihil habet de materia primi, quo-
ad ſubſtantiam, ita vt nec reſpectu iuris, vel fa-
cti tangat primum articulum, & conſequenter
non poſſit pars inſtrui ad ſubornandos teſtes, vt
poſt Socinum tradit Menoch.conſ.366.num.39.

Quamuis in cauſa appellationis aliter affir-
15 mandũ ſit per tex.in l. per hanc C. de temp. ap-
pell. Farinac.de opposit.circa examen teſtium q.
75.n.317.de quo tex.Oſaſch.d.deciſ.14.verſ.ſci-
licet quod ſemel capitulatum eſt, non eſt vlte-
16 rius capitulandum Bald. in l. finali §. eſt primo
notab.C.de appell.Oſaſch.alleg. deciſ.14. nu.8.

S V M M A R I A.

1 *In inditijs non audiuntur ij, quorum non intereſt.*
2 *In inditijs regulariter non admittuntur ſine manda-*
to pro aliquo, niſi ſint perſonæ coniunctæ.
3 *In criminalibus admittitur procurator abſq; man-*
dato de AEQVITATE, maximè vbi reus eſt
carceratus.
4 *Decretum Senatus in ea materia.*
5 *Procurator abſq; mandato poteſt prodeſſe reo, ſed*
non obeſſe, ideo practica hæc non placet Claro.
7 *Contrarium decreuit Senatus.*
6 *Procuratoris actus in ciuilibus nocet Domino.*
8 *Procurator allegans rei abſentiam abſq; mandato*
admittitur.
8 *Item ad allegandum inimicitias in loco, ad quem*
citatur.
9 *Idem ad proponendum exceptionem banni illius,*
qui fuit interfectus.
10 *Contrarium ſeruatur in hoc Dominio, niſi reo in*
carceribus exiſtente.
11 *Decretum Senatus, quod non admittatur Procura-*
tor homicidæ allegantis occiſum eſſe bannitum,
niſi ipſo occiſore in carceribus exiſtente.
12 *Decretum aliud Senatus in ea materia.*
13 *Occidens bannitum vigore proclamatis non cogi-*
tur prius ſiſtere in carceribus ante exhibitionem
banni.
14 *Idem obſeruatur Neapolis.*
15 *Occiſores vbi ſint plures, & vnus exiſtens in car-*
ceribus doceat de banno interfecti, cæteri admit-
tantur ad comparendum, & exhibendum ban-
num abſq; eo, quod ſiſtant.
16 *Decretum Senatus in ea materia, etiã fauore illius*
ſocij, qui vti cõtumax capitaliter fuerat damnatus,
quia

qua probato banno per complices, liberatur & ipse à condemnatione.
17 *Decretum aliud Senatus in ea materia.*
18 *Christophori Conturbij I.C. honorifica mentio.*
19 *In iuditio Spolij admittitur consaguinei, amici, coloni, & inquilini absq; mandato in odiū spoliatoris.*

Ad defensionem rei carcerati admittitur quilibet absque mandato. Cap. LX.

TRitum est in iuditijs non audiri eos, quorum non interest, adeo quod qui pro alio comparere intendit in iudi-
1 tio, in primis docere debet de legitimo mandaro l. 1. ff. de procurator. & l. si remunerandi §. fin. ff. mandati Roman. conf. 170. n. Scap. lib. 3. de iure non scripto cap. 24. in fin. & ante eum Pract. Pap. in forma respons. rei vers. Simoninus Spelta nu. 1. Et in forma libelli in act. hypot. in verbo non iubente sub num. 2. vers. & sine mandato; Vbi tradit regulariter non admitti quemquam sine mandato ad agendum, vel
2 comparendum nomine alieno, nisi comparens sit sanguine coniunctus, cum personæ coniunctæ admittantur in his casibus, in quibus sufficit generale mandatum, non autem in illis, in quibus requiritur speciale, gloss. in l. in exigendi C. de procur.

DE AEQVITATE tamen fauore carceratorum admittuntur procuratores absq; manda-
3 to, dum pro eis comparent, vel in scriptis, vel
4 aliter, vt censuisse Senatum die 2. Septembris 1558. testatur Clar. qu. 32. vers. Item quæro prope finem, dum rescripsit cuidam Prætori, qui defensionem rei productam à non habente mandatum, reiecerat, vt ei indiciorum copiam traderet, neque imposterum aliquem huiusmodi defensorem reiecerer, interest enim Reipub. ne innocentes puniantur, & quilibet admittitur ad defendendos reos, quia cuilibet debet esse propria humanitas, vt post Paulum de Castro tradit Casson. tr. de malefic. tr. 11. nu. 17.

Quamuis practicam hanc sibi minimè placere scribat ibidem Clar. ea ratione, quod talis defensor, siue procurator, sine mandato potest qui-
5 dem prodesse reo, sed non obesse, quod est in maximum Fisci, & accusatorum præiuditium, prout in ciuilibus, in quibus confessio, siue actus gestus per procuratorem, præiudicat Domino l. 1. §. quæsitum ff. de doli excepr. & l. certum §. sed an ipsos ff. de confessis prac. pap. in d. respons. rei dicto verbo Simoninus Spelta nu. 7. Mascard. de probat. conclus. 369. num. 1. cum seq.

Subijcitq; Clar. quod paulò ante quidam carceratus petebat tolli de processu quādam comparitionem factam per eius Aduocatum, tanquam sibi præiuditialem, asserens quod ille Ad-
7 uocatus nullum ab eo habebat mandatum, quam tamen exceptionem non admisit Senatus illius petitionem obaudiendo; Et ita etiam obseruari Bononiæ tradit Ant. Scap. d. ca. 24. nu. 1. cum seq.

Prout etiam admittitur quis absque mandato ad allegandum absentiam rei, vel ad allegan. ini-
8 micitias graues, quas habet citatus in loco, ad quem citatur Clar. d. qu. 32. vers. prædicta autem conclusio, quem sequitur Scap. recitato cap. 24. n. 4. Boss. tit. An in crimin. iuditijs n. 2. & Franch. decis. 314. n. 4. cum vers. seq.

9 Item ad proponendum exceptionem banni illius, qui fuit inter sectus, Bar. in l. vbi pactum C. de transact. Scap. vbi supra.

10 Quamuis contrarium seruetur in hoc dominio, non enim admittitur huiusmodi procurator, nisi reo in carceribus existente Clar. d. qu. 32. vers. quæro modo; verbo in hoc tamen Ducatu; ea ratione quod si homicida non esset excusandus, elusoria redderetur sententia, & ita
11 rescripsit Senatus die 11. Februarij 1585. Iudici Cremonæ de Ruberto Perigardo, qui bannitum esse asserebat eum, quem ipse occiderat. Iussit enim Senatus, vt ipsum Robertum sistere faceret iuxta receptam in hoc Statu consuetudinem, & bannum exhibere; Deinde si de banno apparuisset, Robertum dimitteret, id, quod pariter
12 censuit Senatus vltima Iulij 1619. in causa Io. Baptistæ Vicecomitis, referente Amplis. D. Senatore Cattaneo.

Sistere autem non coguntur ij, qui vigore proclamatum, quæ de more publicari solent iussu
13 Excellentiss. Gubernatoris contra bannitos, vt occidens bannitum alium liberet, sed prædictis bannitis Senatus concedere solet liberationes absq; eo, quod sistant occisores, & ita obseruari
14 Neapolis tradit Franch. decis. 314. num. 1. & 5. Caball. lib. 1. resol. crim. casu 23. nu. 5.

Si vero plures interficiant bannitum, & aliquis ipsorum personaliter compareat, ac exhibito banno ostendat illum impunè occidi po-
15 tuisse, possunt deinde alij socij admitti ad comparendum, & exhibendum bannum, absque eo, quod se personaliter constituant; Et ita rescriptum fuisse Prætori Papiæ testatur Clar. d. qu. 32. vers. Quæro modo in fine, & probat Caball. d. casu 23. nu. 12.

Quinimò cum interfectus fuisset quidam bannitus, & tempore homicidij ignoraretur de banno, & de persona, citatique fuissent homicidæ; Cæsar de Monte vnus ex ipsis in contumaciam fuit capitaliter condemnatus. Cæteri autem, cum comparuissent, & probassent bannum, & identitatem personæ interfectæ, fuerunt omnes liberati, quare post illorum liberationem, cum Cæsar dedisset preces Senatui, exhibita dicta liberatione; Et probationibus factis, Senatus censuit ip-
16 sum Cæsarem pariter, licet capite damnatū, esse liberandum, & litteras dedit D. Prætori Papiæ.

Idem censuit Senatus die 3. Septembri 1618. per litteras patentes fauore Capitanei Francisci
17 Offredi Cremonensis imputati de næce Caporalis Iosephi Paratognini, vna cum Antonio Ma-

ria Crotto, qui exhibitā condemnatione capi-
tali dicti Caporalis Iosephi liberationem fuit
cousequtua; Propterea ea attenta, obtinuit
Capitaneus Offredus non esse amplius molestā-
dum Patrociuante pro eo eximio I.C. maximeq;
eruditionia viro, ac præsertim rerum crimina-
18 lium Summo Practico D. Christophoro Coutur-
bio, cuius mores, & virtutem semper enixè colui.
Pariter de AEQVITATE, & in odium spo-
19 liatoria, admittuntur absque mandato consan-
guiuei, Amici, Coloni, & Inquilini pro spolia-
to absente ad illius restitutionem l. 1. C. si per
vim Peregr. cons. 132. in princ. lib. 5.

SVMMARIA.

1 *Legata facto, vbi mulier nupserit, locum non ha-
bet, si iure non nupsit.*
2 *Contrarium habetur in l. bones §. hoc sermone ff. de
verb. signif.*
3 *Prima opinio procedit de AEQVITATE, secunda
verò de vigore iuris.*
4 *Benignitas idem significat quod Aequitas.*
5 *Si mulier scienter illicitum contraxit matrimoniū,
non dicitur purificasse conditionem.*
6 *Mulier si ignoranter illicitum contraxit matrimoniū
dicitur purificasse conditionem legati de AE-
QVITATE.*
7 *Conditio dicitur adimpleta, si mulier postea alio iu-
re nubat.*
8 *Mulier iure non nubens, si postea iure nubere expe-
rit, purificata dicitur conditio absq; distinctione
scientiæ, & ignorantia.*

Legatū sub conditione, si quis nupserit, aut similia, conditio dicitur impleta, etiamsi nō iure matrimoniū sit contractū, dūmodò ignorāter. Cap. LXI.

Egato fundo Seiæ, vbi nupserit, vel
aliquid aliud adimpleuerit, hæsi-
tatur apud Scribentes, num condi-
tio fuerit adimpleta, si non iure
matrimonium contraxit Seia; Qua
in re diuersimodè loquti sunt DD. dum alij cou-
ditiouem exiuisse, alij coutrariū affirmauerint.
Non enim omnes coniuuctiones implent con-
1 ditionem si nupserit, sed hæ tantum quæ iure
subsistuut l. hæc conditio filiæ meæ ff. de condit.
& demonstr. Quemadmodum contrarium ' a-
2 tutum fuisse habetur in l. Bones §. hoc sermone
ff. de verb. signif. vbi Pomponius ait hoc ser-
mone, dum nupta erit, primæ uuptiæ significau-
tur idem habetur iu l. matrimonij ff. qui, & à
quibus, & l. dotis promissio ff. de iure dotium.
Verum leges conciliando Bart. iu dicta l. hæc
conditio ex Accursij seuteutia tradit alias leges
procedere secundum rigorem iuris, ipsam enim
3 l. hæc conditio habere locum de AEQVITATE;
4 Benignitas enim, quo verbo vtitur Bart. idem
significat, quod AEQVITAS vt supra ex Con-
nano tit. de AEQVITATE sub num. 5. litt. B.
probauimus in capit. 1. num. 28. Bartolum
sequitur Emanuel Costa in repet. l. cum tale §.
si arbitratum num. 24. per totum ff. de condit.
& demonstr. Vbi ex eodem Bart. loco relato di-
stinguendo concludit, quod vel mulier sciens il-
licitum contraxit matrimonium, & tunc putat
6 esse defectam conditionem secundum d. l. matri-
monij, & l. dotis promissio, vel iguorans con-
traxit matrimonium, & tunc secundū AEQVI-
TATEM putat non deficere conditiouem d. l.
hæc conditio, quam ita locum habere tradit,
7 cum mulier alij postea iure nupserit.
Cæterum si eidem, cui semel non iure nupse-
rat, postea iure cæperit esse nupta, non dubitat
8 quin conditio extitisse videatur sine vlla distinc-
tione iuxta d. l. dotis promissio ff. de dot. promiss.
Costa vbi supra, faciunt quæ tradunt Paleth.
cons. 159. & Milanens. decis. 4. par. 4. & post eos
Costa de retrotract. cap. 8. casu 30. num. 10.

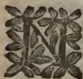
SVMMARIA.

1 *Alere quis tenetur eum, cuius opera vtitur.*
2 *Compensatio operarum cum alimentis an fieri de-
beat ad ratam seruitiorum, an in totum.*
*Quod fit animo compensandi, extinguit debitum, li-
cet res, quæ datur sit minoris valoris, quam de-
bitum num 3. contrarium num. 5.*
4 *Actus vnus non debet diuerso iure censeri.*
5 *Compensatio alimentorum cum seruitijs fit tantum
pro rata.*
6 *Quod conceditur propter merita, intelligitur quate-
nus merita ipsa respondent non vltra.*
7 *Concessum ob causam, vltra non extenditur, quam
durat causa.*
8 *Re aliqua relicta animo compensandi, tunc com-
pensatio inducitur pro rata.*
9 *Compensatio tacita non operatur vltra id, quod ex-
pressa.*
10 *Res vna diuersa iure potest censeri ob diuersos re-
spectus.*
11 *Operum præstitorū probatio necessaria est ad com-
pensationē cum alimentis, cum in facto consistat.*
12 *Operæ probandæ sunt, tanquam fundamentum in-
tentionis illius, qui compensationem petit.*
13 *Bursatus reprobatur, dum voluit sufficere quod con-
stet aliquem in domo alterius permansisse.*
14 *Burs. doctrina procedere posset, vbi ageretur de su-
biecto ad seruitia destinata, vt de Aequo, & seruo.*
15 *Sententia Auctoris in ea materia.*
16 *In æstimatione operis habenda est ratio quanti fuis-
set conductus is, qui alimenta subministrauit, non
quāti potuisset operę locari ab eo, qui eas pręstitit.*
17 *Alimenta præstans eas tantum operas videtur re-
cepisse, quas coactus fuisset aliunde conducere, si
ab alimentario non fuissent præstitæ.*
18 *Repetitio datur tantum ab eo, qui factus est locu-
pletior.*

Me-

19 *Meliorationes considerantur tantum, quantum meliorata est res, non quantum expenditum.*

Compensatio alimentorum cum seruitijs fit tantummodò pro rata seruitiorum, non pro tota summa. Cap. LXII.

NON rarò accidere solet, vt quis loco solutionis alimentorũ sibi præstitorum ab amico, aut Vitrico, opponat compensationem seruitiorum, quæ succedunt loco ex-
1 pensæ alimentorum, cum quis alerè teneatur eum, cuius opera vtitur l. in rebus §. possunt ff. commod. Antonius de Corduba in l. si quis à liberis §. si mater n.69.ff.de liber.agnoscend.Surd. de alim.tit.6.qu.11. num.20.Grat.lib.2.discept. forens. cap.374. nu.21. In hac autem quæst. dubitatur, an compensatio hæc fieri debeat proportionabiliter, idest quatenus capiunt, seù
2 quanti valent seruitia, & non vltra, an verò in totum, etiamsi seruitia non sint equiualentia.

Qua in redicendum videtur in totum compensanda esse seruitia cum alimentis, ea ratione, quia vbi quid fit animo compensandi, tunc licet res, quæ datur sit minoris valoris quam
3 debitum, fit totalis extinctio debiti, vt voluerunt Castr. & Alex. in l. si cum dotem §. si pater ff.solut. matrim. Dec.cons.245.nu.8. Crau.cons. 174. num.9. Natta cons.186. num. 1. & Simon. de Pret.de interpretat.vlt.volunt.lib.5.interpretat.1. dub.3. num.306.

Præterea si compensatio induceretur solum pro rata seruitiorum, vnicus actus diuerso iure censeretur, & eadem præstatio pro parte præsu-
4 meretur facta animo donandi, & pro parte animo reperendi contra l.eum qui ædes ff. de vsu cap. & idem animus diuidi non debet, hanc partem expressè tenet Bursa cons. 83. num. 11. lib. 1. vbi allegat. Aret.in cons.48. in fine, & Rimin. Sen. cons.94. lib.2.

De AEQVITATE tamen contrarium verius
5 est, vt scilicet compensatio fiat tantummodò pro rata seruitiorum arg. l. sed si vir. §.1. ff. de don. inter virum, & vxorem, vt probat Corn. cons. 265. sub num. 3. vers. & saltem procedit lib. 1. & post Bald. in l. si paterno in fine C. de negot. gestis, & Aret. cons. 148. circa finem ex professo scribit Surd. de Alim. d. tit. 6. quæst. 11. num. 34. cum seq. Vbi ad contraria respondet, & ea soluit, testaturque hanc sententiam esse iustiorem, & Aequiorem; Quando enim
6 aliquid conceditur propter merita, intelligitur quatenus merita ipsa respondent non vltra, cum concessum ob causam non vltra extendatur,
7 quam durat causa, Tiraquell. tract. cessan. causa in princ.

Quemadmodum namque simpliciter relicta aliqua re animo compensandi, tunc compensatio inducitur solum pro rata, prout è contra relicta re, vt ea sit pro omni, & toto eo, ad quod
8 tenebatur, tunc fit compensatio in totum Castr. in l.si compensandi C. de hæred.instit. vbi Alex. num.2. Roland. cons.65. nu.23. lib.2. Ita in hoc
9 proposito, cum compensatio sit tacita inter operas, & alimenta, non operatur vltra id, quod operaretur expressa Surd. dicta quæst. 11. num.
10 38 vbi docet vnam rem posse censeri etiam diuerso iure ob diuersos respectus per l. miles §. pro parte ff. de leg.2. Idem Surd. cons. 127. num. 69. & cons.150. num.101.

Ad hoc autem vt locum habeat seruitiorum compensatio, cum alimentis necessaria est probatio operum, quia iure non probatur quod admissa residentia priuigni, vel alterius in domo Vitrici, vel tertij, inferatur ad necessariam ope-
11 rarum probationem, tum quia cum in facto consistunt, non præsumuntur l. in bello §. forte ff. de captiu. Tum etiam quia tanquam fundamentum intentionis illius, qui compensationem petit,
12 probandæ sunt l. cum qui ff. de prohibitionibus Surd. dicta qu.11. nu.44. vbi reprehendit Bursatum cons.83. num.10. asserentem, quod eo ipso
13 constat priuignum fuisse continuo in domo Vitrici; Videtur eo ipso constare, quod præstiterit obsequia, & operas; Nemo enim ex Doctorib. per Bursatum ad hoc citatis id affirmat, Quam sententiam contra Bursati opinionem etiam comprobat Pacian. cons. 103. num. 70. Et quæ Bursati traditio tantum procedere posset,
14 vbi ageretur de subiecto propriè ad seruitia destinato, vt de equo, vel seruo, non verò de alio subiecto propriè ad seruitia non destinato, vt elicitur ex traditis per Abb. in cons.85. nu.3. lib.2.

Et ita respondi ego superiori mense Augusti
15 1624. pro D. Antonio Reina contra sorores de Gabiate in causa pendente coram Egr. I.C.C. D. Galeaz Arrigonio.

Quinimo in æstimandis seruitijs per alimentarium præstitis, haberi debet ratio quanti fuis-
16 set conductus is qui alimenta subministrauit, non quanti potuissent operæ locari ab eo, qui obsequia præstitit arg. l. si non sortem §. libertus ff. de condic. indebit. Anton. de Corduba in d. §. si mater num.81. ff. de liber. agnoscend. Surd. memor. quæst. 11. num. 39. cum seq. qui tradit eam
17 esse rationem, qui eas tantum operas videtur recepisse, quas coactus fuisset aliundè conducere; si ab alimentario non fuissent præstitæ; Non eas, sine quibus potuissent nihilominus vitam ducere.

Cum repetirio in eo tantum de AEQVITA-
18 TE detur, qui factus est locupletior iuxta l. si me, & Titium, de qua supra in cap.38. Et in meliorationibus, in quibus habetur ratio quanti res meliorata fuit, non autem attenditur, quan-
19 tum fuerit in meliorationibus expenditum l. domos hæredit. vbi scribent. ff. de leg. 1. Menoch. de recuper. possess. remed. 15. num. 557. Anchar.

iun.

iun. qu. ſamil. 46. nu. 6. lib. 1.& Ioſeph. Ludon.
deciſ. Peruſ. 24. nu. 25.

SVMMARIA.

1 *Confeſſus habetur pro iudicato, & cogitur ſoluere.*
2 *Confeſſio iudicialis eſt maior quocunq; publico instrumento, & quibuſcunq; teſtium depoſitionibus.*
3 *Confeſſio iudicialis abſente parte facta non præiudicat confitenti.*
4 *Contrarium verius de AEQVITATE, & nu.7.*
5 *Confeſſio iudicialis acceptata cenſetur ab eo, ad cuius fauorem facta fuit.*
6 *Quæ in fauorem noſtrum facta ſunt, cenſemus confirmare.*
8 *Confeſſio facta in vltima voluntate valet fauore illius, ad cuius intereſſe facta fuit, nec contra eam poteſt venire hæres.*
9 *Pacian. reprobatur.*
10 *Confeſſio, vbi continet obligationem, valet reuocabiliter vſq; quo fuit acceptata à parte.*
11 *Idem ſi confeſſioni præſens fuit fideiuſſor.*
12 *Diſtinctio Alexandri Trentacinquij inter confeſſionem extraiuditialem, tendentem ad obligandũ confitentem, quæ nihil præiudicat confitenti.*
13 *Confeſſionem continentem liberationem, vel non obligationem confitentis principaliter, ſed ad probandam obligationem pendentem factam, abſente etiam parte, præiudicare confitenti.*
14 *Contra confeſſionem factam ad liberandum non admittitur probatio in contrarium.*
15 *Ad probandum confeſſionem extraiuditialem continentem obligationem iungi poſſunt diuerſi teſtes.*
16 *Confeſsio regulariter debet vel in totum acceptari, vel reſpui.*
17 *Confeſsione cõtinente duo facta ſeparata poteſt aduerſarius recipere vnum factum, & aliũ reſpuere.*
18 *Exemplum affertur huiuſmodi confeſsionis diuerſa facta continentis.*
19 *Alexander Trentacinquius abũde materiã diuidẽdi confeſſiones facta diuerſa continentes pertractat.*

Confeſſio facta etiam abſente parte nocet confitenti, maximè iure canonico inſpecto. Cap.LXIII.

Ritiſſimum eſt nullam dari maiorem
probationem, quam proprij oris
confeſſionem, cum confeſſus habea-
1 tur pro iudicato, & cogatur ſoluere,
nec poſſit appellare l. 1. C. de con-
feſſis l. de ætate §. interrogatus, & ibi gloſ. ff.
de inter act. Huiuſmodi enim confeſſio iudicia-
lis eſt maior quocunque publico inſtrumento,
2 & quibuſcunque teſtium diſpoſitionibus, vt tra-
dit Rolan. conſ. 6. num. 26., & conſ. 54. nu. 18.
lib. 3. Alex. Trentacinq. lib. 2. var. reſol. tit. de
confeſſis reſol. 2. nu. 16. verſ. Prima in confiten-
te contra ſe.

Magna tamen eſt apud ſcribentes diſcepta-
tio, an confeſsio conſimilis abſente parte factâ
confitenti præiudicet, & negatiuam partem
3 ſubſtinet Salicet, & alij in dicta l. 1. C. de con-
feſſis, & in l. iubemus C. de liberali cauſa Abb.
in cap. fin. de confeſſ. Socin. iun. conſ. 88. nu. 29.
lib. 2. Silua conſ. 44 ſub. nu. 12. & nu. 16. quam
opinionem vti magis communem ſequitur Trẽ-
tacinq. dicto tit. de confeſsis reſol. 2. num. 5.
verſ. ego in iudicando.

De AEQVITATE tamen canonica contrã-
rium affirmandum eſt, quia confeſsio facta, ſiue
4 præſente, ſiue abſente parte, inducit præſumptio-
nem contra confitentem, etiamſi erronea, & ex-
traiudicialiter facta; Et illi ſtatur, donec con-
trarium probetur, ità poſt Caſtr. & alios in l. er-
ror C. de iuris, & facti ignor. probat Theſaur.
deciſ. 109. ſub num. 6. & 8. Anchar. quæſt. fam.
lib. 1. q. 1. num. 11.

Aliam rationem ponit pro hac concluſione
Vrſil. ad Afflict. deciſ. 364. nu. 8. & 9. Quia ſlz.
huiuſmodi confeſsio acceptata cenſetur ab eo,
5 ad cuius fauorem facta fuit, Quæ enim ſunt in
fauorem noſtrum cenſemus confirmare, & illis
6 annuere, Decius conſ. 57. & conſ. 163. col. 2. quẽ
ſequitur Vrſil. dicto nu. 9. vbi expreſſe probat,
7 quod confeſsio abſente parte facta de AEQVI-
TATE Canonica valet, & probat.

Hoc idem ſequitur Decian. conſ. 62. num. 66.
lib. 3. & Gabr. conſ. 71. n. 18. Antonius Gabriel.
in ſuis commun. concluſ. lib. 1. tit. de confeſſ.
concluſ. 1. nu. 46. & ſeq. vbi concluſionem maxi-
me procedere tradit in confeſsione facta in vl-
tima voluntate, quæ de AEQVITATE canoni-
8 ca operatur, nec illi poteſt contrauenire hæres
per Bald. in l. Generaliter in q. 10. C. de non nu-
merata pecunia Polid. Ripa de actis in mortis
articulo pleno cap. 28.

Et licet eodem nu. recenſeat. Gabriel eos DD.
qui contrarium tenuerunt, ab hac tamen opi-
nione non recedit, per quam conuincitur Pa-
9 cian. conſ. 79. nu. 48. cum ſeq. dum contrariam
opinionem veriorem eſſe ſcribit per Crau. conſ.
281. num. 6. verſ. nec obſtat, Natta conſ. 101.
nu. 14. & Rimin. iun. conſ. 521. num. 34. lib. 5.
omiſsis alijs ibi recenſitis, qui Paciani aſſertio-
ni minime inſeruiunt, vt videre eſt, ad quos me
remitto.

Diſtingunt tamen alij inter confeſsionem
continentem obligationem, & aliam factam ad
10 liberandum, quia hanc valere reuocabiliter,
donec à parte ſit acceptata tradit Theſaur. di-
cta deciſ. 109. n. 7. Id quod etiam affirmat Gabr.
dicta concluſ. 1. nu. 35. & 58. vbi præſens fuerit
11 confeſsioni fideiuſſor, & abſolute eam valere
probare concludit Maſcard. de probat. concluſ.
347. nu. 7. per Caſtr. conſ. 34. nu. 1. lib. 1.

Quamquam Alex. Trentacinq. aliter diſtin-
guendo in dicta reſol. 2. nu. 78. lib. 2. var. reſol.
tit. de confeſſ. inquit, quod ſi confeſsio fuit ex-
traiudicialis, & tendit ad obligandum, confi-
12 tentem ei, cuius fauore emanauit confeſsio, ni-

hil

hil præiudicat confitenti. Si vero facta fuit parte pariter absente ad liberandum; vel ad obligandum non tendit principaliter, sed ad probandum obligationem pendentem, tunc
13 præiudicat confitenti, vt decidit Ang. in §. si vero expresserit col. 3. in Auth. de hæred. & falcid. Felin. in cap. cum m. col. 16. de constitut. & in cap. si cautio col. 8. de fide instrumentorũ Silua dicto cons. 44. nu. 15. contra confessionẽ enim factam ad liberandum, non admitti pro-
14 bationem in contrarium scribit idem Trentacinq. dicta resol. 2. nu. 13. vers. intra dictas.
15 Ad huiusmodi autem confessionem probandã diuersi testes iungi possunt Crau. cons. 267. à nu. 3. vsque ad finem Ioseph Ludouic. decis. Perus. nu. 11. cum sequ. quos sequitur Thesaur. dicta decis. 109. in fine.

Præterea omittendum non est, quod licet regulariter confessio, vel in totum debeat accep-
16 tari, aut respui iuxta tradita per scribentes, in l. Aurelius §. idem quesijt ff. de libert. leg. & in l. si quidem C. de excep. Ferett. cons. 74. n. 3.

Tamen, quando confessio continet duo facta separata, potest aduersarius recipere vnum fa-
17 ctum, quod facit pro se, & aliud, quod contra se
18 facit respuere, vtpote si quis petit à Titio centũ occasione mutui, Titius respondit, quod bene mutuo habuit centum, sed tenetur illi ad mille ex alia causa. Quoniam hoc casu poterit creditor fundare intentionem suam super confessione Titij, & respuere aliam partem confessionis, tanquam continentem factum separatum Bart. in l. Aurelius §. idem quæsijt ff. de libert. leg. Alex. Tretacinq. dicta resol. 2. num. 22. tit.
19 de confess. vbi abunde hanc materiam diuidendi confessionem examinat cum præcedenti nu. & nu. 19. ad quem remittitur Lector. Ad rem etiam faciunt tradita per D. Bimium cons. 368. num. 19. lib. 4.

S V M M A R I A.

1 *Vsuræ sunt omni iure prohibitæ.*
2 *Vsuræ permittuntur fauore dotis.*
3 *Viduæ succuri debet.*
4 *Marito sustinẽti onera matrim. permittũtur vsuræ.*
5 *Vsuræ viro promissæ dicuntur onerosæ, nõ gratuitæ.*
6 *Maritus matrimonio soluto licitè non consequitur vsuras.*
7 *Vxore mortua videtur, quod maritus esse desierit.*
8 *Viduæ debentur vsuræ, vbi moram commisit debitor eius dotis.*
9 *Mora cessãte, cessat AEQVITAS in materia vsurarum.*
10 *Vsuræ siue interesse dotis, debentur viduæ ratione tantum moræ debitoris.*
11 *Promissio restituendæ dotis à viro facta soluto matrimonio, dicitur facta in diem incertum.*
12 *Dies incerta adiecta promissioni de restituendo dotem, reddit dispositionem conditionalem.*
13 *Hæres viri non constituitur in mora ob dotis restitutionem absq; interpellatione.*
14 *Decisio Sacri Concilij Neapol.*
15 *Statuto stante, quod Viduis præstentur vsuræ dotis, intelligitur concurrente interpellatione Viduæ.*
16 *Mulieri imputatur, si dotem non exigit.*
17 *Sententia Auctoris.*
18 *Petri Patricini I. C. honorifica mentio.*
19 *Thesauri doctrina in decis. 43. reprobatur.*
20 *Distinguitur, & concordatur opinio Thesauri.*
21 *Merendæ opinio impugnatur.*
22 *Vidua, quæ non petijt sibi satisfieri de dote, non potest consequi interesse.*
23 *Idem multo magis ob augmentum.*
24 *Vidua non potest consequi interesse ob dotem sibi non traditã, & petitam, si non propalauit cum iuramento omnia bona mariti penes se existentia.*
25 *Compensatio admittitur etiã in dotis restitutione.*
26 *Compensatio admittitur etiam ad impediendum cursum vsurarum.*
27 *Compensatio fit etiam de quantitate ad speciem, quando redacta est in pecuniam, vel non extat.*
28 *Compensationis retrotractio fit ad diem debiti non solum à die oppositionis, quando agitur de exclusione vsurarum, & interesse.*
29 *Compensationem opponens, si successit in ius alterius, retrotrahitur compensatio ad diem debiti.*
30 *Compensatio opponi potest ab hæredibus mariti, contra mulierem repetentem dotem, etiam ex causa rerum viri amotarum ab vxore, & ob res donatas vxori per maritum constante matrimonio.*
31 *Fructus naturales percepti ab vxore è rebus ei donatis à marito constante matrimonio pertinent ad ipsum maritum.*
32 *Vxor præsumitur aquirere de pecunijs mariti 32. & num. 59.*
33 *Fructus percepti ab vxore extenuãt summã dotis.*
34 *Vestes prætiosæ paratæ ad vsum vxoris præsumũtur commodatæ, vt ornatior incedat, non donatæ.*
35 *Donatio vestium facta vxori cõstãte matrimonio non valet, nisi fuerit morte confirmata, interueniente tamen ipsorum paratorum traditione.*
36 *Nisi de expressa, vel tacita reuocatione mariti appareret.*
37 *Statuta Genuæ, & Mediolani in materia vestium, & ornatuum vxoris.*
Statutum Mediolani cap. 291. vol. 1. est correspectiuum ad dotis lucrum per maritum faciendum num. 38. & num. 39.
Promissio restituendi dotem ad formam Statuti extenditur etiam ad res causa vxoris paratas nu. 40. & num. 42.
41 *Et ad donationem propter nuptias, cophanos, iocalia &c.*
43 *Statutum Genuæ, quod vxor petens dotẽ teneatur manifestare omnia, quæ habet de bonis viri, & non lucretur vestes &c. extẽditur ad parata pro vxore.*
44 *Dos soluto matrimonio redit ad vxorem, vel eius hæredes, & nihil maritus lucratur, valetq; pactum inter coniuges, quod seruetur Statutum Genuæ iuri communi conforme.*
45 *Pactum, per quod dos redit ad vxorem, vel eius hæredes, est fauorabile ipsi doti, & est seruandum.*

46 Pa-

46 *Pactum huiusmodi si non esset vndequaq; fauorabile mulieri, sed se haberet ad lucrum, & damnum, stante incertitudine, à principio validũ est.*
47 *Læsa non dicitur vxor stante incertitudine lucri, & damni.*
48 *Vxor nõ potest conqueri de pactis appositis in restitutione dotis, quãdo plus lucrari potuisset præcedente viro, quã è contra maritus ea præmortua.*
49 *Vxor quæ sæpius vsa est instrumento, & cuius nomine stippulatus est Notarius, nec reclamauit constante matrimonio, illud acceptasse videtur in omnibus partibus.*
50 *Instrumentum cum reperitur verum in dote confessata, præsumitur verum & in declaratione, & attendi debet etiam ad commodũ heredũ mariti.*
51 *Maritus etiam tacitè potest reuocare donationes vxori factas.*
52 *Donatio propter nuptias per maritum vxori facta impedit, vt aliam similem donationem facere non possit, nisi & dos ipsa augeatur.*
53 *Instrumento transactionis potest quis vti in vno capite, & respuere aliud caput, si hoc continet manifestum iuris errorem.*
54 *Præsertim si transactio facta sit extra iuditium, & agatur de damno vitando.*
55 *Impugnatio in vna parte transactionis non acceptata, in alijs afficere non potest.*
56 *Iudex ex officio potest credere capitibus non impugnatis in instrumento transactionis, etiam ad beneficium impugnantium.*
57 *Senat. Mediol. iudicat sola facti veritate inspecta.*
58 *Senatus non habet respectum ad acta, quæ veritati contrariantur.*
59 *Empta per vxorẽ constãte matrimonio sunt mariti.*
60 *Transactio non comprehendit ea, de quibus non fuit facta mentio.*
61 *Transactio fieri solet tantum de his, super quibus lis pendet.*
62 *Promissio restricta ad contenta in instrumento, non extenditur ad alia.*
63 *Clausulæ, & verba generalia, non extenduntur ad personas non expressas.*
64 *Et restringuntur ad conuenta in transactione, neq; ad iura non transigentium extenduntur.*
65 *Habere verbum ex propria significatione dicitur dè his, quæ quis tantum detinet, vel etiã custodit.*
66 *Originarij possunt inter ipsos alibi contrahere ad formam Statutorum loci Originis, immo ita contraxisse dicuntur, si nihil dictum fuerit.*
67 *Forenses nec gaudent, nec ligantur dispositione alieni statuti.*
68 *Etiam si forensis haberet bona in loco, in quo viget statutum.*
69 *Statutus sicut comprehendit mulierem forensem nuptam Mediolani, ita excludit Mediolanensem nuptam forensi.*
70 *Subditus legi municipali vbiq; est subditus, etiam respectu contractus alibi celebratui.*
71 *Mulier nupta extra territorium, propriam non perdit originem.*
72 *Mulier assumit domicilium viri in his, quæ eam non retrahunt à viri seruitio.*
73 *Maritus etiamsi non sit Genuensis, & fiant tabulæ nuptiales Mediolani, potest pacisci, quod attendatur statutum Genuæ circa pacta nuptialia.*
74 *Statutum loci originis mariti, vel loci contractus, an seruandum.*
75 *Ciuis Mediol. ex priuilegio, qui vxorem Mediolanensem duxit, nulla expressa conuentione circa statutum, & qui Mediolani semper habitauit, gaudet beneficio statuti.*
76 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*
77 *Maritus, & vxor ad paria iudicantur.*
78 *Maritus habens domicilium Mediolani, an censeatur contrahere matrimonium ad formam statutorum eiusdem Ciuitatis.*
79 *Non censetur contrahere, quod expressè fuit aliter conuentum.*
80 *Maritus, & vxor possunt renunciare statuto in materia lucri dotalis.*
81 *Bona fides plurimum exuberat in pacto dotali.*
82 *Lex contractus est seruanda.*
83 *Vtens instrumento, debet vti cum omnibus qualitatibus in eo existentibus.*
84 *Stipulatio in instrumento dicitur indiuidua.*
85 *Stipulatio est indiuidua, cum agitur de vnico facto cum suis annexis qualitatibus.*
86 *Mulieri absenti sicuti aquiritur ius in dote, ita etiã pactis in instrumẽto dotis contẽtis aquiescere debet.*
87 *Vxor præsumitur de pecunijs viri acquirere.*
88 *Nisi constaret aliundè pecunias peruenisse.*
89 *Interesse dotale debetur ratione moræ debitoris & non aliter.*
90 *Dotis promissio facta per maritum de restituenda dote in casu &c. dicitur facta in diem incertam, & reddit dispositionem conditionalem, neque constituit hæredes mariti in mora.*
91 *Etiamsi adesset statutum, quod viduæ præstari deberent vsuræ dotis, quia id intelligitur, quando non distulit mulier dotis exactionem.*
92 *Mulieri viduæ debentur vsuræ dotis, quando adbibita diligentia, eam consequi non potuit.*
93 *Interesse dotis non debetur cessante mora.*
94 *Mulier tenetur in sortem imputare, si quid recepit ab hæredibus viri ante moram.*
95 *Mulieri imputandum, si lapso anno luctus dotem non petijt.*
96 *Mulier habens multa bona mobilia mariti magni valoris, non potest consequi alimenta, nec interesse dotis non repetitæ.*
97 *Maritus accipiens nomen debitoris in dotem, non potest alimenta prætendere, dum ad dotem agit.*
98 *Verba vniuersalia prolata respectu certæ causæ finalis restringi debent ad ipsam causã speciale.*
99 *Creditore renunciante tantum respectu certæ personæ, vel causæ, standum est certo.*
100 *Actus nõ debet operari vltra intentionẽ agentiũ.*
101 *Reseruatio iuriũ in trãsactione potest iuribus vti absq; eo quod contra transactionẽ venire dicatur.*
102 *Errores semper tolli possunt, & errantis nullus est consensus.*
103 *Error probatus dicitur, vbicunq; apparet rem aliter se habere.*

104 Er-

104 *Error potest allegari etiam in facto proprio, nedum in actum per alios gesto.*
105 *Ex actu, quem quis impugnat, commodum consequi nequit.*
106 *Declara vt hoc numero.*
107 *Confessio in actu impugnato contẽta valet, & facit ius inter partes, etiãsi facta sit in cõtractu nullo.*
108 *Transactio continens plura capitula separata, potest pro parte approbari, & pro parte impugnari.*
109 *Reuocatio confessionis nõ admittitur re nõ integra*
110 *Declara vt hoc in loco.*
111 *Confessio reuocari non potest stante iuramento.*
112 *Nisi erroneam esse probetur.*
113 *Vxor defuncto marito si penes se habebat vestes, & alia mobilia vendita, censetur sibi satisfecisse.*
114 *Retentio habetur pro solutione sui crediti.*
115 *Solutio imaginaria, quam lex inducit, non minus valet, quam vera.*
116 *Vidua qua bona defuncti penes se retinuit, censetur sibi soluisse.*
117 *Administratores censetur sibi soluisse.*
118 *Præcipuè retinendo mobilia.*
119 *Idem in exactione parcellarũ facta per viduam, & non probato tempore exactionis, censetur exegisse statim sequuta morte mariti.*
120 *Exactio censetur facta statim, ac potuit fieri & solutio.*
121 *Solutio facta præsumitur ab eo, ad quem soluere spectabat.*
122 *Assignatio irreuocabiliter facta, si euincatur, tenetur assignans de euictione.*
123 *Donans, vel dans alio titulo, tenetur de euictione rei datæ, vel donatæ, quando ex tali donatione, seu datione aliquid fuit consequutus.*
124 *Promissio debet obseruari, & manuteneri.*
125 *Euictio si immineat, idem est, ac si rei euicta foret*
129 *Emptor agere potest de euictione contra venditorem, ante molestiam sibi illatam, & multo magis ante euictionem sequtam.*
127 *Declaratio valoris aurei percipitur ex descript.*
128 *Obseruantia subsequta est potissima decl. mentis.*
129 *Aureus in aureo debetur, siue illius integer valor, quando talis fuit positus in obligatione.*
130 *Hæres quo minus fieri potest, grauandus est.*
131 *Neque tenetur vltra vires hæreditarias.*
132 *Lactare suum quilibet potest.*
133 *Euictio sequuta ex laudo dato ab arbitro, non tribuit actionem de euictione.*
134 *Filius inferens molestiã ei, quẽ pater promisit non molestare, præsumitur id facere ex persona patris.*
135 *Liberatio in transact. ex quauis causa, & occasione, dicitur vniuersalis, & omnes casus amplect.*
136 *Pater potest de bonis filior. aduentitijs transigere.*
137 *Personæ, quæ transactioni interueniunt, censentur obligatæ, ne eorum interuentus sit superfluus.*
138 *Pluralitas in singularitatem resolui non potest, quoties recti sermonis ratio id non patitur.*
139 *Transactio cũ auctoritate Senatus celebrata, rata esse debet, nec erroris prætextu potest retract.*
140 *Immo nec respectu læsionis.*
141 *Transactionis approbatio impedit, ne ea possit retractari, pretextu erroris, vel defectus consensus.*
142 *Transactionis approbatio, seu obseruantia habet vim satisfactionis, seu geminationis consensus.*
143 *Obseruantia transactionis tollit remedium læsionis enormissimæ.*
144 *Error ex diuturno temporis cursu purgatur.*
145 *Errores iuris non infringunt transactionem, nisi resultet læsio anormissima, habito respectu ad dubium litis euentum.*
146 *Læsio, vt inducatur, debet probari æstimatio dubii litis euentus.*
147 *Dilatio ad agendum quid inferat.*
148 *Clausula sine præiuditio, non operatur quo ad expressa.*
149 *Reseruatio non prodest quo ad expressa.*
150 *Ex actu impugnato an, & quando quis commodum capere potest.*
151 *Transactionẽ non obseruans, ea iuuari non debet.*
152 *Transactionis contractus est quid indiuiduum.*
153 *Transactione rescisa, omnia in pristinũ reducũtur.*
154 *Dotis interesse debetur ab hæredibus morosis.*
155 *Dotis interesse tam damni, quam lucri, debetur viduæ negotiari solitæ.*
156 *Amplia etiam, si diues sit mulier.*
157 *Dotis interesse, vt debeatur, satis est probare mulierem solitam negotiari, vel pecunia implicare.*
158 *Mulier, quæ implicauit iocalia, præsumitur multo magis pecuniam fuisse implicaturam.*
159 *Interesse certum redditur, quando implicatio fieri potest in censibus, vel montibus.*
160 *Transactione dicitur probata liquidatio.*
161 *Interesse verisimile debetur, licet plenè probatũ.*
162 *Verisimile quod est, probatum dicitur.*
163 *Interesse legale, & moderatum debetur.*
164 *Interesse non probatũ potest taxari officio Iudicis*
165 *Interesse, quod solet percipi ex censibus, vel montibus, non eget liquidatione.*
166 *Interesse potest iuramento probari in odiũ morosi.*
167 *Interesse dotis debetur, quando dotis restitutio fuit promissa cum omnibus damnis, & interesse.*
168 *Consuetudo præstandi interesse ratione retardatæ solutionis dotis, licita est, & attendenda.*
169 *Statutum decernens interesse dotis propter moram est validum.*
170 *Interesse dotis plerumq; peti potest à Vidua, ad octo, vel decem pro centenario.*
171 *Interesse dotis præstandum est ab hæredibus morosis, tamquam sors.*
172 *Interesse alterius interesse deberi, propter morã.*
173 *Interesse debetur ex Stat. Mediolani 43. vol. 1.*
174 *Interesse iã solutũ ratione retardatæ solutioni dotis, non potest repeti, quia censetur solutũ ex pacto.*
175 *Lapsus anni constituit hæredes mariti in mora.*
176 *Promissio restituẽdi dotẽ inducit morã post annũ.*
177 *Iuramentum in contractu dotis constituit in mora, quia obtinet vim interpellationis.*
178 *Vidua donec habet penes se bona mariti, quæ retinere prætendit, non dicitur moram passa.*
179 *Instrumentum potest acceptari tantum in partibus fauorabilibus.*
180 *Mulier renunciare nequit iuri suo, sine interuentu agnatorum.*

181 Mo-

idem probat Gratian. dicto cap. 244. per totum, & cap. 129. num. 29. vbi hoc idem procedere affirmat, etiam si adesset statutum, quod Viduis praestari debeant vsurae dotis, quia illud intelli-
15 gitur, quando non distulit mulier dotis exactio-
16 nem, Tunc enim mulieri imputandum est, si dotem non exegit, eandem sententiam sequuntur Mariscot. lib. 2. var. resol. c. 83. n. 46. & 48. Peregr. decis. 121. nu. 10. cum seq. D. Bimius cons. 245. nu. 50. cum plur. seq. lib. 3. abundè Giurba
17 ad stat. mess. cap. 15. gl. 150. n. 23. Et ita respondi ego superioribus mẽsibus pro Ill. D. Marchione Io. Hieronymo Marino contra D. Virginiam Spinulam, quae praetendebat interesse dotale post annum luctus, etiam si dotem non petijsset,
18 in qua Coaduocatus fuerit Eruditiss. & Ampliss. D. Senator Pe. Paulus Flamenus, & Consultissimus D. Petrus Petracinus eximius I. C. post haec scripta Senator Amplissimus creatus, quorum doctissima scripta vna cum laboribus nostris in fine huius capituli per extensum impressa erunt, vna cum pro contraria parte scriptis ab integerrimo, & acutissimo I. C. & Collega meo D. Io. Georgio Baiardo, & cuius causae cognitio adhuc pendet coram Excellentiss. Senatu, & quae post haec scripta amicabiliter fuit terminata, cum non modica vtilitate ipsius Domini Marchionis, in qua causa probaui non resistere huic sententiae Thesauri traditionem in all. decis. 43. licet autem contrariam sententiam
19 tenere videatur contra communem Doctorum opinionem, vt ipsemet fatetur nu. 2. & 4. in fine, eo saltem casu, quando mulier non habet, vnde se alat, vt subijcit nu. 3. & damnata sit illius opinio, praesertim à Gratian. dicto cap. 244. nu. 4.
20 Tamen potest ea opinio intelligi, vbi sequta sit interpellatio, & sic constitutus sit in mora debitor, cum ibi nec includatur, nec excludatur huiusmodi qualitas.
21 Et ex his concluditur non esse receptam contrariam sententiam, quam totis viribus deffendit Eruditissimus D. Merenda, qui post haec scripta tipis tradidit lib. 2. controuers. vbi c. 40. per totum, cuius dictum referre hic non expedit, & de hac re est tex. in l. si marito §. fin. ff. sol. matr. de qua Surd. de alim. tit. 1. q. 42. n. 8.

Pro haeredibus D. Leonardi Spinulae
Contra
D. Virginiam Spinulam.

Immitte Domine in os meum canticum Iustitiae.

IN transactione anno 1608. 16. Septembris inita inter nunc quon. Comitissam Deliam, vti administratricem haereditatis D. Leonardi Spinulae ex vna, & D. Virginiam Spinulam vxorem ipsius D. Leonardi ex altera, etiam mediante dispensatione Senatus Excellentiss. multa fuerunt posita in creditum ipsius D. Virginiae cum damno ipsius haereditatis, quae de iure nullo modo, dm ittenda erant.

Quo circa haeredes praef. D. Leonardi quib. nõ praeiudicabat dicta transactio etiam ex sententia Excell. Senatus, prout apertè legitur in memorata dispensatione, rectè instituerunt iudicium coram eodem Excell. Ordine contra ipsam D. Virginiam, vt condemnetur ad restituendum ipsis haeredibus, quicquid indebite habuit ex bonis dicti Leonardi.

Examinanda sunt igitur capita ipsius transactionis, vt ex inde manifeste liqueat de bono iure ipsorum DD. haeredum.

Primo ergo loco conuentum fuit, quod ipsi D. Virginiae soluerentur interusuria eius dotis, quae dicebatur esse lib. 90750. imper. ad rationẽ lib. sex sol. 13. din. 4. pro singulo centenario à die mortis praef. D. Leonardi, sequutae de anno 1598. 22. Februarij vsq; ad diem dictae transactionis, quod interesse dictum fuit ascendere ad libr. 63861. sol. 2. De hac autem parcella nullo modo constitui debebat creditrix ipsa D. Virginia.

Primo, quia à dicto anno 1598. vsq; ad annũ 1602. 6. Iulij nunquam petijt sibi satisfieri de ip-
22 sa dote, & propterea cum eo tempore haberet, vnde commode viueret, etiam ex bonis mariti, nullum debebatur interesse dotis. Peregr. cons. 100. nu. 10. & seqq. lib. 1. vbi sub nu. 34. deter-
23 minat, id multo magis procedere in augmento dotis, & lucris nuptialib. Alba cons. 699.

Ab eo autem tempore, quo ipsa institit pro satisfactione eius dotis, nullum etiam interesse debebatur.

Primo, quia non manifestauit legitime, & sub iuramento tactis corporaliter scripturis omnia, & singula bona mariti sui, quae ipsa habuerat,
24 vel habebat per se, vel alias personas, prout ita facere omnino tenebatur ex forma statutorum Genuae, secundum quae statuta dos ipsa fuerat constituta, & erat restituenda ex pacto, & conuentione expressa, vt ex instrumento constitutionis ipsius dotis, Rimin. Sen. cons. 314. nu. 51. & seqq. lib. 2.

Secundo, quia per compensationem bonorum, rerum, ac iurium ipsius mariti existentium poenes ipsam D. Virginiam extinctum omnino remanebat eius creditum dotale, etiam a tempore mortis mariti, vt ex calculo in petitione distinctè posito.

25 Nec dubitandum, quin compensatio admittatur etiam in causa restitutionis dotis petitae per vxorem Bart. in l. rei iudicatae §. haeredi. ff. solut. matr. & ibi caeteri scribentes. Crass. excep. 6. nu. 28. vbi de veriori, & communi testatur. Bald. in l. si cui. C. de non num. pecun. vbi inquit, quod fructus percepti per vxorem ex bonis mariti extenuant summam dotis.

26 Quę compensatio maximè admittitur ad impediendum cursum vsurarum ipso iure, l. si constat C. de compensat. & l. eius C. de solut. siue ab vna tantum parte currant vsurae, & interesse, siue ab vtraq; gl. vnica in dicta l. eius C. de solut.

27 Et fit etiam compensatio de quantitate ad speciem, quando illa redacta est in pecuniam, vel nō extat. Crass. dicta excep. 16. nu. 67. & 68.

28 Immò, quando agitur de exclusione vsurarum, & interesse, fit retrotractio ipsius compensationis ad diem debiti, non autem solum a die oppositionis, cum tunc fiat ipso iure, & declaratio proueniat ab ipsa lege, ita post alios Costa in tract. de retrotract. cap. 9. cas. 4. nu. 13.

29 Idem est, quando opponens compensationem successit in ius alterius, vnde ob probabilem ignorantiam rerum hæreditariarum habitarum per vxorem, tardius fuit opposita compensatio, hoc enim casu retrotrahitur etiam ipsa compensatio. Costa vbi supra nu. 6.

30 Et in puncto, quod compensatio opponi possit ab hæredibus mariti contra mulierem repetentem dotem suam ob res vxori donatas per maritum constante matrimonio, & ob res viri amotas ab vxore. est tex. formalis in l. rei iudicatæ, §. hæredi ff. solut. matr. & ibi DD.

31 Quin etiam fructus naturales percapti ex reb. a marito vxori donatis, constante matrimonio pertinent ad ipsum maritum, nec fiunt vllo modo ipsius vxoris ad tex. in l. fructus ff. de vsur.

De fructibus autem perceptis per D. Virginiā constante matrimonio ex redditu illo annuo lib. 1040. empto per D. Co. Matheum Tabernā vsq; ab anno 1588. vti submissam personam præf. D. Virginiæ, vt ipse D. Comes postea protestatus fuit ex pecunijs tamen proprijs ipsius D. Leonardi, prout ita re uera fuit, & præsumitur etiā
32 ex dispositione iuris communis. ad text. in l. Quintus Mutius. ff. de donat. inter virū, & vxor. & statutorum Mediolani in c. 269. vol. 1. nemini dubium est, quin illi pertinuerint ad D. Leo-
33 nardum, & postea ad eius hæredes, & sic pro cō currenti quantitate extenuauerint summam dotis. dicto §. hæredi, & alijs supra allegatis. Idem dicendum est de alijs annuis redditib. emptis nomine dictæ Virginiæ constante matrimonio, vnde ex illis, & ex capitali ipsorum annuorum redditnum extinctum remansit creditum illud dotale.

Secundo in dicta transactione conuentū fuit, quod ipsi D. Virginiæ vltra alia soluerentur scuta quinq; mille ad rationem lib. sex pro singulo scuto, & hoc loco, & econtro (sunt verba transactionis) omnium eius pretensionum, quas habet, & habere posset contra dictam hæreditaté causa ipsius paratorum, ac omnium ipsius chirographariarum donationum, & donationis propter nuptias, contentæ in testamento condito per ipsum D. Leonardum de anno 1575. & omnium & quarumcunq; aliarum prætensionum ipsius Virginiæ generis cuiuscunq; & ex quacunq; causa &c.

Sed & in hoc capite cōuentio fuit vndequaq; iniusta, & contra omnes ioris terminos.

Nam quo ad pretensionem eius causa paratorum palam est illam nihil horum fuisse lucratā, siue attendamus dispositionem iuris communis, siue formam statutorum Genuæ, siue etiam censuram statutorum Mediolani.

Quoad ius commune sic tradidit Bart. in l. in
34 his in princ. ff. solut. matr. vbi distinxit de vestibus pretiosis, & quotidianis, dicens illa præsumi commodata, vt ornatior incederet, non autem eidem donata, & in l. pri. §. nec Castrense n. 10. ff. de coll. bonorum, vbi idem de iocalibus, collanis, & alijs pretiosis, & Bart. secuti sunt DD. communiter, vt retulit multos allegando Pereg. cons. 89. nu. 9. & seq. lib. 3.

Et quatenus etiam velimus ea præsumi donata vxori, adhuc donatio illa a principio non valet, sed morte confirmatur, interueniente tamen
35 ipsorum paratorum traditione. Rom. cons. 146. nu. 2. nisi tamen de expressa, vel tacita reuoca-
36 tione mariti appareat, quia tunc morte non cōfirmatur Rom. ibidem vbi de communi testatur, sequitur Pereg. dicto cons. 89. sub num. 10. vbi quod est verissima propositio, pro qua est text. expressus in cap. fin. de donat. inter vir. & vxor. vnde cum omnes donationes factæ per dictum D. Leonardum eius vxori, reuocatæ fuerint in eius vltima voluntate, & seu ille mandauerit, quod omnes imputarentur in dote, & donatione annui redditus aureorū mille facta ipsi vxori, nullum ius habebat D. Virginia ad eius causa parata.

37 Statuta vero Genuæ adeo in hoc clara sunt, vt nulla possit cadere dubitatio, sic .n. loquuntur.

Declarato, & intellecto, quod raubæ, vestes, ornatus, & alia quæcunq; pro vsu, seu vestitu dictarum intelligantur esse, & sint in bonis, & de bonis mariti.

Nec fieri potest fundamentum super statuto Mediolani cap. 291. vol. pri, nam cum illud sacti legatur correspectiue ad lucrum, quod facit maritus de dote ex alio statuto Mediolani in cap. 298. eod. vol. merito sicut D. Leonardus non poterat lucrari ipsam dotem; nec partem illius, ex quo illa erat restituenda secundum dispositionem statutorum Genuæ, quæ prohibent maritum lucrari dotem, ita nec D. Virginia admitti debet ad lucrum paratorum vltra lib. centum, vt ex cap. 9. lib. 4.

38 Quod autem dictum statutum Mediolani cap. 291. sit correspectiuum ad dotis lucrum per maritum faciendum, clare colligitur ex ipsis statuti verbis, & voluit Carp. ibidem n. 16. in quo quatuor casus ponuntur, & deciduntur.

Primus est, quando maritus prædecedit vxori, nullis relictis filijs, siue illius, siue alterius matrimonij, & hoc casu mulier lucratur omnia eius causa parata, sicut & maritus lucraretur totam dotem, si vxor sine filijs decederet, vt dicto statuto 298.

Secundus est casus, quando maritus prædecessit relictis filijs ex eo matrimonio, & tunc vxor lucratur omnia eius causa parata, exceptis ibi expressis.

Tertius

Tertius est casus, quando maritus premoritur relictis filijs ex alio matrimonio, & vxor nullos habet ex alijs matrimonijs filios, & tunc vxor lucratur ex exceptis vsq; ad summam tantum duarum partium ex tribus, ad quam ascenderet summa eius dotis.

Quartus est casus, quãdo vxor habet filios ex priorib. matrimonijs, & hoc casu vxor lucratur ex exceptuatis vsq; ad summam duarum partiũ ex tribus partibus illius portionis, quam maritus lucratus fuisset ex ipsa dote, vbi vxor præmortua fuisset cum filijs alterius matrimonij.

39 Et quod istud statutum sit correspectiuum ad statutum de lucro dotis voluit Carp. in eodem statuto 291. sub n. 16. & cõfirmatur ex eo, quod eodem actu, & tempore condita fuere dicta statuta, vt proinde correspectiua omnino dicantur, vt late prosequitur Menoch. præsumpt. 12. lib. 6. & Gratian. discept. for. 692. n. 42. lib. 4.

Quamquam, & illud verissimum existimamus in præsenti casu attendenda esse sola statuta Genuæ, quæ cum apertè disponant vxorem nihil acquirere de rebus earum causa per maritum paratis, vt verba ipsorum statutorum supra relata ostendunt, propterea vana est prætensio D. Virginiæ circa hoc lucrum.

Quod autem sit attendendũ statutum Genuæ ex eo demonstratur, quod & matrimonium contractum, & dos, ac donatio propter nuptias cõstituta fuere iuxta statuta, & cõsuetudines ipsius Ciuitatis Genuæ, & facta eodem iure promissio restituendi ipsam dotem, vt apertè legitur in instrumento constitutionis, & restitutionis dotis,

40 & donationis propter nuptias, ergo idem concludendum quo ad res causa vxoris paratas. Carp. post Osas. & alios in dicto statuto Mediolani c. 291. n. 86. eleganter Io. de Anan. cons. 36. & ibi Bologn. qui dicũt statutum disponens de do-

41 te extendi, nedum ad donationem propter nuptias; sed etiam ad cophanos, iocalia, & alia, quæ vxor portauit ad maritum inæstimata, nec in dotem data, quia illa videntur esse de pertinentibus, & appendicijs dotis, sequitur Curt. Iun. cõs. 129. n. vlt. Rol. à Valle de lucro dotis quæst. 50. & Phanuc. eod. tract. in verbo dotis, & Corrad. n. 1. late Surd. decis. 192. n. 2. & seqq. & n. 17. & infra, ergo idem dicendum de pacto circa dotem, &

42 augumentum dotis, & donationis propter nuptias, vt sic extendatur ad ea, quæ vxoris causa parata sunt, nec est dare rationem, cur voluerint partes seruari statuta Genuæ respectu dotis, & donationis propter nuptias, non autem quo ad ipsa parata, cum & de his statuta Genuæ loquantur, ita ratiocinatur Barbat. cons. 4. col. 3. in fine & col. seq. lib. 2.

Accedat, quod dos DD. Virginiæ peti non potest, nisi secundũ dispositionem statutorum Genuæ iuxta conuenta in instrumento dotali, sed statuta Genuæ clare disponunt, quod vxor petẽs dotẽ teneatur manifestare omnia, quę habet de bonis viri, & non lucretur vestes raubas, nec alia eius causa parata, ergo cum ista sint connexa, vi-

43 detur etiam actum, & conuentum, quo circa paratai psamet statuta Genuę attenderentur, Surd. in allegata decis. 192. n. 17. & decis. 199. nu. 13. nec vllo modo admittat contrariam dispositionem, qualis est ea, quæ oritur ex dispositione statutorum Mediol. circa ipsa parata, ad tex. in l. verbis ciuilibus, vbi Alex. in 5. notab. ff. de vulg. Surd. cons. 34. nu. 80.

Nec dubitandum, quin ita conueniri potuerit vt circa dotem &c. attenderentur statuta Genuæ vt egregiè docet Bald. cons. 31. sub n. pri. lib. pri. præsertim cum statuta prædicta fuerint conformia dispositioni iuris communis, nempe, vt dos soluto matrimonio redderet ad vxorem, vel eius heredes, & nihil maritus lucretur, cum enim hoc casu dos redeat ad suam primeuam naturã, om-

44 nino seruandum est. Bald. ibidem pulchrè Castr. cons. 59. sub nu. 2. vers. breuiter contrarium. lib. pri. vbi, quod per istud pactum efficitur melior conditio ipsius mulieris, & ideo tanquã fauora-

45 bile ipsi doti seruandum est; Alex. cons. 150. n. 2. lib. 2. quinimò vbi dictũ pactum non esset vndequaq; fauorabile ipsi mulieri, sed se habeat ad

46 lucrum, & damnum, adhuc stante incertitudine à principio, validum esset, Gratian. discept. for. c. 435. n. 13. & 25. Surd. omnino viden. cons. 426.

47 num. 20. vbi quod stante incertitudine lucri, &

48 damni non potest vxor dici læsa. Cum. cons. 72. n. 3. vbi, quod vxor non potest conqueri de pactis appositis in restitutione dotis, quando plus illa lucrari debuerat prædecedente viro, quam è contra maritus ea præmortua, cui adstipulatur, Tiraq. in l. si vnquam in verbo donat. largitus n. 128. C. de reuoc. donat. Gratian. discept. for. cap. 576. nu. 29. vers. accedat par. tertia.

Nec releuat, quod dicto instrumento dotali præsens non fuerit D. Virginia.

Quia vltra quod pręsentes fuerũt eius fratres, vnde credendum est, quod res ita acta fuerit pręsentium, cum omnes essent Genuenses, & dictæ Virginiæ nomine stipulatus fuerit notarius, nec vnquã illa reclamauerit constante matrimonio,

49 immò sæpius vsa fuerit dicto instrumẽto, etiam constante matrimonio, vt ex publicis actis, sicq; & illud acceptasse videt. in omnibus partib. Gratian. discept. for. cap. 769. n. 25. cũ & in dote vbi cõfessata verum reperitur, præsumitur, & in ipsa possessione, & declaratione verum, Crau. cons. 795. nu. 16. & attendi debet etiam ad commodũ

50 hæredum ipsius D. Leonardi confitentis. Surd. cons. 311. n. 64. & Bertaz. cons. 26. nu. 20. & cum potius tenderet in fauorem, & vtilitatem D. Virginiæ, quæ moriens poterat de tota dote sua ad libitũ disponere, nec ad tantã summam ascendũt parata per maritũ vxori, vt experiẽtia rerũ magistra ostẽdit, & aperte accidit in casu nostro, vbi quod dicta parata nõ ascendunt ad tertiã partem ipsius dotis etiam ex propria manifestatione D. Virginię, de qua in dicta transactione, merito attendenda est ipsa declaratio, & protestatio etiã

facta absente ipsa D. Virginia.

Tandem aduertendum, quod non omnia de-
scripta in ipsa transactione sub capite paratorũ
verè dicuntur talia; Sunt enim ferè omnia ad
promiscuum vsum mariti, & vxoris, nec vllo mo-
do sub dispositione statuti prędicti venire pos-
sint, vt de se patet, adeo vt quid minimũ reperia-
tur, quod dici possit paratũ causa ipsius vxoris.

Quo verò ad chirographarias donationes, &
donationem propter nuptias, ac alia omnia do-
nata per D. Leonardũ ipsi D. Virginię, & de qui-
bus id testamento eiusdem D. Leonardi de anno
1575. quorum contemplatione conuentũ fuit in
dicta transactione, quod darentur ipsi D. Virgi-
niæ, libr. illæ triginta mille, certũ parit. est, quod
omnes istæ prætensiones erãt meræ nugæ, & no-
uitates, ea potissimum ratione, quod prædictæ
omnes donationes tanquam inter virum, & vxo-
rem, cõstante matrimonio factæ, nullæ, & inuali-
dæ erant, & tantũ abest, vt morte ipsius D. Leo-
nardi mariti cõfirmatæ fuerint, vt potius in vlti-
mo eius elogio illas omnes expresse reuocauerit,
& expresse mandauerit, quod vxor esset contẽta
51 sola donatione sibi facta aureorum duorum mil-
lium annuorum, ad tex. in c. fin. & ibi DD. extra
de donat. inter virum, & vxor. vbi etiam sancitũ
fuit sufficere, si maritus tacitè reuocet, prout &
reuocata videntur omnia alia, quæ ipsa D. Virgi-
nia capitulauit fuisse per D. Leonardũ alienata.

Respectu vero donationis propter nuptias se-
cundo loco factæ ipsi D. Virginiæ, dicitur illam
nullo modo sustineri posse, cum iam à principio
52 in dotis cõstitutione facta fuerit donatio prop-
ter nuptias, iuxta statuta Genuę per ipsũ D. Leo-
nardum, vnde ad aliam venire non poterat, nisi &
dos ipsa augeretur, quod tamen factũ nõ fuit,
ad tex. in l. si constante, & in Auth. sed iam neces-
se. C. de donat. ante nupt. Mantic. de tacit. & am-
big. conuent. tom. 2. lib. 20. tit. 2. n. 19. & seqq.

Tertio loco in dicta trãsactione cõstituta fuit
D. Virginia creditrix dictæ hæreditatis de libris
14110. ex causa legati materni, & eius interesse.

Sed iniustè, & indebitè, cum non constet, quod
pecunię legatę ad manus ipsius D. Leonardi per-
uenerint, & interesse aliquod pepererint in præ-
iudicium dictæ hæreditatis, nec dici potest illas
pecunias fuisse implicatas in montibus Romę, &
ideo illos ad eam spectasse proportione, quia ip-
samet aliter confessa est in dicto instrumento
transactionis.

Cum autem de istis omnibus parcellis indebi-
tis satisfactionẽ receperit D. Virginia ex bonis,
& iurib. hęreditarijs ipsius D. Leonardi, iure op-
timo pretendunt hoc tempore hæredes eiusdem
coram Excell. Senatu, vt condẽnetur ipsa D. Vir-
ginia ad earundem omnium restitutionem, non
obstante memorata transactione, quæ licet facta
fuerit à D. Comitissa Delta, vti Administratrice
prædictæ hæreditatis, & cum dispensatione Sen.
Excell. in ipso tamen transactionis instrumento,
& seu in dicta dispensatione leguntur hæc verba

Sine tamen præiudicio quorũcunq; vocatorũ
ad dictam hæreditatẽ, & quorumcunq; credito-
rum ipsius hæreditatis, etiam quouismodo inte-
resse prætendentium.

Nec ex hoc, quod hęredes nunc impugnent ip-
sam transactionem quo ad memorata capita, &
parcellas, prohibentur vti dicta transactione in
alijs capitibus, eorum fauorem concernentibus,
nimirum in illis parcellis, de quib. fuit facta de-
bitrix ipsa D. Virginia dictæ hæreditatis.

Primo, quia cum capita impugnata contineãt
manifestum iuris errorem, vt abunde supra ostẽ-
53 sum est, possunt hæredes in alijs vti dicto instru-
mento transactionis, vt est elegãs doctrina Bart.
in l. post legatum nu. 6. ff. de his, quib. vt indign.
Felin. in cap. capitulum col. 11. in tertia limit. de
rescript. Bart. in c. cum alim. pub. n. 16. ad finem
vers. sexto casu. de censib. Gabr. comm. concl. tit.
de reg. iur. concl. pri. nu. 49. præsertim cum dicta
54 transactio facta sit extra iudicium, & agant hæ-
redes de damnò euitando. gl. in l. non fatentur
littera B. de confessis.

55 Secundo, quia dicta impugnatio nõ fuit à parte
acceptata, vnde in alijs afficere non potest, Gabr.
vbi supra nu. vltimo.

Tertio, quando etiã nõ possent hęredes iuuari
ex alijs capitib. dictæ transactionis; Iudex tamen
56 potest ex officio dicto instrumento trãsactionis
in capitib. non impugnatis, credere etiam ad be-
neficium hæredum impugnantiũ, ita Bart. in di-
cta l. post legatum n. 7. Ruin. cons. 154. n. 8. lib. 5.
latissimè Gab. vbi supra n. 58. & seq. vbi dicit id
maxime procedere, quando alter locupletaretur
cum aliena iactura, quod nullam videtur habere
difficultatem in casu nostro, ex quo lis pẽdet co-
57 rã Excell. Senatu, qui cum iudicet sola facti ve-
ritate inspecta, vt cauetur in Nou. Constit. tit. de
Senat. non curat de istis subtilitatib. Guid. Pap.
decis. 29. Alc. cons. 301. n. 10. vbi quod Senatus
58 non habet aliquem respectum ad acta, quæ veri-
tati contrariantur. Menoch. de arbit. Iud. lib. pri.
q. 50. n. 5.

Quarto, cum dicta transactio facta fuerit cum
Administratrice, & nomine ipsius hæreditatis
cũ illa clausula, sine præiudicio tantũ, quorum-
cunq; vocatorum ad dictam hæreditatẽ, videtur
actum, vt prodesse quidẽ posset dicta transactio
ipsis hæredib. nullo tamen modo præiudicaret,
sicq; quod posset illa ab ijs in partibus fauorabi-
libus acceptari, & in præiuditialib. impugnari.

Accedit, quod ferè omnia contenta in dicta
transactione ad fauorem ipsorum hęredum, adeo
& in facto, & in iure manifesta sunt, vt etiam ci-
tra dictum instrumentum transactionis probata
remaneant.

Etenim quo ad loca Montiũ Romę, & annuos
census, seu redditus, tam Cremonenses, quã Pa-
pienses in Prouincia Lumellina, nemini dubiũ est
quin de his publicis constet documentis, cum
empta hæc omnia fuerint, cõstante matrimonio
inter ipsam D. Virginiã, & præs. D. Leonardum,

&

& per cõsequens spectabãt, & spectãt ipsis DD. hęredib. nedum ex dispositione iuris communis, de qua in l. Quintus Mucius ff. de donat. inter vir 59 & vxor. sed etiã ex dispositione statut. Medio. 59 c. 269. vol. pri. vbi, quod nec prodest mulieri protestatio, seu renunciatio in contrarium facta per maritũ, etiam quocunq; iuramento vallata, & cũ idẽ statutũ apertè disponat, quod omnia acquisita per vxorẽ sint acquisita marito, palam est, quod etiam in fauorem mariti, & hęredum illius factum, videtur ipsum statutum, & non ad solum fauorem creditorum ipsius mariti, vt perperã ex aduerso contenditur: duo .n. ibi disponuntur. Primo, quod acquisita pertineant ad maritum. Secundo, quod super eis possunt creditores mariti satisfieri modo ibi expresso, vnde non debet illius dispositio ad vnum tantũ caput restringi.

Quanquam & vbi ad fauorem creditorum tantum fuisset côditum ipsum statutum, cum multi adhuc reperiãtur creditores D. Leonardi & quidem longe anterius ipsa D. Virginia, præsertim verò DD. Marchiones Marini, de quibus infra, nihil poterat super eis prætendere D. Virginia.

Quoad libras 5986. 11. Imper. per eam habitas ex causa eius alimentorum, cum de illis constet per sententias, & publica documenta, non debent in dubium refricari sub prætextu præsentis impugnationis.

Idem dicendum de fictibus Pallatij, & domus, qui sicut spectabant ad hæredes D. Leonardi, ita certum est etiam, quod ad manus dictę D. Virginiæ peruenerunt, vnde & ipsi compensandi, seu restituendi sunt.

Quo ad mobilia, cum super eis conscripta leguntur duo inuentaria publica, patet aliunde veritas probari, quam ex ipsa transactione.

Respectu verò aliorum mobilium non descriptorum in dictis inuentarijs, cum de illis appareat etiam per alias scripturas, & seu notificata fuerit per ipsam D. Virginiam, etiam pro exoneratione conscientiæ, vt dicitur in dicta transactione, non est, quod eorum quantitas, & valor iuxta formam dictæ transactionis in dubiũ reuocetur.

Quod vero pertinet ad secũdam transactionẽ initam inter præf. D. Virginiã, & DD. Marchiones Marinos, certum est illam non officere hæredib. D. Leonardi, quin iura sua prosequantur cõtra ipsam D. Virginiam, cum nullo modo comprehẽdantur ista iura sua in dicta trãsactione, vt sequentibus fundamentis manifestè cõuincitur.

Primo, quia in narratiuis dicti instrumẽti trãsactionis nulla facta reperitur mentio iurium, & prætensionum dictorum hæredum contra ipsam Dominam Virginiam, sed tantum referuntur iura, & prætensiones DD. Marchionum contra dictam Virginiam, & ipsam hęreditatem, ad rex. 60 in l. si de certa, & ibi DD. C. de trãsact. l. emptor ff. Lucius & ibi Castr. ff. de pact. idem Castr. in l. Aquiliana nu. pri. de transact. Clarius Io. de Silua in tr. de benefic. p. 3. q. 12. nu. 100. Ludou. decis. 158. per totum vbi latissimè.

Tertio, quia stipulatio, & acceptatio facta per D. March. Io. Hieronymum promissorum, & datorum eidem per D. Virginiam fuit facta solum nomine illius, & præfati fratris, vt lectura ipsius ostendit.

Quarto, quia tũc nulla aderat lis inter D. Virginiã, & hæredes, vnde transactio, quæ fieri solet 61 tantum de his, super quib. lis pendet, l. pri. ff. de transact. & l. 2. C. eod. tit. nõ debet ad illa extẽdi.

Quinto, quia in sexto capite dictę trãsactionis fuit conuentum, quod in casu molestiæ inferendę per Reg. Fiscum, vel per ipsos hæredes, posset vti D. Virginia iuribus ipsorum DD. Marchionũ ad euitandam ipsam molestiam, & excludendũ prætensionem tàm Fisci, quàm hæredũ, quod manifestè ostendit, non esse in dicta transactione actũ de remissione iurium ipsius hæreditatis, & hæredum, alias illa conuentio frustatoria fuisset, vt de se patet.

Sexto, quia in octauo capite dictæ trãsactionis fuit expressè conuentum, quod per ipsam transactionem non fieret præiuditium transactioni initæ inter D. Virginiam, & D. Comitissam Deliam, at in illa reseruata erant iura quorumcunq; vocatorum ad ipsam hæreditatem, vt supra etiã relatum est, ergo cum hæc simul esse non possint, merito concludendum est in ipsa transactione non comprehendi iura ipsorum hæredum. Præterea superflua fuisset dicta protestatio, nam si remittebantur omnia iura hæredum in secunda transactione, ad quid protestatio illa circa primam transactionem.

Nec releuat, quod in eodemmet capite 8. pręf. D. Marchio Io. Hieronymus, etiam vti pater, & legitimus administrator ipsorum hæredum, promisserit se non permissurum, quod ipsi hæredes inferant aliquam molestiam ipsi D. Virginiæ.

62 Quia dicta promissio restricta est ad contenta in dicto instrumento transactionis, ibi occasione contentorũ in ipso instrumento &c. & proinde cum pręsens iudicium non sit de contentis in dicto instrumento, nec occasione illorum, vt de se patet, merito dicta promissio non impedit, quin dicti hęredes agere possint eo modo, quo faciunt Surd. cons. 418. nu. 20. vers. pactum autem lib. 3.

Accedat, quod dicta transactio videtur restricta ad solam molestiam illatam per D. Marchionem super relaxatione reddituum illorum aureorum duorum mille, vt in primo, secundo, quarto, quinto, & sexto capitulis ipsius trãsact.

Insuper, quod pretium dictę transactionis modicum videtur respectu iurium dictarum hæredum, vt iam dictis patet, vnde credendum non est dicta iura fuisse in dicta transactione comprehensa, tanto magis cum solum illud fuerit receptum, & stipulatum solo nomine ipsorum DD. Marchionum, & nihil ad commodum, & vtilitatem ipsarum DD. Sororum, vt propterea totalis læsio resultaret, & re ipsa transactio illa concideret, si contineret dicta iura.

63 Minus facienda est vis super clausulis, & verbis gene-

generalibus appositis in vltimo capite dictæ trāsactionis, continentibus mutuam liberationē ipsorum transigentium Ludou. dicta decis. 158. latè Surd. cons. 418. lib. 1. præsertim militantib. rationib. prædictis, & maximè, quia dicta liberatio non fit nomine ipsorū hæredum, sed simpliciter dicitur, dictæ partes, quod non verificatur in dictis hæredibus, quæ tunc nullam litem mouerant contra D. Virginiam, nec de iuribus actum erat sicq; intelligitur de solis DD. Marchionib. & de D. Virginia, qui soli tunc transigebant, & eorum nomina sola in principio transactionis expressa erant. Clausula autem illa, modis vt supra, nōn potest importare, vt dicta liberatio facta fuerit a D. March. Hieronymo, etiam nomine ipsarum hæredum, cum aliud sit fieri nomine alicuius, aliud modo aliquo, cum de se patet, nec sub vno alterum continetur, vnde videmus, quod solet vtrumq; exprimi, & dici nomine, & modo &c. Sicut ergo expresse non continentur dictæ hæredes, ita nec tacitè sub dictis verbis generalib.,
64 quæ restringuntur ad conuenta in transactione, nec extendi possunt ad iura aliorum non transigentium, quales erant dictæ DD. heredes ad tex. in l. Imper. ff. de transact. & in l. pri. C. eodē Rot. Rom. in nouiss. pænes Farinac. decis. 256. n. 6. p. 2.

Prædicta multo facilius procedunt, stante acceptatione legati habitationis domus, seu partis illius, facti per D. Leonardum ipsi D. Virginię, vt eius testamento, de qua acceptatione constat instrumento registrato in dicta prima transactione Quippe, cui agnoscere debet etiam D. Virginia onus eidem iniunctum per testatorem in alio legato aureorum duorum mille de redditu, vt in eo, & in dote eiusdem compensarētur omnia per ipsam Virginiam habita ex bonis suis, & acquisi-
65 tiones per eam factę, tàm Romæ, quàm Mediol. ita, vt in totum haberet dotem, & dictum redditum ad tex. in l. sed duob. vers. Sed si vnum, & ibi Castr. & alij ff. de legat. 2. nec dubitandum, quin sub illo verbo habitis veniant etiam omnia parata causa ipsius Virginiæ Alc. cons. 241. iuncta traditis per Rebuf. in l. 143. id apud Se. col. 3. vers. & sic verbum habere cum seq. ff. de verb. signif. vbi multis legib. probat. verbum, habere, etiam ex propria, & vera sui significatione dici de his, quę quis tantum detinet, vel etiā custodit.

Et ex his &c.

Suppleat &c.

L.D. & B.V.M.

Petrus Petracinus I.C.

Pro DD. Marchion. Marinis.

Adsit virtus Spiritus Sancti.

Transactio inita inter qu. Comitissam Deliam Spinolam Anguissolam, & D. Virginiam Spinolam anno 1608. die 26. Sept. expressè continet reseruationem iurium hæredum q. Leonardi Spinulæ mariti dictæ D. Virginiæ. Adeo quod hæsitari non potest, quin ea transactione non obstante Comitissa Aloysia, & D. Liuia sorores de Marinis hæredes dicti q. Leonardi, agere valeant cōtra ipsam D. Virginiam, quæ bona hæreditatis vsurpauit, tùm sub titulo dictæ transactionis, tū aliter, hoc autē admisso plures articuli excutiēdi sunt in hac causa contra ipsam D. Virginiā intentata, tàm ratione iurium dictarum hæredum, quā ratione iurū DD. March. fratrū Marinorū.

Primus igitur articulus (vt processus ordinem sequamur) in eo consistit. An contractus dotalis dictæ D. Virginię celebratus in præsenti Ciuitate Mediolani sub expressa dispositione Statutorum Genuæ, validus, & legitimus sit, etiam in præiuditium ipsius D. Virginiæ, tunc absentis, sed Notario, & alijs stipulantibus, & consequenter prætendere non potuerit D. Virginia ex causa parata, & lucra dotalia, ex dispositione Statuti Genuæ prohibita, & debita tantum per dispositionem Statuti huius Ciuitatis.

Secundus, an acquisitiones factæ per D. Virginiam constante matrimonio, tùm in hac Ciuitate, tùm Romæ, tùm alibi, pertineant ad dictos hæredes iuxta dispositionem iuris communis, ac Stat. Mediolani cap. 269.

Tertius, vtrum interesse dotis constitutum in calculo inserto in dicta transactione deberetur D. Virginiæ à die obitus viri, non obstante, quod pænes se retinēret tot bona, & effectus, quantū capiebat summa integra dotis, & vltra, & consequēter, an mora aliqua contracta esset ex interpellatione legali in dicta dotis restitutione.

Quartus, an promissio facta per D. Marc. Hieronymum in transactione inita cum D. Virginia anno 1614. die 24. Iulij sit talis potentiæ, vt impediat eius filias hæredes ad agendum cōtra D. Virginiā pro dictis iuribus hæreditatis, maxime cum ad eam pcomissionē deuenerit D. Marchio, & vti pater, & legitimus administrator dictarum hæredum q. Leonardi, stante præsertim iuramento, de quo in ipsa transactione.

Quinto, an dicātur dictæ DD. sorores hæredes impugnare dictam transactionem initiā inter dictam D. Virginiam, & Comitissam Deliam, petendo restitutionem pecuniarum per errorem admissarum in dicta transactione, & consequenter dato (non tamen concesso) quod transactionem impugnarent, possint super contentis in ea fundare earum intentionem in hoc iuditio.

Sexto, parcellas admissas in calculo inserto in recitata transactione, possit nunc in dubium reuocare D. Virginia, attenta petitione dictarum DD. sororum hæredum, quæ transactionem ipsam impugnare videntur.

Septimo, vtrum non consito de tempore, quo fuerunt exactæ pecuniæ diuersæ per D. Virginiā, contra ipsam militet præsumptio, quod eas exegerit statim sequta morte dicti q. Leonardi; Idemq; censendum sit de prætio vestium venditarum per eandem D. Virginiam.

Octauo

Octauo, an obtinentibus dictis DD. hæredi-
bus portiones petitas aduersus ipsam D. Vir-
giniam, & consequenter prætio domus, siue Pa-
lacij relaxato in manibus DD. Marchionum, vi-
delicet pro summa lib. 24913. ss. 9. d. 5. Tenea-
tur D. Virginia ad consimilem summã versus ip-
sos DD. Marchiones pro obseruatione nouissi-
mæ transactionis inter ipsos initæ.

Deueniendo ad primum articulum intrepidè
concludendum est, validũ esse contractum dota-
lem in præsenti Ciuitate celebratũ, iuxta dispo-
sitionem statutorum Genuæ; Namq; cũ tã dicta
D. Virginia, quàm ipse D. Leonardus eius vir es-
66 sent originatij Genuenses, vt notorium est; Se-
cundũ statuta originis etiã in præsenti Ciuitate
contrahere potuerunt; Immo contraxisse dicũ-
tur, si nihil in nuptialibus tabulis actũ fuit, Me-
noch. cons. 672. nu. 2. Thesaur. decis. 106. nu. 4.
& post alios Giurba ad stat. Mess. cap. 1. glo. 7. n.
67 60. par. 1., Cõmunis enim & recepta DD. sentẽ-
tia est forẽses nec gaudere, nec ligari dispositio-
ne statuti, vt post alios probat Galia ad consue-
tudinem Alex. in præfat. 8. num. 36., qui sequen-
ti numero probat conclusionem ipsam procede-
68 re, etiam si forensis haberet bona in loco, in quo
viget statutum prohibens, vel fauens.

Idem probat Alder. Mascard. ad Genes. stat.
interpretat. concl. 6. præsertim n. 8. & 11. Prout
in puncto statuti, cuius benefitiũ inaniter inuo-
cat D. Virginia, etiamsi matrimoniũ ibi contrã-
xerit, probat Carpanus ad stat. 454. n. 1. lib. 1. quã
68 n. 5. tradit, quod sicut statutum comprætendit
mulierem forensem nuptã Mediolani, ita exclu-
dit Mediolanensem nuptam forensi, idem scribit
Peregrin. decis. 56. n. 3. & seq. & decis. 104. nu. 9.
vbi probat statuta, nec nocere, nec prodesse forẽ-
sibus; Subditus enim legi municipali vbiq; est
69 subditus ipsi legi l. ea ff. de postul. Io. Baptista
Sãcta Seuerina in repet. l. cũctos populos n. 109.
cũ seq; C. de summa trini. & fide Catol., Cũ itaq;
dicti Iugales subditi essent statuto Genuensi ori-
70 ginario; Sequitur dicendum eidẽ statuto subia-
cere etiã respectu contractus in præsenti Ciuita-
te celebrati, etiã si de statuto ipso nihil fuisset di-
ctum; Quanto magis ergo, si expresse contractũ
est secũdum dicti statuti Genuensis dispositionẽ
idem Sancta Seuer. loco relato nu. 101., vbi pro-
ponit casũ de duobus Senensibus, qui contraxe-
runt in Ciuitate Florentię, quos propterea secũ-
dum statuta Senarum contraxisse concludit.

Et eo libentius hoc admittendum venit in ca-
su præsenti; attento, quod mulier nupta extra
71 territorium, propriam non perdit originem, sed
secum eam retinet Crau. cons. 271. n. 3. vers. non
72 obstat modo præter quam in his, quæ retrahunt
eam à seruitio viri, in quibus mariti domicilium
assumit, vt per l. assumptio ff. ad municip. probat
Franch. decis. 416. n. 4. & decis. 546. nu. 30.

Quod autem, etiamsi quondam Leonardus nõ
fuisset originar. Genuẽsis, potuerit valide pacisci
73 in tabulis nuptialib., vt staretur statuto Genuæ,
quamuis instrumentum ipsum fuerit in præsenti
Ciuitate celebratũ, expresse probat Alder. in tr.
stat, in 2. part. quæst. 5. in fine, vbi scribit stante
statuto Mutinę, quod mortua vxore in matrimo-
nio perdat vir totam dotem, & Regij sit statutũ,
quod perdat tãtum dimidiam, si Mutinensis cõ-
traxerit matrimonium cũ Regiensi, & cõtractus
dotis celebratus fuerit Mutinæ, in quo conuenit
maritus restituere dotem Regij; licet videatur
standũ esse statuto Mutinæ loci originis mariti;
74 & loci contractus; tamen seruandum esse statu-
tum Regij concludit Author ipse; fortius er-
go, quando expresse conuenit, vt seruaretur sta-
tutum Regij. Idem probat in puncto statuti
Mediolani Dec. cons. 283. nu. 7.

Et sic, quia maritus ante matrimonium cõtr.
effectus erat Ciuis Mediolanensis ex priuilegio,
vxoremque Mediolani duxerat, nulla facta con-
uentione expressa, sub quibus statutis pacta do-
talia deberent regulari, Mediolaniq; semper ha-
75 bitauerat, concludit nu. 8. & 9. dictum maritum
gaudere beneficio statuti Mediolani, id quod
affirmare videtur etiam in cons. 402. sub nu. 1.
& 6. cum seq.; Cum contractus ex conuentione
partium legem accipiant l. contractus ff. de reg.
76 iur. licet sub d. n. 6. probare conatur posse ma-
ritum in eo casu reuocare promissionem, tanquã
erroneam, conditione indebiti.

Eandẽ opinionẽ in individuo sequitur Rolãd.
de lucro dotis quæst. 19. nu. 8. cum seq. post Bal.
cons. 31. sub n. 1. lib. 3. Purpur. in l. cunctos popu-
los sub n. 129. C. de Sum. Tri. & fide Cat. Peregr.
cons. 60. n. 15. lib. 5. Nec mirum esse ait Paris. cons.
33. n. 31. quod in vna Ciuit. habitent Ciues alia-
rum Ciuitatum, qui differãt moribus, & diuersis
viuãt constitutionibus, iuxta tex. in cap. quoniã
de off. ordin.; & in cap. in aliquibus de decimis.

Quæ conuentio eo magis tutior redditur, eo
quia statuta Genuæ non tantum fauent viro, dũ
disponunt, quod vestes, & alia parata restituãtur
hæredibus viri, Verum etiam (vt audio) multo
magis fauent mulieribus; Dum ipsis decedenti-
bus absq; liberis, dotes nihilominus restitui de-
bent illius hæredibus, cõferunt quæ tradit Alex.
cõs. 133. sub n. 15. vers. sed quando lib. 1. Purpur.
in alleg. l. cunctos populos sub n. 123. vers. Ter-
tio etiamsi; Maritus etiam, & vxor ad paria iu-
77 dicãtur, & statutum in vno intelligitur de alio,
vt in simili per l. fin. C. de indic. viduit. toll. pro-
bat Peregr. decis. 18. sub nu. 12.

Neq; obstare potest, quod dictus quon. Leo-
nardus haberet domicilium in præsenti Ciuita-
78 te, & consequenter secundum illius statuta vi-
deatur contractum matrimonium, vt multi vo-
luerunt, inter quos Alex. cons. 100. nu. 12. lib. 3.
quem sequitur Carpan. ad stat. 198. n. 193.

Quia id fortassis procedere posset, vbi nihil
79 dictum, vel conuentum fuisset inter maritum, &
vxorem; Secus autem, quando expresse fuit con-
uentum, vt staretur statutis Genuæ, & sic renuntia-
tũ videtur statuto Mediolani, cui in materia lu-
cri

cri dotalis reſpicientia tám maritum,quam vxo-
80 rem, renuńtiari puſſe tam expreſſe,quam tacitè,
ſatis ſuperq; probat Carp.ad d.ſtat.298.a n.122.
vſq;ad nu.212. per Authoritates, & rationes ibi
allegatas,Petr.Pechina de teſtam. coniugum lib.
1. cap. 32. ſub nu. 1. & ſub nu. 5.Giurba ad ſtat.
Meſſauæ cap. 1. gloſ. 8. n.21. ac n.29.Mea.conſ.
496.n.61. egregiè Theſaur.quæſt. fam.91.lib. 2.
Maxime cum pactum prædictum adiectum ſit
in contractu dotali,in quo bona fides plurimum
81 exurgebat l. iure ſucurſum ff.de iure dotiũ , Nõ
enim contraxiſſet matrimonium quon. Leonar-
dus , niſi pactum ipſum fuiſſet in cõtractu appo-
ſitum,Idcirco lex contractus ſeruanda eſt, vt in
ſimili probat Peregr.all.deciſ.18.nu.13. Anneus
Rubert. lib. 4. rerum iudicat. cap. 1. Giurba ad
ſtat.Meſſa.cap.1.gloſ.8.nu.25. in fine.
Minus releuat,quod ipſa D.Virginia non fuit
præſens dicto contractui , & conuentioni ad for-
mam ſtatutorum Genuę,vtſupra probatum fuit,
tum quia, cum ambo eſſent origine Genuenſes,
ſtatuto Genuæ vinculati erant in ipſo contractu
matrimoniali, etiam ſi nihil expreſſe fuiſſet con-
uentum , & contractus celebratus fuiſſet in prę-
ſenti Ciuitate ; Tum quia , cum D. Virginia ad
recuperationem dotis ſe fundet in inſtrumento
ipſo dotali; certum eſt ſtipulationem,& obliga-
tionem in eo inſtrumento contentã,& per nota-
rium eius nomine acceptatam,de qua Marta vo-
83 to 135.n.14.accipere,ſiue illis vti debere D.Vir-
84 giniam cum omnibus qualitatibus; cum indiui-
dua dicatur eo in caſu ſtipulatio ipſa iuxta l. ſti-
pulationes non diuiduntur, ff. de verb. oblig. vt
loquendo de inſtrumento reſpondet Polidor.Ri-
pa de indiuid.ſectione 6.n.4.cum ſeq.& in mate-
ria teſtamenti probat Menoch.conſ.395.nu. 89.
& conſ. 1137.n.77.poſt Albam conſ. 17.n. 1. &
ſeq.& de inſtrumento emptionis Surd.conſ.104.
in fine verſ.in propoſito enim caſu , idem Surd.
deciſ.144.nu. 10.Caualcan.deciſ.22.nu. 86.part.
2. Becc.conſ.55.nu.7.
85 Quia agi dicitur de vnico facto cum ſuis an-
nexis qualitatibus iuxta Bal.conſ.79.nu.2.lib.2.
Rom. conſ.353.n.11.& Boer.deciſ.243.nu.3.Si-
cuti enim mulieri abſenti aquiritur ius in dote
86 ex ſpeciali beneficio legiſlatorum, etiam ſi con-
tractus ſit inter alios celebratus l.p. §.aucdil. C.
de rei vxor.act. l.fin. C. de iure dotium latiſſimè
Gratian.lib.4.cap.739. num. 9. ita pactis in do-
tali inſtrumento contentis aquieſcere debet.
Secundi articuli deciſio facilimè elicitur ex
text.in l.quintus ff.de donat.inter virũ,& vxorẽ,
per quem ſcrib.omnes concludunt, quod ad eui-
tandam præſumptionẽ turpis queſtus,quidquid
87 acquirit vxor cõſtante matrimonio,præſumitur
aquirere ex pecunijs, & bonis viri,vt poſt infra-
ſcriptos alios probat Surd.conſ.196.n.61.& cõſ.
290.n.39.Gamma deciſ.236. n.3. Ioſeph Ludo-
uiſ.deciſ.Peruſ.12.nu. 19.& deciſ.28. per totam
Mariſc.lib.2.var.reſol.cap.82.n. 1.& 2.Carp. ad
ſtatutum 269.n.16.lib. 1.cũ innumeris alijs, qui
omittuntur breuitatis gratia,Id quod etiam diſ-
ponit ſtat.269. lib. 1.
88 Neq;releuat,quod ipſa D. Virginia acquiſiuit
ex bonis aliũde ſibi peruentis iuxta gloſ. in cap.
manifeſta verſ.probantur 12.q. 1.Bello conſ.17.
nu.12.quia de hoc non conſtat,pleneq;illud pro-
bare debet D. Virginia , & quatenus probaret
ſibi legatum fuiſſe aliquam pecuniarum ſummã
ab eius quon.matre ; modiciſſimi momenti eſſet
huiuſmodi legatũ nõ excedens lib. ſex mille ſex-
centũ,vt ipſamet explicat, habita ratione ad in-
gentes aquiſitiones per eam factas,& conſequẽ-
ter omni in caſu,niſi ad ratam ipſius pecuniæ ex-
tra dotem habitæ (vbi id plene probaret, quod
nõ creditur) aquiſitiones facere potuiſſet, con-
ferunt quę tradit Coſta de port.ratæ qq.21.n.9.
Quo ad tertium articulũ certum eſt intereſſe
tantum deberi,etiam pro retardata reſtitutione
89 dotis,niſi ratione moræ, in quã incidit debitor,
quia ceſſante mora debitoris , ceſſat omne inte-
reſſe l. 2. §. nauis ff.ad l. Rhodiam. de iact. , & l.
lecta , vbi ſcribit ff. ſi cert.pet.Rim.Iun.conſ.52.
nu. 54. & conſ. 218. nu. 105. Cephal. conſ. 56.
nu. 50. & conſ. 398.nu. 14. lib. 3.
Verumtamen hoc in caſu ante tranſactionem
initam, contra dictã D.Comit.Deliã,& D. Vir-
giniã conſiderari non poterat aliqua mora in re-
ſtituenda dote ; Cum nunquam eam petierit D.
Virginia , nec hæredes , ſiue ipſam Comitiſſam
Deliam interpellauit ad reſtituendam dotem.
Ergo erroneum, & indebitum fuit intereſſe con-
ſtitutum, & relaxatum in dicta tranſactione ipſi
D.Virginiæ,ratione dictę dotis ſibi nõ reſtitutę.
Hanc ſententiã in materia dotis poſt infraſcri-
ptos alios egregiè,& latiſſimè cõprobat Hõded.
pleno conſ. 36.lib.2.a nu.8. vſq; ad finem,eamq;
inter alias adducit rationem nu. 20.in fine, quia
promiſſio facta a marito de dote reſtituenda in
caſu &c.facta dicitur in diem incertam,cum dies
incerta adiecta promiſſioni de reſtituenda dote,
reddat diſpoſitionem conditionalem l. quibus
duobus §.quidam Titio , & l. dies incertus ff. de
90 condit.& demonſtr., Euentus conditionis reſti-
tuendi dotem ob mortem viri non conſtituit
hæredes in mora abſq; interpellatione Bart.in l.
quoties in diem ff. de verb.oblig.
Eandem opinionẽ ſequitur Fran.deciſ.46.n.2.
vbi per Sacrum Conſiliũ,ipſo referente,fuiſſe ita
deciſum teſtatur,non deberi ſcilicet intereſſe do-
tis,niſi a die petitionis, non obſtante etiam con-
ſuetudine Neap.qua diſponitur,quod ſtatim dos
reuertatur,&c. quia n.7.declarat hoc debere in-
telligi,ſi is, ad quem reuertere debet dos,illã pe-
tijt, poſt Tiraquel.in l.ſi vnquã verbo reuertatur
n.10.de reuoc. donationibus , Prout ex profeſſo
ſententiã ipsã deffendit contra mulierẽ Gratian.
lib.2.diſcept.forenſ.c.244. per totum, ibiq; n.1.
& ſeq. probat non poſſe mulierem ob ſibi nõ re-
ſtitutam dotẽ recipere aliquod intereſſe,ſine la-
be vſurarum; prout idem affirmat lib.1.c.129.n.
29.vbi id procedere tradit,etiã ſi adeſſet ſtatutũ
quod

t

quòd viduæ præstari debeant vsuræ dotis, quia il-
91 lud intelligitur, quando non distulit mulier dotis exactionem, idem scribit Marescot. lib. 2. var. resol. cap. 83. n. 46. & 48. vbi interesse tantum de-
92 beri mulieri viduæ concludit ob sibi non restitutã dotẽ, quando post adhibitam diligentiam, eam consequi non potuit transacto anno luctus, prout eandem sententiã comprobat Gabr. consil. 143. nu. 1. lib. 1. Peregr. decis. 121. n. 10. cum seq. Menoch. cons. 293. nu. 9. & cons. 888. nu. 21. In puncto D. Bimius cons. 245. nu. 50. cum seq. pluribus lib. 3. Rendin. recept. senten. lib. 1. tit. de dotib. & iurib. dotalibus n. 7. Borgon. decis. 8. n. 33. par. 3. Surd. de alim. tit. 1. qu. 41. n. 4. & 51. ac qu.
93 44. nu. 71. & qu. 45. num. 1. cum plur. seq. Vbi expresse probat interesse dotis non deberi cessante mora; Copiose Giurb. ad statuta messanę cap. 15. glos. 15. par. 1. n. 23. fol. 799. qui infinitos in hanc
94 sententiam refert, plusq; affirmat teneri mulierem in sortem computare, si quid recepit ab hæredibus per Albam cons. 699. nu. 3. Ceph. cons. 133. nu. 130. Schol. ad decis. Farin. nu. 85. Rebell. de oblig. inst. par. 2. lib. 6. qu. 11. nu. 12.

Prout neq; etiam ab ea disentit Thesaur. decis. 43. qui licet contrarium tenere videatur contra communem Doct. opinionem, vt ipsemet fatetur nu. 2. & 4. in fin. Eo saltem casu, quando mulier non habet vnde viuat, vt subijcit nu. 3. & damnata sit ab alijs eius opinio, præsertim à Gratiano recit. cap. 244. num. 4.

Tamen intelligi potest illius sententia, vbi sequuta sit interpellatio, cum ibi nec includat, nec excludat huiusmodi qualitatem; lapso enim an-
95 no, cum mulier possit petere dotes; Sibi imputandum est, si non petijt, quasi habens facultatem repetendi sortem, non agat ad interesse futuri temporis l. 1. C. de sentent. quæ sine certa quantitate Gratian. all. cap. 244. num. 7.

Et eo magis procedere debet hoc in casu recitata opinio, attento quod D. Virginia tot bona penes se retinebat, quorum valor excedebat dotem ipsam; Adeo quod incongruum valde fuit retinuisse penes se dotem, siue illius valorem, & consequutam fuisse illius interesse, quia recepta sorte non posset interesse peti Bal. in l. 4. C. depositi Paris. cons. 5. n. 203. lib. 4. Surd. de alim. tit. 1. qu. 43. nu. 12. vers. hanc partem si teneas Gratian. recit. cap. 244. num. 34.

96 Quinimo, quod quando mulier habet penes se multa bona mobilia magni valoris, non possit consequi alimenta, nec interesse dotis non repetitæ, probat expresse Surd. de alim. d. tit. 1. qu. 44. n. 43. quicquid in contrarium procedat, quando bona mobilia tantum tenui valoris, quæ fructus non solent reddere, haberet mulier, vt ex Bal. in cons. 30. vol. 2. docet Surd. loco relato nu. 41. Pro hac conclusione faciunt quę scribit Marisc. d. lib. 2. var. resol. cap. 83. nu. 20. cum plur. seq. vbi concludit, quod maritus, qui accipit in dotem no-
97 men debitoris, non potest habere alimenta, dum agit ad dotem, quia sibi imputandum est, qui nomen debitoris accepit in dotẽ, id quod applicari potest D. Virginiæ, quæ dotis restitutionem nõ petijt, & eius loco tot bona pænes se retinuit.

Quo ad quartum articulum, si rectè perpendãtur verba promissionis D. March. Hieronymi, eiusdemq; promissionis substantia; luce meridiana clarius apparebit, promissionem ipsam restrictam esse ad casum tantum, quo D. D. eius filiæ hæredes q. Leonardi vigore conuentionis, de qua in ipso instrumento, molestare velent D. Virginiam, non autem, ob alia iura sibi extra dictam conuentionem competentia; Quandoquidem primo conuenerunt d. D. March. Hieronymus, & D. Virginia, vt per contenta in ipso instrumento non intelligatur præiudicatum, vel derogatum conuentionibus, & transactionibus initis inter ipsam D. Virginiam, & dictam Com. Deliam, secundo, dum dictus D. Marchio etiam vti pater, & legitimus administrator DD. Comitissę Aloysiæ, & Liuiæ eius filiarum hæredum d. q. Leonardi, promisit, quod non permittet per dictas sorores eius filias inferri molestiam ipsi D. Virginiæ occasione contentorum in præsenti instrumento &c. sunt præcisa verba dicti instrumenti.

Constat itaque voluntatem partium fuisse, ne dictæ sorores occasione contẽtorum in ipsa vltima transactione molestare possent D. Virginiam non autem, quod earum iura aliunde sibi competentia exercere non valerent; Id circo promissio
98 ipsa non potest aliquo pacto ampliari, cum verba etiam vniuersalia prolata, respectu certæ causæ finalis restringi debeant ad ipsam specialem causam, vt probat Bal. in l. iubemus nu. 1. in 1. notabili C. ad Vell. Dec. cõs. 379. col. 2. in fin. & cõs. 551. n. 9. Grat. lib. 2. discept. forens. cap. 292. n. 1.
99 Quinimo, sicuti vbi constat creditorem renuntiasse tantũ, respectu certę personę, vel causę, tũc standum est certo l. si creditor §. fin. ff. qui pot. in pignor. habentur Gratian. d. cap. 292. nu. 20. Ita concludendũ est in hoc casu, in quo liquet promisisse tantum D. March. eius filias molestiã non esse illaturas D. Virginiæ occasione contentorũ in dicto instrumento, & consequenter non posse promissionem ipsam D. March. extendi ad iura aliunde competentia dictis DD. sororibus hæredibus. Prout sunt iura in hoc iuditio per dictas DD. sorores deducta, quæ desumuntur ex veris, & certis erroribus contentis in prima transact. in qua eorũ ius expresse fuerat reseruatũ; Actus
100 etiam nõ debet operari vltra intentionẽ agentium l. non omnis ff. de reb. cred. Rebuff. in l. labeo 19. vers. siue actus ff. de verb. signif. fol. 120.

Neq; releuat aliud capitulum dictæ conuentionis, quod primum subsequitur, continens amplissimam, & reciprocam liberationem; Quia ea liberatio respicit tantum personas contrahentium, non autem dictarum DD. hæredum, de quibus nec aliqua fit mentio in ipsa conuentionali liberatione, neq; quidquam pro eis promisit in ea D. March. Heronymus.

Ex deductis autem supra in tribus prioribus atti-

articulis sublatā videtur omnia hæsitatio circa
5. articulum; Tum quia, cum ius dictarum DD.
101 hæredum fuerit expresse reseruatum in dicta
prima transactione, dici non potest se contra
eam nunc venire Scrib. in cap. 1. §. præterea qui-
bus modis feud. amit. Rol. cons. 2. n. 35. lib. 1. Me-
noch. cons. 87. nu. 71. & cons. 104. nu. 28.
Tum quia propriè non dicuntur ipsæ DD. so-
rores hæredes venire aduersus ipsam transactio-
nem, sed tantum agere ad tollendos manifestos
errores in ea contentos, de quibus supra in dictis
tribus prioribus articulis, qui errores semper &
102 quocunq; tempore tolli possunt, cum errantis
nullus sit consensus, vul. l. error C. de iur. & facti
ignorant. Surd. cons. 28. nu. 122. Paris. cons. 150.
nu. 22. lib. 2. diciturq; error probatus, vbicumque
103 apparet rem aliter se habere Bar. in l. cum fate-
tur ff. de confess. Crau. cons. 157. n. 7. & cons. 188.
n. 9. qui error potest etiam allegari in facto pro-
104 prio nedum in actu per alios gesto, vt probat
Crau. allegato cons. 157. nu. 8. & cons. 188. num.
10. Farin. qu. 81. nu. 343. cum seq.
Tum quia, quatenus etiam dici posset ipsas
DD. hæredes impugnare memoratā transactio-
nem respectu errorum in ea contentorum, non
propterea prohibitum sibi esset pro fundamento
eorum intētionis deducere parcellas per D. Vir-
giniam admissas in ipsa transactione, quando-
quidem Doctores, qui tradiderunt, quod ex ac-
to, quem quis impugnat, commodum consequi
105 nō potest; Intelliguntur quando quis commo-
dum sentire vellet ex dispotione eiusdem actus
106 impugnanti, vt potè, si quis diceret testa-
mentum nullum, mox legatum sui fauore in eo
contentum consequi vellet, quia tunc repellen-
dos esset, vt declarat Menoch. cons. 395. nu. 89. &
cons. 1137. nu. 77. Alba cons. 17. nu. 1.
Secus vero circa alia contenta, & confessata in
actu impugnato, quæ subsistere possunt, non ob-
stante impugnatione facta, cum aduersus ea non
fiat vis, quia tanquam diuersa à dispositione ac-
tos, qui impugnatur, subsistunt Menoch. relato
cons. 1137. nu. 77. cum seq. Vt in specie, quod im-
pugnans instrumentū emphiteusis, vel locationis
tamquā nullum, possit eo iuuari, circa bonorum
identitatem in eo contentam, probat D. Marius
Anton. var. resol. lib. 1. res. 36. n. 6. & Gallia cons.
99. n. 5. post Ofasc. decis. 101. n. 40. Quia non agi-
tur ibi de destruenda transact. sibi præiudiciali,
ad quam non deuenerunt, & quam nec obseruare
tenentur; sed de tollendis errorib. in ea cōmissis.
Præter quod, vt distinguit Viuios decis. 370. in
fi. impugnans instrumētū, vel quodlibet aliud ius
alienum, sibi nullatenus præiudicare videtur, vbi-
cunq; quis impugnat lege suadente, ac permittē-
te, secus verò quando contra legem, atq; indebitè
impugnaret, scrib. in cap. capitulum S. Crucis, de
rescrip. Cagnol. in auth. ex causa nu. 17. C. de li-
ber. præter. Quinimo, quod etiam huiusmodi
107 confessio in actu impugnato contenta valeat,
& faciat ius inter partes etiam si facta sit in con-
tractu nullo, probat Milanes. decis. 16. n. 3. lib. 2.
Rursus, quia transactio ipsa continet plura ca-
108 pitula separata, possunt dictæ DD. hæredes pro
parte capitula approbare, & pro parte impugna-
re, adeo quod locum non habebit regula cap. ex
ea de reg. iur. in sexto ita concludit Bart. in l. qui-
dam §. numularios ff. de edendo, & in l. Aurelius
§. idem quæsiuit ff. de libert. legata Butr. cons. 66.
Purpur. in l. Admonendi vbi Ripa nu. 125. ff. de
iure iurando Rim. iun. cons. 48. nu. 46. cum seq.
Quoad sextum articulū, quidquid controuer-
109 tant DD. de potestate reuocandi confessionem
nec ne, omnes concludunt reuocationem ipsam
fieri non posse re non integra, idest postquam à
parte fuit acceptata, vt hoc in casu, in quo DD.
hæredes acceptarunt confessionem D. Virginiæ
circa res hæreditarias ad ipsam peruentas in dic-
to instrumento transactionis emanatam, adeo
quod vlterius locus nō est reuocationi, vt cumu-
latissime post multos alios ibi relatos probat
Costa de re integra dist. 41. n. 6. cum seq. idem an-
te eum probauit Ang. cons. 137. nu. 3. dum dicit,
quod quādo quis approbauit aliquod instrumē-
tum tamquam verum, vigore illius approbatio-
nis omnes, quorū interest, poterunt agere con-
tra approbantē, licet non fuerint præsentes tem-
pore approbationis, id quod repetit in §. si vero
expressio n. 45. vers. & hoc patet in Auth. de hæ-
red. & falcid. nec à sententia Costæ disentit Pa-
cian. cons. 79. n. 43. & 47. ac Franch. decis. 694. n.
3. & 4. vbi loquitur de confessione facta in instru-
mento, quæ præiudicat confitenti, quoad omnes
quando confessio fit de eo, quod esse potest.
In hoc autem casu iam DD. hæredes acceptā-
runt confessionem ipsam, cum super ea se fundent
in libello; E contra vero D. Virginia eam reuo-
care, neq; adhuc tentauit, itaque locus vlterius
non relinquitur ipsi reuocationi, cui etiam locus
non fuisset attenta stipulatione Notarij accep-
tantis ipsam confessionem in eodem instrumento
transactionis nomine, quorum interest &c.
Si verò distinctionem, quam facit, Costa me-
morata dist. 41. in fin. sequi velimus; dum inquit,
110 aut confessio tendit ad obligandum, & tunc
non nocet confitenti in tertij fauorem; Aut ad
probandum, & confirmandum, & tunc confiten-
ti nocere statuit Curt. Iun. cons. 168. nu. 10. Felin.
in cap. 1. n. 18. Vt lite non constet, & Papon. cons.
52. col. 1. Adhuc in tuto res est, cum confessio ip-
sa D. Virginia, qua nituntur DD. hæredes, con-
cernit probationem, & confirmationem rerum
ad ipsam peruentarum.
Quanquā alia etiam ratione eam reuocare non
posset D. Virginia; Obstante scil. iuramento, de
quo in ipso instrumēto, quod iuramentū omnino
115 seruari debere, vbi potest absq; interitu salutis
æternæ, habetur in cap. quendam, & cap. si vero de
iure iurando Menoch. cons. 292. n. 10. iusiurandū
enim dicitur delatum ad Deum, qui præsens est,
& pro absente recipit, licet nec notarius, nec alius
pro illo recepisset; Seraphin. de priuil. iur. priuil.
24.

24.nu.2. Rol.conſ.30.nu.29. cum ſeq.lib.1.Gra-
tian.lib.2.diſcapt.forenſ.cap.297.nu.22.Mariſc.
in materia tranſactionis cap.8.nu.2.lib.2.var.re-
ſol. Niſi manifeſte aam confeſſionem arronaam
112 eſſe probaret D.Virginia; vt cumulatè probat
Maſc.de probat. concluſ.379.par totum,& Ma-
riſ.d.cap.84.num.3.

Deueniando ad ſeptimum articulum; Cum
D. Virginia penes ſa haberet veſtes, & alia mo-
bilia vendita; Certum eſt in iure, quod ſtatim
defuncto q.Leonardo illius viro cenſetur & mo-
113 bilia vendidiſſa, & ſibi ſatisfeciſſa iuxta l. filius
familiaa §.diui ff. de leg.1. Quia ſicut vendendo
bona ad huiuſmodi affectum habuiſſat pretium
illius temporis; Ita etiam ratinendo dicta bo-
na pro ſuo credito, prout lax præſumit retenta
fuiſſe dicendum aſt ſub eadem æſtimatione re-
114 tinuiſſe; Cum talis retentio habeatur pro ſo-
lutione ſui crediti Caſtr.in l.paculium in princi-
pio ff.de peculio Socin. iun.conſ. 170.nu.7.lib.2.
Menoch.conſ.183.nu.34.cum ſeq.Pror.Imolenſ.
conſ.99.nu.94.quos ſequitur Gratian.lib.2.cap.
214.nu.6. & 27. cum ſeq.

Iita enim fictio, & imaginaria ſolutio, quam
lex ex ſua poteſtate inducia, non minus valat,
quam vera, quaſi legis præſumptio ſit liquida
115 *probatio gloſ. in l. non impoſſibila ff. de pactis.*
Peregr. de fideicom.art.35.nu.16.& 17.

Et licet Gratian. ſupracitatus cum alijs per
eum adductis loqui videatur de hærade, qui fin-
gitur ſtatim ſibi ſoluiſſe, idam etiam procadate
affirmandum aſt in vidua, quæ bona dafuncti
116 penes ſe retinuit, cum eadem militet ratio, vt
etiam in vidua probat idam Gratian. lib. 1. cap.
29. num.21. cum ſeq.plur. per l. quoties §. ſicut
autem ff. de adminiſtr. tut. & allagato cap. 214.
num.2. probat Gratian. eam concluſionem pro-
cedera etiam in negotiorum geſtore, & ſimili-
117 bus adminiſtrantibus curam, & tutelam alio-
rum, quia ea, quæ fiunt in proprio negotio, cen-
ſentur facta in alieno, quod quia adminiſtrat
Bal. in l. geſsit in fine ff. de acquir. hæred. æs
enim alienum minueta hæreditatem da tempo-
re, quo debita ſoluta fuerunt, iudicauit Rota
deciſ.680. in principio.

Præſertim, quando agitur da mobilibus, vt
hoc in caſu; Quemadmodum atiam in execu-
tiona, quæ fit ad inſtantiam creditorum in bonis
118 debitoris, incipiandum eſt à mobilibus l. à Di-
uo Pio §. in venditione ff. da re iudicata; Ita
præſumendum eſt, quod creditor, ad cuius ma-
nus bona defuncti peruenerunt, ſibi ſoluit eo
modo, quo ius diſponit Bar. in l. ſi fundus ff. de
rei vend.Gratian.d. cap.214.num.16.

Idem concludendum eſt de parcellis axactis
119 per ipſam D. Virginiam, quia non probato
tempore præciſo exactionis, præſumendum
eſt exactas fuiſſe ſtatim ſequta morte dicti eius
mariti, tum quia impropriè nomina debitorum
veniunt ſub nomine mobilium l. ſi ita legatum ff.
de legat.tertio.

120 Tum etiam quia ſolutio, ſiue axactio præſu-
mitur ſecuta ſtatim cum potuit fieri, vt probat
Gratian.d.lib.2.diſcept.forenſ. cap.370. num.8.
& ab initio dicitur facta, cum debitor ſciebat ſe
poſſa cogi Gratian. cap.227. nu. 14. Prout ſolu-
121 tio facta præſumitur ab eo, ad quem ſoluere
ſpectabat Calcan.conſ.23.ſub nu.5. quem ſequi-
tur Hactor.Felic.allagat.15. nu.102. par.1. Me-
noch.conſ.611.nu.22.Adeo quod vbi D. Virgi-
nia contrarium prætenderat, id probare tenere-
tur, cum habeat præſumptionem contra ſe, dum
tempus certum ſolutionum non annotauit vul-
gatis iuribus.

Octauus, & vltimus articulus carere dicitur
omni difficultate, quandoquidem indubitatum
eſt, quod cum obligationis aſsignatio facta per
D.Virginiam verſus DD. Marchiones irrauoca-
biliter facta dicatur, vbi ſumma libr.249.13. aſſi-
gnata ſibi euincatur per dictos DD.hæredes, te-
nebitur D. Virginia ad tantundem verſus ipſos
DD.Marchiones; cum viciſſim promiſerint par-
122 tes ipſæ obſeruare, & manutenere conuenta,
ac ipſis promiſſionibus, & obligationibus at-
tantis facta ſit ampliſſima liberatio per dictos
DD.Marchionas tax.eſt in l.2.C.de auictionibus
latè Menoch. conſ.1211. num.17. cum pluribus
ſeq.vbi in ſortioribus terminis probat, quod da-
123 tum etiam ex cauſa donationis, val alio titu-
lo, debet manuteneri à danta, qui id circo te-
natur de auictione, quando ex tali dationa ali-
quod fuit conſequtus donans, ſiue alius, prout
in hoc caſu dicta D. Virginia fuit conſequta li-
berationem, & ceſſionem iurium à DD. Mar-
chionibus; Promiſſum enim debet ad vnguem
124 obſaruari, & manutenari, vt ſcribit poſt alios
Menoch.conſ.55.nu.6.& conſ.443.n.18.vbi agit
de promiſſione facta in tranſactiona.

Nec reſiſtit, quod adhuc euictio ipſa non fuit
125 ſequta, quia paria ſunt, quod res ſit auicta, vel
euictio immineat, & iam iudicium de ea ſit cæp-
tum, vt reſpondit Alciat. conſ.36. nu.2. lib.2. &
Coſta conſ.32.nu.3. quos ſaquitur Giurba deciſ.
126 300. num.27. Immo emptor expactarat neque
tenetur moleſtiam, ſed ante moleſtiam illatam,
& multo magis anta ſequtam euictionem agere
poteſt aduerſus venditionem, ſiua ceſſionem, vt
latè probat Alex.Galua conſ.21.ſub nu.13. verſ.
ex præmiſſis Coſta da clauſula conuentionali
clauſ.7.

Reconuantiones verò per D. Virginiam pro-
poſitaa quidquam non relauare craditur, & pri-
mò circa valorem aurei, ſi verum eſt in facto,
quod tàm tempora legati, quàm mortis taſtato-
ris anteus Italiæ valebat ſolum libr. ſax, quodq;
ita ſe declarauerit D. Virginia in recitata tran-
ſactione, ac in eius caput deſcribi volu arit red-
ditum ipſum in eam rationem libr. ſex pro ſin-
127 gulo ſcuto, vtique declaraſſe dicitur valorem
ipſorum aureorum, iuxtà tradita per Caſtr.conſ.
363. in 2. dub. lib.1. Ludouiſ. deciſ.502. num.9.
128 quia obſeruantia ſubſequta potiſſima aſt ad

dacle-

declarationem mentia teſtatoris legatarij, vt poſt alios probat Mantica de tacitis, & ambig. conuent. lib.2.tit.1. num.5. Ludouiſ.loco relato num.10.

Nec propterea in dubium nunc reuocare poſ-
ſe videtur valorem ipſum per D. Virginiam,
quidquid in iure habeatur, quod quando in obli-
129 gatione fuit poſitus aureus in auro, tunc præ-
ciſè debetur aureus in auro, ſiue illius integer
valor Beretta conſ.58. Surd.conſ.742.num.5. &
conſ.405.nu.32. Theſ.deciſ.174.in fine, vna cum
alijs relatis per Coſtam tract. de clauſ. per con-
uention. clauſ. 5. idem probat Gaſpar Bollet. in
conſ. impreſſo poſt tract. de monetis diuerſ.ſub
nu.13.cum plur. ſeq. fol.610.

Secundo, quoad ſummam red. libr.3000. per
ipſam D.Virginiam relaxatam DD. Marchioni-
bus ex ſumma legata per dictum D.Leonardum,
pro qua prætendit reſarciri debere ab ipſis DD.
hæredibus; Duplici ratione obaudiendam eſſe
D. Virginiam creditur, quarum altera eſt, quia,
vt in replicatione deducitur, legata, & dona-
tiones debentur, ſemper deducto ære alieno, vt
notiſſimi ſunt iuris termini. Vnde cum ſolutis
debitis dicti quon. Leonardi, nihil penes ip-
ſas DD. hæredes remanere debeat, ad reſarcien-
dum dictum debitum minimè teneri DD. hære-
des dicendum videtur, tum quia hæres quo-
130 minus poteſt, grauandus eſt Laderch. conſ.32.
num. 4. Eugen. conſ. 16. num. 4. quos ſequitur
Giurba deciſ. 28. num.5. Tum quia hæres non
131 tenetur vltra vires hæreditarias Bart. in l.
cum quis decedens §.1.ff.de leg.3. vbi apoſtilla,
Giurba ad ſtatuta Meſſanæ cap. 9. gloſ. 5. num.
30. part.1. maxime confeſſo r intentio, de qua
tamen materia abunde Carpan. ad ſtat. 272. lib.
1. qui videri poteſt.

Altera ratio eſt, quia cum nec monitæ, nec
citatæ fuerint dictæ DD. hæredea in ea cauſa,
pro qua memoratam ſummam relaxauit D. Vir-
ginia mediante tranſactione inita cum DD.Mar-
chionibus, indubitati iuris eſt, non potuiſſe D.
Virginiam nocere iuribus dictorum DD. hære-
redum, quia ſi voluit, & potuit ipſa iactare
132 ſuum iuxta l. in re mandanti C. mandanti, hoc
præiudicare nequit iuribus tertij non moniti,
neque citati.

Sicuti enim non tenetur venditor de euictio-
133 ne, quando ea ſequta fuit ex laudo lato ab ar-
bitro electo per emptorem l. ſi dictum §. ſi com-
promiſero vbi gloſ.ff. de euictionibus, pract. Pa-
pienſis in forma libelli in cauſa venditionis ver-
bo promittens nu. 9. Rebuff. ad conſt. regni tit.
de dilat.art.5.gloſ.vnica nu.2.& Gozad.conſ.63.
nu.9. quos in fortioribus terminis ſeq. Menoch.
conſ.261.num.2.& 3. Ita multo magis non tene-
buntur DD.hęredes in hoc caſu, in quo per tran-
ſactionem voluntariam partem dicti redditus re-
laxauit ipſa D.Virginia.

Et ex his conſtat teneri D. Virginiam ad reſtitutionem parcellarum petitatum, maxime verò intereſſe dotis, ac augumẽti, ſiue lucri pariter dotalis, vna cum illius intereſſe, & acquiſitionum factarum conſtante matrimonio, vna pariter cum eorum fructibus exactis, quod iuris eſſe cenſeo, ſub correctione &c. Mediolani die 12. Iulij 1624. Ad laudem Omnipotentis Dei, atque Deiparæ ſemper Virginis Mariæ.

Iul. Cæſar Caluinus I.C.
Coll. Dertbon.

Pro D. Virginia Spinula Rea conuenta;
Contra
DD. Marchiones Marinos, & Comitiſſam Aloy-
ſiam, & Liuiam ſorores hæredes qu.
D. Leonardi Spinulæ.

INITIVM A DOMINO.

VIctoriam canere videntur antè triumphum DD. Marchiones Marini, dum ex perſonis Comitiſſæ Aloyſiæ, & Liuiæ ſororum, præſentem controuerſiam à ſomno annorum quindecim nuper excitatam ità intrepidè, feſtinanter, & tam aſſidua celeritate expediri contenduntur; In tantum, vt id nos valdè ſollicitos redderet, ni vel cognoſceremus agi de infringendis duabus tranſactionibus, tum bona fide, tum ſolemni Senatus auctoritate celebratis, vel non liqueret ream conuentam eſſe potius in caſu repetendi, quod iam ſoluit, quam metuendi, quod quidquam ab ea legitimè queat vindicari, vel demum res non ageretur coram tanto ordine, coram quo nobis fortaſſe tam expediat, quàm DD. Aduerſantibus ad articulorum excitatorum reſolutionem properare, quoniam de ſententia Excellentiſſ. Senatus magis ſperamus, quam vereamur.

Facilis eſt autem reſolutio primi articuli, in quo quæritur.

An DD. ſororibus Marinis venientibus contra tranſactionem anni 1608. obſtet ſecunda tranſactio anni 1614.

Re ipſa enim liquet, nedum hanc ſecundam, ſed & primam, & ſic vtramque tranſactionem obſtare.

Obſtat ſiquidem tranſactio anni 1614. ex multis.

Ac quidem primò cum D. Marchio Hieronymus Pater dictarum ſororum, in ipſa tranſactione anni 1614. facta mentione, ac inſerta ſubſtantia tenoris alterius tranſactionis anni 1608. renunciauerit cuicunque liti, quæ verti poſſet tunc de præſenti, & item in futurum, ex cauſa ſuprafcriptorum omnium, & cauſa narratorum, & deductorum in dicta requiſitione facta coram perIlluſt. D. Senat. Madio, & dependentium, & quauis alia cauſa, & occaſione, vt legitur in primo capitulo conuentionis verſ. primo conuenerunt, & item deuenerit ad liberationem ampliſſimam, non eſt dubium, quin eidem ita

obſtet

obstet hæc ipsa transactio, vt contra primam nequeat insurgere, Quamobrem, sicut nō potest contendere ex persona propria, ita nec tamquā pater, & legitimus administrator eius filiarum, quamuis pro illis expressè non fuisset stipulatus, vt in simili respondit Ruin. cons. 47. nu. 11.
134 lib. 2. vbi dicit, quod si pater promittat aliquē non molestare ratione vsusfructus, talis molestia inferri non poterit per filium, tum quia pater, & filius censentur vna, & eadē persona, tum etiam, quia persona filij præsumitur interposita per patrem in fraudem Ruinum, autem sequutus est Menoch. cons. 322. nu. 28.

Secundò, quia in capitulo 8. transactionis D. Marchio Hieronymus vlterius promisit vti pater, & legitimus administrator ipsarum sororum hæredum vniuersalium quon. Leonardi, quod non inferret, nec permittet inferri per ipsas sorores molestiam occasione conuentorum in ipsa transactione, & dependentium; Cæterum conuenta inter ipsas partes ita sonant, nimirū, conuenerunt, quod dictæ partes tenerentur renunciare, prout renunciarunt, cuicunque liti inter eas vertenti, & pendenti, & quæ etiam verti, & pendere posset causa, & occasione suprascriptorum omnium, & causa narratorum &c. & quauis alia causa, & occasione, & in capitulo nono iterū ipsæ partes conuenerunt se se liberare, prout liberarunt ab omni, & toto eo, quod contra se vicissim, & ad inuicem exigere, & consequi possent ratione præmissorum omnium, & singulorum, & dependentium, & alia quauis de causa, & occasione, etiam incognita: Quæ sanè verba in dictis capitulis conuentionalibus apposita, omninò vniuersalia existimantur, vt per
135 Crau. consil. 29. nu. 2. lib. 1. Morot. cons. 43. n. 19. Rimin. Iun. cons. 889. nu. 80. lib. 7. Menoch. cons. 289. num. 9. omnes causas tàm cogitatas, quam incogitatas complectuntur. Menoch. cons. 496. nu. 178. & seq. cons. 1126. nu. 44. Becc. cons. 176. nu. 7. & seq. lib. 2. & ante eum. Bal. in l. tres fratres ff. de pact. iterum. Menoch. cons. 561. nu. 30. Mantic. de tac. & ambig. conu. lib. 3. tit. 2. n. 11. & seq. Itaque si D. Marchio promisit ipsas sorores non illaturas molestiam occasione conuentorum, & conuentum fuit partes ipsas censeri libertas cum clausulis amplissimis ex causa tàm cogitata, quàm incogitata, & per consequens etiam ex causa transactionis anni 1608. superius plenè narratæ, vtique clarissimum est, præsentem molestiam, ratione dictæ transactionis, directè pugnare conuentionibus, & pactis in postrema transactione expressis, quibus contrauenire non licet, cum pater potuerit de bo-
136 nis aduentitijs filiorum transigere, vt post alios firmat Iacob. Gall. cons. 84. num. 6. vel in omnē casum tenetur ex propria promissione, & ex suo iuramento.

Tertiò, cum inter D. Virginiam, & DD. sorores nulla quæstio verteretur, nec verti posset, quam occasione memoratæ transactionis; Planè non erat opus, quod ipsæ obtinerent liberationem à D. Virginia, & vicissim ipsam D. Virginiam liberarent: Cum autem reciproca inter eas liberatio emanauerit, non quidem ad alium finem emanasse concludendum est, quam vt finis imponeretur omnibus litibus, & quæstionibus, quæ ex causa memoratæ transactionis oriri potuissent, si enim alium sensum admitteremus,
137 vtique inclusio ipsarum sororum esset superflua, quod non est dicendum, vt per Natt. cons. 113. num. 3. Crauet. cons. 135. nu. 24. Menoch. cons. 323. num. 47. Tantò fortius dicendum est, quanto D. Virginia nihil prætendebat, nec prætendere poterat contra DD. Marchiones Marinos, & ideò ipsi non egebant liberatione ab ea, sed quidem cum ipsis Sororibus hoc agendum erat, contra, quas tanquam hæredes Leonardi, illa poterat id prætendere, quod Marchionibus pro dicta hæreditate præstiterat, & propterea omnino dicendum est, per illam liberationem amplissimam renunciatum fuisse cuicunque cōtrouersiæ, quam occasione transactionis anni 1608 mouere potuissent ex persona propria, tā DD. Marchiones Marini, quàm ipsæ sorores hęredes D. Leonardi; Maximè verò, quoniam liberatio facta est modis vt supra, nempè tam ex persona propria DD. Marchionum, quàm nomine dictarum sororum, illa enim clausula, modis quibus suprà, tamquam concepta in numero plurali, non potest salua ratione recti sermonis
138 in singularitatem resolui, ideoque vtrumque casum potius, nempè duas personas complecti debet, quam quod recti sermonis ratio vitietur, ad ea, quæ tradunt. Natt. cons. 113. num. 1. cons. 546. nu. 23. & seq. Valasch. consultat. 39. num. 3. latè Honded. cons. 13. nu. 8. & seq. Apostill. ad Sanctis. Ludouis. decis. 158. num. 7. decis. 286. num. 7.

Alia etiam transactio anni 1608. quæ prætextu erroris ab ipsis sororibus hæredibus, tamquam quod eas non afficiat, impugnatur, omnino eis obstare debet.

Primo, quia ad eam deuentum fuit cum dispensatione Senatus Excellentiss. & interuentu Perill. recolendæ memoriæ Senatoris Madij, qui tamquam ab eodem amplissimo ordine delegatus iura partium non semel in contradictorio iudicio intellexit, & excussit, vt in ipsa transa-
139 ctione enunciatum legitur: Quamobrem talis transactio celebrata dicitur cum decreto, & cognitione Senatus, quo sanè casu rata esse debet, ne quis sub eius fide decipiatur l. 1. C. de his qui ven. ætat. impetr. Odd. de restit. in integr. q. 23. num. 14. indeq; erroris prætextu nequit retractari Crauet. cons. 5. nu. 2. Cephal. cons. 77. n. 9. confert. Bertaz. cons. ciuil. 53. n. 26. & seqq. Gratian. disceptat. 846. num. 7. Immò nec etiam
140 prætextu læsionis, vt per Mantic. de tac. & ambig. conu. lib. 26. tit. 9. nu. 32. Alioquin enim dispensatio Excellentiss. Senatus deuento seruiret, interuentus, & delegatio Senatoris in elu-

sorios actus definirent, quia nec administratrix,
quæ ex ære proprio noluit se obligare, nec hæ-
redes, nec creditores, nec quisquam alius, ad il-
lius obseruationem teneretur, quod non est cre-
dendum fuisse mentis eiusdem amplissimi ordi-
nis, & ideo illa reseruatio videtur intelligenda,
quoad ea, quæ non essent comprehensa in dicta
transactione, vt infra dicemus.

Secundo accedit, quod talis transactio per
multorum annorum nempè 14. aut quindecim
obseruantiam, & successiuè per vltimam transa-
ctionem, censetur approbata, quæ quidem ob-
141 seruantia, & approbatio impedimentum præ-
stant, ne ea rescindatur, aut retractetur prætex-
tu erroris, vel defectu consensus. c. contingit
extr. de transact. ibi transactionem, quam fecit,
si fuerit aliquot annis seruata, capitulum, ac si
non consenserit in eam, non poterit reuocare
Crauet. cons. 151. n. 30. Decia. cons. 28. nu. 11.
lib. 3. Rim. Iun. cons. 483. nu. 65. lib. 5. Rot. Rom.
in nouissimis apud Farinac. decis. 715. in fine
vers. & demum facit part. 2. Ratio est, quia talis
142 approbatio, seu obseruantia habet vim ratifi-
cationis, & sic geminationis consensus, ex qua
tollitur error Dec. cons. 185. nu. 13. Decia. cons.
39. nu. 95. vol. 2. cons. 91. nu. 15. lib. 3. atq; etiam
remedium læsionis enormissimæ Rimin. Iun.
cons. 480. nu. 10. lib. 4. cons. 483. n. 63. lib. 5. Cra-
uet. cons. 151. nu. 30. & seq. l. pr. & cons. 886. nu.
11. vers. secundo vol. 5. Cephal. cons. 51. num. 18.
Et quamuis conclusio non habeat locum, quan-
do idem error concurrit in ratificatione, tamen
cum ratificatio in casu isto inducatur ex multo-
144 rum annorum obseruantia, quicunq; error ex
tali temporis cursu omninò purgatur d. c. con-
tingit, ibi aliquot annis, & cōfert Dec. cons. 181.
satis nota quæstio nu. 5. vers. secundum est.

Tertiò suffragatur, quod errores allegati non
145 sunt errores facti, sed iuris, quorum prætextu
transactio non retractatur, aut rescinditur, nisi
illi ità demum læsionem, habito respectu ad du-
bium litis euentum, inferant enormissimam, vt
per Farinac. decis. Rot. Rom. diuers. decis. 539.
nu. 2. p. 1. latè Tomiel. cons. 79. n. 70. Quamobrē
imprimis articulandū erat, & probandum, quod
146 euentus litis esset parum dubius, & solū tanti
æstimandus, vt seclusa illius æstimatione nihi-
lominus resultarent errores, qui læsionem infe-
rant enormissimam, late tradit post alios De-
cian. cons. 56. nu. 72. & seqq. lib. 4. Mantic. de tac.
& ambig. conuent. lib. 26. tit. 29. n. 41. Bardelon.
cons. 2. nu. 19. Hoc autem nedum non fuit arti-
culatum, nec probatum, vt potius probationes,
quæ ab aduersantibus ad impugnandam transa-
ctionem afferuntur, ex ipsa transactione desu-
mantur, contra notissimam iuris regulam, de
qua infra in secundo articulo.

Demum non est verisimile, nec credendum,
quod DD. Marchiones, viri tam cauti, tàm sa-
gaces, aut eorū procuratores, si errores à prin-
cipio euidenter ex ipsa transactione resultas-
sent, tàm diu negotium, quod eis nunc tantæ
curæ est, tacuissent, ipsam verò transactionem
per aliam anni 1614. approbassent: Non enim
erat necesse præsens tamdiu diferre iudicium,
Mortem Senatoris delegati, & de causa tàm be-
nè edocti expectare, deinde statim, non anteà
insurgere, nec demum attendere, quod D. Vir-
ginia propter bonam fidem obdormiens scrip-
turas deperdiderit, Causidici verò, & Aduoca-
ti de causa edocti ipsam deseruerint, immò ve-
147 rò ex simili dilatione quid aduersus actorem
sit statuendum ostendunt. Crauet. cons. 298. antè
num. 17. Neuizan. cons. 57. nu. 9. Caball. resol.
crimin. 288. num. 51. lib. 2. Rimin. Iun. cons. 407.
n. 14. lib. 4. Menoch. cons. 267. nu. 27. & seq. lib.
3. cons. 422. nu. 40. lib. 5. vbi dicit præsumendum
esse aduersus eum, qui cum potuisset agere tem-
pore, quo factum erat recens, & extabant pro-
bationes, voluit tamen differre, donec perirent
probationes.

Non obstant adducta in contrarium, quod
nimirum in dispensatione Excellentiss. Senatus
apposita fuerit clausula, sine præiudicio hære-
dum, qua attenta, hæredibus ius agendi ad-
uersus ipsam transactionem præseruatum cen-
seatur.

Respondetur enim implicare simul, quod
Excellentiss. Senatus velit ad transactionem
posse deueniri, & item transactio facta dicatur
cum hæreditate, & non præiudicet hæredibus,
quandoquidem ea semper fit de re dubia, & ne-
cesse est, quod aliquod inferat præiudicium, quia
semper per eam aliquid ab vtraque parte ex
transigentibus aufertur: sequeretur enim, quod
delegatio, & interuentus Senatoris, ac dispen-
satio Excellentiss. Senatus, & item deputatio
Comitissæ Deliæ in administratricem hæredi-
tatis, qui omnes actus ad hunc tantum finem
tendunt, vt ad transactionem validè deueniri
posset, frustratorij essent, & omninò inutiles,
quod quidem nec auctoritati Senatus, nec æqui-
tati causæ conuenire arbitramur; Igitur, vt om-
ne inutile, superfluum, aut æquiuocum euite-
148 mus, omninò concludendum est, clausulam
illam, sine præiudicio hæredum, non intelligi de
præiudicio, quod tunc inferri diceretur per trā-
sactionem, sed de eo, quod in ipsa transactione
non esset comprehensum, & sic non operari cir-
ca contenta, aut in ipsa transactione expressa,
sed præseruare ius solum, quo ad alia extranea,
& in eadem transactione non comprehensa.
Oldrad. cons. 330. in fine, vbi dicit, quod clau-
sula sine præiudicio non operatur circa obiectū
specificatum, Dec. cons. 185. nu. 14. versic. secun-
do respondetur, vbi dicit, quod si dominus in
inuestitura apposuerit clausulam reseruatiuam,
reseruatio intelligitur facta de alio iure, quod
Domino competeret extra inuestituram, quam
expressè facit, & hoc ne instrumentum inuesti-
turæ sibi contradicat. Paris. cons. 70. n. 12. lib. 1.
& ita sentiunt ex communi Honded. cons. 86.
nu. 46.

num.46. & seq. lib.2. Io.Franc. Apont. conf.55. nu.56. Gabriel.conf. 167.nu.57. lib.2.Marescot. var. resol.lib.2. cap.137. num.5. & seq.vbi si dominus declarata caducitate receperit canonem, cum clausula sine praeiuditio caducitatis, quod huiusmodi protestatio tanquam contraria facto nihil operatur, cum incompatibile sit, quod pensio recipiatur, & saluum sit ius caducitati, & quis eodem tempore habeatur pro emphiteuta, & non emphiteuta, ideoq; factum preualet verbo, cum vtrumq; saluari non possit, & ait ita iudicatum, Marr.decis.185. num.24. & in tract.de clausul. clausula 158.nu.3.9.Seraphin.decis.756. nu.2.p.1.& decis. 1445.n.4.par.2. vbi in erectione collegiatae apposita fuit clausula, sine praeiuditio; & tamen fuit iudicatum clausulam illam intelligendam respectu non expressorum tantum, secus quoad expressa, & idem fatetur. Gratian.discept.forens.578.nu.4.vers.non obstat, latè Apostil.ad Sanctiss. Ludouis. decis.332. nu.6. vers.& in his terminis iuncto nu.seq.vbi testatur Rotam passim sequi Oldradi cons.330. proximè allegatum, Caesar Angeli tracta. de contradict. legit.qu.12.nu.9.fol.116.alioquin contract. non esset aequalis, & claudicaret, contra omnes iuris terminos.

Hęc autem adeò vera sunt, vt etiam procedant in casu, quo quis contrahendo sibi reseruat ius,
149 quoniam talis reseruatio contrà expressa non operatur, vt per Decian.cons.12.nu 25.lib.2.vbi dicit, quod reseruatio in emancipatione, quae fit contrà naturam emancipationis, nihil operatur: Huiusmodi autem est casus noster, nam si volumus per transactionem nullum censeri illatum praeiudicium haeredibus, vtique est contra naturam transactionis, quae tamquam de re dubia, ab vtraque parte semper aliquid aufert, vt diximus, si verò dicimus praeiudicium esse nimis graue, tunc competit ordinarium remedium non ex reseruatione, sed ex dispositione iuris communis, secundum quod necesse est articulari, & probare laesionem, habito respectu ad dubium litis euentum, enormissimam, vt supra satis demonstratum credimus.

SECVNDVS ARTICVLVS.

An praefatae DD. sorores desumere possint probationem ex instrumento dictae primae transactionis ad fundandam earum intentionem, non obstante, quòd ex prędictis causis dictae transactioni stare non intendant.

Contra regulam, quod ex actu impugnato quis commodum capere non possit, & Gratian.discept.279.nu.35.Giurb.decis.55.num.14. afferebantur, tres potissimum limitationes, positae per
150 Gabriel. com.conclus.tit.de reg.iur. conclus. 1. quarum prima est nu.36. quando nimirum actus est separatus ab eo, in quo quis intendit se fundare: Secunda est sub num. 49. quando impugnatio fit ex causa, quae continet manifestum errorem. Tertia est sub nu.58.vbi habetur, quod Iudex potest ex officio se fundare in actu impugnato.

Quo ad primam respondetur hic agi de actu connexo, non separato, ex quo asserta confessio, seu admissio D. Virginiae facta est sub vnico sensu, & eadem qualitate, nempè contemplatione transactionis, & illius validitatis, quoniam si cogitasset transactionem non valituram, dubio procul ab asserta confessione, & ab admissis abstinuisset; licitum erat enim D. Virginiae, dum Comitiss. Delia nomine haereditatis inficiabatur debitum dotis, & augmenti, excitando controuersias, & lites, celare etiam haereditati mobilia, & alia, quae poenes se habebat: cum autem agatur de negotio connexo, illud non patitur separationem, nec pro parte impugnari potest, pro parte autem approbari, vt in mate-
151 ria confessionis qualificatae tradit Bart. in l. Aurelius §.idem quaesijt ff.de liberat. legat. Tum etiam, quia hoc est speciale in transactione, vt eam non obseruans eidem inniti non possit l.cum proponas C.de pact. Laderch. cons.62.n.2.Surd. cons.459.num.12. lib.4.Mar.Muta. decis.Scifcil. 53. & num.23.& duobus seq. Ratio est, quia con-
152 tractus transactionis est inseparabilis, & indiuiduus, ac per consequens eidem parere est quid indiuiduum, vt prosequitur Laderch. dict. cons.62. nu.6.

Quoad secundam, respondetur non adaptari casui nostro, quoniam hic non apparet de suppositis erroribus, & vbi aliqui resultarent errores, hi quidem cum sint errores iuris, non debent hoc modo emendari, nempè impugnando actum pro parte, & pro parte non, sed rescindendo totam transactionem. Quarè si pars aduersa docuerit de erroribus, qui laesionem inferant enormissimam, iam planè habebit intentum ad rescindendam transactionem, sed tamen non poterit se fundare in ipsa transactione, quia saluum
153 remanet ius partibus, & omnia in pristinum debent reduci d.l. cum proponas C. de pact. Laderch.d.consil.62. nu.9. vers.secundum haec.

Quo verò ad tertiam, respondetur Iudicem teneri sequi mentem confitentis, vnde, dum vult se in actu impugnato ex officio fundare, debet etiam actum illum ponderare cum qualitatibus, nempe si facta fuit confessio contemplatione solutionis dotis, augmenti, & omnium contentorum in transactione, non debet fieri fundamentum in vno, nisi alia subsistant, tum quia confessio per Iudicem debet cum qualitatibus acceptari, tùm etiam, quia alioquin maxima inter ipsos contrahentes sequeretur inaequalitas, quod nullo pacto à Iudice est permittendum, ne ipse iniquitatis minister appelletur.

Opponebatur item, quod aliter etiam possunt aduersantes probare ea, quae vt dicitur, confessa est D. Virginia in ipsa transactione: Si haec via eis patet, hanc aggrediantur, vndè multo minus

Iudex debet ſe fundare in actu impugnato; quia illud fundamentum conceditur in ſubſidium iuris.

TERTIVS ARTICVLVS.

An D. Virginia iure potuerit conſtitui creditrix libr. 63861. pro intereſſe ſuæ dotis à die mortis D. Leonardi ipſius mariti, tàm pro anno luctus, quàm poſt, vſq; ad tempus factæ primæ tranſactionis.

NON eſſet de meritis agendum in præſenti, nec per conſequens de hoc articulo, qui circa merita verſatur, obſtant enim binæ tranſactiones ſuperius commemoratæ: Quoniam verò Excellentiſs. Senatui merita placet deguſtare, ad ea citra præiuditium, & cum proteſtatione progrediemur.

Planè autem certum eſt intereſſe dotis fuiſſe debitum, & proinde rectè ſolutum ex multis.

Primo ſiquidem, cum ſtatim poſt mortè Leo-
nardi D. Virginia eius vxor dotè petierit, & ne-
dum ea non fuerit ſoluta, ſed immò diu fuerit li-
tigatum, vt ex actis omninò liquet: Hinc ſanè
hæredes (ſeu eorum loco adminiſtratrix) conſti-
154 tuti fuerunt in mora, & in eorum odium orta
eſt obligatio ad dotis intereſſe Barboſ. in l. 2. n.
44. poſt medium ff. ſolut. matrim. Lup. tract. de
vſur. comment. 1. §. 4. n. 88. Burſat. conſ. 9. n. 48.
Franch. deciſ. 513. quem ſequitur latè Molſeſ.
conſ. 29. nu. 13. Manent. de contract. libell. pact.
15. nu. 41. Giurb. ad ſtat. Meſſen. cap. 15. gloſ.
15. nu. 24. 30. & 37. f. 801. Intrigliol. de feud. art.
7. nu. 130. & de materia nouiſſimè Antonin. de
Amat. reſſolut. 49.

155 Secundo, quia agitur de muliere ſolita pecu-
nias implicare, eaſq; ſuper cambijs exercere,
quo ſanè caſu intereſſe fuit debitum, nedum
ratione damni emergentis, ſed etiam lucri ceſ-
ſantis, Theſaur. deciſ. 43. n. 3. Lanar. conſ. 26. n. 1.
Rot. Genuæ. Mercat. deciſ. 28. nu. 3. Seſſe. deciſ.
regn. Aragon. 68. nu. 27. Manent. pact. 15. nu. 42.
Barboſ. in d. l. 2. n. 44. verſ. ſi autem ipſa dotem
petijt ff. ſolut. matrim. Giurb. ad ſtat. meſſan. d.
cap. 15. gl. 15. n. 39. vbi plurea refert.

Neq; obſtant duo, quæ ex aduerſo afferebantur, & copulatiuè requiri dicebantur.

Alterum, quod mulier ſit inops, & non habeat vndè ſe alat: Alterum, quod tale intereſſe probetur verè, non præſumptiuè.

Ad primum reſpondetur magis communem
eſſe in contrarium, vt nimirum, mulieri nego-
tiari ſolitæ debeatur tale intereſſe, nedum, ſi ſit
156 inopa, ſed etiam, ſi diues ſit, & ità poſt alios
tradunt Afflict. deciſ. 284. nu. 4. Theſ. deciſ. 43.
nu. 4. latiſſimè Vin. deciſ. 424. n. 18. Seſſe. deciſ.
68. nu. 27. Caſtillo. deciſ. 61. num. 23. Accedũt
Barboſ. in d. l. 2. n. 44. Lup. d. commentar. l. 1. §. 4.
nu. 89. Manent. d. pact. 15. nu. 45. Giurb. ad ſtat.
d. cap. 15. gl. 15. nu. 33. verſ. ex his conſtat iuncto
nu. 39. verſ. licet diues ſit mulier. Quinimmò
fatuũ videtur velle, quod mulier ſit ſolita exer-
cere pecunias ſuper cãbijs, & quod ſit pauper,
qui enim pauper eſt, non poteſt pecunias im-
plicare, aut ſic exercere, vt ex ſe patet.

Ad ſecundum reſpondetur eſſe etiam magis
communem ſententiam in contrarium, vt nimi-
rum opus non ſit probare tale intereſſe verè,
hoc eſt effectu, ſed ſatis eſſe, quod de eo conſtet
157 præſumptiuè, nẽpè mulierem ſolitam eſſe ne-
gotiari, vel pecunias implicare, vt teſtantur
Barboſ. in l. 2. num. 5. & 2. ſequentib. ff. ſolut.
matrim. Lup. de vſur. d. commentar. 1. §. 4. n. 89.
omnino Caſtill. deciſ. 61. n. 23. Giurb. ad ſtatut.
d. cap. 15. glo. 15. num. 3 133. Manent. d. pact. 15.
nu. 42. & ſeqq. Igitur in caſu noſtro, cum D. Vir-
ginia ſolita ſic exercere pecunias, eaſq; impli-
care, & item facilis ſit implicatio, vel in eos cen-
ſibus, vel in montibus Romæ, inſurgit præſum-
tio, quod idem feciſſet de pecunijs dotalibus, ſi
eas recuperare potuiſſet; Implicauit e. n. præter
158 legatum maternum, pretium iocalium, quæ
mulieres admodum inuitæ ſolent alienare, aut
vendere, ergo multo magis alias pecunias fuiſ-
ſe implicaturam credendum eſt, vt proſequitur
Manent. d. pact. 15. nu. 43. Giurb. d. gl. 15. nu. 33.
159 Cum autem certi ſumus de veriſimili implica-
tione, intereſſe, certum redditur, ex quo vnicui-
que notum eſt, quantum præſtare ſoleant, ſeu
reddere cenſus aut loca montium, vt inquit
Gratian. diſcept. forenſ. 579. n. 19. lib. 3. Caſtill.
deciſ. 29. nu. 5. Io. Philip. Teſtaij allegat. 14. nu.
72. & ſeq. quod etiam conſtat ex ipſa tranſactio-
160 ctione anni 1608. per quam dicitur probata
liquidatio, vt per Giurb. deciſ. 114. nu. 15.
161 Immò verò ſufficit tale intereſſe veriſimile
eſſe, licet non plenè probatum, ad effectum, vt
debeatur. Grammat. deciſ. 103. num. 93. & ſeq.
Lup. d. tracta. de vſur. comment. 1. §. 6. num. 128.
Surd. tract. de aliment. tit. 1. quæſt. 45. num. 43. &
ſeq. conſ. 327. nu. 54. Hond. conſ. 39. n. 13. & ſeq.
verſ. minus in caſu iſto Peregr. conſil. 77. nu. 10.
lib. 2. videndus, qui loquitur etiam in nobili, &
non ſolito negotiari, Menoch. conſ. 7. num. 16.
162 veriſimile enim quod eſt, illud probatum di-
citur, Oldrad. conſ. 13. in fine Crauet. conſ. 61.
nu. 9. conſ. 135. nu. 33.
163 Contraria autè vel procedunt in intereſſe in-
ſolito, & exceſſiuo, ſecus in intereſſe legali, &
moderato, vt per Caualch. deciſ. 35. nu. 23. p. 1.
Rip. obſeruat. 168. nu. 4. Farinac. conſ. 162. num.
35. lib. 2. Rot. Genuen. deciſ. 194. n. 3. vbi etiam
164 dicit tale intereſſe non probatum poſſe taxari
Iudicis officio, & proſequitur Lup. d. §. 6. num.
128. Vel non procedunt in ſolito negotiari, &
implicare pecunias in cenſibus, vel locis mon-
tium Romæ, nam cum implicatio ſit probabili,
& intereſſe, quod percipi poteſt, ſit certum, alia
165 liquidatio non requiritur Gratian. vbi ſupra,
nu. 19. In omnem caſum attenta mora iuramen-
166 tum ſupplebit, vt per Burſat. conſ. 68. num. 38.

infert

confert Bocell. summ. decis. tit. 54. nu. 36.
Tertio cum in testamento maritus ipsi D.
Virginiæ dotem legauerit, Dubio procul hære-
167 des ita fuerunt constituti in mora, vt dotis
interesse fuerit omnino præstandum, Surd. decis.
240. nu. 15. vers. sed, & super hoc Castill. decis.
Scisil. 7. num. 24. & seqq. Burs. cons. 68. nu. 38.
cons. 184. num. 29. vers. quarto videmus confert
Thes. Iun. in addit. ad eius patris decis. 43. vers.
quæro, quid si maritus.
Quartò obseruandum, quod Mediolani, vt in
facto mihi certissimum supponitur, extat con-
168 suetudo præstandi interesse ratione retardatæ
solutionis dotis, ea autem attendenda est, quia
licita, & omnino iusta existimatur, latè Aldo-
uin. cons. 84. n. 9. Appostill. ad Sanctiss. Ludouis.
decis. 93. in litt. A. accedit Lup. de vsur. d. §. 4.
169 n. 91. vbi dicit valere statutũ præbẽns tale inte-
resse propter morã, Sesse decis. 68. n. 47. Brunor.
à Sol. quæst. 46. n. 20. Manent. d. pact. 15. nu. 23.
latissimè Giurb. dicta gl. 15. nu. 36. & de com-
muni testatur post multos, cum distinctione
tamen Molin. de pact. nuptial. lib. 3. quæst. 39.
num. 71. & seqq. vbi probat valere statutum, vel
consuetudinem, quod viduæ ratione retardatæ
solutionis dotis annuum certum interesse præ-
stetur, dummodò tamen ad iustam quantita-
tem possit adiudicari, secus si immoderatam
quantitatem determinet, quia tunc esset iniquũ,
Cæterum in casu nostro consuetudo est licita,
non immoderata, ergò seruanda, multo magis,
quia, petita dote, & pendente lite, potest vi-
170 dua petere dotium interesse vsque ad octo,
vel decem pro centenario, vt post multos tradit
Giurb. vbi supra nu. 30. Immò verò eo casu inte-
171 resse ab hæredibus existentibus in mora præ-
standum est tamquam sors. Bursat. cons. 184. n.
29. Schenard. cons. 62. nu. 121. fuit etiam debitũ
172 interesse alterius interesse Giurb. decis. 24. nu.
35. confert Schenard. cons. 62. num. 28. Et hæc
173 consuetudo est fundata super statuto Medio-
lani, cap. 43. vol. 1. vbi in fine loquitur, etiam de
dote, & excipit solum tempus, quo mulier per-
cipiat alimenta ab hæredibus viri, ita vt vnius
temporis exclusio aliud includat, & cum habea-
mus casum à statuto decisum, non sit vlterius
quærendum, maximè cum dictum statutum sem-
per fuerit seruatum, & in praxi seruetur, vt iu-
ramentum sufficiat, tàm ad probandam substan-
tiam, quam quantitatem damni, & si aliud ali-
qui senserunt, praxis antiqua est in contra-
rium.
Demum, vbi memoratum interesse non fuis-
set à principio præstandum (quod negamus)
174 cum tamen illud fuerit solutum, non potest
repeti, quia videtur solutum ex pacto, quod li-
citè fieri potuit, Barbos. in d. l. 2. n. 48. vers. quod
verum intelligas. ff. solut. matrim. Surd. d. tract.
de Alimentor. tit. 1. quæst. 45. n. 76. Brunor. à Sole,
d. quæst. 46. nu. 20. & seq. Sesse. d. decis. 68. n. 18.
latè Manent. d. pact. 15. nu. 19. vers. at circum-
scriptis, iunctis num. 21. 22. 24. 58. & multis se-
quentibus. Giurb. d. glo. 15. num. 39. versic. quo
in casu.
Non obstant in contrarium adducta, & primo
quod viduæ moram passæ non debeatur dotis
interesse, Peregrin. cons. 71. n. 6. lib. 4.
Respondemus, negando moram in D. Virgi-
nia, verum eam deprehendi in ipsis hæredibus,
175 Tum, quia lapsus anni eos in mora constituit
Castill. decis. 61. nu. 22. & 27. vbi ità iudicatum,
Lanar. cons. 26. num. 10. Surd. cons. 221. num. 40.
Schenard. cons. 62. nu. 52. Giurb. vbi supra n. 37.
Tum, quia maritus legauit dotem, & præterea
adest promissio in instrumento ad fauorem D.
Virginiæ, licet non præsentis, ad instantiam eo-
rum, qui dotem soluerunt, de ipsa restituenda,
176 quæ moram post annum inducit, vt iudicatum
testatur Thes. in addit. ad dictam decis. 43. Tum
177 quia in ipso contractu appositum fuit iuramẽ-
tum, quod hæredes in mora constituit, cum ha-
beat vim interpellationis, latè Ozasch. decis. 49.
num. 7. & latius Schenard. cons. 62. nu. 44. Marta
decis. 135. nu. 5. Tum quia statim dotem petijt,
vt initio diximus, Tum demum, quia habebat
178 bona pœnes se, quæ cogitabat retinere pro
interesse, quo casu non dicitur saltem moram
passa, vt per Surd. cons. 290. nu. 52.
Non obstat secundo, quod contractus fuerit
celebratus ad formam statutorum Genuæ, se-
cundum quę mulier tenebatur manifestare quid-
quid retinuit ex bonis viri, antequam audiretur
ad eius dotes petendum, & proindè hæredes
non fuerint in mora.
Nam primo respondetur, instrumentum do-
tis fuisse celebratum absente ipsa D. Virginia,
& pactis præiudicialibus non consentiente, quę
tantum postquam fuit à parte productum, illud
acceptauit in partibus fauorabilibus, quod etiã
179 admittitur ex Statut. Mediolani cap. 52. vol. 1.
ex qua acceptatione non censetur renunciatum
180 iuri suo, cui neque renuntiare potuisset absque
interuentu agnati, vel Iudicis ad formam Stat.
Mediolani in cap. 328. vol. 1. quia aliunde ex
publicis documentis habet probationem ipsius
dotis.
181 Secundò respondetur, quod actus manifestan-
di respicit modum, quo quis vti debet ad obti-
nendam dotis restitutionem, & sic concernit
ordinatoria iudicij, ad ea, quæ tradit Surd.
cons. 204. nu. 6. vers. secundo moueor, & num.
182 seq. & in ordinatorijs attenditur statutum
loci Iudicij, ita DD. communiter in l. cunctos
populos. C. de summa trinit. & fide Cathol. An-
char. quæst. fam. 3. num. 2. lib. 2. & prosequitur
Surd. d. cons. 204. num. 7. dicens hoc esse verum,
siuè agatur de ordine processus, siue executio-
nis.
Tertio respondetur tale statutum tendere ad
fauorem hæredum, & sic verba illa teneri pro-
palare, intelligenda esse volentibus hæredibus,
quia dicit teneatur propalare ad instantiam hæ-

tedis, ergo hæredea, qui nou interpellarnut
tenebantur prius interpellare, alioquin præsu-
muntur non velle, & sunt in mora, nec ideò mi-
nus potest vidua eiua dotes consequi, idem di-
cimus in materia caducitatis, quamuia ipso iure
incurratur, non obsit, nisi domino volente.

Demum respondetur, hanc exceptionem de-
buisse ab ipsis hæredibus opponi antequam ipsa,
vidua audiretur ad petendas dotes, cum autem
183 nou fuerit opposita, nou potest post transa-
ctionem executioni missam, & obseruatam vl-
terius opponi ad tex. in l. 1. C. de iur. & fact.
ignor. & per Surd. decis. 332. n. 3. & seq. lib. 2.

Non obstat, quod, cum D. Virginia habuerit
plura bona pænes se, ex quibus percipi poterat
fructua, eaq; declarauerit velle retinere, quod
inquam illud interesse perceptum, vel quod vu-
risimiliter percipi potuit, fuerit compensandũ
tamquam de quantitate ad quantitatem, vel sal-
tem debuerit sistere cursum vsurarum.

Primo respondetur: Aut loquimur respectu
locorum Montium Romæ, & redituum empto-
rum in caput Co. Tabernæ, & cessabat compen-
satio, quia omnia hæc possidebantur tamquam
propria, & eorum fructus lucrabatur D. Virgi-
nia, vt in sequenti articulo demonstrabimua;
184 Aut respectu pallatij; & eum esset creditrix,
potuit in causam aliorum creditorum retinere
similiter absq; onere compensationis in dotem
ad ea, quæ tradunt Sesse. decis. 68. n. 28. Castill.
decis. 61. nu. 27. & seq.

Secundo respondetur, quod eum maritus do-
tem legauerit ipsi D. Virginiæ, vt inserunt illa
verba (vltra dotem) Planè ea quidquid perce-
pit, potuit percipere ratione interesse dotia, &
185 in eam causam imputare citra obligationem
compensandi, Manene d. pact. 15. nu. 55. Giurb.
ad stat. d. glos. 15. nu. 41. Sesse. decis. Regu. Ara-
gon. 68. nu. 39. 51.

Tantò fortius, quantò quod regulariter ad-
186 uersus viduam eius dotem repetentem non
possunt obijci tales compensationes, vt per
Mastrill. decis. 189. nu. 10. & seq. vbi pluries ità
iudicatum.

Sed sic est, quod pro interesse dotia nihil re-
tinuit, ex quo omnia compensanit hæreditati in
ipsa transactione anni 1608. vsq; à die mortis
Leonardi. Ergo æquum omninò fuit, quod sicut
restituit ea, quę potuit percipere ratione inte-
resse dotalis, eorum loco aliud simile interesse
præstaretur, nu maxima inter ipsaa partea se-
queretur inæqualitas. Immò eum interesse de-
187 beretur tamquam sors, fuit præstandum inte-
resse alterius interesse, vt diximus, ex Giurb.
decis. 24. nu. 35. Si omnia itaq; semel fuerunt
compensata, inutiliter de compensatione iterum
opponitur.

Quod verò attinet ad interesse pro anuo lu-
ctus, non est, cur plura adducamus, quam cum ipsa
compensauerit pecuniam pro alimentis solutã,
nullo iure debuit denegari interesse dotis, cum
siuè vnum, siue aliud præstari æquum esset, si
autem magis vnum, quam alterum pręstare con-
uentum fuit, nullus, vt patet, nunc est conque-
rendi relictus locus &c.

QVARTVS ARTICVLVS.

An eadem iure potuerit constitui creditrix libr.
30000. ex causa paratorũ, virtute stat. Mediol.
261. Et tàm ex causa donationis ob nuptias,
quàm aliarum donationum sibi à viro factarum;
non obstante, quod dotis eius instrumentum
sit celebratum ad formam statutorum Genuæ,
& quod donationes dicantur factæ, constante
matrimonio, & renocatæ in vltimo testamento
D. Leonardi eiua viri, & vbi negatiue resolua-
tur, an teneatur ad restitutionem fructuum ab
ea perceptorum, & qui percipi potuerunt ex
dictis rebus donatis.

TAM ex censura iuria municipalis Mediola-
ni in cap. 291. quam ex dispositione iuris
communis, certum est D. Virginiam potuisse,
immò declarari debuisse creditricem lib. 30000.
ex causa paratorum. Si quidem ex dispositio-
ne iuria municipalis cautum est, quod mulier,
mortuo viro, lucretur omnia eius causa para-
ta.

De iure autem communi, quæstio insurgit, &
188 dubium in eo versatur, sanè an iocalia tradita
vxori, donata præsumantur, eum de donatione
nou apparet, cum verò de ea liquet, nemo du-
bitat; quin pro illius validitate sit pronuncian-
dum, ita distinguit Clar. §. donatio, quæst. 10.
circa finem. vers. aut constat, quod voluit do-
nare, Bertaz. consil. ciuil. 59. nu. 27. Mantic. de
tac. & ambig. conu. lib. 11. tit. 6. nu. 14. vers. præ-
terea Farinac. decis. Rot. Rom. diuers. decis. 113.
nu. 1. part. 1. dicens nou referre, quod sint præ-
189 tiosa, quia etiam in prætiosis tenet donatio ir-
reuocabiliter, nec dissentit Honded. cons. 30. nu.
7. iuncto nu. 36. lib. 2.

Cæterum in casu nostro constat de donatio-
ne, quia Leonardua protestatua est in illo chi-
rographo se iam donasse iocalia, & sic vsua est
verbis tempus præteritum importantibus. Igi-
tur succedit, & habet locum præsumptio, quod
190 ea donata censeantur antè matrimonium,
prout tales donationes eo tempore fieri con-
sueuerunt, vt probat Honded. cons. 4. nu. 52. lib.
2. & per consequens donatio valet à principio,
vt per eundem Honded. d. cons. 30. num. 36. quo
191 casu mansit irreuocabilis l. si antè matrimo-
nium C. de donat. antè nupt. l. cum hic status §.
1. ff. de donat. int. vir. & vxor. l. 2. C. de reuoc.
donat. Mantic. de tac. & ambig. conu. d. lib. 11.
tit. 6. nu. 14.

Tantò magis, quanto, quod iocalia ex se ca-
piebant talem summam, vndè nedum aliquid
plus debito accepit, vt multo minua, quàm de-
beretur eidem D. Virginiæ fuerit solutum.

Nou

Non obstat, quod contractus subiaceat dispositioni Statutorum Genuæ, secundum quæ vir non potuisset lucrari dotem; Ergo nec etiam vxor iocalia, ad æqualitatem seruandam.

Respondetur D. Virginiam non renuntiasse statutis Mediolani; Immo in eo contractu non interuenisse: In omnem casum, cum renuncia-
192 tio sit stricti iuris, & restringatur ad expressa, renunciatio quo ad quædam non arguit renunciationem quoad alia, Bart. in l. si domus ff. de seruit. vrb. prædior. Rom. cons. 168. num. 1. Rol. de lucr. dot. q. 19. n. 4. Cancer. var. resol. lib. 3. cap. 15. nu. 235. & seq. quamobrem respectu qualitatis non renunciatæ erit attendendum statutum domicilij viri, vt supra diximus.

Respondetur secundo, quòd cum iocalia fuerint donata antè matrimonium, ea dicitur lucrata vxor saltem vigore donationis, vt etiam diximus, cum statutum Genuæ non impediat virum donare vxori, iocalia ante nuptias.

Nec inæqualitas ex aduerso considerata debet attendi, quoniam de iure nouissimo valent pacta
193 inæqualia inter dotem, & donationem propter nuptias, vt latissime per Mantic. de tac. & ambig. conu. lib. 20. tit. 4. nu. 15.

Non obstat, quòd facta dicatur reuocatio in vltimo testamento D. Leonardi.

Primò respondetur donationem ipsam non potuisse reuocari, vt supra diximus.

Secundo respondetur, immò non fuisse reuocatam, nec de tali expressa reuocatione constare, quandoquidem in ipso testamento nullum verbum fecit testator de reuocatione augmenti, sed tantum voluit computari ea, quæ iam habuerat D. Virginia, quæ quidē imputatio reuocationem non arguit, sed potius confirmationem, vt de se patet.

Non obstat, quod talis donatio careat insinuatione, & iuramento, & sic solemnitatibus à Nou. Const. requisitis, quo casu nulla sit.

194 Respondetur enim, quod cum donatio propter nuptias dicatur donatio ob causam, ea planè non subiacet solemnitatibus Statutorum Surd. decis. 214. num. 14. Mantic. de tac. lib. 13. tit. 4. num. 11.

Nec obstat, quod Constitutiones loquantur
195 per verba generalia. Quia cum valeat argumentum de dote ad donationem propter nuptias, Honded. cons. 48. num. 6. & seq. Sicut statu-
196 tum generaliter loquens non compræhendit casum dotis priuilegiatum, ita nec donationem propter nuptias. Amat. decis. 42. per totam Gratian. discept. forens. 498. num. 36.

His firmatis consequens etiam est non esse agendum de aliqua fructuum restitutione, maximè verò, quia quamuis vxori maritus donauerit pecunias, ex quibus emerit prædia, & do-
197 natio sit nulla, nihilominus ipsa tenebitur tantum ad pecuniam, seu capitale, & lucrabitur fructus Lanar. cons. 26. num. 21. Ioseph. Ludou. decis. 28. nu. 9. Molfes. ad consuetud. Neapol. tit. de renunciat. quæst. 19. nu. 5. Farinac. decis. 607. num. 2. part. 2. Idem dicendum respectu transac-
198 tionis, quæ tamquam bona fide facta mulierem potissimum excusat à fructuum restitutione, vt per Mastril. decis. 73. nu. 25. vbi ita iudicatum.

199 Neque obstat, quod cum titulus sit à principio nullus, bona fides resistat, quæ ad fructuum restitutionem omninò cogit l. fructus, l. domum ff. de rei vind.

Quia negamus malam fidem: In omnem casum, hoc esse speciale in vxore, vt lucretur fructus, vt proximè diximus.

QVINTVS ARTICVLVS.

An eadem constitui potuerit creditrix libr. 14110. pro legato materno, & eius interesse.

CVM obuenisset constante matrimonio D. Virginiæ Spinulæ legatum maternum, illudq; ipsa exegisset, vt publicis constat documentis, eam summam statim implicauit in tot locis montium Romæ, quæ deinde compensauit hæreditati, vna cum interesse percipi solito, quamobrem, si ipsa illud compensauit, æquum erat etiam, quod eidem eius legatum restitueretur, vna cum memorato interesse, debito tamquam ratione damni emergentis, ne detrimentum pateretur, & hæreditas cum eius locupletaretur iactura, contra notissimas iuris regulas.

200 Non obstat, quod quid quid acquirit vxor, constante matrimonio, censeatur acquirere ex bonis viri. l. Quintus ff. de donat. inter vir. & vxor.

Respondetur, hoc non habere locum, quando mulier habet aliunde, nempè bona extradotalia,
201 talis enim tunc præsumptio excluditur, & alia eius fauori assistit, quod nimirum ex proprijs bonis acquisiuerit. Salice in l. si mater C. de contrah. empt. Natt. cons. 543. nu. 20. Surd. decis. 55. num. 4.

Secundo respondetur, quod mulier hæc ex eius pecunijs superlucrata erat egregiam pecuniarum quantitatem, ea propter implicatio redditur verisimilis, in tantum, vt cesset hoc casu præsumptio dictæ l. Quintus. latè Surd. cons. 459. num. 18. lib. 4. vbi plures in hanc congerit
202 sententiam. In omnem casum, deficiente probatione, esset locus iuramento in supplementum aduersus d. l. Quintus, vt per Menoch. cons. 1102. nu. 22. lib. 12.

Constat igitur nullos resultare errores in præiuditium D. Marchionis Marini, vel sororum, Verum multos deprehendi in præiuditium D. Virginiæ, quæ non modicam hucusq; patitur læsionem, tàm ex vna, quàm ex altera transactione.

Ex prima, quia compensauit hæreditati redditum emptum in caput Com. Tabernæ vna cum maiori parte eius interesse, ad quod non tene-

batur:

Mutuans pecuniam super certare, habet illius retentionem in praeiuditium aliorum creditorum, si pecunia fuit soluta priori creditori. Cap. LXVI.

AD hoc, vt tertius soluens ingrediatur locum prioris creditoris in praeiuditium aliorum creditorum, casus est in l. Arist. ff. quae res pign. obligat. poss. & in l. 1. C. de ijs, qui in prior. cred. locum success. vt expressè conueniat cum priore creditore de ingrediendo in eius locum, & cessionem obtineat Crau. cons. 582. Barbos. in l. post dotem n. 61. ff. sol. matri. & post eos Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 269. n. 2. 4. & 5. & in decis. March. 66. nu. 7. hoc idem probat Petr. Gregor. Sintag. iuris. lib. 23. cap. 12. nu. 2. p. 3. Et quod necessaria sit cessio anterioris crediroris, probat etiam Surd. cons. 444. nu. 8. & Mar. Ant. var. resol. lib. 2. resol. 50. per totum.

2 De AEQVITATE tamen, si quis emit rem obligatam creditoribus diuersis, cuius pretium peruenit ad priorem creditorem, non obstante, quod actum non fuerit de ingrediendo in eius locum, nec sit obtenta cessio, competit ipsi emptori retentio rei in praeiudicium aliorum creditorum l. qui AEQVITATE ff. de doli mali except. Adeo quod talis emptor, seu mutuans pos-
3 sidens pignus, erit tutus aduersus posteriores creditores, etiamsi non habuerit cessionem à primo creditore, cui soluit, vel ad quem peruenit pecunia mutuata. Neq; tenebitur relaxare rem, nisi à secundo creditore ei offeratur pecunia soluta primo creditori Fran. de Ponte cons. 87. sub nu. 4 & 6. lib. 2. Gratian. d. cap. 269. n. 8. cum plur. seq. & nu. 38. iuncta all. decis. 66. per totam.

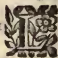
Considerat enim lex, quod ex huiusmodi pecuniarum solutione, facta priori creditori, nul-
5 lum allatum fuit damnum posterioribus credi- toribus, quibus deterior non est effecta condi-
6 tio, idcirco AEQVITATEM amplectendo, nec etiam melior eorum conditio effecta esse debet, sed in eius statu conseruata, dum ius agendi
7 non fuit acquisitum emptori, sed tantum ius retinendi.

8 Et sic patet cessionem, & pactum esse necessaria ad agendum, non autem ad retinendum, mul-
9 tà enim iustè retineri possunt, quae iniustè petuntur, vt diximus supra in cap. 51. nu. 6. & cap. 55. nu. 4. per Gratian. cap. 269. nu. 15.

SVMMARIA.

1 *Pactio nudam actionem non parit, sed tantum exceptionem.*
2 *De AEQVITATE omnia pacta, etiam nuda, sunt obseruanda.*
3 *Fidei humanae nil tam congruum est, quam seruare pacta.*
4 *AEQVITAS naturalis, nihil distinguit inter nudam pactionem, & stipulatione corroboratum.*
5 *In pactis versatur factum, in stipulatione vero versatur ius.*

Pactum tàm nudum, quàm stipulatione corroboratū, pari passū obseruandum esse vult ratio naturalis. Cap. LXVII.

LIcet de iure Iudex stare debeat obligationibus stipulatione corroboratis, vt stipulatione constrictum condemnet, de nudo pacto appellatū absoluat, cum nuda pac-
1 tio actionem non pariat, sed tantum exceptionē l. iuris gentium §. sed cum vbi gl. ff. de pactis.

Attamen AEQVITAS naturalis suadet nos
2 ad obseruantiam omnium pactorum, & qui nudo pacto promissum fecerit, diceretur congruen-
3 ter naturae fecisse, vt scribit Vlp. in l. 1. de pactis dum ait, quid etiam tàm congruum est humanae fidei, quàm ea, quae inter eas placuerint seruare, & sic, vel stipulatione corroboratum, vel nuda pactione promissum sit, eodem modo AEQVI-
4 TATE naturali inspecta seruandum est, vt scribit Conan. tit. de AEQVITATE sub nu. 5. litt.
5 C. in fin. fol. mihi 68. licet in pactis versari factum, in stipulatione versari ius habeatur, in l. si vnus §. pactus ne peteret, vbi Bart. num. 2. ff. de pactis.

SVMMARIA.

1 *Sententia retractari debet per instrumenta de nouo reperta.*
2 *Falsa causa vitiat non solum rescriptum, sed etiam sententiam.*
3 *Falsam ob causam rescinditur transactio, & senten. L. Admonendi de iure iurando, dispositiō circa iuramentum ob defectum probationū, videtur requirere restitutionem in integrū n. 4. & 5. contr. n. 6.*
5 *Sententia lata in casu l. admonendi, vlz. vigore iuramenti necessarij per instrumenta de nouo reperta, retractatur absq; restitutione in integrum.*
7 *Sententia lata super probationib. priuilegiatis, vt in casu l. admonendi, nunquam transit in iudicatum.*
8 *Sententia lata vigore iuramenti delati in defectum probationum censetur lata ex praesumptis, & fictis probationibus.*
9 *Probatione vera superueniente cessat haec ficta.*
10 *Restitutio in integrum tantum peti debet, vbi iure ordinario deficimur.*
11 *Iudex num iudicauerit habita ratione iuramenti necessarij, dum reum absoluit.*
12 *Stante probatione semiplenè facta tàm per actorē, quàm per reum, si Iudex delato iuramento in supplementū absoluit reum, praesumitur tunc motus ad absoluendum propter iuramentum ipsius rei.*
13 *Iudex in dubio praesumitur, quod absoluerit ex causa, quae colligitur ex actis.*

14 Sen-

14 *Sententia lata vigore iuramenti à parte parti delati, non retractatur per instrumenta de nouo reperta, nec ab ea appellatur.*
15 *Hoc procedit, etiam si iuramentum à Iudice delatum sit, consentiente parte.*
16 *Iuramentum necessarium parti in supplementum probationis quando non defertur.*

Ex instrumentis de nouo repertis retractatur ipso iure absq; restitutione sententia lata super probationibus priuilegiatis, idest in casu l. Admone. de iure iurãdo. Cap. LXVIII.

Apir I. C. in l. imperatores ff. de re
iud., & Imper. in l. rem publicam C.
de iure reipub. lib. 11. clarissimè dis-
1 ponunt in negocio publico per in-
strumenta de nouo reperta retractari sententiã,
2 sicuti falsa causa vitiat non solum rescriptum,
sed etiam sententiam l. si Prætor §. Marcellus ff.
3 de Iudic. & l. 1. c. si ex fals., quinimò, tum sen-
tentia, tum transactiones ex falsis causis latas,
& initas rescindi solere scribit Amplis. D. Sen.
Bellonus lib. 1. de ijs quæ in conti. fiunt, cap.
116. num. 2.

Hinc perpendunt Scribentes propter instru-
menta de nouo reperta, an in casu l. Admo-
4 nendi de iure iuran. vbi quis mediante iura-
mento obtinuit sententiam, opus sit in integrũ
restitutione, vt sententia retractari possit, an
autem ipso iure rescissa dicatur sententia ex
productione instrumentorum de nouo reper-
5 torum, Et opus esse restitutione scribit Ias. in
d. l. Admonendi nu. 12. Odd. de restitut. in inte-
grum qu. 74. art. 5.

6 De AEQVITATE tamen absq; restitutione
ipso iure retractatur sententia lata super præ-
textu iuramenti necessarij in supplementum,
slz. probationum, quia sententia huiusmodi
7 dicitur lata super probationibus, priuilegiatis
quæ nunquam transit in iudicatum secundum
Innoc. in cap. tua nos de cohabit. mul. & Cler.
quem sequitur Caccialup. in repetit. d. l. Admo-
nendi nu. 29., vbi subijcit, quod sententia lata
ex iuramento delato in defectum probationis
8 censetur lata ex præsumptis, & fictis probatio-
nibus l. eum qui ff. §. de iur. iur. Idcirco superue-
niente vera probatione cessat hæc ficta l. filio
quem Pater ff. de liber., & posthum. Hanc eam-
9 dem sententiam sequitur Ias. in eadem l. Admo-
nendi quem sequitur Odd. cit. qu. 34. art. 5. Ea
præsertim ratione, quia tex. eiusdem l. Admo-
nendi dicit Constitutionibus Principum per-
missum hoc fuisse, quæ Principum Constitutio-
nes in hoc sequuntur AEQVITATEM. Si
enim ex Constitutionibus Principum hoc
permissum est, ergo frustrà auxilium restitutio-
10 nis in integrum postulatur l. 1. C. de Thesaur.
Cum restitutio peti debeat tantum, vbi iure or-
dinario defficimur Fach. lib. 9. controuers. iur.
c. 27. vers. contrar. Igitur per totum post Bos.
tit. de remed. contra bannitos nu. 4.

11 Et quia hæsitari aliquando posset, an Iudex
iudicauerit, habita ratione iuramenti necessarij,
dum aliquem absoluit à petitis; Aduerti debet,
si Actor, & Reus probauerunt ambo semipleuè,
& Iudex de lato iuramento reo ipsum absoluit,
præsumitur tunc Iudex motus ad absoluendum
12 propter iuramentum ipsius rei, & consequẽter
propter falsas probationes, in dubio enim Iudex
præsumitur, quod absoluerit ex causa, quæ col-
13 ligitur ex actis l. si quis ad exhibendum ff. de
exceptio. rei iud. Caccialup. in d. l. Admonendi
sub nu. 28. vers. Tu aduerte.

14 Hæc tamen conclusio locum non habet in iu-
ramentis à parte parti delatis, quia tunc nec da-
tur appellatio, nec retractatur sententia sub pre-
textu instrumentorum de nouo repertorum, vt
post Bal. Ang. & alios probat Caccialup. in
repet. d. l. Admonendi num 16. vbi subijcit hoc
15 idem procedere, si iuramentum necessarium
delatum fuit per Iudicem parte consentiente,
quod notatu dignum est, casus autem, in qui-
bus iuramentum necessarium, idest in supple-
mentum probationis non defertur, ponit Ias. in
d. l. Admonendi nu. 109. cum sex seq. ad quem
remittitur Lector.

SVMMARIA.

Clerici non succedunt in feudis num. 1. 29. 40., & 41. Excipiuntur Clerici prima Tonsura n. 25.
2 *Monaci, & alij Religiosi sunt incapaces feudorum.*
3 *Feudi sunt incapaces ij, qui feudo seruire nõ possũt*
4 *Milites Hyerosolimitani sunt religiosi, & regulares solemniterq; Vota Castitatis, Paupertatis, Obedientia emittunt.*
Milites Hyerosolimitani succedere non possunt in feudis nu. 5. Et hoc de rigore iuris nu. 6.
Contrarium verius de AEQVITATE n. 9. & 11.
7 *Milites Hyerosolimitani militia sua adeo vocare tenentur, vt Domino feudi debita seruitia præstare nequeant.*
8 *Milites Hyerosolimitani non possunt se astringere alicuius homagio, vel iuramento, quod præstatur in feudis.*
10 *Doctoris dictum prolatum in ætate maturiori verius reputatur, quam primum dictum in ætate minori, siue minus matura.*
12 *Doctor asserens, quid quam de rigore, sentire videtur, quod aliter sit seruandum de AEQVITATE.*
13 *Milites Hyerosolimitani dicuntur mutasse statum in melius, & in melius concitasse arma.*
14 *Militum Hyerosolimitarum institutum est ad arma potius, quam ad diuina operam dare.*
15 *Clerici prima tonsuræ non excluduntur à feudis.*
16 *Milites Hyerosolimitani feudo inseruire valent per*

subsi-

ſubſtitutum, vbi perſonaliter ſeruire non poſſunt.
17 Vaſſallus ex probabili, vel iuſta cauſa ſeruire poteſt Domino per ſubſtitutum, vel per fructuum contributionem.
18 Durum eſt vaſſallum aliquando non poſſe alijs inſeruire; maximè quando Dominus bellum non habet, cum ex feudo, vt plurimum, alimenta conſequi non valeat vaſſallus.
19 Vaſſallus non poteſt habere à diuerſis Dominis diuerſa feuda; contrarium verius.
Nemo poteſt eſſe ligius duorum Dominorum nu. 20.
Contrarium verius de AEQVITATE nu. 21.
22 Vaſſallus duorum Dominorum ſeruire debet perſonaliter ſeniori, Poſteriori verò per ſubſtitutum.
24 Niſi poſterior praueniſſet.
23 Qui prior eſt tempore, potior eſt in iure in obligationibus facti.
25 Perſonæ, quæ ſint incapaces feudorum remiſſiuè.
26 Hermafroditi ſunt feudi incapaces.
Feudi incapaces ſunt demens à natura, mutus, cæcus, & alij perpetuò imperfecti nu. 27. & 31.
28 Feudorum liber autenticus in hoc dominio eamdem auctoritatem habet in cauſis decidendis, quam leges, & Conſt.
Clericus, Monacus, & Conuerſus non ſuccedunt in feudo recto, etiam ſi religionis habitum dimiſerint nu. 29. & 32.
30 Miles Chriſti qui factus eſt, desijt eſſe miles ſeculi.
Clara vbi ſunt iura, ceſſat omnis interpratatio nu. 33. & 34.
35 Caſus vbi eſt in iure expreſſus, ibi ceſſat omnis dubitatio.
36 Lex, quamuis dura, ſeruanda eſt.
37 Lex vbi pedes figit, non licet vltra tranſgredi.
38 Legem quando habemus, fruſtrà quærimus rationem.
39 Lex ante omnia ſeruanda eſt.
42 Nou. Conſt. probibent ſucceſſionem feudorum in fæminis.
43 Feudali in materia, æquiparantur Feminæ, Clerici, & Monaci.
44 Lege veteri duo equiparata, noua diſpoſitio edita in vno comprahendit etiam aliud.
45 Feudorum iura dicuntur ſingularia, quæ non poſſunt extendi ad deciſionem aliarum cauſarum.
46 Domino vtilius eſt, vt fæmina ſuccedat in feudo, quam Clericus.
Feudorum incapaces ſunt omnes Religioſi, quampræter Epiſcopus, & Abbas nu. 47. & 49.
48 Cardinales ſuccedunt in feudis.
Contrarium probat Thom. de Aminad.
49 Clauſula non obſtante quacunq; conſuetudine in decreto appoſita habet vim derogatiuæ, non ſolum ad conſuetudines præſentes, ſed etiam ad futuras.
50 Exceptio in caſib. non except. confirmat regulam.
51 Conſuetudo, per quam admittuntur Clerici ad feuda dicitur, irrationabilis.
52 Conſuetudo irrationabilis, nulla præſcriptione, etiã in memorabili euincitur.
53 Conſuetudo non inducitur, niſi accedente Principis ſcientia, & patientia.
54 Maximè in his, quæ Principi reſeruata ſunt in ſignum ſupremi Dominij.
55 Officiales inferiores non poſſunt nec tacitè, nec expreſsè, præiudicare iuribus Principis.
56 Feuda concedere, vel alienare, ſolum ad Principem ſpectat.
57 Eius eſt nolle, qui poteſt & velle.
58 Reſeruatio conſeruat ius, & actus, in quo facta eſt reſeruatio, nullum præiuditium affert.
59 Mediolani Duces inueſtiuerunt Clericos de feudis.
60 Clericorum fauore ſæpè iudicatum fuit per Sen. & Mag. circa feudorum ſucceſſionem.
61 Legibus, non exemplis eſt iudicandum.
62 Conſuetudo induci non poteſt, niſi ab habente poteſtatem legis condendæ.
63 Mulieres, quæ legem condere nequeunt, neq; etiam conſuetudinem introducere valent.
Clerici admittuntur ad feuda, ſi Domino placuerit nu. 64. & 65.
Clericus in Sacris conſtitutus non pugnabit propter ſanguinis efuſionem, & timorem irregularitatis num. 66. & 78. & 87.
67 Voluntas Principis circa admiſſionem Clerici ad feuda, expreſſa eſſe debet, non tacita.
68 Feudo conceſſo Clerico, valebit conceſſio, ſi Dominus ſciebat illum eſſe Clericum.
69 Conceſsio huiuſmodi dicitur fieri per gratiam.
70 Probatio nulla eſt maior, quam ea, quæ à parte deſumitur.
71 Doctoris doctrina intelligenda eſt ſecundum legem, quam allegat.
72 Feudatarius, ſi in publica expedit. perſonaliter non venerit vocatus à Domino, vel aliũ pro ſe Domino acceptabilẽ mittere contempſerit, feudo priuatur.
73 Religioſis prohibitum eſt arma bellica exercere.
74 Clerici, & Religioſi indiferenter admittuntur in ſucceſsione feudorum Eccleſiaſticorum.
75 Feudo temporali conceſſo Clerico, cenſetur tacitè conuentum, vt per ſubſtitutum ſeruiat, ob qualitatem perſonæ, cui conceſſum eſt.
76 Feudatarij huius Dominij iurant ad formam fidelitatis nouæ, & veteris in vſibus feudorum.
77 Feudatarius iurans ad formam nouæ, & veteris fidelitatis, tenetur ad ſeruitium perſonale, & etiam militare.
79 Cõſuetudo admittens Clericos in ſucceſsione feudorum dicitur inducere proximitatẽ ad peccandũ.
80 Lex debet eſſe rationabilis, ſancta, & boneſta.
81 Clerici admiſsi ad feuda tenentur iurare fidelitatem Domino, ſicut laici.
Eccleſiaſticæ perſonæ ob feuda ſibi conceſſa in hoc Dominio iurant fidelitatem Domino n. 82. & 83.
84 Iuramentum debet ſeruari in forma ſpecifica.
85 Iuramentum ſeruari debet etiam damnoſum, vbi poteſt ſine interitu ſalutis æternæ.
86 Iuramentum non poteſt mutari de vno ad aliud propria auctoritate, cum factum ſit Deo.
88 Opinio tutior tenenda eſt pro anima.
89 Anima pretioſior eſt Corpore.
90 Anima præferenda eſt cæteris rebus corporalibus.
91 Fidelitatis iuramẽti multi, & mirabiles ſunt effect.
92 Læſa Maieſt. pœna in primo capite eſt, quod ſcindatur

tur in frustra, & affigantur in eminentioribus locis Ciuitatis ex Non.Const.

93 *Læsæ Maiestatis in secundo cap. pæna mortis.*
Clericus feudatarius non potest à Domino temporali puniri corporaliter, sed tantum feudo priuari, & in exilium mitti n. 94. & 97.

95 *Exemplum Salamonis, qui ob crimen Læsæ Maiestatis in exillium misit Abiatar Sacerdotem.*

96 *Exemplum Ludouici Regis Francorum, qui Card. Beluij ob crimen Læsæ Maiestatis in carceribus intrusit, mox è Regnò eiecit.*

98 *Pæna corporalis, etiam leuis, in nobili maior est quacunq; pecuniaria magna.*

99 *Domini interest, ne feuda Clericis conferat.*

100 *Exemplum Francisci Secundi Ducis Mediolani, qui à Pallauicino Vicecomite vassallo Clerico vulneratus fuerat.*

101 *Feudi in successione æquiparantur Clerici, Monaci, & Conuersi.*

102 *Decretum Senatus in ea materia.*

Milites Hyerosolimitani succedunt in Feudis non obstante, quod sint Religiosi, & Fratres nuncupentur. Cap. LXIX.

Onstitutionibus feudalibus cauetur, Clericos in feudo non succedere cap. 1. §. qui Clericus si de feud. fuer. contr. inter domi. & Vassal. & cap. 1. de mil. Vassal. qui arm. bell. depos. quam regulam in Monaco, & alijs Reli-
2 giosis procedere tradunt scribentes præsertim Dec. in cap. in præsentia nu. 74. de probationibus
3 Clar. in §. feudum qu. 78. Si etiam non succedunt in feudo, qui feudo seruire non possunt cap. 1. an mutus, vel Surdus, Ancar. cons. 420. col. 2. quem sequitur Crau. cons. 303. nu. 8.

Adeo quod cum milites siue Equites Hyerosolimitani sint Religiosi, & regulares, ac so-
4 lemniter vota Castitatis, Paupertatis, & Obedientiæ emittant, vt tradit Rosental. de feud. cap. 7. conc. 30. num. 10. par. 1. & ante eum Narna cons. 507. num. 1. & Olasch. dec. 27. num. 18. quos sequitur Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 363. num. 20. cum plur. seq. quorum laudes, & institutos recenset, & cumulat D. Bimius cons. 229. nu. 10. lib. 3. succedere eos minimè posse in feudis dicendum est, vt antesignanus probat Bal.
5 in cons. 170. sub nu. 2. lib. 2. & post eum Barbatia quos sequitur Bonon. cons. feudal. 17. in fin. qui
6 ex Baldo opinionem hanc de rigore iuris veriorem tradit eandem sequuntur Crau. d. cons. 303. num. 1. Rol. cons. 23. num. 39. lib. 1. Menoch. de arbitr. casu 231. nu. 9. qui in addit. num. 28. cum seq. infinitos cumulauit, prout idem copiosius scriptum reliquit in cons. 54. per totum, & cons. 519. num. 8. Rosental. dicto cap. 7. conc. 30. num. 10. par. 1. qui eam adducit rationem, quod militiæ suæ vsq; adeo vacare tenentur Hyerosolimitani milites, vt Domino Feudi debita seruitia præstare non possint Olasch. dicta decis. 27. nu. 18. per totam, vbi vers. si ergo scribit, quod si alicuius homagio, vel iuramento non possunt se astringere isti milites Hyerosolimitani consequens est, vt non succedant in feudo, cuius occasione præstatur homagium, & iuramentum fidelitatis toto tit. qualiter iurare debeant Vassal. fidel. Caner. in extrauagan. Volentes c. incip. sed an possit in militem per totum fol. mihi 187.

De AEQITATE tamen admittuntur ad feuda milites Hyerosolimitani, vt probauit idem Bald. & cæteri in cap. 1. de milit. vers. qui arma bel. depos. cuius dictum vt in ætate maturiori
10 prolatum esse scribit Neuizan. cons. 30. sub nu. 2. qui sub num. 3. in fin. declarando eundem Bal. in alleg. cons. 170. inquit, quod non immerito scribit idem Bald. contrariam opinionem pro-
11 cedere de rigore feudorum, quasi sentiret, quod alia debeat seruari in practica, tanquã AEQVA l. placuit C. de iudic. Curt. sen. cons. 1. col. 6. vers. modo sic, vbi habetur, quod quando Doctor
12 asserit istud de rigore, sentire videtur, quod aliter sit seruandum de AEQVITATE num. 121. & nu. 4. cum seq. tradit Neuiz. multa exempla, quibus inducta dicitur consuetudo, vt Hyerosolimitani milites in feudis succedant Neuiz. sequitur Scapia de iure non scripto tit. de princip. & illorum pot. cap. 11. per totum Natta cons.
13 507. præsertim num. 9. & cons. seq. per totum, quia mutatio status dicitur facta in melius, & etiam in melius commutasse arma dicuntur tex. in l. quod dicitur ff. de testam. mil. Natta dicto cons. 508. num. 7.

Præter quod; vt animaduertit Rosental. cit. cap. 7. concl. 30. sub nu. 11. in fine, cum istorum
14 militum institutum præcipuè ad arma, non autem, vt diuinis plusquam laici operam dare debeant, spectare videtur, in ijs locum habere non dicitur dispos. cap. 1. de mil. Vassal. qui arma bel. depos. sicut enim Clerici primæ Tonsuræ
51 non excluduntur à Feudis, ita milites Hyerosolimitani, qui planè diuinis non sunt dedicati, repellendi non sunt. Rosental. dicta concl. 30. nu. 6. in fin. & nu. 12.

Et eo magis de AEQVITATE procedere debet affirmatiua conclusio esto quod milites
16 Hyerosolimitani feudo seruire valeat, per substitutum, vbi personaliter seruire non valerent
17 ad instar Vassalli, qui vbi per se Feudi capax est, non prohibetur, an probabili, aut iusta causa per substitutum, aut fructuum contributionem seruire tex. in cap. 1. §. firmiter, vbi glos. In verbo alium per se, de prohibit. feud. alien. Rosental. dicto cap. 7. concl. 30. num. 16. & cap. 8. concl. 8. num. 8. & sequenti qui dicto num. 16. subiungit, durum, & iniquum fore, Vassallum ob feudum vnum, ex quo se, aut suos, vt plurimum, nequit alere, adeo seruituti debere ad

dictum

18 dictum esse, vt nunquam lucri commodiq; sui causa magis pro Republica Christiana alio militatum aliquandiù, Domino bellum non habente abire, aut à Domicilio abesse illi foret integrum.

19 Hinc enim sequitur nullum Vassallum à diuersis Dominis, diuersa posse habere feuda, quod permissum esse tradunt gl. & Doct. in cap. cæterum de iudic. Cum rationi AEQVITATIQVE valdè consentaneum hoc sit, vt subijcit, Rosental. d. nu. 16. in fin. & scribit in cap. 2. qu. 4. Vbi li-
20 cet nemo possit esse ligius duorum Dominorum gl. in Clem. Pastoral. §. rursus de re iudic. Tamen de AEQVITATE, & benignitate hoc potius indulgendum, quam ex rigore denegandum esse
21 tradit Rosental. d. cap. 2. qu. 4. in princip.

22 Tunc enim seniori in persona seruire debet, Posteriori verò per substitutum, etiam si bellum inter priorem, & posteriorem Dominum ageretur cap. imperialem §. illud quoq; vbi scribit de prohibit. feud. alien. in obligationibus enim fa-
23 cti, qui prior est tempore, potior est in iure L. in operis ff. loc. l. 2. Cod. qui potior in pign. Papiens. in forma libelli, quo agitur ad reuocationem feud. contra debitorem nu. 3. Rosental. cap. 8. qu. 16. in princip. p. 1.

24 Nisi posterior Dominus iam præuenisset, & Vassallus eidem iam inseruiret, Rosental. d. cap. 7. q. 30. n. 17. & cap. 8. qu. 12. Quæ aliæ vero per-
25 sonæ sint incapaces feud. latiss. referuntur à Rosent. d. cap. 7. qu. 29. & 30. ex Petr. de Gregorij de
26 conu. feud. præsertim par. 4. qu. 7. per totam, vbi nu. 66. scribit Hermafroditum esse feudi incapa-
27 cem. Item dementem à natura, vel aliter in perpetuò imperfectum, vti mutum, cæcum. Rosent. d. cap. 7. qu. 29. & 28. eamdem materiam plenè examinat Fachin. contr. iur. lib. 7. cap. 34. per totum, & Azor. par. 2. Instit. moral. lib. 11. cap. 2. vers. quinto quæritur fol. mihi *669*.

Et quia *alias quæstio* hæc, an in feudo recto admittatur Clericus in sacris constitutus, Eruditissime trutinata fuit coram hoc Excellentiss. Senatu in causa feudi Castellatij, & Castri Leonis, à quibus excludendum esse D. Don Thoma. de Aualos subdiaconum prætendebat Fiscus, eiusdem Fisci fundamenta, hic subnectare statui.

Pro Fisco Regio, & Ducali ne Clerici, & alijs in sacris constituti ad feuda recta in Dominio Mediolani admittantur.

IN causa, quæ apud Excellentiss. Mediolani Senatum agitur inter DD. Don Cæsarem, & Don Carolum fratres de Aualos parte vna, & D. Don Thomam Subdiaconum itidem de Aualos parte altera pro successione feudorum, quæ vltimus Marchio Vasti dicti D. Thomæ frater, & dictorum DD. Cæsaris, & Caroli olim ex fratre nepotum, tempore eius obitus in hoc Mediol. dominio possidebat, Fiscus, animaduertit non parum agi de suo interesse, si à tam amplissimo ordine declaretur, & Clericus ad feuda recta in hoc dominio admittatur, cum huiusmodi decisio maximæ considerationis, & exempli sit futura. Si quidem resistere vident tam aperti iuris feudorum textus, quam enixa, & præcisa Suæ Maiestatis iussio, quæ mandauit Senatui, vt in decidendis causis ius commune, Nou. Const. ordines, & statuta huius Dominij Mediolanensis, non obstante quacunq; consuetudine seruet. Rursus animaduertit Fiscus, quod vbi ita declaretur Suæ Maiestatis auctoritas in signum Supremi Dominij reseruata vsurpabitur, cum inuestire inhabiles ad feuda vel permittere, vt in eis succedant de reseruatis Principi sit. Insuper animaduertit Fiscus, quod si ita declarabitur, diminuetur seruitium Suæ Maiestatis, causa peccandi, ac periurandi ansa dabitur; cum Clerici non possint ad vnguem obseruare, ea quę in iuramento fidelitatis, per eos secundum formam fidelitatis præstando, promittunt, prout Feudatarij istius Dominij solent promittere. Animaduertit etiam Fiscus, quod iustitia suas omnes partes non habebit, nec S.M. & eius Illustriss. & Excellentiss. per tempora L. T. ex toto securi non videbuntur, & quòd plura sequi possunt absurda, & inconuenientia. Quæ omnia Fiscus a longè prospiciens, vt suo tantum satisficiat muneri, credit expedire infrascripta ante oculos Excellentiss. Senatus proponere eorum solummodo habens rationem, quæ vtilitatem ipsius Fisci, & seruitium S.M. concernunt. Si quidem Fiscus non sua interesse putat, vt potius suprascripti DD. Don Cesar, & D. Carolus, quā ipse D. Don Thomas succedant, modo ille, qui successurus est, sit capax, & habilis, modo non violentur leges, non prosternatur iussio Regis nostri, & alia mala, de quibus supra sequantur. Itaque pro suprascriptorum omnium intelligentia maiori Fiscus considerauit, quod illi qui tenent, Clericum posse succedere in feudo; duobus potissimum fundamentis eorum opinionem nituntur colorare. Quorum primum est ex asserta consuetudine, quam asserunt in isto dominio obseruari, quod Clerici succedant indistinctè in feudis rectis.

Secundum est ex cap. 1. §. firmiter de prohibitione feudi alie. per Federicum, in vsibus feud. quod Feudatarij poterunt Domino seruire, vel personaliter, vel per substitutum Domino acceptabilem, vel soluendo Domino medietatem redditus feudi vnius anni.

Quibus fundamentis non attentis Fisco videtur in isto Dominio Clericum de iure in feudo recto minime succedere posse, iactis prius quinque præmissis.

Primum præmissum est, quia liber feudorum est autenticus, & non minorem auctoritatem in decidendis causis habet, quam leges, & Constitutiones Imperiales, & ita est obseruandum non solum in foro contradictorio causarum feudalium, sed etiam in foro conscientiæ, vltra omnes

28 Ias. in prælud. feudi, qui post Bal. de communi
attestatur, nisi quatenus vigeret periculum ani-
marum, & de iure sicut aliæ leges ligant omnes
Reges, omnes Gentes, & Populos nu. 4. & ideo
Fiscus asserit de iure feudorum Clericum, Mo-
29 nacū, & Conuersum in feudo recto succedere nō
posse, & de hoc sunt quatuor Textus ad litterā.
Primus est textus in c. 1. §. qui Clericus, si de
feudo fuerit contro. inter Dominum, & Agna-
tos ibi, qui Clericus efficitur, aut votum Reli-
gionis assumit, hoc ipso feudum amittit.
Secundus est in c. 1. de Vassallo, qui arma bel-
lica deposuit, Miles, qui beneficiū tenebat, cum
esset sine liberis venerabilem domum intrauit,
& sæculo renuntiando, arma bellica deposuit,
habitumq; Religionis assumpsit, & sic Cōuersus
factus est, & in fine dicti capituli legitur, sed iu-
dicatū est Domini, vel Agnati conditionem esse
potiorem, eo quod desijt esse miles sæculi, qui
30 factus est miles Christi, nec beneficium perti-
net ad eum, qui non debet gerere officium.
Tertius est in cap. 1. an mutus, vel alius im-
perfectus feudum retineat, ibi quidam autem
31 dicunt, eum, qui talis natus est, feudum retine-
re non posse, quia ipsum seruire non valet: Sic
dicimus in Clerico, in fæmina, & in similibus.
Quartus est in cap. 1. de feudo fæminæ ibi, ex
hoc illud descendit, quod dicitur Clericū, nullo
32 modo in benefitium paternum debere succe-
dere, etiam si posteaquam habitum Religionis
assumpserit, post posuerit; Idem in omnibus, qui
habitum Religionis assumunt, vt Conuersi, hi
enim nec postea, in feudum succedunt, etsi quod
habent perdunt. Ex his enim quatuor Textibus
clarè apparet Clericū, nullo modo debere succe-
dere in recto feudo, quæ iura Curt. Iunior in suo
tract. de feudis in p. 3. qu. 10. nu. 16. vers. pro ista
opinione, & num. 17. & 18. alijs iuribus, & ra-
tionibus exornat, ac corroborat, & ne Fiscus
transcribat ea, quæ dicit ibi Curt. ad eius dicta
se refert. Et præter Curtium, nec non etiam
Capic. decis. 32. per tot. qui ex suprascriptis
iuribus tenent intrepidè, Clericum in feudo
recto nullo modo succedere debere. Fiscus ad-
dit, quod dicta iura sunt clara, adeo quod non
33 est opus aliqua interpretatione §. fin. in Auth.
de restitut. dot. & ea quæ parit, in. vnde mens.
l. continuus §. cum ita, cum concordantijs ibi
adductis in glo. in verbo nullus ff. de verb. obli-
gat. verba enim quando clara sunt, necesse non
est iuris interpretationem obijcere, sed prout
cantant, ita seruari debent Alex. cons. 100. nu.
34 4. lib. 4. Roman. cons. 126. nu. 1. Crauet. cons.
239. nu. 14. præsertim quando sunt clara, & ex-
35 pressa, prout sunt supra allegati Textus, & quā-
do casus est in iure expressus, ibi nulla dubitatio
36 vulg. l. ancillæ C. de furt. & lex; & si sit dura, &
iniqua, est seruāda l. prospexit ff. qui & à quibus
37 manu. fieri potest, nam vbi lex pedes figit, non
licet vltra transgredi. Glos. pen. quæ est ordina-
38 ria in l. si non fuerint ff. pro soc. Cæpol. de simul.
contract. num. 29. quia quāndo habemus legem
frustra quærimus rationem arg. l. non omnium
ff. de legib. probatur in l. Gallus §. si eius, & ibi
notant Doct. omnes Imola in 3. notab. num. 49.
Alex. not. 2. n. 2. Ias. 5. not. n. 16. vbi id verū dicit,
licet neget probari in illo tex. ff. de lib. & posth.
Et licet Fiscus habeat suprascriptos textus ita
claros, & expressos, quod non egeat pro eius in-
39 tentione fundandā aliqua auctoritate Doctorū;
cum lex ante omnia sit seruanda l. leges vt gene-
rales de legib. c. 1. & ibi tradunt Doct. omnes de
constitut. Instit. de offic. Iudi. in prin. tamen ad
tollendam omnem hæsitationem dicit, quod
huius opinionis scilicet, quod Clericus ad feu-
40 da recta non admittatur; Fuit Bart. in l. de qui-
bus nu. 40. ff. de legib. authen. ingressi nu. 35. C.
de Sacros. Ecclesijs Curt. Iun. d. 3. p. quæst. 10. vbi
hanc quæstionem pulchrè ad partes disputat, &
tenet partem negatiuam, vbi dicit esse de iure
veriorem, & communiorem num. 22. hanc dicit
esse communem Clarus in §. feudum quæst. 78.
vers. & hæc omnia circa fin. Osas. decis. pedem.
27. nu. 4. vbi ait, quod vera, & communis legista-
rum, & Canonistarum conclusio est, Clericum,
vel alium, qui religionem nouerit, præsertim, si
in sacris constitutus sit, regulariter feudum re-
tinere, vel in eo succedere nō posse, quia textus
sunt admodum aperti, qui citra cauillationem
tolli non possunt, & allegat ibi Osas. suprascrip-
tos textus, & quamplures Doctores Canonistas,
& Legistas, qui hanc opinionem tuentur, com-
munem esse etiam asserunt Io. Baptista Vince-
mala in 1. cons. primi vol. Consiliorum diuers.
feud. nu. 122. & 123. Ioan. Gallicus, cons. 2. num.
102. eo vol. Ioan. Scheneiduuini in suo Epitome
feud. c. de success. descens. Mascul. nu. 24. fol. mihi
150. Thomas Aminad. in suo tract. feud. super
Constit. Reg. in verbo filiorum nu. 5. Nicolaus
Intrigoli. in suo tract. feud. qu. 30. num. 3. 4. & se-
quen. Io. Bolognet. in cons. 5. num. 26. & sequen.
lib. 1. hanc eamdem opinionem tanquam vetio-
rem, & magis communem Camera Imperialis
obseruat, & secundum eam iudicatur per eam-
dem Cameram Imperialem teste Mysinger. sin-
gularium obseruat. Cent. 5. concl. 48. num. 8. &
prædicta iura, & communis non solum proce-
41 dunt in Clerico, idest Sacerdote, verum etiam
in quolibet in Sacris constituto, prout est, sub-
dicemus ita Bald. in d. §. qui Clericus in prin. re-
fert, & sequitur Curt. Iun. in d. 3. parte qu. 10. nu.
16. vers. pro ista opinione negatiua.
Secundum præmissum est, quod etiam ex No.
Const. sub rubrica de feud. c. ne benefitiorum
42 vbi fæminæ prohibentur succedere in feudis re-
ctis, & quia ibi nulla mentio fit de alijs incapa-
cibus ad feuda, prout sunt Clerici, Monaci,
Conuersi, & alij similes, & sic ex identitate ra-
tionis secundum Nou. Const. est de eis, sicut de
43 fæmina iudicandum, siquidem in materia feu-
dali, fæmina, Clericus, Monachus, Conuer-
sus, & alij similes incapaces æquiparantur per
tex.

tex. in d. c. 1. an mutus Alex. conſ. 10. nu. 16. verſ.
pari ratione, ergo dicendum eſt idem in fœmina,
quæ in materia feudali æquiparatur Clerico vol.
5. Natta conſ. 507. n. 14. lib. 3. Oſaſc. d. deciſ.
27. nu. 15. Io. Bologn. d. conſ. 5. nu. 13. & 14. Lau-
ren. Silnan. conſ. 3. nu. 59. vol. 1. communem dicit
Intrig. qu. 29. num. 55. poſt Menoch. conſ. 443.
nu. 33. & 66. lib. 5. & quando duo in lege veteri
funt æquiparata diſpoſitio nouiter edita in vno
44 extenditur ad aliud l. quod verò ff. de leg. l. ſi
quis ſeruo C. de furt. & hoc procedit, quando
illa noua diſpoſitio emanat propriè in eadem
materia, in qua erat facta æquiparatio à veteri le-
ge, alias non, c. 1. cum gloſ. in verbo declaramus
Ne Clerici, vel Monaci in 6. cap. licet Canon. &
Gloſ. in verbo Parochialis Eccleſia de elect. in 6.
Alex. conſ. 207. nu. 26. lib. 6. Iaſ. in l. ſi conſtan-
ter nu. 29. & 30. & Ripa nu. 69. ff. ſoluto matri-
monio, idem Iaſ. in §. ex maleficijs num. 43.
institut. de action. Pariſ. conſ. 49. nu 59. 85. 86. &
87. lib. 3. hanc dicit eſſe communem opinionem
Oſaſ. deciſ. 147. poſt Ripam d. nu. 69., & quod ab
hac opione non eſt recedendum in conſulendo,
& iudicando.

Quapropter cum ex dicto cap. ne beneficio-
rum, fœmina excludatur a ſucceſſione feudi re-
cti, ita eſt dicendum de Clerico, cum ſint equi-
parati a lege veteri, & præſertim, quia licet iura
45 feudorum ſint ſingularia, quod non poſſint ex-
tendi ad deciſionem aliarum cauſarum, tamen
ad deciſionem ſimilium cauſarum feudalium
poſſunt extendi ita Iſern. poſt Bart., & alios in
d. l. de quibus nu. 26. ff. de legibus, & Fiſco nulla
videtur differentia inter Clericum, & fœminam,
quia ſicut Clericus eſt de agnatione, & ex de-
ſcendentibus, ita & fœmina, imo fœmina aliquā-
do poterit Domino eſſe vtilior, quia poterit oc-
caſione feudi, & eius diuitiarum, matrimonio
copulari cum aliquo ſtrenuo milite, etiam ini-
mico, ob quod matrimonium ſeruitium ingens,
& vtile Domino poterit redundare, & de hoc
46 poterunt quam plura exempla adduci, quæ bre-
uitatis cauſa omittuntur.

Tertium præmiſſum eſt, quod de iure feudo-
rum non legitur aliquem religioſum eſſe habi-
47 lem ad ſuccedendum in feudo præter Epiſco-
pos, vel Abbates, vel ratione perſonarum eo-
rum, vel Eccleſiæ in c. 1. §. fin. de Capit. Corrad.
Thomas de Marinis in ſuo tract. de feudis in ver-
bo ammittitur nu. 144. verſ. concludendum eſt
igitur, quod Epiſcopi, vel Abbates permiſſu
Domini poſſunt poſſidere feuda temporalia pag.
mihi 230. Clar. in §. feudum d. quæſt. 78. in fin.
48 vbi etiam loquitur de Cardinalibus. Contra-
rium tamen quo ad Cardinales tenet Thomas
Amiuador. in d. ſuo tract. de feudis verſ. filiorum
num. 5. & 6.

Quartum fundamentum eſt ex ordinibus Suæ
Maieſtatis diei 7. Aprilis 1581. editis in Cœno-
bio Thomar. in c. 4. quod incipit ſotto colore di
arbitrio, che le dette Conſtitutioni concedono
al Tribunal voſtro, S. Maieſtas in eo capitulo
mandat, quod in decidendis cauſis tàm ciuili-
bus, quàm criminalibus obſeruarentur ius com-
mune Nouæ Conſtitutiones, ordinca, & ſtatuta
iſtius Dominij antiquata quacunq; conſuetudi-
ne ibi, vi ordiniamo, & eſpreſſamente vi coman-
diamo, che di quà auanti nel giudicare le cauſe
Ciuili debbiate ſeguire, & guardare la ragione
commune, le Conſtitutioni, gl' ordini, e li ſta-
tuti di coteſto Stato, ſenza alontanaruene in al-
cun modo, dechiarando, che noſtra mente non
è, ne vogliamo, che per virtù delle dette Conſti-
tutioni potiate nell' auenir vſare de altri Arbi-
trij, che di quello, che la ragione vi permette, &
in fine eiuſdem capituli legitur, non oſtante
qualſiuoglia coſtume, ò poſſeſſo nel quale ſiate
ſtato, perche quello più propriamente è di chia-
marſi abuſo, e corrotella, onde come tale deue
ceſſare, & in fine dictorum ordinum Sua Maie-
ſtas mandauit prædictos omnes ordines ad vn-
guem, & in concurſu debere obſeruari per hæc
verba, & tutto queſto che in queſta noſtra lette-
ra ſi contiene, terrete, guardarete, & compirete
per inanzi, ſenza eccedere, ne in tutto, ne in par-
te (come è detto, e voi douete fare) per legge,
inſtruttione, & decreto inuiolabile, che per tale
ve lo diamo, & vogliamo, che da voi ſia preſo,
tenuto, & fedelmente eſſeguito.

Quintum, & vltimum præmiſſum pro extradi-
cando primum fundamentum tenentium con-
trariam opinionem, viz. Clericum in feudo re-
cto poſſe ſuccedere, dependet ab illa quæſtione,
an ſi lege, vel ſtatuto ſimpliciter dicatur, non
obſtante quacunq; conſuetudine in contrarium
faciente, prout in memorato ordine S. Maieſta-
tis ibi, non obſtante, & ibi; onde come tale deb-
ba ceſſare, an iſta clauſula, non obſtante, habeat
vim clauſulæ derogatiuæ ad conſuetudines non
49 ſolum præſentes, verum etiam ad futuras Ca-
ſtren. in d. l. de quibus num. 18. ff. de legibus di-
cit, quod ambas conſuetudines tollat per auth.
Nauigia. C. de iuſt. auth. Caſſa. C. de Sacroſ. Ec-
cleſijs, auth. Itaque C. communi ſucceſſ. com-
munem dicit ibi Iaſ. nu. 55. poſt Doct. in l. ſi mi-
hi, & tibi §. in legatis ff. de legat. 1. vbi Bart. nu.
4. & ibi Barbat. in addit. in littera C. Bald. nu. 3.
verſ. extra, & hanc deciſionem eſſe veriorem, &
magis communem dicit Alex. in d. §. in legatis
nu. 8. Pariſ. conſ. 10. nu. 8. lib. 4. & in terminis feu-
dorum Petrus de Rauena in ſuis allegationibus
in materia feudorum verſ. ſi præcedat pag. mihi
467. præſertim, quando dicta conſuetudo eſt ir-
rationabilis, cum ſit contra ius commune, & ſic
contra ius feudorum ſcriptum, & ſic dicitur cor-
ruptela, Antonius de Butrio in c. fi. col. 10. verſ.
ex his concluditur differentia conſuetudinis de
conſuet. Milus in ſuo repertorio in verbo con-
ſuetudo irrationabilis fol. mihi 89.

His itaque quinque præmiſſis factis ad Fiſci
fauorem, vtpotè, quod Clericus in feudo recto
non ſuccedat, eliciuntur quatuor concluſiones.

Prima est, quod de iure feudorum, & ex veriori, & magis communi Doctorum, tam Canonistarum, quam legistarum sententia, Clericus in feudo recto succedere non potest, vt supra in primo præmisso probatum fuit.

Secunda conclusio est, quod attenta æquiparatione, quam in successione feudi ius feudorum facit inter fœminam, & Clericum, & No. Constit. in tit. de feudis in c. ne beneffitiorum fœmina prohibetur in feudis succedere, nec ibi de Clerico vllum verbum legitur, prout in secundo præmisso est probatum, Fisci iuditio est dicẽdum de iure No. Constit. Clericum nullo modo succedere posse in feudo.

Tertia conclusio est, quod de iure feudorum,
vt in primo præmisso est dictum, Clericos in sacris constitutos, etiam Subdiaconos nullo modo
in feudis succedere debere, vt in primo præmis-
49 so, & in prima conclusione est dictũ, præter Episcopos, & Abbates, & cap. 1. §. fin. de capitulis
Corrad. vt in tertio præmisso est probatum, &
50 exceptio in casibus non exceptuatis confirmat
regulam Dec. in l. 1. n. 21. & ibi cõmuniter Doct.
ff. de reg. iuris, & regula est, quod Clerici non
possunt succedere in feudis rectis, & exceptio
est de Episcopis, & Abbatibus, igitur quo ad
alios Clericos, Monacos, & conuersos firma regula remanet, quod in feudis non succedant.

Quarta, & vltima conclusio est, quod attento recitato capitulo quarti ordinis S. Maiestatis, de quo supra in quarto præmisso, & ijs, quæ dicta sunt in quinto, & vltimo præmisso per dictũ capitulum quartum dicti ordinis S. Maiestatis de Thomar omnes consuetudines, quæ erant introductæ in iudicando, & decidendo causis ab Excellentiss. Senatu contra id, quod disponebat ius commune No. Constit., ordines, & statuta fuerunt abrogata, irrita, & cassa, & secundũ dictas assertas consuetudines à die publicationis dict. ordinum citra, nullo modo Sen. Excellentiss. potest, nec debet causam aliquam decidere.

Quapropter, cum in præsenti casu de iure feudorum sit clarum, prout in primo præmisso est
demonstratum, & in prima conclusione dictum,
quod Clerici in feudis non possint de iure succedere post promulgationem dictorum ordinum
S. Maiestatis, Senatus Excellentiss. attenta quacunq; consuetudine non potest iudicare, nec declarare Clericos in feudis rectis de iure posse
succedere, demptis Episcopis, & Abbatibus,
maximè, quia ipsa asserta consuetudo, ob quã dicunt Clericos in isto dominio in feudis rectis
51 posse succedere, est irrationabilis, quia est contra ius scriptum feudorum, quod ligat omnes, vt
in principio primi præmissi ex Ias. fuit ostensũ;
tum etiam, quia consuetudo, quæ est contra ius,
irrationabilis est, prout supra est dictum ex Butrio, & Milio, & dicitur quoq; corruptella. Adeo
52 quod nulla præscriptione iuuatur, etiam si sit
tanti temporis, cuius memoria hominum non
extat in contrariũ, Petrus de Rauen. d. suo tract.
vers. damnata consuetudine post Doct. in c. si
consuetudinem 8. distinct. pag. mihi 449.

Ex hac quarta conclusione infertur, quod licet de præsenti Sen. Excellentiss., attento præcitato ordine Suæ Maiestatis, non possit iudicare, nisi secundum ius scriptum, & non secundum aliquam consuetudinem, stãte abrogatione omnium consuetudinum. Tamen, si rectis oculis actus præcedentes dictum ordinem S. M., inspiciantur, non potest dici aliquam consuetudinem legitimè fuisse introductam ad admittendum Clericos ad feuda in præiuditium S. M, ignorãtis de dicta consuetudine.

Quia ad inducendam consuetudinem requiritur inter alia, quod de Principis supremi sciẽ-
53 tia, & patientia constet, ita Inno. in c. 1. num. 4.
vers. Item, vbi populi est iurisdictio. Anto. de
Butrio in c. fin. 19. carta col. 1. de consuet. Milus in d. verbo consuetudo fol. mihi 89. & præsertim in his, quæ sunt reseruata Principi in si-
54 gnum Supremi Dominij, ita Rol. à Valle cons.
2. nu. 124. lib. 1. & feudistæ omnes, & præcipuè
Aluarotus Præpositus in c. Imperialem §. præterea, de prohibit. feudi aliæ per Federicum.
Ratio est in promptu, quia sicut nõ possunt Of-
55 ficiales inferiores Principi expressè præiudicare,
ità nec etiam tacitè consentiendo, quod consuetudo inducatur, & quemadmodum nec Excellentiss. L. T. S. Maiestatis in isto dominio non
habent auctoritatẽ infeudandi aliquem de feodis istius dominij, nec etiam ea alienandi sine
expresso eius ordine in scriptis, quia inuestire
de feudis, & ea alienare, etiam si alias inuestita
bona feudalia fuerint, vel alienata solum spectat
56 ad S. Maiestatem in signum supremi Dominij,
argumento eorũ, quæ tradit Bois. in tit. de Princip. nu. 87. ita etiam permittere, & declarare, vt
inhabiles in feudis succedant, spectat etiam ad
S. Maiestatem in signum supremi Dominij, nec
Illustriss. eius L. T. nec Senatus, nec aliud Tribunal habet hanc auctoritatem, quia talis admissio, & declaratio fit per Principem superiorem ex eius pura, & mera liberalitate, vt infra
dicetur.

Quapropter cum Excellentiss. L. T. non possint inuestire aliquem de feudo, nec feuda alienare, nec etiam possunt declarare incapaces ad
feuda admitti debere per regulam, quod eius
57 est nolle, qui potest & velle, & qui non potest
velle, nec etiam nolle, ex regula eius, est nolle ff.
de reg. iur.

Et ob hanc causam Excellentiss. D. Antonius à Leuua anno 1536. Don Ferrandus Gonzaga anno 1548. & Cardinalis Tridẽtinus anno 1556. considerantes, quod ad eos non spectabat admittere ad feuda incapaces in fine iuramenti fidelitatis in manibus eorum præstiti, per tunc omnes Feudatarios istius dominij fuit apposita clausula in fine formæ iuramenti, viz. reseruatis quibuscunque iuribus S. Maiestatis, & tertij, & ipso-

ipsorum N., & citra ipsorum iurium aliquam approbationem, vel improbationem, per quas reseruationes nullo modo potest dici prædictos Excellentiss. L. T. habuisse animum ad inducendam consuetudinem aliquam effectus, vt incapaces, prout sunt Clerici, ad feuda admittantur,
58 quia per tales reseruationes nullum præiuditiũ infertur, ita tex. in l. litibus §. fin. autem C. de agri, & censi. lib. 10. Doct. in l. non solú §. mortæ ff. de operis noui nuntia., & in c. cum M. Ferrariensis de Constitut. Paris. cons. 13. n. 52. lib. 1. cons. 70. num. 19., & 20. lib. 3.

Minusq; inducta fuit consuetudo aliqua ex exemplis adductis de Inuictiss. Imperatore Carolo Quinto, & de alijs rettoactis Illustrissimis, & Excellentiss. Ducibus Mediolani, qui inuesti-
59 uerunt Clericos in feudis rectis, seu permisserunt, vt in eis succederent, quia id ex mera gratia fecerunt habilitando incapaces ad feuda, prout infra probabitur.

Ac tandem non est habenda ratio exemplorũ aliorum, quod Senatus, & Magistratus Extraor-
60 dinarius aliquando declarauerint ad fauorem Clericorum, vt in feudis rectis possint succede-
61 re. Quis vitra quod legibus, & non exemplis est iudicandum. l. nemo Iudex cum concordantijs ibi adductis in gl. in verb. sed legibus C. de sen. & interloqut. omnium iud. Per dicta exempla nullo modo potest dici, quod aliqua legitima consuetudo fuerit inducta, vt Clerici in feudis rectis succedant, quia non apparet de scientia, & potentis S. M., prout supra est dictum, quod requiritur, cum consuetudo non possit induci, nisi ab habentibus potestatem legis condendæ l.
62 de quibus ff. de leg. Hinc est, quod dicit Bart. in
63 l. 1. in fin. ff. de legib., quod mos, & consuetudo mulierum non introducunt consuetudinem, quia mulieres non possunt legem condere, & sequitur dictus Petrus de Riuena d. tract. pag. mihi 463. vbi etiã dicit, si caueatur statuto Ciuitatis, quod Sindici Villarum teneantur denunciare maleficia, & quædam Villa stetit per centum annos, quod in ea non fuerunt denunciata maleficia, tamen ista consuetudo est inualida, cum illi de Villa non habeant potestatem condendi statuta, nisi ista consuetudo esset expresse approbata per supperiorem, tum etiã, quia concedere feuda, vel alienare, vel vt quia in eis succedat, est de reseruatis S. M., & quod ista afferta consuetudo est irrationabilis, cum sit contra ius scriptum feudorum, & corruptela, adeo quod consuetudinis nomen non meretur, nec super ea fieri potest aliquod fundamentum ad declarandum, vt Clerici in feudis succedant, prout supra est demonstratum.

Prò confutatione secundi fundamenti partis affirmatiuæ, quod Clerici in feudis possint suc-
64 cedere ex cap. 1. §. firmiter de prohibit. feud. alien. per Feder. est præmittendum, quod Curt. Iun. in dicto tract. de feudis parte tertia qu. 10. sex argumenta pro parte affirmatiua adducit, & quintum est sequens, inquit ibi igitur Curt. nu. 14. vers. 5. pro eadem opinione vltra allegata facit secundum aliquos alios modernos text. in c. 1. §. fin. de capit. Corrad. Idem etiam tenuit Ioan. Raynaldi in suo compendio feudorum in c. Imperialem §. firmiter circa 18. col. de prohibit. feud. alienat. per Federic. vbi dicit Clericũ
65 admitti ad successionẽ feudi, si Dominus velit. c. 1. §. fin. de capitulis Corrad. Postea instat, quo-
66 modo seruiet Domino in bello. Respondet, quod Clericus in sacris non pugnabit propter sanguinis effusionem, & propter timorem irregularitatis c. 1. de Cleric. pugnan. in duello, sed hortabitur alios pugnatores in acie belli allegat Ioãnem Blanc. Marsiliensem in sua summa in tit. quibus modis feud. amittat vers. sed quid si Clericos, vel poterit seruire per substitutũ Domino acceptabilẽ, vt vulg. glos. in c. 1. de benefitio fæminæ hæc Curt. istud argumentum inducitur pro parte negatiua, ponderatis verbis illis, vbi dicit Clericum admitti ad successionem feudi, si Dominus velit, quod Clericus admitta-
67 tur ad successionem feudi recti, si ita Dominus voluerit, quæ voluntas debet esse expressa, ita Felin. in c. in præsentia num. 47. ibi Nihilominus si expressè actum est, quod in feudo succedat Dec. nu. 84. & 85. ibi quia eo ipso fæmina habilitata reperitur, de prob. Alex. d. cons. 10. nu. 16. vol. 5. ibi quod, quando conceditur feudũ ei, qui iam est Clericus, & sic ei, qui consueuit reputari inhabilis secundum naturam feudi, concessio valebit, si Dominus illum esse Clericum
68 sciebat, sequitur Osas. d. decis. 27. nu. 15. & Intrigliol. in sua centuria feudi qu. 54. nu. 61. post Curt. in d. qu. 10. n. 30. ibi 8. limita, nisi Clericus de nouo inuestiretur à Domino sciente ipsũ Clericum esse, quia tunc posset feudum retinere, & talis concessio, quæ fit per Dominum Cleri-
69 co, vel alio inhabili ad succedendum in feudo, dicitur per gratiam fieri, eo in caso per substitutum potuerunt Domino seruire, ita Andreas de Iser. in d. §. qui Clericus num. 6. Osas. d. decis. 27. n. 16. Bulognet. d. cons. 5. n. 27. l. 1. Intrigliol. d. q. 54. nu. 60. & 78. Iacobatius de Franchis ad titulum de his, qui feud. dare possunt vers. & quia vidimus nu. 58., & 59. ex quibus omnibus colligitur, quod dictus §. firmiter non procedit in Clerico, nec in alio inhabili, nisi ex gratia Principis fuerit inuestitus de feudo recto, vel quod promiserit scienter in eo succedere, prout ostẽdunt verba suprascripti argumenti partis affirmatiuæ, ibi, si Dominus velit, & nulla est maior
70 probatio, quam ea, quæ desumitur à parte Mascard. de probat. qu. 10. nu. 5. & sequen., Nec possunt aliter dicere tenentes affirmatiuã, quia per verba illa, si Dominus velit, approbant d. §. firmiter in Clerico non posse procedere, nisi Dominus velit, scienter in feudo recto admittatur quia allegant d. §. firmiter, & doctrina Doctoris
71 est intelligenda secundum legem, quam allegat iurib. vul. idem dicit Thomas de Marinis d. tr.

de feud. in verbo constit. Regni versic. ammittitur etiam feudum num. 144. ibi quod verior. est opinio contraria, & magis obseruata, & allegata per ipsos leuia sunt, quibus respondere minimè necessarium fuit visum, nisi vnico tantũ fundamento, quod fit de tex. in c. 1. in d. §. firmiter de prohibit. feudi alie. per Feder., vbi in publica expeditione vocatus à Domino suo, si non
72 venerit, vel alium pro se omnino acceptabilem mittere contempserit, feudo priuatur, in quo textu concedi videtur seruitium fieri per substitutum. Nam respondere possumus dicta in d. §. firmiter procedere, quando Vassallus de per se est habilis, idoneusq; erat ad seruiendum, nimirum si sibi conceditur facultas mittendi substitutum, prout colligi potest ex traditis in c. 1. vers. Si de minori si de feud. fuerit. controuers.
73 Secus vero in Clericis, alijsuè religiosis, quibus prohibitum est arma bellica exercere, nec spes vlla est, vt habiles de cætero fiant, vt dicitur in c. 1. in fi. an mutus, vel alius imperfectus, vbi huiusmodi personæ Ecclesiasticæ mutis, & surdis à natura æquiparantur, qui nec etiam per substitutum seruient.

Concludendum est igitur, non obstante consuetudine in contrarium, veriorem esse opinionem, Clericos in sacris constitutos, aliosq; Religiosos minimè seruire posse per substitutum. Et aduertant iuniores, ne decipiantur sub intelligentia terminorum, siquidem multa sunt iura feudalia permittentia Clericos, Religiosasq; personas posse feuda tenere, vt dicitur in tit. Episc. vel Abb., & in tit. de Clerico qui inuestituram fecit, & in c. 1. qui succed. ten., & in c. 1. §. fin. de capitulis Corrad., & in alijs iuribus, quæ omnia
74 intelligenda sunt, vel procedere in feudis Ecclesiasticis, quæ ab Ecclesia dependent, vel de feudis temporalibus, quæ ab Ecclesiasticis personis permissu Domini possidentur; siquidem Dominus ex certa scientia potest permittere sua feuda per Religiosos teneri, illosq; admittere ad seruiendum per substitutũ; censetur enim tacitè conuentum inter dantem, & accipientem concessionis tempore, vt seruitium per substitutum fiat ob qualitatem, conditionemq; personarum, quibus concessum fuit beneficium, vt traditur in c. 1. in prin. de feudo fæminæ Felin. in c. in præsentia nu. 46. de probationibus hactenus Thomas de Marinis, & quod ita intelligantur d. §. firmiter tantum de habili ad feuda tenent. Bald. in l. quis quis vers. primo casu, & Salic. nu. 2. C. de Episcopo, & Cler. Ex his alijs colliguntur quatuor conclusiones.

Prima est quod nec Clerici, nec alij inhabiles in feudis rectis secundum feudi naturam succedere possunt, nisi Dominus voluerit eis gratiam facere, & de incapacibus capaces reddere, vt in feudis possint succedere.

Secunda est, quod habilitati per Dominum scienter ad feuda potuerunt per substitutum seruire.

Tertia est, quod dictus §. firmiter procedit in habilibus ad feuda, & in feudis Ecclesiasticis, non autem in temporalibus, nisi Dominus scienter velit admittere incapaces ad feuda.

Quarta conclusio est, quod nullus habet auctoritatem admittendi incapaces, vt in feudis rectis possint succedere, nisi Dominus ex gratia sciens talem esse inhabilem, eum gratiando habilem reddiderit.

Vltra suprascripta Fiscus his sex argumentis tenet Clericos de iure admitti non posse ad succedendum in feudis rectis.

Primum est, considerata forma fidelitatis iuramenti, quod solent præstare Feudatarij istius
76 dominij, quia iurant ad formam fidelitatis nouæ, & veteris in vsibus feudorum, propter quas dicunt Curt. iun. d. quæst. 10. n. 18. vers. 6. & vlt. & Thomas de Marinis in dicto vers. Ammittitur num. 139. pag. mihi 227. quod Clericus dicitur facto suo, factus inhabilis perpetuo ad faciẽdũ ea, quæ in iuramento dictarũ bonorũ formarum fidelitatis veteris, & nouæ continentur. Quia omnia, ibi expressa, censentur Clericis interdicta. Vnde, cum non possint illa adimplere de neganda est feudi inuestitura c. 1. §. nulla, per quos fiat inuestitura, & hæc ibi Curt. dicit est fundamentalis ratio prohibendi Clericos, & Religiosos à successione feudi ex dicto c. 1. de Vassallo, qui arma bellica deposuit, ponderando ibi verbum debet, & Thomas de Marinis d. nu. 139. quod ista est verior, & receptior opinio, & secundum eam iudicatum fuit, & ratio est in promptu Fisci iuditio, licet à suprascriptis Doctoribus non allegetur, quia iurant secundum formam nouæ, & veteris fidelitatis tenetur ad
77 seruitium personale, etiam millitare, ita Ofasc. decis. 27. n. 8. & 9. post Alex. Afflicta, & Aluarot. Io. Bapt. stam Vincemalam d. cons. 1. n. 123. in primo vol. diuers. cons. feud. Ploeus cons. 44. n. 4. lib. 1.

Secundum argumentum est, quia attento iuramento fidelitatis, quod præstant Feudatarij huius dominij, etiam secundum formam nouæ & veteris fidelitatis, Clerici tenentur ad seruitium personale, & etiã militare, quod Religiosis
78 est prohibitum propter sanguinis effusionem, & propter timorem irregularitatis c. 1. de Clerico pugnan. in duello, & ideo dato, sed non concesso, quod adesset consuetudo, quod Clerici admitterentur ad feuda, quia talis consuetudo
79 induceit pronitatem ad peccandum, sicque non valeret cap. ex parte de consuetudinibus, prout etiam dicitur de statuto secundum Abbatem ibi,
80 & ratio est, quia lex debet esse rationabilis, sancta, & honesta c. erit autem lex quarta distinct. sequitur Petrus de Rauen. in dicto suo tract. vers. tamen non valet consuetudo inducens pronitatem ad peccandum pag. 481.

Tertium argumentum est, quod Clerici sicut Laici, tenentur iurare fidelitatẽ Domino, Curt.
81 dicto tract. de feud. part. 2. q. 4. n. 38. Aluarot. in

in c. 1. col. vltima qualiter Vassallus iurare de-
beat fidelitatem sequitur Intrigl. de feud. quæst.
56. num. 216. prout etiam iurant in hoc dominio
personæ Ecclesiasticæ, vt ex fidibus Io. Baptistæ
82 Montij Secretarij, & etiam quando Ecclesia ha-
83 bet feudum à Principe temporali, tenetur fide-
litatem præstare nomine Prælati Bald. in prælud.
feud. nu. 37. Intrigl. d. qu. 56. nu. 223. & sequen.,
84 & iuramentum in forma specifica debet seruari
glos. ordinaria in l. si pecuniam in verb. necesse
habeas ff. de conditione causa data, & etiam iu-
85 ramentum, & si sit damnosum, sine interitu sa-
lutis æternæ, in spetie debet obseruari c. cum cō-
tingat de iure iuran. cum concordantijs Osas.
86 decis. 92. nu. 22. nec iuramentum potest mutari
de vno ad aliud propria auctoritate, cum factum
sit Deo, & obligationē in D. O. M. dirigat, Doct.
in c. ad nostram in primo, vbi Felin. nu. 12. vers.
ex quo intellectu de iure iurādo Curt. post Abb.
in d. tract. de feudis par. 2. quæst. 2. num. 67. Af-
flict. decis. 262. vbi dicit hanc esse communem, a
qua Vrsillus ibi in additio. inquit in iudicando,
& consulendo non est recedendum, Osas. d.
decis. 92. n. 19. & 21. si igitur Clericus admitti-
tur ad feuda recta, & iurat, prout solent alij Feu-
87 datarij iurare, tenentur ad seruitium personale
etiam militare, & consequenter pugnare in pro-
priam personam, quod non debet facere propter
sanguinis effusionem, & irregularitatis timorē
ex d. c. 1. de Clerico pugnante in duello, si verò
non pugnabit in propriam personam, efficitur
periurus ex suprascriptis, & ideo ad euitanda
dicta peccata est dicendum, vbi Clerici iurent,
prout solent cæteri Feudatarij istius dominij
88 iurare, quod Clericus nullo modo debet admit-
ti ad feuda causa peccatum euitandi, quia opi-
nio tutior, est pro anima tuenda Clemen. exiui
§. item quia, & ibi Card. de verborum significa-
tione c. Præsbiteri 48. distinc. c. iuuenis de spōsa.
88 cum anima sit præciosior corpore c. cum infir-
mitar de pœnitentijs, & remiss. & est præferen-
90 da cæteris rebus corporalibus l. sancimus C. de
Sacrosan. Ecclesijs c. præcipimus 12. qu. 2. c. so-
lite, de maioritate, & obedientia.

Quartum; quia si Clericus admittitur in feu-
dis rectis, iustitia suum complementum non ha-
bebit; quia si Clericus crimen læsæ Maiestatis
commiserit, vel feloniam, cum multi, & mirabi-
91 les sint effectus fidelitatis, de quibus per Afflict.
decis. 265. nu. 40. & sequen., & decis. 307., si qui-
dem pro isto atrocissimo crimine læsæ Maiesta-
tis ex No. Constit. in primo capite, est imposita
pœna, quod scindatur in frusta, & in locis emi-
92 nentioribus Ciuitatis affigantur, & bona corū,
tàm allodialia, quam feudalia publicentur, &
puniantur eorum ascendentes, & descendentes,
93 & in secundo capite est imposita pœna vltimi
suplicij, vltra alias pœnas a iure communi intro-
ductas, & eadem pœna est imposita de iure com-
muni ita attestante Clar. in §. læsæ Maiestatis
versiculo sed quæro, & nihilominus licet Cleri-
cus Feudatarius, attento iuramento fidelitatis
per eum præstito, si commisit feloniam incidat
in dictum crimen læsæ Maiestatis, etiam in illis
casibus, in quibus non iurans minimè incideret.
Clem. Pastoralis §. denique de re iud. Serafi. de
Serafinis de priuilegijs iuramēti priuilegio 173.
94 tamen non poterit per Dominum puniri in su-
prascriptā pœnā, sed tantum poterit priuare eū
feudo, & bannire, prout fecit Rex Salomon, vt
legitur in tertio Regum c. 2., vbi Salomon Rex
propter conspirationem factam contra eum per
95 Abyatar Sacerdotem, illi dixit, vade in Athaod
agrum tuum, & quidem vir mortis es, sed te ho-
die non interficiam, quia portasti arcam Domi-
ni Dei corā Dauid patre meo, & substinuisti la-
borem in omnibus, in quibus laborauit Pater
meus. Fecit ergo Salomon Abyatar, vt non esset
Sacerdos Domini, & etiam dicitur de Cardinali
96 Bellua, qui commissit crimen læsæ Maiestatis
in Ludouicum Regem Francorum, qui in carce-
ribus eum intrusit, & ex inde è regno eiecit, re-
fert Guliel. de Bened. in repet. cap. Raynutius
secunda decis. vxorem nomine Adelasiam num.
164. & 165. de testamen., & quod criminaliter
contra Clericos feudatarios Dominus feudi non
97 possit procedere asserit Farin. qu. 8. nu. 22. q. 41.
nu. 3. coniuncto nu. 14. vers. & ideo, quia iusti-
tia totum complementum suum non consequi-
tur, est dicendum Clericum non debere in feu-
do recto succedere.

Quintum argumentum est, quia si Clerici ad-
mittantur ad feuda, quia criminaliter a Domino
98 non possunt puniri pœna corporali, quæ etiam
si minima sit, in nobili est maior qualibet pœna
pecuniaria magna l. in seruorum ff. de pœnis, sed
solum pecuniaria in priuatione feudi, & quia
habent castra, & fortalicia, & aliquando sunt
consiliarij Domini, poterunt reddi audatiores
ad committendum aliquod delictum contra
Dominum, sub prætextu, quod pœna corporali
non possunt puniri, & quod ille pro quo offendit
Dominum, poterit ei maiora feuda conferre, &
99 ideò conuenit pro maiori securitate Domini,
vt Clerici in feudis non admittantur, & habe-
mus exemplum de Pallauicino Vicecomite, qui
in itinere Illustriss. & Excellentiss. Ducem Fran-
ciscum Sfortiam secundum eius Dominum, dum
ab hac Ciuitate Mediolani Modoetiam se con-
ferret, in eum sclopum explosit, ac vulnerauit, &
160 vt aliqui dixerunt de mandato Francisci, tunc
Regis Francorum, sub spe maioris præmij, quā
à dicto Excellentiss. Duce haberet, & cum non
potuisset illum corporaliter punire, nec tormen-
tis subijcere, vt socios, & mandantes facinoris
propalaret, eum præfatus Excellentissimus
Dux interfeci iussit, & sic peccauit, & incidit in
excommunicationem præfatus Dux, qua prop-
ter, vt securior Dominus fiat, idest S. M., vel eius
Excellentissimus L. T. pro tempore, conuenit
quod Clericus ad feuda non admittatur.

Sextum, & vltimum, qui si Clericus in Sacris

constitutus ad feuda admitteretur, quia per substitutum posset seruire, vel soluere medietatem redditus vniua anni, sequeretur etiam, quod Monaci, & Conuersi, & alij inhabiles ad feuda,
101 deberent admitti, cum in successione feudi in iure æquiparentur, & ita in terminis tenent Thomas de Marinis in dicto Verbo admittitur nom. 145. pag. mihi 231. & Nicola. Intrigl. de feudis qu.54.nu.49.55. & 58., & poterunt remanere feuda in Monasterio, ex dicto Intrigliol. d. qu.54.nu.52. & 53., & restringeretur seruitium S. Maiestatis, quia numerus feudatariorum diminueretur, qui possent seruire S. Maiestati personaliter militando, ergo ne inferatur istud damnum S. Maiestati, & alia suprascripta non sequātur Fisci, iuditio est dicendum, quod nullo modo de iure inscia S. M. Clericus admitti debet in feudis rectis, & in omnem casum, vbi Senatus Excellentiss. nolit excludere Clericos, saltem supersedeat à publicatione votorum, & sententiæ, donec vnusquisque ex Magnificis DD. Senatoribus votum suum cum rationibus Suæ Maiestati refferat, & ab eadem Maiestate responsum habeatur, quod Fisci iuditio ita fieri debet, attenta magnitudine, & grauitate istius negotij, & consequentiarum, quæ poterunt sequi, si declaretur ad fauorem Clericorum, inconsulta de suprascriptis Sua Maiestate, & ita fieri instanter petit &c. saluo &c.

Hieronimus Calleut. Reg. Aduoc. Fiscalis Gener.
1601. die

Refferente Ampliss. D. Senatore Alexandro Rouida censuit Sen. habilem esse dictum Don.
102 Thomam ad feudorum successionem, etiam si sit Clericus, & in sacris constitutus, qui Don Thomas adhuc pacificè gaudet feudis Castellatij, & Castri Leonis.

Prout pariter scio feudo auræ malæ gaudere D. Marchionem Io. Baptistam Malaspinam Sacerdotem, mediante diuisione facta cum alijs eius fratribus aliorū feudorū viz. cum Marchione Petro Francisco, & Marchione Florio Malaspinis, & sic constat ex consuetudine in hoc dominio admitti Clericos, & Sacerdotes, nedū Episcopos, & Abbates, ad feudorum successionem.

S V M M A R I A.

1 *Administratores omnes tenentur inuentarium facere, & fideiussionem præstare.*
Curator ad lites non tenetur fideiussionem præstare, nec inuentarium facere nu. 2. & 4.
3 *Curator ad lites non administrat bona.*
5 *Curator ad lites tenetur facere inuentarium iuriū, & monumentorum suorum principalium, vt ea conseruentur, & Domino restituantur.*

Curator ad lites non tenetur fideiussionem præstare, nec inuentariū facere. Cap. LXX.

1 TVtores, & curatores, ac quoscunq; administratores teneri præstare fideiussionem, & inuentarium facere, satis regolare est, & habetur in l. Tutores l. 2. C. de administr. tut. & l. Tutor ff. eodem tit. Vnde hac regula stante ad idem teneri curatorem ad lites dicendum videtur.

Verum de AEQVITATE contrarium affirmandum est, quia excipitur ab alijs curator ad lites, qui nec fideiussionem præstare, nec inuē-
2 tarium conficere tenetur, vt scrib. Bald. in l. quæ habet §. si pupillus ff. de tutell. Quiotill. mandos. in tr. commiss. commiss. 4. verbo curatorem ad lites col. 2. fol. 38. qui ita practicari in Curia Romana, præsertim coram Aud. Rotæ, testatur, ea præcipuè ratione, quia curator ad lites non ad-
3 ministrat bona Scap. de iure non scripto lib. 3. tit. de procur. & cap. 27. per totum.
4 Quod autem huiusmodi curator ad lites non teneatur conficere inuentarium, expresse tradit glo. in l. de Creationibus verbo conscripti C. de Epis. Aud., ea adducta ratione, quia potest ei solui ad instar procuratoris in litem arg. l. hoc iure ff. de solut.
5 Tenetur autem curator ad lites facere inuentarium iurium, & monumentorum suorum principalium, ad hoc, vt iura ipsa conseruentur, & Domino principali restituantur, vt post Barber. in viatorio iuris par. 2. tit. de tutel. nu. 114. tradit Scap. rell. cap. 27. in fine.

S V M M A R I A.

1 *AEQVVM dicitur ab æquando.*
2 *Parte vel vendita intelligitur de dimidia.*
3 *Q. Fabij Labeonis diuisio exorbitans nauium Regis Antigoni in executione initi fœderis.*
4 *Diuisio non permittit., quādo fit diminutio speciei*
5 *Soluere; qui promisit Venetijs, & Padua, dimidiam partem, vtroq; loco soluere tenetur.*
6 *Dictio copulatiua, &, vtriq; loco tribuit partem.*
7 *Soluere, qui promisit Padua, Bononia, Ferrariæ, Venetijs, & vbiq; fuerit conuentus, aut vbi creditor voluerit, reus pro tota cōueniri poterit in vno loco creditoris arbitrio, ne per minimas summas incommodetur solutio in diuersis locis.*
8 *Expressione certorum locorum insignium in casu soluendi moderator generalis subiuncta, vbiq; sl. locorum ad loca his similia.*
9 *Legatum de mille quingentis aureis soluendis in pecunijs, mercibus, & alijs rebus, solui debet pro rata in qualibet re.*
10 *Duobus confitentibus recepisse pecuniā intelligitur vnū quemcumq; eorum participasse pro dimidia.*
11 *Limitatur hoc in vxore confitenti cum marito.*

Emen

Emens partem fructuum, vel alterius rei intelligitur de dimidia. Cap. LXXI.

1 Robatum fuit supra in 1. cap. num. 4.
Aequũ dici ab æquando, quasi æqualiter per omnes subiecti partes cõsiderentur, ex Bologn. tr. de multis
signis, & different. iuris, & facti sub nu. 10. Vndè facta venditione partis alicuius rei diuisibilis,
vt partes æqualiter cõsiderentur intelligi debet
2 de AEQVITATE factam esse venditionem de
dimidia ipsius rei, quia hoc pacto æquales remanebunt tam emptor, quàm venditor, vt post Butrigar. probat Flor. de S. Petro in l. vsufructuariam 6. nu. 4. ff. de vsufructu sol. mihi 42. à tergo,
3 vbi sequenti numero ex hac conclusione colligit,
malè hanc æqualitatem seruasse Q. Fabium Labeonem, qui cum à Rege Antigonio, quem bello vicerat ex icito fœdere, dimidiam partem Nauium accipere debuisset, medias omnes secuisse fertur, vt eum tota classe priuaret; Quia quãdo per diuisionem fit diminutio specierum, tunc separatio, & diuisio non est facienda l. vsufructuarium § si in varijs ff. de vsufruc., Ad quod propositum traditur illud factum Iacobi de Bu-
4 trio, qui in platea emporij emere volebat dimidium fici, & illum diuidere, de quo a muliere vendente fuit reprehensus, & irrisus, cum ficus non patiatur diuisionem in cista; sed dum in ore ponitur.

Hinc scribit Pereg. c. 1. de iudicijs num. 69.
quod si quis promisit soluere Venetijs, & Paduæ
5 dimidiam partem debiti soluendam esse vtroq;
loco, maximè ob naturam copulatiuam, & quæ
6 vtriq; loco tribuit partem l. 3. §. si quisquis ita
ff. de eo, quod certo loco.

Si verò promissum sit solui Paduæ, Bononiæ, Ferrariæ, Venetijs, & vbiq; fuerit inuentus, aut vbi creditor voluerit, hoc casu, ne per minimas
7 summas incommodetur solutio in diuersis, &
pluribus locis, summitur æqua hæc interpretatio, vt reus promittens pro toto conueniri possit in vno loco, creditoris arbitrio, Bart. & cæteri in d. l. 3. §. si quis ita ff. de eo, quod certo loco.
Peregr. loco rel. nu. 70. vbi etiam tradit, quod ob illam expressionem certorum locorum insignium moderatur generalis subiuncta, vbiq; s. l. z. ad loca his similia, & non longè extra Regnum,
8 aut Prouinciam distantia per tex. in Clem. non
potest. de procurat. & cap. sedes de rescriptis, cum non possit debitor esse vbiq; paratus.

Prout si quis testator legauit mille quingentos aureos soluendos in pecunijs, mercibus, & alijs rebus, solutio fieri debet pro rata in pecu-
9 nijs, mercibus, & alijs rebus, videlicet aureis
500. in pecunijs, alijs 500. in mercibus, & alijs 500. in alijs rebus testatoris, vt tradit Ias. in l. legata inutiliter §. 1. 2. notat. ff. de leg. quem sequitur Crau. cons. 187. num. 5.

10 Ad rem facit etiam illud, quod duobus confitentibus recepisse pecuniam, siue pretium, intelligitur vnumquemq; eorum participasse pro dimidia, vt probat Rom. cons. 462. num. 2., Quę
11 tamen conclusio limitatur in confessione facta
per virum, & vxorem, siuè per alias personas suspectas; Tunc enim propter mariti reuerentiam præsumitur vxorem ita fassam fuisse, vt explicat Rol. cons. 64. nu. 5. & n. 14. lib. 1. quem sequitur Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 705. num. 5. & 6.

SVMMARIA.

1 *Prouisionalem prætendens, habere debet sententiã pro se.*
2 *Prouisionalẽ petens, docere debet de fumo boni iuris*
3 *Aliter quilibet prouocaret diuitem in iuditio, vt interim eius expensis aleret.*
4 *Pauperum temeritas coerceri debet.*
5 *Filio debentur alimenta, & expensa litis etiam in prima instantia ante sententiam.*
6 *Ne ob deffectũ pecuniarum cogatur deserere causã.*
7 *Contrarium probat glos. & scribentes.*
8 *Filius habet præsumptionem pro se in bonis Patris.*
9 *Exheredatio omnis hodie præsumitur iniusta.*
10 *Dispositio l. si instituta §. de inofficioso ff. de inoff. testam. prohibens prouisionalem ei, qui non habet sententiam per se locum non habet, quando alia concurrit præsumptio boni iuris fauore petentis.*
11 *Melius est exheredato alimenta præstare, quam non exheredato, ea denegare.*
Iudex valdè prudens, & cautus esse debet in decernenda prouisione alimentorum, cum non ita grauem, & concludentem præsumptionem boni iuris habere debeat in descendente, secus in collateralibus num. 12. & 13.
13 *Alimenta debentur in prima instantia ijs personis, quas natura alere iubet.*
14 *Prouisionalia alimenta, & litis expensa debentur, cuilibet subdito, habenti litem cum superiore, siue Domino, vt Monaco, vxore, & similibus.*
15 *Fratri, & sorori debentur alimenta, & litis expensa, si fratrem conuenit.*
16 *Prouisionales decernere solet Senatus Excellentiss. etiam in alijs multis casibus.*
17 *Decretum Senatus Excellentiss.*
18 *Io. Thomæ Gallarati Senatoris honorifica mentio.*
19 *Prouisionalis qualitas ascendere debet ad quartam partem fructuum rei controuersæ.*
20 *Hoc remitti Iudicis arbitrio alij voluerunt.*
20 *Alij sextã partẽ fructuũ non excedere statuerunt.*
20 *Prouisionalis fit pro modo facultatum, & habita consideratione personarum.*
21 *Prouisionalis peti debet coram Iudice, coram quo res principalis agitanda est.*
Prouisionalis non admittit oppositionem, neq; restitutionem in integrum, saltem quo ad suspensiuũ, neq; quamlibet aliam oppositionem impeditiuam executionem Prouisionalis nu. 22. & 23.

24 De-

24 *Decretum Senatus in ea materia.*
25 *Appellatio non admittitur, saltim quo ad suspensiuum in causa charitatiua subsidij.*
26 *Alimenta, siue prouisionales obtenta compensari debent, si actor obtinuit in causa principali.*
27 *Decretum Senatus.*
27 *Io. Baptista Vicecomitis Amplifs. Senatoris honorifica mentio.*
28 *Alimenta non restituit mulier, qua ventris nomine consecuta fuit, nisi per calumniam se praegnantem dixerit.*
29 *Alimenta ratione ventris pragnantis praestari debent, etiam si mater diues esset.*
30 *Alimenta non restituit filius, qua pendente lite super filiatione consecutus est.*
31 *AEQVIVS est, quod filius sit alitus de alieno contra ius, quam quod facta probatione, quod sit filius, tamen decesserit.*
32 *Alimenta non restituit mulier, siue vxor, qua consecuta fuit pendente lite super matrimonio, etiam si contra eam iudicatum sit.*
33 *Decretum Senatus in materia alimentorum praestitorum ventri praegnanti.*
34 *Alimenta praestita ventri pragnanti dicuntur praestita, tanquam de bonis proprijs illius actoris.*

Filio agenti ad bona patris debentur alimenta, etiam in prima instantia. Cap. LXXII.

Rouisionalem, siue alimenta, & litis expensas prætendentem habere debere primam sententiam pro se disponit celebr. tex. in l. si institu-
1 ta §. de inoff. ff. inoff. testam. vbi Castrens. Quoniam cum de fumo boni iuris, siue
2 probabili præsumptione docere debeat petens prouisionalem in sententia obtenta. Constare dicitur de huiusmodi probabili præsumptione, non obstante oppositione per aduersarium interposita Ale. tr. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 9. nu. 9. & 11. Ripa in l. 2. n. 4. ff. de re Iud. Cæphal. conf. 714. num. 13. Valascus decis. 1. sub num. 12.
3 circa finem; Aliter enim quilibet prouocare in iuditio posset diuitem, vt interim eius expensis
4 aleretur, quod admittendum non est, Pauperumque temeritas coerceri debet Bart. in l. si negct. ff. de lib. agnosc. Costa remed. subsid. 100. nu. 2. in fine.
5 De AEQVITATE tamen etiam in prima instantia filio agenti ad bona patris debentur ali-
6 menta; & expensæ litis, etiam si sententiam non obtinuerit, ne fame pereat, & ne cogatur ob defectum pecuniarum processum deserere, & liti renuntiare; Affl. decis. 10. & seq. vbi testatur sic fuisse bis iudicatum; prout ita seruari in Francia testatur Rebuff. ad Constitr. Regni tit. de sententia prouisionali art. 1. gl. 2. nu. 5. etiam si glos.
7 & Doct. in d. §. de inoff. contrarium teneant, idem obseruari solere ex benignitate, & AEQVITATE Rotam testatur Mandos. cons. 12. nu. 3. Horum sententiam sequitur Gratian. lib. 2. discept. for. cap. 236. nu. 4. qui multos alios id comprobantes refert.
8 Eam præcipuè esse huius conclusionis rationem puto, ob præsumptionem, quam filius ha-
9 bet pro se in bonis patris, cum hodie, omnis exhæredatio præsumatur iniusta, nisi hæres ipse probet iustam subesse causam l. omnimodo C. de inoff. testamento §. aliud quoque capit. in auth. vt cum de appell. cognou. Surd. de alim. tit. 1. qu. 122. num. 4. & 5. & nu. 20. vbi apertè tradit dispositionem d. §. de inoff. & l. qui de inoff. ha-
10 bere locum, quando alia concurrit præsumptio pro filio, quam sententiam sequitur Gratian. d. cap. 236. nu. 60. Burbos. in l. 1. par. 1. nu. 56. ff. sol. matr. latè materiam hanc examinat Amplifs. D. Senator Bellonus lib. 2. de his, quæ incontinenti
11 fiunt cap. 64. per totum. Melius est enim exhæredatum alere, quam non exhæredato alimenta denegare, prout melius est nocentem absoluere, quam innocentem per inscitiam damnare l. 1. §. sed si incertum ff. de ventre in possess. mitt. & latè probat Marius Salomon. in repet. l. Gallus nu. 37. ff. de lib. & posth. fol. 296. prout hæc præcisa verba habet tex. in l. 1. §. sed si incertum ff. de ventre in possess. mitt. vbi dicitur, quod Aequius est, vel frustra nonnunquam impendia fieri, quam denegare aliquando alimenta ei, qui Dominus bonorum aliquo casu futurus est.

Hinc scribit Costa de port. ratæ qu. 59. nu. 10. quod Iudex in prouisione alimentorum decer-
12 nenda, debet esse valdè Prudens, & cautus, vt nimirum à descendente prætendente boni iuris præsumptionem, non ita constantem, vel concludentem, aut grauem requirat; In collateralibus plus præstari statuant, quam in liberis; sed non successuris abintestato extraneis, omnino, vt purè, quibus non famuletur fœderis naturalis vinculum, nec ius sanguinis assistit, multò plus requirat, quod aliquantulum sit supra semiple-
13 nam probationem, vel saltem illius angulos impleat Gabr. conf. 25. nu. 2. lib. 1. Surd. d. tit. q. 112. nu. 21. & 28. in puncto D. Merenda in quem post hæc scripta incidi lib. 5. controuers. cap. 40. nu. 5. & seq. vbi tradit, quod ex AEQVITATIS dictamine alimenta hæc debentur etiam in prima instantia ijs personis, quas natura alere iubet.

Quæ autem supra in filio dicta sunt, eadem procedere in quolibet subdito habente litẽ cum
14 superiore, vt monaco, vxore, & similibus probat Mandos. d. cons. 12. per totum Costa all. remed. subsid. 100. num. 2. 86. & seq. Itidem in fratre, &
15 sorore Osas. d. decis. 10. & 11. Gutier. canon. qu. cap. 24. Peguer. decis. 2. num. 5. Burbos. in rubr. ff. sol. matt. par. 2. nu. 2. plenissimè Milan. decis. 16. nu. 7.

Tantę verò potentię est huius AEQVITATIS consideratio, vt etiam in multis alijs casibus
16 prouisionales, decernere soleat Excellentiss. Senatus fauore etiam eorum, qui vel sententias vel

vel transactiones contra se habeat, & præsertim
id cōtingit fauore Annæ Bagnariæ cōtra March.
17 Paulum Antonium Pallauiciuū affinem meum,
pro quo etiam patrocinabar, quia postquam ob-
tinuissem die 2. Martij 1617. obaudiendam esse
Bagnariam transactionem contra se habentem
sequenti anno 1618. die vltima Augusti referen-
18 te Amplifs. Senatore D. Thoma Gallarato, cen-
suit Senatus eidem errogandos esse aureos quin-
quaginta in causam alimentorum sine spe alte-
rius prouisionis, prout repetita eadem commina-
toria aliam prouisionalem concessit Senatus ei-
dem Bagnariæ die 29. Nouembris 1621.

Ad quam summam autem ascendere debeat
prouisionalis, respondet Masuer. in rubr. de pos-
sess. §. item, & rectedentia, viz. adiudicandam
19 esse quartam partem fructuum eius rei, quæ pe-
titur arg. l. antiqui ff. si pars hæred. peta, & arg. l.
sed & si restituatur §. fin. ff. de iudic. quamuis ar-
20 bitrio Iudicis hoc relinqui testatur Rebuff. dict.
tit. de senten. prouis. in præfat. nu. 30. Itaut sæpius
de minori, quam de maiori parte prouisum, &
21 in sexta parte fructuum factam per Senatum
Parisiensem asserit Franc. Mar. decis. 149. p. 1. &
sic pro modo facultatum fit arg. l. fil. C. de lib.
alend. personæ maxime considerata qualitate, &
conditione l. quæso ff. de iure dotium Rebuff. d. n.
20, 30. in præfat. Qui nu. sequenti tradit, quod co-
ram his Iudicibus peti debet illa prouisio, ad
quos materiæ principalis cognitio spectat per
21 Reg. l. quoties c. de indic. Alex. Trentacinq. d. re-
sol. 1. nu. 49. vbi tres distinguit casus.

A qua prouisionali prohibitā esse omnem ap-
pellationem, & in integrum restitutionē, saltem
22 quo ad suspensiuum satis perspicuū est, vt etiam
tradunt Boer. decis. 326. Matius Aur. lib. 1. resol.
81. num. 13. quos sequitur Costa recitato remed.
100. nu. 11. qui subiungit contra hanc AEQVI-
23 TATEM non admitti quamlibet aliam disposi-
tionem impeditiuam exequtionis talis prouisio-
24 nis, & ita censuit Senatus die 10. Aprilis 1616.
referente eodem Amplifs. D. Senatore Gallarato
in eadem causa Bagnariæ contra Marchionem
Pallauicinum, etiam si Iudex articuli (ductus ea
efficaci ratione, quod Bagnaria non solum sen-
tentiam pro se, sed potius contra se haberet, idest
transactionem) iam declarasset causam appella-
bilem, id quod perspicuum est in omni causa
25 alimentorum de futuro, & in causa subsidij cha-
ritatiui Rebuff. d. art. 1. gl. 12. & art. 2. gl. 5. Surd.
de alim. priuil. 60. nu. 96. quos sequitur Costa d.
remed. subsid. 100. sub nu. 11.

26 Vtrum autem alimenta per modum prouisio-
nis sic præstita, imputanda sint actori, si obtineat,
vel per eum restituenda, si succumbat, latissimè
examinat Surd. d. tit. 1. qu. 124. per totum, qui
concludit in primo casu compensari debere, iux-
ta tradita per Rebuff. de sent. prouisionali art. 3.
27 gl. 1. nu. 22. & ita censuit Sen. die 29. Nouembris
1627. referente Amplifs. D. Senatore Vicecomi-
te in causa dictæ Bagnariæ, & D. Marchionis
28 Pallauicini; In secundo autem non restitui per
mulierem, cui ventris nomine præstita fuerunt,
nisi per calumniam se prægnantem dixerit l. 1. §.
interesse ff. si mul. ventris nomine in possessione
calumniæ causa esse dicatur; Et cui ventri præ-
29 gnanti alimenta præstari debent, etiam si mater
diues sit, vel aliunde habeat l. Curator ff. de ven-
tre in possess. mittend. Surd. d. tit. 1. qu. 124. sub
30 n. 12. Prout neq; restituuntur habita per filium,
cui pater præstitit pendente lite super ipsa filia-
tione glos. in l. fin. C. de carbon. edicto Castr. in l.
qui de inoff. nu. 5. ff. de inoff. testam. vbi dicit ra-
31 tionem esse, quia AEQVIVS est, quod filius
fuerit alitus de alieno contra ius; quam quod
facta probatione, quod sit filius, fame decesserit
Franc. Marc. decis. 364. in fin. par. 2. Menoch. lib.
2. de præsumpt. qu. 35. n. 37. quos sequitur Surd.
d. q. 124. n. 2. Qui dicit idem procedere in alimen-
tis præstitis vxori per virum pendente lite super
32 matrimonio post Affl. decis. 152. n. 4. & Menoch.
d. qu. 35. nu. 37.

Materiam hanc plenè pertractat Alex. Tren-
tacinq. lib. 1. var. resol. tit. de alim. d. resol. 1. num.
45. & Fontanel. de pact. nupt. claus. 4. gl. 18. p. 4.
nu. 79. lib. 1. & Franch. decis. 336. n. 5. cuius conc.
intuitu, cum Antonia de Aratoribus diceret se
prægnantem ex quon. Io. Petro Carcano, qui
decedendo substituerat vnico eius legitimo filio
partum nasciturum ex dicta Antonia, cum qua
rem habuerat paucis ante diebus, vbi prægnans
esset, & certo termino peperisset masculum, pe-
tijssetq; prouisionalem Antonia hoc mense De-
cembris prox. præt. 1624. referente Amplifs. D.
Senatore Bellono, censuit Senatus esse erogan-
33 dos prædictæ Antoniæ pro eius alimentis primo
aureos 400. mox alios ducentum, nulla data cau-
tione, vt prætendebatur per Præfectos Ven. Hos-
pitalis Maioris vsufructuarij per nonnullos an-
nos opulentissimæ hæreditatis redditus circiter
aureorum 50. mille pro amoliando ipso Hospi-
tali, vt ibi omnia loca Pia sub eo gubernata col-
locentur, & administrentur.

34 Qui Pius locus fruitur nunc ipsa oppulenta
hæreditate, dum termino à testatore limitato,
nec hucusque, & sic per 20. dies post nullum par-
tum peperit dicta Antonia, quæ ex ordine Sen.
custodiebatur primo loco in Hospitali Diui Cel-
si, mox à duabus mensibus citra in domo Com.
Caroli Borromæi partium confidentis, vt omnis
suspitio partus suppositi remoueretur.

Huiusmodi enim casu, decernuntur alimenta,
tamquam de bonis proprijs illius actoris, non
tanquam de alienis, quia vbi nasceretur, foret
Dominus bonorum, vt habetur in l. 1. §. sed si
incertum ff. de ventre in possess. mittendo, Surd.
d. qu. 124. sub nu. 5.

S V M M A R I A.

1 *Alimenta quomodo taxanda sunt remittitur Iudi-
cis arbitrio.*

Ali-

Alimenta de AEQVITATE taxanda sunt secundum vires hæreditarias ære alieno deducto, & filiorũ legitima n.2. ac computatis bonis feudalib.
3 Vendi non debent prædia pro alimentis;
4 Decretum Sacri Concilij Neapol.
6 Alimenta debita ex causa lucratiua, taxantur deducto ære alieno, nec alienantur bona.
7 Secus si ex causa necessaria, quia tunc alienantur bona, etiam alienari prohibita.
8 Alimentorũ causa, si fructus bonorum non sufficiunt pro Patris alimentis, non potest filius ea petere.
9 Alimenta debentur per hæredem, habita ratione hæreditatis, etiamsi inuentarium non confecit.
10 Legatum factum de quid soluendo de viribus patrimonij, non attenditur, quod hæres non confecerit inuentarium.
11 Testator mãdãs, quod soluãtur alimẽta de bonis suis videtur remittere ius, quod legatario competeret aduersus hæredem non conficientem inuentariũ.
12 Hæres, qui non confecit inuentarium, dicitur obligatus insolidum versus legatarium.
13 Bonus vir non arbitratur secundum iuris rigorem, sed secundum AEQVITATEM.
14 AEQVITAS naturalis seruatur in foro consciẽtiæ
15 Alimentorum legatum si in certa quantitate statutum est, tenetur hæres in totum persoluere, si non confecit inuentarium.
16 Alimenta certa dicuntur esse legata, si Testator legauit alimenta, qualia consueuit præstare.
17 Certum dicitur, quod per relationem alicuius potest certificari.
18 Proprietas vendi debet pro alimentis præstandis, quando legata sunt, qualia solebat præstare Test.
19 Alimenta taxanda sunt secundum id, quod Testator consuetus erat præstare in eius domo.
20 Alimenta augẽda sunt, secundũ quod augetur ætas, & secundum conditionẽ eorum quibus debentur.
21 Alimentorum quantitas variatur, iuxta statum, & personarum qualitates.
22 Decretum Senatus in ea materia.
22 Io. Ruiz de Laguna Sen. honorifica mentio.
23 Alimenta, vbi de oppulento agitur patrimonio, constituenda sunt secundum dignitatem personæ etiam in illegitimo.
24 Contrarium alij probant ea sufficere, pro eorum necessitate.
25 Ius naturale in alimentis respicit tantũ necessitatẽ.
26 Ius humanum alimentis addidit dignitatem.

Alimenta taxantur secundum vires hæreditarias. Cap. LXXIII.

PRosequendu mat etiam alimentorũ quę practicabilis valdè est, cum vel ex dispositione facta à Testatore, vel pendente anno luctus, vel aliter debeantur; Opportunum est scire,
1 quo pacto debeant taxari alimenta hæc. Et licet Iudicis arbitrio relinquatur illorum quantitas, vt in præcedenti cap. nu. 18. fuit explicatum, & tradit Menoch. de arbitr. casu 169. per totum, quem sequitur Alex. Trentacinq. lib. 1. var. resol. tit. de alim. resol. 1. nu. 46.
2 Attamen de AEQVITATE taxanda sunt secundum vires hæreditarias, non vltra, quia debentur secundum quantitatem fructuum, ære
3 alieno deducto, & filiorum legitima; Cum prædia vendi non debeant, si fructus non sufficiunt l. quæ bonis ff. de cess. bonorum Bart. in l. cum alimenta ff. de alim. & ciba. leg. Alex. cons. 72. nu. 7. lib. 5. Guzad. cons. 95. col. 2. Franch. decis. 336. nu. 2. Crau. cons. 199. nu. 15. & cons. 210. col.
4 51. Io. Vincent. de Anna singul. 23. vbi testatur ita fuisse decisum per Sacrum Concilium, Me-
5 noch. d. casu 169. nu. 3. & 4. computatis etiam fructibus prouenientibus ex bonis feudalibus scribit Roland. cons. 74. nu. 31. lib. 2. & sequitur Alex. Trentacinq. d. tit. de alim. resol. 1. nu. 21.
6 Quæ tamen procedunt in alimentis debitis ex causa lucratiua, quia quando debentur ex causa necessaria, deueniendum est ad alienationem
7 proprietatis etiam alienari prohibitæ, si fructus non sufficiant, vt post Ias. in auth. res quæ nu. 31. C. cõmun. de legatis probat Costa remed. subsid. 106. illat. 2. nu. 5. Maluas. cons. 8. nu. 28.
8 Id quod tamen intelligendum est secundum tradita per Franch. d. decis. 336. num. 3. Si enim fructus patrimonij non sufficiant pro patris alimentis, filius non potest ea prætendere, minusq; tunc vendi debet proprietas, vt filius alimentetur Corduba in d. l. si quis à liberis §. sed si filius nu. 134. ff. de lib. agnoscen.
9 Quæ conclusio de AEQVITATE eo etiam casu procedit, si hæres non confecit inuentariũ, vt reprobatu Natta scribit Gallia ad consuet. Alex. verbo solidos qu. vlt. num. 155. cum seq. & sequitur Surd. de alim. tit. 8. priuil. 13. num. 3. in fin. & nu. 4.
10 Ratio est, quia vbi quid relinquitur soluendum de viribus patrimonij, non attenditur, quod hæres non fecerit inuentarium, nec omissum facit eum plus teneri Bal. in l. 1. C. de his qui pænam. Tunc enim testatur, qui mandat solui alimenta de bonis suis, videtur remittere ius, quod
11 legatario competeret aduersus hæredem non conficientem inuentarium; Adeo quod non ob-
12 stante, quod leges non obligent insolidum hæredem, qui non fecit inuentarium, & propterea secundum eas debeat bonus vir arbitrari.
13 Adhuc tamen bonus vir non arbitratur secundum iuris rigorem, qualis ille est, qui hæredem obligat insolidum. At secundum AEQVITATEM naturalem, quæ etiam in foro conscientiæ
14 seruatur, ita concludit Surd. all. priuil. 13. nu. 5. quem sequitur Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 34. nu. 24. faciunt tradita per eundem Gratian. cap. 613. nu. 1. & seq. lib. 4.
Secus autem dicendum est, quando legatum alimentorum certum est, & præcisum, idest in
15 certa quantitate statutum, velut in tot pecunijs, vel in certa quantitate frumenti, vini, lignorum,

rum, & similium, quia tunc hæres, qui inuentarium non confecit, tenetur de proprio, Natta cons. 287. nu. 9. quem sequitur Surd. dicto priuil. 13. nu. 6. qui nu. seq. ex eodem Natta probat cer-
16 ta esse alimenta, quando legat testator, qualia consueuit præstare; Nam certum dicitur, quod per relationem ad aliud certificari potest l. cer-
17 tum §. si cert. petatur, & l. si ita scripsero ff. de condit. & demonstr. Et tunc vendi debet pro-
18 prietas, si fructus hæreditatis non sufficiunt secundum Nattã dicto cons. 387. n. 7. & Bertrand. cons. 268. n. 2. lib. 2. quos refert, & sequitur Gratian. dicto cap. 34. nu. 26. & seq.

Vbi verò superabundantes sint hæreditatis fructus, & vires, alimenta taxari debent secundum id, quod Testator consuetus erat præstare
19 in eius domo, aut secundum gradum, & conditionem personæ, cui debentur alimenta, arbitrio boni viri. Ioannes de Amicis cons. 56. Boer. decis. 46. nu. 6. Et augenda sunt, secundum quod augetur ætas, & secundum conditionem eorum,
20 quibus debentur. Rol. dicto cons. 74. n. 19. lib. 2. Borgn. tract. de vsufruct. mul. rel. nu. 27. Menoch. dicto casu 169. nu. 4. & post eos Trentacinq. dict. tit. de alim. resol. 1. nu. 23.

21 Propterea eorum quantitas variatur iuxta statum, & personarum qualitates, vt obseruare consueuit Sen. Excell. qui ea modo in maiori, modo in minori quantitate taxauit, prout hoc anno
22 1628. die 26. Augusti referente Amplis. D. Senatore Io. Ruiz de Laguna, per modum prouisionis pro alimentis adiudicauit aureos centum D. E. C. licet in maiori quantitate ea prætenderet, cum annus elapsus fuisset, quo nihil perceperat ex legato, & dote aureorum quinque mille, contendente aduersario, hæreditatem non ascendere ad annuum redditum scutorum trecentum, licet re vera quinque centum excedere crederetur.

Prout quando fructus hæreditarij sunt copiosi, in alimentorum taxatione consideranda est
23 qualitas, & dignitas personæ, etiam si alimentandus sit illegitimus, probat Gratian. all. cap. 613. nu. 7. & 8. ac 9. qui in eam sententiam refert Couarruu. de sponsal. cap. 8. §. 6. nu. 7. & 8. par. 2. fol. 247. Lud. Molin. de primogen. Hisp. lib. 2. cap. 15. nu. 55. Peregr. de iure Fisci tit. 17. lib. 3. n. 72. vers. contra tamen; Spin. de testam. gl. 16. princip. nu. 101. vers. contrariam tamen sententiam. Surd. de alim. tit. 4. q. 18. n. 51. vers. sed etiã Spurija, Franch. decis. 282. alias 283. n. 18. Incip. legatia per Patrẽ.

Quamuis contrarium probare nixi sunt Cassan. cons. 39. nu. 55. Benintend. decis. 22. num. 6. Barz. decis. 129. nu. 11. & 19. ac decis. 69. nu. 5. Barbos. in l. 1. par. 4. num. 64. ff. sol. matrim. fol. 199. qui
24 testatur, quod sola necessitas spectatur in alimentis debitis illegitimis; idem tradit Ioseph. Ludouic. concl. 1. col. 2. vbi scribit, quod quando alimenta præstantur coactè, non attenditur opulentia patrimonij, sed necessitas Butiar. cons. 62. nu. 20. lib. 1.

25 Et si enim ius naturale inspiciat solum, quatenus vitæ subuenitur cap. pasce 86. distinct. l. necare ff. de lib. agnoscend. Tamen ius humanum addidit, vt alimenta præstentur etiam secundum statum, & dignitatem personarum, vt probat Gratian. loco relato num. 8.

SVMMARIA.

1 *Filius, qui semel à Patre in vita legitimam recepit, eo mortuo amplius consequi nequit.*
2 *Alimentorum loco conceditur legitima filijs.*
3 *Alimenta dicuntur subsidium.*
4 *Iuramentum seruari debet omninò, vbi potest absq; interitu salutis.*
5 *Alimenta semel habita iterum debentur filio laboranti inopia per Patrem, etiamsi iurauerit filius ea vlterius non petiturum.*
6 *Pactum non petendi alimenta est contra ius naturale, & non valet.*
7 *Pater tenetur alere filium secundum naturam.*
8 *Filius, qui ex proprio dolo, vel culpa lata peruenit ad inopiã, iterũ alimenta consequi nequit à Patre.*
11 *Contrarium.*
9 *Filius dicitur Dominus, etiam Patre viuo.*
10 *Culpa leuis in rebus proprijs non punitur.*
12 *Pater dicitur in culpa, si alimenta vnica vice assignauit filio, cum dietim ei præstare teneretur.*
13 *Infortunium filio superueniens circa alimenta ei assignata, Patri imputari debet, cum non teneretur ad ea, nisi dietim.*
14 *Filio emancipato inopi debentur iterum alimenta à Patre.*
15 *Filio etiam spurio debentur iterum alimenta.*
15 *Cautela ad ea euitanda.*
16 *Pactum expressum, & iuratum non petendi iterum alimenta præiudicat filio.*
17 *Conciliantur Doctorum opiniones contrariæ.*
18 *Inopia filij cessante, cessat præstatio noua alimentorum à Patre fienda.*
19 *Mulier non potest renuntiare alimentis, quæ ex dote ei debentur.*
20 *Monaco è Monasterio eiecto, non reuocantur bona Monasteria quæsita per ingressum.*
21 *Pater tenetur etiam alere filium Monacum è Monasterio eiectum, vel transfugam, etiam si alimenta Monasterio persoluisset.*
22 *Dolus, & culpa considerantur in filio Monacho transfuga, ac in filio, qui partẽ assignatã dilapidauit.*
23 *Causa accidentalis non extinguit naturalem.*
24 *Naturalis obligatio præfertur in concursu obligationis accidentalis.*
25 *Filio, qui se in necessitate posuit, præstanda sunt alimenta ad vitæ tantum necessitatem, non ad decorem, & pro dignitate.*
26 *Alimenta præstare tenetur Pater etiã filio bannito.*
27 *Alimenta debita filio bãnito, vel spurio, vsq; ad necessitatem tantum, non ad decentiam debentur.*
28 *Alimenta non solum filijs, sed etiam nepotibus, & pronepotibus præstare tenetur Pater.*
29 *Quod procedit, etiam si filius ingrati animi causam commisisset.*

30 *Alimenta præstare tenetur Pater etiã nepoti spurio ex defuncto filio nato.*
31 *Filij tenentur etiam alere patrem egenum.*
32 *Limitatur, si pater erudiri non fecit filios.*
33 *Solonis lex circa filios parentibus alimenta non præstantes.*

Filium inopẽ, qui recipiendo partem à Patre iurauit de cætero non petere alimenta tenetur alere Pater. Cap. LXXIV.

Ropositę materię confert etiã illud an recepta parte per filiũ, qui iu-
1 rauit de cætero non petere alimẽta, si inops effectus est, teneatur Pater eum alere. Qua in re dicendum videtur, quod sicut filius, qui semel à Patre recepit legitimam in vita, amplius consequi nequit eo mortuo scrib. in l. in quartam ff. ad l. falcidiam Thob. nonius cons. 95. n. 10. Hond. cons. 74. nu. 37. & 54. lib. 2. quos sequitur Giurba ad stat. Messan. cap. 5. glos. 7. nu. 3. p. 1. ita nec ipso Patre viuente petere vlterius eam potest, & consequẽter, neq; etiam alimenta, quorum loco à lege conceditur legitima, vt subsidium gl. in l. vlt. §. si ve-
2 ro vers. confundatur C. de iur. deliber. Costa subsid. remed. in prælud. p. nu. 19.
3 Quia alimenta vocantur subsidium l. 5. C. de patr. potestate Costa dicto prælud. p. n. 14. Præsertim attento iuramento vlterius slz. non petendi alimenta quod omnino obseruandum esse vbi fieri potest, absq; interitu salutis æternæ ne-
4 mo ignorat, & in his terminis renunciatiuis alimentorum post Bart. in l. si quis pro eo nu. 17. ff. de fideiuss. probat Surd. de alimentis tit. 8. priuil. 56. n. 42. Gutierez. de iuramento confirmat. cap. 3. nu. 4. quos sequitur Giurba ad stat. Mess. cap. 7. gl. 13. nu. 21. p. I.
5 De AEQVITATE tamen contrarium verius est, quia promissione iurata non obstante, si filius laborat inopia, eum alimentare tenetur Pater, vt expresse probat Specul. par. 4. tit. qui filij sint legit. §. 1. sub nu. 11. vers. sed pone quem sequitur additi. ad Bar. in l. si cum dote §. si post solutum litt. E. in fine ff. sol. matr. ea ratione, quia tale pa-
6 ctum est contra ius naturale, & consequenter non valet l. ius agnationis ff. de pactis, quam conclusionem probat Nicellus in repet. l. Gallus nu. 84. ff. de lib. & posth. fol. mihi 357. nouissimè
7 Dominus Merenda lib. 4. controuers. cap. 54. nu. 6. Pater enim tenetur alere filium secundum naturam l. 1. §. 1. ff. de iust. & iure, & l. cum non solum §. hoc priuil. & l. fi. §. si tantum æs alienum C. de eo qui liber D. Bimius cons. 147. n. 2. lib. 2. Hoc idem probat Bal. in auth. contra rogatos nu. 8. & ibi addit litt. B. C. ad Trebell.
8 Ibi tamen distinguit, si ad inopiam peruenit filius sine dolo, vel culpa lata, ea ratione, quod ex culpa leui non teneatur filius qui dicitur Do-
9 minus viuo Patre l. in suis ff. de liber. & posth. & in rebus proprijs leuis culpa non puniatur. l. etiã
10 §. licet ff. sol. matr. Bald. sequitur Surd. de alim. tit. 79. nu. 1.
11 Quamuis sublata hac distinctione, vbi filius bona pro alimentis assignata etiam dilapidauit per tex. in l. liber. ff. de operis libert. post infinitos Doctores ibi allegatos probat Giurba d. c. 7. gl. 12. nu. 14. & 15. reprobata Baldi traditione
12 Patris enim culpam in eo præcessisse tradit, dum alimenta non dietim, vt fieri debet, sed vnica vice, & semel præstitit, & ideo filij legit. semel explorata subsequens infortunium, non immerito
13 in Patris detrimentum redundare debet §. item is, cui Inst. quibus modis re contrahatur oblig.
14 Quod etiam in filio emancipato procedere probat Marisc. lib. 2. var. resol. c. 83. num. 57. Carpan. ad stat. 313. n. 36. p. 1. Et in filio spurio etiã procedere probat Lupus tr. de illegit. coment. 2. §.
15 1. sub nu. 18. vers. Et vbi dos, & vers. tamen, & vers. ad euitanda, quo loci ex Molina de primogen. Hisp. cap. 16. nu. 28. tradit cautelam, quod non præstetur pro alimentis res, quæ perire valeat, sed census, vel redditus.
16 Conciliari tamen potest horum Interpretum discrepantia, dum Bald. loquitur in casu, in quo filius per expressum pactum iurauit vlterius non petere legitimam, vel alimenta, quia tunc vlterius non tenetur Pater si dolo, vel lata culpa ad inopiam peruenit filius, vt probat etiam Me-
17 noch. de arbitr. casu 182. n. 55. D. Bimius d. cons. 147. nu. 3. Raudens. cons. 144. nu. 14. lib. 3. Tex. verò in d. l. libertas de quo Giurba, & cæteri per eum relati, & præsertim Tusc. litt. A. concl. 287. nu. 29. locum habet, vbi tale pactum iuratum non intercessit, vt ibi videre est.

A qua conclusione supra principaliter firmãta recedere, neq; etiam videtur Giurba all. gl. 13. nu. 21. in fi., vbi contrariam eius opinionem declarat procedere, si nõ egeat filius, quasi quod
18 imminente illius inopia, limitari admittat eius conclusionem, vt ex se patet, & expressè tradit idem Auctor in d. gl. 12. nu. 17.
19 Hinc infertur etiam, quod mulier non potest renuntiare alimentis, quæ ex dote ei debentur. Dec. in l. de alimentis. nu. 6. ff. de transact., Iason in l. cum ij nu. 2. ff. eodem, & post eos Corduba in l. si quis à liber. §. si quis ex his nu. 139. ff. de liber. agnoscen.

Confirmatur nostra conclusio, ex eo, quod sicuti, si filius vitæ monasticæ professus aufugiat,
20 aut à Monasterio eiectus sit, quamuis bona Monasterio peringressum quæsita non reuocentur l. Deo nobis §. huius autem, & ibi Salic. C. de Epis. & Cler., & §. si quis autem col. 1. in Auth. de Monach., Attamen onus alendi istum transfugam ad patrem reddit Castr. cons. 76. lib. 1. Coler. de alim. lib. 1. c. 2. nu. 30. Surd. de alim. tit. 1. qu. 7. nu. 4. Tusc. litt. A. concl. 287. nu. 23. quos recenset, & sequitur Giurba d. c. 7. gl. 13. nu. 12. ita

Ita eadem ratione tenebitur Pater alere filium, qui partem assignatam dolo, aut lata culpa dilapidauit, dolus enim, & lata culpa consideratur in filio Monacho transfuga, vel eiecto, ac in filio, qui partem assignatam dilapidauit.

Eatenus enim durat obligatio alendi, quatenus durat causa, sed causa etiam durat filio ex-
22 pulso è Monasterio, vel ad inopiam redacto, ergo & obligatio, causa enim accidentalis non
23 extinguit naturalem l. filio, quem Pater ff. de liber. & posth. l. assumptio ff. ad municip. Et in concursu præfertur naturalis l. qui habet ff. de tutel. Surd. d. tit. 1. quæst. 7. num. 5. cum tribus seq.

Hoc tamen casu putarem alimenta præstanda
24 esse filio, qui se in necessitate posuit, non ad decorem, & pro dignitate, sed ad vitæ necessitatem
25 tantum, Molin. de primog. lib. 12. cap. 10. Surd. d. tit. 7. qu. 2. nu. .id quod innuere etiam videtur tit. 1. qu. 5. nu. 11. & 12. Sesse decis. 26. n. 103. & 104. Sanchez de matr. lib. 4. disp. 26. n. 1. in fi. Rol. cons. 74. nu. 41. lib. 1. Giurba all. cap. 3. gl. 12. nu. 20. in fi. & gl. 13. nu. 8. & 23. in fine, qui nu. 5.
26 tradit onus hoc habere locum etiam versus filium bannitum Viu. decis. 523. nu. 8. Honded. cons. 95. nu. 34. & 76. lib. 1. Surd. de alim. tit. 1. q. 1. nu. 7. & Carp. ad cap. 312. nu. 36. lib. 1.

Quæ tamen alimenta filio bannito, ac spurio, vel adoptiuo debita post obitum patris per illius hæredes, intelliguntur de AEQVITATE,
27 vsq; ad necessitatem tantum, non ad decentiam, vt scribit Franch. decis. 203. nu. 3. & tradit Costa remed. subsid. 106. nu. 4. Quod onus ad nepotes,
28 & pronepotes etiam extenditur Surd. d. tit. 1. qu. 12. & tit. 3. qu. 1. nu. 38. ac tit. 5. qu. 1. nu. 31. Rebuff. ad Const. Regni tit. de senten. prouis. art. 1. gl. 2. nu. 7. D. Bimius cons. 152. nu. 15. Trentacinq. var. resol. lib. 1. tit. de alim. resol. 2. nu. 6. Sesse
29 d. decis. 26. nu. 48. Giurba d. gl. 13. nu. 15. etiamsi filius ingrati animi causam commisisset D. Bimius cons. 148. n. 9. Quippe etiam nepoti spurio
30 ex defuncto filio nato debentur huiusmodi alimenta, vt testatur Franch. decis. 686. Tusc. dict. concl. 287. nu. 42. & nu. 53. ac Giurba vbi supra nu. 15. in fine, & nu. 17.

31 Quod onus alimentandi vice versa spectat etiam ad filium, qui patrem inopem alere tene-
32 tur, si tamen pater erudiri non fecisset liberos, ab hoc onere excusarentur liberi, vt Solonem statuisse legitur, qui sanxit non debere filios alimenta parentibus, si artium nullam essent edoc-
33 ti, cum alias statuisset idem Solon ignobile, & obscurum esse, si quis parentem non enutrisset, vt latè scribit Gratian. lib. 2. discept. 267. n. 45.

SVMMARIA.

1 Fideiussio sæpe requiritur tàm ex hominis, quàm ex legum dispositione.

2 Carceratus ob causam criminalem non relaxatur sub iuratoria cautione.

17 Limitatio in causis leuibus, vel vbi inditia non sunt admodum grauia.

18 Decretum Senatus in ea materia.

3 Vsufructuarius, qui non præstitit cautionem de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, priuatur vsufructu.

4 Reuisione petita post condemnationem fideiussionem præstare tenetur, is ad cuius fauorem ordinatum est, si non obstante reuisione, id consequi intendit.

5 Miser dicitur, qui non potest inuenire fideiussionem Secus de AEQVITATE nu. 7. 12. & 14.

8 Iuratoria cautio admittitur, etiamsi statutum requireret præcisam fideiussionem.

9 Impossibilium nulla est obligatio.

10 Difficultas magna æquiparatur impossibilitati.

11 Difficultas in non inueniendo fideiussorem probatur iuramento credulitatis.

13 Consuetudo contraria viget in Cathalaunia.

15 Iuratoria cautio admittitur, vbi vtrique parti aliter consuli non potest.

16 Vsufructuarius non admittitur ad iuratoriam cautionem pro obtinendo vsufructu, si hæres paratus est præstare fideiussionem de tradendo fructus integros vsufructuario.

19 Captus, vti suspectus de fuga, dimittitur sub iuratoria cautione, si fideiussorem non inuenit.

20 Debitor cedendo bonis dimittitur cum iuratoria cautione de soluendo, si peruenerit ad fortunam pinguiorem.

21 Forensis inops, qui ex dispositione statuti, non admittitur ad agendum, nisi præstita fideiussione, admitti debet mediante iuratoria cautione.

Iuratoria cautio supplet defectum fideiussionis, vbi ea præstari non potest. Cap. LXXV.

1 Fideiussio sæpè requiritur, tam ex legis, quàm ex hominum, & statutorum dispositione, vel pro relaxatione detenti ex causa criminali, vel pro vtendo vsufructu relicto, aut ad consequendam prouisionalem alimentorum sub ea conditione concessam, vel pro re sequestrata, & similia; Hinc quæritant Doctores, an ob impotentiam præstandi fideiussionem sufficiat
2 iuratoria cautio. Et sanè carceratus ob causam criminalem relaxari non potest sub iuratoria cautione, vt voluerunt Castr. Alex. & Ias. in l. 1. ff. qui satisd. cogantur, Sola ad Const. Sabaud. tit. de concl. in causa decreto, vt nihil gl. 1. par. 3. nu. 130. & seq. Prout vsufructuarius, qui fideiussio-
3 nem non præstitit de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, priuandus venit vsufructu gl. in l. vsufructuari a const. C. de vsufructu, vbi Bal. num. 5. Rom. cons. 439. in fin. Idemq; dicendum est de eo, qui fideiussionem non habet, vt recipiat id, quod quis fuit erga eum condemnatus, licet reuisio-
4 nem ab ea condemnatione petierit Auth. quæ supplicatio C. de precibus Imperatori offer.
5 Miser enim est, qui non potest inuenire fideiussionem

ſionem, & miſeria ſuâ ſibi non alijs nocere debet
arg. l. vxoris ff. de vſufructu gl. in l. 3 C. de vſu, &
habit. Contard. de moment. poſſeſs. qu. 23. nu. 2.
Hæc tamen de rigore iuris procedere fatetur
Bal. in d. l. vſufructuaria num. 5. C. de vſuſructu,
6 quem refert Surd. deciſ. 151. ſub n. 3. Quoniam
de AEQVITATE loco fideiuſsionis, ſtante
7 impoſsibilitate eam præſtandi, admittitur in
omnibus prædict. cauſis iuratoria cautio Auth.
generaliter, vbi ſcrib. C. de Epiſ., & Cler. Bar. in
l. non facile ff. ei cui plus, quem ſequitur Seraph.
de priuil. iuram. priuil. 18. n. 1. Andr. Gail. pract.
obſeru. lib. 2. obſeru. 42. n. 8. Franch. deciſ. 497.
n. 5. latiſs. Surd. d. deciſ. 141. per totum præſer-
8 tim n. 7. & 8. vbi concluſionem ipſam procede-
re affirmat, etiamſi ſtatutum requirat præciſam
fideiuſsionem.

9 Impoſſibilium enim nulla eſt obligatio l. cum
his §. 1. ff. de Statu lib. l. impoſsibilium ff. de reg.
iur. Cum impoſſibilitas ſemper excuſet Seraph.
10 q. priuil. 18. n. 3. & in hac materia magna diffi-
cultas æquiparatur impoſsibilitati, adeo quod
difficultas ipſa excuſat l. ſi vehenda §. ſi cum ea
ff. ad leg. Rod. de iact. l. ſciendum ff. de vſuris,
11 Surd. deciſ. 141. num. 10. Quoniam difficultatem
probari iuramento de credulitate ſcribit Iaſ. in
auth. cui relictum nu. 9. C. de Indic. vidnit. toll.
& Caſtr. in l. 1 §. 1. C. de caduc. tol., & ſequitur
Phanuc. de inuent. cap. 108. nu. 15.

Concluſionem ſupra firmatam per prædictas
rationes reprobat Guid. Pap. deciſ. 189. & Fran-
12 ciſc. March. deciſ. 468. prout in materia alimen-
torum Cancer. in 3. par. var. reſolut. tit. de ſen-
tent. & earum exequt. c. 17. nu. 250. poſt Valaſ.
deciſ. 1. nu. 7. & ſequ. faciunt etiam. in deciſ. 51.
nu. 19. verſ. quod ſi obtineat; prout eadem con-
cluſio ſummopere arridet Fontanell. de pact.
nuptial. cl. 4. gl. 18. par. 4. à n. 70. vſq; ad nu. 31.
13 Vbi valdè exclamat, & reprehendit contrariã
cõſuetudinem in Regno Cathaluniæ, in quo hu-
ius humanæ, & benignæ opinionis obſeruantia
non recipitur, in maximum præiuditium paupe-
rum, qui tàm grauia damna ìdeirco patiuntur,
vt non ſemel ſuccedat ipſos proprio credito,
& iure debito priuari, maxime in cauſis concur-
ſus creditorũ, quam ſententiam AEQVIOREM
eſſe teſtatur Bero. conſ. 60. num. 51. lib. 2.

Hanc eandem conſuetudinem, vti remedium
ſubſidiarium, pleniſsime pertractat, ac confir-
14 mat Coſta remed. ſubſid. 59. lib. 1. per totũ, vbi
iuratoriam cautionem admitti ſcribit, vbi ali-
15 ter vtriq; parti conſuli non poteſt; quia ſi hæres
fideiuſsionem præſtare volet de ſoluendo fru-
16 ctus integros vſufructuario, non admittitur
vſufructuarius ad cautionem iuratoriam præ-
ſtandam, vbi fideiuſsionem præſtare nequeat
Bal. in l. filius fam. §. diuus ff. de leg. 1. Surd. all.
deciſ. 141. ſub nu. 12. & num. 15. Fontanell. d. gl.
18. par. 4. nu. 77. & poſt eos Coſta d. remed. 59. n.
14. Addo ego Io. Guterium in reper. l. nemo po-
teſt num. 244. ff. de leg. 1. vol. 4. & Contar. de
moment. poſſeſs. qu. 23. nu. 7. cum plur. ſeq.

Et quod in cauſa criminali, vbi tamen de pe-
cuniaria pœna tantum agitur, vel grauiter non
17 ſibi iudicatus, detẽtus ex delicto graui, relaxari
debet carceratus ſub iuratoria cautione, tradit
Boſs. tit. de carcer. fidejuſs. relax. num. 72. Et ita
cenſuit Senatus die 3. Septembris 1624. referen-
18 te ampliſs. D. Senatore Cattaneo ſauore Ioſe-
phi Montij quẽ Curia Prætoria huius Ciuitatis
ordinauerat relaxandum eſſe ſub fideiuſsione
aureorum quinquaginta; quia Senatus attenta
illius paupertate, mandauit illum relaxandum
eſſe cum præcepto in faciem de ſe conſignando
toties quoties ſub pœna Senatui arbitraria.

Sub qua iuratoria cautione, ob difficultatem
fideiuſsionem reperiendi, dimitti debere captũ,
16 vti de fuga ſuſpectum, cẽſuit Senatus Cathal. die
30. Aprilius 1607. vt ſcribit Fontanell. d. glo. 18.
par. 4. n. 83. Id quod tamen declarat Caccialop.
tr. de debitore ſuſpecto qu. 11. per totum, &
de detento ex cauſa debiti, qui cedendo bonis
20 liberatur, præſtita cautione iuratoria de ſatiſ-
faciendo creditum, cum primum deuenerit ad
pinguiorem fortunam Coſta d. remed. 59. nu. 8.
qui nu. 7. tradit, quod forenſis inops, qui ex diſ-
21 poſitione ſtatuti non admittitur ad agendum,
niſi præſtita fideiuſsione de ſtando iuri, de
AEQVITATE pariter admittitur per iurato-
riam cautionẽ, ad hoc refert Carpan. ad cap. 44.
num. 73. par. 1.

SVMMARIA.

1 *Decipere ſe naturaliter licet contrahentibus.*

2 *Ratio eſt, vt euitetur maius malum.*

6 *Contrarium eſt de AEQVITATE verius.*

3 *Aequalitatis ob nimiã obſeruationẽ turbari poſſunt commercia.*

4 *Deceptio inter contrahentes licita tantum eſt intra dimidiam, non vltra in foro humano.*

5 *Deceptio inter contrahentes intra dimidiam licita eſt, non ſolum quoad pretium, ſed etiam quoad rei qualitatem*

6 *Vẽditor rei, ſiuè mobilis, ſiuè immobilis, aut ſe mouentis, tenetur propalare illius vitia, & qualitates.*

7 *Venditor bona fidei, nec commodi ſpem augere, nec incommodi cognitionem obſeruare debet.*

8 *Fallit & qui tacet, quod debuit exprimere, & qui obſcurè loquitur, & qui diſſimulat inſidiosè, vel obſcurè.*

9 *Venditor tacens vitium, tenetur ad damna.*

10 *Venditor tenetur etiam pro damno, quod ſtatim poſt venditionem rei euenit, ſi illud poterat præuidere.*

11 *Venditor ſciens Triticum, ſiuè aliam rem ex futura proclamate fore minori pretio vendendã, tenetur de damno, ſi de eo certiorem non reddidit emptorẽ*

12 *Venditor, ſi ignorabat proclama, tenetur tantum quanti minoris.*

13 *Augumentum, ſiuè ſeruitus aucta rei vendita ſtatim poſt venditionem per actionem antea competentẽ, venditori prodeſſe debet, non venditori;*

15 Secus

15 *Secus, si antè venditionem non competebat actio.*
14 *Contrariorum eadem esse debet disciplina.*
16 *Augumentum rei casu, vel fortuna factum post venditionem, spectat ad emptorem.*
18 *Deceptus non dicitur, qui scit, vel scire debet.*

Venditor rei tàm stabilis, quàm mobilis, & se mouentis, tenetur propalare illius vitia, & qualitates. Cap. LXXVI.

1 Contrahentibus licere se naturaliter decipere, elicitur ex Tex. l. in causa §. idem Pōponius ff. de minor. & in l. item si pretio vers. si, ff. locat. Cænal. com. contra commun. qu. 51. nu. 5.
2 Id quod ratione minoris mali esse permissum post alios scribit Bargal. de dolo lib. 2. tit. de dolo
3 ex proposito re ipsa nu. 17. circa medium, ne sls. nimiæ æqualitatis obseruatione commercia turbarentur, nulla enim conuentio securitatem præstaret, nunquam litium esset finis, si ob quamlibet læsionem in prætio conuentiones reuocarentur, vndè Dominicus Sotus lib. 6. de iu-
4 stitia, & iure qu. 2. art. 3. Intelligit deceptionem hanc licitam tantum esse, idest impunè in foro humano intra dimidiam; non præter dimidiam; ex dispositione l. 2. C. de rescind. vendit. & tradit
5 Bargal. d. tit. de dolo ex proposito re ipsa nu. 19. 20. & 21. Qua conclusione attenta dicendum est hanc deceptionem intra dimidiam licere, non solum quo ad pretium, sed etiam quo ad rei qualitatem, occultando ipsius rei vitia, & qualitates, cum eadem militet ratio vul. iuribus.
6 De AEQVITATE tamen contrarium dicendum est, vt alz. venditor rei, siue stabilis, siue mobilis, aut se mouentis, teneatur propalare illius vitia, & qualitates l. quæro 40. ff. de action. empti & l. 1. ff. de ædilic. edicto, quem titulum summam habere AEQVITATEM scribit Amplissimus D. Senator Bellonus lib. pri. de his, quæ incont. facit cap. 146. nu. 1. vbi subijcit bonæ fidei ven-
7 ditorem nec comodorum spem augere, nec incomodorum cognitionem obscurare oppertere, ex Cicer. lib. 3. de offic. & Valer. Max. lib. 4. cap.
8 2. fallit enim & qui tacet, quod debuit exprimere, & qui obscurè loquitur, & qui dissimulat insidiosè, vel obscurè l. & quæ comendandi §. fin. ff. de empt. & vendit: Anneus Robert. lib. pri. re-
9 rum iud. cap. 14. Idēo tacentem venditorem in vniuersum responsum est teneri l. p. §. p. l. Iulianus §. 1. ff. de action. empti, Surd. cons. 13. num. 33. Galuan. cons. 21. num. 19. quos sequitur dictus amplissimus D. Senator Bellonus all. cap. 146. num. 3. & ante eum idem probat eleganti suo stilo Anneus Robert. lib. 4. rerum iudicatarum cap. 10. vers. Quemadmodum ergo, fol. mihi 80.

Qmppè quod, ne dum pro vitio non propalato in re vendita tenetur emptor, sed etiam pro
10 damno, quod statim post venditionem rei euenit, si illud poterat prævidere, obseruat Gratian. lib. 2. disceptat. for. cap. 361. nu. 17. vbi loquitur de diminutione pretij facta circa tritici venditi valorem, quia tenebatur emptor certiorem reddere de proclamare, quod publicari debere sciebat venditor circa dictam diminutionem, quasi valeat argumentum de mutatione bonitatis intrinsecæ ad mutationem extrinsecam, Surd. cons. 13. à nu. 19. vsq; ad nu. 41. & cons. 150. à nu. 125. vsque ad nu. 133.

Et tunc venditorem teneri ad interesse emptori, si sciebat, prout si ignorabat, venditor tantum eum teneri, quanti minoris fuisset empturus; comprobat Alex. cons. 63. num. pri. lib. 6,
12 & Roma cons. 503. num. 10. quos sequitur Gratian. dicto cap. 361. nu. 2. & 19. Prout è contra, si post venditionem habita fuerit notitia alicuius
13 seruitutis debitæ rei venditæ, propter quā reddatur maioris æstimationis, erit augendum pretium, quando plus verisimiliter emptor fuisset illam rem empturus, si de commodo dictæ seruitutis apparuisset.

Quia, sicut venditor tenetur emptori, quanti minoris emisset, si detegitur aliqua seruitus debita à re vendita ignorante venditore all. l. p. col. 1. in venditione ff. de act. empti. Ita etiam
14 AEQVVM erit augendum pretium, quando pluris emptor emisset, sic è contra, si cōmoditas seruitutis detegatur, vt contrariorum sit eadem disciplina Cagnol. in l. 2. num. 172. C. de rescind. vendit. Gratian. dicto cap. 361. num. 8. & 9. qui sequenti numero declarat conclusionem procedere tantum, quando seruitus ad commodum
15 rei venditæ debebatur antè venditionem, licet non esset venditori cognita; Non aliter si superuenit casu, vel fortuna, aut aliter, quia tunc cōmodum istud erit emptoris per Bald. in Rubric.
16 C. de priuil. & comod. rei vend.
17 Et sic in contrarium adducta procedere constat, quando deceptio secuta fuit absq; dolo, & in modico l. 2. C. de rescind. vendit. Io. Crass. tr. de cess. iur. & act. §. 1. nu. 5. & Iac. de Aresio eodē tr. nu. 15. & ille qui scit, vel scire debet, non potest
18 dicere se fuisse deceptū Specul. de emptione, & vendit. §. 1. vers. eo etiam modo pert. 1. in fi. ff. de empt. & vendit.

SVMMARIA.

1 *Soluens pro alio debet statim cessionem obtinere, vt agere valeat contrà eum, pro quo soluit.*
2 *Solutione tollitur, & extinguitur omnis actio, quæ creditori competebat.*
11 *Contrarium.*
3 *Cedens post satisfactionem obtentam, non potest cessionem transferre in soluentem, quam non habet.*
4 *Cedi non potest, quod non est.*
5 *Nemo dat, quod non habet.*
6 *Decretum Senatus Mantuani.*
7 *Soluens pro alio cautus esse debet, etiāsi sit fideiussor, & obligatus insolidum.*

8 *Rei duo debendi censentur fideiussores.*
9 *Fideiussores obligati ex causa lucratiua, & ex mera*
liberalitate soluentes non repetent à confideiussore,
10 *Si cessionem in continenti non reportabunt.*
11 *Cessio interuallo de AEQVITATE valet, si ita*
Iudici videbitur.
12 *Iudicis officium competit, quandocunque subest*
AEQVITAS.
13 *Solutione facta per Correum, siue confideiussorem*
pro sua tantum obligatione, cessio etiam inter-
uallo obtenta valet.
14 *Cessio fieri debet, vbi cedenti nullũ damnũ affertur.*
15 *Cessionem facere debet etiam post solutionem, si*
in solutione pactum esset de cedendo.
16 *Soluens simpliciter in dubio, censetur soluere pro*
sua obligatione.
17 *Soluenti competit actio, etiam absque cessione,*
quo ad priuilegium, etiam personale.
18 *Fideiussor, qui pro se eximendo ab obligatione sol-*
uit, inuito etiam creditore, agere potest ad ces-
sionem obtinendam.
19 *Contrarium vnicuique alij videbtur.*

Cessio facta ex interuallo soluenti pro alio valet, & ponit soluentem in locum ipsius creditoris. Cap. LXXVII.

1 SOluens pro alio debet statim obtine-
re cessionem actionum ad hoc, vt
contra eum, pro quo soluit, agere va-
leat, quia cessio ex interuallo facta
nihil releuat l. Modestinus, & ibi Bar. nu. 4, ff. de
solutionibus: Ratio est, quia cum solutione sub-
lata, & extincta dicatur actio, quę creditori com-
2 petebat institut. quibus modis tollitur obligatio
3 in princip. Cedens non potest actionem trans-
ferre in soluentem, quam non habet vulg. l. nemo
plus iuris ff. de reg. iur. Quod enim non est, cedi
4 non potest l. eius, qui in Prouincia ff. si certum
petatur, quia nemo dat, quod non habet l. tradi-
5 tio ff. de acquir. rerum Dominio, & ita iudicasse
Senatum Mantuanum reuocato priori Senatus
Consulto testatur Surd. decis. 308. nu. 7. vers. om-
nibus tamen: Fontanell. de pactis nuptial. lib. 1.
claus. 4. gl. 18. num. 70.

Hinc scribit D. Senator Bellonus lib. 1. de his
quæ incont. fiunt cap. 50. num. 1. cum seq. mod.
cauti sint, qui soluunt pro alijs, vt fideiussores,
qui tales censentur etiamsi insolidum obligati,
quando se obligarunt pro negotio pertinente
ad alium Gabr. cons. 53. num. 5, & 10. lib. 2. Surd.
d. decis. 308. num. 5. qui sequenti numero tradit
8 duos reos debendi censeri fideiussores, numero
autem 20. distinguit inter fideiussores, qui se
obligarunt ex causa onerosa, vel lucratiua, & ex
mera liberalitate, quo casu alter soluens non
repetit ab alio secundum tex. in l. falcidia ob-
seru. ff. ad l. falcid. Bart. in l. reos nu. 3. ff. de duo-
bus reis; Supradicta iura maximè procedunt,
quando soluens erat cum alijs obligatus insoli-
dum, quia si incontinenti cessionem non obtineat
10 à creditore, nihil ei proderunt actiones ex in-
teruallo sibi cessæ Rota decis. 123. nu. 8. pa. 2. &
nouiss. D. Sen. Bell. d. cap. 50. nu. 2.
11 De AEQVITATE tamen cessio ex interual-
lo facta valet, si ita Iudici AEQVITATE sua-
dente videbitur, quia cessio peti potest Iudicis
officio; quando deficit actio, vt per l. si res obli-
gata, vbi Scrib. ff. de leg. 1. probat Surd. cons. 536.
12 nu. 5. cum seq. Quod Iudicis officium competit,
quandocunq; subest AEQVITAS l. planè, & l. fi.
ff. de petit. hæred. vt subijcit Surd. d. n. 5. quē se-
quitur dict. D. Senator Bellonus all. cap. 50. nu. 3.
idem probat. Costa remed. subsid. 33. nu. 16. cum
seq. & post eos Gratian. lib. 3. discept. forens. cap.
793. nu. 22. & sequitur Gutier. all. 4. n. 9. cum seq.
Fontanell. d. gl. 18. nu. 83. par. 2.
13 Prout vbi pro sua tantum obligatione soluis-
set, cessio fieri valide posset, non solum inconti-
nenti, sed etiam ex interuallo Alba cons. 748. n.
6. & cons. seq. nu. 10. & 24. Gabr. cons. 63. nu. 3. &
10. lib. 2. Surd. B. decis. 308. n. 4. & Gratian. d. cap.
743. nu. 23. & 24.
14 Præsertim, quando ipsi cedenti nullum dam-
num infertur, quia ex AEQVITATE fieri debet
tunc cessio, vt subijcit Gratian. d. lib. 4. discept.
forens. cap. 686. num. 20.
15 Vel vbi si in solutione præcessisset pactum de
cedendo dictus D. Sen. Bellonus recit. cap. 50.
16 num. 3. qui subijcit, quod in dubio soluens sim-
pliciter censetur soluere pro sua obligatione, ex
Surd. d. decis. 308. nu. 4. & Felic. de censibus lib. 3.
cap. 3. nu. 6.
17 Si verò aliter lege statutum est, tunc migrat
actio in soluentem sine cessione, etiam quo ad
priuilegium personale Surd. cons. 444. loquens
de soluente Fisco, cuius priuileg. transit in sol-
uentem D. Senator Bellonus d. cap. 50. num. 6. &
seq.
Ad cessionem autem posse etiam agere fideius-
sorem, qui inuito creditore soluit, vt ab obliga-
18 tione se eximeret, tradit Salic. in l. 2. nu. 7. C. de
fideiuss. quem sequitur Surd. all. cons. 536. nu. 10.
vers. secundo respondetur; Etiam si contrarium
quilibet arbitraretur verum, quasi nulla sugge-
19 rat AEQVITAS, quod fideiussori, qui non vr-
getur ab aliquo, sponte soluendo creditori inui-
to debeatur cessio, vt scribit Gratian. lib. 1. cap.
49. num. 37.

S V M M A R I A.

1 *Mutuæ petitiones vicissim tractari, & terminari*
debent.
2 *Sententia lata super petitione tantum, omissa recon-*
uentione, vel è contra, nulla dicitur, vel saltem
per appellationem suspendenda.
3 *Reconuentio fieri debet antè litis contestationem,*
aliter separatim definiri debet.

4 Re-

4 Reconuentio post litis contestationem simplex conuentio censeri debet.
5. Fauore rei fuit introductum, vt reconuentio simul cum conuentione terminetur.
6 Fauore introducta, non sunt in odium retorquenda.
7 Reconuentio vbi liquida non est, sed altiorē indaginē requirit, non retardat expeditionē conuentionis.
8 Decisio, siue quæstio vna esse non debet impedimento alterius.
9 Reconuentionis causa terminari debet, si causa petitionis intricata esset, & altiorem requireret indaginem.
10 Et è contra.
11 Pauperis causa dicitur priuilegiata.
12 Reipublicè interest, vt lites dirimantur, & fraudibus obuietur.
13 Legatum factum consanguineo pauperi censetur factum vti pauperi, & sic ratione pietatis, non vti consanguinea.
14 Iudex dicitur recto ordine procedere, si prius super liquido pronunciauit.
Reconuentio admittitur tantum, quando causa est æqualis causa conuentionis nu. 15. & 18.
16 Recōuentio, & cōuentio debēt pari passu ambulare.
Exemplum circa paritatem conuentionis, & reconuentionis nu. 17. & nu. 19.
Thomingij Doctrina reprobatur nu. 20. & 23. & 29
21 Lex scripta quantūuis rigorosa strictè obseruāda est
22 AEQVITAS eo ipso, quod exijt in edictum Prætoram, desinit appellari AEQVITAS.
24 AEQVITAS est ius non scriptum, quod lex scripta prætermisisset.
25 AEQVITAS plus præstat, quam legis verba concedunt.
26 AEQVITATIS munus est in supplendis his, quæ in lege quodam modo videntur de esse.
27 Tollitur contraria pro prima opinione allegata.
28 Legis mens, non verba obseruanda est.
30 Ignorantia iuris in lucris non prodest mulieribus.
31 Ignorantia iuris prodest ad euitandum damnum.
32 AEQVITAS pro rerum, negotiorumq; natura, & personarum conditione, vim legum mutat.
33 Reconuentionis causa, si connexa est causa conuentionis, vt in iuditio familiæ erciscendæ, vnica sententia terminari debet.
34 In causis connexis liquere non potest de causa vnius, quin liqueat de causa alterius.
35 Reconuentionis causa proponi potest coram eodem Iudice, siue ordinario, siue delegato.
36 Actor non potest declinare iurisdictionem Iudicis, coram quo reconuenitur.
37 Etiam ob aliquod priuilegium personale.
43 Decretum Senatus in ea materia.
38 Reconuentio potest recusari ob priuilegium causæ, vt spolij.
39 Idem in causa depositi.
40 Item in causa criminali, quia accusans non potest interim reconuenire;
41 Rendina distinctio inter Actorem, & Reum eiusdem, vel diuersi fori.
42 Petri Francisci Corij Senatoris, mox Regentis, honorifica mentio.

Conuentionis causa terminari debet, omissa reconuentione, si de prima liquet, de secunda verò adhuc non constet.

Cap. LXXVIII.

1 MVtuæ petitiones vicissim tractari, simulq; vna, & eadem sententia terminari debere cauetur in cap. 2. vbi glo. verbo eadem sententia, de ord. cognit. & in cap. 2. in fi. de mutuis petit. Id etiam disponitur in Auth. & consequenter C. de sentent. & inter locut. omn. Iud. Adeo vt si Iudex reconuen-
2 tionis causam separatim deffiniret, eo casu vel nulla fiet sententia, vel saltem appellatione suspendenda gl. 1. in d. cap. 1. de mut. petit. per tex. in §. 3. in fi. ff. quæ sent. sine appell. rescind. & l. fi.
3 C. de compensationibus; Potissimum si reconuentio fuit statim, idest ante litis contestationē proposita, quia, si post litis contestationem reconuentio proponeretur, eò in casu petens vtramq; causam simul definiendam obaudiendus esset, gl. in all. cap. 2. vers. si vero reus de mutuis petitionibus. Quia tunc rei petitio, non
4 tantū reconuentio, quā simplex conuentio esset censenda, Bar. in d. Auth. & consequenter n. 12. circa fi. C. de sentent. & interloqut. om. Iud.
Et eò magis conclusio ipsa procedere debet, quod sl. vnico contextu terminentur conuen-
5 tio, & reconuentio; quia id in fauorem rei fuit introductum, ne sl. prius condemnetur actori
6 quam actor sibi Bartol. vbi supra nu. 4. qui fauor propterea contra eum retorqueri non debet, vt latè scribit Thoming. decis. 13. nu. 16. cum quatuor sequ.
De AQVITATE verò, vbi causa petitionis liquida est, reconuentio autem altiorem requirat indaginem, & dilationem; contrariam sentē-
7 tiam amplecti debemus, vt sl. super petitione prius iudicetur reseruata cognitione reconuentionis, huius sententiæ Antesignanus est Specul. in tit. de reconuent. §. videndum num. 5. & ibi Addi c. litt. E. vbi ex Hostiense in dict. cap. 2. de ord. cognit. traditum est priorem sententiam congruere subtilitati iuris, & sic de rigore pro-
6 cedere; Hanc verò AEQVITATI consonam esse, ne vna Quęstio sit alterius impedimentum, & ne definitio litis, de qua constat, sic debeat protelari in alterius grauamen, vt scribit Socin. in cap. Prudentiam sub nu. 17. vers. sed Io. Andreas de Mutu petit, & ante eum tradit Archid. in cap. cuius in agendo 3. q. 8. hos sequitur Maranta par. 4. distinct. 6. nu. 8. & 11.
Quæ sanè AEQVITAS consideratur tam ex parte actoris, quam rei reconuenientis, in tan-
9 tum, vt si petitio actoris exigeret altiores dilationes, & intricationes, differri deberet, & recōuentio antea expediri. Prout è contra, si reconuentio

uentio longiores exigeret dilationes, posset ex-
10 pediri conuentio l. qui pares ff. de iudic. vt post Ant. de Butr. probat Socin. sub dicto nu. 17. vers. & mihi placet, vbi subijcit id maxime procedere,
11 si causa, quæ facilius potest expediri, esset alicuius pauperis, arg. not. per gl. in cap. in primis qu. Socin. sequitur Matant. dicta par. 4. dist. 6. nu. 8. in fi.

Et summa sanè ratione, quia posset diues ad impediendum pauperem in consequutione sui crediti liquidi proponere reconuentionem intricatam, & calumniosam eo prætextu vt simul cum conuentione terminaretur, siue potius, vt nunquam terminaretur, quod absurdum esset, & naturali AEQVITATI contrarium, cum Reipu-
12 blicæ conueniat, vt lites dirimantur, & fraudibus obuietur vul. l. in fundo ff. de rei vendit. Menoch. cons. 8. num. 21. Pauperibusq; valdè subueniant iura, adeout facto legato consanguineo Pauperi, licet requisitæ solemnitates non sint adhibitæ in testamento, ad sustinendum legatum censetur factum ratione paupertatis legatarij, &
13 sic ratione pietatis, non autem consanguinitatis Ias. cons. 183. col. 2. vers. sept. lib. 2. Cæphal. cons. 216. nu. 24. & 25. lib. 2. quos sequitur Gratian. lib. 4. disceptat. forens. cap. 605. nu. 28.
14 Confirmatur conclusio, quia Iudex iudicando prius de liquido, quam de non liquido, procedit recto ordine l. fi. c. de compensationibus, vnde cum rei reconuentio liquida non sit, per eam retardari non potest liquida petitio actoris Socin. sub dicto nu. 17. post med. vers. si vero de vna.

Rursus certum est reconuentionem non admitti, quando causa reconuentionis nō est æqualis causæ conuentionis, ita ut ambæ vel summa-
15 riæ, vel ordinariæ esse debeant, vt vnica sententia possint terminari, quia conuentio, & recon-
16 uentio debent pari passu ambulare, vt declarat Bar. in d. Auth. Et consequenter nu. 4. vers. tertio est videndum, & ibi Bal. num. 14. & Salic. pariter num. 14. per tradita in l. qui prior ff. de iudi. Qua de re, si actor conuenit reum pro centum contentis in instrumento, non auditur reus per re-
17 conuentionem, si vellet probare eius creditum per Testes, quia tunc causa non dicitur similis, contra naturam reconuentionis, quæ secundum consimilem cognitionem admittitur Salic. dicto nu. 14. quem sequitur Anchar. Iun. lib. 2. q. famil. 18. præsertim nu. 6. post Viuium commun. opin.
18 verbo recōuentio lib. 16. fol. 181. par. p. Mising. ex sing. obseru. cent. p. cap. 10. Decian. resp. 98. nu. 5. lib. 2. Carpan. ad stat. 44. nu. 109. lib. p. Cancer. lib. 2. resol. cap. 13. num. 39. quos sequitur D. Bellonus Senator lib. pri. de his, quæ incont. fiunt cap. 14. nu. 5. & 6. & Giurba decis. 74. nu. 5. & 9. Qui Ancar. ibi de communi testatur ea ratione, quia vbi reconuentio consimilem causam cum conuentione non habens admitteretur, sequere-
19 tur absurdum, quod si vna sumariam, altera ordinariam cognitionem desideraret, & ambæ insimul tractandæ forent, altera alteri impedimento esset, quod admittendum non est; Idcircò cumulari non possunt, facit l. penult. l. deposit. & l. vlt. c. de compensationibus, egregiè Rendina in promptuar. recept. sentent. tit. de reconuent. num. 8.
20 Ex quibus conuincitur Thomingij traditio in contrarium firmata recit. decis. 16. num. 3. cum sequ. vbi sub num. 11. vers. non obest cum plur. nu. sequ. non parū inuehitur in eos, qui AEQVITATEM amplectuntur, ea fretus ratione, quod lex scripta, quantumuis rigorosa, strictè seruan-
21 da est, non obstante dispositione l. placuit. C. de iudicijs, cuius l. dispositio non de qualibet, sed tantum de ea AEQVITATE intelligenda est, quæ scriptis legibus continetur. Quando quidē huc pertinent ea, quæ supra in cap. 3. per totum scripta fuerunt, ex quibus probatum extat propriè non dari scriptam AEQVITATEM, quæ ex Mario Salomon. eo ipso, quod exijt in ædicta Prætorum, idest quando ex AEQVITATE quidquam statuerunt ædicta Prætorum, desijt appel-
22 lari AEQVITAS, & cæpit ius Prætorum vocari, mox iuris legitima lex, & sic patet falli huno virum alioquin eruditissimum, dum eo vsq; per-
23 hibuit, vt AEQVITATEM, quā homines absq; certo legum præscripto comminiscuntur, AEQVITATIS nomen haud mereri affirmet.

Scire namq; ipsum opportet AEQVITATEM esse ius non scriptum, quod lex scripta prætermisit, & iudicium, in quo circonscriptis regulis
24 iuris statuitur ad dictamen rationis naturalis Bal. in l. p. ff. de iust. & iure, quem sequitur Ias. in d. l. Placuit num. 2. vt sup. explicauimus in cap. 1. nu. 7. & nu. 26. Plus enim præstat AEQVITAS, quam legis verba concedunt Connan. lib. 1. com-
25 ment. iur. ciuil. tit. de AEQVITATE sub num. 3. litt. B. & sic AEQVITATIS munus est in supplendis his, quæ in lege quodammodo videntur
26 deesse, Connan. vbi supra sub nu. 3. & 4. litt. C.

Cum itaq; iura, vt supra, in contrarium deducta præsertim dicta Auth. & consequenter, quibus nititur Thoming. loquantur simpliciter de re-
27 conuentione, super qua simul cum conuentione iudicare debet Iudex, patet ipsos distinctionem minimè fecisse de causis imparab. & longè diuersam cognitionem desiderantibus, vnde non mirum, si AEQVITATE suadente, ab ipsa regula recedendo declarant scribentes intelligi debere tex. illum de reconuentione paribus, non de longè imparibus, in quibus diuersa militat ratio, vti dicitur de pæna à lege statuta in eum, qui ferro percusserit, quam non irrogabit Iudex ei, qui clauicula percussit, & tamen secundum
28 verba, non secundum mentem legis ea etiam pæna teneretur huiusmodi percussor, ita distinguit Rebuff. in l. p. sub nu. 5. vers. ius est ars ff. de iust. & iur.

Prout hunc Auctorem æque falli constat, dum sub nu. 19. scribit, quod leges vsq; adeo strictè & exactè præcipiunt seruandum introductū processum, & rigorem iudiciorum causa litium, Vt

ne

nè iuuenilis quidem ætatis imprudentiæ, vel
muliebris sexus fragilitati, aut Rusticanæ sim-
29 plicitati parcendum esse voluit per l. iuris igno-
rantiam, vbi scribit C. qui admitti.
30 Quoniam præter quod dispositio dictæ l. iuris
ignorantia, non deseruit eius intentioni, dum
ibi habetur, quod in lucris iuris ignorantia non
prodest milieri, longè etenim diuersa est causa
lucri consequendi in tertij præiudicium, in qua
secũdum iuris rigorem proceditur, à causa dam-
31 ni euitandi, in qua de AEQVITATE procedi
debere supra probatum extat.
Apertissimum etiam est AEQVITATEM pro
rerum, negotiorumq; natura, & personarum cõ-
ditione vim legum mutare, & vnicuiq; congruen-
32 ter applicare, inquirendo, quo consilio, quomo-
do, quo loco, quo tempore, qua vel occasione,
vel necessitate factum sit, aut dictum, vel omis-
sum, vt abundè scripsimus supra in d. cap. p. sub
nu. 21. cum sequ.
Et sic liquet conclusionẽ nostrã legibus mini-
mè aduersari, sed earũ dispositionẽ tantũ decla-
rare, benè verũ est, quod si causa reconuentionis
connexa est causæ conuentionis, vt in duplicibus
33 iuditijs, viz. familiæ ercíscendæ, tunc vnica sen-
tentia terminari debet reconuentio, tum ratio-
ne connexitatis, tum quia liquere non potest de
34 causa vnius, quin liqueat de causa alterius. Soc.
sub d. num. 17. vers. Aduerte tamen post Bal. in l.
Papinianus nu. 3. in fi. & nu. 3. vers. & in recon-
uentione C. de senten. & interloqut. om. Iud.,
per tex. in l. in hoc iuditio ff. famil. ercisc. Id quod
etiam admittit Thoming. all. decis. 16. in fi.
35 Neq; ommittitur, quod causa reconuentionis
potest proponi coram eodem Iudice tàm Dele-
gato, quàm ordinario, etiam Pedaneo, qui alias
non posset cognoscere gl. in d. Auth. Et conse-
quenter, verbo eumdem Iudicem per l. quoties.
C. de Iudic. Quia postquam actor semel eligit
36 eum, non potest ipsum recusare l. si cum Papi-
nianus, & in Auth. offeratur c. de litis contesta-
tione Bar. in d. Auth. & consequenter num. 9.
vbi declarat actorem non posse Iudicem per
37 eum acceptatum recusare, priuilegio aliquo,
quod eximat personam ipsius actoris ab illa iu-
risdictione; Quamuis priuilegio causæ possit
recusare reconuentionem, vti spoliatus recon-
uentus alia de causa, qui antequam restituatur,
38 potest reconuentionem recusare l. si quis ad se
secundum C. ad l. in l. de vi; idem in causa deposi-
39 ti l. 1. C. de deposito. Idem in causa criminali, cũ
accusans non possit interim reconueniri l. fi. c. de
40 ord. cognosc. Bar. sententiam sequitur Ren-
dina d. tit. de reconuent. nu. 3. per totum, repro-
bato Ang. in d. Auth. consequenter qui num. 5.
vers. & ego ex hoc, affirmauit, quod si actor, &
reus eiusdem sint fori, locum habet Bartoli opi-
nio communiter recepta, si verò diuersi sint fo-
41 ri, tunc AEQVITATE suadente, Actor ne sum-
ptibus fatigetur, ad domicilium suum remitten-
dus est, quia traditio Aretini vera neq; etiam
mihi videtur, præsertim ex rationibus per Bar.
adductis, quibus adduntur tradita per Franch.
decis. 376. Cancer. var. resol. par. 2. cap. 13. de re-
conuent. nu. 6. cum sequ. Giurba decis. 74. præ-
sertim nu. 3. Peregr. decis. 142. num. 20. Tusch. in
verbo reconuentio concl. 61. & D. Senator Bel-
lonus d. cap. 14. præsertim nu. 4.
Et cum huiusmodi controuersia penderet co-
ram Senatu in causa reconuentionum factarum
per D. Co. Carolum Borromeum, qui conuentus
fuerat coram Senatu ab Illustriss. & Reuerendiss.
Cardinali Borromeo eius patruo, contendente
Illustriss. Cardinale, ne admitterentur huiusmo-
di reconuentiones, sed ad illius Iudicem compe-
tentem remitterentur, die 24. Ianuarij curren-
tis anni 1625. referente Ampliss. & Sapientiss.
D. Senatore Corio, nunc ob eximias eius animi
dotes, & admirabilem, vixq; credibilem in præ-
cipiendis, & definiendis grauissimis negotijs
facilitatem à Potentiss. Rege nostro Illustriss.
Regente, & Consiliario in supremo rerum Itali-
42 carum Consilio creato; censuit Sen. primam re-
43 conuentionem tanquam incontinenti factam
producere duplicem effectum, simul sllz. proce-
dendi, & prorogationis iurisdictionis; alteram
tantum prorogationis iurisdictionis, tanquam
ex interuallo factam.

SVMMARIA.

1 *Moræ purgatio fit ex clausula generali, si qua iustà causa.*
2 *Moræ purgatio conceditur tàm maioribus, quàm minoribus quo ad actionem conseruandam, non quo ad acquirendam.*
3 *Emphiteuta admittitur ad moræ purgationem ob non solutum canonem.*
4. *Moræ purgatio admittitur ex AEQVITATE.*
5 *Tempus certum non potest assignari pro mora purgatione, sed relinquitur arbitrio Iudicis.*
6 *Emphiteuta tenetur moram purgare incontinenti, idest quamprimum poterit.*
7 *Tempus longum ad moram purgandam dicitur assignari emphiteutæ, si ob lapsum biennij assignantur duo menses.*
8 *Vassallus admittitur ad purgandam moram, si intra annum nouam inuestituram non petijt.*
9 *Donatarius admittitur ad purgandam moram, si iuxta promissionẽ non præstitit alimenta Donatori.*
Moræ purgatio admittitur, etiam si ea fuit commissa in faciendo, vt venditione facta ab emphiteuta, qui recuperando statim rem alienatam euitat caducitatem nu. 10. & 12.
11 *Mora in faciendo non dicitur vera mora.*
13 *Mora purgatur in omnibus contractibus bonæ fidei, licet sit dies, & pœna.*
14 *Mora purgatur de AEQVITATE, non obstante iuramento.*
Moræ purgatio admittitur, etiamsi obligatio facta esset in forma Cameræ nu. 15. Contrar. nu. 17.
18 *Sed verior prima opinio.*

16 Obli-

16 *Obligatio in forma Cameræ, dicitur continere renunciationem omni legum auxilio.*
18 *Mora purgatur solo iuramento.*
19 *Moræ purgatio non admittitur, vbi conuentum fuit dissolui contractum.*
20 *Moræ purgatio non admittitur, quando executio perfecta est, idest, si secuta fuit solutio*
Executio quando dicatur perfecta nu. 20. & 21.
21 *Subhastatione factæ, sed nundum sequata deliberatione, purgari potest mora.*
22 *Moræ purgatio non conceditur, quando quis appellauit à sententia arbitrorum, quæ sub certa pœna erat prohibita, licet postea declarauerit appellans se velle stare sententia.*
23 *Pœnitentia sera dicitur, vbi pœna est semel cõmissa.*
24 *Pœna ob alienationem secutam debetur, etiamsi reuocata sit alienatio.*
25 *Depositarius, qui rem vendẽs, postea redemit, tenetur, si res postea perierit absq; eius dolo, quia semel dolum fecit alienando.*
26 *Moræ purgatio admitti non solet in facto momentaneo, secus in successiuo.*
27 *Fideiussor obligatus consignare aliquẽ certo termino sub certa pœna, videtur nõ posse morã purgare.*
28 *Contrarium verius de AEQVITATE.*
29 *Etiam si cum iuramento promisisset fideiussor.*
30 *Fideiussor post secutam condemnationem ob non præsentatum reum termino promisso, non admittitur ad moræ purgationem.*
31 *Contrarium de AEQVITATE vbi mora sit parua*
32 *Quod procedit etiam in Criminalibus.*
34 *Decretum Senatus.*
Dies quando naturalis non debet considerari.
31 *Mora parua non meretur nomen moræ.*
36 *Moræ purgatio admittenda videtur, quando parti nihil deperijt.*
37 *Fideiussio adhoc vt valida sit, & eius vigore possit molestari fideiussor, debet esse facta Officiali, vel Notario.*

Consignans se in Fortijs illius Iudicis, à quo eadem die fuerat condemnatus eius fideiussor, admittitur ad purgandã moram Cap. LXXIX.

1 Moræ purgatio fit ex clausula generali, si qua iusta causa l. si quis tirio. ff. ex quibus causis maio. Roman. in l. si Insulam col. pen. ff. de verb. obligat. Quarè tàm maioribus, quam minoribus, & Vniuersitatibus
2 quo ad actionem conseruandam, non quo ad actionem acquirendam, conceditur l. 3. §. si hæres ff. de minor. Rom. loco rel. nu. 41.
3 Hinc videmus emphiteutam admitti ad moræ purgationem ob non solutum canonem tex. in cap. potius, vbi scrib. extra locati Doct. in d. l. si insulam ff. de verb. obligat. Cotta in suo memoriali verbo mora Dec. cõs. 138. sub nu. 6. vers. Et in emphiteuta Eccl. Cephal. cons. 25. num. 5. lib. 1. Clarus in §. emphiteusis qu. 8. n. 15. & post alios latissime Corbul. tr. de iure emphit. tit. de causa priuationis ob non solutum canonem lim. 41. nu. 1. fol. mihi 506. Menoch. de arbitr. casu 7. nu. 3. & nouissime D. Senator Bellonus lib. 1. de his, quæ incontinenti fiunt cap. 73. num. 11. & D. Bimius cons. 366. nu. 11. cum seq. lib. 4.
4 Quiamoræ purgatio admittitur ex AEQVITATE, vt egregiè scribit Io. Vincentius de Anna singul. 349. propè finem fol. mihi 176. idẽ tradit Rol. cons. 35. nu. 52. lib. 2. & post eos Gratian. lib. 4. discept. 658. num. 25. Itaut non possit
5 dari certum tempus ad moræ purgationem, sed Iudicis arbitrio relinquitur, qui perpensa canonis quantitate, & inspecto, an diues, vel pauper sit emphiteuta, plus & minus temporis tribuet ad purgandam moram, vt concludit Menoch. d. casu 7. nu. 13. cum sequ. & D. Bellonus all. cap. 73. num. 19.
6 Purgare tamen moram tenetur emphiteuta incontinenti, quamprimum poterit arg. l. 2. §. cõfestim ff. ad Tertull. latè Corbul. d. limit. 41. sub nu. 25. circa finem, qui subijcit satis longum tempus concedi à Iudice respectu biennij de-
7 cursi, si dantur duo menses emphiteutæ ad purgandam moram post ipsum biennium.
Item vasallum æquè purgare moram de AEQVITATE certum est, si nouam inuestituram
8 intra annum, & diem non petijt, vbi intra breue tempus id petierit Surd. decis. 342. num. 24. Menoch. cons. 1133. Rosental. de feud. alien. cap. 9. membr. 1. concl. 2. nu. 13. vbi Addit. lib. 1. fol. mihi 635. quos sequitur D. Senator Bellonus d. c. 73. num. 13.
9 Idem intelligitur in Donatario, qui iuxta promissionem non præstitit alimenta Donatori, de quo loquitur tex. in l. 1. C. de donationibus, quæ sub modo, Et qui moram purgare potest Couar. lib. 1. var. resol. cap. 14. nu. 16. Idem in marito, qui
10 alimenta vxori non præstitit, egroteq; medicum non adhibuit Alex. cons. 123. nu. 5. lib. 7. Surd. de alim. tit. 4. qu. 5. D. Senator Bellonus d. cap. 73.
11 nu. 15. qui numero sequenti tradit purgari etiã moram in faciendo, licet ea non sit vera mora, vt in emphiteuta, qui inscio domino alienauit rem emphiteoticam, vbi enim statim rem alienatam recuperet, euitat pœnam commissam, Me-
12 noch. d. casu 7. & Morot. resp. 93. nu. 25. saltem ex AEQVITATE canonica Cotta d. verb. mora, Valasc. consult. 82. num. 23. Idem D. Bellonus cap. 81.
13 Porro mora purgatur in omnibus contractibus bonæ fidei, licet sit dies, & pœna, vt post Bal. in l. cum allegas in col. pen. C. de vsuris probat Cotta in d. memor. verbo mora il terzo Costa de re integra dist. 105. nu. 7. Quippè quod mora
14 purgari possit de AEQVITATE Canonica, non obstante iuramento affirmat idem Cotta verb. mora il secondo; Et licet in foro ciuili secus dicendum esse testatur post Bal. in l. qui crimen col.

col. pen. C. qui accusare non possunt, Ias. in l. si
quis maior col. pen. C. de transact., & Dec. cons.
138, col. 3. & cons. 151. col. pen., Tamen id etiam
procedere de iure ciuili, post Seraphin. priuil.
iuram. 47. nu. 8. & 31. latissimè probat Costa de
re integra d. dist. 107. nu. 8. Verall. decis. 230. &
231., Farinac. tit. de carcer. qu. 34. num. 139. &
sequ., & decis. 410. lib. 5. nu. 2. qui nu. 43. limitat
conclusionem, quando mora est geminata Gra-
tian. lib. 4. discept. forens. cap. 708. nu. 58. Et quæ
15 moræ purgatio admittitur ex Gratiano loco re-
lato nu. 55. etiam si obligatio esset facta in for-
ma Cameræ, quæ continere dicitur renuntiatio-
16 nem omni legum auxilio, & sic benefitio pur-
gandi moram post Cephal. cons. 25. num. 37. cum
17 plur. sequ., Quid quid in contrarium affirmaue-
rint Dec. cons. 452. nu. 19. Affict. decis. 174. nu. 4.
Gozad. cons. 57. num. 19. Seraphin. priuil. iuram.
18 47. nu. 30. & Magon. decis. Lucens. 35. nu. 4. Quia
eorum opinionem tanquam contra AEQVITA-
TEM reprobat Vrsill. ad Affl. d. decis. 174. nu. 1.
Et sequitur Gratian. loco relato nu. 57. Quam
moram solo iuramento posse purgari scribit
Rein. Budel. tr. de monetis diuersorum num. 30.
fol. mihi 528.

Et quia sunt multi casus in quibus non admit-
titur moræ purgatio, de quibus citati Docto-
19 res, & præsertim vbi contrahentes volunt dissol-
ui contractum post certum tempus, Puteus
decis. 66. par. 5. Quod etiam procedit inspe-
cta AEQVITATE Canonica iuxta tradita per
Menoch. cons. 718. n. 9. Seraph. priuil. iur. 48. n. 2.
20 & ibi additur nu. 15. quod sequitur Gratian. lib.
4. discept. for. cap. 786. nu. 31. Item quando exe-
cutio perfecta est, idest quando sequta fuit so-
lutio, quia tunc moræ purgatio non datur, vt la-
tè probat Marisc. var. resol. cap. 24. num. 18. cum
sequ.

21 Vbi namq; tantum fuit processum ad subha-
stationem, datur moræ purgatio, antequam sit
sequta deliberatio Bar. in d. l. in Insulam nu. 84.
& ibi Ias. nu. 3. & Io. Annibal nu. 155. & ita iu-
dicasse Rotam Rom. die 3. Iunij 1617. Coram
R.P. Coccino testatur Gratian. d. cap. 708. n. 46.
cum tribus sequ. lib. 4.

22 Idem censeri debet, quando quis appellauit à
sententia arbitrorum, neglecta pæna adiecta non
obtemperanti illorum sententiæ, licet postea de-
clarauerit se velle illi stare, vt multis exemplis
probat Anneus Robert. lib. 3. rerum iudic. cap.
8. quem sequitur D. Senator Bellonus sæpius
citat. cap. 73. nu. 21. quia, vt ibi subijcit num. 22.
23 Sera est pænitentia, vbi pæna est semel commissa
ad instar alienationis secutæ de certa re conuen-
24 ta pæna, quæ non obstante reuocatione aliena-
tionis debebitur, vti semel commissa, iuxta trad.
in l. si duobus §. vendendis ff. de diuers. tempor.
præscript.

25 Vt dicitur de depositario, qui rem vendens
postea rediméns, tenetur vbi res perierit, etiam
sine eius dolo, quia semel dolum fecit l. si à me
ff. ad l. falcid. l. 1. §. si rem depositam ff. depositi,
Morot. resp. nu. 39. In facto itaque momentaneo
26 non solet admitti moræ purgatio, secus in suc-
cessiuo Maresc. d. cap. 124. nu. 1. & sequ. D. Sena-
tor Bellonus all. cap. 73. nu. 24. & 25.

Ex his elicitur ea quæstio, quæ sæpè in foro
occurrit, an ille, qui se obligauit ad repræsentan-
dum debitorem certo termino in carceribus sub
certa pæna, possit post dictum terminum mo-
ram purgare.

Qua in re, licet de rigore iuris, videatur non
posse purgare moram, quia cum semel pæna sit
27 commissa Sera dicitur pænitentia vt supra dictũ
est per l. si duobus §. vendendi ff. de diuers. tem-
por. præscript.

28 De AEQVITATE tamen semper admittitur
moræ purgatio in debitore relaxato sub fideius-
sione de eum repræsentando per illius præsenta-
tionem lapso termino, iuxta tex. in l. qui cri-
29 men num. 20. C. de his qui accusare non possunt,
etiamsi cum iuramento fideiussisset Bosa. tit. de
carcer. fideiussori committendo nu. 66. Cumia
super ritibus magnæ Curiæ cap. 65. nu. 13. Farin.
qu. 34. nu. 136. Et ita decisum fuisse per Rotam
Rom. testatur Gratian. recit. cap. 708. nu. 41. cum
plur. sequ. & ante eum tradit Menoch. de arbitr.
casu 40. & Valenzol. cons. 16. quos sequitur D.
Senator Bellonus lib. 2. de incont. cap. 60. vbi
materiam ipsam examinat, ac per casus distin-
guit, eamdem pertractat in all. cap. 73. num. 19.
post Anneum Robert. Thesaur. Iun. lib. 3. quæst.
famil. 53. num. 3. & Caball. var. resol. lib. 2. casu
212.

Magis dubia, est vltima quæstio, num moræ
purgatio admittatur post condemnationẽ secutã
30 contra fideiussorem non repræsentantem reum,
sinè debitorẽ, & sic in illius contumatiã. Et sanè
30 cum res non dicatur amplius integra sequta cõ-
demnatione, moræ purgationem admitti non
debere videtur, ad instar caducitatis declaratæ
per Dominum directi contra emphiteutam mo-
rosum, vt post Scrib. in d. l. Insulam probat Crau.
cons. 24. nu. 15. Caball. cons. 134. num. 9. Magon.
decis. Lucens. 36. nu. 6. & Cornazan. decis. 142.
nu. 3. quos sequitur Costa de re integra recit.
dist. 105. sub nu. 9.

31 De AEQVITATE tamen mora purgatur,
etiam post condemnationem, vbi mora sit par-
ua, vt expresè probat Cumia super ritibus ma-
gnæ Curiæ d. cap. 65. nu. 13. quem sequitur Gra-
tian. all. cap. 708. nu. 42.

32 Quod etiam procedit in Criminalibus secun-
dum Bosi. tit. de carcer. fideius. committ. sub
33 nu. 66. vers. & aduertè, Quia mora modici tem-
poris parum, vel nihil officit tex. est in l. si debi-
tori ff. de iuditijs D. Sen. Bell. d. cap. 73. n. 8. lib. 1.
ac cap. 60. nu. 6. Et in facti contingentia, ita cen-
suit Senatus die 31. Augusti 1619. declarando
esse absoluendum fideiussorem, qui post con-
34 demnationem eadem die præsentauit reum, cum
alias censuisset idem Senatus moram non pur-

gari

gari die sequenti post condemnationem, & sic eadem die posse purgari, quodammodo admitteret, cuius Senatus decreti meminit D. Senator Bellonus all.cap.60. nu.8.lib.2.Itaut si condemnatio facta esset in vesperis, summo manè autem sequenti fideiussor consignasset reum, adhuc pæna integra exigeretur ex decreto Senatus, vt ibi refert D.Senator Bell.nu.9. Quia non dicitur eo-
34 dem die se consignasse, & sic diei appellatione naturalis dies tunc non consideratur, contrarium tamen statui deberet, vbi reus se media nocte consignasset, de quo post Polid. Ripam de noct.temp.cap.127. scribit idem in fine D. Senator Bellonus.
35 Et summa sanè ratione, tum quia parua mora non meretur moræ nomen Alber. in l. 1. C. de verb.signif. Afin.tr.de execut.§.3. cap.172.nu.2. cum seq. quos sequitur Costa de re integra all. dist.86.nu.11.& dist.105.n.11. Tum etiam, quia
36 ex quo nihil deperijt Fisco, aut parti per huiusmodi paruam moram, AEQVVM,& iustũ videtur, vt licita sit moræ purgatio, ne tantum damnum patiatur fideiussor ob exiguam, & modicã dilationem, iuxta l.2.§.item varus ff.de aqua plu. arcenda Osas.decis.71.n.45. Et sic faciunt tradita per Pacian.cons.145.nu.50. & seq. Barz.decis. 50.D.Marius Antoninus resol.61. lib.1. & Costa all.dist.105.sub nu.9. vers.aut verò præterijt.
37 Fideiussio tamen valida esse debet viz.facta officiali, nel notario, ad hoc vt compelli quis possit ad eum præsentandum, vt animaduertit Boss. d.tit.de carcer. fideiuss. dimitt. nu.68. per l. eum pro quo quis ff.de in ius vocando, quo loci testatur Boss. quod alias quilibet pro debito capiebat maleficos, & data fideiussione dimittebat, quas fideiussiones nullius momenti fuisse tradit, de hac materia purgandi moram multi scripserunt, & inter cæteros Anneus Robert. lib.8. rerum iudic. cap. 8. & Thesaur. iun. qu. forens.53. lib.1.Gabr.cons.69. nu.45.lib.2.Surd. cons.558. nu.15. & Costa de re integra dist.68. 86. & 105. Gratian.cap.241. & 708.ac decis. March.49.copiosè Iacobus Niger in repet.l. in insulam, num. 29.ff.de verb.signif.fol.370. lib.6. Ludouis.decis. 559.nu.16.& D.Senator Bellonus all.cap.73.per totum, & cap.60.lib.2.apud quos copiosè materiam colligere poterit lector.

Quia verò exactiones huiusmodi condemnationum contra fideiussores sequutarum, non nisi tarde fieri possunt, maximè his temporibus; Superflua videtur ea quæstio proposita per Baiard.
38 al Clar.qu.46. nu.55. Quod sl. moræ purgatio admittitur, etiamsi pæna fuisset exacta, cui opinioni non assentit D. Senator Bellonus all. cap. 60.nu.6.lib.2.nisi AEQVITATEM Canonicam spectare deberemus.

Huc pertinere etiam videtur alia quæstio,
39 quando sl. reus citatus, absens, vel infirmitate impeditus, comparere non potuit, & absentiam per coniunctum, vel aliam personam allegauit, & probare se obtulit id, quod fieri posse per quamlibet personam tradit Clar. qu.34. vers.sed num quid,& Farin.qu.91.nu.286.& nihilominus Iudex ad vlteriora processit contra reum, quem tandem in contumaciam damnauit; Tunc enim cum sententia non dicatur contra contumacem lata, sed contra impeditum, nullo ipso iure redditur sententia per tex.in l.2.§.si quis in iudicio, & ibi Ias.nu.5.ff.si quis caution.& in l.quæsitum ff.de re iud. latè Farin.qu.11.nu.53.Castill.decis. 188. lib.2.

Et ita post hæc scripta, me etiam patrocinante, AEQVITATEM sequendo, censuit Senatus die 11. Septembris 1631. fauore March. Mutij Pallauicini condemnati per PerIll.D.Prætorem Cremonæ in pænam aureorum decem mille, quã mulctam circumscripsit Senatus, referente Illustris. D. Senatore Octauio Villano Regente, & Consiliario electo à S. R. M. in supremo rerum Italicarum consilio, Viro, sanè prudentissimo,& vigilantissimo, qui breui vix trium annorum cursu Fisci Patronus, mox Senator, tandem Consiliarius,& Regens ob egregia, innumeraq; seruitia Reg. Maiest. allata fuit ad tantum fastigium euectus, annum tantum trigesimum nonum attingens.

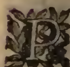
SVMMARIA.

1 *Culpa vnius ex Coemphiteutis non soluentis eius portionem Canonis nocet alijs coemphiteutis.*
6 *Quod tamen rigorosum est.*
7 *Contrarium verius de AEQVITATE.*
2 *Conditio, si Canonem non solueris, est indiuidua.*
3 *Obligationis conditio non mutatur ex persona coemphiteutorum.*
4 *Caducitas est pæna propter pactum expressum, aut tacitum Domini concedentis, vt in defectum solutionis Canonis cadat emphiteuta.*
5 *Canon nisi in totum soluatur, committitur pæna etiam contra omnes coemphiteutas.*
8 *Vnus grauari non debet propter culpam alterius.*
9 *Alteri per alterũ iniqua inferri non debet conditio.*
10 *Factum fratris, siuè hæredis, alteri fratri, siuè cohæredi nocere non debet.*
11 *Emphiteuta soluenti portionem suam Canonis succurritur.*
12 *Credulitas probabilis coemphiteutæ, quod alius solitus eius portionem Canonis soluerit, eum excusat à caducitate.*
13 *Quod procedit etiam maximè, si is, qui cessauit, decessit, antequam sit declaratum locum esse caducitati.*
14 *Dominus directus defuncto emphiteuta non potest amplius declarare eius voluntatem caducitatis in præiuditium hæredis.*
15 *Ecclesia vbique iure Canonico, & eius AEQVITATE vti debet.*
16 *Diuisioni rei emphiteoticæ vbi consensit Dominus, cessatio vnius ex emphiteutis nõ præiudicat alijs.*
17 *Consensus Domini diuisioni rei emphiteoticæ operatur, ac si ab initio emphiteusis concessa fuisset vtê singulis.*

18 Coem-

18 *Cœmphiteuta soluens integrum Canonem pro alijs socijs, potest alias portiones a socijs repetere.*
19 *Solutio emphiteutæ recepta dicitur in causam duriorem.*
20 *Caducitati locus dicitur, quamuis in triennio integra portio Canonis vnius anni à cœmphiteuta saluata esset.*
21 *Emphiteotica res, vbi commodam diuisionem non pateretur, tunc vel præfertur faciens meliorem conditionē, vel quem Dominus directus voluerit.*
22 *Emphiteotica res inæqualiter potest à Testatore distribui inter alios, nisi contemplatione filiorum esset acquisita.*
23 *Emphiteuta habens maiorē partem rei emphiteoticæ, præfertur habenti minorem partem ad euitandum rei periculum, vbi cōmodè diuidi non potest.*

Emphiteutæ soluenti eius portionē Canonis subuenitur, si alij emphiteutæ fuerunt contumaces, nec soluerunt, vbi nulla culpa ei adscribi potest. Cap. LXXX.

POstquam de emphyteutorum mora, & illius purgatione actum fuit in præcedenti Capitulo, Ad rem se offert illa quæstio, quæ sæpè occurrit, & quam Sabatinam nuncupat gl. in l. communi diuidendo verb. confederetur ff. communi diuidendo; Num scilicet facta diuisione inter fratres, siue hæredes rei emphiteoticæ cum onere soluendi quotam partem Canonis, culpa vnius emphiteutæ non soluentis, nocere possit alio soluenti ratam partem.

1 Et sanè casum hunc contra emphiteotam decidit gl. prædicta in dicto verb. confederetur. Ibi enim habetur rem totam in commissum cadere ob culpam vnius ex hæredibus in non soluendo partem Canonis sibi spectantis, quam sententiā sequitur Ripa in l. 4. §. casu n. 44. ff. de verb. oblig. Roland. cons. 17. nu. 16. lib. 2. Clarus in §. emphiteusis qu. 8. nu. 13. & post infinitos alios Corbul. tr. de iur. emphit. tit. de causa priuationis ob non solutum Canonem, ampliat. 8. nu. p. cum plur. sequ. fol. mihi 344. & post eum Polid. Ripa tr. de indiuiduis sect. 10. num. 50. fol. mihi 124.

Ratio est, quia sicut primus inuestitus, si tantum partem Canonis soluisset, à iure suo in totū
2 cecidisset, cum conditio, si Canonem non solueris, sit indiuidua; Ita si per hæredes Canonis tantum pars soluta fuisset, ne ex eorū persona mute-
3 tur obligationis conditio contra l. 2. §. ex his ff. de verb. oblig. Namq; cum insolidum sint obligati hæredes, culpa est communis, & omnes in non soluendo Canone tenentur Corbul. d. ampliat. 8. sub nu. 2.

Prout alia etiam ratione mouentur Doctores, quia scilicet caducitas est pæna propter pactum
4 expræssum, aut tacitum Domini concedentis, vt in deffectum solutionis Canonis cadat emphiteuta à re in emphiteusim obtenta. Ad eam autē euitandam non sufficit per vnum ex hæredibus partem solui, quia nisi in totum soluatur, cōmit-
5 titur pæna, & cōtra omnes, vt tradunt Doctores in l. in executione §. item si illa ff. de verb. obligat. Socin. in repet. l. 4. §. Cato nu. 145. ff. eod.
6 Hæc tamen sententia rigorosa videtur, & sic de rigore iuris eam procedere scribit Clarus d. §. emphiteuti qu. 8. sub nu. 13. in fine.
7 De AEQVITATE enim vbi soluenti suam ratam portionem, nulla potest adscribi culpa, cum crederet socium soluisse eius portionem, excusatur à caducitate, & ei subuenitur, etiam si socio, vel cohæredi soluendo non esset, quod magis est, & sic inanis futurus esset regressus, vt probat Costa remed. subsid. 54. nu. 7. post Guid. de Suzara in l. 1. ff. si quis alien. testam. prohib. vbi dicit hanc AEQVITATEM sequendam Io. Andr. in addit. ad specul. in tit. de emphiteusi §. nunc aliqua qu. 71. verb. hoc placet.

Vnus enim propter peccatum, siuè culpam
8 alterius priuari non debet, cum pęna teneat suos auctores l. pen. C. ne vxori pro marito, & cap. quæsiui, de his quæ fuerunt à marito, Nec debeat alteri per alterum iniqua conditio inferri vul. l.
9 non debet ff. de reg. iur. Quippè fratris, siuè hæredis factum suo fratri, aut cohęredi nocere non
10 debet, vt probat Guliel. de Cun. in l. si necessarius §. si onus ff. de pignorat. act. Addito ad Specul. loco relato.

Hanc sententiam, quod cessante culpa soluentis eius portionem Canonis in commissum non cadat ob contumatiam alterius cœmphiteutæ, admittit idem Corbul. in eadem ampl. 8. nu. 22. Quia tunc soluentem ope exceptionis in suo
11 iure esse conseruandum scribit ex Socin. in d. l. 5. §. Cato n. 148. vers. vltra Doctrinam ff. de verb. obligation. hoc idem probare videtur Gratian. lib. 4. discep. 675. nu. 33. dum ait, quod probabilis credulitas coemphiteutę eum excusat à ca-
12 ducitate; Videlicet si probabiliter credere potuit socium, siuè coemphiteutam soluisse eius portionem Canonis.

Pręsertim si is, qui cessauit in solutione partis Canonis, decessisset, antequam Dominus de-
13 clarasset velle esse locum caducitati, quia eius cessatio non noceret alijs, cum Dominus non posset amplius suam voluntatem declarare ad
14 causandam caducitatem, vt probat Corbul. d. ampliat. 8. nu. 24. post Ruin. cons. 168. num. 20. & Cassador. decis. 2. & 3. de locato.

Quæ conclusio eò magis procedere debet in
15 emphiteusi Ecclesiastica, cum vbiq; Ecclesia iure Canonico, & eius AEQVITATE, & non rigore iuris Ciuilis, vtì debeat cap. quæ in Ecclesiarum de Constit. & cap. quod Clericis de foro compet. Bero. cons. 196. nu. 20. lib. 1.
16 Cæterum, si Dominus consensum præstitisset diuisioni rei emphiteoticæ, tunc absolutè cessa-

tio vnius emphiteutæ non præiudicaret alijs; sed solus punitur, vt probat Corbul. dicta ampl. 8.nu.6.Idem admittit Caualcan. decis.25.nu.26. & decis.30.num. 118.par. 2. Peregr. de iure fisci lib.6.tit.6.nu.53.Ben intend.decis.4. per totum, quos sequitur Polid. Ripa dicto tract. de induid. sect.10.nu.51. Quia eo casu attenta licentia Domini de diuidendo inter plures; Perindè est, ac si à principio esset diuidentibus concessa emphi-
17 teusis vti singulis Corbul.sub dicto nu. 6.

Si verò, quis ex coheredibus integrum Canonem soluisset, & sic etiam partem ad alios coheredes spectantem, posset alias portiones à cohe-redibus repetere iudicio familiæ erciscundæ, vt
18 tradit idem Ripa de induid.all.sect. 10.num.52, & nu. 59.

Et quia sæpè etiam occurrit, quod tribus existentibus hæredibus, qui certam summam pro Canone,exempli gratia, asses duodecim pro singulo anno soluere debent, vnus tantum integrã eius portioné soluit singulo anno; Adeo quod tribus annis simul computatis integrum Canonem persoluit;Dubitatur,an sit locus caducitati, nec nè, cum cessatum non dicatur per triennium in solutione Canonis, & ea solutio recepta dica-
19 tur in duriorem, & grauiorem causa l. cum ex pluribus ff.de solut. & l.1. C.eodem tit.

20 Concludendum est,ex communi opinione,caducitati locum esse. Quia aliter nunquam res incideret in commissum, vno ex hæredibus eius portionem soluente; cum nunquam continuum triennium daretur, ita probat Io. Andr.in addit. ad Specul.tit.de emphiteusi quæst.71. verbo hoc placet in fine,Berous cons.196. nu.12.cum sequ. lib.1. Vrsill.ad Affl. decis. 153. sub nu. 1.& 2. & post eos Corbul.d.ampliat.8.nu.7.

Neq; ommittendum est, quod si res emphiteotica non pateretur commodam diuisionem, tàm si agatur inter fratres, quàm inter cohæredes; tunc vel præfertur faciens meliorem condi-
21 tionem, vel quem directus Dominus maluerit, aut Iudex arbitrabitur §.si familiæ cum sequ. Inst.de off.Iud. Affl.decis. 358.& Costa d.remed. subsid. 54.nu. 11.

Si verò res emphiteotica distributa est in testamento valde inæqualiter, vbi potest, nisi con-
22 templatione filiorum acquisitam esse constaret Clar.d.§.emphiteusis qu. 16. Eò casu, qui longè maiorem portionem in magno excessu habet, de AEQVITATE esset præferendus habenti
23 minorem partem, ad euitandum rei periculum, & præiuditium arg.l. maiorem ff.de pactis l.sancimus §. ne autem C. de donationibus; Capic. decis.37. & post eos Costa all. remed. subsid. 54. nu. 11. in fine.

SVMMARIA.

1 *Emphiteuta tenetur ad omnes expensas refectionis.*
2 *Contrarium verius, vbi Canon est commensurabilis fructibus.*
2 *Emphiteuta, Libellarius, & Feudatarius dicuntur possidere, quia habent vtile dominium.*
3 *Emphiteuta tenetur ad collectas, ad viarum, & Pontium reparationem, ac Puthei refectionem, & Aggerum, fossatuumq; purgationem.*
4 *Ciuitates huius dominij de facto proprijs expensis se munire consueuerunt.*
6 *Emphiteuta, qui Canonem commensurabilem fructibus soluit, æquiparatur simplici conductori.*
7 *Emphiteuta non liberatur,nec à toto, neque à parte Canonis, nisi in totum penitus perempta est, quando Canon est modicum.*
8 *Canon, siuè pensio, si est correspondens fructibus, fit remissio propter sterilitatem.*
9 *Contrarium probat Corbul.*
Remissio fit, vbi damnum contingit in re conducta; secus si in rebus propriis conductoris, vt in bonis num. 10. & 11.

Emphiteuta, qui soluit pensionem commensurabilem fructibus, excusatur à restauratiõe rei emphiteoticæ. Cap.LXXXI.

NE materia emphiteusis,de qua suprà,alibi pertractetur; sed commodius hic per continuationem examinetur; Spectat hic quærere, an emphiteuta tenetur ad reparationem rei emphiteoticæ, quæ vel interijt, vel excidium minatur, & sanè Cepol. in tr.de Seruit. Vrban.prædiorum tit.de refect.n.18. pro absoluto habet emphiteutam teneri ad om-
1 nes expensas refectionis, quamuis magnas, regist.in lib.6. par.2. tractat. fol.202.à ter.

2 Quia cum Emphiteuta, Libellarius,& Feudatarius possideant, & habeant vtile dominium l.1.§.qui in perpetuum ff.si ager, vel emphit.petat,huiusmodi impensa spectat ad eos. Eamdem sententiã amplectitur Valasc.tr. de iure emphit. qu.26.nu.4. In qua quæst.tradit omnes casus, in
3 quibus emphiteuta tenetur expensas facere, vlz. in onerum, & collectarum solutione, in viarum, & Pontium reparatione, ac reffectione, & in Putei reparatione, atq;ad Aggerum, Fossatuumq; purgatione, & similia.

Prout in fine eiusdẽ quæstionis tradit Auctor ipse, an Ciuitas teneatur suis sumptibus se munire tempore belli; An vero expensis Principis seq; remittit ad Menchaquam lib. 1. Ill. quæst. cap.6. Verum præterito anno 1625. dum exer-
4 citus Francorum Ianuensis Republicæ ditioné, & oppida occupabat; Decuriones Ciuitatis Derthonæ Patriæ meæ proprij saluti studendo, sumptibus Ciuitatis eiusdem mænia reparari, ac ea muniri curarunt, non expectata Crumena Regia, stante vicinitate Finium cum Ianuensi iurisdictione,cum omnium interesset, vt à Gallorum conatu tuti redderentur, & ad eam expensam non teneretur Ciuitas; Quippè in hac materi

vbi periculum sit in mora, cogi potest ad defen-
dendum Ciuitatem, vel oppidum quilibet etiam
priuilegiatus, vbi bellum immineat; Nisi statim
ostendat, quod priuilegium, & illius dispositio in
dubium minimè possit reuocari, vt post Reboff.
in præfatione de sentent. prouis. n. 97. scribit D.
Senator Bellonus lib. 1. de Incent. nu. 6.

Vbi tamen Canon, quem soluit emphiteuta,
5 est commensurabilis fructuum rei emphiteoti-
cæ, & sic potius in recompensationem fructuum,
quam in recognitionem directi dominij, quo
6 casu liuellarij, & emphiteutæ æquiparantur sim-
plici conductori, vt tradit Alex. cons. 111. lib. 1.
Tunc de AEQVITATE non tenetur emphi-
teuta, nec liuellarius ad reparationem, & ad so-
lutionem Canonis, vt probat Ancar. Inn. quæst.
famil. 78. num. 6. lib. 3. post Aret. cons. 56. & 31.
Idem post eum tradit Thesaur. decis. 20. nu. 3. &
7 7. qui nu. 4. tradit emphiteutam non liberari, nec
à toto, nec à parte, nisi re emphiteotica in totum
pænitus perempta per Tex. in l. 1. C. de iure em-
phit. verbo prorsus, & verbo interitum, & in §.
adeò Institut. de locat. verbo totius rei interitus,
vt ibi etiam declarat gl. ac comprobat Clar. in §.
emphiteusis qu. 8. vers. quæro etiam.

Quæ Thesauri traditio procedit tantum, si
pensio est modica, & in mera recognitione di-
recti dominij detur; Secus verò, quando est cor-
respondens fructibus, idest quod tanta, aut pau-
lo minor pensio esset constituta, quanta daretur
pro locatione; Quia tunc fieret remissio propter
8 sterilitatem ad instar simplicis locationis, vt post
Bart. probat Valasc. d. tr. de emphit. qu. 27. sub
9 nu. 11. & Thesaur. loco relato num. 5. Quamuis
contrarium statuere videatur Corbul. ampl. 12.
num. 4. tit. de causa priuationis ob non solutum
Canonē, eamdem sententiam sequitur Cauagnol.
ad decreta Montia ser. 72. qu. 4. n. 16. & Thesaur.
Ion. in addit. ad ipsam decis. 20. circa finem post
Viuu. decis. 309. nu. 11. & decis. 500. lib. 3. re-
probato Surd. cons. 362. & Caroc. de locat. tit. de
remiss. mercedis qu. 8. nu. 34. In simplici tamen
10 locatione id intelligi debet, quando damnum
contingit in re conducta. Non autem si damnum
contingit in rebus proprijs ipsius conductoris,
11 vt in plaustro, Bobus, & similibus, quæ licet fun-
do deseruiant, tamen non est locus remissioni,
vt notatur in l. ex conducto, & l. si merces §. vis
maior ff. loc. & l. licet C. locati, Caroc. de locat.
par. 4. tit. de remiss. mercedis qu. 8. num. 38. fol.
milu 192.

SVMMARIA.

1 *Censuario non fit remissio census ob sterillitatem rei censui supposita.*

Contrarium verius de AEQVITATE nu. 5. & 7. ac 8.

2 *Censuarius vigore Bullæ Pij Quinti tenetur ad onera, quæ ex natura contractus spectant ad dominum fundi.*

3 *Casus fortuiti, vt sterilitatis, belli, & similium, spectant ad Dominum rei.*

4 *Census, sicuti non augetur auctis fructibus, ita illis cessantibus, vel diminutis, non cessat, nec diminuitur census.*

6 *Censum omnem dicitur emere fructus rei, cum super fructibus sit constitutus census.*

9 *Census nullus debetur re in totum perempta, etiam si contrarium pactione fuisset conuentum.*

10 *Emphiteuta non tenetur ad Canonis solutionem saltem integram, si res deterior valde, vel sterilis facta est.*

10 *Contrarium probat Viu. & Thesaur.*

Censuarius excusatur à solutione census, si res censui supposita infructuosa effecta est. Cap. LXXXII.

POstquam de remissione Canonis actum
fuit ob sterilitatem rei emphiteoti-
1 cæ, Non ab re agendum erit, an huius-
modi remissio fieri debeat censuario,
Et negatiuam partem sustinet Couar. var. resol.
lib. 3. cap. 7. nu. 5. vers. primum etiam, quem se-
quitur Surd. cons. 162. nu. 2. & decis. 198. per to-
tum; Maximè quia ex dispositione Bullæ Pij
2 Quinti venditor census tenetur ad onera, quæ
ex natura contractus spectant ad Dominū fundi
l. 1. & fin. C. sine censu, vel reliquo, Surd. decis.
162. num. 25. cum sequ. Menoch. cons. 983. per
totum Viu. decis. 369. nu. 14.

3 Casus enim fortuiti, vel sterilitatis, belli, & si-
milium, spectant ad Dominum rei l. qui fortuitis
ff. de pignorat. actione; Et sicuti census non au-
4 getur auctis fructibus; Ita illis cessantibus, vel
diminutis, nō cessat, vel diminuitur census, Co-
uarru. lib. 3. var. resol. cap. 1. nu. 5. Nauar. de vsu-
ris nu. 81. & 117. Caroc. de locat. qu. 8. num. 36.
tit. de remiss. & Guid. Pap. qu. 8.

Contrarium tamen verius est de AEQVITA-
TE, & in iudicando sequi debemus, quia Cen-
5 suarius ob sterilitatem, vel aliud impedimentū,
ob quod non potuit percipere fructus, excusatur
à solutione census per Tex. in l. forma §. illam ff.
de censibus Bos. tit. de remiss. mercedis n. 118.
& Boccatius de censibus par. 9. nu. 70.

6 Census enim super fructibus constitutos fuis-
se certum est; Cum censum emens dicatur emere
fructum rei, Tolet. in sua summa lib. 5. cap. 45.
Idcirco eis non perceptis absque culpa, de
AEQVITATE ad solutionem census compel-
lendus non est censuarius, vt multis argumentis
probat Thesaur. Ion. in addit. ad d. decis. 20. in
fine, & plenius in qu. famil. 32. sub num. 25. vers.
contrariam tamen sententiam lib. 1. cum sequ.
7 plur. vbi ad contraria respondet, & ea tollit, cum
hæc opinio sit magis communis, & AEQVA,
Præsertim per expressam dispositionem d. extra;

uagantis Pij Quinti Pont. Max. & per tradita à Nauar. in addit. ad ipsam extrau. & in cons. 47. nu. 2. cum sequ. lib. 2. Parlador. rerum quotidianarum cap. 3. nu. 23. Cæual. com. contra comun. qu. 312. nu. 6. idem Viuu. decis. 369. nu. 15. Cum
8 opinio hæc AEQVITATI Christianæ adhæreat vt subijcit ibi Thesaur. sub nu. 28.

9 Porrò, quod re in totum perempta, cēsus nullus debetur, non obstante pacto in oppositum inito, vt probat Costa de portione ratæ qu. 11. in fine, qui subijcit, quod si pars fundi remansit ad ratam, soluitur tantum census, siuè Canon, si tantum superfit, quantum prò eo præstari potest, eademq; conclusio procedit in coemphi-
10 teuta eadem AEQVITATE concurrente; quia tunc per Iudicē reducitur cōtractus ad AEQVITATEM tex. in l. cum quidam ff. de vsuria, Fontanell. de pact. nuptial. claus. 4. gl. 18. num. 115. & sequ. par. 1. lib. 1. licet contrarium teneant Viuu. decis. 599. & Thesaur. Iun. in add. ad decis. 20. & qu. famil. 32. n. 22. cum seq. plur. lib. 1. Cauagnol. ad Decr. 72. qu. 4. nu. 15.

SVMMARIA.

1 Filios illegitimos oderunt legum latores, cum in legibus duodecim tabul. scriptum sit è meretricio natos Patre non alito.
2 Filij illegitimi de iure ciuili non admittuntur ad paternam successionem, nec à Patre ali debent.
3 Contrarium verius de AEQVITATE Canonica.
4 Filij illegitimi ali debent non solum à Patre, sed etiam ab illius haredibus.
5 AEQVITAS hac Canonica locum habet, etiam in terris Imperij.
8 Alimenta debentur filijs iure naturali.
7 Alimenta ex quadam sanguinis coniunctione debentur à parentibus omnibus animantibus.
9 Ius Canonicum nititur totū quadā AEQVITATE.
10 Qui nihil deliquerunt, acriter puniendi non sunt.
11 Filiorum illegitimorum aqualis est venia, aqualis innocentia.
12 Filij illegitimi, & spurij, licet enim peccato generentur, sine peccato tamen alantur.
13 AEQVITATEM, & pietatem pratulit ius Canonicum Castitati, naturalem sequens rationem.
14 Decisio Rota Romana.
15 Decis. cons. Neapol.
16 Impium esset vitam alicui dedisse, vt eam statim adimeremus negando alimenta.
17 Deus Opt. Maximus vult homines nasci, vt viuant, viuere autem, vt illius admirabilia opera venerentur, ejusq. sibi gratiam, ac pietatem comprecentur.
18 Semen ex qualicunq; homine sit, Dei vtiq; opus est.
19 Alimenta de AEQVITATE non solum filijs spurijs, sed etiam nepotibus debentur.
20 Nepotes ex filio spurio minus odiosi dicuntur.
21 Alimenta debentur etiam vxori inopi filii spurii.
22 Alimenta debentur etiam nepotibus spuriis ex filio legitimo natis.
23 Dotare filiam, seu neptem spuriam tenetur auus.
23 Dos succedit loco legitima.
24 Quod procedit, etiamsi pater expressè prohibuisset in testamento huiusmodi alimenta, & dotationē.
25 Pater pro alimentis filii spurii potest relinquere quartam partem sua hareditatis.
Alere filios spurios tenetur etiam Fiscus, ad quem bona patris peruenerunt, etiam ob delictum lasa Maiestatis nu. 26. ac 27.
28 Decisio Rota Romana in ea materia.
Alere filios spurios tenetur etiam donatarius omnium bonorum patris, si donata sint in fraudem à parentibus nu. 29. & 32.
Hipothecaria actio etiam datur pro alimentis filii de AEQVITATE in bonis patris nu. 30. & 31.
33 Alere filium illegitimum tenetur etiam mater, donec peruenerit ad atatem trium annorum.
34 Et etiam lapso triennio, si pater esset pauper.
35 Declara, quando mater id agere posset absque scandalo, & periculo.
36 Alimenta non debentur filio spurio, qui ea potest sibi lucrari ex artificio, vel seruitute.
37 Frater diues tenetur alere fratrem pauperem.
38 Alere filium spurium non tenetur pater, si inhonestè viueret filius, aut filia.
40 Contrarium verius, si rescipiscat.
39 Filius quotiescunq; potest legitimè exheredari, etiam alimenta denegari.
40 Limitatur, quando filius rescipiscit, & ad honestatem reddit.
41 Alimenta filijs spuriis debita prestanda sunt ex fructibus, non ex alienatione bonorum.
42 Filio & persona legitima alimenta sunt prastanda, etiamsi ex alienatione bonorum, quia iure sanguinis debentur.
43 Alimenta prastanda sunt pro rata fructuum.
44 Filius illegitimus eò ipso, quod est artifex, prasumitur habere, vnde viuat.
45 Pater, & quilibet ascendens, non tenetur in plus quam facere potest pro alimentis prastandis filio, neq; se arctare in suis alimentis.
46 Charitas prima incipit à se ipso.
Pater, & quilibet ascendens cogitur tantum pro alimentis futuris filii, non pro prateritis, nisi facta interpellatione eorum causa debita contraxisset filius nu. 47. & 48.
49 Alimenta alicui prastans absque alia protestatione, nihilominus agere potest ad illorū repetitionē.
50 Vassallorum onus dotandi filias Domini extenditur etiam ad filias spurias.

Filio naturali, etiam ex coitu damnabili debentur alimenta ex bonis Patris. Cap. LXXXIII.

SPurios, & illegitimos filios eo sunt odio prosequti antiqui legislatores,
1 vt in lege duodecim tabularum scriptum esset, è meretricio natos patre non alito. Quod etiam ex Solonis lege apud Athanienses cautum fuit, vt refert Plutarchus in vita

vita Solonis; Adeo quod contra naturalem omnium animantium institutum iussit Imperator in Auth. ex complexu C. de incert. nuptijs, ne
2 huiusmodi spurij admitterentur ad paternam successionem, nec à Patre alerentur, minusque erga patrem eandem pietatem possent exercere, id quod cautum fuisse videtur, de iure Canonico in cap. per Venera. in fi. qui filij sine legitima, & multis auctoritatibus, & fundamentis probat Paleotus de nothis, & spurijs cap. 46. num. 1. ac post eum Lupus tr. de illeg. coment. §. 6. qui reprehendit Clarum affirmantem teneri patrem de iure ciuili alere filium ex damnato coitu natum in §. testamentum qu. 31. vers. sed quid dicendum.

3 De AEQVITATE tamen Canonica alimenta filio illegitimo, & etiam spurio, & ex damnato coitu procreato debentur, vt sanxit Cælestinus III. primus AEQVITATIS, & benignitatis illius auctor, in cap. cum haberent in fi. de eo qui duxerit in matr. quam pol. vbi Canonistæ
4 omnes, & hoc non solum à patre, sed etiam ab illius hæredibus l. si quis à liberis §. id rescriptum ff. de liber. agnos. Primam enim opinionem de rigore iuris, hanc de AEQVITATE Canonica procedere scribit Paleotus de mente aliorum loco relato nu. 2. Quamuis eam distinctionem non approbet id, quod comprobat in cap. seq. nu. 1. & seq. & post eum Thesaur. decis. 209. nu. 2. vbi tradit hanc AEQVITATEM Canonicam procedere etiam in terris Imperij ex Paleo-
5 to loco relato, & Rol. cons. 54. nu. 59. lib. 2. & nouissimè scribit Lupus de illegit. comment. 2. §. 1. nu. 13. ac Gratian. lib. 1. discept. 154. nu. 15.

Educatio enim hæc à iure naturali proficiscitur Bal. in l. fi. C. de iure delib. cum alimenta iure
6 naturæ, & quadam sanguinis coniunctione omnibus animantibus à parentibus debeantur l. si quis §. 1. ff. de lib. agnosc. & cap. sunt quædã il se-
7 condo q. 1. Calcan. cons. 62. nu. 16. vers. ad secundum. Quia videmus etiã animalibus irrationalibus experiẽtia filijs à se genitis naturæ quodam pondere ducti non deesse, & legem hanc à natura sensibus inductam exequi §. 1. inst. de iure na-
8 turali, vt copiosè tradit Farin. all. decis. 747. nu. 14. Idcirco ius Pontificium cunctis animantibus prospicere voluisse dicendum est, cum totum na-
9 turali quadam nitatur AEQVITATE, vt tradit Paleot. all. cap. 46. sub nu. 5. Qui enim nihil deli-
10 querunt, vt filij, acriter puniendi non sunt per alimentorum priuationem; cum vbique eorum
11 æqualis sit venia, æqualis innocentia, Paleotus vbi supra num. 6. & 7. Quippe æqualem esse omnium filiorum conditionem, quando tractatur de alimentis præstandis post Tiraquel. & Paleatum scribit Mastrill. decis. 85. nu. 5. par. 1.

12 Licet namq; filij spurij, & illegitimi cum peccato generentur, sine peccato tamen aluntur, & quamuis ius ciuile castitati prouidens filijs spurijs alimenta denegauerit per d. Auth. ex cõplexu, ius tamen Canonicum, & si peccata maximè
13 detestetur, & castitatem nedum commendet, sed præcipiat; naturalẽ rationem sequens AEQVITATEM, & Pietatem Castitati prætulit, & filijs illegitimis alimenta præstari iussit Bar. in l. fi. nu. 3. ff. de his, quibus vt indignis Alex. cons. 79. n. 4. lib. 2. Crau. cons. 199. nu. 1. Idem Rol. cons. 39. nu. 39. lib. 1. & post eos Farinac. cit. decis. 747. nu. 3. & 4. & ita iudicasse Rotã Rom. testatur in princip. d. decis. Eandem sententiam de AEQVITATE Canonica amplectitur Rendin. lib. 1. prompt. sentent. tit. 66. de legato num. 13. fol. mihi 433. quam sententiam sequitur Card. Mant. de tacit. & ambig. par. 2. lib. 13. tit. 12. nu. 5. & 6. & Surd. de alim. lib. 1. qu. 10. nu. 5. cum seq. plur. & ita iudicasse Sac. Con. Neapol. testatur Franch. decis. 645. nu. 5.

Præterea ratio ipsa naturalis satis persuadet, vt cum id, quod à nobis genitum est, tunc cum in lucem editur, satis per se infirmum, & imbecille existat, æquum sit ideo vsq; saltem à nobis foueri, quoad valuerit vt per se subsistere, &
16 viribus suis niti valeat, alioquin quid tam impium esse, quam alicui vitã dedisse, vt eam statim
17 illi adimeremus. Maximè quia Deus Opt. Max. vult homines nasci, vt viuant, viuere autem, vt illius admirabilia opera venerentur, eiusque sibi
18 gratiam, ac pietatem comprecentur; Semen autem ipsum ex qualicunq; homine fit, Dei vtiq; opus est cap. vndecunq; 56. dist. Quomodo verò is, qui nascitur, aut viuit, vt Deum contempletur, si statim victu careat, vixq; lucem aspicere valeat, ita ratiocinatur Paleotus cap. 47. num. 2. cum seq.

19 Qua AEQVITATE stante non solum filijs spurijs alimenta præstanda sunt, sed etiam nepotibus ex filio spurio legitimè natis, ab Auo ali debent Paleatus d. cap. 47. sub num. 6. & probat Menoch. cons. 651. num. 16. & seq. Mantic. de
20 ambig. lib. 13. tit. 12. nu. 9. p. 2. Hi enim, quo ad eum, minus odiosi dicuntur l. fi. C. de natur. liber. Socin. cons. 161. lib. 1. Quippe, quod hæc alimenta etiam inopi vxori filij spurij præstanda esse per
21 patrem, & ascendentem probat Paleotus loco relato sub num. 7. & sequitur Thesaur. citata decis. 211. nu. 12. latiss. Card. Mant. de tacit. & ambig. d. tit. 12. num. 7. & 8. lib. 13. par. 2. Vbi apertè probat alimenta prædicta deberi nepotibus etiã
22 spurijs ex filijs legitimis procreatis, ac etiam filijs legitimis superiorum ex legitimo matrimonio susceptis per Ruin. cons. 124. nu. 11. lib. 1. Socin. cons. 161. nu. 1. vers. 4. & Rol. cons. 54 nu. 57. & seq.

23 Filiam verò, siuè neptem dotare tenetur pater, aut auus, quia dos succedit loco alimentorum,
23 vt vulgati iuris est, & probat Surd. d. tit. 1. de alim. qu. 10. nu. 9. Lupus d. coment. 2. §. 1. nu. 15. cum sequ. plur. Quamuis illius dos minor esse debeat, quam filiæ legitimæ Mant. de tacit. & ambig. lib. 2. tit. 21. nu. 23. p. 1. vbi subijcit non debere excedere quantitatem, quæ pro alimentis sufficiat, aliter fraudis suspicionem habet;

quod procedit, etiã si pater in testamento prohi-
24 buisset huiusmodi alimenta filija spurijs, ex quo
talis dispositio inualida est Bal. in l. id quod pau-
peribus n. 38. C. de Episc. & Cler. Surd. d. q. 10. n.
8. Thesaur. decis. 211. nu. 3. qui nu. 5. tradit è con-
24 tra quod pater pro alimentis filij spurij potest
relinquere quintam partem suæ hæreditatis post
Paleotum d. cap. 45. nu. 8.

Quod onus alendi spurios trahitur nõ solum
ad hæredem patris, vt supra dictum fuit, sed etiã
26 ad Fiscum succedentem in bonis patris, cum
Fiscus loco hæredis habeatur; & bona in eum
transeant cum prædicto onere l. pari. §. hi qui ff.
de reg. iur. Crau. cons. 267. nu. 7. Etiam si pater,
siuè ascendens in cuius locum successit Fiscus
27 fuisset condemnatus, ob crimen læsæ Maiestatis,
vel hæresis, vt tradunt Socin. cons. 30. nu. 3. lib. 1.
Plotus cons. 130. nu. 83. & sequ. Dec. cons. 8. n. 5.
per l. vrgentes de hæreticis, quos sequitur Farin.
28 all. decis. 743. nu. 5. & 8. vbi ita iudicasse Rotam
Romanam testatur idem Peregr. de iure fisci lib.
5. tit. 1. nu. 75.

Donatarium etiam omnium bonorum patris
teneri ad alimentandum spurius probat Didac.
in epitome cap. 8. §. 6. num. 14. quem sequitur
Thesaur. all. decis. 211. num. 8. quia filijs spurijs
30 pro alimentis consequendis non solum compe-
tit actio personalis, sed etiam de AEQVITATE
actio hipothecaria contra tertios possessores;
31 cum bona parentum censeantur tacitè hippote-
cara pro alimentis filiorum, Durant. de arte te-
standi tit. de lib. instit. caut. 17. Gallia cons. 35.
nu. 3. & 13. & Surd. d. tit. 1. qu. 50. nu. 1. copiosè
Thesaur. all. decis. 211. num. 10. & 11. qui tamen
conclusionem declarat, vbi scilicet talia bona
essent alienata in fraudem à parentibus, vel
32 fuissent alienata ab hæredibus post patris mor-
tem, alias cessaret talis hipotheca ex Didac. d.
cap. 8. §. 6. nu. 14.

Neq; prætereundum est onus hoc alimentan-
di filios spurios spectare etiam ad matrem, do-
33 nec peruenerit filius ad ætatem trium annorum
Didac. in epitome d. §. 6. num. 13. vbi concludit
hoc procedere, si pater posset postea alere, quia,
si esset pauper, adhuc onus ipsum ad matrem spe-
ctaret etiam lapso triennio, vbi commodè hoc
facere possit, Didacum sequitur Lupus cit. §. 1.
nu. 20. cum sequ. & ibi distinguit onus hoc pri-
34 mo loco patri spectare, deinde in subsidiũ matri,
Quamuis Costa remed. subsid. 6. num. 4. & 5. se-
cundo loco onus hoc alimentandi tribuit Auo,
& tertio loco matri, Lupi sententiam sequitur
etiam Thesaur. all. decis. 211. nu. 7. distinguendo
etiam, quando mater esset nobilis, quæ filium la-
35 ctare non posset, aut esset talis persona, quæ non
posset sine magno scandalo filium apud se retine-
re, quia tunc tenetur pater filium cognoscere, &
alere Peregr. de iure fisci d. tit. 18. nu. 59.

Si tamen filius spurius esset artifex, vel aliun-
dè victum sibi quærere posset ex proprijs bonis,
vel honesto artificio, quod eius cognouit condi-
tioni, seruiendo etiam alteri, non debentur ei
alimenta d. l. si quis à liberis §. sed si filius, & §.
alimenta ff. de lib. agnosc. Seuer. in repet. l. si qua
Illustris nu. 67. C. ad orfir. Gabr. cons. lib. 1. n. 24.
& tit. de alim. lib. 6. Rimin. Iun. cons. 215. nu. 47.
& post eos Thesaur. all. decis. 211. n. 13. ac n. 20.
Lupus cit. comẽt. 2. §. 1. n. 31. cũ seq. & Mantic. de
tacit. & ambig. d. lib. 13. tit. 12. nu. 9. vbi numerò
37 sequ. tradit onus hoc spectare etiam fratri, qui
alere tenetur fratrem ex eodem patre natum per
l. 1. §. 1. ff. de tut. & rationibus distrahend.

Prout ab alimentorum onere eximeretur pa-
ter, si filius vel filia spuria inhonestè viueret, vt
38 tradit Coler. de alim. lib. 1. c. 2. n. 88. & Cãpeg.
de dote par. 1. qu. 13. nu. 3. qui loquuntur de filia
39 legitima; Quia in omnibus casibus, in quibus filij
possunt legitimè exhæredari, possunt etiam ali-
mentis priuari, quamuis hoc non admittat Surd.
40 de alim. tit. 1. qu. 6. nu. 17. Saltem quando filius,
aut filia resipiscit, & ad honestatem reddit, vt
inquit Surd. tit. 8. priuil. 33. in fi. quem sequitur
Giurba ad stat. Mess. cap. 7. gl. 13. p. 1. num. 24. in
qua gl. plenissimè materiam alimentorum per-
tractat, ad rem Thesaur. Iun. lib. 1. qu. forens. 71.
nu. qui ex AEQVITATE, & Benignitate qua-
dam alimenta filiæ non esse deneganda, hoc in
casu probat, & ibi materiam ex dationis filiæ,
quæ absq; patris consensu matrimonium contra-
xit, examinat ipse auctor.

Aduertendum tamen est, quod alimenta hæc
spurijs debita præstari non debent ex alienatio-
41 ne bonorum paternorum, sed ex fructibus l.
Impetator ff. ad Trebell. vbi Alex. Simon de
Prætis tr. vlt. volunt. l. 11. n. 62. & Socin. cons.
97. circa finem lib. 1. D. Alex. Rhaud. decis. Pisa-
42 na 29. nu. 204. qui tamen nu. sequenti subijcit
proprietatem posse alienari, vbi non sufficiunt
fructus, si alimenta præstanda sunt iure sangui-
nis personæ legitimæ per Surd. tit. 3. qu. 9. n. 38.
Ad rem D. Merenda lib. 4. controuers. cap. 34.

Quia alias, re vẽdita, & principali consumpto,
posset filius alimentis carere, ideo pro rata fru-
43 ctuum alimenta præstanda sunt l. 3. ff. de alim.
leg. Peregr. d. tit. 18. nu. 77. Gratian. discept. 151.
nu. 13. lib. 1. & Thesaur. all. decis. 211. nu. 12. vbi
44 in fine tradit, quod eò ipso quod spurius est ar-
tifex, præsumitur habere, vnde viuat post Manti-
cã cons. 67. nu. 12. lib. 1. & nu. 23. scribit non te-
neri patrem, & ascendentem in plus, quam face-
re posit pro alimentis præstandis filio, neq; se
45 arctare in suis alimentis, & expensis, vt alium
alet d. l. si quis à liberis §. fi. & l. 2. C. de lib. alend.
46 Natta cons. 387. nu. 8. Quia prima charitas inci-
pit à se ipso l. præses C. de seruit. & aqua, & de
alimentorũ quantitate actum fuit supra in c. 73.
47 Prout ommittendum non est patrem, & ascẽ-
dentem cogi tantum pro alimentis futuris non
pro præteritis Scrib. in l. de alimentis C. de tran-
sact. Thob. Nonius cons. 8. nu. 9. Franch. decis.
203. Nisi eorum causa facta interpellatione de-
48 bita contraxisset filius spurius, vel alimenta ab

ex

extraneo fuisset consequutus, vt latè probat Thesaur. all. decis. 211. nu. 19. quo loci materiam ipsā plenissimè examinat, etiamsi alimenta præstitisset mater, vel alius absq; alia protestatione.

49 Quia nihilominus agere posset ad illorum repetitionem Bar. & Alex. in l. alimenta C. de negot. gestis, latissime Lupus d. tr. de illegit. coment. 2. §. 1. nu. 21. cum sequ.

Adeo verò priuilegiata dicuntur alimenta etiam fauore spuriorum, vt stante statuto, vel consuetudine, quod vassalli teneantur dotare filias Domini, cum dos succedat loco alimento-

50 rum, De AEQVITATE tenentur vassalli ad dotandam filiam spuriam, cum filia spuria debeat alimentari, vt post Martin. Laudens. in tit. apud Iud. vel dominium qu. feud. cap. 1. scribit Cassan. in consuetud. Burgund. rubr. 8. §. 5. vers. Immo plus nu. 38. fol. mihi 1162. Vide Io. Angelum Bossium Barnabit. de effecti matri. p. 2. cap. 6. per tot.

SVMMARIA.

1 *Donatarius regulariter non tenetur alere donantē. Contrarium verius de AEQVITATE saltem ad ratam rei donatæ nu. 2. & 5.*

3 *Alimenta negans, necare quodam modo videtur.*

4 *Alimentorum negotio, dicitur legitima causa reuocandi donationem.*

6 *Alimenta præstanda sunt pro modo facultatum donatoris, & donatarij, & pro modo rei donatæ.*

7 *Vassallus tenetur alimenta præstare Domino inopi, quando Dominus ad inopiam redactus est culpa vassalli, & diues est vassallus.*

8 *Alimenta debentur Patrono inopi per Ecclesiam, siue beneficiatum.*

9 *Alimenta, in quibus alijs casibus præstanda sunt, tradit Surd. de alim. tit. 4. qu. 23. nu. 10. cum sequ.*

10 *Legata non sunt restringenda, vt hæredibus prosint.*

Alimenta sunt præstanda Donatori per Donatariū. Cap. LXXXIV.

ET alimentorum materia plenè examinetur hoc loco, ommittendum non est, an alimentorum onus ad alias personas etiam vltra patrem, & ascendentem, ac eorum bona possidentem pertineat; Et licet gl. in l. cum ex causa ff. de re Iud. quam citat gl. magna in l. in condemnatione ff. de reg. iuris

1 disponat, quæ regulariter donatarius nō tenetur alere donante, quam sequuntur Doctores vt testatur Bal. in l. fi. n. 7. C. de reu. donat.

De AEQVITATE tamen onus hoc alendi spectat etiam ad donatarium, qui alimenta do-

2 natori præstare debet ad ratam fructuum rei donatæ, si non habet donator, vndè viuere valeat, vt tradunt Scribentes in l. fi. C. de reuoc. donationibus præsertim Salic. vers. opinio huius gl. vbi Ripa num. 164.

3 Negans enim alimenta quodammodum necare videtur l. necare ff. de liber. agnosc. Idcirco alimentorum negatio, dicitur legitima causa

4 propterquam donatio prætextu ingratitudinis possit reuocari, vt exponit gl. in d. l. fi. C. de reuoc. donat. verbo voluerit, vbi Ripa num. 164. Clar. d. qu. 21 nu. 3. & post eos Surd. d. tit. 4. q. 23. nu. 8. de aliment.

5 Et sic constat contrariam opinionem de rigore iuris procedere, De AEQVITATE vero hanc communiter receptam esse, & tanquam Aequiorem in iudicando sequendam, vt tradit Clar. all. qu. 21. sub. nu. 3. prope finem. Quo loci tradit alimēta præstanda esse pro modo facultatū vtriusq;

6 donatori, scilicet, & donatarij, & pro modo rei donatæ, si alimenta petantur, quē sequitur Surd. loco rellato n. 11. Idem probat Gratian. discept. 381. nu. 19. lib. 2. etiamsi donatio non contineret omnia bona, sed maiorem partē qui Clarus in §. feudum qu. 23. pertractat quæstionem, an vassallus teneatur alere Dominum inopem, Et in duo-

7 bus casibus tantum eum teneri scribit, videlicet quando Dominus ad inopiam redactus est culpa vassalli, & quando vassallus superabundaret diuitijs, maximè prouenientibus ex ipsa re feudali.

8 Quæ alimenta Patrono etiam deberi per Ecclesiā, siue benefitiatum probat Paul. de Citad. tr. de iure patron. n. 157. circa finem in 6. par. art. 3. Rebuff. in l. verbo victus col. 2. ff. de verb. signif. Gratian. cap. 610. nu. 4. lib. 4. & Corduba in l. si quis è liberis §. solent nu. 24. ff. de liber. agnosc. quos sequitur Surd. de alim. d. tit. q. 23. n. 12. cum

9 sequ. quo loci à nu. 10. vsq; ad finem tradit plures alios casus, in quibus alimenta præstanda sunt, enumeratq; 46. Reprehenditq; in fine eos, qui le-

10 gata restringunt, vt hæredibus prosint, id quod sibi tunc scolari accidisse testatur iuditio Senatus Mantuani, in quo præsidebat Rol. à Valle, & assidebat Marcus Antonius Natta.

SVMMARIA.

Legatum sub conditione nuptiarum debetur etiā, si Legatarius Monasterium ingrediatur nu. 1. & 2.

3 *Legatis ducentum si nupserit, & centum si Religionem ingrediatur, debentur nihilominus ducentum, si Religionem ingressus est legatarius.*

Contrarium verius de AEQVITATE nu. 4. & 20. ac 21. cum sequ.

5 *Nubenti temporaliter debetur maior dos, quam nubenti spiritualiter, si maritum condignum inuenire vult nubens temporaliter.*

Dos datur pro oneribus matrimonij tàm spiritualis, quam temporalis.

8 *Onera maiora incumbunt nuptijs, quam monialibus.*

10 *Monialis non eget familia, liberis caret, non quærit pompam, aut honores,*

11 *Dos constitui debet secundum locorum consuetudinem.*

12 *Dotata congruenter dicitur, quæ habuit dotem secundum consuetudinem loci.*

13 Dos

13 *Dote congrua satisfit statuto excludenti dotatam.*
14 *Decisio Rotæ Rom. in ea materia.*
15 *Conditio non ingrediendi Religionem, licet aduersa sit Religioni, fauet tamen matrimonio, & sobolis procreationi, quæ idcirco valet.*
16 *Religionem ingrediens, seculo, & bonis temporalibus per tria vota renunciat, Idcirco verisimilè non est aliquem retrahi posse à Religionis ingressu eo quod legato priuetur.*
Religionis ingressus respicit priuatum ingredientis bonum, Matrimonium verò bonum Reipublicæ commune, quod in liberis procreandis versatur num. 17. & 18.
19 *§. sed & hoc in Auth. de Sanctiss. Episcopis declaratur.*

Minus datur pro dote ingredienti Monasterium, quam nubenti in seculo. Cap. LXXXV.

IMperator Iustinianus in Auth. de Sanctissimis Episcopis §. sed, &
1 hoc statuit, quod legatum sub cõditione nuptiarum, vel similium, debetur ommissa conditione, si Legatarius Monasterium, vel Religionem ingressus
2 est, quia tunc conditio ipsa pro non apposita habetur. Ratio est, ne legatarius metu ammittendi legatum retrahatur ab ingressu Monasterij tex. est in Auth. de Monachis, & Monasterijs §. si quid sub conditione, & in Auth. si qua mulier C. de Sacros. Eccles. latè Boer. decis. 354. num. 2. & 3.

Ex hoc inferunt scribentes, quod facto legato alicui de ducentum, si matrimonium contrahat, & de centum tantum, si Monasterium ingrediatur, debentur nihilominus ducentum, etiamsi Monasterium ingressus est legatarius, vt post
3 Bar. tradit Panorm. in cap. In præsentia de probationibus num. 42. cum sequ. Summa Siluestr. in Verbo legatum nu. 9. Et verbo hæreditas 4. qu. vlt. Medina de rebus restituendis q. 23. Scribens in Auth. nisi Rogati C. ad Trebel. ad rem faciunt tradita in l. Titiæ ff. de condit. & demonstrat.

De AEQVITATE tamen contraria sententia verior est, viz. centum tantum deberi Lega-
4 tariæ ingredienti Religionem, quia minus datur ingredienti religionem, quam nubenti, & ita suadere naturalem AEQVITATEM probat. Ludouis. decis. 63. nu. 3. qui multos in eam refert sententiam, præsertim Ias. in Auth. si qua mulier. num. 10. C. de Sacros. Eccl. post Bal. in Auth. nisi rogati col. 5. C. ad Trebel. Et quo loci
5 tradit Ias. AEQVITATEM consistere in hoc, quod quando filia vult nubere, requiritur magna impensa, si vult inuenire maritum coequalem ipsi mulieri, sed pro valdè minori impensa potest ingredi Monasterium.
6 Dos enim datur pro oneribus matrimonij l. pro oneribus, & l. dotis fructus C. de iure dotis l. de Diuisione, vbi gl. Et Scrib. ff. sol. matrium. Id quod locum habet non solum in matri-
7 monio carnali, sed etiam in spirituali, quod per ingressum Religionis contrahitur Socin. cons.
8 222. in fi. lib. 2. Longè autem maiora onera incumbũt nuptis, quam Monialibus vt inquit Couarru. lib. 1. var. resol. cap. 19. nu. 19. in fine, Et docet experientia. Cum Monialis non egeat fa-
9 milia, liberis careat, non querat pompam, aut honores, & dos à Monasterio recipiatur tantum
10 pro alimentis, & suffragio vitæ, vt probat Bal. in Auth. res quæ sub nu. 11. C. Commun. de legatis, & Socin. dicto cons. 222. in fi. quos refert; & sequitur Ludouis. all. decis. 63. nu. 78. & 79. Vndè sequitur, quod AEQVITATI, & naturali rationi conuenit, vt minus detur pro dote ingredientis Religionem, quam matrimonium contrahentis.

Præterea perspicuum est in dotis Constitutione attendi maxime locorum consuetudinem
11 Corn. cons. 316. sub n. 6. vers. Et hoc sẽper lib. 1. Cæsar de Grass. decis. a nu. 15. de Constitutioni-
12 bus, Itaut dicatur congruenter dotata, quæ habuit dotem secundum consuetudinem loci, vt probat Dec. cons. 26. sub nu. 4. vers. nam conuenit, & per talem dotem satisfieri statuto exclu-
13 denti dotatam probat Corn. all. cons. 316. sub n. 6. vers. si ita quod de communi extimatione, &
14 sequitur Ludouis. recir. decis. 63. nu. 11. & 12. Et ita iudicasse Rotam Rom. testatur ibi nu. 13. & nu. 25. Quam sententiam sequitur Couar. lib. 1. var. resol. cap. 19. nu. 7. vsq; ad 11. vbi materiam ipsam plenè examinat, & contraria tollit. Card. Mant. de coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit. 11. num. 27. & sequ. & num. 41. ac tr. de tacit. & ambig. lib. 12. tit. 21. nu. 30.

Hanc opinionem sequitur Molina de Iust. & iure tr. 2. disp. 207. vers. dubium deinde, & vers. vt de hac re, cum vers. sequ. Idest litt. B. & C. fol. mihi 956. & Sanchez de matrim. lib. 1. disp. 34. num. 11. maxime vers. Cæterum, & nu. 12. Dicens, quod licet conditio illa Religioni
15 aduersa sit, fauet tamen matrimonio, & sobolis procreationi.

Probat etiam subijcit, quod non est verisimile aliquem arceri à Religionis ingressu, eo quod
16 legato priuetur, cum ad id ingrediatur, vt seculo, & bonis temporalibus per tria vota renunciet, Deindè quia ingressus Religionis respicit
17 priuatum ingredientis bonum, matrimonium autem bonum Reipublicæ commune, quod in liberis procreandis versatur, Vndè mirandum
18 non est, si ius non ita faueat ingressui Religionis, & matrimonio.

Nec obstare inquit disposit. §. sed. & hoc in Auth. de Sanctiss. Episcopis, cum ea procedat tantum ex præsumpta voluntate Testatoris, non
19 autem contra eius expressam voluntatem, quod etiam tradit idem Molina in disp. 34. num. 29. & 30. ac nu. 33.

Quam

Quam sententiam amplectitur etiam Thesaur. Iun. lib. 1. qu. famil. 60. per totum, maximè verò num. 5. cum seq. pluribus, vbi testatur hanc quæstionem fuisse disputatam per Ricardum Malumbram Cremonensem, & Thomam Formaginum quem I. C. Bononiensem fuisse putat, &
20 vtramque communem esse dicit, licet hanc nostram amplectatur num. 14. vti veriorem, & æquiorem, ac testamentis fauentem, & consuetudine totius Christianæ Reipub. confirmatam.
21 Pro qua 30. Doctores recenset, & 26. pro alia contraria opinione, quam sequitur Rolan. pleno cons. 35. lib. 3. cum quo transit Maluasia cons. 21. nu. 17. lib. 1. Numero vero 15. cum seq. ad
22 contraria respondet, & in his se conformat responsioni Sanchez, de qua supra.

His addo Fachin. lib. 5. contr. iur. c. 54. Peregr. de fideicommiss. art. 28. nu. 73. Ceual. lib. 1. com. contra cõmun. q. 241. Menoch. lib. 4. præsumpt. 83. & cons. 555. lib. 6. Franch. decis. 29. nu. 4. Turett. cons. 4. nu. 16. Mastril. decis. 153. nu. 19. cum sequen. plur. par. 2. Ambros. decis. Perus. 30. per totum par. 2. nouissime Fontanell. de pact. nuptial. lib. 1. claus. 4. gl. 2. nu. 35. & lib. 2. claus. 5. gl. 2. num. 66. par. 2. Et Cancer. lib. 1. var. resol. cap. 24. num. 15. ac Giurbam ad statut. Mess. cap. 3. glos. 4. part. 2. num. 18. & 21. cum plur. seq. lib. 2. vbi materiam ipsam exactissimè examinat, infinitosque Doctores pro vtraque parte excitat, ex quibus sane Doctorum Auctor. facile percipi poterit communiorem, immo communissimam esse hanc nostram sententiam in re adeo controuersa.

SVMMARIA.

1 Mulier diues non censetur dedisse in dotem secundo viro omnia eius bona.
Contrarium verius de AEQVITATE, concurrentibus qualitatibus, de quibus ibi nu. 2. 7. & 10.
3 Dos constitui debet etiam secundum dignitatem Natalium viri.
4 Vxor secundum Aristotelem censetur dedisse vniuersa bona in dotem viro.
5 Præsumptio legis adaptatur ad id, quod est verisimile, & iuridicum.
6 Præsumptio legis pro veritate admittitur.
8 Contractus ex consuetudine congruam recipiunt interpretationem.
9 Dotium fauore in ambiguis respondere æquius est.
11 Maritus sibi imputet, quod in principio circa dotem sibi constituendam non prospexerit.
12 Viri Nobilitas, & dignitas potissima causa est, vt dos augeri sibi debeat.
13 Mulier propter eius nobilitatem, & maiorem dotem nubit viro ditiori.
14 Dos congrua æstimari debet ex numero liberorum.
15 Filiæ Moniales non computantur in numero liberorum ad hoc, vt dos congrua æstimari debeat.
16 Moniales incapaces successionis habentur pro mortuis.
17 Filia vnica masculis non extantibus pinguius dotari debet.
Dotem inæqualem filiabus constituere potest pater, quæ vel diuerso tempore, vel in diuersis Ciuitatibus nuptæ sunt, aut quia diuersa sit conditio vnius, & alterius viri nu. 18. & 19.
20 Dotem inæqualẽ constituere filiabus alius nõ potest, quam Pater, quia ei soli cõpetit huiusmodi facultas.
21 Inæqualitas inter liberos iurgia, & discord. nutrit.
22 Dictum scitum Diui Ambrosij.
23 Solonis Atheniensis Legislatoris lex, vt liberi æquales essent.
23 AEQVITATI resistit, vt soror maiorem dotem habeat alia sorore.
23 Aequalitas est mater concordiæ, & amicitiæ, & inæqualitas odij, & dissidij.
24 Promissio futuræ successionis nullius est momenti.
25 Pactiones nuptiales similes inter Comitem Sabaudiæ, Marchionem Montisferrati.
26 Papirii Cattanei Senatoris Amplifs. honorifica mentio.

Mulier omnia bona in dotem dedisse secundo viro præsumitur, si vir sit ea præditus dignitate, vt tali, & tanta dote dignus existimetur. Cap. LXXXVI.

Solemnis, & antiqua fuit quæstio, an mulier diues censeatur omnia bona in dotem dedisse viro, cum quo nihil de dote egit (postea quam de dote spirituali in præcedenti capitulo actum fuit) quam quæstionem diuersimodè resoluerunt scribentes.

1 Et sanè communis Doctorum conclusio est mulierem non dedisse in dotem bona sua, cuius conclusionis antesignanus fuit Bar. in qu. 7. incipiente mulier habens magnum patrimonium, quem sequuntur quamplures Scrib. præsertim Corn. cons. 127. n. 2. lib. 4. Ias. in l. si constante nu. 219. ff. sol. matr. Calca. cons. 3. nu. 35. Dec. cons. 521. nu. 11. Gozad. cons. 33. nu. 19. in fi. Curt. Iun. in Auth. Præterea nu. 12. C. vndè vir, & vxor Socin. Iun. cons. 129. nu. 17. lib. 1. Paris. cons. 34. nu. 34. lib. 3. Natta cons. 98. nu. 11. in fi. & Menoch. lib. 3. præsumpt. 6. nu. 61. cum seq. plur.

2 Contraria tamen sententia de AEQVITATE verior videtur, vbi mulier secundo nubit, & primo viro omnia bona in dotẽ dedisset, vel in certa quantitate fuisset à Patre dotata, siue matrimonium contraxisset cum viro, qui hac dote vniuersorum bonorum dignus esse putatur. Quia
3 dos debet constitui etiam secundum dignitatem natalium viri l. cum post §. Gener. & l. quæro ff. de iure dot. Quibus casibus habere locum dicitur sententia Aristotelis in Topicis, dum affir-

4 affirmauit vxorem censeri dedisse vniuersa bo-
na in dotem viro, de qua meminit Glo. in l. mu-
lier bona sua ff. de iure dotium, ita scribit Bal. in
l.vlt. num.10. ff. de sentent. quæ sine cer. quant.
vbi inquit eam conclusionem habere magnam
AEQVITATEM, quem sequitnr Card. Manti-
ca tr.de tacit.& ambig.lib.12. tit.10.n.27.& tit.
14.nu.4.6.ac 7.ac tit. 21.nu. 27. par.1. multosq;
5 alios in eam sententiam refert, Tunc enim præ-
sũptio legis adaptatur ad id, quod est verisimile,
6 & iuridicum,& sic pro veritate admittitur arg. à
contrario sensu l.quod non est verisimile ff.quod
metus causa Bal. in l.vlt. & vlt. not.C. de hæred.
instit.& in l.iubemus nu.2.C.de testamentis,quẽ
sequitur Mant. d.tit.10. nu.27.in fine.

Et cò magis, si in Ciuitate extat generalis cõ-
7 suetudo, vt mulier det omnia bona sua in dotem,
quia tunc dos tacitè intelligitur constituta om-
nium bonorum, Contractus enim ex consuetu-
8 dine congruam recipiunt interpratationem l.
quod si nolit §. quia assidua ff.de ædil. ædicto, &
l.vlt.C.de fideiuss. Mant.d. tr.lib. 3.tit. 8. & lib.
12.tit.14. nu.2.

9 In ambiguis enim pro dotibus respondere
benignius, & AEQVIVS est l. in ambiguis, & l.
si ager §. 1. vers. sed benignius est ff. de iure do-
tium, & l. in ambiguis ff. de reg. iur. & probat
idem Mãt.loco relato tit.10.sub num. 28. vers.
tertio quia.

Sententiã hanc sequitur etiam Ioseph Ludou.
decis.Perus.98.à nu.14. vsq; ad finem, vbi cõcor-
dando opiniones contrarias per distinctiones,
& limitationes tenet, quod regulariter bona nõ
10 censentur in dotem tradita, Quamuis in casibus
supra expræssis contrariam admittat, optimisq;
fundamentis, & rationibus eius traditiones cõ-
probet, Prout ferè eisdem fundamentis,& ratio-
nibus materiam distinguit, & limitat Menoch.
alleg.præsumpt.6.nu.80.81.89.& 90.lib.3.Gail.
obseru.82.nu.7. lib.2. Surd. cons.94. nu.29.cum
sequ. lib. 1. Quidquid in contrarium affirmet
Phanut.de lucro dotis gl.10.nu. 39 Prout nouis-
sime eamdem sententiam amplectitur Fontanell.
de pactis nuptialibus lib.2.claus.5.gl.7.num.26.
qui nu.28. tradit maritum sibi imputare debere,
11 quod in principio circa dotem non prospexerit
sibi constituendam.

Et ex hoc infertur nobilitatem viri, & eiusdẽ
dignitatem potissimam esse causam, vt dos au-
12 geri debeat, vt etiam loquitur gl.in cap. nullum
sine dote 30. qu. 5. Lucas de pœna in l. mulieres
col.5. vers. secundo augetur C. de dignit. lib.12.
Tiraquel.de nobil. cap. 20. num. 157. & sequ. &
Decian.cons.10.nu.30.lib.2.quos recenset, & se-
quitur Card.Mantic. relato lib.12. tit.21.nu.25.
sicuti è contra mulier propter eius nobilitatem;
13 vel maiorem dotem, nubit viro ditiori §. quia
vero in Auth.de æqual. dot. Oldr.cons. 260.n.3.
& Mant.d.tit.21.nu.28.

14 Dos vero congrua æstimari opportet ex nu-
mero liberorum l.si filiæ ff. de leg. 3. Crau. cons.
15 765.nu.11.Quamuis filiæ Moniales, quibus lon-
gè minores dotes solent constitui, cum non de-
seruiant oneribus matrimonij, vt in præcedenti
cap.probatum fuit nu.9.& 10.non computãtur,
& scribit Menoch.cons.247. nu.55.& sequ. si ta-
16 men incapaces sint successionis, quia tunc ha-
bentur pro mortuis, adeo quod filia vnica, non
17 extantibus masculis, pinguius dotari debet, vt
tradit Card.Mant.rel.tit.21.nu.30.cum sequ.

18 Quamuis absolutum sit posse patrem inæqua-
lem dotem constituere filiabus, quæ vel diuerso
tempore, vel in diuersis Ciuitatibus nuptæ sunt,
& tradũt Dec.cõs.26.n.5.& Ruin. cons.56. n.10.
& 17. lib. 3. Aut quia diuersa sit conditio vnius,
9 & alterius viri Card. Mant. d. tit.21. num.29.&
35. Quam facultatem alijs, quam patri, non com-
20 petere, scribit dictus Auctor sub eodem vers. sed
aduertendum.

Hanc tamen inæqualitatem nunquam proba-
re potui, cum iurgia,& discordias parare tantum
possit, vt scripsi supra in cap. 6.nu. 4.vbi relatum
21 est Egregium illud dictum Diui Ambrosij cap.2.
de Patriarcha Ioseph, viz.iungat liberos æqualis
22 gratia, quos æqualis iũnxit natura; Id quod an-
tea prospexerat Solon Atheniensiũ Legislator,
dum testandi facultatem tãtum permisit ijs, qui
23 liberos non haberent, vt liberi Aequales rema-
nerent, Et quibus addo D. Bimium cons. 383.
num.17.cons. 393.num.11. & cons.397.num.30.
lib. 4.

AEQVITATIQ; resistit, vt soror maiorem
dotẽ habeat, quam alia soror Dec.cons.59.col.3.
& cons. 319. in fi. quia AEQVALITAS mater
est concordiæ, & amicitiæ, & inæqualitas odij,
diffidij parens. Alba cons. 23. num. 4. & 5. vbi
Addit litt. C. & cons. 234. nu. 25. iuncto cons.
241. nu. 11.

Cæterum, si vltra dotem Socer promisit Ge-
nero in nuptialibus pactis filiam hæredem insti-
tuere; Promissio hæc, tanquam futuram succes-
24 sionem continens, nullius est momenti; & eius
vigore nullo modo agere poterit ad interesse
contra hæredes promissoris gener, tex. *est in l.si*
quis ab alijs §. vltimo ff.de re Iud. Bal.in l.pactũ
quod dotali vers. decipitur, vbi Ias.num. 1.C.de
pactis Card. Mant. de tacit. & ambig. d. lib. 12.
tit.vlt.nu. 27. cum sequ.

Sub cuius pacti forma deceptum fuisse habe-
tur olim Sabaudiæ Comitem, dum ille filiam
25 Marchionis Montis Ferati in vxorem duxit, ob
quam promissionem in eo Marchionatu, mox in
Ducatum erecto, succedere posse prætendit mo-
dernus Serenissimus Sabaudiæ Dux, ob quam
prætensionem tot bella in hac Italiæ regione
orta sunt, cum totali subditorum pernicie; Et
cui fundamento optimè responsum fuisse legitur
per Eruditissimum,& magni nominis olim Sena-
torem Papirium Cattaneum in responso de Du-
25 catu Montis Ferati contra Fabrum fol.3.& 5. in
fi.& fol.8.& melius nu. 151. cum sequ. plur. fol.
70.Quamuis impressum sit sub nomine Collegij

I.C.

I. C. Mantuæ; Non ignoro enim opus illud per egregium à dicto Sapientissimo Senatore fuisse compilatum; Quamuis nomen proprium omisserit dignis de causis, & præcipuè, ne inter hos Principes scribere, & respondere videretur.

SVMMARIA.

1 *Chaos appellatur quæstio, an filia faciat partem, quæ non admittitur ad partem.*
Fœmina per statutũ exclusa non facit partem ad augendam legitimam masculorum nu. 2. 21. ac 26.
Contrarium verius de AEQVITATE nu. 5. 7. 9. 13. 15. 16. & 17. ac nu. 27. 33. cum sequ. ac nu. 36. & 37.
3 *Thesauri traditio in ea materia.*
4 *Vtraq; opinio absq; obiurgatione deffendi potest.*
6 *Decisio Sacri Concilij Neapol. in ea materia.*
7 *Fœminæ ex eo, quod dotatæ sunt, non desinunt esse de liberis.*
8 *Ordinatio Ill. Magistratus extraord. redd.*
Fœmina dotata habetur, ac si succederet fauore masculorum nu. 11. & 45.
Dos succedit loco legitimæ ex communiori opinione nu. 12. & 16. ac 28.
18 *Decis. Sen. Pedemont. quod filiæ faciunt partem.*
19 *Absurdum non est, vt quis faciat partem, & ad illas non admittatur.*
19 *Decretum Senatus in ea materia.*
19 *Io. Baptista Trotti Illustriss. Præsidis honorifica mentio.*
20 *Legitimæ liquidatio quomodo fieri debeat.*
22 *Fœminæ à statuto exclusæ habentur pro non extantibus.*
23 *Filius exhæredatus non facit partem, nec auget quartã legitimæ filiis, quia habetur pro mortuo.*
24 *Filius deportatus non facit partem, quia habetur pro mortuo.*
25 *Statutũ, idest lex municipalis, tanta est potentia in sua Ciuitate, quanta lex cõmunis in suo vniuerso.*
Fœminæ per ingressum Monasterii habentur pro mortuis nu. 26. Contrarium nu. 47.
29 *Filia, quæ habuit legitimam per receptionem dotis, facit partem.*
Filia instituta etiam in vno nummo facit partem fauore masculorum nu. 31. 32.
35 *Exclusus per statutum à successione accrescit aliis portionem deficientem sibi per exclusionem.*
38 *Decii opinio reprobatur.*
39 *Decius vti parum sibi constans à Doctoribus reprehenditur.*
40 *Fœmina per statutum exclusa succedit Patri, fratre vnico iustè exhæredato.*
41 *Religionem incapacem ingressus, vt fratrum minorum; pro mortuo habetur quoad successionem.*
42 *Contrarium probat Albe, qui reprobatur.*
43 *Dispositum in odium iuste exhæredati, vel deportati, non procedit in aliis casibus.*
44 *Fauores ampliandi sunt, & odia restringenda.*
46 *Introductum in fauorem non debet in odium retorqueri.*

Soror facit partem fauore fratrum, vt eorum legitima augeatur, & pinguior efficiatur. Cap. LXXXVII.

Væstionem, an qui non admittitur ad
partem, faciat partem fauore aliorum,
1 ingentem, & Chaos appellant Docto-
res, cum in ea exploranda vacillent, vt
2 tradit Bellonus cons. 83. nu. 12. in fi. & num. 13.
Fœminas enim per statutum exclusas à successione non facere partem ad augendam legitimam fratribus de triente ad semissem, iuxta disposita in §. 1. in Auth. de trient. & semiss. & in Auth. nouissimè C. de inoff. testam. tradunt Dec. cons. 299. nu. 2. Alex. cons. 775. nu. 8. Brun. in tr. super statut. quod stan. masculis fœm. non succedant art. 13. qu. 3. nu. 31. cum sequ. Paris. cons. 25. n. 37. & sequ. lib. 2. & Thesaur. decis. 159. per totum, vbi ad dilucidandam materiam octo formauit
3 conclusiones, in quibus diuersimodè iudicari debere supponit; Quamuis, vt verum fatear, intricatam magis reddi quæstionem ipsam mihi videtur, non ob Auctoris doctrinam, quæ sanè summa est, sed ob casuum diuersitatem; qui inter se quodam modo pugnare dicuntur.

Propterea, vt breui spatio tantæ Doctorum
4 controuersiæ vera decernatur decisio, cũ vtraq; deffendi, & sequi posse absq; obiurgatione tradant relati scribentes; Contrariam sententiam Aequiorẽ, & veriorẽ esse sẽrio, filias als. fœminas etiam matrimonio carnali, siue spirituali collo-
5 catas, ex statuto, vel Constitutionibus exclusas à successionibus, mediante dotatione, facere partem quo ad commodum masculorum in liquidatione legitimæ fratrum, eam fratribus propterea impinguando de triente ad semissem, si fœminæ cum masculis numerum quinque adæquant; Quamuis non admittantur ad partem, vt omissis antiquis scribit Franch. decis. 549. nu. 1. cum sequ. quo loci testatur ita iudicasse, & iudicare
6 solere Sacrum Concil. apud quod Tribunal nulla dubitatio erat circa eum punctum; quod prius testatus fuerat Capic. decis. 158.

Eamdem conclusionem antè eum probauit Cephal. cons. 245. num. 20. cum plur. sequ. lib. 2. ea præsertim ratione, quia ex eo, quod fœminæ
7 dotatæ sunt, non desinunt esse de liberis, Idem probat Eugenius solemni cons. 33. num. 70. cum sequ. plur. Prout ab ea sententia non discrepat Boss. tit. de bonorum publ. sub nu. 2. vbi ita fuis-
8 se iudicatum per Gubernantes Redditus, Extraordinarios huius Dominij Mediolani testatur, quam opinionem sequitur Decian. resp. 46. nu. 36. vers. octauo, Peregr. de fideicom. art. 38. num. 24. vbi hanc sententiam sibi videri multum Aequam, & rationabilem tradit, atque per eam cessare plures amaritudines, & ita obtinuisse per

Lau-

9 Laudum DD. Menochij, Panciroli, & Diſcalcij
teſtatur, licet mox abſque alia ratione contra-
rium approbare videatur.

Quam opinionem amplectitur etiam Gratian.
lib.4. diſcept.forenſ.cap.676. num. 11.cum ſequ.
plur.vbi AEQVIVS eſſe ſcribit,vt fæmina,etiam
10 dotata, faciat partem,cum habeatur, ac ſi ſucce-
deret fauore maſculorum, & ita fuiſſe ſæpius iu-
dicatum per Rotam teſtatur num. 12. & 13. Et
quam veram eſſe admittit Carpan.ad Nou. Con-
ſtit.tit.de iure, & priuil. Fiſci cap. omnium nu.
718. licet ſequ. num. ex diſpoſitione ſtatutorum
Mediolani eam concluſionem non procedere
affirmat alleg. Boſſium loco relato n.3.& Rimin.
Iun.conſ. 31.nu. 71.&73.

Principale fundamentum huius concluſionis
in eo reſidet, tum quia contemplatione, & fauo-
11 re maſculorum excluſę tantum dicantur fæminę,
Itaut in eorumdem damnum à numero filiorum
pro impinguanda legitima excludi non debeant,
vt tradunt omnes, præſertim Boſs. d. tit. de bo-
norum publicatione ſub nu.2. verſ. nam ſtatutũ,
Eugen.all.conſ.33.n.71. Cephal. recit.conſ.245.
nu.24.& 37.Morot. reſp. 33. nu. 23. & Gratian.
all. cap. 676. num. 12. & 13. quibus addo Alex.
Trentacinq. lib. 1.var. reſol. tit. de legit. reſol.3.
ſub nu. 12.verſ.Principalis concluſio.

12 Tum quia,cum dos ſuccedat loco legitimæ, vt
infra nu.16.& 18. earum portionem, & legitimã
habuiſſe fæminas, mediante dote, dicendum eſt,
13 etiamſi dotatæ eſſent in vno nummo; Et conſe-
quenter eas facere partem fauore maſculorum
negari non poteſt Boſs.loco relato verſ. deciſum
fuit,Menoch.conſ.3.nu.12.conſ.6.n.9. & conſ.8.
nu.6. Cephal. vbi ſupra nu. 30.& 38. Gratianus
pariter vbi ſupra nu. 4. Et antè eos idem proba-
uit Bell.conſ.83. nu.14.& 15. & Boer.deciſ.104.
nu. 11. quod etiam admittit Alex. Trentacinq.
citata reſolut.3.ſub nu.11. verſ. in tertio caſu, &
verſ. licet rationibus, & num. 12. verſ. in primo
caſu; Si etenim dotes à patris bonis, ſiue hæredi-
14 tatis detraxerunt filiæ, bona fides, & AEQVI-
TAS non patiuntur, vt damnum ſentiant filij
15 maſculi percipiendo tantum trientem pro legi-
tima, non ſemiſſem Fachin. lib.4.contr.iuris cap.
31. verſ. ſexta concl. cum verſ. ſeq.

Neq; ab ea ſententia diſſentire videtur The-
ſaur. recitata deciſ. 159. quia in omnibus opi-
nionibus per ipſum firmatis ſemper & in con-
cuſsè concludit, quod ſi dos habetur per ſtatutũ
loco legitimæ (id quod tamen ipſe reprobat
nu.3.& 90. nu. 10.) tunc fæminas facere partem
16 fauore maſculorum concludit, vt eorum legiti-
ma impinguetur de triente ad ſemiſſem, vt nu.5.
6.11.15.16. & num. 18. & eam admittit Morot.
all.reſp. 23.nu.20.Gabr.conſ. 15.nu.20.& 21.lib.
4. quam ſententiam in fæmina, quæ renunciauit
17 fauore maſculorum, ſequitur Theſaur. Inn. in
Addit. ad d. deciſ. 159. & ita iudicaſſe Sen. Pe-
18 damontanum teſtatur.

Quemadmodum eamdem ſententiam pariter
admittere videtur nu. 8. & 13. idem Theſaur. ſi
ſtatutum excludat fæminas fauore maſculorum,
19 vt in hoc caſu; Non enim abſurdum eſſe ſcribit
ſub dicto nu. 13. vt quis faciat partem, & ad illã
non admittatur per l. huiuſmodi §. ſi Titio ff. de
leg. 1. Et eamdem ſententiam ſequitur Torr.
Præceptor meus in Add. ad ſtat. Papiæ rubr. 95.
in Ciuilibus à nu. 185. vſque ad nu. 208. maxi-
mè n. 105. In quem nuperrimè incidi, & qui ma-
teriam latiſſimè examinat, Et ita cenſuit Sena-
tus Excellentiſs. refferente Ampſiſsimo, & Eru-
19 ditiſſimo tunc Senatore D. Io. Baptiſta Trotto,
nunc Illuſtriſſimo, Humaniſſimo, & Meritiſſimo
Senatus Præſide die 24. Nouembris 1614. fauo-
re Dorotheæ Meltiæ contra tres fratres Biſna-
tos eius filios,dum condemnauit Biſnatos ad re-
laxandũ matri, vti hæredi Præsb. Antonij Mariæ
eius filij octauã partẽ omnium bonorũ paterno-
rum, debitam dicto Presbitero ex cauſa legiti-
mæ in bonis, & hæreditate patris, qui fideicom-
miſſum conſtituerat, eò quia quatuor fuerãt fra-
tres, & tres ſorores, quorum fratrum legitima,
idcirco ſemiſſem conſtituebat.

20 Quomodo autem fieri debeat legitimæ liqui-
datio, cumulatiſſimè tradit Franch. recit. deciſ.
549.nu.2.& 3.& poſt eum Marta voto 8. nu. 65.
cum ſequ.ad quos remittitur Lector.

Et quia ferè ſtatim poſtquam Doctoratus lau-
ream fuiſſem cõſecutus Interrogatus Reſpondi,
quid in ea re ſentirem, Atq; ab Eruditiſſimo
Præceptore meo D. Paulo Bellono, poſtea Sena-
tore creato, approbatum eſſet, reſponſum illud
hic inſerere ſtatuſ, tanquam ex primis legalis
ſcientiæ fructibus, quod ſanè abſq; fuco, & ſin-
cerè pro amico fuit datum, vna cum excuſſione
aliorum iuris articulorum, qui breuitatis gra-
tia omittuntur, tanquam ad materiam, de qua
agimus minimè facientes, cuius reſponſi ſequi-
tur tenor.

Adſit virtus Spiritus Sancti.

QVo ad tertiam propoſitam dubitationem, an
fæminæ faciant numerum cum maſculis, ad-
hoc, vt legitima, quæ inſpecto numero maſculo-
rum tantum eſſet tertia pars totius aſſis, ſit ſe-
mis hæreditatis, quæ ab inteſtato ſingulis deue-
niret, Et licet incidimus in illam materiam, ſu-
21 per qua Doctores vacillant; Tamen prima (vt
dicitur fronte) dicendum videbatur fæminas
maximè dotatas, quæ per ſtatutum excluſæ ſunt,
non facere numerum ad augumentum legitimæ
maſculorum.

Primo, quia fæminæ excluſæ à ſtatuto haben-
tur pro non extantibus, ad effectum augendã
22 quotam legitimæ filijs, ita concludit Dec.conſ.
299.n.2.& refert Petra d. tr. de fideicom. qu. 15.
nu. 144. Atqui in præſenti caſu extat ſtatutum
Derthonæ excludens fæminas matrimonio col-
locatas, & dotatas, à ſucceſsione patris, ſtanti-
bus maſculis; Ergo non faciunt partem, & ſic

non

non augent legitimam filijs.

Secundo suffragari videtur, quod filius exhæredatus non facit partem, nec auget quotam le-
23 gitimæ filijs, quia habetur pro mortuo §. sed nostra Instit. de successione liberorū l. 1. §. Pater emancipatus ff. de coniungend. cum emancip. liber. Alber. de Rosate in l. planè §. duobus ff. de leg. 1. Roman. in l. 1. post Bal. in 6. qu. C. quādo non petentium partes, Philfranchus in cap.
24 si pater in septima qu. de testa lib. 6., & nouiss. Marta pleno voto 69. Quod etiam intelligitur in deportato l. 1. §. fin. ff. de bon. possess. contra Tab. Boer. decis. 104. nu. 5., Quanto fortius ergo hoc procedere debet in fæminis exclusis à statuto, quod dicitur ius municipale, & est tantæ
25 potestatis in sua Ciuitate, quantæ est ipsa lex communis in suo Vniuerso l. omnes populi ff. de iust. & iur. l. cunctos populos C. de summa Trin. & fid. Cathol., Idem probatur in Clem. Exiui de Paradiso de verb. signif. Bar. in l. cum pater §. hæreditatem ff. de leg. 2. Ang. in l. fi. C. quando, & quibus quarta pars deb. lib. 10. per congesta a Curt. Sen. cons. 5. nu. 2.

26 Tertio, & vltimo huc spectare videtur illa ratio, quod fæminæ exclusæ à lege communi per ingressum Monasterij non augent partem fratribus, quo ad legitimam deducendam, quia habentur pro mortuis Alex. cons. 197. nu. 12. lib. 6. Soc. Iun. cons. 25. col. 1. vol. 1. Cephal. cons. 245. per totum vol. 2. Et in his terminis ita respondit Alciat. cons. 775. nu. 8. Ergo à simili pari modo fæminæ matrimonio collocatæ, & dotatę, quæ pro mortuis habētur, vt scribit Dec. d. cons. 299. num. 2.

His tamen minimè refragantibus, & re diligentissimo studio examinata, matureq; perpensa, contrarium verius esse puto, & in eam sententiam, quam tot consultissimi viri probarunt, accedo, Nempè filias matrimonio copulatas, & à
27 statuto *exclusas facere* partem cum fratribus in quantum, quod illæ augeant numerum aliorum filiorum, vt legitima de triente fit semis, quod vt dicam, me monent plura.

Primo adducor ex probata, & magis recepta illa regula, quod dos succedit loco legitimę por-
28 tionis l. quoniam Nouella C. de inoff. testam. Bar. in l. Titio centum §. Titio genero n. 6. ff. de condit. & demonstr. Dec. cons. 546. col. 1. Alex. in l. pater filium nu. 7. ff. ad l. falcidiam, copiosè Tiraquel. in l. si vnquam in verbo susceperit liberos nu. 112. C. de reu. donat. Soc. Iun. cons. 79. nu. 45. lib. 3. Paris. cons. 25. n. 39. cons. 54. nu. 14., & cons. 60. nu. 44. lib. 2. Boer. d. decis. 104. nu. 11. Rub. cons. 34. num. 5. & cumulatissimè Menoch. cons. 3. nu. 12. cons. 6. nu. 9. & cons. 8. nu. 8. ac post eum Caualc. decis. 8. n. 10. par. 3. & decis. 12. n. 30. ac decis. 32. nu. 25. par. 4. vbi distinguit inter verba statuti mandantis filiam dotari; mox eam à successione excludentis stantibus masculis; Quia tunc absolute dotem succedere loco legitimæ probat; Secus autem, si prius ea excludatur, mox iubeatur dotari, quid quid in contrarium scribat Roman. cons. 134. sub num. 3. vers. promittens tamen.

29 Si ergo filiæ habuerunt legitimam per receptionem dotis, dicendum videtur eas facere partem, licet non admittantur ad partem, cum earū portio accrescat cæteris filijs, quia plures quam quatuor partes factæ sunt deducendo legitimam pro fæminis, in quo casu locum habet dispositio Auth. nouiss. C. de inoff. testa.

Secundo accedit, quod si persona exclusa instituta fuit etiam in vno nummo, tunc facit partem in computatione legitimæ, & accrescit au-
30 gumentum legitimæ alijs, ita in specie decidit Bal. in d. auth. nouissima in fi. C. de inoff. testam. quod voluit etiam Ang. in l. Pater filium, vers. quid autem esset ff. de inoff. testam. & ex communi opinione testatur etiam Bocinus cons. 75. col. 2. vol. 3. vt refert Bell. d. cons. 83. nu. 15., Sed hic filiæ fuerunt institutæ à Patre testatore in quatuor aureis pro singula, vt apertè legitur in testamento, ergo &c.

Tertio confert, quod renunciatio filiæ facta Patri eò viuente operatur, vt mortuo Patre, hæc filia, licet ad partem legitimæ non admittatur, tamen faciat partem ad augendum numerum filiorum, & ista est communis resolutio, quia hæc renunciatio in dubio censetur facta contempla-
31 tione filiorum, quo ad hunc effectum, vt testatur Boer. d. decis. 104. nu. 3. Idem affirmarunt Guliel Benedictus in cap. Raynutius in prima parte nu. 261. de testam. & Alcia. d. cons. 775. nu. 9. in tertio casu. Quod etiam procedit, si renuntiatio facta esset in manibus vnius fratris, vel plurium,
32 vt egregiè tradit Petra d. tr. & qu. 15. nu. 146. qui plures cumulat idem tenentes, si ergo per renunciationem factam patri augetur legitima de triente in semissem fauore filiorum, Quanto fortius vbi ab eodem testatore esset filia instituta in aliqua re particulari, vt hic.

Quarto, & vltimo non mediocriter suadet multorum patrū auctoritas, & præsertim Alciat.
33 in cons. 479. nu. 11. qui respondit, quod exclusi à statuto augent numerum aliorum filiorum, vt legitima de triente fit semis, & id quod deficit ad iustam portionem exclusis, accrescat non exclusis, iure accrescendi, quod signanter tradit Paul. de Castro in cons. 251. incip. viso puncto suprascripto vol. antiquo loci habetur, si essent
34 quatuor filij, & vna filia dotata, cum non excludatur in totum, auget numerum liberorum, & legitima liberorum erit dimidia omnium bonorum, quæ ab intestato peruenirent; Hoc probat etiam d. Petra Placentinus d. tr. de fideicom. qu. 15. nu. 144., qui subiungit, quod vbi fæminæ, vel aliqui alij sunt a statuto exclusi aliquo beneficio, tunc tales personas, nedum facere partem alijs ad augendum numerum liberorum, vt de triente fit semis, sed etiam portionem deficientem
35 exclusis accrescere alijs, vt pulcrè deffendit post cōcordantes per eum citatos Rub. cōs. 122. n. 2.

loquens de ſtatuto fœminas in aliquo dotatas
excludente propter maſculos; Et ſic cum ſimus
in excluſione non omnimoda, ſed ſolũ ab vniuer-
ſali ſucceſſione propter maſculos, ſeu agnatos, & vt
eorũ fauore certæ perſonæ, & reſpectu quotæ, &
reſpectu partis defficiẽtis, excluſis à ſtatuto de-
bet cedere illud totũ ad beneffitiũ eorũ Alex. d.
conſ. 197. col. 2. in fi. vol. 6., & apertius ibidẽ nu.
12., Quod intellige ſemper procedere vbi quin-
36 que, vel plures, puta filij & filię, ſuperſint patri,
ſed aliqui, vti fœminæ eſſent excluſæ, non aliter.
Idẽ probarũt Soc. Iun. conſ. 15. col. 1. vol. 1. & ibi
37 per totum concludit, quod perſona excluſa per
ſtatutum debet haberi pro faciente partẽ, ſecun-
dum id, quod redundat in commodum, vel vti-
litatem ipſius, cuius contemplatione cenſetur
facta excluſio prædicta, ideſt filiorum, non hęre-
dum, Aret. conſ. 49. col. 1. Bal. in Auth. nouiſs. C.
de inoff. teſtam. & in conſ. 243. vol. 3. & conſ. 29.
vol. 1. Cephal. conſ. 245. in fi. & ſequ., latiſſimè
Curtius Sen. pleno conſ. 5. Curt. Iun. conſ. 21., Et
ex profeſſo diſputando ornatiſſimè probarunt
Boer. deciſ. 104. per totum, & Bell. conſ. 83.
nu. 14. cum plur. ſequ. qui nu. 18. optimè addu-
cit rationem ex Roma. in l. vnica C. quando non
peten. par. col. penu., ſcilicet, cum perſonæ illæ
ſint excluſæ contemplatione aliorum filiorum,
illud ſuperfluum debet eorum commodo cede-
re, idem voluit Guid. Pap. qu. 295. & quæſ. 595.
& Boſſ. tit. de bonorum pub. nu. 2. Et his ſic fir-
matis deuenio ad ſolutionem contrariorum.
38 Non obſtat igitur primum cõtrarium, quod
oritur in vnico dicto Decij conſ. 299. n. 2., Nam
reſpondetur, quod licet per communem relatam
Doctorum ſententiã Decij opinio omninò ener-
uaretur, maximè cum pluries vti ſibi parũ con-
ſtãs à Doctoribus reprehenſus ſit, & præſertim
à Menoch. conſ. 3. in fine, & conſ. 411. nu. 23., In
alio medio tollitur; ſupponit namq; ipſe fœmi-
nas excluſas à ſtatuto pro non extantibus habe-
ri, & ſic pro mortuis; quod nihilominus falſum
eſſe hoc ipſemet probat ibidem, dum vult fœmi-
40 nam excluſam à ſtatuto poſſe ſuccedere patri,
fratre vnico iuſtè exheredato, ſicut diſtinguit, &
limitat Boer. all. deciſ. 104. n. 13., qui enim ſe-
mel pro mortuo habitus eſt, perpetuò ita durat,
vt cenſetur filius, vel filia ingreſſa in Monaſteriũ
41 fratrum minorum, vel alterius regulæ incapacis
ita Alcia. d. conſ. 197. n. 12. vol. 6 Soc. Iun. d. conſ.
25. vol. 1. & Cæphal. pleno conſ. 245. vol. 2.,
42 quidquid in contrarium dixerit Alba conſ. 7. nu.
28. cum eius doctrina huic ſententiæ nõ obſtet.
Non obſtat ſecundum, quia illud ſpecialiter
ſancitum eſt à legibus in odium iuſtè exhæreda-
43 torum, & deportatorum, quod tamen locũ ha-
bere nequit in fœminis à ſtatuto excluſis, iuxta
44 illud, fauores ſunt ampliandi, & odia reſtrin-
genda l. cum quidam ff. de lib. & poſth. Gl. in
princip. Inſtit. de vſucapionibus l. fi. ff. de conſt.
pecun. Iaſ. in l. 1. nu. 4. ff. de verb. obligat. Quia
45 excluſio per ſtatutum inducta fuit fauore maſ-
culorum, vt ipſi maſculi pinguiores facultates
haberent, ideo merito fauore dictorum maſcu-
lorum fœminæ facient partem in computatione
legitimæ, & accreſcunt augumentum legitimæ
filijs.
Si enim illud obſeruaretur, introductum in
fauorem maſculorum, retorqueretur in eorũdẽ
46 odium; Contra tritam, & vulgarem illam regu-
lam l. quod fauore C. de legibus, de qua latè per
Dec. in l. diem functo nu. 22. ff. de officio Aſſeſſo-
rum, & ſic hoc pacto ſtatuti diſpoſitio obſerua-
retur, quæ aliter faciendo non adimpleretur,
Vnde per adducta hic, & in diſſolutione primi
47 contrarij; Tollitur etiam tertium contrarium
fundamentum, quod probationi fœminam ma-
trimonio collocatam pro mortua haberi inſiſte-
bat, quod quidem falſum eſt, vt iam demonſtra-
uimus, Atque ita iuris eſſe concludo, rectiore
ſaluo ſemper iuditio &c. Derthonæ die ſexta
Aprilis 1612.

S V M M A R I A.

1 *Statutum in cap. 43. lib. 1. loquens de intereſſe de-
claratur.*
2 *Intereſſe debetur de iure Canonico in contractibus
omnibus bonæ fidei.*
3 *Cõtractus omnes de iure canonico dicũtur bonæ fidei.*
4 *Solutione tollitur omnis obligatio.*
5 *Solutum dicitur creditori, quomodocumq; ei ſit ſatiſ-
factum.*
6 *Oligatio omnis extincta dicitur per inſolutum da-
tioni factam creditori de aliqua proprietate.*
7 *Intereſſe non debetur, vbi facto creditoris ſibi non
fuit ſatisfactum.*
*Negligentia, ſiue culpa propria cuilibet proficua
eſſe non debet nu. 8. & 29.*
9 *Mora nocere debet tàm debitori, quàm creditori.*
10 *Mora debitoris compenſatur cum culpa creditoris,
cum vtriq; nocere debeat.*
10 *Mora vna aliam etiam extinguit.*
11 *Mora vltima creditoris præponderat præcedenti
moræ, ſiue culpæ debitoris.*
12 *Conditio melior eſt rei, quam actoris in pari mora.*
13 *Pignus captum in executione rei iudicatæ habetur
loco pignoris iudicialis.*
14 *Creditor, qui habet pignus, non poteſt prætendere
fructus, ſiue intereſſe.*
15 *Vſura eſt lucri facere fructus rei pignoratæ, niſi ita
fuiſſet conuentum.*
16 *Conſignatio rerum pignoratarum dicitur quædam
datio in ſolutum, quæ habet effectum ſolutionis.*
17 *Debitor facto depoſito pecuniæ debitæ, ſiue pignorũ
in actu executionis ſufficientiũ, dicitur liberatus
ab obligatione, quam habebat verſus creditorẽ.*
18 *Depoſitum, & conſignatio, tantam valent, quan-
tum ipſa ſolutio.*
19 *Depoſitarius carcerari poteſt, non interpellato de-
bitore, vt exhibeat pignora iuditialia ſibi in de-
poſitum data.*
20 *Depoſitæ res manu militari auferri poſſunt à credi-
tore.*

21 Depositarius cũ debitore, & emptore etiã pignorũ, vlterius non tenetur, si pecuniam pignorum venditorũ consignauit Executori, ad cuius instantiã vẽdita fuerũt res pignorata, & in depositũ data.
22 Creditor tenetur debitori, si eius culpa pignorũ captorũ venditio adeo fuit dilata, vt corrosa sint, vel deteriora reddita, itaut minori prętio vẽdita sint.
23 Culpa nõ caretis, qui id õmisit, ad quod tenebatur, vel id non cogitauit, quod euenire facile poterat.
24 Depositum pignorũ, sicuti à debitore non potest reuocari, Ita omnino depẽdet à voluntate creditoris.
25 Depositarij post longum tempus decoctio periculum ad creditorem morosum, non ad debitorem eligentem imputandum est.
26 Depositarij inopia regulariter nocere debet eligenti, non alijs.
27 Depositarij mala electio eligenti imputanda est.
28 Creditor morosus Calicem bibere debet, si ob illius moram depositarius decoxit.
29 Negligentia alicuius sibi damnosa esse debet.
30 Negligentia circa vnum nocet etiam circa aliud.
31 Creditor morosus non consequitur augmentum monetarum interim factum post captam moram.
32 Creditoris damnum, & debitoris praeiuditium considerandum est in moneta augmento.
33 AEQVITATIS intuitu licitum est legem restringere, quod alias non permitteretur.
34 Auctoris sententia.
35 Frãcisci Bernardini Terzaghi I.C. honorifica mẽtio Sequestrum factum debitori ad creditoris praeiuditium impedit interesse, siue vsuras n. 36. & 43.
36 Interesse debentur tantum à debitore moroso, vbi de his non fuit conuentum.
37 Mora debitoris non cadit, pendente dilatione ad soluendum.
Iudicis iussus excusat à pœna, & à mora n. 38. & 43.
39 Parere necesse habet, qui iusso Iudicis non soluit.
40 Debitor excusatur à mora, si superuenit difficultas soluendi facto creditoris, vt vigore sequestri.
41 Moram non potest imputari non valenti soluere ob Iudicis iussionem.
42 Iudicis prçceptũ siue iussio excusat debitor à mora.
43 Maximè si factum fuit ante commissam moram.
44 Decisio Sacri Concilij Neapolitani in huiusmodi casu mora impedita per Iudicis praeceptum.
45 Contraria fundamenta tolluntur.
46 L. si depositi C. depositi declaratur.
46 Depositarius, qui pecunia sibi in depositum data vsus fuit, tenetur non solum ad vsuras, sed etiam actione furti.
47 Depositarius, & Sequestratarius valdè inter se differunt.
48 L. atq; §. penult. ff. de negotijs gestis declaretur.
49 Pecunia aliena vtẽs in negotiatione tenetur actione negotiorũ gestorũ. ad vsuras versus creditorem.
59 Auctoris sententia in ea materia.
61 Debitores dolosè aliquando sequestra sibi fieri procurant, ne soluant creditoribus, vt eorum moram, & culpam tegant.
52 Sequestri acceptatores, & receptatores fructuum, hodiè multi reperiuntur semper ad recipiendum prompti, sed in rationum redditione semper litigantes.

Facta executione, & captis pignoribus debitori ad creditoris instantiam, vlterius non tenetur debitor ad vsuras, aut ad aliud interesse versus creditorem, vbi facto debitoris subhastatio, & plena satisfactio non sequatur.

Cap. LXXXVIII.

1 STatuto huius Mediolanensis Ciuitatis in cap. 43. lib. 1. cauetur, quod in casibus, de quibus de iure Canonico peti potest Interesse (quod ferè in omnibus contractibus bo-
2 næ fidei permittit ius Canonicũ, vt notat gl. in c. cum venerabilis, verbo bonæ fidei, de exceptionibus) liquidari tunc possit per iuramentum vsq; ad denarios sexdecim in anno pro libra; omnes verò contractus bonæ fidei esse reputat ius Canonicum, vt tradit Bal. in cap. 1. circa finem de
3 plus petitionibus; Hoc autem stante statuto, Quæritur, an semper interesse debeatur, donec secuta fuerit debiti solutio, vel potius detur aliquis casus, in quo cesset tale interesse, etiam non secuta satisfactione.

Et ferè sicuti solutione tollitur omnis obligatio vul. l. si pupillus ff. ad leg. falcid. & §. 1., vt in institutionibus, quibus modis tollitur obli-
4 gatio, de qua re Federi. Scotus in repet. l. 2. num. 28. ff. si certum per Surd. cons. 385. nu. 1. & Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 675. num. 36.
5 Solutumq; dicitur creditori quomodocunq; ei satisfactum sit l. 1. ff. qui satisd. cog. l. si rem ff. de pignorat. act. & tradit Nauarra de vsuris nu. 132. Itaut ex insolutum datione alicuius pro-
6 prietatis facta creditori dicatur extincta omnis obligatio l. eleganter ff. de pignor. Surd. cons. 145. num. 20. lib. 1. & decis. 51. nu. 4., & 20. quem sequitur Grati. all. lib. 4. discept. forens. cap. 766. nu. 35. ex quo infertur, non nisi per realem satisfactionem extingui obligationem, etiam quo ad interesse.
7 De AEQVITATE tamen, vbi culpa ipsius creditoris satisfactio non fuit secuta, interesse minimè deberi concluditur. Exemplum afferri potest, quando creditor pignorari curauit bona debitoris, maxime mobilia, ex quorum pretio sibi satisfieri poterat in totum, vel pro parte, mox neglexerit eorum subhastationẽ, & licitationem; Namq; tunc cum propria creditoris culpa dilata sit creditori solutio, cessare dicitur omne interesse, ne ex propria culpa, & negligẽ-
8 tia commodum percipiat contra dispositionem l. pupillus §. quæ in fraud. cred. Card. Mant. de tacit. & ambig. lib. 12. tit. 5. nu. 10. par. 1.
9 Mora enim nocere debet, tam debitori, quam creditori negligenti pecuniam recipere, ac eius

crediti satisfactionem consequi, de qua scrib. in l. vinum,& l. nummis ff. de in lite.iur., Quia de-
10 bitoris mora cum creditoris culpa compensatur l. si ambo, vbi Castr. ff. de compensationibus Affl.decis. 150. num. 29. Vnamq; moram aliam extinguere certum est Rota Genuens.decis. 144. num. 13.

11 Quippè creditoris vltima mora præpondetat præcedenti culpæ debitoris vt ex l. si seruum §. sequitur ff. de verb. obligat. probat Affl. recit.decis.150.nu.30. Cum in pari mora melior
12 sit conditio rei, quam actoris, vt probat Alex. cons.49.col.2. lib.2., & Rota Gen.decis. 118.nu. 1., Vndè cum creditor captis pignoribus non processerit ad vlteriora, sed negotium sub silentio dimiserit, nullum ius, nullaq; AEQVITAS subest, vt interim interesse aliquod consequi valeat.

13 Res autem captæ pro executione rei iudicatę habentur loco pignoris iudicialis tex. est in l. à Diuo Pio §. in venditione, & ibi Ias. nu. 4. ff. de re iud. Bero. cons. 62. nu.26. lib. 3. nouiss. Costa de re integra dist. 15. nu. 11. Atqui creditor habens pignus non potest prætendere fructus, neq;
14 interesse vsurarum l. si Dominium C. de pignoribus Affl. decis. 373. nu. 1., Cum ea compenset in sortem l. 1. & 2. C. de pignorat. act. Osas. decis. 110. nu. 11. Ergo &c. Vsura enim est lucri fauore fructuum re pignoratæ, nisi hoc ex
15 pacto cautum esset, vt probat Thesaur. decis. 78. num. 2.

Præterea consignatio rerum pignoratarum in depositum habitarum dicitur quædam in solu-
16 tum datio, quæ ipso iure habet effectum realis solutionis, Quia ex tunc ipso iure liberatus dicitur deponens ab omni alia sortis restitutione, vbi sufficiens fuerit depositum l. accepta C. de vsuris, & l. obligatióne C. de solutionibus, & probat incertus auctor tr. de moner. diuers. qu. 9. nu. 6., & ante eum Dec. & Tiraquell. quos sequitur Caroc. deposito par. 2. qu. 65.

Prout debitor ob depositum factum pecuniæ debitæ, siue pignorum in actu executionis, dicitur liberatus ab obligatione, quam habebat ver-
17 sus creditorem pro sorte principali, & consequenter etiam pro interusurio l. non solum l. Aurelius §. legatum, & l. vltima §. vltimo ff. de liber. leg. Menoch. cons. 664. nu. 10. post Ias. in l. 1. nu. 11. C. de Iudic. Cum tantum valeat depositio, & consignatio, quantum ipsa solutio
18 Bar. in l. 1. C. qui potior. in pignore habeantur.

Et quòd per tale depositum liberatus censeatur debitor, vbi sufficiens fuerit, ex eò etiam liquet, quod vbi depositarius ipsorum pignorum iuditialium in executione captorum statim ea
19 non restituit, vel tradit creditori postulanti, carcerari potest, debitore non interpellato, ad euitandos circuitus, vt inquit Vincent. de Anna sing. 145. & probat Rebuff. tr. de litter. obligat. art. 5. gl. 9. nu. 2. ac art. 6. gl. 3. nu. 18. lib. 1. Quorum sententiam sequitur Caroc. tr. de deposito par. 3. qu. 118. Quippè ab eo manu militari res in depositum datæ auferri etiam pos-
20 sunt, vt per l. qui restituere ff. de rei vendicatione probat Rebuff. ad constit. Regni dicto tr. de sequestro, art. primo glo. 3. nu. 24. Cum quodammodo omne onus debiti assumpsisse censeatur huiusmodi Depositarius, eb eoq; releuauerit debitorem, cui pignora iuditialia capta fuerunt per executionem.

Quin etiam neq; ipse depositarius, neq; debitor, neq; emptor pignorum vlterius tenentur versus creditorem, si pecunia, quæ recipitur ex venditione horum pignorum, & bonorum detur deindè ipsi Executori, qui eam consumpserit, & disperdiderit, cum hoc sibi imputare habeat
21 creditor, qui cautius non egit, Rebuff. de sentent. Execut. art. 7. gl. 12. nu. 7. Ferron. in suis consuetudini lib. 2. tit. 13. de subhastat. col. 8. vers. rursus, quem refert, & sequitur Carp. ad Statum Med. 166. nu. 24. lib. 1.

Cuius creditoris culpa siue mora, sibi adeo damnosa est, vt facta executione, ac captis pignoribus, eisq; in depositum datis, si ex temporis diuturnitate antequam ad hastam vendantur pignora, ipsa corrosa fuerint, vel deteriora reddita sint, Itaut minori pretio vendantur, de hu-
22 iusmodi damno tenetur creditor debitori, cum fuerit in culpa creditor, dum per tantum tempus distulit pignoris venditionem, vt probat Boer. sing. mixta de crim. n. 23. loquens de libro pignorato, & corroso, quem sequitur Carpan. ad dictum stat. 166. nu. 27. lib. 1. Idem probat Bursat. pleno cons. 197. lib. 2.

De culpa etenim creditoris satis constare videtur, dum in ea versari dicitur is, qui non co-
23 gitauit, id quod euenire facile poterat, & qui non fecit id, ad quod tenebatur l. qui bona §. cũ inter ff. de damno infecto Alex. cons. 41. sub nu. 5. in fine lib. 3. ac post multos alios, quos congerit, probat Menoch. cons. 118. nu. 7.

Maximè verò, quia depositum pignorum nõ potest per debitorem reuocari, sed tantum à
24 creditoris voluntate hoc dependet, cui ius acquisitum dicitur per ipsum depositum Ceph. cons. 603. num. 33. & nouissimè Costa de re integra distinct. 92. nu. 7.

Porrò, quamuis depositarius interim decoxisset, ac pignora apud ipsum re posita non rep-
25 perirentur, eligenti debitori hoc non esset imputandum; Quoniam periculum inopiæ, vel decoctionis depositarij subsecutæ ex temporis interuallo non spectaret ad deponentem, sed ad creditorem morosum, quando depositum est iuditiale, seu contentiosum, quod fit ex Iudicis decreto tex. est in l. pupillum §. soror ff. de solut. Caroc. de deposito par. 2. qu. 21. nu. 12. ac Costa de portione ratæ qu. 121. nu. 7. Quamuis hoc excepto cum alijs tribus casibus, de quibus
26 apud Dec. cons. 544. num. 20. & Gamam decis. 189. quos sequitur Costa recit. qu. 121. num. 7. cum sequ. Res aliter procederet, cum mala electio

27 dio

27 actio depositarij eligenti esset imputanda Bar. in l. si soluturus nu. 1. ff. de solut.

28 Ob propriam namq; moram; siuè culpam Calicem bibere debere creditorem, non debitorem deponentem subijcit Costa all. qu. 121. num. 8. Quia in similibus, creditoris sola culpa attenditur, qui ex eius incuria, & inertia cum alterius damno locupletari non debet, iuribus vulgari-
29 bus cum negligentia alicuius sibi non debeat esse proficua, verum potius damnosa, vt suprà probatum extat arg. l. si pupillus ff. quæ in fraud. cred. Negligentiaq; circa vnum nocet etiam
30 circa aliud. l. simnis C. de inoff. testam. Bar. in l. ab hostibus §. sed quid nu. 7. ff. ex quibus causis maiores in integrum.

Quod interesse intelligitur quoad nomen, & quodcunq; interesse, etiam respiciens monetarum augmentum, Quia si captis pignoribus, hisq; in depositum datis, sileat creditor per multum tempus, nec ad pignorum subhastationem deueniri curauerit, Interim verò monetarum augmentum ingens fit factum, Tale monetarum augmentum consequi, nec prætendere poterit
31 creditor in debitoris præiudicium, sed sibi, & propriæ moræ imputet, vt in his terminis probat Alber. Brun. tr. de monetis limit. 1. nu. 2. ac post multos per eum relatos tradit Rein. Bude. eodem tr. de monet. cap. 26. nu. 6 cum in materia hac augmenti monetarum debitoris dam-
32 num, sicut creditoris præiudicium considerandum est, vt scribit Thesaur. eodem tr. de monetarum augmento par. 2. nu. 40.

Id quod AEQVITATI valdè conuenire perspicuum est, cuius AEQVITATIS intuitu lici-
33 tum est legem restringere, quod alias non permitteretur, tex. est in §. 1. vbi glo. in verbo æstimatus in Auth. vt sine prohibit. mat. deb. col. 7. & tradit Ias. in l. A Diuo Pio §. in redditione nu. 10. in fi. ff. de re iud. Et ita respondi superiori anno *1618. pro D.* Ponzano contra D. Gambaloitam, seu *D.* Giramum eius sororium præten-
34 dentem interesse conuentum, & etiam monetarum augmentum cursu temporis factū; Quamuis pro certa parte pignorari fecisset bona D. Ponzani, quorum pignorum subhastationem per multos annos neglexerat, quæ controuersia
35 fuit amicabiliter terminata per integerrimum I. C. D. Franciscum Bernardinum Terzagum compromissarium electum inter ipsas partes, qui, AEQVITATE suadente, & tam debitori, quam creditori prospiciendo, auxit interesse conuentum vsq; ad septem pro centenario, quod se alijs soluisse D. Giramus docuerat.

Insuper omne etiam interesse cessare debere videtur, quando debitor non soluit creditori ob sequestrum in creditoris præiudicium sibi factum; Eo enim pariter casu ex culpa credito-
36 ris retardatur satisfactio, quæ debitori nocere non debet, vt supra probauimus; Cum enim vsu-
36 ræ, siue interesse debeantur tantum à debitore moroso tex. est in vul. l. curabit ff. de action. empt. Socin. Sen. cons. 103. num. 9. lib. 4. & post alios Peguera decis. 33. sub nu. 6. vers. Et ratio esse potest, & Gratian. discept. forens. lib. 3. cap. 367. nu. 20. & cap. 243. num. 32. Pendenteq; di-
37 latione ad soluendum; non cadat mora. Et consequenter neq; debeatur interesse l. lecta ff. si cert. pet. Rol. cons. 55. n. 20. lib. 2. Crau. cons. 189. n. 7. vers. sed ista opinio, quos sequitur Gratian. lib. 2. cap. 243. nu. 34. & 35.

Certum est moram vllam considerari non posse in debitore, qui Iudicis iussu, idest per sequestrum, solutionem differt; cum iussus Iudicis excuset à pæna; & mora l. si. ff. de lege commiss. cap.
38 breui de iureiur. Ias. in l. si quis maior nu. 20. C. de transactionibus; Parereq; necesse habeat
39 qui Iudicis iussu non soluit l. non videntur data §. qui iussu ff. de reg. iur. Rota Genu. all. decis. 33. nu. 6.

Rursus superuenta difficultate soluendi Excusatur debitor à mora, & consequenter ab æsti-
40 matione quanti plurimi, & ab interesse l. Thais. ff. de fideicom. libert. Gratian. dicto cap. 243. nu. 50. cum tribus sequ. Quia non valenti soluere imputari non potest mora, quasi tunc non di-
41 catur negligere, aut differre l. 1. in fine C. de annal. except. Gratian. vbi supra nu. 5.

Hanc sententiam in terminis probat Caualcan. decis. 4. nu. 6. par. 1. & decis. 25. nu. 21. par. 2. dum ait conductorem, cui factum fuit sequestrū, siuè præceptum iussu Iudicis, ne soluat locatori
42 pecunias debitas sub pæna &c. tunc non teneri ad aliquod interesse, siuè vsuras lite pendente, & præcepto non reuocato, cum præceptum, siuè sequestrum Iudicis excuset à mora, & ab inte-
43 resse, maximè quando factum fuit antè commissam moram, & tempus soluendi Rebuff. in *l.* vnica in glo. dupl. nu. 59. C. de sentent. quæ pro eo quod interest, Prout ante Caualcan. idem iu-
44 dicatum fuisse à Sacro Concilio Neapol. in consimili casu testatur Affl. decis. 328. præsertim num. 2.

Neq; huic opinioni aduersari potest dispositio l. si depositi C. depositi, & l. atq; §. pen. ff. de
45 negot. gestis, vt perperam nonnulli ex Scribentibus subijciunt, Quia loquuntur ll. illæ in longe diuersis casibus, & Primo l. si depositi, loquitur
46 de eo, qui pecunia sibi in depositum data vsus fuit, Quia tunc teneri de furto non tantum ad vsuras huiusmodi depositarium declarat ibi tex. qui propterea dicit, quod quando tantum vsuras petit creditor, ipsi debeat gratulari depositarius. Longè vero differunt inter se deposi-
47 tarius, & sequestratarius, vt abundè tradit Rebuff. ad const. Regni tr. de sequestr. art. 1. glo. 1. nu. 13. & sequ.

48 Lex verò atq; §. penultimus, loquitur de illo, qui pecunias alienas ad eius manus peruentas (non sequestratas) in negociatione posuit, quia tunc sicuti, qui proprias pecunias in aliena negocia impendit, vtiliter vsuras consequi potest, Ita actione negotiorum gestorum ad vsuras

49 versus creditorem tenetur huiusmodi persona aliena pecunia vtens, secundum quam sententiã
50 respondi pariter supra anno 1621. fauore Bilnati sequestratarij ad instantiam Vertuæ.

Cauti tamen esse debent Iudices, antequam ab hoc interesse absoluant sequestratarios, diligenter inuestigando, an sequestra sint affectata, vel sincera, & an ex collusione, & calliditate inita inter debitores, & prætensos creditores facta sint, cum experientia doceat sæpè debitores ad procrastinandum solutiones auctores
51 esse huiusmodi sequestrorum, de quibus abundè D. Senator Bellonus lib. 1. de incontin. cap. 56. sub num. 5. & 6. Quia, vt inquit Rebuff. super Constit. Regni tit. de sequestr. ar. 1. gl. 2. num. 20.
52 fol. mihi 182. hodie multi inueniũtur sequestri, & receptatores semper ad recipiendum anhelantes, sed in rationum redditione semper litigantes. Et pauci hodiè recusant hoc munus propter lucrum tacitum, quod sperant, ad quod propositum adducit adagium illud Italico sermone conceptum, *chi non roba, non hà roba*.

SVMMARIA.

Vendere quando quis cogi potest tam iure communi, inspecto, quàm pro executione Nou. Const. & statutorum Mediolani nu. 1. & 2.

3 *Pretij viginti species inumerantur secundum Iul. Cæsarem Glussianum.*

4 *Pretij triplex genus secundum Fridericom Marsim: vlz. rigorosum, medium, & infimum.*

5 *Pretium iustũ dicitur etiam dignum, & Aequum.*

6 *Pretium etiam iniquum, & immensum datur.*

Pretium iustum constituitur, habita ratione pretij locorum vicinorum nu. 7. & nu. 20. ac 34.

Pretium iustum consideratur ex communi hominum æstimatione, prauia rerum scientia nu. 8. & num. 20. ac nu. 35.

Pretium iustũ constituitur, habita ratione redditus, siue fructus rei, qui percipitur, deductis oneribus rei incumbentibus nu. 9. & 10. ac nu. 21. ac n. 36.

Pretium iustum ex quantitate fructuum constitutum tutius, & Aequius dicitur nu. 11. & 38.

12 *Læsio enormissima secernitur ex quantitate fructuum, qui percipiuntur ex re vendita.*

Fructuum annorum viginti valor constituit verum, & iustum rei pretium nu. 13. & 14. ac 37.

14 *Domus valor in mille constituitur Romæ, si locatur quinquaginta quotannis.*

Modus estimandi domos stante edificata in Alma Vrbe, dum coaceruatur valor fructuum annorum viginti; cum valore materialium, mox dimidia capitur, & hæc summa iustum pretium dicitur nu. 15. & 39.

16 *Com. Aloisij Meltij Senatoris mentio.*

17 *Decretum Senatus, quo conceditur secunda reuisio ab extimatione Peritorum.*

18 *Petri Francisci Corij Senatoris Amplissimi mentio.*

19 *Decretum Senatus, quo pretium domus per peritos male constitutum declaratur, ac reducitur.*

22 *Pretium, siue æstimatio bona illa non dicitur, quam duo, vel tres offerrent; quia ex affectione æstimatio diceretur.*

23 *Pretium, sicut æstimatio, non fit ex eo quod semel tanto pretio venditã fuit res.*

24 *Pretia rerum non sunt formalia, sed variabilia.*

24 *Dictum Senecæ.*

25 *Pretium, siue æstimatio iusta dicitur, quæ fit consideratis rei qualitatibus.*

Pretium iustum non ex affectione, aut sumptu, sed ex communi hominum æstimatione, prauia rei scientia, perpendi debet nu. 26. & 27.

28 *Pretium iustum esse debet, nisi ad preces emptoris rem quis venderet, alioquin non venditurus.*

29 *Pretiũ rerũ diminuitur, vel augetur ex paucitate, vel multitudine emptorũ vel rerum vendendarũ.*

Onera deducenda sunt ex fructibus ad iustum rei pretium constituendum nu. 30. & 37.

31 *Domus magnæ sitæ in Ciuitate pretium non ex qualitate ædificij, sed ex quantitate reddituum constitui debet.*

32 *Domus lautæ, siue magnæ, pro cultu vrbium potius, quam occasione fructuum, ædificantur.*

33 *Aestimatio, siue pretium domus, nõ est constituenda habita ratione materiæ, & operæ, ac quanti impensũ est, sed tantũ, si domus est pauci fructus, & magnæ expensæ, quantum communiter venderetur.*

40 *Pretiũ iustum dicitur etiam, quod vel iussu Principis, aut dispositione statuti, aut testatoris taxatũ est.*

41 *Pretium iustum dicitur, quod ex venalibus æduljs, et alijs rebus edicto taxatum est.*

42 *Pretium iustum non præsumitur, quando venditio facta est ab homine ære alienõ valde grauato, vel vendente rem litigiosam.*

43 *Pretium iustum non dicitur, quando diminutum est belli imminentis causa, vel tempore pestis.*

44 *Pretium vbi collatum sit ad certum tempus, si eo tempore bellum imminet, vel pestis superueniat, diferenda est æstimatio ad aliud tempus, quia tunc iustum pretium non dicitur.*

45 *Pretium iustum constituere dicitur pactum, quia commune mutat.*

46 *Pretium iustum in dubio dicitur, quod passim receptum est in regione, vel nundinis.*

46 *Probatio pretij iusti quomodo facienda.*

47 *Pretium iustum in dubio præsumitur esse, quod conuentum est inter partes.*

48 *Pretij iusti duo sunt species, aliud legitimum, quod lege Ciuili, vel Principum edicto rebus præscribitur, aliud naturale, in quo omnes consentiunt, vel tacito omnium consensu concurrunt.*

49 *Multitudo attenditur in cõstitutione cõmunis pretij, nõ dignitas, quia viliores preponuntur dignioribus.*

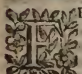
50 *Pretium iustum probatur per subhastationem, quia re ad hastam publicam vendita, pretio iusto vendita censetur.*

51 *Maximè si subhastatio fuit pluries reiterata, & diuersis temporibus.*

51 *Contrarium probat Clemens cum aliis relatis.*

52 *Fructus rei vendendæ ad pretium constituendum considerantur tantum respectu præsentium, non præteritorum.* Præ-

Pretium iustum rei quodnā dicatur, & multa de hac materia presertim circa domorum æstimationem. Cap. LXXXIX.

Frequētissima est materia iusti pretij, rerum ad contractuū rescissionem, ob enormissimam læsionem, tàm emptores quàm venditores respicientem vt in l. 2. C. de rescind. vend. de qua relate actum fuit supra in cap. 22. nu. 2. tum pro bonis in solutum dandis inuito creditore, de quibus Nou. Const. tit. de bonis in solutum dandis, tum deniq; pro venditione immobilium inuito Domino fiendorum, vel ratione Quotæ, vt in Nou. Const. tit. de empt. & vendit. & in stat. 433. lib. 1. vel ratione vicinitatis Ecclesiæ, aut Monasteriorum, aut aliorum casuum, de quibus
1 latè Felin. in cap. penult. col. 2. de Iudicijs, & habetur in l. quamuis ff. communi diuidundo, vel ad lautè ædificandum, de quo Nou. Const. lib. 4. in tit. de ædificijs priuat. Aut deniq; cum quis
2 cogitur præstare iter ad fundum, de quo in l. si quis sepulcrum ff. de religios. Aut permittere excauationem pro ducendis aquis, de quo in eisdem Nou. Const. tit. de aquis, & fluminibus cap. omnibus habentibus: Quarè vtilissimum erit scire, quod nam sit prætium iustum, vel in congruum.
3 Viginti etenim enumerantur species prætij, de quibus abundè Iul. Cæsar Giussianus tr. de prætio, & æstimatione lib. 2. cap. 1. Triplex verò rerum prætium scribit Frideric. Martin. tr. de
4 cens. cap. 6. nu. 7. fol. mihi 24. post Couaruu. lib. 2. var. resol. cap. 3. in princip. Ex Aristotile secundo Ethicorum, Rigorosum scilicet, medium, & infimum. Quamuis ad propositum nostrum, considerandum tantum sit prætium iustū, quod AEQVVM, & etiam dignum quandoq; dicitur,
5 vt l. si fundum ff. de in rem verso, & l. 2. C. si in causam Iud. Quia ad est etiam prętium iniquum, & immensum, de quo in l. & si æquo prætio, & l.
6 si domus alicui ff. de leg. 1. iūncta l. ex damni ff. de damno infecto.

Prætium igitur iustum alij constitui debere statuerunt habita consideratione prętij locorum
7 vicinorum iuxta l. prætia rerum ff. ad l. falcid. & l. si seruum ff. ad l. aquil. Alij ex communi hominum æstimatione, præuia rerum scientia, vt tra-
8 dit Couaruu. lib. 2. var. resol. cap. 3. nu. 4. & sequ.
9 Alij habita ratione redditus, & fructus, qui ab eis percipiuntur iuxta l. penult. ff. de rebus corū, & l. si fundum ff. de leg. 1. deductis oneribus rei incumbentibus, dote legata ff. de dote relegat. l.
10 mortis causa ff. de mortis causa donat. Osasc. decis. 83. & probat Tiraquell. de retract. linager. glo. 1. §. 15. à nu. 1. vsq; ad nu. 18. & gl. 4. §. 29. à nu. 8. vsq; ad nu. 11.

11 AEQVIOREM tamen, & tutiorem esse hunc vltimum modum æstimandi rem immobilem, ex quantitate fructuum, & redditus rei tradunt glo. & DD. in all. l. si fundum ff. de leg. 1. & scribit Bart. in l. si filius §. si quis alicui ff. de leg. 1. est etiam Tex. in l. si fundus sit sterilis ff. de rebus eorum, & in l. si quos, & ibi glo. verbo æstimantur C. de rescinden. vendit. plenissimè Mactà Voto 54. nu. 15. vbi nu. sequ. examinat mate-
12 riam læsionis enormissimæ, ita vt ex diuturna eorum perceptione constituatur rei prætium, quod spacium in hoc genere diffinierunt sa-
13 pientes esse cursum annorum viginti glos. in Auth. perpetua C. de Sacros. Eccl. & §. quia verò Leonis in Auth. de non alien. & permutat. Affl. decis. 284. Ias. in l. si dubium nu. 5. ff. de leg. 1. Couaruu. cit. cap. 3. nu. 5. Bela respon. casuum conscien. casu 25. vers. de Prætij AEQVITATE, & Mandos. in signat. Gratiæ vers. si in euidentem, vbi expressè tradit, quod Romæ dicitur
14 Domum valere mille, quia conuenienter locatur, & conducitur quinquaginta aureis, Ad rem Ioseph Ludou. decis. Perus. 65. nu. 14. par. 2. Surd. cons. 451. nu. 39. D. Bimius cons. 35. nu. 22. qui scribit huiusmodi prætium ex redditu viginti annorum constitutum veram AEQVAT æstimationem, & iustum prætium dicitur, idem probat Menoch. cons. 111. nu. 8. cons. 1147. nu. 13. & cons. 1174. nu. 37. ac nouissimè Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 752. nu. 47. Lupus de Vsuris Coment. 2. §. 2. nu. 77. & Coment. 3. §. 5. nu. 116. Prout materiam ipsam æstimationis mobilium latissimè pertractat Pancyl. Cremens. in repet. l. 2. nu. 220. nu. 249. nu. 266. nu. 271. & nu. 281. cum sequ. Et D. Alex. Raud. var. resol. cap. 29. nu. 4. cum plur. sequ. post Siluanum cons. 147. nu. 5. lib. 1.

Et quia in æstimandis Domibus, maximè lautè constructis, quæ potius ad ornatum, quam ad vtilitatem ædificatæ dicuntur, communes æstimatores sæpè materialia tantum, & soli valorem considerant, nulla habita ratione redditus in maximum prçiuditium emere volentium, AEQVITATI valde conuenire videtur id, quod
15 Romæ obseruari testatur Gabriel, cons. 168. nu. 115. lib. 1. & mihi testatus est Amplissimus Senator Ludouicus Vignatus in constituendo
15 prætium, coaceruando videlicet valorem materialium, & quantitatem redditus domus extimandæ, detractis oneribus, mox totius illius summæ dimidiam accipiendo; Ea enim vera, & realis domus extimatio diudicanda est, & sic iustum prætium ex ea constituitur.

Cum autem superiori anno 1624. consimilis controuersia vigeret inter D. Petrum Paulum Fontanam, & Vicinos Sacello Sacri Fontis Diui Barnabæ, pro quibus ipse patrocinabar, & bini periti in summa librarum viginti duarum mille domum controuersam locatam sub pensione libr. quinq; centum æstimassent, institi coram Sen. Excellentiss. vt denuo ipsius Domus fieret æstima-

æstimatio, Qui amplissimus ordo die 28. Iunij
1624. referente Amplissimo D. Senatore Bello-
16no, ac lecto supplici libello aduersæ partis per
amplissimum D. Senatorem Co. Aloysium Mel-
tium, censuit, vt denuo fieret æstimatio; à peri-
17 to confidente, habita ratione rẽm materialium,
quàm redditus ipsius Domus, mox omnia Se-
natui referret Amplissimus D. Senator Pe. Fran-
18 ciscus Corius, vt circa illius domus pretium de-
liberari posset.

Quoniam vero & ipse tertius, Peritus non ob-
seruando ordinata per Senatum, ipsius domus
controuersæ pretium auxerat vsq; ad summam
libr. viginti trium mille. Denuo Excellentiss.
Senatum adiui, & præuijs informationibus, tan-
dem die 5. Decembris 1624. referente ipso am-
plissimo D. Senatore Corio, censuit pretium di-
19 ctæ Domus esse constituendum in libris sexde-
cim mille, vt pænes Egr. Secretarium Saccum, &
sic mediam viam de AEQVITATE secutus fuit
Senatus.

Prò quarum decisionum clariori intelligentia allegationes in ea causa factas hic subnectere opportunum duxi.

Prò Emptoribus domus iunctæ Sacello Fontis D. Barnabæ.

Adsit Virtus Spiritus Sancti.

QVemadmodum solo pietatis intuitu Io. Andreas Adobatus, & alij tres socij promiserunt emere domum adhæsam Sacello Fontis Diui Barnabæ iusto pretio æstimando, simulq; morem etiam in hoc gerendo Egr. alias Vicario Prouisionum præsentis Ciuitatis, qui ad Dei Opt. Max. gloriam, totiusq; Ciuitatis nedum illius Viciniæ, gaudium sacellum ipsum ædificari; in eo sacrificari curauerat.

Ita eo libentius dictæ Domus pretium, & valor ad AEQVITATEM reduci debet, ne venditor cum emptorum iactura locupletetur, & è contra. Vt sanè valde locupletior fieret Dominus dictæ domus, si pretium à Perito arbitratum (quo spiritu, quaue ratione nescitur) consequeretur, cum illud ascendat ad libras fere 23. mille, quamuis tempore, quo pensiones domus valde auctæ erant, anno scilicet 1616. domum ipsam locasset Dominus pro annis nouem, statuta pensione lib. 500. in circa. Quam, si nunc denuo locare haberet, nec quidem ad libras quatuor centum ascenderet pensio, stante decremento, quod à tribus annis citra factum est in locandis domibus, & quotidie fit, vt notorium est.

Rerum enim immobilium æstimatio fieri de-
20 bet, vel habita ratione quantitatis redditus, &
fructuum, qui ab eis percipiuntur l. pen. ff. de re-
bus eorum, & l. si fundum ff. de leg. 1. & tunc
pretium iustum dicitur, quando ex fructibus
annorum viginti adæquatur, Mariscott. lib. 2.
21 var. resol. cap. 132. num. 25. Vel habita consi-
deratione pretij locorum vicinorum, itaut bona
22 non diceretur æstimatio illa, quam offerent
duo, vel tres, quia diceretur, tunc constitui pre-
tium ex affectione contra l. pretia rerum ff. ad
l. falcid., & l. si seruum ff. ad l. Aquil. Cremens.
in repet. l. 2. num. 217. cum tribus seq. C. de re-
scind. vendit. qui nu. 224. subiungit non esse bo-
23 nam æstimationem, quæ fierat habita ratione,
quod semel tanto pretio vendita fuit res; Ergo
24 etiam in præsenti tantum valet, quia pretia re-
rum non sunt formalia, sed variabilia, vt proba-
tur in l. in lege falcid. hoc seruandum §. fin. ff. ad
l. falcid. sed variantur ex tempore, & loco, dicta
l. pretia rerum §. fin. ff. eodem tit. Vnde inquit
seneca.

Et in omni casu æstimatio pretium cuiusq;
rei pro tempore est, de quo Anneus Robert. lib.
1. Rerum Iudic. cap. 16. vers. Nemo nega-
uerit fol. mihi 179. iusta dicitur, quæ fit conside-
25 ratis rei qualitatibus, vt tradit Cremens. vbi su-
pra nu. 247. & 251. iuncto nu. 255. Adeo quod
pretium iustum non ex cuiuslibet affectione,
aut sumptu, sed ex communi hominum æstima-
26 tione præuia scientia rei perpendi debet Co-
uarun. var. resol. lib. 1. cap. 3. nu. 4. qui vers. secun-
do hinc, tradit in pretij iusti extimatione non
esse considerandum, quanti res ipsa empta fue-
27 rit, nec quot labores, & expensas pro eius ac-
quisitione, aut constructione venditor fecerit,
sed tantum habendam esse rationem communis
hominum æstimationis, subiungit.

Et sic certum est non posse venditorem ab
emptore vltra iustum rei pretium exigere, nec
recipere quicquam propter damnum, quod ipse
ex venditione patitur. Nisi ad preces emptoris
28 rem vendiderit, alioquin non venditurus; Sum-
ma Siluestri in verbo emptio quæst. 6. quem se-
quitur Couarun. dicto cap. 3. sub eodem numero
vers. quarto.

Hinc compertum habetur, inspecta communi
hominum æstimatione, pretium rei diminui, *vel*
29 augeri ex paucitate emptorum, & multitudine
rerum vendendarum, ac venditorum Couarun.
vbi supra nu. 5. Quo circa cum inspectis his temporibus quamplures immo innumeræ domus expositæ sint ad vendendum in præsenti Ciuitate, paucique sint emptores, concludendum erit domuum pretia valde diminuta esse, & consequenter ineptè, & perperam egisse Peritum, qui nulla earum qualitatum habita ratione, sed considerato tantum valore omnium materialium, fabricatorum, ex suo marte pretium ipsum adeo excessiuum, & iniquum constituit.

Quia, si communem hominum æstimationem attendamus, quæ certa reputatur, vbi vel ipsi æstimatores, vel alij multi tali pretio emerent domum vendendam, sane quod nec libris decem mille, quis domum ipsam empturus reperiretur. Si vero domus redditus attendi deberet deductis oneribus iuxta tradita per Gracian.

30. lib. 4.

30 lib. 2. discept. forens. cap. 343. num. 8. nulli du-
bium est, quod minori pretio, potius quã maiori
dict. lib. decem mille venderetur, & si vndiq; con-
stat irrationabile esse, & exorbitans pretium per
dictum peritum arbitratum.

Tanto magis, cum valor huiusmodi domus
31 magnæ sitæ in Ciuitate æstimandus sit, non ex
qualitate ædificij, sed ex redditu, quo locari so-
let, & his temporibus locaretur, vt post multos
probat Ioseph Ludou. decis. Perus. 65. num. 11.
par. 2. vbi eam rationem tradit, quia domus
magnæ pro cultu vrbium potius, quàm occasio-
32 ne fructus ædificantur, vt inquit etiam Bursa.
cons. 88. num. 17. lib. 1. Eleganter Gabr. cons.
168. nu. 115. lib. 1. vbi damnat eorum materiam,
qui domuum æstimationem constituendam esse
censent, habita ratione materiæ, & operæ, &
33 quantum impensum est, cum hoc esset absurdũ,
sed tantum considerari debere, si domus est par-
ui fructus, & magnæ expensæ, quantum com-
muniter venderetur domus, Marisc. d. lib. 2. var.
resol. cap. 114. n. 13. & 14. licet propriè loquatur
de Palatijs.

Propterea cum maximè contractus, de quo
agitur, potius ad relecandas molestias, & lites
exortas ratione dicti Sacelli propositus fuerit,
quam quod voluntaria emptio fieret Excell.
Senat. præcantur dicti Socij: Vt dignetur aliquẽ
ex Egr. Secretarijs deligere, qui vna cum Peri-
to ab ipso depurando domum visitet, à vicinisq;
de illius valore se informet, ac de eiusdem
domus redditu, qui ex instrumentis publicis
etiam elicitur, omniaq; cum voto referat, vt
omnibus intellectis statui possit pretium, quo
domum ipsam emere debent dicti Socij, absq;
venditoris detrimento, nec ipsorum emptorum
iactura, quod speratur &c. Mediolani die 30.
Maij 1624.

Ad L. Om. Dei, atq; Deip. semper
Virg. Mariæ.

Iulius Cæsar Caluinus
I. C. C. Derth.

Pro emptoribus domus adhæsæ Sacello Fontis,
Diui Barnabæ.

CVM Io. Baptista Moronus, & Socij incum-
bant rei piæ, dum domum adhæsam Sacello
Fontis D. Barnabæ pro illius ampliatione eme-
re statuerunt, probabilis spes eis subesse pote-
rat, non nisi iusto pretio eandem domum emere
debere. Atqui valde eos fefellit opinio, dum
Periti electi more auium, dum vna volat, ceteræ
volant, vnus post alium excessiuo; immo exor-
bitanti pretio, & plus Aequo eam æstimarunt,
& morẽ gerentes D. Petro Paulo Fontanæ eiusdẽ
dom. Domino. Vltimus. n. peritus electus idest
Iacobus Philippus de Monte postquam domum
ipsam, & illius qualitates accuratẽ perpendisset,
valoremque distinctum tam murorum, quam
situs, & aliarum rerum in cedula per ipsum con-
scripta annotasset, æquo detrahere debebat
importantiam onerum, & reparationum, oculis
obcecatis dum dicto Fontanæ morem gerere
voluit; eundem valorem nulla facta detractione
onerum, & reparationum pro iusta extimatione
retulit, & quod peius est, falso affirmauit de-
tractionem fecisse dictorum onerum, & repara-
tionum, vt ex eadem cedula in actis exhibita
constat.

Admisso enim eo, quod iusta taxatione, æsti-
mauerit muros, & situm, ac alia pertinentia di-
ctæ domus (quod tamen non admittitur) & quæ
omnia summam libratum 20600. in circa con-
stituebant, Adhuc detracto capitali onerum, &
reparationum, quod saltem libras 3750. consti-
tuit (cum expensæ prædictæ vno anno, cum alio
computato ascendant ad summam lib. 150.)
residuum valoris dictæ domus reducendum
erat ad lib. 16850. Et sic manifestè patet erro-
neam esse extimationem prædictam, & sub falsa
causa eam ad tantam summam ascendere.

Præterea certum est, quod pretium iustum
rei immobilis constitui debet, vel habita consi-
34 deratione pretij locorum vicinorum l. pretia
rerum ff. ad l. falcid. & l. seruum ff. ad l. aquil.
Cremens. in repet. l. 2. nu. 217. cum seq. C. de re-
scindenda vendit. Vel ex communi hominum
35 extimatione præuia rerum scientia, vt alias di-
ctum fuit, & scribit Couarru. lib. 1. var. resol.
cap. 3. nu. 4. Aut demum habita ratione reddi-
36 tus, & fructuum, qui ab eis percipiuntur iuxta
l. penu l. ff. de reb. eorum, & l. si fundum ff. de
37 leg. 1. de ductis oneribus, vt scribit Gratian. lib.
2. discept. forens. cap. 343. nu. 8. Et tunc iustum
pretium dicitur, quando ex fructibus annorum
viginti adæquatur Marescot. lib. 2. var. resol.
cap. 132. nu. 23.

Si primus modus attendatur hoc in casu, no-
torium est valorem recitatæ domus excedere
non posse libr. decem, vel vndecim mille cum
consimiles domus in ea regione tali pretio sæ-
pe fuerint alienatæ. Si secundum modum sequi
velimus, exceptis dictis Peritis, qui Fontanæ
morem gerere voluerunt, communi hominum
æstimatione domus ipsa maiori pretio libr. vn-
decim mille vendi non posset.

Vbi vero tertio modo æstimandi vti placeat,
38 qui modus tutior, & Aequior est, vt tradunt
scrib. in dicta l. si fundum ff. de leg. 1. certum
est valorem dictæ domus excedere non posse li-
bras decem mille, cum libræ sexcentum, quibus
locata fuit domus ipsa tempore, quo pensiones
domus valde erant auctæ, detractis oneribus
Patronalibus, & reparationibus, redactæ dican-
tur ad lib. 500. quæ curriculo annorum viginti
constituunt libras decem mille.

Et quatenus non habita ratione tantum red-
ditus

ditus dictæ domus, sed etiam materialium illius extimatio fieri deberet, iuxta tradita per
39 Gabr.cons. 168. num. 115. lib. 1. & obseruatur, in Alma vrbe; Coaceruando simul valorem materialium idest dictas libras 16850. & quantitatem redditus dictæ domus detractis oneribus, & expen. reparationum vlz. memoratas libras decem mille, quæ summæ in totum constituunt lib. 26850. mox totius illius summæ dimidiam accipiendo adhuc libras tantum 13425. constitueret iustus valor dictæ domus; Et sic longè minus valeret domus ipsa, quam Peritus prædictus obcecatus retulit.

Vt igitur ad AEQVITATEM reducatur pretium ipsum, nec venditor, cum emptorum tanta iactura locupletetur cum loco redditus libr. quinquecentum, quem ex domo prædicta hucusq; percepit, libras mille, centum, & vltra quolibet anno consequeretur venditor ex capitali dictarum libr. 22600. quo domum prædictam æstimauit peritus; Rogant emptores Excell. Senat. vt omnibus consideratis decernere dignetur pretium ipsum, quam recitatam domum emere debent emptores; Iuditio enim tanti Ordinis nulla interposita mora parere se offerunt emptores, & ita sperant. Mediolani die primo Decembris 1624.

Iulius Cæsar Caluinus I. C.

40 Ommittendum præterea non esse puto iustū pretium etiam dici, id quod iussu Principis, statutoue, vel ex testamento taxatum est Ias. in l. Barbarium nu. 36. ff. de officio Prætoris, Boss. tit. de Extraordin. crimin. nu. 7. Quia iustum
41 pretium dicitur, quod ex Venalibus edulijs, & alijs rebus ædicto taxatur. Couaruu. lib. 3. var. resol. cap. 10. Menoch. de arbitrar. casu 514. nu. 6. Roder. de annuis redd. lib. 2. qu. 3. nu. 42. Valasc. decis. 43. nu. 12. Capic. decis. 17. & post eos Gius. dicto tr. de Pretio, & æstimatione lib. 2. cap. 23. vers. iustum pretium in fine, qui vers. sequenti tradit, quod iustum pretium non præsumitur in homine ære alieno grauato, vel
42 rem litigiosam vendente ex Bart. in l. 1. §. si hæres ff. ad Trebell. & l. si Societatem §. arbitriorum ff. pro Socio.

43 Sicuti pretium iustum non dicitur, quando diminutum est, vel auctum belli causa, Idest belli imminentis, vel quod geritur, ac etiam pestis causa, vt scribit Alex. in l. diuortio col. 3. ff. sol. matr. & trad. Papiens. in forma libel. act. real. §. & in florentis nu. 16. Affl. decis. 83. nu. 3. Mascard. de probationibus concl. 1396. n. 15. Card. Mant. de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 20. nu. 49. Tusc. litt. V. concl. 15: Giurba ad Stat. Messanæ cap. 6. gl. 12. sub nu. 29. vers. sunt etiam; In tantum, vt pignorato fundo ea lege, vt transacto certo tempore illud possideat iusto pretio po-
44 stea æstimando, & finito tempore clasicum audiatur, & belli timor immineat, inhibenda est æstimatio, donec cesset timor belli, non vanus vti probat Gius. dicto cap. 23. vers. iustum pretium propè finem.

Insuper pactum iustum pretium efficere, communeq; mutare habetur in l. si venditor ff. de
45 ser. expor. & in l. habitationum ff. de peric. & commod. ac l. si voluntate C. de rescindenda
46 vendit., Prout iustum etiam illud est in dubio, quod passim receptum est in regione, vel nundinis, Ad quod probandum satis est adducere eos in testes, qui in foro versantur, cum ferè alij Ciues sequantur pretia talium in foro versantium, vt tradit Bar. in l. omnia C. de Impub. Id Iodoc. in tr. de Tutorum munere cap. 10. nu. 48. quos sequitur Gius. all. cap. 23. vers. Pacta. in fine; Et in dubio conuentum pretium præsumi
47 iustum tradit Bal. in l. per diuersas C. mandati Gius. loco relato vers. Pretium iustum in fine Fontanell. de pact. nupt. lib. 2. clau. 5. gl. 8. par. 13. nu. 30. & Bec. cons. 42. nu. 13. cum sequ. Viu. decis. 437. nu. 8. & Giurba ad Stat. Messanæ alleg. cap. 6. gl. 12. num. 3. parte 1. Anneus Robert. all. cap. 16. vers. Deinde contractus fol. 186.

48 Iustiq; pretij duas esse species scribit Matien. lib. 5. compil. legum Hispan. tit. 11. & 6. p. gl. 2. nu. 9. Aliud pretium scilicet legitimum est, quod lege ciuili, & ædictis Principum rebus præscribitur, Aliud naturale, in quo omnes consentiunt, vel tacito consensu, in quo habenda est ratio etiam multitudinis, & viliorum, non enim in hoc præponuntur digniores, vilioribus,
49 Immo postponunt, vt inquit Gius. rel. cap. 23. in fine.

50 Deniq; pretium iustum probatur etiam per subhastationem, vt scribit Card. Mant. de tacit. & ambig. dicto lib. 4. tit. 20. nu. 8. par. 1. ac probat Menoch. cons. 358. nu. 14. & cons. 1121. ac cons. 843. num. 28. & cons. 844. num. 35. Maximè quandò subhastatio facta fuit pluries, & diuersis diebus, vt post Mascard. conc. 655. nu. 1. probat Gius. dicto lib. 2. cap. 4. vers. Pretia illa, quam-
51 uis huic conclusioni non assentiat Cremens. in repet. dictæ l. 2. nu. 103. Cod. de rescindend. vendit, & Valasc. decis. 43. num. 11. ac Franch. decis. 64. nu. 10. & 16. cum alijs quos congerit Giurba decis. 105. nu. 2.

Materiam hanc æstimationis, siuè pretij mobilium, & immobilium, ac se mouentium latissi-
52 mè examinet Mascard. conc. 655. cum quatuor sequentibus per totum ac nouiss. Giurba ad Stat. Messanæ all. cap. 6. gl. 12. per totum, quo loci copiosissimè materiam ipsam examinat, & nu. 96. scribit in constituendo pretio nullam haberi rationem fructuum præteritorum, sed præsentium, quia ex præsentis estimatione non infertur ad præteritum cum loco, & tempore rerum prætia varientur latiss. D. Senator Bellonus lib. 2. de incontin. cap. 63. sub nu. 2.

SVM-

SVMMARIA.

1 Venter non patitur dilationem.
1 Fames dicitur acutissimus gladius.
2 Bona fideicommisso supposita alienari non possunt pro alimentis liberorum.
Contrarium verius nu. 4. & 10. ac 12.
3 Pater tenetur semper dotare filiam, ad alimenta vero nisi in casu inopiæ.
5 Dotis, & alimentorum causa æquiparantur.
6 Res prohibita alienari, vendi potest pro alimentis.
7 Patri licet vendere proprium filium ob famem.
8 Pater potest ob famem proprium filium comedere, vbi tanta sit necessitas.
9 Fideicommissum maternum potest etiam alienari ob alimenta filij.
10 Fideicommissum alienari potest pro alimentis, quando ea debentur sanguinis, & naturæ, & sic ex causa onerosa, non ex causa lucratiua.
11 Grauatus non cogitur fideicommissum restituere, si necessitate vrgetur.
12 Fideicommissum alienari potest pro alimentis liberorum, etiamsi legitimam, & trebellianicam consumpsissent.
13 Socin. Sen. & Peregr. opinio reprobatur.
14 Parentes licet ægreferant filios bona sua perdere, non tamen patiuntur eos mendicare.
Morientium desideria, & voluntates, ex viuentium opinione colliguntur nu. 15. & 30.
16 Pater iterum tenetur alimentare filium, cui legitimam iam consumptam assignauerat.
17 Alimentorum obligatio in parentibus descendit ex AEQVITATE, caritateq; sanguinis.
18 Iudicem oportet perpendere singulorum desideria, quando agitur de alienando fideicommissum occasione alimentorum liberorum.
18 Filia facilius dote priuatur quam alimentis ob inhonestam vitam.
20 Decisio Senatus Taurinensis, quod filia priuari possit dote, & legitima ob vitam luxuriosam, etiãsi matrimonium controxisset cum stupratore.
21 Decisio eiusdem Senatus circa taxationem dotis filiæ, quæ luxuriosè vixerat, mox resipiscerat.
22 Dos, & legitima succedit loco alimentorum.
23 Alimentorum causa est fortior, & magis necessaria, quam dotis causa.
24 Alimentorum causa fortior est quam legitima.
25 Legitima iure positiuo debetur, Alimenta vero iure naturæ,
26 Extensio legis fit ex paritate rationis.
27 Auth. Res quæ procedit etiam pro ex carcerandis liberis detentis causa delicti, vel debiti contracti, cum causæ captiuorum redimendorum, & alimentorum æquiparatur.
28 Persona omnibus rebus est anteferenda.
29 Criminalem ob causam alienanti potest fideicommissũ vbi delictũ esset casuale tantũ deffendit costa.
31 Parentes non solent permittere, vt filij in vitæ periculo remaneant, ob causam criminalem, vbi pecunijs eorum saluti consulere valeant.
32 Parentes proprij alimentis sæpius se priuarunt, vt liberis carceratis auxilio essent.
33 Pater quidam nobilis filium etiam ingratũ redemit à pœna triremiũ solutione aureorũ quingentorũ.
Solutum filio à patre imputandum est in legitima nu. 33. distinguitur nu. 34.
34 Succurendum ei non est, qui propria culpa in necessitatem incidit.
35 Filius eadem ratione tenetur redimere patrem captiuum, & è contra.
35 Vxor tenetur redimere maritum captum.
36 Ecclesiæ bona alienari prohibita, possunt vendi pro carceratum liberando ex causa delicti, vel æris alieni.
37 Conclusio firmata procedit etiam ad euitandam carcerationem filij, vel Patris, aut mariti.
38 Delictum patris, ac liberorum, siuè mariti, non liberat alios eos ab onere alendi, & ex carcerandi.
39 Vir banitus, vel etiam ex communicatus si est pauper, alendus est ab vxore, & è contra.
40 Vir, & si legum sit contemptor, ei tamen obsequium præstare tenetur vxor.
Fideicommissum alienari potest etiã pro erudiendis liberis n. 41. Contrarium probat Peregrinus n. 42.
43 Auth. Res quæ, non procedit quotiescunq; testator expræssè prohibuit alienationem etiam ex causa dotis alimentorum.
44 Contrarium verius.
45 Testator, sicut si viueret, teneretur pro dotibus, & alimentis eius descendentium, Ita moriendo tale onus non potest euitare.
46 Obseruantia Sen. Excellentiss. in hoc dominio circa eam quæstionem.
47 Decretum Sen. Excellentiss. in ea materia.
48 Obseruantiam Tribunalium Regnorum Hispan.
49 Limitationes ad d. Auth. Res quæ.
50 Reprobatur limitatio Padillæ ad d. Auth. Res quæ circa illud, quod non procedat illius dispositio, vbi consumpta sit legitima.
51 Descendentium dignitas salua semper esse debet in interpretatione mentis testatoris.
52 Contrariæ tolluntur, & soluuntur.
53 Molinæ fundamentum corruit.
54 Quæ omnibus prosunt, præferenda sunt ijs, quæ specialiter vtilia sunt.
55 Fructus bonorum fideicommisso suppositorum sequestrari possint tanquam proprij grauati ad instantiam illius creditorum.
56 Fructibus fideicommissi sequestratis, alienari possunt bona fideicommissaria pro alimentis grauati, & filiorum.
57 Iudicis decretum necessarium non est in huiusmodi alienatione.
58 Auth. Res quæ, procedit in fideicommissis ascendentibus, non transuersalibus.
59 Decretum Senatus ea materia.
60 Decretum aliud Senatus, quo dispensauit posse alienari bona fideicommissa transuersali suppositа cum quibusdam qualitatibus.
61 Decretum aliud Senatus, quo concessit alienationẽ domus fideicommisso transuersali, & particulari supposite,

supposita, dummodo loco illius alia supponeretur.
61 *Co. Aloysij Meltij Senatoris Amplissimi mentio.*
62 *Senatus Mediolani manum apponit ad ea, & tollit cum causa, quæ sunt de iure gentium.*
63 *Quarta debita ex Auth. Præterea, detrahi potest ex bonis fideicommisso suppositis.*
64 *Nisi expressè esset prohibita.*
65 *Contraria sententia verior, quod scilicet non debeatur quarta ex bonis fideicommissarijs.*
66 *Maximè in fideicommissis antiquis.*
67 *Feudum nouum illud dicitur, quod de nouo fuit acquisitum.*
68 *Decretum Sen. quod quarta, de qua in Auth. Præterea, non debeatur ex fideicommisso auito.*
69 *Io. Baptistę Vicecomitis Senatoris Amplis. mentio.*

Bona fideicommisso supposita alienari possunt pro alimentis liberorum, & descendentium Testatoris fideicommittentis. Cap. XC.

1 Alimentorum materia fauorabilis valde est, cum venter non patiatur dilationem, vt est in adagio, & habetur in l. 1. C. de alim. pup. præstandum, ac scribit D. Senator Bellonus lib. 2. de incont. cap. 64. sub num. 5. famesq; dicitur acutissimus gladius, vt tradit Bal. in l. partum C. de collat. Idcirco quærere hic occurrit, An consumpta per liberos, & descendentes legitima, ac Trebellianica, bona fideicommisso ascendenti obnoxia alienari possint, & sic subuerti fideicommissum pro alimentis ipsorum liberorum.

De hac re allegari solet tex. in Auth. res quæ C. commun. de legatis vbi glo. in verbo obli-
2 gationis negatiuam partem sustinet, videlicet non posse alienari bona fideicommissaria pro alimentis liberorum, quam sententiam sequuntur ibidem Odofred. num. 3. Iacobus de Beluis. qu. 9. Quorum opinionem probat Molina de primog. hispan. lib. 4. cap. 6. nu. 22. & seq. Quia cum textus ipse loquatur de dote, trahi non potest ad casum alimentorum, cum non admittatur argumentum de dote ad alimenta, ad quæ
3 tenetur tantum Pater in casu inopiæ filię, quamuis ad dotem teneatur in distinctè l. fin. vbi gl. C. de dot. promiss. Padil. in repet. dictæ Auth. res quæ nu. 77. C. commun. de leg.

4 AEQVIOR tamen, & benignior est contraria sententia, quam post Bar. Alex. Ias. sequitur ipsemet Padil. loco relato nu. 78. cum seq. plur. vbi probat, quod si grauatus non potest se alere ex fructibus, atq; redditibus ipsius fideicommissi, poterit, vt se alat, euertere fideicōmissum; Dotis enim, & alimentorum causa in hac pro-
5 pria materia æquiparatur in Auth. contra rogatos C. ad Trebell.

Facit etiam optimè tex. iuncta glo. in l. ob æs alienum tantum C. de prædijs minorum, vbi res prohibita alienari à leg. quoniam minoris est,
6 potest iure optimo alienari ad alimentandum ipsum pupillum, atq; personas ei coniunctas, vt declarat ibi glo. in verbo alienum per l. 1. §. sed nonnullos ff. de tutor., & ration. destrahend., Et eò fortius, quia si licet Patri propter fa-
7 mem vendere proprium filium l. 2. C. de patr. qui fil. distrax. Imo, & ipsum posset comedere,
8 si modo tanta esset necessitas, multò magis licebit propter eamdem causam fideicommissum euertere, vt ibidem probat Padil. nu. 82. & seq. vbi multa alia adducit fundamenta, Prout antè eum eamdem sententiam, vti humaniorem sequitur Fulgos. in dicta Auth. res quæ num. 7. quem refert Surd. cons. 367. n. 42. Maluasi cons. 8. nu. 28.

Hanc eamdem sententiam, vti magis Aequā, etiam in alienatione fideicommissi materni
9 (quod magis est) sequitur Rota, vt tradit Gratian. lib. 2. discept. 331. nu. 4. cum sequ. Vbi testatur ita iudicatum fuisse per Rotam die 18. Maij 1607. quod etiam tradit in cap. 15. nu. 13. lib. 1.

Prout eamdem opinionem amplectitur Costa remed. subsid. 106. illat. 2. nu. 5. & 6. quando
10 scilicet agitur de alimentis debitis iure sanguinis, & sic onerosis, non ex causa lucratiua, à qua sententia neq; discrepat Peregr. de fideicom. art. 42. sub num. 86. vers. contrarium determinarunt, eamq; comprobat Prætus lib. 4. de interpret. vlt. volunt. dub. 11. nu. 73. vers. quartus Casus fol. mihi 429. & ex professo, & plenius eamdem etiam probat Surd. de alimentis tit. 4. qu. 9. nu. 38. cum sequ. & tit. 8. priuileg. 19. per totum, maximè verò nu. 5. & 6. quo loci ex Benincas. tradit, quod si grauatus vrgetur ne-
11 cessitate, non cogitur fideicommissum restituere.

Eamdem sententiam ex professo de AEQVITATE sequitur D. Merenda in quem nuperrimè incidi lib. 4. controuers. iur. cap. 34. per totum, maximè nu. 9. Duobus præcipuè fundamentis,
12 alterò ob præsumptam voluntatem Testatoris, altero ex obligatione, qua alimentandi filios, nepotes, & pronepotes si viueret, teneretur Testator, etiam si liberi legitimam, & Trebellianicam consumpsissent, quid quid in contrarium
13 ex Socin. Sen. in l. Marcellus §. res quæ nu. 3. ff. ad sen. conf. Trebell. affirmant Peregr. all. art. 42. nu. 87. & Surd. citat. priuil. 19. nu. 7. Quia vbi eorum traditio vera esset, superflua videretur proposita quæstio.

Licet enim parentes ægreferant filios bona sua perdere; Per raro tamen patiuntur eos, cum non habeant, vndè viuant, stipem quærere, vel
14 viles artes cum dedecore exercere; Ergo credendum non est Testatoris, de quo agitur, talem
15 fuisse mentem, cum morientium desideria ex viuentiū opinione colligamus l. 4. C. de natur. lib,

Maximè

Maximè cum iam abundè supra in cap. 74.
probatum sit iterum teneri Patrem alimentare
16 filium, qui bona sibi pro alimentis assignata
propria culpa dissipauit, etiamsi cum iuramen-
to promisisset filius vlterius alimenta non pete-
re, quod magis est, Quia hæc ex AEQVITA-
17 TE, charitateq; sanguinis descendit, vt inquit
I.C. in l. si quis à liberis §. vetú ff. de liber. agnosc.
18 Et ideo singulorum desideria perpendere Iudi-
cem oportet, vt subijcit D. Merenda d. cap. 34.
sub num. 6.

Addo ego eo fortius concludendum esse dis-
positionem dictæ Auth. res quæ, procedere etiam
in alimentis liberorum, sicuti locum habet in
dotibus, quanto facilius dote, & legitima pri-
uari potest filia, quæ inhonestam vitam duxit,
19 quam alimentis, quæ ei etiam debentur, si re-
scipiscat, vt probauimus supra in cap. 83. nu. 40.
& scribit Thesaur. qu. famil. 70. num. 1. cum sequ.
lib. 1. Vbi ita iudicatum fuisse per Senatum
Taurinensem testatur num. 21. dum filiam luxu-
riosam vitam agentem dote, & legitima posse
priuari, simulq; exhæredari per patrem probat,
20 etiamsi cum stupratore matrimonium contra-
xisset filia, vt subijcit Thesaur. num. 14.

Quamuis defuncto Patre nullis alijs existen-
tibus liberis, AEQVITATE quadam motus,
taxauit ille Senatus dotem dictæ filiæ matrimo-
nio copulatæ ad ducatos mille, licet Patris hæ-
21 reditas esset valoris vltra viginti millia, vt scri-
bit Thesaur. loco relato in fine.

Præterea certum est dotem, & legitimam
succedere loco alimentorum l. assiduis C. qui
22 potior in pign. hab. gl. in l. vlt. §. si verò con-
fundatur C. de iure deliberandi, Costa de re-
med. subsid. prælud. 1. nu. 19. & Lupus tr. de ille-
gitimis comment. 2. §. 1. n. 15. Et probauimus su-
pra in cap. 74. nu. 2. Si itaque bona fideicommisso
supposita pro dote alienari posse disponit ipsa
Auth. res quæ, ergo pari ratione procedere de-
bet in causa alimentorum; Quippè multo for-
23 tius, cum alimentorum causa sit fortior, & ma-
gis necessaria, ac priuilegiata, quam dotis causa
l. 1. & 2. C. de patr. qui fil. distr. & l. necare ff. de li-
ber. agnosc. & cap. si quis propter necessitatem,
extra de furtis, Peregr. d. art. 42. num. 87.

24 Prout longè fortius est vinculum alendi libe-
ros, quàm legitimam eis relinquendi l. si quis à
25 liberis §. vetum ff. de lib. agnosc. Quia legitima
iure positiuo debetur, alimenta vero iure natu-
ræ, quod fortius est, D. Merenda cit. cap. 34. nu.
8. lib. 4. Idcirco ex paritate, siuè potius ex maio-
ritate rationis, & magis priuilegiatæ causæ ex-
26 tensionem fieri debere notatur in l. ob æs C. de
prædijs minorum, & gl. in l. 1. C. de condit. indeb.
Peregr. all. art. 42. sub num. 87.

Cuius Authenticæ dispositio procedit etiam
pro carceratis liberis, ob æs alienum contra-
ctum, vel ob delictum detentis, aut ab hostibus
27 captis, Quia causæ alimentorum, & redemp-
tionis captiuorum sunt æquiparatæ, & à pari
procedunt l. Sancimus C. de Sacros. Eccl. Tira-
quel. tr. de pia causa in præfatione vers. Item le-
gatum alimentorum, latè Surd. cons. 367. num.
41.

28 Persona enim omnibus rebus est anteferenda
l. in pecudum ff. de vsufr. l. iustissimè ff. de ædil.
edicto. Natta cons. 430. num. 9. quem sequitur
Surd. all. cons. 367. nu. 40. Conclusionem ipsam
amplectitur etiam Padill. in all. repet. Auth. res
29 quæ nu. 43. cum seq. & nu. 98. & 99. quam sen-
tentiam sequitur Costa, vbi maleficia essent ca-
sualia all. remed. subsid. 106. illat. 2. in fine, Quia
Testator viuens sic facturus fuisset, quo casu
cessare rationem euertendi fideicommissi scri-
bit, idem in causa crimi. graui admittit Peregr.
d. art. 42. num. 92. Quia Patres viuentes sic face-
re consueuerunt, quorum voluntatis est opti-
ma interpretatio l. quoniam desideria C. de na-
tur. liber. Cuius rationis vigore puto ego pro
omnibus delictis, & maleficijs procedere debere
dispositionem dictæ Auth. res quæ, Quoniam
quis parens adeo vecors adinueniri posset, qui
filium suum in vitæ discrimine existentem,
nollet ex maleficio damnatum pecunia redime-
re? vt loquendo de capto ab hostibus scribit
Padill. loco relato sub nu. 95.

32 Pluries enim experientia docuit Parentes se
ferè alimentis priuare pro filijs è carceribus li-
berandis, Et hoc anno 1628. cum quidam, fil.
famil. nobilis Cremonensis ob grauia crimina,
de quibus processum ego instruxeram, damna-
tus esset ad Remum, Itaut ab ea pœna se exime-
re valeret solutione aureorum quingentorum,
33 illius Pater vir sanè fortis, quamuis à filio malè
tractatus, & fortassis etiam percussus aliquando
fuisset à suo filio, Nihilominus stante pa-
terno amore, & communi honestate, maximo
cum eius facultatum detrimento, conatus est
filium à pœna redimere, solutione dictarum pe-
cuniarum, bona propria alienando, Quod nota-
tu dignum est; Et hanc portionem computan-
dam esse in legitima scribit Ripa in l. 2. in quarta
num. 185. ff. ad l. falcid. & Fabian. in Auth. no-
uissima nu. . C. de inoff. testam. Quamuis di-
stinguat Alex. Trentacinq. lib. 1. var. resol. tit. de
legit. resol. 5. sub num. 18. vers. ex hoc declara-
tur, & vers. seq. Inter casum, in quo vigore
statuti pater soluit pœnam pro filio, & casum,
in quo spontè soluit Pater, quia quando spon-
tè fuit facta solutio, non esse solutum imputan-
dum in legitima tradit auctor ipse, quod dictum
vbi verum esset, extendere etiam illud putarem
ad casum, quando Pater ex necessitate honesta-
tis solueret, quia æquiparanda est casui necessi-
tatis, vt supra affirmauimus.

Quidquid ex Salic. & Aug. in contrarium
scribit Padill. in dicta Auth. res quæ nu. 102. &
34 Osas. decis. 168. nu. 8. ea ratione, quod non sit
succurrendum ei, qui propria culpa incidit in
necessitatem l. siuè hæreditaria ff. de negot. ge-
stis, cui rationi satisfacit Surd. loco relato.

Sicuti eadem ratione tenetur filius redimere
Patrem captiuum, & è contra Pater filium l. ſi
captiui C. de Epiſcopis, & Cler. & vxor mari-
35 tum l. quamuia cum ll. ſequ. ff. ſolut. matr. vt
probat Surd. cit. conſ. 367. nu. 38. verſ. diuerſitaa,
Item, & nu. 39. ac nu. 41. Quia, ſicuti Pater tene-
tur alere filium, Ita etiam alendi onua tranſit in
filium fauore Patria, quem de AEQVITATE
alere tenetur filius, ſi inope eſt Pater l. ſi quia à
liberis ff. de liber. agnoſc. Anneus Robert. lib. 1.
rerum iudic. cap. 1. verſ. Iuriſc. fol. mihi 6. cum
bona Eccleſiæ alioquin alienari prohibita poſ-
36 ſint alienari pro liberandis carceratia ex cauſa
delicti, vel æris alieni, nulla facta diſtinctione,
an culpa detenti præceſſerit glo. vnica in cap. Sa-
crorum 12. qu. 2. quam ibi probarunt omues Bal.
& Caſtr. in l. illud C. de Sacroſ. Eccl. Boer. deciſ.
128. nu. 3. quos ſequitur Surd. all. conſ. 367. nu.
43. Padill. loco relato nu. 94.

37 Id quod procedit tàm vt è carceribus libere-
tur maritua, vel Pater; quam, ne in ea conijcia-
tur, cum ſemper de eorum honore, & honeſtate
agi dicatur; Cuman. in dicta l. quamuia ff. ſol.
matrim. quem ſequitur Surd. ſæpioa cit. conſ.
367. nu. 38. & num. 43. in fine, quam concluſio-
nem ſequitur etiam D. Senator Bellonos lib. 1.
de incont. cap. 157. nu. 11. & 12. Delictum enim
38 mariti, & liberorum regulariter non liberat
vxorem, & patrem ab onere ſibi iniuncto à lege
39 de alendis liberia, & marito, & è contra, cum
vir bannitua, & etiam excommunicatus, ſi pau-
per ſit, veniat alendua ab vxore ſpecul. in tit. de
dote poſt diuort. reſt. §. fin. nu. 70. Bar. in l. ſi con-
ſtante no. 22. ff. ſol. matrim. quoa ſequitur Sord.
tr. de alim. tit. 1. qu. 36. num. 6. & in all. conſ. 367.
num. 44.

40 Et ſi enim vir ſit legum contemptor, ſemper
tamen vxor obſequium, & reuerentiam ei præ-
ſtare debet, quidquid in contrarium tradat Bart.
conſ. 478. num. 2. lib. 5. quem reprobat Sord. cit.
conſ. 367. in fine, vbi idem procedere in patre, &
liberis teſtatur, & adduximua ſupra io cap. 74.
num. 25.

41 Huiua Aothenticæ prouiſio locum etiam ha-
bere dicitur in erudiendia liberla, eiſque diſci-
plinis capeſcendia, vt probat Merenda loco rela-
to nu. 13. pro qua eruditione bona fideicommiſ-
ſo ſuppoſita poſſe alienari concludit; Quamuis
42 contrarium ſtatuat Peregr. dicto art. 42. nu. 43.
& Padilla loco relato num. 89. & 91.

Et quamuis illius textus diſpoſitionem limi-
tare conentur Scribentes, quando teſtator ex-
preſſe prohibuit alienationem, etiam ex cauſa
43 dotis, aut alimentorum per glo. in l. nulla C. de
iure dotium, vbi Bar. & Bal. quoa ſequitur Alex.
in §. Diui vbi Iaſ. nu. 105. Ripa nu. 70. & in conſ.
56. nu. 3. lib. 1. Quorum opinionem amplectitur
Boer. deciſ. 129. Suarez in l. Quoniam in priori-
bus in 2. limitat. C. de inoff. teſtam. Couarun. var.
reſol. lib. 3. cap. 6. nu. 10. verſ. cæterum.

Tamen limitationem ipſam expreſſè impro-
bat poſt alioa ibi Padil. num. 116. in fine cum
44 ſeq. Maximè cum fauorem publicum reſpiciat
tex. ipſe, cui non poſſunt derogare Teſtatores,
id quod etiam probat Iaſ. ibidem in fine, & poſt
multos alios Phanut. de lucro dotis concl. 10.
num. 77.

45 Sicuti enim, ſi viueret teſtator, teneretur pro
dotibus, & alimentis eius deſcendentium, Ita
moriendo contrà tale onus diſponere nequit all.
l. ſi quia à liberia ff. de liber. agnoſc. vt latè pro-
bat Fachin. lib. 4. controuerſ. iuria cap. 48. verſ.
ſed iſtis vſq; ad finem; Et ita praticatur quoti-
46 die in hoc Dominio, & declarat Senatoa Excel-
lentiſs. mediantibua debitia diſpoſitionibus alie-
nandi huiuſmodi bona fideicommiſſo aſcendenti
ſuppoſita; Et in facti contingentia referente
Amplissimo, & nunquam ſatis laudato D. meo
47 Senatore Rhaodenſe cenſuit Sen. die 21. Iulij
currentis anni 1629. me patrocinante pro mino-
ribus de Rubeis Caſtri Nooenſibus, Quorum
Abaus conſtituto vniuerſali fideicommiſſo, ex-
preſsè prohibuerat omnem, & quamcumque
alienationem, etiam pro dotandis filiabus de-
ſcendentibus, Quia nihilominus, cum conſtaret
nulla alia bona libera extare, diſpenſauit Excel-
lentiſs. ille Ordo, vt bona ipſa alienari poſſent
pro dotatione binarum filiarum ipſorum mino-
rum ſupplicantium ſororum.

48 Quam prouiſionem fieri ſolere etiam io ſu-
premis Tribunalibus Hiſpaniarum teſtatur Pa-
49 dill. loco relato nu. 118. qui auctor ſeq. nu. tra-
dit aliaa limitationes ad eam legem, viz. nō com-
prehendi in ea dotem confeſſatam, ſed tantum
verè receptam, & non contineri caſum, in quo
filiua grauatoa legitimam conſumpſiſſet, Quæ
tamen vltima limitatio nullo modo verà vide-
tur, Tum quia contrarium amplè fuit io hoc ca-
50 pitulo, vti principale negotium probatum, ſu-
perfluus, & inanis omnia fuiſſet labor circa hanc
quæſtionem, cum ſubſiſtente legitima prius
eam alienare deberet grauatua pro alimentis,
quàm ad fideicommiſſaria bona manum appo-
nere, vbi illorum fructua ſufficientes non eſſent
pro illiua alimentis, tum quia obſtaret regula,
quod alteri pro altero inferri non poteſt iniqua
conditio, & quod pœna tantum eius compre-
hendat auctores, Tùm quia ex ſupra firmatis
51 ſalua deſcendentium dignitaa eſſe hoc pacto non
poſſet, contra expreſſam mentem Teſtatoris, vt
innuit D. Merenda loco relato in fine vt ſupra
fuit probatum.

Et ex his ſublata dicuntur in contrarium ad-
ducta, tùm ex communiori ſententia tot Do-
ctorum, tùm quia glo. prædicto verbo obliga-
52 tionis, non loqui videtur de ſumptibua alimen-
torum, ſed de ſumptibua militiæ, vt explicat ibi
Padill. nu. 88. præſertim quia Molina in contra-
riam ſententiam proſiluit ea ratione, quod vti-
litas publica conſideretur tantum in conſerua-
tione maioratus, non in præſtatione alimento-
53 rum ipſis deſcendentibus; Et tamen æquè, imò
maio-

maiorem respicere vtilitatem publicam prestantionem alimentorum descendentibus ipsius testatoris, nè fame pereant, ex supra firmatis concludendum est; Quam conseruationem maioratus, vt de se patet, Quia ea, quæ omnibus pro
54 sunt, ijs, quæ specialiter vtilia sunt, præponuntur, vt apertis verbis legitur in ipsa Authentica res quæ.

Non ommittitur tamen, quòd iuxta tradita per D. Merendam in all. cap. 34. nu. 10. & 12.
55 contracto per fideicommissarium ære alieno; possunt creditores omnes fructus bonorum fideicommisso suppositorum petere, & consequi in præiuditium fideicommissarij, cuius bona libera dicuntur fructus ipsi, Etiamsi Testator pro familiæ splendore fideicommissum instituisset, & fructus pleno iure reliquisset fideicommissa-
56 rio, Quo casu alimenta ex fideicommissi alienatione constituenda erunt pro ipso fideicommissario, & filijs, vt ibi concludit Merenda, qui admonet iudices, ne habenas laxent in decernẽdis his alimentis, cum satis sit, ne cum dedecore viuant liberi secundum morem regionis, & qualitatem familiæ.

Quod autem decretum Iudicis necessarium sit, nec ne, in alienatione bonorum fideicommis-
57 so suppositorum pro dotibus, vel alimentis, aut alijs causis supra relatis, necessarium minimè esse concludit Peregr. all. art. 42. nu. 94. per totum; vbi tamen prius constet alia bona libera minimè extare, quamquam emptores, vt plurimum decretum exoptent, vt tutius bona huiusmodi emere valeant, & sibi cautum sit.

58 Quod tamen intelligi debet, quando agitur de fideicommisso ascendenti; Secus, quando de transuersali agitur, ad quod manus apponi non potest; nisi summa suadente AEQVITATE, vt nè fideicommissarij dignitas valdè læsa remaneat, vt aliquando, licet rarò, obseruare solet Senatus Excellentiss. qui die 3. Iunij 1618. in quadam causa censuit petitam dispensationem, quo
59 ad fideicommissum transuersale non esse concedendam, nisi quo ad alienantem, & eius hæredes, saluo iure vocatorum.

Quamuis eodem anno 1618. die 19. Nouembris ex mera AEQVITATE, & magna suadente
60 causa referente Amplissimo D. Senatore Cattaneo censuit dispensationem Com. Hieronimo Plato pro alienatione bonorum fideicommisso transuersali suppositorum, etiam respectu quorumcumque vocatorum, cum eo temperamento, Vt pars pecuniarum ex venditione soluendarum deponeretur super Banco S. Ambrosij; ad hoc, vt vtilia, siuè interesse ipsius summæ, quod ex banco percipi solet, cederet ad vtilitatem fideicommissi, vt pœnes Egr. Secretarium Landrianum.

Prout anno 1624. die 11. Februarij idem Amplissimus Ordo refferente Amplissimo D. Senatore Com. Aloisio Meltio censuit fauore
61 Amplissimi D. Senatoris Belloni posse permutari domum transuersali, Imò particulari fideicommisso affectam, & eius loco aliam supponi, Quod notatu dignum est, cum non desint multi, qui huiusmodi permutationem non posse fieri scribunt, sed Senatus AEQVITAS omnia cum moderamine perpendit, limitat, & decidit, Apices, & ius positiuum, vbi expedierit, soluendo, & amplius his, quæ de iure gentium sunt,
62 manum apponendo ex causa, vt tradit Lancell. Conradus de iure publico lib. 1. c. 7. de Præside, & Sen. sub num. 11. vers. ordinare solet fol. mihi 521.

63 Ex quibus bonis fideicommissarijs, an deduci possit quarta debita vxori indotatæ per dispositionem Auth. Præterea C. vnde vir, & vxor, contendunt interpretes, & pro affirmatiua latè scripsit post alios Plotus cons. 30. nu. 43. & 44. Vbi probat, quod cum quarta ipsa debeatur miserationis gratia, prohibita non censetur à
64 fideicommissis, nisi expresè hoc esset dispositum, vt tradit Alex. cons. 122. num. 15. lib. 4. & Dec. cons. 165. num. 5.

65 Quamuis veriorem, & AEQIOREM esse contrariam sententiam probet Alba cons. 41. præsertim nu. 4. vbi expresè tradit ipsam quartam non posse detrahi ex bonis fideicommisso suppositis, quam sententiam comprobat Carpan. ad stat. 247. num. 9. lib. 1. & Costa remed.
66 subsid. 2. sub num. 5. vbi tradit saltem procedere in fideicommissis constitutis à maioribus, vt facta ab Auuo, Abauo, & similibus iuxta tradita per Clarum in §. Testamentum plena qu. 40. maximè vers. sed quæro, vbi scribit Feudum
67 nouum dici illud, quod de nouo fuit acquisitum ab ipso Testatore vltimo loco defuncto, habuitque initium in persona illius, qui de eo fuit inuestitus. Et ita respondi ego superioribus annis pro D. March. Paulo Antonio Pallauicino contra Annam Bagnariam, & tandem censuit Ex-
68 cellentiss. Senatus die 27. Nouembris 1627. refferente Amplissimo D. Senatore Io. Baptista
69 Vicecomite decernendo quartam petitam non deberi, verum Marchionem vti patris hæredem teneri ad præstationem annui legati ipsi Bagnariæ relicti per eius patrem.

SVMMARIA.

1 *Appellatione materiæ non venit materiatum, ad quod sua materiã reuerti non potest.*
2 *Vendens farinam, ex qua fuit fabricatus panis, actionem non habet ad panem.*
3 *Contrarium verius in subsidium.*
4 *AEQVITAS vbi subest, idem est iudicandum in similibus.*
5 *Iniquum esset, si emptor mutando formam rei sibi venditæ tollere posset ius creditoris.*
6 *Statutum Papiæ 66. in ciuilibus concedens prælationem in re propria, declaratur.*
7 *Extensio legum fit etiam in correctorijs ex identitate rationis.*

Venditori rei habita fide de pretio, obligata dicitur res ipsa, etiamsi transmutata sit illius forma in aliam rem, vbi emptor non sit soluendo. Cap. LXXXXI.

1 Licet appellatione materiæ non veniat materiatum, ad quod sua materia reuerti non potest iuxta l. quæsitum §. illud ff. de legat. 3. vt de lana, & farina dicitur, ex quibus aliquod fuit constructum, quæ vincuntur a suis specificatis, nec vlterius ad sua reddi valent; Quod secus dicendum est in metallis, quæ semper sua specificata potentia superant, & ad priorem rudem massam facilè conuertuntur, vt exponit tex. ipse, Et sic, qui vendidit farinam, ex qua fabricatus fuit panis, actionem minimè ha-
2 bere dicitur ad panem, tanquam ad propriam rem, cum farinam, non panem vendiderit ex prouisione l. si me, & Titium ff. si cert. peta. & l. Iulianus §. offerri ff. de action. empti.

Tamen de AEQVITATE, vbi nullo alio modo succursum sit indemnitati creditoris in subsidium, facultas ei conceditur vendicandi eamdem farinam, & quamuis aliam rem, pænes quemcunq; reperiatur, etiamsi transmutata sit
3 illius forma, vt per l. interdum ff. qui pot. in pignore habeantur probat Anchar. cons. 184. in fine vers. & hoc est AEQVI, quo loci scribit, quod iura similem AEQVITATEM admittunt,
4 & communes regulæ in alijs casibus, vt l. si cum seruum ff. si cert. petat. Prout sententiam hanc ex professo sequitur Costa remed. subsid. 12. n. 12. cum duobus sequ. licet per errorem adducat Anchar. in cons. 284. non autem in cons. 184. in quo vere hanc explanat materiam.

5 Sicut è cõtra iniquum esset, si emptor mutando formam rei emptæ posset tollere ius creditoris l. qui res §. aream ff. de solut. Et ita eluderet legumlatores l. non dubium C. de legibus, vt expressè probat Laurent. decis. 96. nu. 4.

6 Qui Costa nu. 15. exponit stat. Papiæ 66. in ciuil. concedens venditori prælationem in re propria, & in pretio ipsius, habere locum, etiam si forma rei fuisset mutata per glo. singul. in l. si pupilli §. si Titij vers. Sempronium ff. de negot. gestis, cum in correctorijs etiam fiat extensio
7 ex identitate rationis Surd. decis. 139. & in his nostris terminis latè probat Laurent. all. decis. 96. per totum.

Quam sanè conclusionem notatu dignam esse docet experientia, cum frequenter in foro occurant consimiles casus, dum quis vendit Triticum, farinam, lanam, assides, siuè Tabulas, sericum, linum, & similia, ex quibus panis, nauis, vestimenta, & huiusmodi generis fuerunt fabricata, quæ omnia obligata esse venditori, etiam post mutatam rei formam concluditur in subsidium.

SVMMARIA.

1 *Bona omnia delinquentis describuntur in hoc dominio Mediolanensi statim atq; quis de delicto, per quod venit bonorum confiscatio, est imputatus, eo tamen à possessione minime amoto.*
2 *Bonorum descriptio ob delictum alibi non fit, nisi sequuta sententia condemnatoria.*
3 *Possidere quis præsumitur rem, quæ pænes ipsum reperitur.*
4 *Qui apparenter est in possessione, præsumitur etiã possidere existenter.*
5 *Possidens in dubio præsumitur pro suo possidere.*
6 *No. Const. in tit. de offitio quæst. extraord. cap. hoc quoq; ædictum declarantur.*
7 *Clausula constituti non transfert veram possessionem, sed fictam.*
Contrarium verius nu. 13. & 16.
8 *Possessio vera non acquiritur, nisi effectualiter capiatur.*
9 *Benefitium cap. reintegranda non datur pro possessione acquisita per constitutum.*
10 *Verba Nou. Const. intelligenda sunt in proprio eorum, non in ficto significatu.*
11 *Verba Nou. Constitutionum loquentia de possessione referenda sunt ad veram, & effectualem possessionem, non ad fictam.*
12 *Possessio transfertur etiam ex inutili contractu, quando effectiuam quis acquisiuit possessionem.*
14 *Nou. Constitutionum verba ampliatiuè sunt intelligenda, vt tertij præiuditium euitetur.*
15 *Verba Nou. Const. quæ propriè, & impropriè intelligi possunt, impropriæ potius sunt interpretanda, vt minus à iure communi recedatur.*
16 *Nihil interest Titium possidere, vel Sempronium nomine Titij, vigore constituti.*
17 *Ordinatio Illustriss. Magistratus Extraordin. Redd. in ea materia circa clausulam constituti.*
18 *Fiscus ob delictum, ad instar vniuersalis successoris inuadit, & occupat omnia bona tenta, & possessa, & prout tenebantur, & possidebantur per delinquentem.*

Delinquente possidente certa bona nomine alieno, etiam vigore constituti, non veniunt in confiscatione bona ipsa, si delinquentis bona confiscantur in hoc Dominio Mediolani. Cap. LXXXXII.

Ex præscripta obseruantia in hoc Dominio Mediolanensi describuntur omnia bona delinquentis, statim atque quis de delicto est delatus, ex quo venit

Venit bonorum confiscatio; Itaut etiam aliena
bona in domo imputati reperta describi so-
1 leant non expectata sententia condemnatoria,
amoto minime reo de possessione, vt docet Bar.
2 & alij in l. fi. C. de bo. vacant. lib. 10. Quamuis
alibi huiusmodi descriptio fieri non soleat, nisi
post sententiam, vt abundè scribit Peregr. de
iure Fisci lib. 5. tit. 1. nu. 196.
3 Ex eò enim solo, quod delinquens reperitur
rem habere; præsumitur, quod illam possideat,
quia vt inquit Bal. in l. post sententiam num. 8.
vers. sed nec illud C. de sentent. Et interlocutor,
4 qui apparenter est in possessione, præsumitur
etiã existenter arg. not. in l. Titia ff. de solut.
Peregr. dicto tit. 1. nu. 197. Et in dubio possidens
præsumitur pro suo possidere toto tit. ff. pro suo
5 Peregr. all. tit. 1. nu. 98.
AEQVITATEM tamen sequendo prouisum
fuit per No. Constit. in tit. de officio Quæstorum
Extraord. Redd. cap. hoc quoque ædictum;
6 quod ædicta publicata ad hoc, vt certo termino
quis contradicat, si ius aliquod in bonis descrip-
tis prætendit iuxta tex. in l. diffamari C. de in-
gen. & manumiss. Non noceant his, quorum bo-
na fuerant, seu erant, vbi illi, quorum bona con-
fiscantur, non fuerint in possessione, seu tenuta
dictorum bonorum, & etiam si essent in tenuta,
modo esset nomine alieno.
Hac stante prouisione suboritur quæstio, an
satis sit docere delinquentem tempore delicti
possedisse per constitutum speciale appositum
in alterius fauorem; Quoniam clausula, consti-
tuti, non operatur translationem possessionis
7 realis, sed illius virtute dicitur acquisita ficta
possessio, tantum in animo consistens, non vera,
vt tradit Neapol. in consuetud. Neapol. tit. de
contr. emptionis, verbo tradita, quod etiam
probat in consuetud. instrum. de contrah. empt.
verbo tradita, Tiraquel. tr. de constitut. poss.
in 11. limit. fol. mihi 92. Carpan. ad stat. 398.
num. 213.
8 *Possessio enim* vera non acquiritur, nisi ca-
piatur effectualiter Afflict. decis. 299. num. 7. &
23. *In tantum*, vt sicuti pro possessione ficta per
constitutum acquisita non datur beneficium
cap. Reintegranda pro restitutione prætensi
9 spoliati vt not. Paul. in l. si sorori C. de iur.
de lib. & Bal. in rubr. extra de causa possess. &
propriè col. 4. & in cap. t. de controuers. inter
masculum, & fœminam, copiosè Afflict. decis.
299. num. 13. Ita multo minus vigore consimi-
lis constituti affirmari potest delinquentem
nomine alieno possedisse, vt restitutioni statim
sit subiecta talis proprietas, maximè cum verba
constitutionum intelligi debeant in proprio
eorum, non in ficto significatu l. 3. §. hæc verba
10 ff. de negotijs gestis l. non aliter ff. de leg. 3.
Ias. in l. moræ nu. 33. ff. de acquir. hæred. & in-
terusurij constit. probat D. Bimius cons. 23.
nu. 13.
11 Et sic verba ipsa refferri debeant siuè ad pos-
sessionem ciuilem, siuè ad naturalem, aut realem
actualem, ac vel corporalem, & manualem, effe-
ctualemq; non ad fictam prouenientem ex cau-
sa constituti, de quibus terminis abundè Plotus
in l. si quando nu. 54. & 55. C. vndè vi Tiraquell.
all. tr. de constit. possess. limit. 7. nu. 43. Quo
loci inquit, quod etiam ex inutili contractu
transfertur possessio, quando ipsa possessio verè,
12 & actualiter traderetur iuxta tex. in l. 3. §. si vir
vxori ff. de acquir. possess.
13 De AEQVITATE tamen contrarium verius
esse videtur, vbi fraudis suspicio aliqua non con-
curreret; Tum quia prouisio ipsa N. Constit. eius
effectum plenè sortiretur, ne per descriptiones
in iura tertij penes delinquentem existentia con-
tradictionum molestia quodãmodo læderentur,
& impensa afficerentur, Tum quia benignius,
& ampliatiuè intelligi debent illius verba, vbi
14 agitur de tertij præiuditio, cui minus præiudi-
cari debere, quã fieri posit in materia No. Cost.
& statutorũ tradit. Boss. tit. de foro cõpet. n. 14.
quem sequit. D. Bimius in all. cons 23. num. 15.
15 Quia verba, quæ possunt propriè, & impropriè
intelligi, potius intelliguntur impropriè, vt mi-
nus à iure communi recedatur, Dec. cons. 268.
nu. 3. & D. Bimius cons. 113. num. 54. Tum quia
per clausulam, constituti, ex communiori, &
16 AEQVIORI Doct. sententia veram, & realem
possessionem transferri probat idem D. Bimius
cons. 21. nu. 3. vbi inquit, quid interest Titium
possidere, vel Sempronium nomine Titij, cum
Sempronij ministerio dicatur Titium posside-
re l. quod meo ff. de acquit. possess. Tiraquell.
in all. tr. de constit. possess. par. 2. ampliat. 1. nu.
7. circa finem, Quam materiam scilicet posses-
sionem, ex constituto, resultantem copiosè exa-
minat D. Merenda lib. 3. controuers. cap. 21.
per totum, & ante eum D. Marta de claus. par.
1. claus. 20. vbi plura distinguit, & declarat, re-
gulariterq; pro absoluto habet nu. 4. Constitu-
tum operari translationem possessionis ad
quoscunq; effectus per l. mulier, vbi glo. & Bar.
ff. de rei vendicat. Argel. tr. de legit. contradict.
qu. 2. art. 1. nu. 10. faciunt tradita per Costam
cons. 10. nu. 13. & de claus. conuent. claus. 70.
num. 2.
Prout de eiusdem Constituti vi, & potentia
scribit Gratian. discept. forens. cap. 113. nu. 71.
cap. 317. nu. 19. ac plenius cap. 231. num. 17. Et
17 ita declarauit Ill. Magistratus Extraord. Redd.
mense Septembris 1555. in causa Buzineti Tri-
uiliensis, qui docabat per publicum instrumentũ
emisse à delinquente certa bona, quæ in instru-
mento constituerat venditor se possidere nomi-
ne Emptoris, per solitam clausulam, constituti,
etiam si emptor non docuisset se esse in actuali
possessione.
Fiscus enim ad instar hæredis tanquam vni-
uersalis successor inuadit, & occupat omnia bo-
18 na tenta, & possessa, & prout tenebantur, & pos-
sidebantur per delinquentem l. fi. C. de ædict.

D. Adr. tol. in tantum, vt res quas delinquens iure conductionis, depositi, commodati, vel alio titulo tenebat pro iure detentionis transeant in Fiscum l. fin. C. de bon. Vacant. Peregr. dicto lib. 5. de iure Fisci tit. 1. nu. 196. in fine; Idcirco sicuti vigore Constituti delinquens possidebat nomine emptoris, Ita & Fiscus, qui propterea tenetur ad eorum bonorum relaxationem, absq; alia contradictione, & iuris solemnitate, vbi apertè constet rem alieno nomine esse possessam.

SVMMARIA.

1 *Spoliatus ante omnia est restituendus, etiamsi facto Iudicis id euenit.*

2 *Sepeliendus quis est in Ecclesia Parochiali, vbi alibi sepulturam sibi non elegit.*

3 *Parochus cadauere spoliatus, ante omnia est restituendus, maximè si Sacramenta defuncto administrauit.*

Contrarium verius nu. 6.

4 *Sepulturæ electio fieri potest etiam tacitè.*

5 *Sepulturam eligere videntur aduenæ, & viatores in ea Ecclesia, cuius Parochus sibi Sacramenta administrauit.*

6 *Corporis humati vexatio euitanda est.*

7 *Religionis causa, in ambiguis stricta ratio spernitur.*

8 *Cadauera insepulta relinquere maximū dedecus est.*

9 *Sepulturæ tradere cadauera laudabile est.*

9 *Dauid laudauit eos, qui Saulem à se interfectum humarunt.*

9 *Annibal pœnus laudatur, eo quia Paulum Emiliū, mox M. Marcellū, & Tiberium Graccū interemptos humari, & eis pias exequius fieri iussit.*

10 *Creditor non potest impedire sepulturam eius debitori.*

10 *Appellatio denegatur, quotiescunq; res non patitur dilationem.*

11 *Reipublicæ interest, ne cadauera insepulta remaneant.*

12 *Sepulturā prohibens cadaueri graui pœna tenetur.*

13 *Sepelire mortuos quis cogi potest, vbi absq; incommodo, & facilè possit exequi.*

13 *Pestis tēpore ad quid quis teneatur versus infectos*

15 *Ludouici XI. Gallorum Regis Pietas.*

16 *Sepultus semel debet ibi perpetuo manere.*

17 *Beatorum ossa honoris causa transferuntur.*

Spoliatus cadauere non restituitur ante omnia, & sic in hoc limitatur regula, quod spoliatus ante omnia restitui debet. Cap. XCIII.

1 TRitum, & regulare est, spoliatum ante omnia esse restituendum, tam si facto partis, quam ipsiusmet Iudicis de facto procedentis, & iura spernentis id euenerit, vt per totum tit. de restit. spol. & ex Menoch. recuper. remed. 8. nu. 3. & 26. Magon. decis. Florent. 120. nu. 6. traditum est supra in cap. 45. nu. 38. cum sequ. plur. & probat Crau. cons. 140. nu. 2. Surd. cons. 168. nu. 26. & Gratian. lib. 4. discept. for. cap. 743. nu. 6. cum sequ. plur. & cap. 739. nu. 25. cum sequ.

2 Adeò quod, cum in Ecclesia Parochiali sepeliri debeant cadauera morientium, qui sepulturam minimè elegerunt, præsertim forensium in Ciuitate defunctorum, vt concludit Archid. in cap. 1. num. 3. de sepultur. in 6. & tradit Boer. decis. 175. si de facto fuerit cadauere spoliatus Parochus, dum illud sit in alio loco humatum, ante omnia restitui debeat, maximè si per Pa-
3 rochum fuerunt morienti administrata Sacramenta Abb. in cap. 1. num. 4. de sepulturis summa Siluestr. verbo sepultura num. 8. cum seq. Ric. in praxi fin. Eccles. decis. 659. num. 1. & 2. Quoniam ius sepulturæ pendet multum ab administratione Sacramentorum, & illius electio fieri posse etiam tacitè Pe. de Vabal. de quarta Parochi cap. 6. nu. 18. & 19. Viatores verò, &
4 Aduenæ morientes, videntur tacitè elegisse sepulturam per istam Sacramentorum administrationem Butr. in cap. 1. nu. 9. & in cap. in nostra num. 3. de sepult. & probat Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 104. nu. 37. cum sequ. qui nu. 75. scribit ex decreto Sac. Concil. Trid. sess. 25.
5 cap. 13. deberi quartam Parochialem Parochiæ, in qua defunctus recipiebat Sacramenta, etiam si sepulturam sibi elegerit in alia Ecclesia.

6 De AEQVITATE tamen antè omnia non restituitur spoliatus cadauere ad euitandam corporis humati vexationē, vt probat Innocent. in cap. cum liberum de sepulturis, & ita de AEQVITATE iudicare solere Rotam Romanā testatur Cassan. in Catologo glo. mondi par. 2. consider. 5. vers. de gloria autem. Gramat. decis. 82. nu. 2. Et post multos alios per eum relatos probat Menoch. recuper. remed. 1. nu. 446. Quia
7 in ambiguis pro religione stricta ratio spernitur, vt testatur Papin. in l. sunt personæ ff. de religios. & sumpt. funer.

8 Maximum etiam dedecus esse existimarunt antiqui, si in sepulta relinquerentur cadauera l. quod si nulla in fi. ff. de relig. & sumpt. funerum; Et è contra tanta fuit antiquorum in cadaueribus humandis religio, vt etiam ipsimet inimici impium existimarint, si inimicorum sua manu interfectorum corpora insepulta pate-
9 rentur, exemplum tradit Menoch. sub. nu. 445. de Dauid Rege, qui laudauit Tabes, & Galad, ex eò, quod Saulis à se interfecti inimici cadauer humauerat & de Annibale Pœno, Romanorum perpetuo hoste commemorat, qui pias exequias celebrauit Paulo Aemilio, apud Cannas trucidato, ac M. Marcello, & Tiberio Gracco, apud Trebiam confossis, & alijs Romanis Ducibus.

Hinc eliciunt Scribentes non posse impediri per creditorem, ne debitoris mortui corpus sepeliatur

pelíatur

pelliatur, minusq; audiendum esse creditorem
10 ea de re appellantem, vt tradit Specul. tit. de
appell. §. in quibus vers. octauo, Quia est res
dilationem non recipiens Gramat. all. decis. 82.
sub 2. Reipublicæ enim interest, ne corpora
mortuorum insepulta dimittantur, maximè pro
11 conseruanda Ciuitate à Pestilentia, quam fœ-
tores producunt, ex quo grauis imposita est
12 pœna impedientibus sepulturam cadaueribus,
Lcum sit iniustum, & in Auth. seq. C. de sepulcr.
viol. Grama. rel. decis. 82. sub nu. 3. qui in fine
tradit ita iudicare solere in magna Curia.

Quippè quod vbi alius non sit, qui mortuum
sepelire quærat, si quis absq; suo incommodo,
13 & facilè possit exequi, iure etiam naturali præ-
cepto compellitur sepelire mortuum, quia tunc
huiusmodi misericordiæ opus in præceptum
cadit Azor. par. 2. institut. moral. lib. 2. cap. 3.
vers. cæterum fol. mihi 716. quo loci ex Diuo
Antonino 3. par. Historiar. tit. 22 §. 3. narrat pe-
ste seuiente quosdam contra Christianam pie-
tatem huiusmodi misericordiæ opus prætermi-
sisse, & si humanæ prudentiæ est, & de ratione
medicinæ, vitare peste infectos; Tamen contra
14 dilectionem, & Christianam pietatem subtra-
here infectis necessaria, seu non ministrare ani-
mæ, & corpori necessaria, vt habeantur tanquam
Ethnici, & Publicani, Quidquid in contrarium
scribat Ang. in Auth. vt defuncto funer. in prin-
cip. à Grammat. & alijs reprobato.

Cuius religionis intuitu Ludouicum XI.
Gallorum Regem noluisse permittere amoueri
cadauer Agnetis Pulchræ concubinæ illius patris
15 in medio chori humatum, vt ad alium locum
transferri posset, scribit Cassan. all. consider. 5.
vers. Quod pulchrè demonstrauit, etiam si im-
pedimento esset Sacerdotibus tale sepulcrum,
& etiam si viuente patre sibi multum aduersata
fuisset ea mulier.

Quam conclusionem, quod sepultus non de-
beat exhumari, etiam in cadaueribus infidelium
Iudeorum procedere habetur in cap. sicut de
Iudeis, quia semel sepultus decet ibi perpetuò
remanere, nec possunt eorum ossa de loco trans-
16 ferri l. nemo C. de relig. & sumpt. fun. & tra-
dit Cassan. rel. consider. 5. vers. de gloria autem
verbo, & adeo; Quod tamen limitatur in Beatis,
quorum ossa honoris causa transferuntur de li-
17 centia superiorum, vt tradit ibidem Cassan.
verbo imò etiam, ac habetur ex traditis per
Azor. instit. moral. lib. 4. c. 8. per totum par. 1.

S V M M A R I A.

1 *Pupillorum curam habere interest reipublicè.*
Mater efficitur indigna successione filij pupilli, si statim ei non petijt tutorem nu. 2. etiam respectu legitimæ num. 5.
3 *Verbum, confestim, significat aliquando, cum primum quis poterit.*
Verbum confestim, in materia petendi tutorem filio pupillo, extenditur vsq; ad tempus quatuor mensium nu. 4. & ad annum nu. 12.
6 *Mater tenetur petere tutorem filio pupillo, dupliti ratione, scilz. pietatis, & succedendi causa.*
7 *Lactantij Firmani sententia circa Dei prouidentiã versus bruta, & versus hominem.*
8 *Homo hominem tueri, fouere & diligere debet.*
9 *Mater, nõ petendo tutorem filijs, & ad secunda vota transeundo summam committit crudelitatem.*
10 *Crudelitas dicitur vitium excedens modũ humanũ.*
11 *Diui Ambrosij sententia circa hominis definitionem deducitur ab humo, quia nihil cuipiã eripit, sed quia dicitur omnia, largitur omnibus.*
12 *Mater habet tẽpus anni ad petendũ tutorem filio.*
13 *Proximioribus, siue magis coniunctis, fortius concedi debet beneficium concessum remotioribus.*
14 *Mater admittitur ad luctuosam filij hæreditatem.*
15 *Mater tenetur intra annum petere curatorem ventri prægnanti.*
16 *Mater tenetur ante annũ petere tutorem filio, si ille tempore mortis patris habet annos tresdecim, & mẽsem vnũ, aliter priuatur successione, si decedat.*
16 *Mater excusatur per nouem dies, si ei obiit aliquis propinquus.*
17 *Contrarium tradit Maranta.*
18 *Anni tẽpus, quod matri competit ad petendũ tutorem, ei non prodesset, si se mi... asset ad vltimos dies anni, intra quos tutela peti, & decerni non posset.*
16 *Contrarium probat D. Senator Bellonus.*
20 *Mater excusatur à pœna ob non petitum tutorem filio, si & ipsa minor est.*
21 *Etiamsi maior exinde facta esset, quia sufficit, quod minor esset tempore mortis viri.*
22 *Aetas matris attenditur habita ratione iuris communis, non statuto. ...*
23 *Contrarium probat Maranta, & Gabriel.*
24 *Statuti verba perpendenda sunt, quia si de actu particulari loquitur, procedit prima opinio, si de actibus generalibus, secunda opinio locum habet.*
25 *Filius vbi decederet, postquam factus est adultus, mater non priuatur illius hæreditate, etiamsi tutorem illi non petierit tempore debito.*
25 *Pestis tempore non labitur tempus matri.*
25 *Andreæ Alifceri Vicarij Prætorij, & Senatoris Iacobi filij mentio.*
26 *Mater quando excluditur à tutela filiorum.*
27 *Mater non redit ad tutelam, vbi ea fuit semel priuata, nisi in subsidium,*
28 *Mater ob neglectam filiorum tutelam, & impietatem huiusmodi, excluditur ab eorum successione.*
29 *Matris negligentia in petendo tutorem filiis, consideratur ex lapsu quadrimestris.*
30 *Negligẽtia matris ex lapsu anni tantũ cõsideratur.*
Mater etiam lapso anno, & nouem diebus potest petere tutelam filiorum nu. 31. & 32.
33 *Contrarium probat Maranta.*
Tutela decretatio, non expectato responso matris, vel durante termino ad respondendum, nulla dicitur nu. 34. & 35.
Mater non admittitur ad tutelam iam alteri decretam, tanquam re non integra nu. 36. & 40.

Mater

Mater iterum citanda eſt, vbi rurſus decerni debet tutela, aliter nulliter agitur nu. 37. & 43.

38 *Tutelæ decretatio alieni facta ſub falſa cauſa nulla redditur.*

39 *Moram committere non dicitur is, qui contendit, & litigat ſuper negotio.*

Mater, quæ ſe declarauit velle nubere, excluditur à tutela filij, licet pœniteat, quia ſemper culpa eius præceſſit nu. 41. Contrarium probat Sen. Bellonus, & Caroc. nu. 42.

43 *Mater iterum citanda eſt, an tutelam filij ſuſcipere velit, quando denuo ipſa tutela decernenda eſt ob mortem primi tutoris, cui fuit decreta citra culpam matris.*

44 *Pacto mutato, etiam in minima parte, mutatur totum ius.*

45 *Matris volũtas negatiua in recuſatione tutelæ, non præſumitur, niſi ſe declaret, vel labi tempus permittat.*

46 *Mater, quæ tutelam filij non accepit, vt ipſi filio prodeſſet, non dicitur culpam commiſſe.*

47 *Mater tenetur petere tutorem filio, non ſolum ſemel, ſed quotieſcunq; ſine tutore remanſerit filius.*

48 *Legis diſpoſitio dilatãda eſt de ſimilibus ad ſimilia.*

49 *Regula, excluſus ſemel à tutela ſemper excluſus, intelligitur de eo, qui propria culpa fuit excluſus.*

50 *Minor excluditur à tutela ob minorem ætatem.*

51 *Tutori datiuo locus eſt, quando excluditur teſtamentarius.*

52 *Minor factus maior admittitur ad tutelam, a qua primo fuerat excluſus ob minorem ætatem.*

52 *Ceſſante impedimento, ceſſat effectus impedimenti.*

53 *Regula, ſemel excluſus, ſemper excluſus, in fideicommiſſis procedit, quando excluſio eſt perpetua, non autem eueniente caſu.*

53 *Fœmina admiſſa ad fideicommiſſam ob deficientiam maſculorum, ſuperuento maſculo, fideicommiſſum abdicatur a fœmina, & maſculo traditur.*

54 *Nouæ Conſtit. & ſtatuta caſum ommiſſum relinquunt diſpoſitioni iuris communis.*

55 *No. Conſt. in tit. de Tutelis declarantur.*

56 *Io. Baptiſtæ Arconati Senatoris Ampliſſimi mẽtio.*

57 *Decretum Senatus, quo tutela decreta eſt matri, quæ ad ſecunda vota conuolauit.*

58 *Octauiani Piccenardi Senatoris Ampliſſimi honorifica mentio.*

59 *Pe. Franciſci Corij Senatoris Ampliſs. mentio.*

60 *Decretum Senatus, quo diſpenſata fuit mater, quæ ad ſecunda vota tranſiuit, etiamſi tutelæ rationes non reddidiſſet, modo eas redderet termino menſis.*

Mater habet tẽpus anni ad petendũ tutorem filij, nè incidat in pœnam priuationis hæreditatis, licet de rigore breue tempus ſibi concedatur. Cap. LXXXXIV.

Vpillorum curam habere Reipub. in-
1 tereſt, cum illis ſubuenire omnis ſua-
deat ratio, vt explicat Imperator Se-
uerus, cuius verba reffert Modeſti-
nus in l. 3. ff. qui pet. tut. & cur. Intantum, vt
filij pupilli ſucceſſione indigna reputetur ma-
ter, quæ tutorem ei ſtatim non petijt, vt diſpo-
2 nit Tex. in l. 2. & 3. ac etiam in l. vlt. eodem tit.
Vbi apertis verbis cauetur matrem expelli, &
priuari legitima hæreditate filij in pupillari
ætate defuncti, cui tutorem conſtitui neglexe-
rit, aut prioribus tutoribus excuſatis, reiectisuè
confeſtim aliorum nomina non dederit, Id quod
etiam cauit Vlpian. in l. ſiue ingenua §. ſi mater
ff. ad ſen. conſ. Tertull. vbi repetita leguntur ea
verba Imperatoris Seueri regiſtr. in all. l. 3. ff. qui
pet. tut. vel cur.
3 Quamuis verbum illud confeſtim (quod in-
terpretatur ibidem gl. intelligitur, cum primum
poterit iuxta gl. in cap. quia propter, Verbo
mos, extra de electione, & in cap. cum olim,
cauſam, verbo cum ſtatim de reſtitut. ſpol. Idem
tradit Azo. in ſumma C. ad ſen. conſ. Tertull.
nu. 4. & C. qui pet. tut. nu. 3. D. Senator Bellonus
4 lib. 1. de incont. cap. 109. nu. 6.) ad tempus qua-
tuor menſium ampliare placuerit ſcrib. per tex.
in Auth. Presbiteros, & l. 2. vbi Bar. & Aug. C.
de Epiſcopis, & Clar. Idem Bar. in l. 2. §. confe-
ſtim ff. ad Tertull. Coſta remed. ſubſid. 10. nu. 13.
& antè cum Annania conſ. 100. nu. 2.
5 Quæ priuatio matris extenditur etiam ad
portionem legitimæ, vt voluit Bal. conſ. 140.
lib. 1. quem ſequitur Maranta in repet. l. is poteſt
nu. 188. ff. de acquir. hæred.
6 Duplici etenim ratione tenetur mater ad pe-
tendum tutorem filijs, viz. primo materna pieta-
te, ſecundo ſuccedendi cauſa, vt tradit Angel.
de Vbal. conſ. 118. num. 2. quem ſequitur Viu.
deciſ. 460. ſub num. 8. Qui auctor ex Lactantio
7 Firmiano lib. 6. diuin. inſtitut. cap. 6. ſcribit,
quod Deus, qui cæteris animantibus ſapientiam
non dedit, & munimentis ab incurſionibus, &
periculis tutiora generauit; Hominem verò
quia nudum fragilem formauit, vt eum ſapien-
tia potius inſtrueret, dedit ei præter cætera,
hunc Pietatis affectum, vt homo hominem tuea-
8 tur, diligat, foueat, contraq; omnia pericula &
accipiat, & præſtet auxilium, cum ſummum in-
ter homines vinculum ſit humanitas, quis
quis diſrumpet, nefarius, & parecida exiſti-
mandus eſt.
9 Sicuti mater filijs tutorem non petendo, &
ad ſecunda vota tranſeundo, crudelitatem ſum-
10 mam committit erga miſeros filios, quæ cru-
delitas dicitur vitium, humanum excedens mo-
dum iuxta D. Tho. 2. 2. qu. 157. art. 1. quam ſe-
quitur Viu. all. deciſ. 460. nu. 11. vbi Diui Am-
broſij lib. 3. de officijs cap. 3. ſcitum illud dictum
11 reffert; Conſidera homo, vndè nomen tuum aſ-
ſumpſeris ab humo, quæ nihil cuipiam erripit,
ſed omnia largitur omnibus, & diuerſos in vſus
omnium animantium vſus miniſtrat.
12 De AEQVITATE tamen mater habet annũ
ad petendum tutorem filijs, vt per l. ſciant C. de
legit. hæred. & per §. ſed quem admodum inſtit,

ad

ad sen. cons. Tertill. probat Gratian. decis. March. 177. nu. 1. quo loci scribit per dispositionem dictæ l. sciant, correctum esse rigorem antiquum, quod statim debebat petitutor per matrem, de quo in all. ll. ff. qui per tut. & curat. ac ff. ad sen. cons. Tertill. idem probat Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 72. nu. 19. Quod etiam admittit Surd. cons. 175. sub nu. 30. asserens ex mente Aret. in §. fi. nu. 1. instit. ad Sen. Tertill. opinionem esse magis Aequum, & antè eum idẽ probat Maranta in all. l. is potest nu. 189. in fin. ff. de acquir. hæred.

Ratio est, quia licet tex. in dicta l. sciant, loquatur in alijs personis coniunctis, Tamen extenditur etiam ad matrem, & Auiam, ne sint deterioris conditionis, vt explicant ibi Bart. & cæteri, ac Bal. cons. 288. quidam decessit in fi. lib. 2. & cons. 297. col. fin. lib. 3. Quia fortius beneficium ipsum concedi debet matri, & Auiæ,
13 tanquam magis coniunctis Gratian. in all. decis. 177. nu. 2. & cit. cap. 72. n. 19. & 20. Aequum
14 enim, & rationabile est eam admitti ad luctuosam filij hæreditatem l. fi. C. de instit. & substit. Ceph. cons. 433. nu. 12. lib. 3. & Gratian. all. cap. 72. nu. 22. ac Morot. resp. 82. in fine.

Cuius pietatis intuitu tenetur etiam mater petere curatorem ventri prægnanti intra annum
15 ex AEQVITATE, quamuis alias intra nouem menses id facere teneretur, vt post Bal. in l. precibus sub nu. 22. C. de Impub. & alijs substitut. probat Gratian. recitat. cap. 72. nu. 1. & num. 29. cum sequ. plur. vbi ad contraria respondet, & illa tollit; Idem antè eum tradit Maranta in repetitione l. is potest n. 184. ff. de acquir. hæred. vbi quamplures alias tradit ampliationes, & limitationes à nu. 179. vsque ad nu. 202. exactissimè materiam examinando.

Aliam etiam præter eos addo limitationem,
16 vt scilicet mater non habeat annum ad petendum tutorem, quando filius tempore mortis patris haberet tresdecim annos, & vnum mensem, quia si tunc penultima die decederet filius in *pupillari* ætate, antequam mater petijsset tutorem, ad illius hæreditatem non admitteretur mater, vt probat idem Bal. in cons. 432. iste casus in fin. lib. 2. quem sequitur Gratian. citat. cap. 72. n. 4. in fine, Qui Auctor in cap. 243. n. 18.
16 lib. 1. Scribit excusari etiam matrem, si decesserint ei propinqui, & consanguinei, saltem per nouem dies, in quibus non potest inquietari, Itaut si illo anno plures eius propinqui obierint, possit habere excusationem plurium mensium.
17 Quamuis contrarium concludere videatur Maranta in all. repet. l. is potest num. 189. ff. de acquir. hæred. dum tradit matrem habere totum annum, nulla alia distinctione facta, & si sub eodem numero vers. Hoc autem concludit, quod si mater se nimium arctasset in fine anni ad pe-
18 tendum tutorem, & pupillus esset mortuus in fine anni, de quo anno supererant pauci dies, Intra quos verisimiliter non potuisset peti, & decerni tutela; tunc priuatur hæreditate, & successione filij mater, ac si post annum mortuus esset per Alex. in l. cum stippulatus nu. 11. ff. de verb. oblig. & copiosè Corn. pleno consilio 147. lib. 1. Cui sententiæ resistunt ea, quæ ex Gabr. & alijs tradit D. Senator Bellonus alleg.
19 cap. 109. nu. 6. Vbi scribit excusari matrem, etiã si pauci dies anni restarent ad petendum tutorẽ.
20 Prout ab eadem pœna priuationis hæreditatis filij excusatur etiam mater, quando & ipsa minor est, quia tunc propter eius imbecilitatem ætatis à petitione tutoris excusatur l. fi. C. si aduersus delictum, glo. in §. quemadmodum verbo diem quod inst. ad Sen. Cons. Tertill. Eugen. cons. 33. n. 107. & probat Gratian. all. decis. 177. nu. 5. & cap. 72. nu. 8. Maranta in all. l. is potest nu. 191. Surd. cons. 175. nu. 36. Qui nu. sequenti scribit idem etiam procedere, si interim maior facta esset mater per ea, quæ tradit Ias. in l. minoribus num. 7. C. de his quibus vt indignis, Maranta all. nu. 191. vbi ait sufficere, quod ma-
21 ter fuerit minor tempore mortis mariti, etiamsi per triduum efficiatur maior iuxta glo. in l. 1. C. in quibus casibus in integrum restitutio non est necessaria, & in l. minoribus C. de his quibus vt indignis.
22 Quam opinionem procedere etiam, quando vigore statuti, vel Constitutionis quis maior reputaretur ex ætate annorum viginti vel circa probat Gratian. all. decis. 177. nu. 89. cum sequ. plur. licet contrarium tradit Maranta in cit.
23 repet. l. is potest sub nu. 191. ex Gabr. lib. 6. com. opin. tit. de tutelis conc. 1. nu. 53.
24 Pro quarum opinionum conciliatione consideranda sunt verba statuti, an scz. ea ad certos actus referantur, quo casu verior diceretur Gratiani sententia, vt subijcit ipse nu. 14. & 15. Si autem statutum esset generale, & omnia compræhenderet, tunc procederet contraria opinio.
25 Si tamen filius decederet factus adultus, tunc non procederet prohibitio successionis matris, quæ filio omnino succederet, etiã si ei tutorẽ intra annum non petijsset l. matres C. ad Tertull. Maranta in sæpius cit. l. is potest num. 192.

Supradicta tamen non procederent tempore pestis, cum eo tempore non labatur istud tẽpus, & probat Galin. de verb. signif. lib. 10. cap. 27. nu. 552. fol. mihi 295. à tergo nu. 92. Quoniã verò materia hæc tutelæ decernendæ matri, & similibus, frequens est in foro, & multi occurrũt casus, in quibus tutela, vel denegatur, vel conceditur matri, subijcitur responsum à me pro-
25 latum superiori anno coram Eximio I. C. D. Andrea Alifero Vicario Prætorio huius Medio-
26 lanensis Ciuitatis, & D. Amplissimi Senatoris Iacobi Aliferi condigno filio, In quo multa dubia resoluta videntur.

Pro

Pro D. Beatrice Ferraria Vulpia.

Adsit Virtus Spiritus Sancti.

EXclusionem matris à filiorum tutela, his sequentibus tantum casibus statuisse leges habetur, viz. quando ad secunda vota transiuit,
26 quia suspecta effecta est, quæ semper talis durat, etiam si vidua postea romanserit, ob illecebrê animum, Viu.decis.462. nu.5.& 6. vel transire se declarauit, licet pæniteat, quia ex hoc mobilis dicitur, vt multi voluerunt; Quamuis contrarium verius esse probat D. Senator Bell. lib.2.de incont. cap. 38. nu. 4. Item quando negligens fuit in suscipienda tutela, permittendo labi tempus à legibus statutum pro ea suscipienda, vel ei renunciauit, ob litem pietatis, & debiti obsequij officium, vt declarat Anan.cons. 101.n. 2. post Bar. in l. Tutor sub nu. 4. vers. aut mater ff. de tut. & curat. dat. ab his. Et his casibus
27 ad tutelam non redire matrem, nisi in subsidium, & defficientibus legit. tutor. post Specul. probant Socin.cons.85.nu. 16.lib.3.Tiraquel.tr. cessant causa limit. 12.nu.10. Honded. cons. 23. num.17.cum sequ.Mising.sing.obser. 83.cent.3. Costa de re integra dist. 10. per totum vbj multos alios citat.& præsertim Surd. decis.106. His addo eumdem Surd.cons.159.per totum Morot. omnino videndum resp. 74. n. 7.cum tribus seq. vbi latissimè hanc pertractat materiam Caroc. decis.129.num.7.cum sequen. & Viui. all. decis.
28 462.& decis.460.per totum, vbi num. 7. scribit, quod ob huiusmodi crudelitatem, & impietatem, ac negligentiam erga miseros pupillos redditur mater omnino exclusa ab eorum successione.

Cum autem D. Beatrix nec in suspicionem transitus ad secunda vota inciderit, nec negligens fuerit in petenda tutela filiorum, minusq; ei spontè renunciauerit, non dicitur esse in casu exclusionis a tutela ipsa, Quæ negligentia con-
29 sideratur ex lapsu quadrimestri iuxta tradita per Costam remed.subsid. 102. nu. 13.& Morot. all.resp. 74. nu. 9.per ea, quæ scribunt Doct. in Auth.matri, & Auiæ C. quando mul. tutelæ of-
30 fitium, Quamuis lapsum anni requiri ad constituendam matrem morosam, & negligentem, habetur in l. sciant C. de legit. hæred. & tradit Add. ad Anan. in all.cons. 101. in princip. ac probat Gratian. decis. Marcli.177. nu.1. ac Viu. decis.462. nu. 1. cum sequ. Bereta cons.118. sub nu. 7. Immò etiam lapso anno posse matrem tutelam petere probat idem Gratian. forens. di-
31 sceptat. 28.n.21. lib.1. quod etiam probat Ant. Gabriel lib.6.concl.tit.de tutelis concl. 1.nu.74. Vbi inquit matrem vltra annum habere etiam nouem dies ad petendum tutorem alijs, licet
32 contrarium tradat Maranta in repet.l. is potest
33 sub nu.189.vers.& quia ff.de acquir. hæred.

Et vt negligentiam, aut moram, simulq; spontaneam renunciationem non interuenisse in hoc casu comperiatur, Distinguenda sunt tempora; Vel enim agitur de decretatione tutelæ facta in D. Io. Paulum, & sciendum est, quod defuncto quon.Benedicto eius viro mense Februatij 1626. monita fuit D. Beatrix die 27. Martij ad instantiam Io. Pauli, vt infra mensem deliberaret, an tutelam suscipere vellet, iuxta dispositionem No. Constit. quo termino pendente, recursum habuit D. Beatrix ad Sen. Excell. petendo terminum ipsum prorogari, vt eius fratres, & consanguineos in loco Serrauallis degentes consulere valeret circa acceptationem, vel repudiationem tutelæ, quam prorogationem per mensem eidem concessit Sen. Excell. die 26. Aprilis; Sequenti verò die 28. eiusdem mensis, nulla habita ratione dictæ prorogationis, & quod adhuc terminus mensis competebat Beatrici ad deliberandum, sub erroneo prætextu, quod tacitè recusaret tutelam D.Beatrix, eam sibi decerni subripuit Io. Paulus exclusa matre, & sic nulli-
34 ter, vt probat Bar. in all. l. tutor sub nu. 4. ff. de tut. & cur. datur ab his.

Quare habito maturo consilio cum fratribus, litem mouit D. Beatrix contra dictum Io. Paulum, vt circunscriberetur decretatio tutelæ in ipsum facta, tanquam de facto, & nulliter de-
35 creta Bal. in Auth. eisdem pœnis nu. 1. C. de secund.nupt.Surd.cons.159.nu.10.& nu.16.quam lite pendente, cum mulier hæc vexata valdè diceretur, & lis in longum petraheretur, sibiq; per communes amicos persuaderetur, Io. Paulum tanquam in cælibatu viuentem, & filijs carentem, probabiliter valdè posse meliorare conditionem eius filiorum, si tutelæ onus eidem relinqueretur, Id quod sanè, & ipsa mater agnoscebat, quodammodo coacta ad conuentiones cum eo venit die 16. Iunij eiusdem anni, ex quibus tutelam iam decretam pænes Io. Paulum permanere acquieuit, modo filij pænes ipsam alerentur, vt ex ipsis conuentionibus liquet, Et sic, nec expræssè, nec tacitè, spontè consensit deputationi Io. Pauli, sed coacta, dum cum eo litem sustinere cogebatur, acquieuit dictæ decretationi, & vt proprijs filijs proficeret ob futuram spem successionis dicti Io.Pauli (vt re, & breue euenit, vt notorium est), & sic quatenus iuxta recitatorum Doctorum opinionem, du-
36 rante tutela Io. Pauli ad eam admitti non potuisset D. Beatrix, tanquam re non integra, ex fundamentis adductis per Honded. cons. 23. nu. 20.lib.2.& Costam dist.10.nu.13.de re integra.

Eò autem defuncto, hæredibus institutis pro dimidia filijs D. Beatricis, factus est locus decretationi noui tutoris, qui inscia D. Beatrice, eaq; non citata creatus fuit Reuer. Io. Petrus Vulpius, & sic iura, & auctores, vt supracitati nō obstabant, quin tutelam reassumere posset D. Beatrix, & quin necessario iterum citanda esset antè illius decretationem, Tum quia non fuit in mora petendi, quo casu tutela de facto, & ea

non

37 non monita, alio decreta, nihil releuat, vt pro-
bat Surd. all. conſ. 159. nu. 16. Tum quia in ali-
quam Inſpicionem nunquam incidit per tranſi-
tum ad ſecunda vota, vel expreſſionem huiuſ-
modi cogitationis; Tum quia minimè renun-
ciauit vnquam dictæ tutelæ, quamuis coacta, &
defeſſa ex longa lite, atq; vt filijs proficeret,
acquieuit decretationi iam factæ in Io. Paulum;
tum deniq; quia cum decretatio facta fuerit in
dictum Reuer. Io. Petrum, eò ſub erroneò præ-
textu, quod ad tutelam non poſſit vlterius ad-
38 mitti D. Beatrix, datio ipſa nulla fuit, Bar. in
dicta l. Tutor nu. 4 ff. de tut. & cur. datur ab his.

Moram enim, & negligentiam non commiſ-
ſit primo loco, dum per menſes litigauit ratio-
ne decretationis dictæ tutelæ cum Io. Paulo, &
39 in controuerſijs cum eo ſtetit, vt in his termi-
nis probat Iaſ. conſ. 53. nu. 20. Prout ſecundo
loco pariter negligens non fuit, dum intra
duos menſes, nedum poſt annum, comparuit, &
petijt ſibi decerni tutelam amoto Reu. D. Io.
Petro, & circumſcripta eius decretatione tan-
quam facta nulliter, & incitata ipſa Beatrice.

Et quatenus concludunt recitati Doctores,
quod mater excluſa à tutela ob tranſitum ad
ſecunda vota, vel vbi ad ea tranſire ſe declara-
uerit, vel tutelam neglexerit, non poſſe eam rea-
ſumere effecta vidua, vel pænitentia ducta, niſi
40 re integra, vel in ſubſidium, quando alij ad eſſe
non poſſunt legitimi tutores, vt probant Coſta,
Honded. Mantica, & alij relati, ea ratione, quia
41 ſemper culpa, aut negligentia matris præceſſit,
licet contrarium ſuſtineat in matre, quæ pæni-
42 tuit nubere, Caroc. d. deciſ. 129. nu. 8. in fin & D.
Senator Bell. all. cap. 38. nu. 4.

Non tamen eorum traditio locum habere
poteſt in alio caſu, videlicet, quando mater citra
culpam, aut negligentiam propriam amiſit tu-
telam, vt in noſtra facti ſpecie; Tunc enim qua-
tenus durante primo tutore audiri non debuiſ-
ſet, *in quibus* terminis loquuntur recitati Do-
ctores, *præſertim* Morot. all. conſ. 74. nu. 6. *Ta-
men per* mortem primi tutoris, cuius decreta-
tioni coactè acquieuit mater, res effecta fuit in-
43 tegra, & rurſus citanda erat mater pro noua
decretatione tutelæ, vt in ſpecie probat Borell.
conſ. 95. nu. 6. poſt Aut. Nicell. concord. 20. quo
loci ſubijcit Borell. quod tutela abſq; noua ci-
tatione decreta nulliter decreta dicitur, muta-
ta enim modicitate facti, mutatur totum ius,
44 Port. Imol. conſ. 147. nu. 85. & matris voluntas
negatiua non depræhenditur, niſi ipſa ſe decla-
45 ret, vel temporis lapſu excludatur, vt docet in
his terminis Surd. all. conſ. 159. nu. 16.

Maximè verò, quia hoc in caſu D. Beatrix tæ-
dio litis affecta, non autem ſpontè, acquieuit de-
putationi D. Io. Pauli, vt filijs proprijs prodeſ-
ſet, nec ab hæreditate ipſius Io. Pauli idcirco
indignati excluderentur, vt ſupradictum fuit,
46 cuius intuitu non incidit in pænas mater, quæ
non petijt tutorem filijs intra tempus à legibus
ſtatutum, quia eorum fauore ceſſatum eſt, vt ex
profeſſo, probat Bal. & Salic. in l. matres in prin-
cip. C. ad Tertul. Anchar. conſ. 440. verſ. hoc ergo
præſuppoſito Marſil. ſing. 302. optimè confert
Tex. in l. 2. §. tractari ff. ad Sen. Conſ. Tertil. vbi
facto magno legato filio, ſi tutorem non habe-
ret, excuſatur mater non petendo tutorem filio-
rum, vt legatum conſequi valeat.

Et adhoc valdè confert ratio aliàs deducta,
quod ſcilicet, quemadmodum mater, quæ ſe-
mel petijt dari tutorem filijs, nè excludatur ab
illorum ſucceſſione, iuxta l. 2. §. ſi mater ff. ad
Tertul. Tenetur iterum petere prouiſionem tu-
47 toris, ſi primus tutor decretus vel fuit reie-
ctus, vel interijt, vt probat Paulus Montanus de
tutelis cap. 18. nu. 17. Ita ſi ſemel monita matre
decreta fuit tutela alicui, eo primo tutore de-
functo, iterum monenda venit mater, tum vt
pari menſura menſuretur commodum, & incom-
modum; Tum etiam, quia dilatanda eſt lex de
ſimilibus ad ſimilia, cum omnia nec valeant, nec
48 poſſint ſcripto compræhendi, Peguera deciſ.
51. ſub nu. 2. verſ. & ſimiliter in fi. poſt Conan.
tr. de AEQVITAT. in princip. ſub num. 3. litt.
A. & B.

49 Et ſic regula, ſemel excluſus in tutela ſemper
dicitur excluſus, limitata dicitur, diſtinguendo
caſus, dum ſlz. mater excluſa fuit ob propriam
culpam, aut negligentiam, Quia his remotis
deffectibus excluſus ſemel à tutela eam reaſſu-
mit, vt dicitur in tutore minore, qui licet ob
50 minorem ætatem excludatur à munere tutelæ
l. fin. C. de leg. tutoribus, & eò caſu locus eſt
51 datiuo tutori, vt probat Surd. pleno, & alleg.
conſ. 159. & Coſta remed. ſubſid. 102. num. 12.
Tamen ſuperuenta ætate perfecta, amoto dati-
uo tutore, decernitur tutela teſtamentario ſe-
52 mel excluſo, & interim facto maiore, vt per l.
non ſolum §. ſi liberus, & ibi glo. ff. de excuſ.
tut. probat Oinot. inſtit. de fiduc. tutor. num. 6.
& poſt eum Gabr. conſ. 29. nu. 52. cum ſequ. lib. 2.
& Surd. dicto conſ. 159. num. 10. cum ſequ. cum
ceſſante Impedimento ceſſet effectus, Vul. iur.
52 & in terminis tutelæ probat Io. de Amicis conſ.
144. nu. 4. & 10.

Idem dicitur de ſubſtitutione fæminarum,
extantibus maſculis, quia ſuperuento maſculo,
53 hæreditas peruenta ad fæminam ab ea abdica-
tur, cum ſemel excluſus ſemper excluſus, proce-
dat, quando excluſio eſt abſoluta, & perpetua,
non autem eueniente caſu, vt probat Menoch.
conſ. 202. nu. 51. & 52. Surd. conſ. 125. nu. 42. &
ſeq. plur. vbi ait num. 48. quod res alienata, &
prohibita alienari ob natum vocatum, reuoca-
tur res, ſed non ex tunc, ſed ex nunc, Natta conſ.
657. num. 8. priorem concluſionem comprobat
Peregr. de fideicommiſs. art. 27. nu. 21. Et in ſi-
milibus terminis tradit Coſta de re integra
diſt. 77. ſub nu. 4. propè finem, & de port. ratæ q.
50. nu. 9.

Cæterum No. Conſtitut. ſicuti caſum noſtrum

non

non exprimunt; nec de secunda decretatione
54 tutoris loquuntur, ita eum iuris communis dispositioni relinquere dicuntur, Bosſ. tr. de foro compet. sub nu. 9. Sola ad const. Pedamont. tit. de modo, & forma Suppl. sub nu. 67. vers. sed vt quandam fieri potest; Quippè, quod sicuti iubent, vt statuatur matri terminus mensis ad
55 accipiendam tutelam, eaq; non accepta in dicto termino, censeatur decretata in proximum agnatum, nulla alia facta mentione exclusionis matris, ita necessario innuere videntur, vt huiusmodi terminus reiteretur, quotiescunq; noua fieri debet decretatio tutelæ ob mortem ciuilem, vel naturalem primi tutoris, vel ob eiusdem remotionem, quod magis est ex iuribus supra adductis.

Quam sanè conclusionem eo fortius procedere arbitror, dum ex numero tot Doctorum materiam hanc triturantium, præsertim Viu. Morot. Costa, Honded. & Surd. nullus de hoc nostro casu verba facit, sed tantum, quando mater vel transiuit ad secunda vota, vel transire velle se declarauit, aut tutelæ renunciauit expressè, vel tacitè per negligentiam, & moram, eam non acceptando in termino a legibus statuto, quibus casibus, re non integra ad tutelam iterum agere prohibetur mater; Sed neq; vllum verbum faciunt de noua decretatione tutelæ ob mortem primi tutoris, ad quam matrem citari omnino debuisse satis, superq; probatum est, Et sic certò certius habetur, quod si tertius hic casus fuisset consideratus à dictis Doctoribus, in hanc & ipsi inclinassent sententiam, tanquam diuersam habentem rationem, & iuri, ac AEQVITATI consonam, cum maximè fundamenta in alijs casibus considerata vllo modo procedere nequeant in hoc tertio casu, vt abundè fuit doctum.

Et ex his sublata dicuntur ea, quæ subtiliter, & doctissimè excitauit D. meus Victorius Prætorius, cui me, & causam summopere commendo. Mediolani die 25. Aprilis 1628.

Ad L. D. D. Atq; Deip. Virg. Mariæ.

Iulius Cæsar Caluinus.

Controuersia hæc ex solita dexteritate, & summa prudentia Amplissimi D. Senatoris Io: Baptistæ Arconati amicabiliter terminata fuit,
56 decernendo tutelam D. Beatrici, cum consensu eiusdem Reuer. Vulpij, qui eam renunciauit.

Ommittendum tamen non est, quod, licet iure communi inspecto, mater quæ ad secunda vota conuolauit, priuetur tutela filiorum, vt supra
57 adduximus num. 26. Nihilominus ex quadam AEQVITATE vbi de probitate matris constet, ex subministrandis informationibus decernere solet Senatus Excellentiss. tutelam matri huiusmodi per dispensationes, vt sanxit die 2. Octo-
58 bris 1619. & die 8. Ianuarij 1624. refferente Amplissimo, & Eruditissimo, ac Sapientissimo D. Senatore Octauiano Picenardo, post hæc scripta Preside Illustriss. Magistratus Ordinar. Redd. creato, mox ob inesplicabiles tanti viri virtutes Regente Illustriss. in Supremo Italicarum Rerum Consilio à S. R. M. electo, ac die
59 10. Iulij 1623. fauore Catherinæ Rancatæ refferente Amplissimo D. Senatore Corio, etiamsi rationes non reddidisset, modo eas redderet
60 termino mensis, sub pœna nullitatis dispensationis.

SVMMARIA.

1 Senectus veneranda est, semperq; fuit.
2 Senes quinquaginta priuilegijs gaudent.
3 Bartholomaeus Coleonus parere recusauit Gentili Leonissæ Generali Duci Venetorũ ob maiorẽ ætatẽ.
Senes non possunt carceribus mancipari ob ciuile debitum ad instar mulierũ, & pupillorũ n. 4. & 15.
Contrarium probant alij nu. 14.
4 Mulieres non possunt detineri in Carceribus pro ciuili debito.
5 Senes non ita exactè sunt custodiendi, vt iuuenes in carceribus.
6 Iudici notæ esse debent carceratorum ætates, & vbi senes reperiantur, Principi denunciare, qui eos fortassis dimitti iubebit.
Senectutis ratione etiam ob delictum à pœna liberantur senes nu. 7. & 13.
8 Senes excusantur ab obseruantia præceptorum regulæ Diui Benedicti.
9 Senes excusantur à peregrinationibus, & longis itineribus, quos cæteri necessario subire tenentur.
9 Episcopus ob grauem ætatem excusatur, ne ad Sinodum personaliter accedat.
10 Senectus ipsa morbus est.
Senex non solum ægrotare, sed etiam in morte esse videtur nu. 11. 17.
12 Senectus nil aliud est, quam vita occasus, vt inquit Seneca.
13 Senex non est Torturæ subijciendus.
15 Senex ob debitum non est detinendus in carceribus, sed arrestandus tantum in domo Prætoris.
16 Senio fauor debitus, tertio nocere non debet.
16 Responsio Baetiæ ad istud responsum.
17 Senex in morte esse dicitur.
18 Senes multis priuilegijs decorati apud Lacedæmones.
18 Prouerbium, quod in sola sparta expedit senescere.
19 Lisandri dictum fauore senum.
20 Senectus honorata tantam habet auctoritatem, vt pluris sit, quam omnes adolescentiæ voluptates, vt inquit Cicero.
21 Statuto senili ætati fauorabili renunciari potest expressè, & tacitè cum iuramento.
Contrarium verius nu. 24.
22 Periurus non est audiendus.
23 Renunciasse quis censetur priuilegio, quod sibi competebat tempore contractus gesti contra ipsum priuilegium, secus, si post contractum superuenisset priuilegium.

24 Sta-

24 *Statuto negatiuo quis renunciare nequit.*
25 *Statuti causa, si respicit priuatum vtilitatem, ei potest renunciari, secus si publicam respicit vtilitatem.*
26 *Statuto renunciari non potest, si contra bonos mores id esset.*
27 *Statuto facto ex causa publicæ vtilitatis, licet respiciat priuatam vtilitatem, renunciari non potest.*
28 *Statuta dicuntur respicere publicam vtilitatem, si maiorem partem viuentium comprehendunt.*
28 *Statuta de dotibus loquentia respiciunt publicam vtilitatem.*
29 *Senem carcerare pro debito, dicitur esse contra AEQVITATEM naturalem.*
30 *Renunciatio eorum, quæ lædunt naturalem AEQVITATEM, est inualida.*
31 *Fauori introducto ob fragilitatem personæ, vel sexus renunciari non potest.*
32 *Senum imbecilitas declamata per Ciceronem.*
33 *Fauore introducto ob publicam honestatem non potest renunciari.*
34 *Humana Caro sexagenariorum in carceribus marcescere non debet.*
35 *Sententia auctoris.*
35 *Hieronimi Callentij Senatoris mentio.*
36 *Decretum Senatus, quod sexagenarius, qui post eam ætatem contraxerat, & cum iuramento statuto renunciauerat, carcerari num possit.*
37 *Detentus ob ciuile debitum, si post detentionem factus est sexagenarius, à beneffitio statuti non est excludendus.*
38 *AEQVITAS vbi subest, licitum est inducere ampliationem aut fallentiam legi.*
39 *Senes quis dicatur, relinquitur Iudicis arbitrio.*
40 *Conclusio hæc intelligitur, vbi à iure certa ætas non esset diffinita.*
41 *Aetas annorum 55. excusat à munere personali.*
42 *Senex dicitur aliquando, qui annum 46. aut 50. vel 60. aut 70. siue 80. agit.*
43 *Senectus dicitur ab anno 50. vsq; ad annum 70.*
44 *Senex secundum Bartolum, dicitur is, qui annum septuagesimum compleuit.*
44 *Septuagenarius arbitrari non potest à Iudice minimè esse senem, quia eius arbitrium profert ab anno septuagesimo infra non supra.*
45 *Senes dicuntur morti proximi.*
45 *Omnè quod antiquatur, & senescit propè interitum est secundum Apostolum ad Hebreos.*
46 *Senectus nil aliud est, quam vitæ occasus secundum senecam.*
47 *Hedera serpens, vires arboreas necat, Ita vetustas amplexu necare censetur.*
47 *Senectus æquiparatur morbo.*
48 *Senes omnes quinquenalis vitæ spem ex iuris præsumptione sibi pollicentur.*
49 *Senes saltem sperant anno viuere.*

Sexagenarius gaudet beneffitio statuti, de sexagenaria ætate, etiamsi contraxerit postquam sexagenarius factus est. Cap. VC.

1 Venerandam senectutem esse, semperq; fuisse venerabilem inquit Calistratus in l. semper ff. de iure immun. qui sequitur, quod maiores penè eundem honorem Senibus, quam Magistratibus tribuebant, quos muneribus excusari debere, sicut
2 Magistratus disponit ibidem tex., cum multis, & innumeris priuilegijs gaudeant senes
3 quorum quinquaginta cumulauit Cæpola tr. de Imperatore militum eligendo in cap. 1. à nu. 2. vsq; ad nu. 18. dum Bartholameum Coleonum subesse recusantem Gentili Leonissæ Generali Gubernatori totius exercitus creato in Veneto Dominio ob ætatem maiorem illi esse anteferendum concludit.

Inter quæ priuilegia nonnulli voluerunt illud connumerari, senes scilicet non posse carceri-
4 bus mancipari ob ciuile debitum, cum ij mulieribus, & pupillis æquiparentur. Ias. in l. ad personas Egreg. nu 9. & 10. ff. de iure iur., quæ personæ pro debito detineri nequeant, vt probauimus supr. in cap. 15. nu. 14. & scribit Angel. in l. nemo carcerem C. de exact. trib. lib. 10. conferunt tradita per Oddum de restitut. in integrum par. 1. qu. 3. art. 3. sub nu. 11. vers. Quartum, & nu. 14. ac qu. 8. nu. 109. vers. Quoad senem.

Quam sententiam probare Primò videtur Caccialupus tr. de debitore susp. & fugit. qu. 5. nu. 6. dum inquit, non ita exactam custodiam
5 in carcerato sene fieri debere, quam in iuuene per l. si vt certo §. custodiam ff. commoda su-
6 bijcitq; Iudici notas esse debere carceratorum ætates, Quia, si prospexerit senio confectum in carceribus existere Principi nuntiabit, qui fortè Pietate motus eum dimitti faciet, vt inquit Modestinus in l. in metallum ff. de pænis, ac Imper. Honorius, & Theodosius in l. Iudices C. de Episcopali audientia.

Eamdem sententiam magis explicitè comprobat Baetia tr. de inope debit. cred. addic. tr. 2. cap. 7. vbi nu. 3. scribit, quod Aequissima ratione senex in carcerem duci non potest, quia sicuti
7 ex causa delicti senex obligatus seruire, & operas præstare, senectutis ratione liberatur ex præcisa dispos. tex. in all. l. in metallum ff. de pænis, multo magis in carcerem conijci, & retineri non debet ob debitum contractum.

Senectutis enim intuitu iussit D. Benedictus in regula monachorum cap. 37. vt ij excusentur
8 ab obseruantia præceptorum regulæ his verbis; Natura quodammodo trahitur ad misericordiam senum, & infantium, vnde districtione re-

gulæ non teneantur, Quemadmodum à longis peregrinationibus, & itineribus, quos cæteri necessario subire tenentur, immunes sunt senes cap. magne de voto, vbi votum transmarinum
9 alias irremissibile, remittitur per Summum Pontificem propter grauem ætatem, facit tex. in cap. quamuis de sent. excommun., & cap. placuit 18. distinct.; vbi Episcopus excusatur ob ætatem, ne ad Sinodum personaliter accedat, Baet. recit. cap. 7. n. 7. & 8. qui sequentibus numeris multis alijs fundamentis, & rationibus
10 ipsam comprobat conclusionem vsq; ad finem; Cum senectus ipsa morbus sit, vt ante Terent.
11 tradidit Aristot. lib. 5. de generat. animal., Quippè, quod senex non solum ægrotare, sed etiam in morte esse videtur l. is qui ff. de fideicom. libert., Scrib. in l. senium C. qui testam. fac. poss. Qui iuxta Senecam senectus nil aliud
12 est, quam vitæ occasus, quem refert Viuu. decis. 243. nu. 20., & Giurba ad stat. mess. cap. 2. glo. 14. nu. 2. par. 1.

13 Senectuti etenim veniam dari etiam ratione criminis habetur in l. si quis in graui §. ignoscitur ff. ad Sillan. glo. in l. fere in omnibus ff. de reg. iuris Caldas. de restitut. in integrum, verbo vel aduerso sole nu. 54. fol. 236. amplè Farin. qu. 102. art. 22. vsq; ad nu. 40., Cuius ætatis respectu torturæ non esse subijciendum senem post Gandin. & alios tradit Clar. in qu. 60. vers. successiuè quæro, & qu. 64. vers. non etiam debet, & sequitur Farin. qu. 41. nu. 24. litt. A.

Quam sententiam antè eos pariter admittit Anchar. cons. 336. vers. his præmissis, quem sequitur Carp. ad stat. 243. nu. 43. lib. 1. & nouiss. defendit Gratian. disceptat. for. lib. 2. cap. 328. per totum, maxime verò nu. 14. vbi scribit hanc
13 opinionem esse Aequiorem, & passim obseruari in visitationibus carceratorum, in quibus dimittuntur septuagenarij detenti ex causa debiti, prout idem probat in cap. 502. nu.

Ipsi tamen conclusioni contradicunt plures, & primo Natta cons. 319. nu. 2. & 3. Osasc. decis.
14 123. sub num. 3. vers. His tamen, & ita iudicasse Senatum Tauriensem concludit n. 4. Auctor ipse, qui ad contraria respondet, addito eò temperamento per Senatum, vt ætatis aliqua ratio habe-
15 retur, non esse senem arctius detinendum, sed solum arestandum in domo Prætoris, quod temperamentum conuenire videtur doctrinę Caccialupi, de qua supra fuit actum.

Sicuti contrariam sententiam sequitur Menoch. pleno cons. 916. vbi ad omnia supra pro prima opinione deducta respondet, & ea tollere conatur, ea præcipuè ratione, quod fauor debi-
16 tus senio non debet lædere ius creditoris: Cui rationi respondet. Baet. all. cap. 7. num. 16. vers. Deindè, quod non lædit creditoris ius, cum senecta tanta sit, vt operæ senis ei vsui esse non possint, qui senectuti condonare debet seruitium, vt condonat ægritudini, velit, nolit, & vt condonat morti, in qua senex semper esse dici-
17 tur, Polid. Ripa tr. de act. in mortis art. cap. 1. nu. 25. Viu. decis. 243. num. 3. & Giurba ad stat. Messanæ cap. 2. glo. 14. sub nu. 2.

Hinc fauores multi, & priuilegia numerosa
18 concessa fuerunt Senibus per Lacedemonios, apud quos ex Licurgi legibus maior rerũ omniũ honor maiori ætati habebatur, ex quo notabile illud adagium ortum habuit, quod in sola sparta expedit senescere, vt affirmare consueuerat Lisander, qui Lacedemoni esse honestissimum
19 senectutis domicilium dicere solebat, vt in eius vita, & in vita Licurgi scribit Plutar. & refert Cepola d. tr. de Imper. militiæ dilig. cap. 1. nu. 2. & de qua ætate inquit Cicero de senectute, quod
20 habet senectus, honorata præsertim, tantam auctoritatem, vt ea pluris sit, quam omnes adolescentiæ voluptates.

Cæterum, an huiusmodi priuilegio de iure municipali concesso senibus sexagenarijs, seu septuagenarijs, vt in statuto Mediol. 247. lib. 1. cauetur, quis renunciare valeat, variæ etiam in hoc sunt Scribentium traditiones, cum & expressè, & tacitè huic priuilegio posse quemquã renunciare tradant multi; Expressè, quando id expressè passi sunt, Tacitè, quando tempore cõtractus, qui erat senex, siue sexagenarius, aut
21 septuagenarius, maximè cum iuramẽto, vt probat Anchar. iun. lib. 2. qu. 8. per totum, maxime nu. 9. Tanquam enim periurus non esset audien-
22 dus, idem probat Carp. ad all. stat. 243. n. 8. lib. 8. Quia tunc cum non superueniat istud ius, siuè
23 priuilegium, & exceptio post contractum, & renunciationem, sed inerat tempore obligationis, eidem renuntiare censetur, vt scribit Grat. all. cap. 328. num. 20. cum sequ. & antè eum idem probauit Baet. d. tr. de inope debit. tr. 2. cap. 16. n. 35. Gomez tr. de potestate in se ipsum lib. 2. cap. 23. nu. 7. cum duobus sequ.

De AEQVITATE tamen contrarium verius esse creditur, namq; cum statutum ipsum sit negatiuum, ei renunciari non posse scriptum reli-
24 quit Ias. in l. nemo potest nu. 28. & in illius repetitione nu. 42. ff. de leg. 1. ac in rubr. de actionibus num. 23. ex Baldo in l. fi. in decima quarta oppositione C. de edicto Diu. Adr. toll. & in cap. transmissam de electione.

Secundum vero Bar. in l. ius publicum num. 4. ff. de pactis, pro resolutione dubij distinguen-
25 dum est, Aut statuti causa respicit priuatam vtilitatem pasciscentium tantum, vel eam non respicit, sed subest alia causa, quia primo casu renunciari posse, secundo verò non, subijcit Bar. loco relato, sicuti idem etiam procederet, vbi si
26 secus fieret, esset contra bonos mores l. alia §. eleganter ff. sol. matrimonio.

Rursus, aut statutum est ex causa publicæ vtilitatis, licet respicere videatur principaliter
27 vtilitatem priuatam, & tunc per pactum tolli non posse tale statutum affirmat ibidem Bar. nu. 7. & habetur in l. de die ff. de pactis dotal. & in l. 2. & l. quemad. C. de agr. & cens. lib. 11.

Quæ

Quæ qualitas elicitur, vbicunq; in statuto apposita est causa, quæ respicere videtur publicam vtilitatem, quia tunc etiam cum iuramento ei non potest renunciari l. iutis gentium §. & generaliter ff. de pactis.

Statutum verò, de quo agitur, sub quo continentur non solum senes, sed etiam mulieres, & minores, certum est principaliter ratione publicæ vtilitatis, & honestatis factum fuisse, licet se-
28 cundariò priuatum commodum respicere videatur. Tum quia tres ex quatuor partibus viuentium continet genus ipsum ætatis, & sexus, Quo casu loquendo de maiori parte viuentium, publicam potius, quam priuatam vtilitatem respicere dicendum est, Tum quia honestati publicæ resistere videretur, si mulieres, & minores, ac senes pro debitis in publicis carceribus asseruarentur, vt de se patet, Tum etiam, quia cū ll. à Bar. allegatæ publicam vtilitatem respicere concludat, etiamsi l. de die ff. de pactis dotalibus disponat pactū, per quod efficitur deterior dotis conditio, non valere, quæ mulieribus tantum dotatis fauet, & l. 2., & l. quemadmodum C. de agr. & cens. lib. 11. prouideant tantum non posse vendi predium, & retinere agricolas, vel cum minima parte fundi eos vendi; Nulli dubiū est magis publicam vtilitatem in consideratione habitam fuisse, dum æditum fuit prædictum statutum, quam dum illæ Imperiales dispositiones promulgatæ fuerunt, quæ tantummodo agricolarum, colonorum, ac eorum dominorum, ac mulierum nuptarum commodum respicere dicuntur, & sic huiusmodi statuto non posse renūciari concludit Afin. tr. de execut. §. 2. cap. 8. n. 3.

29 Præterea carcerare senem sexagenarium pro debito videtur contra naturalem AEQVITATEM, cum sit veneranda senectus, vt supradictum fuit in principio, & cauetur per l. fi. C. de tiron. lib. 12. & l. semper ff. de iure immun. sed renunciatio eorum, quæ naturalem lædunt
30 ÆQVITATTEM, est nulla, & inualida §. beneficiū Instit. de action. Affl. decis. 121. sub n. 5. ergo renunciare huiusmodi statuto validè non potest.

Addito insuper, quod vbi fauor est introductus propter fragilitatem, & imbecillitatem personæ, ei non potest renunciari, quia qua facilitate quis actum faceret, eadem facilitate fauori suo quis renunciaret vul. l. dolo, vers. di-
31 uersum. ff. de nouation. Bar. & alij in l. si quis in conscribendo C. de pactis, Natta cons. 463. n. 3. cuius fragilitatis, & imbecillitatis minorum, mulierum, & sexagenariorum intuitu, fauor prædictus fuit introductus; vt de se patet Minorum enim, & mulierum fragilitas, & imbecillitas cōsideratur per tex. in §. quapropter in Auth., vt immobilia, de quo Bal. in l. 2. n. 12. C. de rescind. venditione: De senum autem imbecillitate abundè agit Cicero in oratione pro sext., & in orat. per Quinto Mutio, quem reffert Menoch.
32 de arbitr. casu 60. nu. 8.
33 Maximè concurrente ratione publicæ honestatis, cui renunciari non posse diximus supra, & scribit Thesaur. decis. 153. nu. 8., sicuti hac eadē ratione publ. honestatis mulieres pariter non posse carcerari pro ciuili debito, tradit Couarr. lib. 2. var. resol. cap. 1. nu. 3. & probauimus supra in cap. 15. nu. 22. cum sequent.

34 Hoc enim pacto prouisum remanebit, ne humana caro sexagenariorum in carceribus marcescat, iuxta tradita per Ioseph. Ludouic. decis. Perus. 64. nu. 6. cum duobus sequ. par. 2. & ita respondi anno 1617. pro Dominijno debitore sexagenario, qui post eam ætatem contraxerat,
35 & statuto prædicto renunciauerat, ac obtinui à Sen. Excellentiss. refferente Ampliss. D. Senatore Hieronymo Cattaneo.

Prout ita mox reperi idem etiam censuisse eumdem Sen. Excellentiss. die 5. Iunij 1589. fauore Martini de Martinis, qui contraxerat postquam sexagenarius factus erat, cum renuncijs, &
36 iuramento in instrumento appositis, quem gaudere nihilominus debere beneficio dicti statuti de sexagenaria ætate declarauit Senatus; quod decretum registratum est in secunda addit. ad No. Constit. fol. mihi 12. à qua sententia dissentire non videtur Gratian. all. cap. 328. nu. 23. Afin. de execut. §. 2. cap. 7. per totum maximè nu. 13.

37 Quod Senatus consultum ex rationis identitate procederet etiam in eo, qui postquam detentus fuit, annum sexagessimum ageret, quia tunc vigore statuti dimittendus esset è carceribus eadem ratione, qua detineri non posset, vt dicitur de eo, qui ratione minoris ætatis non admittitur ad tutelę munus suspiciēdū, sed alius deputatur, superuēta verò ętate perfecta, tutela ei conferri debet, amoto datiuo tutore, Gabriel
38 cons. 29. n. 52. lib. 2. & Surd. cons. 159. nu. 10. cū seq. maxime quia vbi subest AEQVITAS, licitū est inducere ampliationem, aut fallentiā legi, vt procedat legis dispositio in eò casu, iuxta glo. in Auth. vt sinè prohibitione vers. Existimamus, & probauimus supra in cap. 15. nu. 19.

Senex verò quis dicatur, & qua ætate, Iudicis arbitrio relinquitur, vt probat Menoch. de ar-
39 bitr. all. casu 59. per totum, quod tamen intelligitur, quandò expresè non fuit à iure statutū
40 de certa ætate, Quia vbi ius deffiniret ætatem, cessaret arbitrium, vt in septuagenario, qui ex-
41 cusatur à tutela, & cura l. 3. ff. de iure immun. & §. item maior Inst. de excusat. tut. 1. Et à munere personali excusatur habens annum quintum, & quinquagesimum l. vlt. C. qui ætat. se excus. lib. 10. Gratian. all. cap. 328. num. 2. cum plur. sequ. Giurba ad stat. mess. cap. 2. glo. 14. nu. 11.

Aliquando enim senes dicuntur annorum quinquaginta, quandoq; annorum sexaginta,
42 quandoq; septuaginta, aut octuaginta, & quandoq; annorum quadraginta sex. Igneus in l. 3. §. ignoscitur num. 13. ff. ad S. C. Sillan. Odd. de
43 restitut. in integrum qu. 2. num. 20. qui tradit senectutem dici ab anno 50. vsq; ad annum 70.

Idem tradit Hondcd. conf.30. nu.25. lib.2., licet Bart. de testem. num.53. inquit senem esse eum, qui annum septuagesimum compleuit, materiā hanc latissime examinat Giurba in d. cap.2. glo. 14.a nu. 10. vsq; ad finem num. verò 12. scribit,
44 quod vbi quis est septuagenarius non potest Iudex arbitrari eum non esse senem, & sic Iudex suum arbitrium profert à septuaginta annis infra, non supra, quia tunc indistinctè est quis senex Farin. qu.crimin.76. num. 84. Card. Tuscus litt.S.concl.103.nu.4.

Et, quamuis senes dicantur morti proximi,
45 quia, vt inquit Apostol. ad Hebr. cap. 8. omne quod antiquatur, & senescit, propè interitū est;
46 Cum secundum Senecam senectus nil aliud sit, quàm vitæ occasus, vt explicat Viu. all. decis. 243. nu.20. qui auctor nu. 18. ex Macrob. lib.2. Saturnalium scribit, quod quemadmodum Hæ-
47 dera serpens vires arboreas necat, Ita vetustas etiam amplexu annorum pari modo necare cēsetur, maxime cū morbo æqui paretur senectus, vt supra dictum fuit, & tradit Neuizan. in silua
48 nuptiali lib.2. sub n. 4. & sequ., Tamen omnes senes quinquenalis vitæ spem ex iuris præsumptione sibi pollicentur. Alex.& cæteri in l.hæreditarum ff. ad l. falcid. Suarez in l. quoniam in prioribus ampl.3. num.12. C.de inoff.testam.vel saltem sperant anno viuere; & innuit glo. in d.l. hæreditatum, & tradit Rom.conf.363 Menoch.
49 lib.4.præsumpt.85.nu. 85. Polid. Ripa de actis in mortis art. cap.33. nu.11. & 12.; & post eos Giurba in cit.cap.2.glo.14. nu.3. par.1.

S V M M A R I A.

1 Delinquentium bona vt plurimum confiscantur in quibuscunq; Dominijs vigore statuti, aut constitutionum, siue consuetudinis.

2 Iure communi inspecto, bona delinquentium non confiscantur, nisi deficientibus descendentibus, vel ascendentibus.

3 Dispositio generaliter loquens, generaliter etiam intelligenda est.

Filius viuo patre consequi non potest legitimam, cū ei non debeatur, nisi patre mortuo nu. 4. & 6.

5 Fiscus prætendere non potest legitimam filij famil. condemnati, viuo patre.

6 Legitima nō reseruatur filijs, confiscatis bonis patris.

9 Contrarium verius.

7 Pater sicuti alienando per viam contractus priuare potest filios legitima, ita etiam delinquendo.

8 Delinquendo quis quasi contrahere dicitur cum Fisco, cum ad pœnam indictam se obliget.

9 Legitima debetur descendentibus de AEQVITATE.

10 Imperator priuatorum commodum potius, quàm Fisci vtilitatem respexit in Auth. vt nulli, & in Auth. bona damnatorum, dum confiscationem emisit extantibus descendentibus, aut ascendentibus, siue colateralibus in tertio gradu.

11 Statuta imponentia confiscationem bonorum ob delictum, tanquam iuris communis correctoria, strictissimè sunt interpretanda.

12 Decretum Senatus Pedamontani legitimam reseruare filijs in confiscatione bonorum patris.

12 Non. Constit. in tit. de iure, & priuilegio Fisci cap. omnium, quibus legitima reseruatur descendentibus, & ascendentibus.

13 Culpa aliena alijs nocere non debet.

14 Persona, quæ deliquit, non res, puniri debet.

Imperium, hominum adiectione potius, quam pecuniarum copia ampliatur nu. 15. & 16.

17 Matrimoniorum, & liberorum fauore multa priuilegia concessa fuerunt à primis Imperatoribus.

18 Liberorum numerus proficuus est Reipublicæ.

19 Tiberius Cæsar laudauit in Senatu Drutum filium, eo quia vxorem, & tres liberos haberet.

19 Coniugium est Reipublicæ Seminarium, & Vrbis principium.

19 Ordines Ill. Magistratus Extraord. Redd. circa legitimam filiorum.

20 Legitima filijs non reseruatur confiscatis bonis patris, quando agitur de crimine læsæ Maiestatis.

21 Filiabus tamen eo casu reseruatur aliqua portio.

22 Filiæ dotandæ sunt à Fisco, cui feudum reuersū est.

23 Crimen læsæ Maiestatis committitur tantum per subditum versus Dominum.

24 Legitima non reseruatur filijs, quando agitur de crimine hæresis; Vel etiam filij interuenerunt crimini læsæ Maiestatis.

25 Legitima non reseruatur filio, quando ei bona auferuntur tanquam ab indigno.

26 Legitima non reseruatur filijs, quando dimidia tantum bonorum confiscatur patri.

27 Legitima filiorū absorbet omne patrimoniū, si sunt plures filij in casu confiscationis, secundū aliquos.

28 Legitima filiorū obsorbet totū patrimoniū, si est modicū, aut exiguū, ne egestate pereant, secūdū aliquos.

29 Legitima in hoc Dominio Mediolani statuitur filiis ex bonis paternis confiscatis iuxta dispositionem Auth. nouissima.

30 Absurdum esset, vt filij pinguiorem legitimam consequerentur per delictum patris, quam ex illius prouisione.

31 Legitima in decernenda ob patris delictum, attendi debet obseruantia Curiarum.

Legitima detrahitur in bonis confiscatis tàm fauore filiorum, quàm fauore patris, & aliorum ascendentium, nu. 32. si tamen filius non habet liberos, alias secus nu.34.35.

Legitima filiorum non deducitur ex bonis maternis ob delictum matris confiscatis nu. 33., quamuis è contra matri debeatur legitima in bonis filij confiscatis nu.34.

36 Quarta vxori debita ex Auth. Præterea, detrahitur ex bonis mariti confiscatis.

37 Legitima ex bonis confiscatis debetur tantū filiis natis, siue cōceptis, ante cōmissum crimen per patrē.

38 Tempus condemnationis inspicitur in reseruatione legitimæ filiorum delinquentis.

39 Filius natus, siue conceptus post condemnationem, dicitur natus ex alio homine.

40 Legitima debetur filio etiā nato post lapsū terminū

in cridis ad contradicendum præfixum, dummodo conceptus sit ante delictum.
41 *Tempus non currit non volenti agere, vti nundum.*
42 *Legitima debetur filijs statim secuta condemnatione, non expectata patris naturali morte.*
43 *Pater habetur pro mortuo secuta condemnatione capitali in contumaciam.*
44 *Legitima in casu confiscationis debetur filijs etiam adoptiuis, naturalibus legitimatis, & nepotibus.*
45 *Limitatur conclusio, quādo adoptio esset fraudolēta*
46 *Filij adoptiui, ac naturales, & nepotes, non computantur in numero aliorum filiorum ad obtinendam immunitatem duodecim liberorum.*
47 *Filia desponsata, adhuc in domo patris existens, ei prodest, vt exenseetur à muneribus ob certum numerum filiorum.*
48 *Computantur in legitimam ea, quę filius conscripsit in laudo, ac in condemnationibus per patrē solutis*
49 *Legitimam non absorbent, nec in eam computantur habita à patre ex causa donationis.*
50 *Ordinatio Ill. Magistratus Extraord. Redd. quod donata per patrem simpliciter non computentur in legitima.*
50 *In legitimam quæ imputantur, nec ne.*
50 *Statutum 305. lib. 1. de non melioranda conditione descendentium declaratur.*
51 *In legitima non computatur feudum, neq; emphiteusis, quæ filio spectant vigore inuestituræ.*
52 *Feuda, & emphiteusis, quæ proueniunt à patre pro se, & hæredibus, computantur in legitimam.*
53 *Legitima confiscari non potest, etiam post patris mortem, si illius alienatio fuit prohibita vsq; ad certum tempus.*
54 *Bona alienari prohibita non transeunt in Fiscum, etiam vita durante ipsius delinquentis confiscati.*
55 *Confiscatis bonis delinquentis, fieri debet contradictio etiam respectu legitimæ ei prohibitæ ab eo, qui vocatur ad fideicommissum.*
56 *Alienata per confiscatum computantur in eius legitima.*
57 *Alimentorum legatum non venit in confiscatione.*

Legitima debetur filijs, & alijs descendentibus primi gradus per Fiscum, ex bonis paternis confiscatis ob delictū. Cap. LXXXXVI.

1 Onfiscatis bonis patri ob delictum, controuertunt scribentes, an legitima filijs, & alijs descendentibus sit reseruanda, cum passim vigore Decretorum, siue Constitutionum, aut consuetudinum, in quibuscunque Dominijs publicentur bona delinquentium, vt per Nou. Const. huius Mediolani Dominij tit. de pœnis cap. homicida, & tit. de iure, & priuileg. Fisci
2 cap. omnium, non obstante dispositione Auth. bona damnatorum C. de bonis proscript. per quam bona delinquentium descendentibus; siuè ascendentibus reseruabantur, & quæ non nisi ijs deficientibus ad Fiscum pertinebant.

Et sanè cum Decreta, seù Constitutiones huiusmodi generaliter loquantur, viz. quod bona
3 homicidæ publicentur, nulla facta reseruatione legitimæ, generaliter etiam intelligi debent, etiā respectu legitimæ l. in fraudem §. fi. ff. de milit. testam. Præsertim cum filius viuo patre legitimam non habeat in bonis suis, nec consequi in-
4 uito patre possit l. 1. §. sed impuberi ff. de collatione bonorum. Sicuti etiam condemnato filio familias cum bonorum publicatione, non debe-
5 tur legitima à patre, in tantum, vt Fiscus illam petere non possit, vt probat Castrens. cons. 32. col. 2. & Alex. cons. 75. nu. 13. lib. 1. Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 271. nu. 8. quia viuo patre
6 nullum ius prorsus habet filius in legitima, & consequenter neq; Fiscus l. 1. §. si impuberi ff. de collat. bon. l. cum quæritur C. de inoff. testam. Ruin. cons. 149. nu. 13. lib. 3. Giurba ad stat. Messanæ cap. 7. glos. 18. nu. 1. Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 247. num. 59. Et ita in specie tenet Cassan. in consuetud. Burg. tit. de confiscat. §. 1. num. 16. fol. mihi 349. vbi absolutè tradit, quod sicuti Decretum nullam reseruationem fecit de legitima filiorum, sicut fecit de dote, & alijs iuribus mulierum, ita ea excipi à confiscatione nō potest, quam sententiam antè eum probarunt Io. de Legnano, & Zabarel. in Clem. Pastoralis in 7. qu. de re iud. Et præsertim ratione, quod
7 sicuti pater alienando per viam contractus, priuare potest filium legitima, ita & delinquendo,
8 Quia quasi contrahere cum Fisco dicitur pater delinquendo, cum versus eum se obliget ad pœnam l. Imperatores ff. de iure Fisci gl. in l. 1. §. bestias ff. de posth.
9 De AEQVITATE tamen contrarium verius est, quia legitima filijs, & descendentibus reseruata dicitur in confiscatione facta de bonis patris ob delictum, vt post Bologn. cons. 35. in fine, & Dec. cons. 235. col. pen. ac alios latissime probat Rol. cons. 97. nu. 9. cum seq. plur. lib. 2. quem sequitur Clar. qu. 78. vers. videndum est etiam, qui testatur ita practicari in hoc Mediolani Dominio; Hanc eamdem sententiam amplectitur Sola ad Constit. Sabaud. tit. de ædictis annonæ glos. 11. sub nu. 20. in fi. & gl. 12. nu. 5. cum seq. plur. vbi num. 11. cum seq. ad auctoritates in contrarium alleg. optimè respondet, & eas tollit, prout easdem tollit Rol. all. cons. 97. num. 20. cum sequ. Sesse decis. Aragon. 26. nu. 42. vbi de AEQVITATE deberi legitimam descendentibus scribit, quia cum legitima debeatur filijs, ita suadente natura, ab ea nonnisi per eorum demerita excludi possunt, eamdem sequitur sentent. Farin. quæst. 24. num. 34. circa med. vbi eam veriorem, & Aequiorem esse scribit, & nouiss. D. Senator Bellonus lib. 2. de incont. pleno cap. 51.
10 Ratio præcipua ea esse videtur, quod cum

Clementis. Imperator priuatorum magis, quã
Fisci sui commodum respexerit in Auth. vt nulli
in d. §. fi. relata in d. Auth. bona damnatorum,
dum constituit bona damnatorum, non amplius
secundum veteres leges Fisco applicari, sed vel
descendentibus, vel ascendentibus, aut ex latere
coniunctis, vsq; ad tertium gradum.
11 Statuta enim ipsius Auth. correctoria, bono-
rum confiscationem imponẽtia, strictissimè sunt
interpretanda, maxime cum sint pænalia, nec
idcirco extendi debeant ad causam nõ expressam
tex. est in l. si seruum §. non dixit ff. de acquir.
hæred. Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 1. sub nu. 22.
vers. Cuius sanè, qui sub nu. 24. vers. Contrariam
opinionem, & nu. seq. infinitos adducit Doctores
hanc nostram sententiam approbantes, præser-
tim Boss. tit. de bonorum publicatione nu. 11.
Hanc eamdem sententiam sequitur Thesaur.
plena decis. 104. vbi sub nu. 2. scribit hanc opi-
12 nionem esse Aequissimam, & secundum eam
censuisse Sen. Pedemont.
Quam ambiguitatem expressè tollunt in hoc
Dominio No. Constit. in tit. de iure, & priuileg.
Fisci cap. omnium, vbi expressè in confiscatio-
nibus reseruatum fuit ius legitimæ tum ascen-
dentibus quam descendentibus debitæ, ad quam
prouisionem, vt subijcit Thesaur. iun. in addit.
ad d. decis. 104. nouissimè deuenit etiam Sere-
nis. illius Prouinciæ Dux generali decreto iu-
bendo, vt in confiscationibus reseruaretur legi-
tima filijs in amplissima forma, vt vbi videre est,
cum per extensum ibi fuerit insertum decretum;
quam sententiam replicat Thesaur. in decis. 198.
per totũ, & antè eum defendit Pichus in repetit.
l. Titia §. Titia cum nuberet sub n. 45. ff. de leg. 2.
& in repet. l. post contractum nu. 23. & nu. 32.
& ibi Annibal num. 52. ff. de donat. Fabian. de
Chiochis in repet. Auth. nouissima nu. 262. C. de
inoff. testam.
Hinc Paulus I.C. in l. cum ratio ff. de bon. dam-
natorum tradit Aequissimum existimatum esse,
13 eò quoq; casu, quo propter pænam parentis
aufert bona damnato, rationem haberi libero-
rum, ne alieno admisso grauiorem pænam lue-
rent, quos nulla contingeret culpa, cuius, l. aurea
verba ad litteram refert Fachin. hanc sententiam
amplectens lib. 5. controuers. iur. cap. 95. circa
14 medium, Cum enim persona, non res delique-
rit, persona tantum puniri debet, vt tradit glo.
in auth. vt nulli Iudicum in fine, verbo Tunc Fis-
co propè finem.
15 Ex Clementia Imperatoris Adriani eò faci-
lius bona delinquentium dimittebantur filijs, &
attinentibus eorum, vt Imperium hominum
adiectione potius ampliaretur, vt scribit Paulus
in eundem locum ratione, per hæc verba, Fauora-
bilem apud me causam liberorum Albini filiorũ
numerus facit, cum amp liari Imperium hominũ
adiectione potius, quam pecuniarum copia ma-
16 lim, Quod vtinam his temporibus magis cordi
esset Consiliarijs, & Ministris Principium; cre-
sceret enim potius, non autem ita decresceret
viuentium numerus. Hominum namq; multitu-
do Imperij ampliatio, & fortitudo verè est, ad
quam multitudinem, & hominum copiam augẽ-
17 dam tot priuilegia cõcessa leguntur, tum fauore
matrimoniorũ, tũ pro numero liberorũ, vt in l. fi.
C. de his qui num. lib. 10. & in l. in albo C. de De-
cur. lib. 10. ac in l. fin. ff. sol. matrim. Liberorum
etenim numerus Reipub. valdè fauorabilis, &
proficuus fuit apud Romanos, quo attento Ti-
18 berius Cæsar postquam Tribunitiam potestatẽ
filio Druso contulisset Senatus, quem summo-
pere venerabatur, teste Suetonio in illius vita,
significanit Drusum eius filium vxoratum esse,
& tres liberos procreasse, qui idcirco Reipubli-
cæ benè meritus dicebatur, vt refert Tacit. lib. 3.
19 cap. 40. Quia, vt inquit Cicero lib. 1. de officijs
Coniugium est Vrbis principium, & quasi Rei-
publicæ seminarium, multa de priuilegijs, &
prærogatiuis concessis tùm à priscis, tùm à re-
centioribus Reipub. illis qui numerosam prolẽ
habuerunt, tradit Scipio Amiratus ad Tacit. lib.
2. cap. 12. Et ita obseruare solet quotidie Illust.
Magistratus extraordin. Reddit. & præsertim
declarauit die . . . . in causa confisca-
tionis bonorum . . . .
in qua reseruata fuit legitima filijs, referente.
Ab hac tamen legitimæ reseruatione exclu-
duntur filij, vbi agitur de crimine læsæ Maiesta-
20 tis, vt exprimit Imperator in eadem Auth. bona
damnatorum C. de bon. proscript. & cauetur in
No. Constit. d. cap. omnium, ac tradit Peregr. all.
tit. 1. nu. 18. Baiad. ad Clem. in all. qu. 78. num.
124.
Quamuis eò casu portio aliqua etiam reserua-
tur filiabus l. quisquis C. ad l. Iul. Maiest. quia
21 per Fiscum eò casu debita est dos filiabus, vt
tradit Bal. in l. fi. C. de dote promiss. Socin. cons.
30. lib. 1. Plotus cons. 30. sub nu. 48. quos sequi-
tur Sola ad Const. Pedam. all. glo. 12. sub num. 7.
22 Baiard. ad d. qu. 78. nu. 125. & nu. 131. quod pro-
cedere etiam in feudo ad Dominum reuerso, ex
quo filiæ dotandæ sunt à Fisco, tradit Boss. de
23 bon. publ. num. 9. Quod Crimen committitur
tantum per subditum, vt subiungit ibidẽ Peregr.
sub nu. 18. vers. Illud tamen notandum, de qua ate
Alciat. cons. 19. lib. 7. per totum.
24 Prout locum etiam non habet legitimæ reser-
uatio in crimine hæresis, & quando cum patre
filij etiam læsæ Maiestatis crimen commisissent,
vt per l. siue hæreditaria. ff. de negot. gestis pro-
bat Peregr. loco relato vers. quinto fallit, &
vers. sequ. qui nu. 19. tradit etiam hanc legiti-
25 mam non reseruari, quando bona auferuntur
per Fiscum vti ab indigno iuxta doctr. Baldi in
l. hæreditas C. de indign. & Mart. Land. tr. de
Fisco qu. 5 Baiard. ad d. qu. 78. num. 126. idem
Peregr. d. tr. de iure Fisci lib. 3. tit. 7. nu. 31. idem
26 dicendum est, quando dimidia tantum bonorum
patris publicatur, quia tunc cum alia dimidia
remaneat filijs, legitima pro ipsis non est reser-
uanda

nanda l. 1. ff. de bon. damnatorum Sola ad d.
Constit. Sabaud. tit. de ædictis Annonæ glo. 11.
nu. 18. Baiard. ad cit. quæst. 78. num. 120. Farin.
all. qu. 24. num. . Peregr. d. lib. 5. tit. 1. nu. 11. in
fine.

Quanta autem esse debeat portio legitimæ fi-
lijs reseruata, quamuis & in hoc variè loquan-
tur Scribentes, cum tex. in dicta l. cum ratio ff.
de bon. damnat expressè disponat, quod si plu-
27 res liberos damnatus habet, omnia bona dam-
nati eis conceduntur, idest si tres, vel quattuor,
Quia à tribus iusta dimidia bonorum filijs re-
seruari debet, vt probat Fachin. all. cap. 95. lib.
5. & tradit Rol. all. cons. 97. nu. 30. quem sequi-
tur Peregr. cit. tit. 1. nu. 38. Alij autem scribunt,
quod vbi bona delinquentis essent modici, vel
28 exigui valoris, & idcirco legitima non sufficeret
pro filiorum alimentis, Totum patrimonium
debet eis adijci, ne egestate pereant, & ita fieri
debere in hoc Mediolani Dominio testatur
Bossius tit. de aliment. præstandis num. 5. Cum
ea sit Senatus mens, Quamuis Magistratum, qui
manus habet ligatas, ita se gerere tradit, vt sæpè
tàm filios, quàm filias perdat, & famæ miseri
pereant. Peregr. loco relato sub n. 38. & Thesaur.
all. decis. 104. sub nu. 2. Plotus cons. 30. num. 87.
et Farinac. qu. 24. nu. 35. & 40. Fachin. all. cap. 95.
lib. 5. Sola ad Constitut. Sabaud. all. glo. 11. sub
nu. 18. propè finem.

Ex obseruantia tamen dicti Ill. Magistratus in
hoc dominio statuitur legitima filiorum ex cle-
29 mentia Principis, prout debetur iure naturæ
regulariter in alijs casibus iuxta dispositionem
Auth. nouiss. C. de inoff. testam. Vbi si filij sint
quatuor, aut infra, legitima erit triens, si verò
quinque, aut vltra, dimidia erit, vt testatur Clar.
rel. qu. 78. vers. videndum, & sequitur Thesaur.
decis. 198. nu. 7. Quæ sanè sententia vti Aequior,
& verior magis placet, Quoniam cum ius com-
mune correctum dicatur per Constitutiones, &
statuta, Ex quibus omnia bona delinquentis cō-
fiscantur, satis videtur, vt ea adhibeatur mode-
ratio, quod quo ad legitimam iure naturæ debi-
tam limitentur statuta, absq; eò etiam, quòd le-
gitimæ portio augeatur in casu delicti, quæ alias
30 vberior euaderet, ex quo absurdo illud seque-
retur absurdissimum, quod filij pinguiorem for-
tunam consequerentur ex delicto patris, quam
ex illius testamento, quod sanè affirmandum nō
est, & ita in practica Clari opinionem seruari
testatur Baiard. ad all. qu. 78. nu. 131. quam sen-
tentiam sequitur Carpan. in quem nouiss. inci-
di in cap. omnium de iure Fisci nu. 17.

31 Quæ sententia eò tutior reputatur, ex quo in
his Curiarum obseruantia attendenda venit, vt
probat Peregr. d. lib. 5. tit. 1. nu. 34. in fine, quam
opinionem nec approbare, nec improbare vide-
tur Boss. tr. de bonorum publicatione num. 10.
& cui assensit Plotus in all. cons. 30. num. 78. dum
inquit, quod saltem legitimam habere debeant
filij, de qua in Auth. nouissima, cum qua obser-
uantia conuenit decretum factum à Serenis.
Sabaud. Duce de quo supra, ad præcidendas li-
tes, & ambiguitates, quibus quotidie molesta-
batur illius Senatus.

32 Quæ conclusio procedit tàm in bonis patris
fauore filiorum, quam in bonis filij fauore pa-
tris, & ascendentium, vt per No. Constitut. ca-
uetur in d. cap. omnium de iure Fisci, & habetur
in d. Auth. bona damnatorum C. de bonis pro-
script. Pichus in repet. d. §. Titia sub nu. 45. ff. de
leg. 2. quem sequitur Baiard. loco relato nu. 124.
& antè eum id etiam probauit Plotus all. cons.
30. nu. 87. Peregr. d. tit. 1. nu. 35. D. Senator Bell.
lib. 2. de his, quæ incont. fiunt, pleno cap. 51.
33 Quamuis nō procedat in bonis maternis, si ma-
ter ob delictum passa est bonorum publicatio-
nem, quia in ijs nihil filijs deberi cauetur in l. de
bonis matris C. de bon. proscript. Cassan. ad
consuetud. Burg. tit. de confiscat. rubr. 2. §. 1. n. 2.
Sola d. gl. 12. nu. 17. Et si contrarium consuluit
Cephal. cons. 79. per totum, licet è contra legiti-
34 ma debeatur etiam matri, ex bonis filij confisca-
tis, vt tradit Bereta cons. 52. Cephal. cons. 120.
nu. 1. Surd. de alim. tit. 2. qu. 15. nu. 195. in fine, &
seq. Intelligi tamen hoc debet, quod ascendenti
debetur legitima in bonis filij carentis liberis
quia nepotibus existentibus cessat huiusmodi
35 legitima, Cucch. de legit. num. 2. §. 2. Add. ad
Carpan. in cap. omnium nu. 719. litt. B. in fine.
36 Quemadmodum locum habet etiā pro quar-
ta vxori inopi debita ex beneficio Auth. Præte-
rea C. vndè vir, & vxor, Quia hæc quarta vigore
d. Auth. bona damnatorum, debetur vxori, non
obstante publicatione, vt comprobat Socin. cons.
121. lib. 1. Rol. de lucro dotis qu. 59. Plotus d.
cons. 30. num. 41. quos sequitur Sola alleg. gl. 12.
num. 10.

Filijs verò nundum conceptis antè confisca-
tionem legitimam minimè deberi, sed tantum
37 natis, siuè conceptis, ante probat Gabr. cons.
123. nu. 3. & 4. lib. 1. Peregr. dicto lib. 5. tit. 1. nu.
40. post Rol. all. cons. 97. nu. 38. lib. 2. Baiard. ad
all. qu. 78. nu. 120. & nu. 129 Peregr. lib. 5. tit. 1.
nu. 34. circa medium, Quia inspicitur tempus
38 condemnationis in reseruatione legitimæ fi-
liorum delinquentis, vt latè probat Farinac.
all. qu. 24. & 42. Franc. decis. 10. nu. 2. & 22. &
Surd. de alim. tit. 1. qu. 31. num. 37. Iuxta enim
sententiam Alex. in l. ex facto §. ex facto in
primo notab. ff. ad Trebell. filij damnati, nati,
siue concepti post confiscationem, dicuntur
39 nati ex alio homine, Bal. in l. quando quis C.
de bon. damnatorū Farin. all. q. 42. in fine, Franc.
all. decis. 102. sub nu. 25. & 27. Quæ legitima
debetur filijs conceptis antè condemnationem
40 patris, etiam si nati essent elapso tempore in
cridis præfixo ad contradicendum, quod magis
est, vt probat Plot. in cit. cons. 30. nu. 78. propè
finem, ea ratione, quod non valenti agere non
41 currat tempus per Bald. & alios in Auth. nisi
triennale C. de bonis mater. tex. in cap. ex

transmiss. de præscript.

Huiusmodiq; legitima debetur filijs, & alijs descendentibus, statim sequta confiscatione, non expectata morte naturali patris confiscati, si in
42 contumaciam fuit damnatus pater, vt probat Rol. all. cons. 97. sub nu. 38. lib. 2. Thesaur. cit. decis. 154. nu. 4. vbi ita iudicasse Senatum testatur, Franc. dicta decis. 102. nu. 14. cum sequ. plur. & decis. 198. n. 2. Baiard. loco relat. n. 128. Peregr. all. tit. 1. nu. 36. cum sequ. lib. 5. qui ita iudicatum fuisse scribit, quia tunc pater pro
43 mortuo habetur l. adeo §. publicatione ff. pro Socio; Et cum fiscus quasi hæres in eis succedat cum onere persoluendi debita condemnati, suadet ratio, vt tunc separetur portio filiorum, eis per legem pro suis alimonijs reseruata, vt sentit tex. in dicta l. cum ratio.

Cæterum filiorum appellatione, quibus legitima reseruari debet, comprahenduntur etiã
44 filij adoptiui, & naturales, ac legitimati, & nepotes tex. est in all. l. cũ ratio ff. de bon. damnat. Plotus all. cons. 30. nu. 87. Roland. cons. 97. num. 33. lib. 2. post Bal. in cap. de causis col. pen. de officio de leg. quos sequitur Baiard. ad cit. qu. 78. nu. 12. Thesaur. all. decis. 104. sub num. 2. vers. ampliatur vero, Nisi adoptio esset fraudu-
45 lenta, dicta l. cum ratio ff. de bon. damnatorum, in qua traditur etiam modus cognoscendi hanc fraudem.

Qui filij adoptiui, siuè naturales, ac nepotes,
46 non tamen prosunt patri in obtinenda immunitate, quæ ratione multiplicitatis liberorum conceditur parentibus tex. est in princip. instit. de excusat. tut. gl. in l. 2. §. remittit ff. de excusat. tut. in verbo legitimos, materiam hanc latè tractat Ferdinandus Paez tr. de excusat. parentum à muner. publ. num. 49. & duobus sequ. vbi nu. 66. pulcrum tradit exemplum, ex quo elicitur filiam desponsatam, sed adhuc ad
47 domum mariti non traductam, patri prodesse, tanquam adhuc in illius potestate existentem.

In calculanda autem legitima multa computantur, vt consumpta in ludo per filium Rol. in
48 Auth. ex testam. & l. 14. C. de coll. dor. item data per Auum nepti contemplatione filij Corn. cõs. 190. nu. 2. & 3. lib. 2. Bursa cons. 179. nu. 23. cum sequ. lib. 1. ac soluta per partem pro condemnatione, & liberatione filij, vt diximus supra in
49 cap. 95. nu. 33. Alia autem non computantur, vt habita ex causa donationis factæ per patrem filio inter viuos vt notat Guid. Pap. sing. 763. Bursa cons. 178. nu. 11. lib. 2. Viu. suis commun. lib. 2. opin. 91. quos sequitur latissimè Alex. Trentacinq. lib. 1. var. resol. tit. de legit. resol. 5. sub nu. 18. vers. ex hac Carpan. ad dictum cap. omnium num. 720. qui testatur ita iudicatum
50 fuisse per dictum Ill. Magistratum Extraord. Redd. in causa D. Hieronimi Vicecomitis Cremonensis, faciunt tradita supra in cap. 37. nu. 12. quod etiam procedit in donatione facta ob causam necessariam, Menoch. cons. 153. num. 12. lib. 2. Bursa all. cons. 178. nu. 11. Idem dicendum in donatione facta filio in præmium emancipationis, nisi esset aliqua coniectura in contrarium Bar. in l. peto sub nu. 6. ff. de leg. 2. Menoch. cons. 153. num. 15. quos sequitur Carpan. in dicto §. omnium num. 720. cum plur. sequ. Trentacinq. vbi supra, ob quas expensas propterea non dicitur meliorata conditio ipsius filij, & consequenter ob eas non fit locus dispositioni Statut. Mediolani in cap. 305. lib. 1. vt exponit D. Bimius cons. 96. num. 37. lib. 1. quia ex municipali lege non censetur sublata hæc dispositio iuris communis, idem in expensis factis ad honorem
50 filij per patrem, vt studiorum causa, Quia de AEQVITATE minimè computantur in legitima vt per l. si filia §. maritus ff. famil. erciscund. probat Gratian. lib. 5. discept. forens. cap. 643. nu. 15. cum sequ. Card. Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib. 6. tit. 20. nu. 23. ob quas expensas propterea non diceretur meliorata conditio ipsius filij, nisi animo repetendi eas fecisset pater, quia tunc sicuti in diuisione cum alijs fratribus filio imputarentur l. quæ pater ff. famil. erciscund. ita filio in legitimam imputanda essent.

51 Prout in legitimæ calculatione neq; etiam computantur feudum, & emphiteusis Ecclesiastica, quæ ad filios pertinent vigore inuestituræ; Secus autem, si proueniunt à patre pro se, &
52 hæredibus, quia tunc imputantur in legitimam, si vero ab auo proueniunt, non imputantur Bos. in tit. de bonorum publicatione nu. 5. Clar. in §. feudum qu. 46. Bursa cons. 132. nu. 9. cum seq. lib. 2. quos sequitur Carpan. in cap. omnium n. 727. cum seq. qui nu. 73. tradit in legitimam non imputari bona aduentitia filij ex Marsil. tr. de bannitis verbo bona nu. 68. Trentacinq. sub all. nu. 18. tit. de legitima resol. 5. lib. 1.

Quæ legitima neq; etiam confiscati potest in præiuditium filij confiscati, neq; viuo patre, neq; post mortem, si illius alienatio prohibita
53 fuit à patre, vsq; ad certum tempus viz. vsq; ad annos triginta, vel circa, Quia pater vsq; ad illam ætatem repræsentauit filium minus idoneum, vt per l. multi nõ notæ ff. de liber. & posth. abundè probat Alciat. in cons. 522. alias cons. 67. lib. 9. per totum, Peregr. de fideicom. art. 36. sub n. 63. D. Senator Bellonus all. cap. 51. lib. 2. de his, quæ in cont. fiunt, etiam vita durante ipsius confiscari, quia bona alienari prohibita non transeunt in Fiscum etiam pro vita delin-
54 quentis, vt probat Beretta cons. 51. nu. 7. per l. Imperator ff. de fideicom. post Rol. cons. 98. nu. 14. lib. 2. & Cassan. in consuetud. Burg. tit. de confiscat. rubr. 2. §. 3. num. 2. Fieri tamen debet
55 contradictio Cridis, vt tradit Boss. tit. de proclam. quod fit bon. publ. nu. 22. vers. & re vera, quem sequitur additio ad Carpan. in dicto cap. omnium nu. 719. litt. B. Et quando ob fideicommissam Fiscus in confiscatione vult deducere legitimam confiscati, tunc de AEQVITATE in

ca

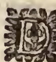
ea computari debent alienata per ipsum confis-
56 catum, vt copiosè scribit D. Bimius cons. 274. num. 23. lib. 3.

Prout neq; etiam confiscari potest legatum alimentorum, quia illud dicitur conditionale, neq;
57 alimenta debita à patre filijs confiscatis Boss. tit. de publ. bon. nu. 72. vers. sed quid in alimentis, Ratio est, quia quod sunt anni, tot sunt legata, quæ incipiunt cedere, quando annus venit l. si cum præfinitione ff. quando dies lega. ced. Peregr. de iure Fisci lib. 5. tit. 1. num. 123. vers. vndecimo infertur Carpan. ad cap. omnium num. 192. & sequ. vers. Alimenta de iure, & priuil. Fisci.

SVMMARIA.

1 *Capi qui possint pro debito priuato, habetur in Nou. Const. tit. de probib. & concessis executionibus.*
Debitor detentus pro debito non relaxatur, nisi soluto debito, vel accedente consensu relaxatur nu. 2. & num. 9.
2 *Debitor detentus, si liberari vult, omnino soluere tenetur.*
3 *Obligationes ex obligationibus si darentur, in infinitum prodirent.*
4 *Debitor vbi obligatus est in persona, & bonis, eo detento ad bona nihilominus agere potest creditor.*
4 *Carcer debitori datur in pœnã, vt illius tedio soluat.*
5 *Appellatio non admittitur ab ordinatione Iudicis negantis relaxationem detenti pro debito oblata fideiussione.*
6 *Custodes carcerum permittentes, quod debitores detenti vagentur.*
7 *Debitores detenti pro debitis, negligunt satisfacere creditoribus, si carcer eis in pœnam non deseruit ob Custodum, vel Iudicum vrbanitatem.*
8 *Carcer in delictis datur ad custodiam, in debitis vero datur ad pœnam.*
10 *Debitor graui infirmitate affectus relaxatur è carceribus, etiam inuito creditore.*
11 *Debitor inops sicuti ob alimenta sibi à creditore non subministrata relaxandus est, ita & infirmus pari ratione, & AEQVITATE.*
12 *Vita morituri præualere debet cuicunq; causæ pecuniariæ.*
13 *Morti proximus dicitur omnis ager, qui in carcere detinetur.*
13 *Carcer non est locus aptus ad curandum, sed potius ad augendum morbum.*
14 *In carceribus curari ægrotos impossibile videtur secundum regulas medicinæ.*
15 *In carceribus decedere ignominiosum, & miserandum est.*
16 *Creditori nihil refert, vt debitor morbo grauatus è carceribus relaxetur sub fideiussione redeundi.*
17 *Debitor infirmus non est creditori addicendus, nec tenetur ei seruire.*
18 *Obseruantia in hoc Dominio, dum relaxantur fideiussori detenti ex causa ciuili, vel criminali, ob graues infirmitates.*
18 *Detentus ob pœnam pecuniariam non relaxatur fideiussori.*
19 *Detentus ob pœnam pecuniariam relaxatus fuit stante graui infirmitate, qua erat affectus.*
20 *Debitores detenti relaxantur sub fideiussione de soluendo, vel redeundo certo termino, à Protectoribus carceratorum in Ciuitate Mediolani, vigore statuti 154. lib. 2.*
20 *Obseruantia Protectorum in relaxando detentos, fundata est in abusiua AEQVITATE.*
21 *Debitor detẽtus, si de rectitudine capturæ disputatur, interim fideiussori potest dimitti.*

Debitor detentus relaxatur ob infirmitatem, etiam creditoribus contradicentibus. Cap. LXXXXVII.

Detineri solent debitores tàm Fisci, quàm priuatorum, in casibus permissis, de quibus in No. Const. tit. de pro-
1 hibitis, & concessis executionibus cap. coloni partiarij, & in tit. de iure, & priuil. Fisci in princip. vt tædio carceris affecti soluant creditoribus, in tantum, vt non nisi accedente consensu creditorum ab ea relaxari sub fideiussione non possint debitores, vbi debita non sol-
2 uerunt, Auctor est Bal. in l. neq; §. 1. vers. sed si esset captus ff. de in ius vocando, quia si liberari vult debitor, omnino soluere debet, vt tradit Bal. in l. si pecuniæ §. fin. ff. vt possess. legatorum glo. in l. fin. ff. si cert. petatur.
3 Ratio est, ne obligationes ex obligationibus oriantur, & sic in infinitum procedant l. 4. §. ait Prætor ff. de re iudic. glo. vlt. & not. in l. vlt. ff. si cert. pet. & late probat Rebuff. ad Const. Regni tit. de litt. obligat. art. 11. glo. 3. num. 10. qui num. 12. tradit, quod si captus erat obligatus in persona, & bonis, eo detento ad bona etiam age-
4 re potest creditor teste Bart. in l. consentaneum col. 5. vers. Venio, & assumo C. quomodo, & quando Iudex; Quam sententiam copiosè comprobat Monter. decis. 7. num. 2. subijcitq; quod tunc carcer in pœnam datur, & propterea ab or-
5 dine Iudicis denegante relaxationem detenti pro debito sub fideiussione, non datur appellatio, vt prosequitur seq. nu.

Eamdem sententiam sequitur Faber in suo codice tom. 2. lib. 8. tit. 29. de solutionibus deffinit. 16. quos sequitur Fontanell. de pact. nuptial. lib. 1. claus. 4. glo. 18. par. 4. nu. 28. cum seq. plur. vbi amplè tradit malè facere Iudices, qui seuerè non animaduertunt in Comentarienses, & car-
6 ceratorum Custodes, eò quod soleant huiusmodi captis permittere, vt è carceribus exeant, & per vias deambulent in damnum creditorum, qui eò modo impediuntur in exactione creditorum; Videntes enim debitores, quod carce-
7 ratio non cedit eis in pœnam, nec in carceribus vnquam

vnquam ſic tædio carcerationis afficiuntur, cre-
ditoribus ſatisfacere negligunt, quam ſenten-
tiam amplectitur Boſa. tit. de carcerat. fideiuſſ.
relaxando num. 28. faciunt tradita per Oſaſc. de-
ciſ. 18. num. 5. quos ſequitur Carpan. ad ſtat. 154.
num. 1. lib. 2.

Et ſic ex hac concluſione limitata dicitur ea
regula, quod carcer datur ad cuſtodiam, non ad
pœnam, de qua Vlpian. in l. aut damnum §. &
magis verſ. carcer enim ff. de pœnis, de qua Fari-
8 nac. qu. 27. nu. 95. Quia ea regula procedit in de-
lictis, in quibus poſt carcerationem expectatur
alia pœna per diffinitiuam, & ſic nihil intereſt,
an vno, vel alio modo reus cuſtodiatur, dummo-
do pro exequenda diffinitiua ferenda ſecurè re-
periri poſſit; Carceratio verò debitoris cum ſit
ad cuſtodiam nõ expectando aliam pœnã, ſed im-
mò ea eſt pœna, vt illius tedio debitor ſoluere
cogatur, vt dictum eſt Fontan. loco relato num.
30. Et ſic non niſi accedente creditoris conſenſu
cum Iudicis decreto relaxari poteſt detentus, vt
probat Viuu. deciſ. 202. per totum, quem ſequi-
tur Fontanell. loco citato nu. 31.

De AEQVITATE tamen ob grauem infir-
10 mitatem, ſiuè ægritudinem, capti pro debito
fideiuſſori relaxandi ſunt, etiam contradicenti-
bus creditoribus, quia ita Chriſtianum Iudicem
facere decet, Eadem enim AEQVITAS viget
in liberando è carceribus debitores propter
11 ægritudinem periculoſam, quæ eſt in liberando
debitores, quibus deficiunt alimenta à credito-
re non ſubminiſtrata, ne fame pereant, vt pro-
bat Mich. Ferer. in 3. par. obſeru. cap. 104. ſub nu.
1. in fine verſ. Ex quibus.

12 Maximè verò, quia vita morituri præualere
debet cuicunque cauſæ pecuniariæ cap. non ſatis
87. diſtinct. Et morti proximus dicitur omnis
æger, qui in carceribus reperitur, quia carcer
13 non eſt locus aptus ad curandum, ſed potius ad
augendum morbum, & febrim, propter aeris in-
fectionem, & intemperiem, ac corruptionem,
quæ vt plurimum in carceribus viget. Quo at-
tento ſecundum regulas medicinæ impoſſibile
videtur poſſe curari ægrotos in carceribus, vt ex
atteſtatione medicorum tradit Ferer. loco relato
ſub nu. 2. in fine.

15 Decedere etenim in carceribus ignominio-
ſum, & miſerandum eſt, vt elicitur ex Conſtan-
tini verbis in l. 1. C. de cuſtod. reorum dum ait,
ne pœnis carcerum perimatur detentus, quod
Innocentibus miſerum, noxijs non ſatis ſeuerum
eſſe dignoſcitur.

Quæ concluſio eò fortius ſequenda eſt, cum
præſtita idonea fideiuſſione per debitorem de ſe
conſignando in carceribus, ſuperuenta valetudi-
ne, vel certo ſtatuto termino, nullum damnum
16 poteſt creditoribus contingere ex huiuſmodi
indulgentia, & relaxatione; & ita obſeruaſſe
Senatum Catalan. teſtatur Ferer. loco relato nu.
1. ac Fontanell. cit. glo. 18. num. 99. & num. 100.
Si, ut enim debitor infirmus non eſſet creditori

19 addicendus, neq; tenetur ei ſeruire, vt per l. cum
hæres §. ſtichus ff. de ſtatu liber. & in l. in Me-
tallum ff. de pœnis probat Baetia rr. de inope
debit. cred. addic. lib. 2. cap. 7. n. 10. Et probatum
eſt ſupra in cap. 95. Ita neque in carceribus deti-
neri debet, Fontanell. all. nu. 100. in fine. Ad rem
Coſta remed. ſubſid. 25. nu. 20. Et de facti ſcien-
tia, & ignor. diſtinct. 39. Carpan. ad ſtatutum
69. lib. 2.

Et ita obſeruari ſæpius vidi in hoc Mediolani
Dominio, dum carcerati, tam ex cauſa debiti
quam ex criminali, ob graues infirmitates è car-
ceribus dimittuntur ſub huiuſmodi fideiuſſione,
contradicentibus etiam creditoribus, & memi-
ni, quod dum in carceribus Cremonæ detinere-
tur D. Pompeius Armanus captus ob contrauen-
tionem factam præcepto de ſeruando exilio ſub
pœna aureorum mille, actumque fuiſſet in Curia
de illius relaxatione mediante oblata fideiuſſio-
ne de ſoluendo eam pœnam iuxta futuram de-
clarationem Senatus Excellentiſs. Coram quo
18 pendebat relatio cauſæ ob varias excuſationes
per ipſum Armanum deductas, & probatas die
23. Februarij 1627. me referente, obauditus
fuit Armanus per regulam, quod detentus pro
debito fideiuſſori non relaxatur, ſed ſoluere
debet; Cum autem poſt aliquot dies graui, &
mortali morbo affectus eſſet Armanus, median-
te atteſtatione Phiſicorum, ne in carceribus ob
aeris corruptionem vitam finiret, cum ibi com-
modè non poſſet curari, reſolutum fuit ipſum
19 eſſe è carceribus dimittendum, præſtita fide-
iuſſione pro ſumma aureorum mille de ſe conti-
nendo domi, ac de ſe conſignando certo termi-
no, ex qua ordinatione & Fiſco, & ipſi Arma-
no, & querelanti conſultum fuit:

Solent vlterius protectores carceratorum
huius Ciuitatis Mediolani vigore ſtat. 154. lib. 2.
20 debitores detentos dimittere ſub fideiuſſione
de ſoluendo, vel redeundo ad carceres termino
viginti dierum, qui terminus deinde etiam pro-
rogatur, vt tradit ibidem Carpan. num. 1. Et
quamuis prouiſio hæc à ſtatuto concedatur tan-
tum in caſu, quo controuertitur de rititudine
capturæ, ad parcendum expenſis, ne interim in
carceribus remaneant detenti, vt ibi ſcribit
Carp. num. 7.

Tamen habenas relaxando, & huic cauſæ de-
tentionis fauendo, ex quadam abuſiua AEQVI-
TATE in conſuetudinem tranſiuit, vt DD. Pro-
tectores ad hanc relaxationem abſolutè deue-
niant, etiam nulla facta exceptione, ſaltem colo-
rabili rititudinis capturæ; Quæ conſuetudo,
ſiuè potius corruptela, à tramite AEQITA-
TIS non recederet, vbi in primo termino debi-
tores ſatisfacerent creditoribus; ſed ſi à prima
ad ſecundam, & tertiam termini prorogationem
deueniretur, vtique in creditorum iniuriam non
leuem redundaret huiuſmodi abuſiua benigni-
tas, & AEQVITAS, reſiſteretque diuino illo
præcepto, ne miſereberis in iudicio pauperis
de

de quo supra in cap. 1. nu. 16.

Quod si verè de tititudine, aut validitate
capturæ disputaretur, tunc de iure etiam com-
21 muni interim dimitti posset sub fideiussione de-
bitor detentus, vt probat Alex. Trentacinq. lib.
3. var. resol. tit. de solution. resol. 10. nu. 21.

SVMMARIA.

1 *Colonus partiarius dicitur habere societatem cum domino.*

2 *Colonus retinere potest eius fructuum portionem, etiam aduersus successorem proprietatis.*

3 *Dominus præfertur cæteris in emptione fructuum coloni, & è contra.*

4 *Colonus dicitur habere causam à domino in fructuũ perceptione.*

5 *Vassallus tenetur præferre dominum in venditione fructuum rei feudalis.*

6 *Proprietarius præfertur in emptione fructuum vsufructuarij.*

7 *Cõclusiones supra firmatæ procedũt, etiamsi vigeat statutum præferens agnatos in emptione fructuũ, quia illud intelligitur, ne præiudicetur Domino.*

8 *Ius Prælationis in fructibus cedi alij posse videtur. Contrarium verius nu. 13.*

9 *Cedens, & cessionarius, vna, & eadem persona reputantur.*

10 *Succedens in ius alterius assequitur omnia iura, quæ eius auctori competebant.*

11 *Maxime si in cessione interuenit clausula in omnibus, & per omnia.*

12 *Obligationis cõditio nõ variatur, mutatione personę*

14 *Priuilegium personale non egreditur personam illius, cui competit.*

15 *Succedens in ius alterius, non assequitur illa, quæ ex priuilegio competebant suo auctori.*

16 *Priuilegium tollitur mutatione personæ, si persona fuit immediata causa priuilegij.*

17 *Cessionarius dotis non potest consequi vsuras, quæ viro competebant.*

18 *Marito permittitur actio vsurarum dote sibi debita ob onera matrimonij, & dicitur hoc personale priuilegium.*

19 *Priuilegium personale neq; etiam ad hæredes transmittitur.*

20 *Locatoris cessionario non competit beneficium tacita hypotecæ in rebus inuectis, & illatis, sicut competebat locatori, etiamsi pensionem locatam soluisset cessionarius.*

21 *Priuilegium creditoris non transit in eum, qui pro alio ei soluit, nisi ad effectum retentionis.*

22 *Priuilegium locatoris, quod habet expellendi conductorem pro vsu suo, non potest alteri cedi.*

23 *Spoliatus non potest cedere alteri ius propria auctoritate recuperandi sibi competens.*

23 *Maritus potest coniugalem iniuriam propria, vel filij manu vindicare, secus per aliam personam.*

24 *Onus super legitima impositum à patre, nec impugnatum à filio, non potest per illius hæredem, siue successorem impugnari.*

25 *Filius transmittit ius adeundi, sed non transmittit ius impugnandi dispositionem paternam ob onus legitimæ impositum, cum ex priuilegio hoc sibi tantum competat.*

26 *Fiscus succedens in re, & priuati, iure tantum cedentis vti potest, non iure proprio.*

27 *Colonus, qui semel fructus venales exposuit, mutare non potest propositum, nisi ex iusta causa.*

28 *Coloni iuramento statur, an fructus ad victum pertinentes vendere velit, si eos venales nõ exposuit.*

29 *Dominus promptus esse debet in emendo fructus coloni, aliter sibi imputet.*

29 *Pretia rerum tempore mutantur.*

30 *Vendere, quando quis alteri cogitur, vel statuti, vel legis dispositione, pretium in pecunia statim debet solui.*

31 *Venditor coactus non intelligitur habere fidem de pretio.*

32 *Pretium non dicitur, nisi in pecunia numerata.*

Ius Prælationis, quod competit Domino in fructibus, quos vendere vult colonus partiarius, non potest alteri cedi. Cap. LXXXXVIII.

1 COlonus Partiarius dicitur habere so-
cietatem cum Domino l. si merces §.
vis maior in fi. ff. locati, Cæphal. cons.
181. num. 4. lib. 2. Osas. decis. 8. num. 5.
& Carot. de locat. & conduct. par. 1. tit. de socio
personam exercente num. 3. & 4. tit. de remiss.
2 mercedis qu. 4. n. 4. In tantum, vt ratione huius-
modi societatis colonus possit retinere etiam
suam portionem fructuum aduersus successorẽ,
vt probat Bal. in l. emptorem nu. 7. vers. sed pone
colonus C. locati, & probauimus supra in
cap. 42. nu. 12. 21. & 23. Et tanquam socius præ-
3 ferri debet, siuè Dominus, siuè colonus, alijs in
venditione fructuum, vt tradit idem Bal. in l. 2.
sub nu. 2. vers. Aequum tamen puto C. commun.
rerum alien.

Cum enim colonus ratione fructuum habeat
causam à Domino, Aequum est, vt alijs præfera-
tur in illis vendendis, vt probat Bal. in l. 1. sub
4 nu. 3. vers. vlt. nota C. de metalar. lib. 10. Boer.
decis. 107. nu. 2. Ias. in l. qui Romæ §. cohæredes
col. sub nu. 26. ff. de verb. obligat. Prout dici-
5 tur de Vassallo, qui tenetur Dominum præferre
in fructibus feudi vendendis, Afflic. ad const.
Regni c. 1. §. post natale de pac. tenend. Ac dici-
6 tur de proprietario, qui præfertur ab vsufructua-
rio, Canale. tr. de vsufructu nu. 173.
7 Quod etiam procedit stante statuto, quod
Agnati præferantur, quia illud debet intelligi,
ne præiudicetur Domino, Alex. cons. 27. num. 6.
lib. 6. quem sequitur Tiraquell. de retractu li-
gnager. §. 1. gl. 7. nu. 62. late Ias. in l. fi. nu. 10. C.
de iure emphyteut.

Ex hoc infertur, an ius hoc prælationis Do-
mino

mino competens poſſit alijs cedi, & ſecundum
regulam deſumptam ex l. Id quod noſtrum, & l.
8 nemo plus ff. de reg. iur. cedi poſſe videtur, Quia
cedens, & ceſſionarius vna, & eadem perſona
9 eſſe dicuntur l. ſi donatæ in princip. & ibi glo.
in verbo de euictione ff. de donatione inter vi-
rum, & vxor. l. emptor, & ibi Bal. in primo no-
tab. C. de hæred. vel act. vend. l. ſi ager in fi. ff. de
rei vendic. Bertazol. conſ. ciuil. 42. num. 9. Surd.
conſ. 532. nu. 6.
10 Succedens enim in ius alterius aſſequitur
omnia iura, quæ ſuo auctori competebant, vt
per d. l. ſi donatæ §. 1. ff. de donat. inter virum,
& vxor probat Becc. conſ. 105. n. 17. Rimin. Iun.
conſ. 65. nu. 22. Surd. conſ. 22. nu. 16. quos ſequi-
tur Gratian. lib. 1. diſcept. for. cap. 142. nu. 14.
& lib. 4. c. 733. nu. 22. Maximè verò quando ius à
cedente fuit ceſſum in ampla forma, vt in omni-
11 bus, & per omnia, quia tunc quæcunq; iura com-
petentia ipſi cedenti, in ceſſionarium eſſe transla-
12 ta ſcribit Natta conſ. 398. nu. 40. & 41. Menoch.
de retin. poſſeſſ. remed. 3. nu. 279. Quia mutatio-
ne perſonæ non variatur conditio obligationis,
vt tradit Bar. in l. 2. §. ex his igitur ff. de verb.
oblig. Gabr. conſ. 106. nu. 3. lib. 1.

Tamen cum huiuſmodi priuilegium præla-
tionis Domino competens ſit perſonale, & ex
AEQVITATE inductum, cedi non poſſe pro-
13 bat Roman. conſ. 484. ſub num. 2. cum ſequ. &
expreſſius ſequitur Surd. conſ. 205. nu. 22. Quia
tanquam perſonale non egreditur perſonam
14 Domini Caſtr. in l. ad officium in fi. C. commun.
diuid. Tiraquel. de retract. lignag. §. 26. gl. 1. nu.
1. Surd. all. conſ. 205. num. 23. quos ſequitur
Gratian. lib. 1. cap. 117. nu. 18. & diffuſius in cap.
149. nu. 10. 11. & ſeq. plur.
15 Succedens enim in ius alterius non aſſequi-
tur illa, quæ ex priuilegio competebat ſuo au-
ctori Bal. in l. ſi filius nu. 1. C. de bon. proſcripto-
rum, Felin. in cap. verum de foro compet. Cum
mutatione perſonæ tollatur priuilegium, quo-
16 tieſcunq; perſona eſt immediata cauſa priui-
legij l. 1. C. de impon. lucrat. deſcript. lib. 10. l. li-
citatio §. fi. ff. de publico l. paulus ff. de acquir.
hæred. Bal. in rubr. C. de vſuris ſub nu. 5. verſ. dic
contrarium.

Hinc tradunt ſcribentes, quod ſi vir mutuo ac-
cepit pecuniam, & cedit mutuanti iura ſua con-
tra debitorem dotis, talis ceſſionarius non po-
17 teſt vſuras dotis exigere; licet enim beneficio
auctoris ſui videretur ea poſſe conſequi per l.
emptor nominis ff. de hæred. vel act. vend. Ta-
18 men cum iſta exactio vſurarum permittatur
marito ex priuilegio propter onera matrimo-
nij, ceſſat priuilegium ipſum ex mutatione per-
ſonæ, vt in terminis probat Surd. conſ. 269. num.
9. 10. & 11. latè Gratian. cap. 143. n. 39. cum ſeq.
plur. Quia priuilegium illud eſt perſonale, quod
19 nec etiam ad hæredes tranſmittitur, vt in ter-
minis dotis probat Theſaur. Iun. lib. 1. qu. fam. 5.
nu. 2. & nu. 5. ac qu. 90. nu. 4.

Prout idem dicitur de ceſſionario locatoris;
cui non competit beneficium tacitæ hyppotecæ
in rebus inuectis, & illatis in domo conducta
20 Carpan. ad ſtat. Med. cap. 389. num. 4. Verbo vel
conductor, & cap. 390. n. 103. lib. 2. Etiamſi pen-
ſionem locatam ſoluiſſet ceſſionarius, quod
21 magis eſt, quia creditoris priuilegium non tran-
ſit ad eum, qui pro illo ſoluit, niſi ad effe-
ctum retentionis Bar. in l. 1. C. qui pot. in
pignor. hab. ſicuti facultas, quam habet locator
expellendi conductorem pro vſu ſuo, pariter non
22 poteſt cedi, nec tranſit in emptorem, ſeu ſingu-
larem ſucceſſorem, cum ſit perſonale priuilegiũ,
quaſi non ſit eadem neceſſitas locantis, & emen-
tis latè Surd. conſ. 103. à nu. 12. vſq; ad num. 26.
Grat. all. cap. 149. nu. 16. Idem dicitur de ſpo-
liato, qui ius recuperandi propria auctoritate
23 ſibi competens non poteſt cedere alteri gl. in
l. cum fundum verbo poſtea ff. de vi, & vi armato
Rom. all. conſ. 484. nu. 3. Sicut etiam dicitur de
priuilegio competente marito, quod iniuriam
coniugalem per adulterium propria manu po-
teſt vindicare, ſecus autem per aliam perſonam
excepto filio, vt probat Rom. in all. conſ. 484. n.
4. Curt. Sen. conſ. 79. col. 2.
24 Idem dicitur de filio, qui non impugnauit
teſtamentum patris, in quo erat adiectum onus
legitimæ, Quia perueniens bonis filij ad Fiſcum,
non poſſet poſtea Fiſcus, aut alius ei ſuccedens
allegare, quod dictum onus non poterat iniun-
gi, cum ſit particulare, & perſonale priuilegium
filij, quod ad alium non tranſit, & præcipuè ad
Fiſcum, tanquam hæredem anomalum, Quam-
uis enim filius tranſmittat ius adeundi, non ta-
men tranſmittit hoc priuilegium ſibi competens
24 ratione legitimæ. Socin. Sen. conſ. 126. nu. 19.
in fi. Alciat. conſ. 525. n. 5. verſ. ſed quia Cuiac. de
legit. verbo nec vſufructu defraudari liberi nu.
20. & 22. Rol. conſ. 98. nu. 29. lib. 2. Surd. conſ.
570. à nu. 6. vſq; ad nu. 10. quos ſequitur Grat.
in addit. ad deciſ. Marchiæ deciſ. 76. nu. 1. cum
ſequ.
26 Quamuis è contra Fiſcus ſuccedens in rem
priuati, iure tantum cedentis vti poteſt, non
proprio priuilegio l. Fiſcus qui in priuat. ff. de
iure Fiſci, Bar. in l. aufertur §. Fiſcus ff. eodem
Peregr. de iure, & priuileg. Fiſci lib. 6. tit. 6. nu.
14. Quod etiam cauetur in No. Conſtit. huius
Dominij tit. de iure, & priuileg. Fiſci §. non
poſſit tamen.
27 Si verò Colonus, poſtquam fructus rei ve-
nales expoſuiſſet, mox pænitentia ductus, ven-
dere nollet Domino, ſi iuſta cauſa adſit mutan-
di propoſitum, cogi non poteſt ad vendendum,
alias ſecus Salic. in l. 1. num. 2. verſ. & eſt ratio,
28 quia ab initio C. de Epiſcop. aud. ſtariq; de-
bet coloni iuramento, an fructus ad victum
pertinentes vendere velit, quando eos venales
non expoſuit, vt poſt Alex. & Iaſ. probat Surd.
all. conſ. 205. à num. 12. vſq; ad nu. 17. quem ſe-
quitur Gratian. all. cap. 149. num. 18. cum ſequ.

Quo

Quo loci tradit Dominum esse debere promptũ
29 in emendo fructus Coloni, si enim distulisset eos emere, sibi imputandum esset per l. qui Romæ 122. §. cohæredes ff. de verb. obligat. quia rerum prætia mutantur tempore l. prætia rerum ff. ad l. falcid. Ad rem Tiraquel. de retr. linager. §. 1. glo. 9. à num. 114. vsq; ad nu. 120. vbi diffusè materiam more Domini pertractat.

30. Et quando statutum, siuè dispositio cogit quemquam ad vendendum, solui debet prætium in pecunia Fabian. de Monte tr. de empt. &
31 vendit. qu. 3. num. 40. tom. 6. par. 1. fo. 43. Nec intelligitur, vt quis debeat habere fidem de prætio glo. in l. 1. verbo necessitatem C. commun. seru. manumiss. Bertazol. clausul. 38. gl. 1. in fine, Cum
32 prætium non sit, nisi in pecunia numerata, ad quam propriè illud refertur Bald. cons. 98. sub 3. vers. nam statutum lib. 1. copiosè Gratian. all. cap. 149. nu. 21. cum sequ. plur. vbi materiam hanc fructuum inter colonum, & Dominum latiss. examinat.

SUMMARIA.

1 *Notificans debitori imminentem capturam creditoris, tenetur versus creditorem, si debitor aufugit.*
Contrarium in coniuncta persona nu. 10.
2 *Si creditori aliter non est consultum.*
3 *Impediens executionẽ pro ciuili debito, tenetur versus creditorem, si ei non est consultum.*
4 *Debitorem decoctum scienter delegans ignoranti, tenetur in subsidium erga creditorem.*
5 *Actio remanere non debet inanis, ne creditum amittatur.*
6 *Impediens debitorem, ne ad iudicium compareat, tenetur versus creditorem pro toto credito.*
7 *Depositarius restituens depositum absq; Iudicis mandato, tenetur versus creditorem in subsidium.*
8 *Limitatur conclusio, quando depositum esset conditionale, quia expirato tempore, de quo in conditione, potest restitui depositum.*
9 *Limitatur etiam conclusio, quando creditor impugnasset depositum, licet postea se pœnituisset.*
10 *Coniuncta persona, vel astrictus magna amicitia admonens coniunctum, vel debitorem, ne detineatur, non tenetur versus creditorem.*
10 *Sanguinis, & stricta amicitia ratione, non nocendi animo admonuisse creditur.*
11 *Dispar ratio est inter affinem, & extraneum.*
12 *Sanguinis ratio tollit omnem suspicionem.*
13 *Coniunctus coniuncto bonum cupere, & eum tueri præsumitur.*
13 *Amicus amico bonum cupere præsumitur.*
14 *Commodum proprium, siue emergentis damni euitatio, legitimam præbet excusationem in quocunq; quæ alias non admitteretur.*
15 *Dolum præsumptum excluditur in actu, ad quem quis ob proprium interesse, non nocendi animo, deuenisse dicitur.*

Notificans debitori imminentem capturam ad instantiam creditoris, vt eam euadat, si est affinis, aut intrinsecus amicus, excusatur, nec tenetur versus creditorem, alias secus &c.

Cap. LXXXXVIIII.

1 Constantinus Imperator cauit in l. quoties C. de exact. tribut. lib. 10. quod notificans debitori alicuius creditorem anhelare ad eius capturam, si eam ob causam debitor commonefactus fugam arripiat, alias non arrepturus, tenetur ad solutionem debiti, atq; ad emendationem damni in subsidium
2 tantum, scilicet vbi aliter creditoris indemnitati non sit consultum, etiam sine doli probatione Salic. & Castr. in l. vlt. C. de operis libert. Ias. in §. pænales nu. 103. inst. de action. Mastril. sing. 137.

3 Cuius sanctionis dispositio procedit etiam in eripiente captum pro debito à familia, & in prohibente executionem realem, cum sit vtrobiq; par ratio in executione reali, quæ in personali, vt tradit Cagnol. in l. 1. §. is videtur nu. 27. ff. si quis iusdic. non obtemperau. Strac. de mercat. tit. de decoctor. 2. par. vlt. par. §. cognitis nu. 10. cum sequ late Menoch. de arbitr. casu 583. nu. 5. & Bertazol. cons. crim. 375. num. 14. lib. 2.

4 Et hac ratione scienter delegans ignoranti debitorem decoctum, tenetur in subsidium erga creditorem, qui assignauit nomen debitoris Surd. decis. 23. nu. 7. & 11. Quia cum actio non remaneat inanis, tunc non censetur amissum creditum l. qui actionem ff. de reg. iur. & l. non is ff.
5 de dolo latè Costa remed. subsid. 42. nu. 1.

6 Eadem prouisio locum etiam habere videtur in eo, qui impedimento fuit debitori citato, nè ad Iudicem veniret, quia contra eum tribuitur actio creditori pro toto credito l. vlt. §. 1. ff. de eo per quem factum erit, vt post Menoch. all. casu 583. & Farin. cons. 49. nu. 3. & nu. 12. per totum probat Costa remed. subsid. 103. n. 1. Faciunt tradita per Viu. decis. 92. & per Clar. qu. 68. nu. 10. ac Caball. lib. 1. resol. crim. casu 8.

Quam dispositionem extendi etiam ad depositarium maximè contentiosum restituentem
7 sine licentia Iudicis, & irrequisito, seu non citato creditore, in subsidium, si à debitore non potest consequi, scribit Rom. cons. 287. per totum, Costa all. remed. 103. nu. 2. qui nu. 4. excipit duos casus, viz. quando depositum esset con-
8 ditionale, viz. consignandum alteri sub conditione, quia expirato tempore conditionis, deponenti restitui debet secundum Bal. cons. 379. lib. 5. Et quando creditor impugnaret depositũ

eius

eius intuitu factum; licet postea declaret se pænitere Dec. cons. 356. nu. 4. quam depositi materiam amplè ibi examinat Costa vsq; ad n. 10.

9 De AEQVITATE tamen locum non habent Sanctiones ipsæ loquentes de admonente debitorem, ne capiatur in coniuncta persona, nec in

10 eo, qui magnæ amicitiæ fœdere astrictus est, Quia ratio sanguinis, & strictæ amicitiæ, illud operatur, non lasciuia, aut animus nocendi tertio arg. tex. in l. eos ff. de receptator ? & l. fi. §.

11 si quis verò C. de codicillis, Non enim par, eademq; ratio videtur inter sanguine, & stricta

12 amicitia coniunctos, & alios extraneos, & ratio sanguinis soluit omnem suspicionem l. 1. & ibi glo. verbo à sobrinis ff. ad l. Iul. repetund. Hanc sententiam probare videtur Isernia de feud. tit. de pace iur. firma tuenda §. exceptatoribus fol. mihi 111. propè finem vers. contra istum tex. quem sequitur Luc. de pæna in all. l. quoties nu. 8. C. de excut. tribut. lib. 10. Quam conclusionem comprobat Costa remed. subsid. 42. nu. 2.

Qui auctor sub eodem num. 2. tradit non alia ratione, quam quod Amicus Amico bonum cupit, & coniunctus omni studio coniuncti com-

13 moda procurare, & totis viribus eum tueri præsumitur per l. hæc autem §. 1. ff. ex quibus causis

14 in possess. eat. Ea de sententia procederet in eo, qui fortè sustinere debuisset magnam impensam pro illius debitoris alimonia, seu deffensione, si fuisset captus, quoniam ratio euitandæ iniuriæ ex carceratione personæ resultantis, & alia ratio proprij interesse, non sinunt suspicari

15 dolum, qua attenta, neq; coniunctus, neq; valdè amicus tenentur.

SVMMARIA.

1 *Carceratum aufugere è carcere faciens, eadem pæna tenetur, qua ille tenebatur, ex dispositione Nou. Const.*

2 *Idem procedit de iure communi.*

3 *Custos carcerum tenetur eadem pæna, qua carceratus, si eum aufugere permisit.*

4 *Aequi paratorum idem est iudicium.*

5 *Carceratus, qui aufugit, si reus de Assassinio erat, itant à beneficio gratiæ esset exclusus, Ita ab huiusmodi beneficio exclusus dicitur custos carceris, cuius dolo, aut culpa aufugit carceratus.*

6 *Contrarium verius.*

7 *Culpa sæpius dispar est, licet eadem sic pæna.*

7 *Culpæ par ratio desideratur inter duos reos, si eiusdem omnimodus effectus pænæ esse debet.*

8 *Effectus rei, non expressio nominis consideratur.*

9 *Decretum Senatus, quo declaratus fuit gratiabilis casus custodis carceris, cuius dolo aufugerant rei de delicto minime gratiabili.*

10 *Proclamata multa delicta æquiparant, quorum cum culpa diuersa sit, pæna effectus non idem omnimodè sortiuntur.*

11 *Decretum Senatus, quo declaratur casum illius, qui in militia exteris Principibus inseruiuit, esse gratiabilem, quamuis per proclamata imposita sit pæna rebellionis huiusmodi personis.*

11 *Rebellionis delictum non est gratiabile.*

12 *Proclamata prohibentia militiam exteris Principibus, locum non habent, quando quis in militia inseruit contra Turcas.*

13 *Clerici militare tenentur pro Christiana fide.*

14 *Declaratiò fauore eius, qui aduersus Turcas militauerat.*

15 *Claudij Righini ex Vicarijs Generalibus honorifica mentio.*

16 *Milites, & Castellani tenentur eadem pæna, qua carcerati, qui eorum culpa aufugerunt.*

17 *Mercedem qui excipit pro custodia, tenetur etiam de damnis magna vi illatis.*

18 *Miles capitaliter damnatus ab Illustriss. Præfecto Portæ Iouis Mediolani, eo quia eius culpa aufugerat Marchio Callusij in ea Arce detenus.*

Custos carcerum, qui carceratũ per dolũ aufugere permisit, quamuis eadem pæna teneatur, quà carceratus; Tamẽ illius casus gratiabilis dicitur, & si gratiabilis non sit casus illius, qui aufugit ob grauitatem sceleris, de quo erat imputatus. Cap. C.

1 PER No. Const. in tit. de pænis in fine cap. Faciens, vt quis, cautum fuit, quod faciens, vt quis euadat è carceribus, puniatur eadem pæna, quà carceratus puniendus erat, si pro delicto, pro quo erat imputatus, condemna-

2 tus esset, quæ prouisio conuenit dispositioni l. ad commentariensem C. de custod. reorum, Adeo vt carcerum custos, cuius culpa, aut dolo aufugit carceratus, qui de crimine læse Maiestatis, vel assassinij, aut proditorij homicidij, &

3 similium, damnandus erat, eadem pæna teneatur, & ita quotidie obseruari solet in hoc Dominio, & docet Bos. tit. de carcere nu. 10. & seq. Clar. qu. 8. vers. Custos cercerum, & ib. Baiard. nu. 20. Menoch. de arbitr. casu 302. per totum, & Farin. qu. 31. nu. 1. & sequ. ac nu. 72. & 73.

Qua stante conclusione, sicuti causa ipsius rei fugam arrepti exclusa est à beneficio decreti, nec est gratiabilis, ita exclusus videtur etiam

4 casus custodis carceris, cum æquiparatorum idem sit iudicium l. cum actum ff. de negot. gest. Menoch. de arbitr. casu 55. nu. 4. & casu 95. nu. 5. & 6. si enim à beneficio decreti, siue gratiæ exclusus est, de assassinio, vel proditorio homicidio reus, qui è carcere aufugit, ita pariter exclusus à beneficio decreti, siue gratiæ, dicendus

5 est Commentariensis, cuius culpa, aut dolo fugam arripuit huiusmodi reus, si eadem pæna vinctus est, ac venit puniendus.